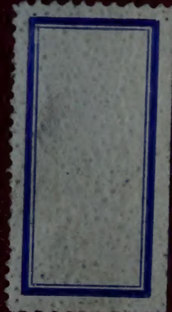

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 07 09 20 04 012 6

2865
8c/12

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DR Cemal, paşa
592 Hatırat
C45A3

جمال پاشا

خاطرات

۱۹۱۳ - ۱۹۲۲

Cemal, paşa

Hatırat

اثرك كافۂ حقوق مرحومك عائله‌سنه عائددر . تورکجه‌دن سائر السنه‌یه ترجمه حقی موئخده : Drei Masken Verlag مؤسسه‌نه ترك اولنمشدر .

درسعادت
۱۹۲۲

DR
592
C45 A3

۵ مارت ۱۹۱۹

خاطرات

مملکتك سیاست عمومیه‌سیله دوغریدن دوغری‌یه اشتغالم ۱۰ - ۲۳ کانون‌ثانی ۱۹۱۳ ضربهٔ حکومتیله باشلار . ۲۳ کانون‌ثانی ۹۱۳ کونی اقشـام اوزری منزل مفتش عمومیلکندن چیقمش ، هرکسـك کمال تهالـکله اجتماع ایتدیکی باب عالی‌یه کیتمش ایدم . برقاچ ساعت اول مقام صدارتی اشغال ایتمش اولان محمودشوکت‌پاشا او صره‌ده سرایدن عودت ایدییوردی . صدارت ایچ قپوسی اوکنده طـلعت بکله بکا تصادف ایتدی . بنی کورور کورمز «جمال بك اوغلم ، رجا ایدرم ، شمدی استانبول محافظلغنی درعهده‌ایت وپایتختك تأمین انضباطی ایچون هرنه تدبیراتخاذینی مناسب کورورسه‌ك ، دقیقه فوت ایتمکسزین ، کافه‌سـنی اجرا ایت» دیدی . پك بویوك بر قیمت و اهمیتی حائز اولدیغنـه قانع اولدیغم اسـتانبول محافظلغنی درعهده ایتدیکمدن اعتباراً مملکتك سیاست عمومیه‌سنده دوغریدن دوغری‌یه عامل اولمغه باشلادیغم ایچون خاطراتمه بو تاریخی مبدأ اتخاذ ایدییورم .

استانبول محافظلغی

۲۳ کانون‌ثانی ۹۱۳ : تشرین‌ثانی ۹۱۷

محمود شوکت پاشـادن استانبول محافظلغنی درعهده ایچون امر آلدیغم صره‌ده ناظم پاشا مرحومك جنازه‌سی هنوز صدارت سر یاوری اوطه‌سنده بولنیور وصدر سابق کامل پاشا ایله شیخ‌الاسلام جمال‌الدین افندی و داخلیه ناظری رشید و مالیه ناظری عبدالرحمن بکلر دائرهٔ صدارتده‌کی اوطـه‌لردن برنده اوطوریورلردی . او صره‌ده داخلیه نظـارتی وکالةً ایفا ایتمـکده بولنان طلعت بکله قیصه بر مذاکره نتیجه‌سنده ناظم پاشـا مرحومك جنازه‌سنی کلخانه خسته خانه‌سنه نقل ایتدیرمکه ، کامل پاشـا ایله شیخ‌الاسـلام جمال‌الدین افندی‌یی خانه‌لرینه کوندرمکه و علیهلرنده اختلاجیلرك شدید بر حس نفرت و انتقام بسله‌دکلری داخلیه ناظری رشید و مالیه ناظری عبدالرحمن بکلری ، محافظهٔ حیاتاری ایچون ، بر ایکی کون قدر اسـتانبول محافظلغنده مسافر ایتمکه قرار ویردك . او صره‌ده کامل پاشانك دامادی صنف رفیقم

قائممقام ناجی بك دائرهٔ صدارته كلمشدی . كنديسنی كورور كورمز : — « قائن پدريكز عافيتده‌در مراق ايتمه‌يكز . كنديسنی آلوب قوناغه كتوره‌بيليرسكز . فقط بر چيلغينك هدف تجاوزی اولمسنه محل قالماق ايچون برمدت استانبولی ترك ايدوب ممالك اجنبيه‌دن برينه چكيلورايسه فنا اولماز » ديدم .

هيجان ايله تشكر ايتدی . كامل پاشا ايله جمال‌الدين منلا بو صورتله اولرينه كيتديلر و رشيد بكله عبدالرحمن بك ده استانبول محافظلغنه نقل اولونديلر . جنازه كلخانه سرپرياتنه كوندرلدی . بن‌ده استانبول محافظلغنه كله‌رك اوكيجه صباحه قدر تدابير انضباطيه اتخاذيله مشغول اولدم . خاطراتمی فائده‌سز تفصيلات ايله اطناب ايتمش اولماق ايچون بو قسملری مسكوت كچه‌جكم .

كلخانه سرپرياتنده بولنان اطبادن ناظم پاشا حقنده علی‌الاصول بر راپور آلدم . و ناظم پاشانك صورت قتلی حقنده بر ضبط ورقه‌سی تنظيم ايتديردم .

ناظم پاشانك جنازه مراسمی

محافظلغه تعيينمك ايرتسی كونی ناظم پاشا مرحومك جنازه مراسمنی اجرا ايتديردم . مراسمك پك پارلاق اولمسنه بالخاصه اعتنا ايتمش ، استانبولده بولنان بوتون اركان وامرای عسكريه‌نك و وكلا ايله مأمورين ملكيه‌نك و دول اجنبيه آتاشه ميليترلرينك جنازه‌يه اشتراك ايتملری لزومنده اصرار ايله‌مشدم .

اوكون هوا مغموم‌دی . قلبمده عميق بر يأس واردی . بلغارلر چتالجه اوكنده ؛ يونان دونانمه‌سی چناق‌قلعه بوغازينی قپامش ؛ دول معظمه سفائن حربيه‌سی ، هر دقيقه استانبولی اشغاله آماده اوله‌رق ، بشكطاش اوكنده دميرله‌مش ؛ بر ادارهٔ دولتی عجز ومسكنت عامللرينك اللرندن قورتاره بيلمك ايچون برچارهٔ قانونی بولامامشز ، بر ضربهٔ حكومت ياپمشز . و بونك نتيجه‌سی اوله‌رق حربيه ناظری وباخصوص اردونك باش قوماندانی اولان بر ذاتك سبب موتی اولمشز ؛ وبوتون بوتشبثلردن ، فداكارلقلردن صكره‌ده مملكتی قورتاره‌بيلوب قورتاره‌ميه‌جغمز مجهول . ايشته ناظم پاشانك جنازه‌سی آرقه‌سنده فرانسز آتاشه ميليتری‌قوماندان « موقور » ايله يان يانه يورور كن ذهنمدن كچيرديكم حزين لوحه بو ايدی . آياصوفيه ميداندن كچركن غير اختياری اوله‌رق موقوره خطاباً ديدمكه :

« باقيكز عزيز دوستم ، بوجنازه‌نك يكانه مسئولی‌سز اوروپاليلرسكز . مسكنت واسارتدن قورتيلوب انسان كبی ياشامق ايچون ساحهٔ مجادله‌يه آتيلمش اولان تورك ملتی حقنده ارتكاب ايتديككز حقسزلقلر بو جنازه‌يه سبب اولمشدر . دها بونك كبی نيجه

جنازه‌لر تعقیب ایده‌جککزه وبلکه یارین بنم جنازه‌مك آرقه‌سندن یورویه‌جککزه امین اولیکز » . مقصدیمی آکلامامش کبی دورانه‌رق استیضاح ایتدی .

بالطبع نزاکةً فرانسز انتریقه‌لرینی مسکوت کچه‌رك انکلیز ، ایتالیان وبالخصوص روس انتریقه‌لرندن وبونلرك مملکتده تولید ایتدیکی اختلالاتدن بحث ایتدم وبالقان اتفاقنك ده بو انتریقه‌لردن دوغمش اولدیغنی وبوکون بزی قورتارمق فرانسه وانکلتره‌نك الك اوفق بر اشارتنه متوقف ایکن یالکز بوندن توقی ایتمك دکل رؤسای حکومتلری واسطه‌سیله علیهمزه شتوم غلیظه استعمال ایتمکدن چکینمه‌دکلرینی وبوقدر مهاجمات قارشوسنده نه‌یاپه‌جغنی تعیینده متحیر قالمش اولان زواللی تورکلرك داخلده یکدیکرینی بوغازلامقدن باشقه اللرندن برشی کلمه‌یه‌جکنی بویوك بر تهورله آکلاتدم . انکلیز آتاشه میلیتری « تیریل » محاوره‌مزه قولاق قابارتیور فقط یانمزه یاقلاشه‌میوردی . موقور ، صمیمیتنه شبهه ایتمدیکم بر طرزایله « حقکز وار » دیدی . صوصدق و ناظم پاشایی مسکن ابدیسنه قدر تعقیب ایتدك .

مخالفلر حقنده عفو عمومی

ضربهٔ حکومت کونی اقشام اوزری پولیس مدیریت عمومیه‌سی مخالف فرقه اعضاسندن بر چوقلرینی بر تدبیر احتیاطی اولمق اوزره توقیف ایتمش ، مرکز قوماندانلغنه کوندرمش ایدی . کرك بونلر وکرك محافظلقده مسافر ایدلمش اولان رشید وعبدالرحمن بکلر حقنده بر قرار ویرمك لازم کلیوردی . ارقداشلردن بعضیلریله وبالخاصه طلعت بك ایله جریان ایدن مذاکره نتیجه‌سنده اونلر علیهنده شدت پولتیقه‌سی تعقیب ایتمه‌مکه وبالعکس اره‌مزده بر ائتلاف ومودت تأسیسنه قرار ویردك . محمود شوکت پاشاده بو فکرده بولنیوردی .

بونك اوزرینه بندن بر ملاقات طلب ایدن عبدالرحمن بکی نزدمه جلب ایتدم . کندی حقلرنده هیچ بر تهلکه اولمادیغنی ، شمدیکی مسافرتلری آنجق بعض مفرطلر طرفندن کندیلرینه بر فنالق یاپیله‌بیلمسنه مانع اولمق فکرندن ایلری کلدیکنی وایکی کون صکره خانه‌لرینه عودت ایده‌بیله‌جکلرینی وشوقدر وارکه کرك رشید بکك کرك کندیسنك برمدت ایچون استانبولی ترك ایدوب ممالك اجنبیه‌یه چکلملری دها احتیاطکارانه برحرکت اوله‌جغنی سویله‌دم . اولرندن یاتاق ویه‌یه‌جك جلب ایتملرینه مساعده ایتدم . وفی الحقیقه ایکی کون صکره هرایکیسی‌ده سربست براقه‌رق خانه‌لرینه قدر امنیت کامله ایله کوندردم . برایکی کون صکره کرك اونلر کرك کامل پاشا ایله جمال الدین افندی استانبولدن چیقدیلر .

محافظلغمك ایکنجی کونی مرکز قوماندانلغنه کیدرك اوراده موقوف بولنان علی کمال بکله سینوب مبعوثی دوقتور رضانور و کوملجنه‌لی اسماعیل حقی بکلری زیارت ایتدم . هر اوچنه‌ده کندی حقلرنده ، بوندن صکره مناسبتسز شکلده مخالفت یاپمقدن صرف نظر ایتمك شرطیله ، هیچ بر تهلکه بولونمادیغنی ، مملکتك بو فلاکتلی زمانلرنده بالعکس بوتون منورلرك متحداً چالیشمه‌لری لازم کله‌جکنی وبو فکره اشتراك ایتدکلری تقدیرده کندیلری ایچون ناموسکار بر محیط مساعی تأمین ایده‌بیله‌جکمی سویله‌دم . علی کمال بك اوروپاده بر مأموریت ایسته‌دی . دوقتور رضانور بك پارسده طبابت تحصیلی ایچون شهری تخصیصات کافیه ویرلمسنی رجا ایتدی . اسماعیل بك مملکتده سربست براقلدیغی حالده تا حال طبیعینك عودتنه‌قدر حکومته قارشو هیچ بر وضع مخالفت آلمایه‌جغنه دائر ناموسی اوزرینه یمین ایتدی . دوقتورك مصارف تحصیلیه‌سنی تأمین ایتدم . و پارسه کوندردم . علی کمال بکی‌ده یول مصارفی ویره‌رك ویانه‌یه یوللادم . ویانه‌یه مواصلتندن صکره آره‌مزده بر قاچ مکتوب تعاطی ایدلدی‌که بو مکتوبلری مندرجاتلرینك اهمیتی حسبیله عیناً درج ایدییورم . مخالفلریمز حقنده نصل بر فکر ائتلاف و مودت بسله‌مش اولدیغمی اثبات ایتمك ایچون دوقتور رضانور بکدن آلدیغم مکتوبلردن بعضیلرینی‌ده درج ایتمکی موافق کوردم .

---

[*] برنجی مکتوب ۱۷ شباط ۱۹۱۳ اوتل متروپول
ویانه

میر مکارم‌پرورم افندم حضرتلری

لطفنامه‌کزی آلدم . بقیهٔ خرج راه اوله‌رق کوندردیککز ۱۰۹۰ قرونلق چك‌ده ملفوف ایدی . تشکر ایدرم .

نجابت حسیاتکزی، سلامت فکریکزی تقدیر ایتمه‌مك الدن کلمز. تأسف ایتدیکم کرك ذات عالیکزك وکرك ذات عالیلریکز کبیلرك دها درت‌سنه اول بو موقعده بولنمایشلری، بو ایشلرله مشغول اولمایشلریدر ، چونکه اویله اوله‌یدی بو مملکت برچوق بیسود ، حتی مهلك نفاقلره نا حق‌یره معروض قالمازدی ، بلکه‌ده بعض فلاکتلره اوغرامازدی. نه‌ایسه ، مضی مامضی. مخاطبم هم ناموس ، هم عرفان صاحبی برعسکر اولدیغی ایچون سزه شفاهاً عرض ایتدکلریمی تحریراً تکرار ایلرم . وطنداشلرمزدن هیچ بر فرده ذره قدر عداوت بسله‌ینلردن دکلم . شمدی‌یه قدر یازدقلرم ، یاپدقلرم بکا قارشی نا حق یره وقوعه کلن تعرضلره مقتضای فطرت شدتلیجه بر مقابلهٔ قلمیه‌دن عبارتدر. اساساً بو اختلافك باعثی نه‌فکردر ، نه‌ده‌باشقه براندیشهٔ معنویدر ، محضا ناظم ، جاهد ، بابان زاده بکلرك یابی معنی بر غرضلری ، یا قوری بر حقد

[*] مکتوبلرك فطوغرافیلری عیناً کتابه ذیل اولونمشدر .

و حسدلریدر . رقابت قلمیه ، باخصوص مملکتمزده هررقابت کبی چیرکین و عادیدر . وقتیله حالت افندیلر ، عاکف پاشالر بویولده یکدیکرینی آصدیرمغه‌قدر چابالارلرمش ، ناجی‌افندیلر، اکرم بکلرده بر ذریت اولی یکدیکرینه اودرجه عدو ایدیلر . ایشته بزده اویولك‌سالکی‌یز. یوقسه امین اولیکزکه ابتدای انقلابمزده بو راقم عاجز حروف‌ده ، اقدام‌ده اتحاد وترقینك اك جدی خادمی ، خیرخواهی ایدك . . . .

. . . .

جودت بكك رجاسنه بناءً دوندن‌بری اقدامه یازی یازمغه باشلادم . بویازیلرده یوقاریدن‌بری عرض ایتدیکم مسلکدن آیرلمایه‌جغمه ، آرتق‌اصلا او احتراصاته قاپلمایه‌جغمه قناعت‌بیوزیکز ، مأموریته تعیینمدن اعتباراً ایسه بالطبع سیاسیاتدن بسبتون توقی ایله یالکز علمی ، ادبی ، تاریخی یازیلر یازمق مجبوریتنده‌یم . . . .

علی کمال

ایکنجی مکتوب ٤ نیسان ١٩١٣ اوتل متروپول ویانه

میر مکارمپرورم افندم حضرتلری

لطفنامه‌کزی آلدم . افکار صائبه‌کزی ، مساعیٔ وطنپرورانه‌کزی جداً تقدیر ایلر و موفقیتکزه جاندن ، کوکلدن دعا ایلرم . امین اولیکزکه استانبولده ایکن ذات سامیکزه سویله‌دکلرم پك صمیمی ایدی . بو نفاقلریمزدن محضا سلامت وطن ایچون جهانده اك متأثر بر فرد وارایسه اوده بنم ، همت کرمکاریکزله یاواش یاواش تجلی ایدن وفاق حاضریمزدن ینه عین اندیشه ایله اك چوق سوینن‌ده بنم . بو حسن نتیجه ، بوصفوت حرکتمه شمدی له‌الحمد حسین‌حلمی پاشا حضرتلری کبی سزك‌ده سودیککز برذاتی شاهد طوته‌بیلیرم .

احمدجودت بك اوزینی ، سوزینی صاقلاماز جدی برآدمدر . باشقه‌لرینی پك سومز . فقط آطنه‌ده ایلك افعال فضلکزی کوردیکندن و کوردیکی کبی (اقدام) ده یازدیغندن بری هر فرصتده مزایاکزدن ، کمالاتکزدن صمیمیتله بحث ایلر . بوکونلرده مدیرندن پك متلاشیانه خبرلر آلدیغی ایچون (اقدام) ك عدم دوامندن تلاشه‌دوشدی ، لکن‌عدلکزه اعتمادی اولدیغی ایچون متسلی اولیور ، مدیرك یازدقلرینی مبالغه‌یه حمل ایدییور .

مأموریت عاجزانه‌مه دائر لطفاً یاپدقلریکزه تشکر ایتمه‌مك قابل‌دکل . . . .

. . . .

اولا ، سز نه درجه صرف عنایت بیورسه‌کز او مأموریت ایشی اویله قولای قولای اولماز ، او اولونجه‌یه‌قدر تکلیف منعمانه‌کز وجه‌ایله ایلریده‌کی معاشمه‌محسوباًمی ، یا باشقه برصورتله‌می اولور بنده‌کزه بر مقدار پاره کوندریکز ، شو بار مضایقه‌یی اوزرمدن دفع ایله‌ییکز ....

. . . .

صفوت فکر ووجدانکزی‌یازدقلریکزدن ، یاپدقلریکزدن آکلادیغم و تقدیر ایتدیکم‌ایچون مع‌مافیه برچوق ترددلردن صکره بو خصوصیات احوالمی بویله‌جه سزه یازمغه جسارت ایلدم ، حرکتمی معذور کوریکز . . . . . .

. . . .
وقتیله فتحی بك شاهددر . جاوید ، جاهد ، ناظم بکر بتله ائتلاف واتحادی منکوباً ومقهوراً حتی سس چیقارمایه‌رقدن اوروپانك برکوشه‌سنده یاشامقلغم طرزنده آکلایورلردی . بوسفر اویله اولمادیغنی سز فعلاً اثبات بیوردیکز ، منتداریکزم . اونك ایچون مسؤل عاجزانه‌می اسعاف بیوره‌جغکزدن امینم . حتی بودرجه‌ده تفصیلاته کیریشدیکمدن بیله محجوبم ، چونکه العارف یکفیه الاشاره ، فقط صمیمیت فکروحسمه دلیل اولدیغی ایچون بو سوزلر نزد داوریلرنده معذورکوریلیر امیدنده‌یم . باقی اقبال وموفقیتکزه دعا ایلرم میرمحترم افندم حضرتلری

علی کمال

اوچنجی مکتوب ٣٠ نیسان ٩١٣ اوتل متروپول ویانه

میرمکارمپرورم افندم حضرتلری

لطفنامه‌کزی ملفوفی ایله برابر آلدم ، تشکر ایدرم . اشعار داورانه‌کزه امتثالاً قریباً استانبوله دونه‌جکم . حمیتکزه ، انسانیتکزه اعتمادم برکالدر . اوقدر دبیه‌بیلیرم‌که سزك کبی ، سزك صفوت ومزیتکزده بش اون کشیمز دهااولسه بوطالعسز وطن البت قورتیلور. اوت ، هپمز آز ، چوق کناهکارز . بو حقیقتی تسلیم ایتملی‌یز . بویله اولدیغی ایچون‌ده ماضی‌یه بر سونکر چکه‌رك استقبالی دوشونملی‌یز، آرتق او الیم نفاقلریمزه برخاتمه چکملی‌یز . بو فکرلریمی شفاهاً عرض ایلرم .
. . . .

علی کمال

دوقتور رضا نوربکك مکتوبلری : برنجی مکتوب

١٦ کانون ثانی ٣٢٨ استانبول

افندم حضرتلری

اختیار زحمتله حبسخانه‌یی تشریف ایدوب تخلیهٔ عاجزانه‌می امر بویورمه‌لرندن دولایی عهده‌مه ترتب ایدن وظیفهٔ تشکری بوکون ایفایه مسارعت ایدیورم . مکالمهٔ واقعه‌ده اظهار بیوردقلری افکار و نزاکت فوق العاده‌نك عمیق بر تأثیر حاصل ایتمش اولدیغی و بوطرزده دوشونن برذاتی بوکونه‌قدر یاقیندن طانیمامش اولمقلغك بنی متأثر ایتدیکنی وجدانی اولارق بیان ایده‌رم. امرکز وجه ایله یارین کوستنجه‌یه حرکت ایدییورم . حیاتم ، اوچ بش آیدر ذاتاً بیقمش اولدیغم های هوی عالمندن خارج و کندی عالممه منحصر اولاجقدر. خلاص وطن خصوصنده موفق اولمکزی دعا ایدر ودیکر رفقاکزك‌ده ــ او اسکی فکر و حرکت سقیمه‌دن فراغت ایله ــ

ذات عالیلرینك حس وفکرنده اولملرینی وشوصورتله مملکتك قورتارلمسنی تمنی ایلرم . . . . .
. . . .

دوقتور رضا نور

ایکنجی مکتوب ۷ اغستوس ۹۱۳ نیس

محترم بك افندی

کچنلرده ارسالنی استرحام ایتمش اولدیغم آیلقلریمك ارسالی خصوصنده لطف والالری بی دریغ وعین زمانده بردها تأخرات وقوع بولمیه‌جغی وعد بیورلمشدی. حالبوکه بودفعه طلبه‌نك تموز معاشی ویرلدیکی حالده بیله هنوز بزمکی واصل اولمامشدر . بوحال ، غزته‌لرده کوردیکم بعض کیمسه‌لرك معاشلرینك قطع ایدلدیکی حوادثنك حق عاجزیده‌ده تطبیق ایدلمش اولماسی ذهابنی حاصل ایتمشدر . اساساً ذات عالیلری ایله آنغازمانه کیرمش وسزك سوزکزه اعتمادله حرکت ایتمش اولدیغمدن قطع معاش واقع دکل ایسه لطفاً کچمش اولان تموز ومیعادی کلن اغستوس معاشلرمك لطف معتادلری وجه ایله ارسالنه دلالت بیورمه‌لرینی ، یوق واقع ایسه اسبابنك لطفاً اشعارینی رجا ایدرم . . . .
. . . . دوقتور رضا نور

اوچنجی مکتوب ۳ شباط ۹۱٤ پارس

عزیز و محترم پاشام

التفاتنامهٔ جوابیلرینی آلدم . لسان مخالصتکزك طرز مخصوص صمیمیسنه‌قارشی پك حساس اولدیغمی عرضه لزوم کورمه‌یورم . موفقیاتکزك هرکون متزاید بر صورتده حد قصوایه دوغری صعودینی بوتون صمیمیتمله تمنی ایدرم . . . .
. . . .
. . . .
. . . .

باقی عافیت وموفقیتکزی تمنی ایدر واحترامات مخصوصه‌مك قبولنی رجا ایده‌رم پاشام افندم .

دوقتور رضا نور

محافظلق اثناسنده بعض اجرا آت

بو تشبثاتم نتیجه‌سنده درت بش کون صوکره موقوف مخالفلرك کافه‌سی حبسخانه‌دن چیقارلمش ، محمود شوکت پاشا قابینه‌سی‌ده بویوك بر جدیتله ایشه باشلامش ایدی .

استانبول محافظلغی عین زمانده چتالجه اوکنده بولنان اردونك اس الحرکه قوماندانلغنی‌ده ایفا ایتمکده بولندیغمدن بن بریاندن بو وظیفه‌یی یاپیور وبرطرفدن‌ده شهرك انضباطنی وباخصوص محمود شوکت پاشا قابینه‌سی علیهنه یکی برضربهٔ حکومت یاپیله‌مامسنی تأمین ایله اشتغال ایدییوردم. اتخاذ ایتدیکم ایکی مهم تدبیری بوراده ذکر ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم :

۱ — بنم قناعتمجه استانبولده حکومتك دوچار ضعف اولدیغنه دلالت ایدن بر حال واردر :

توتون قاچاقجیلرینك استانبول سوقاقلرنده وبالخاصه محمود پاشا یوقوشنك آلت باشنده ، سلطان حمامنده ، سرکه‌جیده ، بایزید میداننده رژی پاکتلری ایچنده علناً قاچاق توتون صاتمالری .

قاپاغی آچیلمش توتون پاکتلرینك ایچنده‌کی صاری توتون صاچاقلرینی کوستره‌رك « ایکیلك غروشه ! . ایکیلك غروشه ! . » ترانه‌سیله بی پروا قاچاق توتون صاتان اشخاصی افلاس حکومت منادیسی عد ایده‌رم. بناءً علیه اول امرده خلقه استانبولده امرینی انفاذه قادر بر حکومت قویه موجود اولدیغنی کوسترمك ایچون ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك حکومت عسکریه‌یه ویردیکی صلاحیتدن استفاده ایده‌رك توتون قاچاقجیلری حقنده پك شدید حرکت ایده‌جکمی وعلناً پراکنده قاچاق توتون صاتانلرله بویوك مقیاسده قاچاقجیلق ایدنلرك دردست ایدلدکلری تقدیرده استانبولدن تبعید اولونه‌جقلرینی اعلان ایتدم . و بر هفته ظرفنده بوکبی اشخاصدن درت ونهایت بشنی تبعید ایتدیردیکم کبی سرای بورننده یاقالاتدیغم بر قاچاقجی قایغی ایچنده‌کی اشخاص دیوان حرب عرفی طرفندن محکوم ایدلدیلر . بو اجراآت اثناسنده استانبولده عادی خرسزلق وقوعاتی بیله نوادر درجه‌سنه کچدی وخلق استانبول وملحقاتنده‌کی خانه وکوشکلرنده کمال امنیتله یاشامغه باشلادی .

۲ — استانبولمزك پك مستکره بر عادتی واردر : ارککلرك واپورده ،کوپریده، چارشوده ، سوقاقده ، مسیره‌لرده تصادف ایتدکلری اسلام قادینلرینه بی ادبانه حرف اندازلق ایتملری .

بوکا بعض اختیار قادینلرك بر آز حسن طبیعته دلالت ایده‌جك درجه‌ده کوزل کیئمش خانملریمزه قارشی لسانلریله وحتی بعضاً اللریله تجاوز ایتملرینی‌ده علاوه ایده‌بیلیرز. بو منفور اعتیاد حقنده تا چوجوقلغمدن بری برغیض مخصوص حس ایدرو حکومتك بوکا نصل اولوبده چاره بوله‌مدیغنه بردرلو عقلم ایرمزدی. بو حالده حکومتك ضعف وقوتیله متناسب بر صورتده آرتار ، اکسیلیر .

استانبول محافظی اولدیغم صره دوچار تجاوز اولان برقاچ عائله‌نك رؤساسی بونك

منعی اسبابنی بندن رجا ایتمشلردی . قانون جزانك بوخصوصده پك ضعیف اولدیغی نظر دقته آله‌رق ینه ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك حکومت عسکریه‌یه ویردیکی صلاحیته استناد ایتمك ایسته‌دم . حرف اندازلق ایده‌جك ارککلرله قادینلره تجاوز ایده‌جك قادینلرك داخل مملکته تبعید اولونه‌جقلرینی اعلان ایتدم . درت بش تبعیددن صوکره قادینلریمز سوقاقلرده دوچار تجاوز اولمقدن کاملاً قورتیلدیلر . وایشته اوزماندن اعتباراً استانبولده تورك قادینلرینك حریت حقیقیه‌سنه طوغری غایت متین آدیم آتیلمش اولدی . حریت نسوانك ، دها طوغریسی قادینك‌ده جمعیت بشریه‌ده بر عضو نافع اولدیغی حقیقتنك آرتق مملکتمزده‌ده آکلاشیله‌رق خدمات عمومیهٔ مملکته قادینلریمزكده تأمین اشتراکی فکرینك الك آتشلی مروجلرندن اولدیغمی استانبول محافظلغم اثناسنده تماماً کوستردم . وحتی بوندن طولایی بالاخره بعض ذواتك دوچار انواع مفتریاتی اولدم . معهذا بنم استانبول محافظلغم اثناسنده باشلایان حرکت نسویه توقف ایتمه‌یه‌رك ایلرله‌دی وبوحرب عمومی اثناسنده مملکته پك نافع خدمات تأمین ایتدی . مملکته الك سریع ومفید ترقیات مدنیه‌نك واسطهٔ نسوان ایله ادخال ایدیله‌بیله‌جکی ، قادینلری اسارت آلتنده بولنان ملتلرك دوچار فلاکت اولاجغی حقنده‌کی فکرم لایتزلزلدر .

تقلیب حکومت

استانبول محافظلغنه تعیینمدن صکره پایتختده منتشر غزته‌لرك باش محررلرینی نزدمه دعوت ایتمش ومملکتده سکوتی اخلال ایده‌بیله‌جك مقاله‌لردن توقی ایتمك شرطیله غزته‌لرده پك خفیف بر عسکری سانسوردن باشقه بر معامله‌یه تابع طوتولمایه‌جقلرینی سویله‌مش ومنافع مملکته متعلق مقالات ایله افکار عمومیه‌نك تنویرینی ، ادرنه‌یی قورتاره‌بیلمك ایچون ملتك محتاج اولدیغی تازه قوتی اویاندیره‌جق نشریاته بالخاصه اعتنا ایتملرینی رجا ایتمش ایدم . سابق قابینه زماننده انتشار ایتمکده اولان «علمدار» کبی الک شدید علیهدار غزته‌لرك بیله دوام انتشارینه مساعده ویرمشدم . بونلرینه آره صره طغیان ایتمکله برابر مدیر مسئوللرینه ، باش محررلرینه شفاهی اخطاراتده بولونمقدن باشقه برشیئ یاپمیوردم .

حکومت ، ملتك حسیات جنکاورانه‌سنی آرتدیرمق ، بالقان متفقلرینه قارشی کیریشدیکمز ایکنجی سفر اثناسنده هیچ اولمازسه چتالجه اوکنده‌کی بلغار اردوسنی مغلوب ایده‌بیله‌جك براردو وجوده کتیرمك ایچون صوك غیرتیله چالیشیور ، برطرفدن مدافعهٔ ملیه جمعیتی تشکیل ایدرك طرف وسائط مادیهٔ حربیه تدارکنه واردونك

قوهٔ‌معنویه‌سنك تكملنه غيرت ايدييور ، بر طرفدن‌ده دول معظمه‌دن بعضيلرينك منافع عثمانيه‌يى محافظه‌يه خادم اولملرينى تأمينه همت ايدييوردى .

آطنه واليلكم زماننده‌ن برى بنمله پك صميمى مناسبات دوستانه ادامه ايتمكده بولنان فرانسز سفيرى موسيو بومپارى اوكونلردن برنده زيارت ايتمشدم . استانبولده‌كى انكليز، فرانسز وروس ديپلوماتلرينك الك بويوك مشغله‌سى اينوز ـ مديه خطى قبول ايده‌رك وبحر سفيد آطه‌لرندن‌ده واز كچه‌رك بالقان هيئت اتفاقيه‌سيله عقد صلحه راضى ايتمك ايدى. موسيو بومپار ينه بو نقطهٔ نظردن برزمين مباحثه آچمشدى . بكا ديديكه :

« عزيزم جمال بك ، ادرنه‌يى ، آطه‌لرى محافظه ايتمك ايچون نه‌دن دولابى بوقدر اصرار ايدييورسكز ؟ ايشته برضربهٔ حكومت ياپديكز. حكومتى اليكزه كچيرديكز، وبيليرزكه سزك فرقه‌كز بو مملكتده الك بويوك بر قوت عامليدر . بناءً عليه منافع مملكته مضر كوره‌ديكى قرارلرى اتخاذ واجراده سابق قابينه كبى متردد دكلدر . سز بوكون هرشيئدن زياده داخلده كمال آسايش واستراحتله مملكتك تأمين ترقيسنه خادم تدابير اصلاحيه‌يه محتاجسكز . بش اون تاريخى قبه‌دن بشقه برشيئه مالك اولمايان ادرنه‌يى ، ايچنده روملردن بشقه‌سنك ساكن اولماديغى اطه‌لرى محافظه ايچون صرف ايتمكده اولديغكز قوهٔ معنويه و ماديه‌يى بو تدابير اصلاحيه‌يه حصر ايتسه‌كز مملكزه دها نافع ايشلر تأمين ايتمش اولورسيكز » .

درعقب ديوارده آصيلى اولان ممالك عثمانيه خريطه‌سى اوكنه كوتوردم . و ـ استانبولى محافظه ايچون هيچ اولمازسه ادرنه‌يه قدر برهنيترلانده محتاج اولديغمزى اناطولى‌يه روم اشقياسنك استيلاسندن وقايه ايچون‌ده اوكا يقين اولان اطه‌لرى اليمزده بولوندرمق ايجاب ايتديكنى ايضاح ايتدم . ونهايت ديدم‌كه : ـ

« عزيزم موسيو بومپار ، بو ادرنه و آطه‌لر مسئله‌سنى بز ، استقبالمز ايچون حيات وممات مسئله‌سى تلقى ايدييورز . بو مسئله‌ده بزه النى اوزاته‌جق اولان هرهانكى براوروپا دولتى بزم ابدى منتدارلغمزى جلب ايده‌جك وبزى هرزمان كندى يانده بوله‌جقدر . ايشته فرانسه‌نك شرقده الك مهم برموقع معنوى احراز ايتمسنى موجب اوله‌جق حادثه ! » .

حكومت ادرنه‌يى قورتارمق ايچون بويله‌جه چاليشوب دورور كن مخالفلرك حكومت عليهنه يكى برضربه حاضرلامقده اولدقلرينه دائر هركون حوادثلر آليوردم. بو حوادثلر اوقدر صيقلاشدى واوقدر قوتلشدى‌كه نهايت تدابير تعقيبيه اتخاذينه مجبور اولدم . بركون تصادف اليمزه ارضرروملى سردار صدقى اسمنده برذاتى دوشوردى. بو ، ديكر برذات ايله برابر بك اوغلنده برمطبعه‌ده برطاقم بياننامه‌لر طبع ايتديرمكله مشغول ايدى . بوغروپ پرنس صباح الدين بكك حمايهٔ معنويه‌سنده و پرنسك كاتب

خصوصیی بوشناق سطوت لطفی بکك تحت ریاستنده چالیشیوردی. غایه‌سی برضربهٔ حکومت یاپمق، صباح‌الدین بکك صدارتنی تأمین ایتمکدی. هپینی دردست ایتدیکمز حالده سطوت لطفی بکی اله کچیرمك ممکن اولامیوردی. نهایت اونی‌ده اوستریا سفارتی ترجمانلرندن لازارك آپارتماننده قیصدیره‌رق فرارینه میدان ویرمکسزین توقیف ایتدردك. فقط قاپیتولاسیونلره مخالف اولان بوتدبیر اداریدن طولایی استانبول قوای انضباطیه‌سنك اك بویوك مأمور مسئولی صفتیله ایکی کون صکره، محمودشوکت پاشادن آلدیغم امر اوزرینه، بویوك اونیفورمه‌یی لابس اولارق اوستریا سفارتنه کیتدم ومارکی پاللاویچینی‌یه ترضیه‌ویردم.

بوضربهٔ حکومت حادثه‌سی کندیسنه عائد دوسیه‌لرده «تقلیب حکومت» نامیله معروفدر. پك اساسلی برتدقیق ایله تنظیم ایدلمش اولان دوسیه استانبول محافظلغیله، پولیس مدیریتنده ودیوان حرب عرفیده محفوظدر.

متشبثلردن اله کچیریلانلر درجات مختلفه‌ده محکوم اولدیلر. فقط دها پرنس صباح‌الدین بکه ایلیشمیوردم. چونکه کندیسیله برزمین ائتلاف حاضرلامقده اولدیغندن علیهنده غیری قابل ردوجرح بردلیل مادی الده ایتمه‌دکجه توقیفندن توقی ایدلمنی اوزمان جمعیت کاتب عمومیلکنده بولنان طلعت بك رجا ایتمشدی. سطوت لطفی بك ورفقاسننك توقیف ومحکومیتلری صباح‌الدین بکك تشبثاتنه نهایت ویرمه‌مشدی. بر دفعه‌ده یارصادقی دوقتور نهاد رشاد بکی ایشك باشنه کچیرمشدی. نهاد رشادبك برطرفدن حکومتله پرنس صباح‌الدین بك آراسنده برزمین ائتلاف بولمق ایچون طلعت بکله مکالمه‌یه برطرفدن‌ده بنی، طلعت بکی، محمودشوکت پاشایی وسائر صنادید اتحادی اولدیرمك ایچون منفرد وعمومی Complot لر ترتیبنه مأمور ایدلمش ایدی. ظواهری پك ظریف اولان دوقتور بو ایکی یوزلی بیلان سیاستی پك کوزل ایفا ایدییوردی. اوقدرکه جنایت تشبثلرندن کونی کوننه خبردار اولدیغم، کندیسنی خطوه بخطوه تعقیب ایتدیکم حالده ائتلاف مذاکره‌لرینی پك زیاده ایلری کوتورمش اولان طلعت بك ویردیکم معلوماته بر درلو اینانه‌میور، وسائط تعقیبیه‌مك بنی آلداتمقده اولدیغنی ظن ایدییوردی. نهایت کندیسنی تماماً تأمین ایده‌جك بردلیل مادی کوستردم:

برکون ائتلاف مذاکراتی ایچون طلعت بکه معین برساعتده ملاقات وعد ایتمشدی. عینی کونده وطلعت بکه تخصیص ایتدیکی زماندن ایکی ساعت اول بزلرك علیهنه سوء قصد ایتملری مقرر اولان اشخاص ایله‌ده برموعد ملاقات قرارلاشدیرمشدی. سوء قصد رفقاسیله مذاکره‌نك طرز جریانندن پك ممنون اولان دوقتور، جانیانه بر تبسمله: «هایدی باقه‌لم، شیمدی‌ده طلعت بکله ائتلاف مذاکره‌سنه!» دیمشدی.

بومنظره‌یی طلعت بكك برآدمنه عيناً مشاهده ایتدیردم . اوزمان شبهه‌سی قالمادی . فقط تام كنديسنی دردست ایتدیره‌جكم صره‌ده تعقیباتدن شبهه ایتمش اولدیغنی ظن ایتدیكم دوقتورنهاد فراره موفق اولدی. رفقاسندن برچوقلرینی دردست ایتدیردم. اونلرده ایكنجی پارتی اوله‌رق دیوانِ حربه سوق اولوندیلر .

پرنس صباح‌الدین بك اورته‌دن غائب اولمشدی . انكلتره سفارتی باش ترجمانی فیچ موریس ایله آتاشه‌میلیتری بیكباشی « تیریل » طرفندن مظهر حمایه اوله‌رق انكلیز مؤسسات رسمیه‌سندن برنده اولدیغنی خبر آلیوردم اما بالطبع برشی یاپمق ممكن دكلدی .

پك بویوك برجرأتله سؤ قصد ترتیباتنه دوام ایدن پرنسك تصل اولوبده بردنبره اوركه‌رك بوتون پلانلرینی ترك ایله فرار ایتمش اولدیغنی آكلایامامشدم . بو دفعه استانبولدن برلینه كلیركن یولده زمین محاوره بووقعه‌یه كلمشدی. طلعت پاشا كوله‌رك « سن دلیل مادی‌یی تدارك ایده‌رك پرنسی توقیفه قرار ویرر ویرمز بنده كنديسنه پك اعتماد ایده‌جكی برذات واسطه‌سیله همان فرار ایتمسی لازم كله‌جكنه دائر خبر كوندردم . بو صورتله دوقتورله پرنس قاچه‌بیلدیلر » دیدی . شوراسی غریبدركه اوتوز بر مارت وقعه‌سنده حركت اردوسی طرفندن توقیف ایدلمش وحربیه نظارتنه كتیرلمش اولان پرنسی اوزمان بن قورتارمشدم . پرنسك توقیفنی خبر آلیر آلماز محمود شوكت پاشا مرحومه كیده‌رك پرنسه یاپیلان بومعامله‌نك قطعیاً نالایق اولدیغنی، بزاستانبوله مرتجعلرله اونلرك تأمین موفقیتنه‌خادم اولان بی‌ادب قالدیرم پولتیقه‌جیلری علیهنه تأدیبات اجراسی ایچون كلدیكمز حالده بزم قناعتمزه مخالف برقناعت بسلیور دیبه پرنس وامثالی ذوات علیهنه حركتمزك دوغری اولمایه‌جغنی سویلدم . همان تخلیه‌سنه امر ویردی وبالذات بن بویوك قبول صالوننده والده‌لری سلطان افندی حضرتلری ایله برلكده انتظارده بولنان پرنسك یانینه كیده‌رك وبرچوق كلمات تطییبیه ایله عرض اعتذار ایدرك سربست بولندقلرینی سویله‌مش ایدم . فقط بودفعه كركسطوت لطفی بك ورفقاسنك وكرك نهاد رشاد ورفیقلرینك محاكمه‌سی اثناسنده مطلع اولدم كه پرنس حضرتلری‌ده اوتوز بر مارتك پك متعدد اولان مرتبلرندن بریسی‌ایمشلر . بودفعه ایسه محقق صورتده برسؤ قصد حاضرلامقده اولدقلرینه هیچ شبهه‌مز اولمادیغی حالده طلعت پاشانك حمایه‌سی‌سایه‌سنده قورتولمغه موفق‌اولمشلردی.

كندیلریله آدملرینی پك یقیندن تعقیب ایتمكده اولدیغم كونلردن برنده ایدی ، پرنس هنوز قاچمامشدی. بركون برادرلری پرنس لطف‌اه بك شخصنه عائد برایشده معاونتمی رجا ایتمك اوزره محافظلغه كلمشدی . سوق كلام ایله محاوره‌یی صباح‌الدین بكه انتقال ایتدیردم ودیدمكه :

— « سزدن اوفاجق برخدمت ایستیه‌جکم : بعض سوزلریمی لطفاً برادریکز صباح الدین بك افندی‌یه نقل ایتمك . کندیلری بوراده و اوروپاده یازدقلری برچوق یازیلرله ادعا ایدییورلرکه اتحاد وترقی صنادیدی قاتل، قانلی برطاقم اشخاصدن عبارتدرلر. بونی، کلیاً خلاف حقیقت اولدیغی حالده ، بردقیقه ایچون قبول ایدهلم . فقط بن ادعا ایدییورم که بزنه‌قدر قانلی ایسه‌ك ایچلرنده پرنس صباح الدین بك دخی داخل اولدیغی حالده بوتون مخالفلریمزده قانلیدرلر . اولا ، اوتوز برمارت وقعه‌سنی اونلر احداث ایتدیلر؛ پرنس حضرتلری‌ده بو ایشده داخلدرلر . بناءً علیه اوزمان دوکیلان قانلرله حرکت اردوسنك استانبوله مواصلتنده دوکیلان قانلرك مسبب حقیقیلری اونلردر . بالاخره خلاصکار ضابطان غروبنك تشکلنده پرنس حضرتلری بویوك برحصه‌یه مالك اولدقلری کبی آرناوودلق عصیاننده‌ده علاقه‌داردرلر . بناءً علیه او وقتکی قانلرك مسؤلیتنه‌ده مشارالیه حضرتلری مشارکدرلر . شمدی‌ده بزلرك قانی هدر ایتمك ایچون صرف مساعی ایدییورلر . او حالده کندیلرندن رجا ایدرم . باری بو حقیقتلری اعتراف بویورسونلرده قانلی دیدیکی اتحادجیلرك هیچ اولمزسه برتدبیر مقابل اوله‌رق قان آقیتمغه مجبور اولدقلرینی وکندیلری کبی بادیلرك دها ظالم عدایدملری لازم کله‌جکنی قبول ایتسونلر . و هرایکی طرفده قان دوکمکدن واز کچه‌رك بربرلرینه مستنداً کندی قناعت سیاسیه‌لری داخلنده ایکی مخالف طریقدن خیر وطنه ساعی بولونسونلر » .

بالطبع بویوك برفوران ایله قارداشنك هیچ بروقتده الی قانلی اولمادیغی، بویاپیلان ایشلرده کندیسنك قطعیاً علاقه‌سی اولامایه‌جغنی وسائره وسائره‌یی درمیانه باشلادیلر. « بن بوایشده ذات عالیلریله مناقشه‌یه قالقیشه‌جق دکلم . چونکه بونلره سز واقف دکلسکز . لطفاً سوزلریمی برادریکزه نقل ایدرمیسکز ؟ ایتمزمیسکز ؟ اوراسنی سویله‌یکز ، بنجه کافی ! » دیدم . « بلکه برخیره دلالت ایتمش اولورم ، بناءً علیه برادریمه سویلرم » دیدیلر . ایکی اوچ کون صکره پرنس لطف‌اه بك کلدیلر . سوزلریمی برادرلرینه عیناً نقل ایتدکلرینی و جواباً اتهاماتمك کلیاً خلاف حقیقت اولدیغنی ، افترا ایتمك ایستمه‌یورسه‌م مطلقا اساسلی برصورتده آلدانمش اولمقلغم لازم کله‌جکنی ، کندیلری برنظریهٔ سیاسیه صاحبی اولوب غایه اتخاذ ایتدکلری بونظریه‌نك مملکتده تطبیقی ایچون دائما وسائط علمیه ایله مجادله ایدر اولدقلرینی ، جهانده اك چوق نفرت ایتدکلری شی قان ایکن کندیسنه نصل اولوب قانلی انقلابلر طرفدارلغی و دها فناسی ، مرتبلکی اسناد ایده‌بیلدیکمه تعجب ایتدکلرینی وفقط بنم برادرلری واسطه‌سیله سبق ایدن بو اخباریمی علیهنده‌کی کین وعداوت حسلرینك واصل مرتبهٔ کمال اولدیغنه و بناءً علیه بویوك بر تهلکه ایچنده بولوندقلرینه دلیل عد ایتدیکندن حفظاً للنفس برمدت ایچون امنیتلی بریره چکیله‌جکلرینی سویله‌مش اولدقلرینی بیلدیردی.

فی الحقیقه او کیجه پرنس حضرتلری اورته‌دن غائب اولمش و کیزلنمشلردی . دیدم‌که : « پرنس صباح‌الدین بك ایله برمقاوله یاپه‌لم . انکلیز جزائیونك اك مشهورلرندن اوچ ذات انتخاب ایده‌لم . علیهلرنده بولدیغم دلائلی و شهودی بو اوچ انکلیز حاکمنه تودیع ایده‌لم . پرنس حقنده‌کی حکمی اونلر ویرسونلر . یعنی پرنسك مختلف سوء قصد و اختلال مرتبی اولوب اولمادیغنی اونلر تعیین ایتسونلر . شاید علیهلرنده حکم ویررلرسه پرنس حضرتلری محاکم عثمانیه طرفندن محاکمه‌لرینك اجراسنی قبول بیوررلرمی ؟ »

ایکی اوچ کون صکره بر دها کلمش اولان پرنس لطفاه برادرلرینی کوروب سوزلریمی سویله‌مکه موفق اوله‌مادقلرینی بیلدیرمشلردی .

* * *

یکی ضربهٔ حکومت تشبثاتی حقنده‌کی تعقیباتم اثناسنده وسائط تعقیبیه‌م بو ایشده اوزمان چتالجه اردوسی قوماندانی اولان عبوق احمد پاشانك‌ده مشارك اولدیغنی اصرار ایله اخبار ایدییورلر وبرادر زاده‌لری واسطه‌سیله مشارالیهك پرنس صباح‌الدین بك و رفقاسنه پك بویوك معاونتلر وعد ایتدیکنی بیلدیریورلردی . عبوق احمد پاشایی اولا مرد بیلیرم . ثانیاً ، بدلا ظن ایتمم . ثالثاً ، عثمانلی ایمپراطورلغنك پك چوق انعام و احسانه مظهر اولدیغندن اوکا افراط ایله صداقت لازم کله‌جکنی تقدیر ایدر امید و قناعتنده‌یم . بناءً علیه مخبرلریمك توالی ایدن مصرانه اخبارینه رغماً بوکا اوزمان اینانمامشدم . انور پاشانك حربیه نظارتنه تعییننندن صکره تقاعد ایدیله‌رك شامده اقامته مأمور ایدلدکدن صکره دخی بو قناعتمده ثبات ایتدم . حتی بو دفعه تشکل ایدن داماد فرید پاشا قابینه‌سنه ـ که محمود شوکت پاشا سؤ قصدینك مرتبی اولان حریت و ائتلاف فرقه‌سی ارکاننده‌ن مشیر شاکر پاشا وخواجه صبری وسائره کبی ذواتدن ترکب ایدییور ـ ناظر اوله‌رق داخل اولدیغنی اوکرندیکم حالده دخی حالا قناعتمی تبدیل ایتمیورم . یعنی محمودشوکت پاشا سؤ قصدنده عبوق احمدپاشانك دخل و مشارکتنی بردرلو قبول ایده‌میورم .

محمود شوکت پاشا وقعه‌سی

قابینه علیهنه برضربهٔ حکومت یاپیله‌جغی ، باخصوص محمود شوکت پاشا ایله بکا وطلعت بکه سؤقصد ایدیله‌جکی حقنده‌کی اخبارات هردقیقه توالی ایدییور ومأمورلرم فعالیتله چالیشیورلردی . بو دفعه‌کی ترتیبات بالخاصه انکلتره سفارتی باش ترجمانی فیچ موریس ایله آتاشه میلیتر بیکباشی تیریل طرفندن حمایه و تشویق اولنیوردی .

کامل پاشا قابینه‌سی زماننده پولیس مدیریت عمومیه‌سی قسم سیاسی مدیریتنده بولنمش اولان محب بك ، چرکس یوزباشی کاظم ، بحریه یوزباشیلغندن مستعفی شوقی ، کوملجنه‌لی اسماعیل ودها امثالی برچون ذواتك بوسوءقصد ترتیباتیله مشغول اولدقلری خبر ویریلیوردی . بن کندیلرینی اوقدر یقیندن تعقیب ایدییوردم که عادتا مأمورین خفیه‌مدن بعضیلری اونلرك آره‌سنه صوقولمغه بیله موفق اولمشلردی .

داماد صالح پاشا

برکون پك مهم دلائلی حاوی اوله‌رق آلدیغم بر راپورده ایشك باشنده داماد صالح پاشانك بولوندیغی و اوروپاده‌کی داخلیه ناظر اسبقی رشید بکك ده بو قومپلوده علاقه‌دار اولدیغی بیلدیریلیوردی . داماد صالح پاشانك حریت وائتلاف فرقه‌سندن اولدیغنی بیلمکله برابر بویله برسوءقصده اشتراك ایده‌جکنه احتمال ویره‌میوردم . باخصوص خاندان سلطنته پیدای مناسبت ایتمش اولان برذاتی هرنه اولورسه‌اولسون صیانت ایتمك و اونك قومپلولر ایله اشتغاله مانع اولمق الك برنجی اندیشه‌لرمدن ایدی . بناءً علیه محافظلق یاورلرندن برینی کندیسنه اعزام ایدرك محافظلغه قدر اختیار زحمتله کلوب بنی کورملرینی رجا ایتدم . تعیین ایتدیکم زمانده کلدیلر . کمال احترام ایله قبول ایتدکدن صکره دیدم‌که :

« — پاشا حضرتلری ذات عالیلرینه آچیق برلسان ایله بعض معروضاتده بولونمقلغمه مساعده بیوریکز . دامادشهریاری اولمق اعتباریله موقع وشخص عالیلرینك حائز اولدیغی اهمیت مادیه و معنویه‌دن استفاده ایتمك ایسته‌دکلرینی ظن ایتدیکم بعض اشخاص نام و حساب سامیلرینه اوله‌رق تشبثات خفیه‌ده بولنیورلر . کویا سزك تحت ریاستکزده بر جمعیت خفیه‌نك تشکل ایتدیکنی و پك یقین زمانده حکومت حاضره ارکانندن برچوقلرینی اتلاف ایتمك صورتیله بر انقلاب وجوده کتیریله‌جکنی ایلری سوره‌رك ضابطاندن و سیویلدن برچوق طرفدار تدارکنه چالیشیورلر . بن ظن ایتمك ایستیورم‌که ذات عالیلری بوندن بالکلیه بی خبرسکز . فقط اعتماد بیوریکزکه بو اشخاص بو طرزده چالیشیورلر و سزی مدهش برمسئولیته طوغری سوروکلیورلر . بن ذات سامیلرینی ، ابدی بر حرمت و تعظیم ایله مربوط اولدیغم خاندان ذیشان عثمانی‌یه اولان انتسابکز حسبیله صیانت ایتمکی ، بر وظیفهٔ مقدسه تلقی ایدییورم . بناءً علیه پك رجا ایدرم ، برمدت ایچون استانبولدن چیقیکز و اوروپانك برطرفنه چکیلیکز . تاکه بو اشخاصك پك قریب برآتیده یاپه‌جقلری جانیانه برحرکتك حکومتجه منع و تأدیبی صره‌سنده سزك علیهکزده موجب اتهام بعض دلائل الده ایدلمش

اولمسون و حقکزده تعقیبات قانونیه اجراسنه احتیاج قالمسون . اشخاص مرقومه‌ده تلقینات مضره‌لری ایچون اتخاذ ایتدکلری الک مهم برواسطه‌دن محروم براقلمش اولسون . »

غایت خالصانه اولان بو سوزلریمه قارشو قواعد تربیه و نزاکتله پك‌ده تألیف ایدیله‌مه‌یه‌جك بر طور طاقینه‌رق دیدی‌که :

« — باقیکز ، بك افندی ، سزه آچیق سویلیه‌یم . بن سلطان افندی حضرتلرینك سایه‌لرنده غایت فخور و مکمل بر حیات سوریورم . وبو حیاتی اوقدر سویورم‌که بردقیقه بیله اوندن آیرلمق ایسته‌مم . بناءً علیه اوروپایه کیتمك حقنده‌کی تکلیفکزی اولا اوندن طولانی قبول ایده‌مم . ثانیاً ، سزك بکا سویله‌دیککز شیئلر کاملاً مصاللردن عبارتدر . آلچقجه اویدیرلمش مصاللر . شمدی بن تکلیفکز وجهله اوروپایه کیده‌جك اولسه‌م بونلری ضمناً اعتراف ایتمش اولورم . بناءً علیه هیچ برطرفه قیمیلدانه‌جقلردن دکلم . الیکزدن نه کلیرسه یاپمقدن کری دورمایکز . و بنی اخافه ایچون بورایه قدر چاغرمش اولمکزده تأسف ایدرم . »

بالطبع برطرفدن پاشایی دائرهٔ نزاکته دعوتله برابر بر طرفدن‌ده دیدم‌که :

« — پاشا حضرتلری ! کوریورم‌که تشبثکزك واقف اولدیغم درجهٔ قوتندن پك امینسکز و یقین زمانده نائل امل اوله‌جغکزه قانع بولنیورسکز . بناءً علیه هیچ پرواسز بوراده انتظار ایتمکی و نتیجهٔ موفقیتدن آملکزجه مستفید اولمغی موافق بولیورسکز . متشبثلر هیچ برشیئه موفق اوله‌مایه‌جقلردر . بلکه منفرد سؤ قصدلر یاپه‌بیلورلر و فقط هیچ بر وقت حکومتی دویرمکه مقتدر اوله‌مازلر . ذات عالیکز بنم تکلیفمی قبول بیوریکز و حتی موافق بولورسه‌کز سلطان افندی حضرتلرینی‌ده برلکده اوروپایه کوتوریکز . اسباب استراحتلرینك تأمیننه عنایت بیورملرینی صدر اعظم پاشا واسطه‌سیله ذات حضرت پادشاهیدن استرحام ایتدیرمك‌ده مشکل دکلدر . شاید پك خالصانه اولان بو وصایامی اصرار ایله رد ایدرایسه‌کز بوکوندن اعتباراً ذات عالیلرینی آچیقدن آچیغه تعقیب ایتدیرمك بنم ایچون بر وظیفه اوله‌جقدر . او زمان : « باقیکز محافظ بك بزی خفیه‌لرله تعقیب ایتدیریور » دیه شکایت ایتمه‌یکز . »

عنف ایله یرندن قالقدی : « — الیکزدن کلنی یاپمقدن بردقیقه خالی قالمایکز . بن شورادن شورایه کیده‌جکلردن دکلم . » دیدی و چیقدی کیتدی . بن‌ده او کوندن اعتباراً صالح پاشانک هربر فعل و حرکتی بنجه معلوم اوله‌جق صورتده پك یقیندن تعقیب ایتدیرمکه باشلادم .

آره‌دن درت بش کون کچدکدن صکره برکون رژی مدیرعمومیسی موسیو وه‌یل محافظ‌لغه بنی زیارته کلدی . برکون اول آتنه‌دن کلمش و ایلك زیارتی بکا یاپمش اولدیغنی سویلیوردی . معتاد اولان برقاچ جملهٔ احترامیه‌نك تعاطیسندن صوکره دارغین بر چهره ایله سوزه باشلادی :

« — جمال بك ، دیدی ، بو دفعه سزه پك دارغین اولەرق کلیورم . چونکه بنم سزك قدر سودیکم بر دوستمی سز تحقیر ایتدیکز واوکا نالایق معاملەدە بولوندیکز ، داماد صالح پاشادن بحث ایتمك ایستیورم . کچن کون کندیسنی چاغیرمش و بعض سوءقصدلر ترتیباتیله مشغول اولان بر طاقم آدملرك ریاستندە اولدیغندن بحثله کندیسنه اوروپایه عزیمتی تکلیف ایتمشسکز . بونی نیچون یاپدیکز ؟ بن صالح پاشادن کندم قدر امینم وبویله آلچقجه بر تشبثدە بولونمایەجغنه قانعم . » کمال سکونتله موسیو وەیلی دیکلەدکدن صکره دیدم که :

« — عزیزم موسیو وەیل ! هیچ تلاشه لزوم یوق . بن داماد صالح پاشایه سویلەدیکم سوزلرك نەقدر آغیر اولدیغنی تقدیر ایدەمەیەجك بر آدم دکلم . اونلرك هپسنی عمیق تدقیقاتدن صکره سویلەدم وبوندە خاصةً داماد صالح پاشانك دکل انتساب ایتدیکی خاندان ذیشانك محافظهٔ شرفی املی سائقم ایدی . فقط پاشا ارقداشلرینك موفقیتندن پك امین اولملی که بو خالصانه اخطاراتمی قبوله تنزل ایتمەدی . بن ده او کوندن اعتباراً پاشایی پك یقیندن تعقیبه باشلادم : تعقیباتمك درجهٔ اهمیتنه دلیل اولەرق سزه برشیٔ سویلەیەجکم . صالح پاشایی کوریکز و کندیسنه سویلەیکز که اولکی کون کندیسنه برشخص مجهول امضاسز بر مکتوب کتیردیمی ؟ اومکتوبده کندیسی بك اوغلنده بر یره دعوت ایدلمیورمیدی ؟ فی الحقیقه پاشا اورایه کیتمدی ، نیچون کیتمەدیکنی بیلمك ده کوچ برشیٔ دکل . چونکه پك یقیندن تعقیب ایدلدیکنی بیلن پاشا بالطبع ارقداشلرینك محل اجتماعنی بکا بیلدیرمك ایستەمزدی . اکر بو دلیلدن صکره ده پاشا استانبولدن چیقمق ایستەمزسه بوندن بویله حقلرنده یاپیلەجق معاملاتده بن کندیمی سربست عد ایدرم . وسزك ده بکا دارلمغه حقکز اولمز . »

سوزلرمی دقتله دیکلەین موسیو وەیل وداع ایله کیتدی . وایرتسی کون کلدی . پاشانك فی الحقیقه امضاسز بر مکتوب ایله بك اوغلنده بر یره دعوت ایدلدیکنی وفقط بویرکنه اولدیغنی بیلمەدیکی کبی کیملر طرفندن چاغیرلمش اولدیغنی ده بیلمەدیکنی و بناءً علیه کندیسنی بر طوزاغه دوشورمك ایستەینلرك بر حیلەسی کبی تلقی ایتدیکنی ومع هذا استانبولی ترك ایتمەمکده اصرار ایلدیکنی سویلەدی . وعلاوةً دیدی که :

« بن آرتق بو پك نازك مسئله ایله علاقەدار کورونمەکی غیرموافق تلقی ایدیورم . دوستلغمك سوق وایجابیله پاشا لهنده دیکر بر دوستم نزدنده تشبثاتده بولوندم . فقط تکلیفکزی قبول ایتمەملك خصوصنده صوك درجەلرده اصرارینی کوردیکم پاشا ایچون بعدما هیچ بر تشبثده بولونەمم . یالکز سزدن رجا ایدرمکه پاشایی افتراوزورباتك قربانی ایتمەیکز . سزك وجدان وناموسکزه اولان امنیتم نامحدوددر . »

صالح پاشانك دعوت ایدلدیکی محل سوءقصددن بر هفتەقدر اول کوستنجەدن

عودت ایتمش وفیچ موریسله بیکباشی تیریلك حمایه‌سی آلتنده واپوردن چیقارلمش اولان یوزباشی چرکس کاظمك اقامتگاهی‌ایدی . پاشا بونی بیلدیکی حالده تعقیباتمدن شبهه‌لنه‌رك اوکیجه موعد ملاقاته کیتمه‌دی .

بن جداً صالح پاشایی صیانت ایتمك ایستیوردم . فقط نه‌یاپه‌یم‌که پاشا موفقیتدن امین اولانلره مخصوص بر عناد ایله تکلیفمی عدم قبولده اصرار ایتدی . ونهایت کندیسنك موجب هلاکی وبنم پك درین بر مربوطیت روحیه ایله مربوط اولدیغم خاندان ذیشان عثمانیه‌دن برسلطانك ابدیاً سبب انکسار روحی اولدی . نه‌یاپه‌لم‌که جنایتی قابل عفو اوله‌جق درجه‌دن پك بویوکدی . بعدالحکم پاشانك عفوینه‌دلالت ایتمك ، مملکتده ابدیاً تأمینی ایسته‌دیکم واغورنده حیاتمی بیله فدادن چکینمه‌مکه قرار ویرمش اولدیغم سکون وآسایشی بتکرار دوچار تهلکه ایتمك اولوردی .

کوملجنه‌لی اسماعیل بك

بوصرده‌ده وسائط تعقیبیه‌م اك مهم مخالفیندن اولان کوملجنه‌لی اسماعیل بکی‌ده تعقیب ایدیوردی . پك جرأتکار اولان بوذاتك اخلاقاً دوشکون اولدیغنه تماميله قانعم . مملکتك باشنه‌اك‌بویوك‌بلا بو آدمك‌یوزندن کله‌جکنه‌ایمانم‌واردر . فقط اوزمانکی پلانك خطوط اساسیه‌سی ایجابندن اوله‌رق بونی‌ده ملایمتله قوللانیور وعلیهنده غیرقابل رد وجرح بردلیل قطعی بولونجه‌یه قدر توقیفندن توقی ایدییوردم . غالبابزم وسائط تعقیبیه کندیسنی زیاده‌جه تضییق ایتمش اوله‌جقلرکه برکون کمال تلاش ایله محافظلغه کلدی ــ محمود شوکت پاشا وقعه‌سندن آنجق برهفته‌قدراولدی ــ ودیدی‌که :

« ــ آرقه‌مده برطاقم خفیه‌لرك دولاشمقده اولدیغنه باقیلیرسه حکومتك بندن شبهه ایتدیکی آکلاشیلیر . بافیکز جمال بك افندی ، سزه ناموسکار برانسان دقتیله عرض ایدرمکه مرکز قوماندانلغی حبسخانه‌سنده سزه ویردیکم سوزده کمال جدیتله ثبات ایدییور ودکل ظاهراً وعلناً حتی خفیاً بیله حکومت علیهنده هیچ بر تشبثده بولونمیورم . آغزمدن حرف واحد چیقارمیورم . بناءً علیه بلکه خفیه‌لریکز علیهمده خلاف حقیقت راپورلر ویررلرده سزی دوچار شبهه وتردد ایدرلر ملاحظه‌سیله‌بالذات کلوب بیان حقیقت ایتمکی مناسب کوردم . ناموسم اوزرینه یمین‌ایدرم‌که حکومت‌علیهنه هیچ بر تشبثده بولونمیورم و بولونانلره اشتراك ایتمیورم . »

پك اساسلی بر صورتده حاضرلانمقده بولنان محمودشوکت پاشا وقعه‌سنك اك مهم عوامل ومرتبینندن اولدیغنی بیلدیکم بو شخصك خلاف‌حقیقت‌اوله‌رق ناموسی‌اوزرینه نصل یمین ایتدیکنه حیرت و کندیسندن نفرت ایدییوردم . ذاتاً کانون‌ثانی وقعه‌سندن

صکره مرکز قوماندانلغی حبسخانه‌سندن بنم واسطه‌مله تخلیه ایدلدیکی صره‌ده صلح عقد اولونه‌رق مملکتده سکون و آسایش تماماً اعاده ایدیلنجه‌یه قدر هیچ بر مخالفت یاپمیه‌جغنه دائر دینی و ناموسی اوزرینه یمین ایتمشدی. فقط اره‌دن بر آی کچمه‌دن جنایتلرك اك مدهشنی ترتیب ایچون اولانجه قدرتیله چالیشمغه باشلادی. تعقیب ایدلدیکنی حس ایدنز ایتمز بالذات محافظلغه کله‌رك یالانجی یمینی تکرار ایتمکدن چکینمه‌دی. قارشومده سیماسنك هیئت عمومیه‌سندن ملعنت وحیاسزلق محسوس اولان — بو شخصی نجه پك معلوم اولان یالان یمینلرینی تکرار ایدر کورمکدن متولد بر حس نفرتله:

« — یمینلریکز کافیدر اسماعیل بك! مستریح اولیکز بن دلائل قطعیه و بارزه ایله قناعت کامله حاصل ایتمه‌دکجه هیچ کیمسه‌ه حقنده حکم ویرنلردن دکلم. اویله اولماسه ایدی سزی مرکز قوماندانلغی حبسخانه‌سندن چیقارتمزدم. فقط سزه توصیه ایدرم. بو صره‌ده برقومپلو ترتیباتیله مشتغل اولان اشخاصی یاتکزه یاقلاشدیرمه‌یکز. اوزمان وسائط تعقیبیه‌مك بلکه سزه ضرری دوقونه‌بیلیر. شمدیلك کیده‌بیلیر سکز.»

دیدم. تشکر ایدرك کیتدی. فقط بن ده پك بویوك بر خطا ایشله‌مش اولدم. زیرا اوزمان بر تدبیر احتیاطی اوله‌رق حقنده توقیف موقت امری چیقارتمش اولسه ایدم محمود شوکت پاشا وقعه‌سندن صکره فراره موفق اوله‌ماز و اثنای تحقیقاتده تظاهر ایدن دلائل سایه‌سنده محکوم ایدیله‌بیلیردی. مملکتده یونان پاره‌سیله کندی علیهنده بولونان برخائندن ابدیاً قورتولمش اولوردی. بن شو سطرلری یازارکن استانبولده تشکل ایدن داماد فرید پاشا قابینه‌سنه کومله‌جنه‌لینك داخلیه ناظری اوله‌رق داخل اولدیغنی و اتحاد ترقی ارکانی علیهنده حکم ویرمك ایچون بر محکمهٔ فوق العاده تشکل ایدرك بونك ریاستنه کوملجنه‌لینك کچیرلدیکنی غزته‌لرده اوقودم. شمدیدن شورایه اشارت ایدییورم. کوملجنه‌لینك استانبولده بر موقع مأموریته کچیرلدیکی روایتی صحیح ایسه بوندن مملکتك آز زمان ایچنده نه بویوك فلاکتلره دوچار اوله‌جغنی بن خاطراتمك تسویدنی اکمالدن اول کوره‌جکز.

محمودشوکت پاشانك شهادتی متعاقب کمال شدتله آراتمغه باشلادیغم کوملجنه‌لی مع التأسف فرار ایتمشدی.

کامل پاشا

ینه محمود شوکت پاشا وقعه‌سندن برهفته نهایت اون کون قدر اولدی، بر صباح غایت ایرکن پولیس مدیر عمومیسی عزمی بك، کامل پاشانك مسافری ماریتیم واپوریله دون کیجه استانبوله کلدیکنی و فقط هنوز قره‌یه چیقمادیغنی خبر ویرییور و حقنده نه یاپمق لازم کله‌جکنی صورییوردی. قسم سیاسی مدیرینك مشارالیه نزدینه بو

ريله‌رك استانبوله آياق باصمادن ينه كلدكارى واپورله مصره عودت ايتملرى لزومنك اخطار ايدلمسى جوابنى ويردم . فقط ؛ ياريم ساعت صكره ينه عزمى بك كامل پاشانك دها كيجه‌دن قره‌يه چيقديغنى و شمدى قوناغنده بولونديغنى بيلديرييوردى . پاشانك استانبوله كتيرلمسى سوء قصد مرتبلرنجه مقرر بولونديغنى ذاتاً بيليوردم . فقط كامل پاشانك بوكا جسارت ايده‌جكنى اميد ايده‌ميوردم .

پاشانك بى‌پروا استانبوله ورودى اختلال تشبثاتنك پك قريب اولديغنه اك بويوك بر بشارت ايدى . بناءً عليه بنم‌ده پك شديد و سريع تدابير اتخاذ ايتمكلكم وضعيتك ايجاباتندن ايدى . عزمى بكى نزديمه دعوت ايدرك تدابير آتيه‌نك اتخاذينى رجا ايتدم :

« — شمدى بن محافظلق طرفندن بر ضابط ايله لزومى قدر انضباط عسكرى مأمورينى كامل پاشانك قوناغنه كوندره‌جكم . سزده بر قوميسر ايله مقداركافى پوليس تخصيص ايديكز . قوميسر ايله ضابط معيتلريله برابر كامل پاشانك قوناغنه كيتسونلر . قوناغه خارجدن يرلى واجنبى كيمسه‌نك دخولنه مساعده ايتميه‌جك وجهله مدخللرى تحت نظارته آلسونلر . ضابطله قوميسر پاشادن ملاقات رجا ايتسونلر و حكومتك شو قرارينى كنديسنه تبليغ ايتسونلر : [مملكتك احوال داخليه‌سى كامل پاشا حضرتلرينك شو آرالق استانبولده بولنمسندن پك زياده مضرت كوره‌جك ماهيتده‌در . بناءً عليه حكومت پاشادن رجا ايدييور ، كنديلرينى مصردن بورايه كتيرمش اولان مساژرى ماريتيم واپوريله ينه مصره عودت بيورسونلر . حتى واپور بوراده اوچ كون قاله‌جق ايسه پاشا اعظمى اوله‌رق اون‌ايكى ساعته قدر واپوره راكب اولمليدر . عكسى حالده حكومت بلكه شايان تأسف بعض تدابير احتياطيه اتخاذينه مجبور اولور .] بونلرى سويلسونلر و پاشانك ويرجكى جوابى بزه بيلديره‌رك كنديلرى قوناقده قالسونلر وكيمسه‌نك خارجدن داخله كيرمسنه مساعده ايتمسونلر . »

بوقرار درعقب اجرا ايدلدى . بن ياورم يوزباشى حلمى افندى‌يى مأمور ايتدم . پاشا جواباً پك يورغون اولديغى ايچون بوقدر چابوق بر زمانده يكى بر واپور سياحتنه تحمل ايده‌ميه‌جكنى و بناءً عليه حكومتك خلاف صلاحيت اوله‌رق اتخاذ ايتديكى بوقراره تبعيته لزوم كورمديكنى بيلديرمشدى . بو جواب اوزرينه پاشا استانبولى ترك ايدنجه‌يه قدر نه داخلدن خارجه ونه‌ده خارجدن داخله هيچ كيمسه‌نك كيرمسنه مساعده ايدلمه‌يه‌جك وجهله قوناغك تحت نظارته آلنمسنى امر ايتدم .

بن بوتدابيرى اتخاذ ايتديكم صره‌ده انكلتره سفارتى باش ترجمانى فيچ موريس درعقب سفير نامنه بيان خوش آمدى ايتمك اوزره قوناغه كلمش و فقط حكومت مأمورلرينك ممانعتى اوزرينه ايچرى كيره‌مه‌مشدى . محمود شوكت پاشا سوء قصدينك مرتب حقيقيسى اولان بو ابليس طينت سياسى تدابير متقابله اتخاذ ايده‌رك كامل پاشانك

استانبولدن چیقارلمسنه مانع اولمغه قرار ویرر و همان سفیر نامنه محمود شوکت پاشایی زیارت ایدر و تصل اولوبده انکلتره سفارتنك محب قدیمی اولان کامل پاشا ایله مناسبتنه ممانعت ایدلدیکنی بردرلو آکلایه‌مادقلرینی وبونك انکلتره افکار عمومیه‌سی اوزرینه پك فنا تأثیر ایده‌جکنی و دها بر طاقم بکلك جمل تهدیدیه‌یی صایار دوکر. وقت‌ظهره دوغری محمودشوکت‌پاشا تلفونه ایتدی، همان کیدوب کندیسنی کورمکلکمی امر ایدییوردی. صدارت اوطه‌سنده اوزمان بحریه ناظری اولان چوروك صولی محمود پاشا ایله برابر اوطوریورلردی. خلیل بكده اوصره‌ده نزد صدر اعظمی‌یه کیرمك اوزره ایدی. ایکیمز برلکده کیردك. فوق‌العاده حدید برچهره‌ایله پاشا بکا دیدی‌که:

« — نه‌او! سز کامل پاشایی خانه‌سنده توقیفمی ایتمشسکز؟ کندیسنی استانبولدن چیقمغه اجبارمی ایدییورمشسکز؟

« — اوت افندم، اریله بر تدبیر احتیاطی اتخاذینه مجبور اولدم، دیدم.

« — شیمدی سزه امر ایدییورم، پاشانك قوناغی اطرافنده‌کی تدابیر ترصدیه‌یی همان رفع ایدیکز وپاشایی سربست براقیکز. ایسترسه بوراده اوطورسونلر ایسترسه خارجه کیتسونلر، دیدی. صوك درجه دوچار حیرت اوله‌رق:

« — فقط افندم اتخاذ ایدلمش اولان تدبیری رفع ایتمك پك مضر اولور و.....»

طرزنده بیان مطالعه‌یه باشلادم. آوازی چیقدیغی قدر باغیره‌رق:

« — سن عسکر دکلمیسك؟ بن سکا امر ایدییورم. شیمدی سویلدکلریمی یاپملی، عکسی حالده سکا اك شدید معامله‌یی اجرا ایدرم. نم باشمه برانکلیز وقعه‌سیمی چیقارمق ایستیورسك؟ باش ترجمانك سویله‌دکلرینی دویسه ایدك اوزمان یاپدیغك خطانك درجه‌سنی آکلاردك.

بر حکومتك کندی مملکتی داخلنده زیدوعمر حقنده اتخاذ ایده‌جکی تدابیر ایله دیکر برحکومت سفیرینك نه صلاحیتله مشغول اولدیغنی پاشایه صورمق ممکن دکلدی. چونکه پاشا ارتق منطق آکلایه‌جق درجه‌لردن چیقمشدی. واقف لدنیات احوال اوله‌رق کامل پاشا حقنده اتخاذ ایتدیکم بر تدبیردن دولایی بغیر حق دوچار اولدیغم بو معامله شدیده صوك درجه‌ده انکسار و اغبراریمی موجب اولمشدی. کوزلرم غیر اختیاری اوله‌رق یاشله‌دولدی. « امر ایدرسکز » دیه‌رك اوطه‌دن چیقدم. تأثریمك درجه‌سنی آکلامش اولان چوروك صولی محمود پاشاده آرقه‌م صره کلدی و بنی سفرا اوطه‌سنه کوتوردی. اوراده ایاقده بجره‌او کنده یکدیکریمزه هیچ برشیئ سویلمه‌یه‌رك بش دقیقه قدر یان یانه دوردق. کوزلرمدن بش اون دامله یاش آقدی. اونلری سیلرکن: «دوچار اولدیغم معامله‌یی کوردیکزمی؟ عشق وطن اولمسه بوکا تحمل

ایدیلورمی ؟ » دیدم . محمود پاشا : « حقکز وار فقط رجا ایدرم تحمل ایدیکز . » دیدی . بش دقیقه صکره اعصابم پیدای سکونت ایتمشدی . پاشایه تشکر و وداع ایده‌رك محافظلق دائره‌سنه کیتدم . عزمی بکی دعوتله شو امری تبلیغ ایتدم :

« کامل پاشانك قوناغی اطرافنه قویدیغمز ترصد آدملری صدر اعظم پاشا حضرتلرینك امرلری موجبنجه شمدی کری چکیله‌جك و قوناغك خارجله مواصله‌سی حقنده‌کی ممنوعیت رفع اولنه‌جق . فقط بن شو تدبیر احتیاطینك دوامنی مناسب کوربیورم : بر انضباط عسکری و پولیس مأموری سیویل اوله‌رق قوناق جوارنده بولوندیریله‌جق و قوناغه کیرن و چیقانلر ترصد ایدیله‌جك . »

متعاقباً محمود شوکت پاشایه خطاباً ایکی تذکره یازدم . برنده کامل پاشایه ایلیشلمه‌مه‌سی حقنده‌کی امرلرینك اجرا ایدلدیکنی بیلدیریوردم . دیکرنده‌ده اوچ دزت آیدنبری بلا فاصله چالیشمقدن متولد ضعف عمومی استانبول محافظلغی وظیفه‌سنده دوامه مانع اولدیغندن عفو بیورلمقلغمی استرحام ایدییوردم . بو صوك قراریمك مملکت ایچون پك مضر اولدیغی بیلمکله برابر حادثاتك ایجاب ایتدیردیکی تدابیر احتیاطیه‌یی اتخاذده سربست براقیلمه‌یه‌جق اولورسه‌م پایتخت آسایشی وبا خصوص حکومتك سلامتی تأمینه موفق اوله‌مایه‌جغمه‌ده قانع بولوندیغمدن حقیقةً چکیلمکه قرار ویرمشدم .

حقمده نالایق بر طرزده معامله‌ٔ عنیفه‌ده بولنمش اولمسندن پك چابوق پشیمان اولدیغی ظن ایتدیکم پاشا مرحوم دها بن تذکره‌لری کندیسنه کوندرمزدن اول کیدوب کندیلرینی کورمکلکمی تلفونله امر ایتدی . استعفا نامه‌م کندیسنه واصل اولمادن کیتمك ایسته‌مدیکم ایچون ، برکون اولدن قرارلشدیرلمش پك چوق ایشلرم اولدیغی وبرچوق قطعات و مؤسساتك برای تفتیش بنی بکله‌مکده اولدقلرینی وبناءً علیه همان کله‌مکلکم قابل اوله‌مایه‌جغی اقشامدن صکره ساعت قاچده امر ایدرلرسه کله‌جکمی عرض ایتدم . ساعت طقوزده دائرهٔ صدارته کیتمکلکمی امر ایتدیلر . بن‌ده تذکره‌لریمی کندیلرینه کوندرمکله برابر محافظلقدن چیقه‌رق بك اوغلی جهتنده‌کی خسته‌خانه‌لری تفتیشه کیتدم .

اوکرن مجلس وکلاده بنم استعفانامه‌می اوقومش و ندیالق لازم کله‌جکنی ناظرلردن صورمش . بوتون نظار بوکا قطعیاً محل ویرلمه‌مسنی و بنم محافظلقده قالمقلغم ایچون بهمه حال اصرار اولونمسنی سویله‌مشلر . پاشاده او فکرده اولدیغی سویلمکله برابر کامل پاشانی مملکتدن چیقارمقده بن اصرار ایدرایسه‌م ایشلك مشکلاته صاراجغنی و هرحالده برکره بنمله کوروشه‌جکنی بیلدیرمش . اوکون اقشام اوزوزی ابراهیم بکی کوردم . « قارداش ، سن استعفا ایدییورمشسك ، اویله‌شیئمی اولور؟ هپمز چکیلیرز . » دیدی دیکر ارقداشلرده بوکا علیهدار بولنیورلردی . فقط بنم ایچون یا نتایجندن مسئول

اولمق شرطیله اتخاذ ایده‌جکم تدابیرده تمامیٔ سربستی یاخود استحصال مأذونیتدن بشقه چاره یوقدی . بوقدر مهم برزمانده انضباط عمومیه‌دن مسئول اولان ذاتی مقید بولوندیرمقدن وایکیده‌برده ایشنه مداخله ایتمکدن مضر برشی اولامازدی .

نهایت ساعت طقوزده دائرهٔ صدارتده پاشا نزدینه کیتدم . شدت تأثردن اوکون نه اوکله نه‌ده اقشام یمکی یمشدم . بنی قارشوسنه اوطورته‌رق غایت نوازشکار طور ایله تطییب خاطریمه باشلادی :

« – بوکونکی معامله‌دن نه ایچون اوقدر چوق متأثر اولدیکز؟ بیلمیورمیسکز که بن سزی اولادم قدر سورم؟ بربابا ، جانی صیقیلدیغی زمان اولادینه ایسته‌دیکی معامله‌یی یاپمغه مقتدر دکلمیدر؟ رجا ایدرم . بوکونکی حادثه‌یی اولادله بابا آره‌سنده کچیجی بر وقعه کبی تلقی ایده‌رك تأثرات قلبیه‌کزی ازاله ایدیکز و بکا مغبر اولمایکز . » دیدی .

« – پاشا حضرتلری ! امین اولیکز که معاملهٔ شدیده‌کزه ذات دولتلرینك ویردیکی ماهیتدن بشقه برماهیت اسناد ایتمه‌دم . هر زمان ایچون کندیمی سزك اولادیکز مقامنده تلقی ایدر وسلامت وطن ایچون معروف خدمانکزی کوزیمك او کنه کتیره‌رك اك شدید معامله‌لریکزی شایان تحمل تلقی ایدرم . بناءً علیه استعفامك سببی معامله‌کزك شدتی دکل بوطرزده ایفای وظیفه‌یه غیر مقتدر اوله‌جغمی آکلامش اولمقلغمدر . ذات سامیلری اولان بیتن ایشلره ، خفیاً اتخاذ اولنان تدابیر اختلالیه‌یه واقف دکلسکز . خیر وطنه حصر ایتدیککز بوتون قوای حیاتیه‌کز اوزرنده سوء تأثیر اجرا ایتمه‌مسی ایچون امور انضباطیه‌یه متعلق مسائل ایله ذات دولتلرینی مشغول ایتمیورم واحوالك نزاکتی حقنده تفصیلاً عرض معلوماتدن اجتناب ایدییورم . فقط سزی تأمین ایدرم پاشا حضرتلری ! کامل پاشا سزك جنا کزه باصه‌رق مقامکزه اوطورمق مقصدیله استانبوله کتیرلمشدر . پاشانك بورایه کلدیکی اختلالك قریب اولدیغنه اك بیوك بردلیلدر . شمدی پاشایی استانبولی ترکه مجبور ایتمك اختلالجیلرك برقنادینك قیرلمسنه یاردم ایده‌جکدر . هیچ اولمزسه بنده کز اویله ظن ایدییورم . معلوم دولتلریدرکه خفی اختلال وسیاسی سوء قصدلره قارشی تدابیر مانعه اتخاذینه مأمور اولانلر سربستیٔ اجرآته مالك اولمزلرسه موفق اولملرینه امکان قالماز . بنی بووظیفه‌یه تعیین بیوردیغکز صره‌ده هردرلو تدابیرك اتخاذنده سربست اوله‌جغمی وعد ایتمشدیکز . شمدی ایسه قارشوکزه بلا حق وصلاحیت بر انکلیز سفارتی چیقار چیقماز اك مهم کوردیکم برتدبیری اتخاذدن بنی منع ایدییورسکز . بو حال ایله وظیفه‌ده دوام امکانی بنم ایچون قالمامشدر . » جوابنی ویردم .

اوزون اوزون دوشوندکدن صکره « هایدی ، سکا هردرلو سربستی‌یی بخش ایدییورم . فقط کامل پاشا ایچون لزومندن فضله شدت کوسترمه . اوچ کون قدر

بوراده قالمسنه مساعده ایت . » دیدی وبوصورتله بنده استعفامی کری آلدم .
استانبول محافظلغنه عودت ایدرایتمز کامل پاشانك اوغلی شورای دولت اعضاسندن عبداه بکك ایرتسی کون بنی کورمسی ایچون کندیسنه خبر کوندردم، صباحلین کلدی. پاشانك بهمه‌حال استانبولدن چیقمغه مجبور اولدیغنی و بوبابده ویرلمش اولان قرارك تبدیلنه امکان موجود اولمادیغنی ، نه انکلتره سفارتنك ، نه ده سائر مقامات اجنبیه‌نك مداخله‌سندن هیچ برفائده انتظار ایده‌میه‌جکلرینی وجمعه کونی اقشامنه قدر استانبولی ترك ایتمیه‌جك اولورلرسه پاشایی توقیفه وبلکه آناطولیده برمحله اعزامه مجبور اوله‌جغمی سویله‌دم . آرامزده بوراده تکرارینی بی‌لزوم تلقی ایتدیکم بر محاوره جریان ایتدی. بونك نتیجه‌سنده قراریمك قطعیتنی کامل پاشا زاده‌بك کوزل آکلامشدی . پدرینی ایقاظ ایده‌جکنی ، بیهوده‌یره اصرار ایتمسنه مدان براقمایه‌جغی واقشامه‌قدر جواب موافقتلرینی کتیره‌جکنی درمیان ایله کیتدی . اقشام اوزری کلدی وپاشانك ایرتسی کون اوکله‌دن صکره مساژری واپورینه کیدرك استانبولی ترك ایده‌جکنی بیلدیردی . فی‌الحقیقه ایرتسی جمعه کونی کامل پاشا انکلیز سفیری سیرلاوترك عربه‌سنده اولدیغی حالده سفیرایله برلکده قوناغی ترك ایتدی و باب‌عالی طریقیله رحتیمه اینه‌رك واپوره کیردی . اقشام اوزری واپورحرکتله کامل پاشایی استانبولدن اوزاقلاشدیردی .

*
* *

محمود شوکت پاشانك شهادتی

سؤ قصدجیلرك آرتق اکمال تدابیر ایتدکلری و آقشامه صباحه برحرکت عمومیه‌یه انتظار ایدلمك لازم کله‌جکی مأمورلریمك اخباراتی و الده ایدیلان برچوق دلائل و امارات ایله آکلاشیلیوردی .
پاشا مرحومك بعض امرلرینی تلقی و باب‌عالی‌یه کیدرکن و کلیرکن فوق‌العاده متیقظ داورانملرینی یاورلرینه بالذات اخطار ایتمك ایچون سوءقصدك یوم اجراسی اولان ۲ ـ ۱۵ حزیران ۱۹۱۳ چهارشنبه کونی صباحلین حربیه نظارتنه کیتمش ایدم . یاریم ساعت قدر پاشاایله کوروشدم . زواللی اوکون پك بشوش وتدابیرینك نتایجندن امین کورونیوردی . موجب تلاش اولمامق ایچون بوکونلرده بعض سوءقصدلردن بحث اولوندیغی و بلکه یارین اوبرکون بوکا مانع اولمق ایچون بعض توقیفات اجراسنه مجبور اوله‌جغمی و پایتختده محافظهٔ امنیت و آسایش ایچون هردرلو تدابیر انضباطیه اتخاذ ایدلمش ایسه‌ده منفرد سوءقصدلره قارشو تماماً مؤثر تدابیر مانعه بولمق ممکن اولامایه‌جغندن کندیلرینك‌ده اثنای راهده متیقظ داورانملری موافق اوله‌جغی و

یاورلرینه اخطارات مخصوصه‌ده بولوندیغمی صورت عمومیه‌ده عرض ایتدم . « آدم ! ایش اولاجغنه‌واریر ، نه یاپالم « الحکم‌لله » دیدی . مساعده استحصالیله یانندن آیرلدم . قرارکاه عمومی اوچنجی شعبه‌سنده بیکباشی سعداد و کمال بکلری کورمك ایچون اوست قته چیقدم . بر نظامنامه حقنده کمال بکله مداولهٔ افکار ایدییوردم . ازه‌دن هنوز بر چاریك ساعت یا کچمش ویا کچمه‌مشدی . حربیه‌نظارتی میدانندن برقلاص تخته‌سنه بویوك برچکیچله وورولدیغی زمان حاصل اولان صدایه شبیه برصدا ، منتظم و مطرد فاصله‌لرله بش دفعه ایشیدلدی . ذاتاً هر آن بر وقعه‌یه مترقب اولان قولاقلرم بر آنده صدانك کلدیکی پنجره‌یه دیکیلدی . کمال بکه صوردم : « عجبا طبانجه صداسیمی ؟ » « خیر ! هیچ ظن ایتمم ! یا کلیم سیلکیورلر ویاخود چیوی چاقیورلر ! » دیدی . فقط بو جواب بنی تسکین ایتمه‌مشدی . هر آن ناخوش برحوادثه منتظر بولنیوردم . بش دقیقه‌صکره قاپو آچیلدی. کمال تلاش ایله صادق خدمتجیم رمضان ایچری کیره‌رك « پاشـایی ووردیلر ! » دیه باغیردی . بر صیچرایشـده صوفه‌یه چیقدم . « هانکی پاشـایی ! کیم ووردی ! نرده » دیه حایقیردم . « باب عالی‌یه کیدر ایکن ، بایزید میدانده ! کیم اولدیغنی بیلمیورم ! » دیدی . کمال بك سرعتله ایکنجی قاته اینرکن پاشا مرحومی‌ده قانلر ایچنده حربیه ناظرلرینه مخصوص اولان مردیوندن قوجاقله کندی اوطه‌سنه چیقاریورلردی . حزین ومؤثر صداسی‌اوکوندن بری حالا قولاقرمدن کیتمز . قوریدورده بر آز توقف ایتدم . کوزلریمی قوللر اوزرنده یوقاری چیقارلمقده اولان پاشانك صاپ صاری سیماسنه دیکدم . بر آن ایچون دوشوندم . بنم وظیفه‌م نرده بولنمقلغمی ایجاب ایدر ؟ درحال قرار ویردم : « هرشـیئدن اول جانیلرك تعقیب و دردستی و بونکله برابر پایتختده محافظهٔ آسایش ایچون محافظلغه کیتملی‌یم ! » یاورم یوزباشی حلمی یانمه قوشمشدی . « یوریکز ! » امرینی ویردم و کندیمی نظـارت میدانه آتدم . ایلك معلوماتی استحصال ایتمك مقصدیله مرکز قوماندانلغنه کیدییوردم . تام کوشه‌یی دونه‌جکم صره‌ده انضباط عسکری ملازملرندن برینی کوردم . « جانی طوتلدیمی ؟ » دیدم . « بیلمیورم افندم . عسکر آلمغه کیدیورم ! » جوابنی‌ویردی . « عسکر آلوب نه یاپه‌جقسك ؟ هایدی‌شمدی محل جنایته یانکزجه کیتملی ، جانیلری فراره و صـاقلانمغه مقتدر اولمقسزین ، یاقالاملی ! » دیدم . آلدیغی امرك شدتی قارشوسنده پرانتباه کسیلمش اولان ملازم شایان تقدیر برچویکلك ایله موقع جنایته قوشدی و آزه‌دن بش‌دقیقه کچمه‌دن – بن اوطوموبیل ایله محل‌وقعه‌دن کچرکن – طوپال توفیق اسمنده بر شخصی دردست ایتدیکنی وبونك جانیلردن بری اولدیغنه امین‌اولدیغی ، دیکرلرینك‌ده اوطوموبیل‌ایله فرار ایتدکلرینی اوکرندیکنی‌بیلدیردی . بو ایلك خبردن بالطبع ممنون اولمشدم . همان‌محافظلغه کلدم . بك اوغلی ، اسکدار

واستانبول جهتلرنده درعقب عسکری تدابیر اتخاذ ایتدیردم . برصورتده‌که جنایتك ارتکابندن هنوز یارم ساعت کچمه‌مشدی ، بوتون پایتخت‌سوقاقلری سواری‌وپیاده قوللری ایله طوتلمش وبر ساعت صکره‌ده بربیاننامه نشر ایدیله‌رك وقعهٔ مؤسفه حکایه ایدلمش ، ادارهٔ عرفیه‌نك تشدیداولندیغی واك اوفاق بروقعه‌یه سبب‌اوله جقلرك‌دوریه‌لر طرفندن شدتله تأدیب ایدیله‌جکی اعلان اولنمشدی .

اختلالجیلرك سرایه کیده‌رك ذات شاهانه‌یی راحتسز ایتملری احتمالی اولدیغی نظر دقته آلدم . مابین باش کتابتنه تلفونله اخطارات لازمه‌ده بولوندم و هردرلو تدابیر انضباطیه اتخاذ اولوندیغنك ذات‌حضرت پادشاهی‌یه عرض ایدلمسنی رجا ایتدم .

برطرفدن‌ده خادم کوینده باش قوماندان وکیلی عزت پاشایی تلفونله آرایه‌رق حادثه‌یی بیلدیردم . هردرلو تدابیر اتخاذ ایدلمش اولمسنه‌نظراً مستریح اولملرینی ویالکز داوود پاشا قشله‌سنده بولنان ایکی سواری آلاینك موقةً امریمه ترك ایدلمسنی وخادم کویندن ایکی پیاده آلاینك برتدبیر احتیاطی اوله‌رق کوچوك چکمجه ویا خلقه‌لی‌یه دوغری یاقلاشدیرلمسنی رجا ایتدم . رجالریمی اسعاف ایتدی .

عینی زمانده سعید حلیم پاشایه ودها سائر ناظرلره تلفونله اخبار کیفیت ایدرك همان حربیه نظارتنه عزیمت و احوال حاضره‌یه کوره نه یاپلمق لازم‌کله‌جکنی قرار-لاشدیرملرینی رجا ایتدم .

بعض تدابیر انضباطیه

استانبولده یویله بر حادثه ایقاع اولندقدن صکره مختلف محللرده اجتماع ایده‌رك وضعیتدن استفاده ایتمکه ساعی اوله‌بیله‌جك خواصدن وعوامدن کیملر اوله‌بیله‌جکنه دائر پولیس مدیریت عمومیه‌سی واسطه‌سیله دها اولجه بردفتر تنظیم اولونمش ایدی .

هرهانکی برمهم سوء قصدك اجراسنی متعاقب مذکور دفترده اسملری بولنان ذواتك درعقب توقیف ایدلمسنی مدیرعمومی عزمی‌بکه سویله‌مش ومرکزقوماندانلغنه اوامر لازمه ویرمشدم . ابتداءً ویرلمش اولان بو تعلیماتك اجرا اولوندیغنی وفقط موقوفلری نره‌یه کوندرمك لازم کله‌جکنك تعیینی عزمی‌بك طلب‌ایتدی. اوصرده‌ده صدارت قائممقاملغنه تعیین ایدلمش اولان سعید حلیم پاشا وداخلیه ناظر وکیلی حاجی عادل بك ایله بالمذاکره پایتختك تأمین سکونی ایچون بونلرك سینوبده اقامته مأمور ایدلملرینی وکندیلرینه مقدار کافی یومیه‌لر ترتیب ایدلمسنی قرارلاشدیردق. سیرسفائن اداره‌سندن بونلر ایچون برواپور تخصیص ایدلمسنی طلب ایتدم و توقیف اولنانلرك مذکور واپوره ارکاب اولنه‌رق ایرتسی کون آقشام اوزری حرکت ایده‌جك وجهله

توقیفاتك او كیجه صباحه قدر اكال ایدلمسنی عزمی بكدن رجا ایتدم . عینی زمانده وقعهده مدخلدار اولدقلرینی بیلدیكم داماد صالح پاشا وسائره كبی ذواتی دخی توقیف ایتدیرهرك پولیس مدیریت عمومیه‌سنده استجوابلرینه ابتدار ایتدیردم .

جنازه مراسمی

صدر اعظمه سوء قصد یاپلمغله پایتختده آسایشك مختل اولمایاجغنی اثبات ایچون محمود شوكت پاشا مرحومه پك پارلاق برجنازه مراسمی یاپدیرمق ایستیوردم . اعیان واشرافدن كافه‌سنه دعوتنامه‌لر یازلدیغی كبی كبار مأمورین دولتك اثبات وجود ایتدیرلمسنی وپایتختده‌كی اركان امرا وضابطانك همان كاملاً جنازه‌ده بولندیرلمسنی ایجاب ایدنلردن رجا وجنازه‌یه برچوق قطعات عسكریه اشتراك ایتدیردم . سفرای اجنبیه دخی تذكره‌لر یازدیره‌رق كرك كندیلرینك كرك لیمانده بولنان سفائن حربیه قوماندان وضابطاننك وآتاشه‌میلیتر وناواللرك بویوك اونیفورمه ایله جنازه‌یه اشتراك ایتملرینی تأمین ایتدم . جنازه‌ده بلكه یوزاللی بیك كشیدن فضله انسان بولنیوردی . اوكون هوا غایت لطیف اولدیغی ایچون خلق كاملاً سوقاقلره دوكولمشدی . آلایشلی برجنازه قارشوسنده اعصابی درعقب كوشه‌یوین برچوق استانبول قادینی هونكور هونكور آغلایور ومراسمه برشكل حزین ویریوردی .
جنازه مراسمنك فوق العاده‌لكی بكله‌دیكم تأثیری تماماً حاصل ایتدی . بن جنازه مراسمنه اشتراك ایتمكدن زیاده آلتی آتلیدن مركب بردوریه قولنك باشنده استانبول جهتنده‌كی سوقاقلرده كوزوكمكی ترجیح واوصورتله حركت ایتدم . آنجق جنازه‌نك شكل عمومیسنی بركره كورمش اولمق ایچون برآرالق اوتوموبیل ایله بك اوغلی جهتنه كچدم وآرقه سوقاقلردن دولاشه‌رق پانغالتیده Notre dame de Sion مكتبی اوكنده جنازه‌یه ملاقی اولدم . هیئت عمومیه تام آرزو ایتدیكم طرزده ایدی . كندیسنه پك بیوك امیدلرله مربوط اولدیغم مرحومك جنازه‌سنی كورور كورمز غیراختیاری كوزلرمدن یاشلر بوشاندی . كیمسه‌یه كوسترمه‌مك ایچون مندیلله یوزیمی قاپادم وهمان عودت ایتدم . جنازه‌دن صكره بنی زیارته كلان ژاندارمه ضابطاننده فرانسه‌لی بیكباشی سارو Sarou — آسایشك صورت مكمله‌ده محفوظ اولدیغندن طولایی بنی تبریك ایتدكدن صكره حریت ابدیه تپه‌سنده جنازه‌نك ورودینه انتظار ایدرایكن ایتالیان دوناتماسی قوماندانی ایله ژاندارمه تنسیقاتنه مأمور جنرال بومان Baumann آراسنده جریان ایتمش اولان برمحاوره‌یی بكا نقل ایتدی . كویا ایتالیالی آمیرال جنراله دیمشكه :

« بوجمال بك مدهش برمتشبث اولسه‌كرك ! هيچ تردد ايتمه‌دن بويله برجنازه مراسمی ياپديرمق ، سؤقصد فرداسنده ، هنوز جانيلر كاملاً دردست ايدلمه‌مش اولديغی برصره‌ده بوتون سفرای اجنبيه‌يی وباخصوص قوای بحريه قوماندانلرينی بوداراجق يرده طوپلامق برجسارت مدنيه‌يه وباخصوص تدابيرينك مكمليتی حقنده صوك درجه اطمئنان حاصل ايتمكه توقف ايدر . شودقيقه‌ده اختلالجيلردن بری برال بومباسی استعمال ايده‌رك ايچمزدن بروايا قاچنی حتی خفيف صورتده يارالامش اولسه عثمانلی پايتختی درعقب سفائن حربيه‌مز مرتبانی طرفندن اشغال اولنور . ذاتاً بوكاعائد تدابير مذاكره ايدلمش واوامر لازمه ويرلمشدر. فقط ايشته‌بز بوراده‌يز وهيچ بروقعه حادث اولمادی . اكر برايكی كونه‌قدر جانيلری وآنلرك حاميلرينی‌ده اله كچيرمكه موفق اولورسه جمال‌بك مملكتنه الك بويوك خدمتی ايفا ايتمش اولور . زيرا بنم فكرمجه الك اول استحصال ايده‌جكی نتيجه اجنبی دونانماسنك پايتختی ترك ايتمه‌سی وبوغاز ايچنده حال طبيعينك عودتی اوله‌جقدر . بكا كوره بوندن صكره بزبوراده آرتق فضله غلبه‌لكدن باشقه برشیء دكلز ! » .

جنايت چهارشنبه كونی ايقاع ايدلمشدی . پنجشنبه كونی جنازه مراسمی ياپلدی. جمعه‌كونی‌ده عنايت حقله جانيلرك رئيسی اولان چركس كاظم ورفقاسندن برقاچنی بك اوغلنده پيره‌محمد سوقاغنده قيصديره‌رق ياورم يوزباشی‌حلمينك شهادتی وپوليس مركز مأمورلرندن سموئيل افنديك بالاخره طوپال قالمسنی‌انتاج ايده‌جك صورتده يارالانمسی بهاسنه كافه‌سنی دردست ايتديردم وديوان حرب عرفی‌هيئت استنطاقيه‌سنه تسليم ايتدم . استنطاق ومحاكمه نتيجه‌سنده ثابت اولدی‌كه فرقه وياغروپ حالنده وياخود اشخاص منفرده اوله‌رق برچوق مخالفينك مشترك ويا‌عينی غايه‌يه خادم‌متفرق مساعيسی نتيجه‌سنده اولا اتحاد وترقينك‌اشخاص‌مهمه‌سی‌عليهنه برسؤ قصداجراسندن وبوصورتله مملكتی حكومتسز براقدقدن صكره ذات شاهانه اوزرنده‌اجرا ايديله‌جك تأثيرات سايه‌سنده مشير شاكرپاشانی صدارت قائمقاملغنه تعيين ايتديرمك واونك رياستی آلتنده برموقت قابينه وجوده كتيره‌رك اوچ كون اوچ كيجه اتحاد وترقينك بوتون افرادی عليهنه برقتل‌عام ترتيب ايتمك ومتعاقباً قابينه‌يی كامل پاشانك ويا خود پرنس صباح‌الدينك رياستی آلتنده تشكيل ايلدمك خصوصلرينه قرار ويرلمش . بن بوراده بوحقيقتی بلا پروا ادعا ايدرك سويليورم ، استنطاق و محاكمه اوراقی طاقيله نشر اولنورسه بو ادعام ثابت اولور . اساساً الك يوكسك‌مرتبين كرام‌ايله مشتركاً صرف‌مساعی ايتديكی معلوم اولان ترامواى قومپانياسی ترجمانلرندن صبيح بكك اعترافاتی اوقونه‌جق اولورسه بشقه بر دليله حاجت قالمادن بوتون ادعالرم ثابت اولور . صبيح بك برحياتدر . بن كنديسنی صاحب ناموس بر

ذات اولەرق تلقی ایدرم . حتی محمودشوکت پاشا قاتللریلەمشوقلرینك تأدیبندن صکره مملکتده آرتق ابدی بر سکون حصوله کتیرمك فکریله غیاباً اعدامه محکوم اولەرق اوروپاده بولنان برچوق ذوات نزدینه صبیح بکی کوندرمش و اونلره بعض تکالیفده بولونمشدم . تکلیفم غایت بسیط ایدی :

« اکر بو ذوات اعلان مشروطیتدن شمدی‌یه قدر مملکتده ظهور ایتمش اولان متعدد سوءقصد واختلال ترتیباتنه شخصاً نەصورتله اشتراك ایتمش اولدقلرینی امضالری تحتنده خط دستلریله بکا یازارق کوندرەجك اولورلرسه کندیلری حقنده درعقب عفو عمومی استحصال ایدرم » .

بالطبع بونده‌کی مقصدم کرك داخلده کرك خارجده افکار عمومیه‌یی تنویر و اتحاد وترقی‌یه یاپیلان افترالرك نه قدر جانیانه اولدیغنی اثبات ایتمك ایدی . هربرینك درجۀ اشتراکنی بوتون تفصیلاتیله بیلن صبیح بکك تکلیفی قارشوسنده حیرتلر ایچنده قالمش اولان بو ذوات کرام پك طبیعی اولەرق تکلیفمی قبول ایتمەمش وصبیح بکی حکومتدن پاره آلمش اولمغله اتهام ایتمکدنده کری قالمامشدر . تأمین ایدرم‌که صبیح بکه بش پاره ویرمەدم . مومی‌الیهك اعترافاتی آرەسنده مشیر شاکر پاشانك صدارت قائممقاملغی مقصدی بیلەرك قبول ایدەجکی و ذات شاهانه‌یه تأثیرات اجرا ایدەجك ذوات آرەسنده پك بویوك مقاماتی اشغال ایدن بعض ذواتكده بولنەجغی حقیقتلری واردی . اوزمان شویله دوشوندم :

« موقع مادیلری بو درجەلرده یوکسك اولان شو ذوات علیهنده تعقیبات اجراسنه قیام ایتمك ایشی پك ایلری‌یه کتورمك اولور . مشیر شاکر پاشایه کلنجه بر طرفدن اولومی ایچون تدابیر اتخاذ ایتدیکی بر ذاتك تکلیف ایتدیکی یمن والی و قوماندانلغنی قبول ایتمك کبی کوچوکلکده بولونمش اولان بو شخصی بویله یالکز قوله واعترافاته مستند برایکی ضعیف دلیل ایله محکوم ایتدیرمك مشکل اولەجغندن اونك علیهندەده تعقیباتدن صرفنظر ایتمك و ایشی مسکوت براقق حکمت حکومته موافق اولور . »

بومطالعەمه صدراعظم و داخلیه ناظری‌ده اشتراك ایتدکلرندن وظیفەدار اولانلرك او صورتله نظردقتلرینی جلب ایدرك مقصدی تأمین ایتدم .

* * *

سعید حلیم پاشا قابینەسی

محمودشوکت پاشانك وفاتی اوزرینه فرقەنامزدی اولەرق پرنس سعیدحلیم پاشانك تکلیف ایدلمسی قرارلاشدیرلمش ایدی . ذات شاهانه هرنه حکمته مبنی ایسه سعید-

حلیم پاشـایی صدارت قائممقاملغنه تعیین ایتمش و دیکر نظارك وکالةً ایفای وظیفه‌یه دوام ایتملرینی اراده بیورمش ایدی .

استطراد

خاطراتمك اشاغی قسملرنده درمیان ایده‌جکم بعض مطالعات سیاسیه‌یه اساس اوله‌جغی ایچون بوراده اوفاق بر استطراد یاپه‌جغم .

داماد صالح پاشـانك اعدامه محکوم اوله‌جغی آغزلرده دولاشـیوردی . هنوز محاکمه ختام بولمش و فقط حکم ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتمه‌مش ایدی . برکون آقشام اوزری ساعت یدی‌یه‌طوغری فرانسه سفارتخانه‌سندن برتلفون آلدم . سفیرموسیو بومپار مأذوناً مملکتنده‌بولوندیغی‌ایچون سفارت‌مستشاری موسیوبوپ‌مصلحتکذارلق ایدییوردی . موسیو بوپ ایله متقابلاً صمیمی دوستلغمز واردی . بنمله یك مهم بر مسئلهٔ رسمیه ایچون کوروشمك ایسته‌دیکنی ، بنی سفارته کیتمکلکم ، یوقسه کندیسنك‌می محافظـلغه کلمسی بنجه مرجح اوله‌جغنی صوربیوردی . بالطبع برای نزاکت سفارته کله‌جکمی سویله‌دم . او موسمده ارکان سفارت طرابیه‌یه نقل ایتمش اولدیغی ایچون بك اوغلنده‌کی سفارتخانه‌ده یکی الکتریق تأسیساتی‌یاپیلیوردی ، بناءً علیه تنویرات نامنه هیچ برشی یوقدی . اورته‌لق کرکی کبی قارارمغه باشـلامش اولدیغندن موسیو بوپ بیك مشـکلات ایله تدارك ایتدیکی برموم ایله اوطه‌یی تنویره مجبور اولمشـدی . وقت پك کچ اولدیغندن اوزون اوزادی‌یه مقدمه‌لر یاپمغه لزوم کورمکسزین همان مقصده کچه‌جکنی درمیان ایله دیدی که :

« عزیزم جمال بك ! شمدی خارجیه ناظری موسیو پیشوندن برتلغراف آلدم . بوذاتك نه‌قدر تورك دوستی اولدیغنی تکرار ایتمه‌یی زائد کورورم . زیرا بوکا سزده واقفسکز . سزك فرانسه حقنده‌کی حسیات محبتکارانه کزه‌ده امین اولدیغمدن تلغرافی اوقودقدن‌صکره نه‌صورتله حرکت ایتمکلکمی مناسب کوره‌جککزی آکلامق‌ایسترم . بومحاوره‌مز تمامیله شخصیدر . سزدن وبندن بشقه هیچ کیمسه‌نك واقف اولمسنه لزوم یوقدر . عادتا بنی سزکله شخصی برمسئله‌دن طولایی استشاره ایتمك ایسته‌ین وسزدن دوستجه وصایا طلب ایدن برذات تلقی ایدیکز . »

بونی‌متعاقب اوزاتدیغی تلغرافی اوقودم . موسیوپیشون دییوردیکه : « آلدیغمز معلوماته کوره تونـلی خیرالدین‌پاشا زاده صالح‌پاشا استانبولده توقیف‌ایدلمش ودیوان حرب طرفندن اعدامه محکوم ایدلمك اوزره بولنمشدر . بوحوادث صالح پاشـانك پك زیاده حرمته مظهر اولدیغی تونسده هیجان عظیم حصوله کتیرمشدر ، فرانسز

حكومتی ، امارت محمیه اهالیسندن برینك استانبولده دوچار فلاكت اولمسی یوزندن تونسده‌یك بیوك حادثات ظهور ایده‌بیله‌جكنه قانع بولوندیغمدن صالح‌پاشا لهنده مداخله‌یی بر وظیفه بیلیر . همان صدراعظمی كوریكز و صالح پاشانك درعقب سربست براقلمسنی وكمال سلامتله مملكتی اولان تونسه حركتنه مساعده ایدلمسنی شدتله طلب ایدیكز . » تلغرافی اوقودقدن صكره برمدت سكوت ایله وقت كچیردم . بومدت ظرفنده صالح‌پاشا حقنده‌كی حكمی وبرییوردم. بالذات واقع اولان رجالرم نتیجه‌سنده دخی سؤ قصد ترتیباتندن صرف نظر ایتمه‌مش اولمسی اسبابنی شمدی آكلایورم. نهایت موسیو بوپه دیدمكه :

« بنم فرانسه حقنده‌كی محبتمك درجه‌سنی وممكلتده، فرانسز مطبوعاتنك نشریات اخیره‌سنك حصوله كتیردیكی عمومی اغبرارملی‌یه رغماً ، فرانسز دوستلغی جریاننی آرتیرمق ایچون صرف ایتدیكم مساعی‌یی بیلیرسكز. بناءً علیه استانبولده وعلی العموم شرقده فرانسز حكومتی حقنده‌كی توجهی بالكلیه ازاله ایتمك ایسترسه‌كز بویله بر مداخله‌ده بولنكز . اولا ، سزی تأمین ایدرمكه بومداخله‌دن هیچ برفائدهٔ مادیه استحصالی امكانی یوقدر . صالح پاشا دلائل مقنعه وكافیه قارشوسنده محكوم اولمشدر وكندیسی كبی محكوم اولانلرله برابر حكمك اجراسی تصدیق پادشاهی‌یه اقتران ایده‌جكدر . زیرا بز آرتق بویله خائنانه تشبثات ایله حكومتك متمادیاً دوچار ضعف اولدیغنی كورمكدن بیقدق ، اوصاندق ، بودفعه ، جانیلرك موقع اجتماعیسی هرنه اولورسه اولسون، بلامرحمت كافه‌سنی الك شدید برصورتده تأدیب ایتمكه قرار ویردك . بوسایه‌ده بلكه بوندن صكره‌سی ایچون امثالی ترهیب ایتمش اولاجغمزی ظن ایدییورز. سزك یارین صدراعظمه یاپه‌جغكز « ده‌مارش » صالح پاشایی قورتارماز فقط اوكا مقابل افكار عمومیه‌ده فرانسز سفارتنك‌ده استانبولده ضربهٔ حكومتلر وجوده كتیرمك ایچون صرف مساعی ایتدیكنی اثبات ایدر ونفرت عمومیه‌یی موجب اولور. نجه بوندن صرف نظر ایدلمسنی موسیو پیشونه یازارسه‌كز دها اصابت ایتمش اولورسكز. »

مطالعاتمی پك مصیب تلقی ایدن موسیو بوپله صمیمی مصافحه ایدرك آیرلدق . فی الحقیقه موسیو بوپ صدراعظمه مراجعت ایتمه‌مشدی . ایكی كون صكره جانیلر حقنده‌كی حكم تصدیق عالی‌یه اقتران ایتمش وهمان او كیجه‌نك فجرنده حكم ارادهٔ سنیه‌نك اجراسی قرارلاشدیرلمشدی . كیجه ساعت اون بردن صكره ینه فرانسز سفارتخانه‌سندن بر تلفون آلدم . همان كیدوب كندیسنی كورمكلكمی موسیو بوپ بالذات رجا ایدییوردی . سفارتنه كیرر كیرمز پك بیوك بر تلاش و هیجان ایچنده بولونان موسیو بوپ ، هیچ برشی سویله‌مكسزین ، موسیو پیشونك ایكنجی تلغرافنی اوزاتدی . مصلحتكذارك عدم مداخله وصایاسنی حاوی جوابندن صوك درجه‌لرده

حدت ایتمش اولان خارجیه ناظری مبادئ کلامده موسیو بوپی کوزلجه تکدیر ایتدکدن صکره همان بلا افاته وقت صدر اعظمی کورمسنی و صالح پاشایی بهمه حال قورتارمسنی امر ایدییوردی . نه‌دیه‌جکمه منتظر اولان موسیو بوپی اوزمه‌مك ایچون : «عزیزم ، پك کچ ، دیدم . حکم اعدام ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتدی وبوکیجه صباحه قارشی اجرا اولونه‌جقدر . سز بوکیجه صدر اعظمی کوره‌مزسکز . کورسه‌کز بیله مخالف امر اعطا اولونجه‌یه قدر اولکی امر اجرا ایدلمش اولور . مع هذا موسیو پیشونك بو اصرارینی آکلایه‌میورم وسزه عاقلانه وحکیمانه اولان وصایا کزدن طولایی تشکر ایده‌جکنه سزی تکدیر ایتمه‌سی اسبابنی تقدیر ایده‌میورم . »

ایرتسی کون حکم اعدامك اجرا ایدیلدیکنی خبر آلمش اولان موسیو بوپ هر دورلو مسؤلیته راضی اوله‌رق صدر اعظم نزدنده بی فائده مداخله‌دن توقی ایتمشدی

حکم اعدامك اجراسندن بر قاچ کون اول صالح پاشانك برادرلری طاهر و محمد خیرالدین بکلری‌ده توقیف ایتدیرمشدم . ذاتاً نجه طاهر خیرالدین بك صالح پاشادن زیاده متشبث و مضر بر مخلوقدی . بو ایکیسی حقنده فرانسه سفارتی مداخله ایتمك ایسته‌دی . فقط مداخله‌یی نیم رسمی صورتده اداره ایتدك ؛ و بعدما ممالك عثمانیه سیاستیله قطعیاً اشتغال ایتمه‌مك و تابعیت عثمانیه‌دن بالکلیه چیقاراق فرانسز تابعیتنه کیرمك شرطیله فرانسه‌یه کوندرلمك اساسنی قبول ایتدك . واوصورتله ایجابنی یاپدیردق . ایشته تونسلی خیرالدین زاده‌لرك عثمانلی ملکنه صوك خدمتلری‌ده بوبله اولدی . امید ایتمك ایسترم که هیچ اولمازسه بوندن صوکرا کندیلرندن بحث اولندیغنی ایشتمیه‌جکز . [خاطراتمك آشاغی طرفلرینی تسوید ایدرکن خبر آلدم که طاهر خیرالدین استانبوله کلمش وحتی کندیسنه میرمیران رتبه‌سی ویریله‌رك زراعت نظارتنه تعیین اولنمش] «سبحان من تحیرفی صنعه العقول» مادامکه بوذوات کرام تونسلی ایمشلر وطنلرینی فرانسز بویوندیریغندن قورتارمق ایچون چالیشسه‌لر داها اصابت ایتمش اولورلر . باقالم او زمان موسیو پیشون قفالرینی کییوتندن قورتارمق ایچون مداخله ایده‌جکمی ؟

بو استطرادیمزه نهایت ویره‌مدن شوراسنی‌ده علاوه ایتمك ایسترزکه خاقان مرحومك حکم اعدامی تصدیق ایتمك ایسته‌مدیکنه و جنت مکانی اجبار ایچون بنم طلعت بکله برابر سرای همایونه کیتمش اولدیغمزه دائر اولان کفت وکولر بالکلیه خلاف حقیقتدرلر . بر کون سرای همایونه تقدیم اولنان تذکرهٔ صدارت و ملفوفاتی عینی کونده تصدیق عالی‌یه مقترن اولدیغی حالده باب عالی‌یه اعاده ایدلمشدر .

*
* *

ادرنه‌نك استردادی

محمود شوکت پاشا مرحومك صدارتندن صوکرا تشبث اولنان شارکوی تعرضی

عدم موفقيتله نتيجه‌لنمش و متعاقباً ادرنه ، يانيه و اشقودره قلعه‌لريده سقوط ايتمش اولديغندن پاشا مرحوم اينوس ـ مديه خطی قبول ايده‌ن مقدمات صلحيه‌يی امضا ايتمكه مجبور اولمشدی . پاشانك وفاتندن بر مدت صوكرا ايكنجی بالقان محاربه‌سی ظهور ايتدی . و صربليلرله يونان و رومانياليلر بولغارلر عليهنه حركته باشلاديلر .

بو فرصتدن استفاده ايدرك بزده ادرنه‌يی استرداد ايتمك اوزره بولنانلر اوزرينه حركت ايتمه‌مز ايجاب ايدييوردی . بوتون فرقه افرادی حكومتك بوكا قرار ويره‌جكنی و بلاافاته وقت اوردونك حركت ايده‌جكنی بحق امید ايدييوردی . استانبولده بويله بر فكرك دوغمش اولديغنه واقف اولان انكلتره خارجيه ناظری سير ادوارغره‌ی بر طرفدن انكليز سفيری واسطه‌سيله باب عالی‌يی بو فكردن واز كچيرمكه چاليشمقله برابر بر طرفدن‌ده مجلس مبعوثانده‌كی نطقلری واسطه‌سيله توركيه‌يی تهديد ايتمكه قيام ايتمشدی .

هيئت وكلا آره‌سنده بو فرصتدن استفاده ايتمك ايسته‌ينلرله ايسته‌مه‌ينلر واردی . ايسته‌مه‌ينلرك باشنده نافعه ناظری عثمان نظامی پاشا بولنيوردی . هيچ خاطرمدن چيقماز : بر جمعه كونی آقشام اوزری سعيد حليم پاشانك ينی كويده‌كی ياليسنه كيتمشدم . بوتون وكلا اوراده بولنيورلردی . نيم مواصلتمدن اول اوزون اوزادی‌يه مذاكره‌لرده بولنمش اولان وكلا تعطيل مذاكرات ايتمش ودكزه ناظر مرمر بالقونده استراحت ايدييورلردی . عثمان نظامی پاشانك يانده بولنان بحريه ناظری چوروك‌صولی محمود پاشايه « اكر بو دفعه شو ذواتی بو ادرنه استردادی فكرندن واز كچيرمكه موفق اولورسه‌م كنديمی وطنمه الك بيوك خدمتی ايفا ايتمش عد ايده‌جكم » ديبوردی .

بو مطالعه‌نك نحافتی ، خير وطنه مغايرتی قارشوسنده بوزكبی دونمش قالمشدم . سعيد حليم پاشا ايله طلعت بك اوطه‌لردن برنده غايت متأثر برطورايله قونوشيورلردی . سعيد حليم پاشا بكا توجيه خطاب ايله « بردرلو اكثريتی مداخله جهتنه چويره‌ميورز . نه ياپه‌جغمزی شاشيردق » ديمشلردی . طلعت بك ايرتسی كونی رژی مدير عموميسی موسيو وه‌يل ايله كوروشه‌رك پاره مسئله‌سنی حل ايده‌جكنی سويليوردی . فی الحقيقه ايرتسی كونی موسيو وه‌يل ايله كوروشديلر . بنده برابر بولونيوردم . موسيو وه‌يل رژی مدت امتيازيه‌سنك اوزبش سنه دها تمديدی شرطيله حكومته بر بچق ميليون ليرا اقراض ايده‌جكنی وعد ايدييور ماليه ناظری رفعت بكله داخليه ناظری طلعت بك هيئت وكلا قراريله بو تكليفی قبول ايدييورلردی . ايشته ايكی اوچ سنه‌دنبری مجلس مبعوثانده جاويد بكك بركيبره‌سی كبی كوسترلمك ايسته‌نيلان رژی ايشنك ماهيتی بودر . و ظن ايدييوردمكه بويله بر زمانده تمديد مدتی قبول ايتمش اولان بر حكومت آرتق بر دها كری دونه‌مز . عينی كونده طلعت بك اوطوموبيل ايله خادم كوينده قرارگاه عمومی نزدينه عودت ايتدی . مقصد باش قوماندان وكيلی وحربيه ناظری عزت پاشانك رأينی

استفسار ایتمکدی . عزت پاشا ایکی نقطه‌یی مهم تلقی ایدییور وبو ایکی نقطه حقنده کندیسنه تأمینات ویریلیرسه اردویه ایلری حرکت امرینی ویره بیله جکنی سویلیوردی:

١ — اردونك ایلری حرکتندن تولد ایده جك حادثات سیاسیه مملکتی بر تهلکهٔ عظیمه یه القا ایتزمی ؟

٢ — اردونك اعاشه سی ایچون لزومی اولان پاره وارمیدر ؟

طلعت بك برنجی نقطه حقنده هیئت وکلانك اقلیتنك مطالعاتنی درمیان ایتمکه ورژی مدت امتیازیه سنك تمدیدی سایه سنده پاره‌نك تأمین اولندیغنی ابلاغه مأمور ایدی . ایرتسی کونی عودتله عزت پاشانك موافقتی خبرینی ایصال ایله‌دی . فقط هرحالده مجلس وکلاده اکثریت ایلری حرکتك ضرتنه قانع ایدی . صباحلین مدحت شکری بکله برابر ناظر ارقداشلردن معدود اولان بعضیلرینی زیارت ایتدك . اکر بوفرصت قاچیریلیورسه منحصراً ادرنه‌یی قورتارمق ادعاسیله برضربهٔ حکومت یاپمش وبواثناده حربیه ناظری و باش قوماندان وکیلنك وفاتنه سببیت ویرمش اولان فرقه‌مزك موقع اقتدارده قالمق صلاحیتی ضایع ایده جکنی واوزمان بوتون فرقه‌نك موقع اقتداردن چکلمسی لازم کله جکنی سویله‌دك . بعضیلری قناعت کامله حاصل ایتدیلر بعضیلریده استعفانی ترجیح ایده جکلرینی سویله‌دیلرسه‌ده اونلر ایچون وظیفه استعفا ایتمك دکل فداکارلق کوسترمك اولدیغنی درمیان ایتدك . نهایت مجلس وکلانك اجتماعندن اولکی اکثریت تحصل ایتمشدی . خاطرایتمك بوقسمنده اسم ذکرندن صرفنظر ایتدم . ذاتاً هیچ بروظیفه ایجابیله‌دکل آنجق فرقه‌یه منسوب ناظرلرله پك صمیمی برمحبت برادرانه بسله‌مکده بولنمق حسبیله تشبث ایتدیکم بوایشده - بالاخره برغزته‌نك ادعا ایتدیکی کبی - هیچ برجبر وتضییق اماره‌سی موجود دکلدی . کوچوك بیوك بوتون وظیفه‌لریمك حین ایفاسنده کندی ایشمه هیچ کیمسه‌یی مداخله ایتدیرمدیکم کبی هیچ کیمسه‌نك ایشنه‌ده بالفعل مداخله ایتمه‌دم . خالصانه تمنیات ویا دوستانه حسبحال قبیلندن بعض رفقایه عائد وظائفده‌کی مطالعاتمی، کندیسنی رنجیده ایتمیه‌جك وبرفضولی مداخله ماهیتنده تلقی ایدیلمیه‌جك صورتده، درمیان ایتمکله اکتفا ایتدم . عکسنی ادعا ایده جکلره وقعه تصریح ایتدکلرنی تقدیرده جواب ویرمکه حاضرم .

ادرنه‌نك استردادی ایچون اردویه ایلری حرکت امری ویریلدیکی صره‌ده خارجیه نظارتی طرفندن دول معظمه نزدنده‌کی سفرامز واسطه‌سیله بوتشبثده‌کی مقصد ادرنه‌نك استردادی اولوب بومقصدك استحصالندن صوکرا اردونك توقف ایده جکی وهرحالده مریچ نهرینك صاغ ساحلنه قطعیاً کچمیه‌جکی حقنده بر تعمیم نشر ایدلمشدی . بو تعمیم فکرمجه برخطای سیاسی ایدی. اولا یالکز ادرنه‌نك استردادی کافی دکل ایدی مریچ نهری تورك قاللی وادرنه‌نك آطه‌لردکزینه برمخرج طبیعیسی اولان دده آغاچ

بزم اولملی ایدی . ادرنه‌نك مدافعه‌سنی تأمین ایده بیلمك ایچون اینسه دیمتوقه ، صوفیلی حوالیسنك بزم طرفزده قالماسی اقتضا ایدردی . بالخاصه کوملجنه ، اسکجه وحوالیسنك یوزده سکسان بش اسلام اهالی‌ایله مسکون اولدیغی نظر دقته آلنه‌جق اولورسه بورالرینك‌ده استردادی امکانی تأمینه چالیشمق الزم وظائفدی .

مبادیده موفقیتك استحصال ایدیله بیلوب ایدیله‌میه‌جکی بالطبع کسدیریله‌مزدی . فقط بویله برتعمیم نشر ایدوبده دولتی داها تشبثنك ابتدالرنده قطعی برتعهد آلتنه قویمق هرحالده دور اندیشانه برسیاست تلقی اولونه‌ماز . نته‌کیم آتیاً حکایه ایده‌جکم استانبول قونفرانسی اثناسنده عثمانلی دلکه‌لری بوتعهدك تضمن ایتدیکی صراحت قارشوسنده خصملرینی الزام ایده‌بیله‌جك برچارهٔ منطق بوله‌مادیلر وبوامر واقعلرك احداث ایتدیکی وضعیتلردن استفاده‌یه چالیشدیلر .

انکلیز سیاستی

حکومت عثمانیه ادرنه‌نك استردادینه قرار ویروبده اردولرینه ایلری حرکت امرینی ویرر ویرمز انکلیز سیاستی‌ده یوزنده‌کی ماسکه‌یی آته‌رق حقیقی سیماسنی کوستردی . برطرفدن انکلتره ؛ سفیری واسطه‌سیله باب‌عالی‌یه تبلیغ ایتدیکی نوطه‌ده عثمانلی اردولرینك اینوز ـ مدیه خطنی تجاوز ایتمه‌مسنی شدتله طلب ایتدیکی کبی‌دیکر طرفدن خارجیه ناظری سیر ادوار غره‌ی عوام قماره‌سنده ویردیکی‌برنطقده « تورکلر بولغارلرك دوچار اولدیغی فلاکتدن استفاده ایدرك لوندره معاهده‌سنی کأن لم یکن حکمنده عد ایتمکه وادرنه‌یی‌استردادده قیام ایدرلرسه آتیاً دوچار اوله‌جقلری جزانك پك شدید اوله‌جقدر . دکل یالکز بوندن آوروپاده‌کی ملکلرندن محروم اوله‌رق بلکه استانبولی بیله ضایع ایده‌جکلردر » دییوردی .

کرك باب عالی‌یه تودیع اولنان نوطه وکرك سیر ادوار غره‌یك بو نطقی صراحةً کوستریوردیکه انکلیزسیاستی حکومت عثمانیه‌نك تماميله علیهنه دونمش وهروسیله‌دن استفاده ایله عثمانلیلری متضرر ایده‌رك داخلاً قوتلنملرینه مانع اوله‌جق اسبابه توسل ایتمکی شعار ایدینمشدر .

غریبدرکه روسلر او اثناده ادرنه‌نك عثمانلیلر طرفندن استردادینه طرفدار کورونیورلردی .

کندی زادهٔ شئامتلری‌اولان بلغارحکومتنك ضررینه اولان بومعامله‌یی‌روسلرك نه‌دن طولایی خوش‌کورمکده اولدیغنی‌اوزمان اوزون‌اوزادی‌یه دوشونمشدم. تورك ـ بلغار اتفاقنك اساساتی قرارلاشدیرمغه مأمور اولدیغم صره‌ده بولغار سفیری موسیو

طوشه‌فله كوروشوركن بركون زمين مباحثه‌يی بونقطه‌يه ايصال ايتدم . بونك‌اسبابی حقنده نه دوشونديكنی بولغار ديپلوماتندن صوردم « روسلر استانبولی كنديلری ماللری عد ايدييورلر . استانبولی آلدقلری زمان اونك روم ايلنده‌كی هينترلانديننك ممكن اولديغی قدر واسع اولماسی كنديلری ايچون حائز اهميتدر . استانبولك كنديلری طرفندن حين‌اشغالنده ادرنه توركلرك‌النده بولنه‌جق‌اولورسه‌بالطبع بوشهرده‌روسلره انتقال ايده‌جك وبوسايه‌ده آتياً بولغارستانه استيلايه تخصيص ايده‌جكلری اردولری ايچون واسع برمانوره ساحه‌سنه مالك‌اوله‌جقلردر » ديمشدی بومطالعه‌يی پك‌طوغری وشايان قبول كوردم .

ادرنه‌نك بزم طرفمزدن‌استردادی عليهدارلغنده فرانسز سياستيده‌انكليزسياستندن كری قالميوردی . اردونك ايلری حركتنه فرانسه حكومتنك معترض‌اولديغی حقنده فرانسز سفيری طرفندن‌ده باب عالی‌يه برشفاهی نوطه ويريلديكی كبی فرانسز غزته‌لری بوتشبثمزدن طولايی عليهمزده آتش پوسكورييورلردی . فقط عنايت حقله بوتون بومخالفتلره رغماً ادرنه استرداد اولوندی وبالاخره عقد اولنان استانبول معاهده‌سيله بولغارلر امر واقعی قبوله مجبور اولديلر .

غربی تراكيا حكومت موقته‌سی

اردونك ادرنه عليهنه حركتی اثناسنده حكومتجه نشر اولنان بيننامه‌ده اردومزك مريچ نهرينی قطعياً تجاوز ايتميه‌جكی صراحةً تعهد ايدلمش ايديسه‌ده او زمان اردونك روح متفكری اولان بعض ذوات بوتعهدك عدم اصابتنی نظر دقته آله‌رق حكومته تابع اولمايان غير رسمی برتشكيلات مخصوصه‌نك مريچ نهرينك اوته طرفنده كنديلری ايسته‌ديكی كبی حركت ايتمه‌سنه اغماض عين ايتمك اساسنی باش قومندانلغه وحكومته قبول ايتديرديلر وبوتشكيلات مخصوصه عاقلانه برحركت سريعه‌ايله تا مستاقره صويی واديسنه قدر بوتون غربی تراكيايی اشغاله موفق اولدی. غربی تراكيا قطعه‌سی ادرنه ولايتنك‌اورته‌كوی‌وقرجه‌علی قضالريله‌بوتونده آغاچ‌وكوملجنه‌سنجاقلرينی‌احتوا ايده‌ن ونفوسنك يوزده سكسان بشی اسلاملردن تركب ايده‌ن برقطعهٔ مهمه‌در . بو قطعه‌يی اشغال ايده‌ن تشكيلات مخصوصه‌نك رياستنده شهيد محترم سليمان عسكری بك بولونيور وچركس يوزباشی رشيد وازميرلی اشرف و قارده‌شی سامی وينه يوزباشی فهمی بكلرله دها سائر بعض ذوات اركان اصليه‌سنی تشكيل ايدييورلردی .

سليمان عسكری بك اهالیٔ اسلاميه‌نك ايلری كلنلرينی برعمومی قونغره‌يه دعوت ايدرك مركزی كوملجنه اولمق اوزره غربی تراكيا حكومت موقتهٔ اسلاميه‌سی‌نامی

آلتنده برحکومتك تشکل ایتدیکنی اعلان ایتدیردی. بوحکومتك ریاست موقته‌سنه کوملجنه بلدیه رئیسی انتخاب و قوهٔ اجرائیه ریاستنه‌ده سلیمان عسکری بك تعیین اولوندی. حکومت عثمانیه زماننده‌کی قضا تشکیلاتی عیناً ابقا وهربرینه برحکومت رئیسی انتخاب ایدیله‌رك ینه هربرینه بر قوهٔ اجرائیه قوماندانی تعیین اولوندی. حکومت رئیسلری کوملجنه‌ده‌کی حکومت موقته رئیسنه تابع اولاجقلر قوهٔ اجرائیه قوماندانلریده سلیمان عسکری بکك امری آلتنده بولنه‌جقلردی.

سلیمان عسکری بك بر آز عجول وبر آزده نیکبین اولماسنه رغماً پك مکمل ومتشبث بر اداره آدمی عد اولنه‌بیلیردی. فرط ذکاسی، صوك درجه جسارت وفداکارلغی ایله محیطنه احساس اعتماد وامنیت ایدن بو شخصیت ممتازه‌نك غربی تراکیا تشبثاتندن بالآخره استانبول قونفرانسی اثناسنده ومتعاقباً تورك ـ بلغار اتفاقی اساساتنك حین تثبیتنده پك چوق سیاسی استفاده‌لر تأمین ایدلمشدی.

۱۹۱۳ سنه‌سی تموزی اواسطندن ایلولی اواسطنه‌قدر پایدار اولان بوحکومتك استانبول معاهده‌سی احکامی موجبنجه موجودیتنه نهایت ویرلدی. فقط بومعامله پك قولای اولمادی. سلیمان عسکری بکك رفقای مساعیسندن برچوقلری حکومتك تعهداتنه رغماً غربی تراکیاحکومت موقته‌سنك ادامه‌سنی آرزو ایدیبور وبلغار اشغالنه قارشی بر آز مقاومت املنده بولنیوردی. حالبوکه حکومت عثمانیه غربی تراکیا قطعه‌سنك هیچ برمقاومته دوچار اولمقسزین بولغارقطعاتی طرفندن اشغال ایدلمسنه فعلاً معاونت ایده‌جکنی تعهد ایتمشدی. اوکا مقابل بولغارلرغربی تراکیا اهالیٔ اسلامیه‌سی ایچون پك زیاده موجب استفاده حقوق تعهد ایتمش واهالیٔ اسلامیه حقنده هیچ برظلم وتعقیباتده بولنمایه‌جغنی ودوعقب عفوعمومی اعلان ایده‌جکنی وعد ایلمشدی. اهالیٔ اسلامیه‌نك شیمدی بولغار اشغالنه قارشی مقاومت مسلحه ابراز ایتمسی هیچ برفائده تأمین ایتمه‌مکله برابر بالعکس بولغارلردن کندیلری ایچون استحصالنه موفق اولدیغمز پك چوق منافع سیاسیه واداریه‌یی ضایع ایتمه‌لرینه سبب اولوردی.

آرقداشلری آره‌سنده حاصل اولان آرزوی مقاومتی تعدیله موفق اولامایان سلیمان عسکری بك برمکتوب ایله استانبوله مراجعت ایتدی. مکتوبده دییوردی‌که: « آرقداشلرم نزدنده پك بیوك براعتمادی و بناءً علیه اونلر اوزرنده شدید برتأثیر معنوی‌یی حائز اولان استانبول محافظی جمال بك همان بورایه کوندریله‌رك حکومتك نقطهٔ نظری وتعهداتنك اسباب ودرجه‌سی حقنده ایضاحات اعطا ایتدیرلمه‌یه‌جك اولورسه بلغار قطعاتنك حدوددن غربی تراکیا داخلنه حرکتی اثناسنده مقاومت کوره‌سی وبناءً علیه قان دوکولمه‌سی محققدر. »

مکتوبنك ورودی اوزرندن هنوز درت بش ساعت کچمه‌دن سلیمان عسکری بك‌ده

استانبوله كلدی . خارجیه ، حربیه وداخلیه ناظرلرینك مذاكراتی نتیجه‌سنده بنم كوملجنه واسكچه‌یه قدر كیده‌رك اوراده‌كی ذواتی اقناعه صرف مساعی ایتمكلكم تحت قراره آلندی . وبرطرفدن‌ده اوصره‌ده استانبول بولغار سفارتنه تعیین ایدلمش اولان موسیو طوشف واسطه‌سیله بولغار حكومتنه اشعار كیفیت ایدیله‌رك طرفدن هر دورلو تدابیر تسكینیه اتخاذ اولونه‌رق غربی تراكیا حكومتنه مقاومتدن صرف نظر ایتدیرمدكجه وبوخصوصده بنم طرفمدن كندیسنه اشعاراتده بولنمادقجه حركت اشغالیه‌یه توسل ایتمه‌مسی غربی تراكیایی اشغاله مأمور بولغار فرقه‌سی قوماندانه اخطار ایتدیرلمش ایدی .

استانبولدن ادرنه ، دیمتوقه ، دده غاچ طریقیله كوملجنه‌یه واورادن اسكچه‌یه كیتدم . بر كون صوكرا بكا التحاق ایدن سلیمان عسكری بكله برابر تراكیا قوهٔ اجرائیه قوماندانلریله كوروشدم . بولغارلرك غربی تراكیایی صورت اشغاللری حقنده برچوق شرائط قرارلشدیردق . بونلری طوغریجه بولغار جنرالنه یازدم . شرائط مذكوره كاملاً قبول اولنه‌رق حركت اشغالیه باشلادی . بنده برهفته صوكرا استانبوله عودت ایتدم .

استانبول قونفرانسی

ادرنه‌نك طرفمزدن اشغالندن صوكرا هیچ برطرفدن امید معاونت كوره‌مین بولغارلر بزم قبول ایده‌بیله‌جكمز مصالحه اساساتی نیم رسمی بر ماهیتده آراشدیرمق اوزره موسیو ناچه‌ویچی استانبوله كوندرمشلردی . اسكی استانبولو ویستلردن اولان بو اختیار ذات بر بولغار تورك مقارنتنك الك اسكی و حرارتلی مروجلرندن ایدی . كندیسیله نیم رسمی بر ماهیتده جریان ایدن بر قاچ مكالمه‌دن آكلاشلدیكه ناچه‌ویچ بر صلح مذاكره‌سنی اداره ایچون كافی شرائطی حائز دكلدی . برمدت بولغار ـ تورك معاهدهٔ صلحیه‌سنك مذاكره‌سی ایچون بر بولغار هیئت مرخصه‌سی استانبوله كلدی . بوهیئت جنرال صاووفك ریاستی آلتنده بولغار سفراسندن موسیو طوشه‌فله موسیو ناچه‌ویچدن مركبدی . عثمانلی هیئت مرخصاسی طلعت بكك ریاستی آلتنده چوروكصولی محمود پاشا ایله خلیل بكدن تركب ایدییوردی . بولغار هیئت مرخصه‌سنك معیتنده عسكری ومالی وحقوقی مشاورلردن مركب برهیئت بولندیغی كبی عثمانلی مرخصلرینك معیتنده‌ده عینی ماهیتده بر هیئت استشاره ویرلمشدی . بن اركان حربیه بیكباشیسی عصمت بكله برابر عسكری مشاور تعیین ایدلمشدك .

خطوط اساسیه‌نك تثبیتیله مشغول اولان هیئت مرخصه بوتون تفرعاتك تقریرینی

بزه حواله ایدییورلردی . ظن ایدییورمکه کرك دیمتوقه‌نك معین بر طاقم اراضی ایله قالمسی وکرك غربی تراکیا اهالئ اسلامیه‌سیله علی‌العموم بولغارستانده ساکن تورکلر حقنده بر چوق حقوق خصوصیه‌نك تأمین ایدلمه‌سی مسائلنده پك بیوك خدمتلرمز سبق ایتدی .

تدافعی و تجاوزی عثمانلی بولغار اتفاقی

صلح قونفرانسنه مأمور اولان بولغارلر شایان دقت برذهنیت ابرازایدییورلردی . هنوز اوچنجی اجتماعه ابتدار اولنمشدی . بن مذاکره صالوننده مقام ریاستده‌بولنان طلعت بکه لمصلحة بعض شیلر عرض ایدییوردم . جنرال صاووف ، « افندیلر رجا ایدرم ایشمزی چابوق بیترەلمده اصل مهم اولان دیکر ایشمزه باشلایەلم . بن بورایه ایکی متره فضله طوپراغك بولغارستانده ویا تورکیاده قالمسنی مذاکره ایچون کلمدم . نم سبب ورودم سنه‌لردنبری آرزو ایتدیکم براملك استحصالیدر : تورك ـ بولغار اتفاقندن بحث ایتمك ایستیوردم . ایشته بن بوایشی تأمین ایچون کلدم . » دیمشدی دیکر ایکی بولغار مرخصی‌ده مقام تصدیقده باشلرینی صاللایورلردی . بزبونی جنرال صاووفك معتادی وجهله بزی یمله‌مك مقصدیله سویله‌مش اولدیغنه حمل ایتدك . و شرائط صلحیه‌نك تعیین و تثبیتنده ممکن اولان منافعك کافه‌سنی تأمینه چالیشدق و فی‌الحقیقه املمزده موفق اولدوق . مذاکراتك نهایتلرینه طوغری‌ایدی ، جنرال صاووف اتفاقدن ، بونك تأمین ایده‌جکی منافع عظیمهٔ متقابله‌دن داها اساسلی‌صورتده بحث ایتمکه باشلامشدی . معاهدهٔ صلحیه مذاکراتنك ختامنده بنم جنرال صاووفله بیوك آطه‌یه کیده‌رك تعرضی و تدافعی براتفاق مقاوله‌سی اساسلرینی تثبیت‌ایتمکلکمز سعیدحلیم پاشا ایله طلعت و خلیل بکلر آره‌سنده تقرر ایتدیرلمشدی .

هیچ کیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مك ایچون بولغار جنرالی بالقان محاربانی اثناسنده پك زیاده یورولمش اولدیغندن بحث ایله برقاچ کون استراحت ایتمك اوزره بیوك آطه‌ده اقامتنه مساعده ایدلمه‌سنی حکومت عثمانیه‌دن رجا ایده‌جك و طرفمزدن رجاسی اسعاف اولونه‌رق حکومت عثمانیه‌نك مسافری اولمق اوزره بیوك آطه‌ده‌کی اوتللردن برینه یرلشدیریله‌جکدی . بنده برکون آطه‌یه کیده‌جك ونجم‌الدین‌منلانك خانه‌سنده کندیسنه بر ضیافت ویردیره‌جکدم . ضیافتی متعاقب براوطه‌یه چکیله‌رك اتفاق معاهده‌سی اساسلرینی مذاکره‌یه باشلایه‌جقدق .

بوتون بوتفرعات اجرا اولوندی . وصاووفله برابر تدافعی وتجاوزی برمعاهدهٔ اتفاقیه مسوده‌سی قلمه آلدق .

بو مسوده‌نك اساسلی برصورتده مذاکره وتعدیلی وکافهٔ تفرعاتنك تثبیتی ایچونده برقاچ کون صوکرا برکیجه شیشلیده‌کی اقامتکاهمده اجتماع ایتدك . بولغارلر جنرال صاووفله موسیو طوشفدن ترکب ایدییور بزدنده بن طلعت وخلیل بکلر موجود بولونیوردی .

معاهده‌نك تدافعی اساسی طرفین عاقدیندن بری بالقان حکومتلرندن لااقل ایکیسی طرفندن دوچار تجاوز اولدیغی تقدیرده طرف دیکرك بوتون قوتیله کندیسنه معاونت ایتمسی قضیه‌سندن عبارتدی .

تعرض اساسنه کلنجه : طرفین عاقدیندن بری بالقان دولتلرندن برینه قارشی اول امرده طرف دیکرك موافقتنی استحصال ایتمك شرطیله تجاوزی برحرکتده بولنور وبو حرکت نتیجه‌سنده دیکر بر بالقان دولتنك دها دوچار تجاوزی اولورسه طرف دیکرك کندیسنه معاونته مجبوریتنی احتوا ایدییوردی .

فقط طرفین عاقدیندن بری هرهانکی بربالقان دولتیله یالکز باشنه حرب ایتمکه مجبور اولدیغی تقدیرده طرف دیکر متفقنه قارشی لطفکار بربی‌طرفلق وضعیتی محافظه ایده‌جکدی .

بویله برحرب مشترك نتیجه‌سنده استحصال اولنه‌جق منافع ارضیه‌نك صورت تقسیمنه کلنجه :

بولغارلرقواله درامه حوالیسی ووده‌ه آغاچ لیمانی بزه ویره‌جکلردی . شایدبولغارلر بر طرفدن اوستروما قره صوینه‌قدر توسیع حدود ایدرلرسه بز مستاقره‌صوینه قدر بوندن غربی تراکیایی استرداد ایده‌جکدك . شاید بولغارلر سلانیك لیمانی قره‌فریه . وودینه حذالریی اشغال ایدرلرسه بزده استروما قره‌صوینه‌قدر ایلرله‌یه‌جك ومذکور شهر ایله قرسنه بوغازینه قدر چیقه‌جق اولان حدودیمز نوزه‌قویله رزالق آره‌سندن کچه‌رك اسکی‌روپچوز قضاسی بزده قالمق اوزره دوسپاط موقعنده اسکی تورك بولغار حدودینه ملاقی اوله‌جقدی .

تورکجه وفرانسزجه اوله‌رق تحریر اولنان پروتوقول هیچ برتعهد ماهیتنی حائز اولمامق شرطیله طرفینجه پارافه ایدلدی .

معاهدهٔ اتفاقیه مسوده‌سنی بولغار باش وکیلی غوسپودین راووسلاووف وخارجیه ناظری غوسپودین غنادیه‌ف ایله مذاکره ایتمك وقرالك‌ده موافقتنی استحصال ایتمك ایچون جنرال صاووف صوفیه‌یه عودت ایتدی . جنرال صاووف اعظمی برهفته‌اون کون ظرفنده بولغار متقابل تکلیفاتنی حاملاً استانبوله عودت ایده‌بیله‌جکنی ویاخود هیچ کیمسه‌نك نظرقتنی جلب ایتمه‌مك ایچون اوصیره‌ده استانبول بولغار سفارتنه تعیین ایدلمش اولان موسیو طوشه‌فه ارسال ایتدیره‌جکنی سویلیوردی .

فقط آره‌دن هفته‌لر کچدیکی حالده صوفیه‌دن هیچ برخبر آلنمیور وموسیو طوشه‌ف بوخصوصده شق شفه ایتمیوردی .

صلح معاهده‌سنك طرفین حکومتلرنجه تصدیقی متعاقب بولغارستانله مناسبات سیاسیه اعاده ایدلمش وحکومت عثمانیه طرفندن جمعیت کاتب عمومیسی فتحی بك صوفیه سفارتنه تعیین اولنمشدی . فتحی بك تورك ـ بلغار اتفاقی پروژه‌سنه واقف وطرفدار ایدی . صوفیه‌یه مواصلتندن صوکره جنرال صاووفله استانبولده اساسلری قرارلاشدیرلمش اولان اتفاق معاهده‌سنك نرده قالدیغنه دائر بولغار قابینه‌سی نزدنده سبق ایدن تشبثاتنه هیچ برجواب شافی آله‌مامشدی معاهدهٔ صلحیه مذاکراتی اثناسنده بواتفاقك بر آن اول عقدی ایچون شایان حیرت براستعجال کوسترمکده اولان بولغارلرك شیمدیکی تأنیلرینه هیچ برمعنا ویریله‌میوردی برطرفدن‌ده بولغارلر کرك معاهدهٔ صلحیه احکامنه وکرك شفاهی برچوق وعدلرینه رغماً غربی ترا کیا اهالیٔ اسلامیه‌سی حقنده ارتکاب مظالمه باشلامشلر ، پوماقلری جبراً خرستیان یاپمغه تشبث ایتمشلردی .

فتحی بك بو ایکی یوزلو بولغار سیاستندن بیزار اولمش وصوفیه مأموریتنده دوام کندیسی ایچون غیرممکن راده‌یه کلمکده اولدیغنی بیلدیرمشدی . هم بومسائل حقنده تعاطیٔ افکار ایده‌رك غربی ترا کیا اهالیٔ اسلامیه‌سنی ظلم وتضییقدن قورتارمق ، هم‌ده اتفاق مسئله‌سنی کوروشمك اوزره طلعت وخلیل بکلرله راووسلاووف وغنادیه‌ف آره‌سنده بولغارستان داخلنده کوچوك برقصبه‌ده برمکالمه زمینی احضار اولوندی . بو مکالمه نتیجه‌سنده اهالیٔ اسلامیه‌یه دها رفق‌ایله معامله یاپیله‌جغنی وعد ایتمکله برابر اتفاق معاهده‌نامه‌سی حقنده بولغار حکومتنك نقاط نظرینی حاملاً عن قریب استانبوله برمرخص مخصوص کوندره‌جکلرینی بیلدیردیلر .

فی‌الحقیقه ۱۹۱۳ کانون اولی اثناسنده بولغار ارکان حربیهٔ عمومیه رئیس ثانیسی میرالای ژه‌قوف استانبوله کلدی . بوذات بوحرب عمومی اثناسنده بولغار اردوسی باش قوماندانلغنی ایتمش اولان جنرال ژه‌قوفدر . غایت ذکی ، مدقق ، پك نازك ویوکسك تحصیل کورمش اولان بو ذاتك غوسپودین ـ رادوسلاووف وطرفدارانی نزدنده حائز اعتماد اولدیغنی ، استانبوله ورودینی بزه خبر ویرمش اولان موسیو طوشه‌ف علاوةً بیلدیریوردی .

بن اوزمان نافعه ناظری ایدم وکما کان تورك ـ بولغار اتفاقنك مذاکره‌سنه طلعت وخلیل بکلرله برابر مأمور بولونیوردم .

اولجه قرارلاشدیریلان ساعتده تقسیمده‌کی بولغار سفارتخانه‌سنه کیتدك بولغارلرك تقسیم اراضی حقنده غایت غریب وشایان حیرت تکلیفی قارشوسنده قالدق .

استروما قره‌صوینه ، مناستر واوخری‌یه قدر اولان ماکدونیا اقسامی بولغار

اشغالنه تأمین ایدلمدکجه بولغارلر دەدەآغاج لیمانتی ویرمیورلر و آنجق سلانیکی آلدقلری تقدیرده قره‌آغاج لیماننه قدر اراضینك بزه انتقالنه راضی اولیورلردی .

میرالای ژەقوفله درت بش مذاکرەدن صوکرا بزمده قبول ایده بیله‌جکمز شکل وماهیتده معاهدهٔ اتفاقیه مسودەسی تثبیت ایدلدی .

بولغار اتفاقی بزم ایچون جداً حائزاهمیت ایدی. زیرا بز نه وقت اولسه یونانلیلرله برمجادله‌یه کیریشه‌جکدك . لیمنی ، مدللی ، ساقز کبی بحرسفید آطەلرینی یونانلیلر ألنده براقق بزم‌ایچون غیرممکندی. استحضاراتمزی او یولده اکمال ایجاب ایدردی‌که یونانلیلرله حربه کیریشدیکمز زمان بولغارلری‌ده بتکرار قارشومزده کورمیه‌لم ، «دیکرطرفدن بولغارلرك‌ده‌ماکدونیا مسئلەسندن‌طولایی قطعیاًراحت طورمیه‌جقلرینی وبو ملی امللرینی استحصال ایچون بزم معاونتمزه بهمه‌حال محتاج اولدقلرینی بیلیور وبووضعیتدن اعظمی استفاده تأمین ایتمك وبردها برباالقان اتحادی قارشوسنده قالمامق ایستیوردق . دوبریجه‌یه یرلشمش اولان رومانیالیلری‌ده بولغارلر طرفندن بعدما کاملاً امین اوله‌جقلرینی تأمین ایتمك شرطیله تورك ـ بولغار اتفاقی داخلنه قازانمق ممکن اولورسه اوحالده بالقانلرك شرق وغربنده یکدیکرینه مقابل ایکی غروپ تشکل ایتمش و آرتق بالقان کوچوك حکومتلرینك ایکیده برده بزی راحتسز ایده‌مه‌ملری امکان داخلنه کیرمش اوله‌جقدی . فرقه‌نك سیاست خارجیه اساساتندن برینی تشکیل ایدەن بو فکردن طولایی بز تورك ـ بولغار اتفاقنه پك زیاده اهمیت ویریبور و بوبابده اولدقجه استعجال ایدیبوردق . فقط دائما اعظمی استفاده‌یی کندیلرینه تأمین ایتمك واك عزیز متفقلرینی‌بیله آلداتمغه چالیشمق بولغار سیاستنك دها طوغریسی بولغار اخلاقنك اوصاف ممیزەسی جمله‌سندن‌اولدیغی ایچون بولغارلر ایشی اوزاتدقجه اوزاتیور و بزم پك صیقیشمش اولدیغمز بر زمانده نا متناهی تعدیلات ایله قارمه قاریشیق ایدلمش‌اولان‌معاهده‌نامه‌یی إلیمزه طوتوشدیروب یکرمی‌درت ساعت ظرفنده امضا ایدوب ایتمه‌مکده بزی محیر براقمغی دوشوندکلری پك اعلا آکلاشیلیوردی . حرب عمومینك آن ظهورینه قدر بولغارلر بزی متمادیاً اویالادیلر . میرآلای ژەقوفله قرارلاشدیردیغمز اساساتدن صوکرا بن آرتق بو معاهدهٔ اتفاقیه ایشیله مشغول اولمادم . بالآخره خبر آلدمکه حرب‌عمومی اثناسنده مرکزی ایمپراطورلقلر و بزمله برابر حربه داخل اولمق‌ایچون مذاکراته‌کیریشلدیکی صره‌ده بلغارلردها اول قرارلاشدیرلمش‌اولان‌اساساتك هیچ برینی قاله‌آلمامشلر ودکل بزم غربی تراکیا جهتندن توسیع اراضی ایتمه‌مزه موافقت ایتمك ، دیمتوقه ایله قره آغاجی و جسر مصطفی پاشایی ومریچ صول‌ساحلندن ایکی کیلومتره اراضی‌یی‌درعقب اشغال ایتمك شرطنی بز قبول ایتمه‌دکجه مواد سائرەنك مناقشه‌سنه بیله یاناشمامشلر .

بولغارلرله مناسباتمزه متعلق خاطراتمدن برقسمنی حرب عمومی بدایتلرینه عائد وقایعك تحریری صره‌سنده ذکر ایده‌جکم جهتله شیمدیلك بوراده بو بحثه نهایت ویریبورم .

سوریه‌لیلرله و علی العموم عربلرله ائتلاف

بکا اویله کلیورکه بزم مملکتمزده حتی تورکلرك اك منور کچینلری نزدنده بیله عرب مسئله‌سنك ماهیتی ایله اونی اداره ایدنلرك امللری نه اولدیغنی بیلن پك آز کیمسه‌لر واردر . بن بو مسئله‌دن دردنجی اردو قوماندانلغنه عائد خاطراتمی یازارکن اوزون اوزادی‌یه بحث ایده‌جکم ایچون بوراده بو ایشك یالکز استانبول محافظلغم زماننده اشتغال ایتدیکم اقسامنی مختصراً ذکر ایله اکتفا ایده‌جکم

برچوق اسباب و عوامل تأثیریله کویا مملکتلرنده اصلاحات ایسته‌ین عربلر کامل پاشا قابینه‌سی زماننده والی ادهم بکك مساعدۀ مخصوصه‌سیله بیروتده بر مجلس ملی عقد ایتمشلر و سوریه ایله علی العموم عربستان ولایتلرینه ادخالنی طلب ایتدکلری مواد اصلاحیه‌یی تثبیت و حکومته تودیع ایله‌مشلردی .

محمودشوکت پاشا قابینه‌سنك موقع اقتداره وصولی ایله مقام ولایتده حصوله کلن تحول اوزرینه حکومت مجلس ملینك عدم قانونیتنی درمیان ایده‌رك الغو ایتدی . و ادارۀ ولایت ایچون قوانین مخصوصه تنظیمی مجلس مبعوثانك صلاحیتی جمله‌سندن اولدیغندن بحثله بیروت قونغره‌سنك تثبیت ایتدیکی اساساتی نظردقته بیله آلمایه‌جغنی اعلان ایتدی .

سوریه و بیروتده استقلال عرب منادیلری اوقدر چوغالمش و حکومت اوقدر پیدای ضعف ایتمشدیکه بیروتده بعض کستاهلر سوقاق کوپکلرینك بوینه والی‌ٔ ولایتك اسمی اولان « ابوبکر حازم » لوحه‌سنی آصه‌جق قدر جرأت کوستریبورلر شامده شکری العسلی ومحمد کرد علی والی ماردینی عارف بکك نزدینه بی پروا چیقه‌رق عربجه یازلمش براستدعایی آکلایه‌مادیغی ایچون ترکجه‌سنکده علاوه‌سیله کتیرلمه‌سنی سویله‌مك جرأتنده بولنمش اولان مکتوبیٔ ولایتك همان سوریه خارجنه دفع ایدلمه‌سنی طلب ایتمك کبی طاشقینلقلردن چکینمیورلردی . بوتون سوریه غزته‌لری حکومت عثمانیه حقنده اك شدید مهاجماتده بولنمقدن توقی ایتمیور و ستونلرینی بالخاصه تورك عنصری علیهنده شتوم غلیظه ایله طولدوریبورلردی .

طرابلس شاملی شیخ رشیدرضا مصرده نشرایتمکده بولندیغی « المنار » مجموعه‌سنده اتحاد وترقی ارکانی وعلی العموم تورك عنصری حقنده اویله شدید برلسان تجاوز استعمال ایدییوردیکه بونلری اوقویوبده تورك علیهداری اولمامق امکانسزدی .

حکومت بالقان حربیله مشغول اولدیغی صره‌ده کلیبولی شبه جزیره‌سنده بولنان برعرب فرقه‌سنك ضابطانی وظیفهٔ ناموس وحمیتی اجرا ایده‌جکلرینه کویا عرب وطنپرورلرینك استانبولده سیاسةً اجرا ایده‌جکلری تشبثات تضییقیه‌نك مستند الیهی اولدقلرینی کوستره‌جك طورلر طاقینمقدن کری طورمیورلردی . بالآخره بیروتده حکومتك ممانعتنه رغماً عقد ایتمك ایسته‌دکلری عمومی عرب قونغره‌سنك حکومت طرفندن فی الحقیقه قطعیاً منع ایدیله‌جکنی ومتشبثلری حقنده تعقیبات قانونیه‌ده بولونیلاجغنی آکلاینجه فرانسه حکومتنك موافقت وحتی دعوت مخصوصه‌سیله قونغره‌نی پارسده عقد ایتمکه قرار ویردیلر وبوتون بلاد عربیه‌یه دعوت نامه‌لر یازارق بوقونغره‌یه اعضا کوندرملرینی طلب ایتدیلر . متشبثلرك باشنده اوزمان حما مبعوثی اولان عبدالحمید زهراوی افندی ایله بیروتده منتشر الحقیقة غزته‌سی صاحبی عبدالغنی العریس والمنتدی الادب ، رئیسی عبدالکریم الخلیل بولنیورلردی .

قونغره‌نك فرانسه حکومتنك تحت حمایت وصحابتنده اولماسی مسئله‌نك شکل وماهیتی بالکلیه دکیشدیریور وعادتا فرانسزلرك سوریه‌ده بالفعل مداخله‌لرینی موجب اولاجق برنتیجه‌یه واصل اولاجغی ذهابنی ویریوردی . بن اوصیراده بوعرب ایشلری ایله پك آز مشغول اولیور ویالکز تورك وعرب ایکی بیوك اسلام عنصری آره‌سنده اجانبك تشویقات واغواآتیله برسوء تفهم حصولنه میدان ویرلمه‌مسی وحمیت وطنیه وسلامت دینیه‌لرینه اعتماد ایدیله‌بیله‌جك بعض عرب اکابرینك رأی ومطالعه‌لرینه مراجعتله عربك منافع عمومیهٔ اسلامیه‌یی تهلکه‌یه قویمیه‌جق طرزده‌کی آمال مخصوصهٔ ملیه‌سنك نه‌دن عبارت اولدیغنك آکلاشیلمه‌سنی واونلری تطمین ایده‌جك مقررات اصلاحیه اتخاذ اولنماسنی آرزو ایدیوردم . پك شایان تشکردرکه حکومتجه‌ده عینی نقطهٔ نظر ترجیح اولنمش وپارس قونغره‌سنی عقد ایتمش اولان عرب اکابری ایله کوروشمك واونلرله برزمین ائتلاف بولمق اوزره مدحت شکری بك ودها سائر برقاچ ذات پارسه کوندرلمشلردر .

فی الحقیقه قونغره عقد اولندی وفقط مدحت شکری بك ورفقاسنك پارسه کیده‌رك اسلام عربلرله کورشمه‌لری ایشك شکلنی تبدیله یاردیم ایتمش وقونغره بعض تمنیات خالصه درمیان ایتدکدنصوکرا داغیلمشدی .

برکون طلعت بك استانبول محافظلغنه کله‌رك جمعه کونی شیخ عبدالعزیز چاویشك سلیمانیه‌ده‌کی خانه‌سنه دعوتلی اولدیغمزدن برلکده اورایه کیده‌جکمزی سویله‌دی . بودعوتده‌کی مقصدك عربلرله برزمین ائتلاف بولمق اوزره عرب سیاسی جمعیت خفیه‌سنك رئیسی بولنان ذات ایله کوروشمك اولدیغنی وبن اساس اعتباریله بوائتلافك حرارتلی مروجلرندن اولدیغم وباخصوص بغداد والیلکم اثناسنده عرب مسائلی حقنده

خیلی اختصاص پیدا ایتدیکم جهتله بومذا کره‌لر اثناسنده بولنمقلغم حکومتجه قرارلاشدیریلدیغی ده علاوه ایتدی .

یوم معینده موعد ملاقاته کیتدك . متعاقباً اوفارق جثه‌لی یکرمی سکز اوتوز یاشلرنده اسمر و ایری سیاه کوزلرینك آتشین پارلاقلغی شدت ذکاسنه دال ، طور حالی پك جرأتکار ومتشبث اولدیغنی کوسترەن بر ذاتده کلدی . عرب جمعیت سیاسیهٔ خفیه‌سی مرخصی صفتیله وعبدالکریم الخلیل اسمیله بزه تقدیم اولندی . بیکدن صوکرا مذاکره‌یه باشلاندی . مواد ائتلافیه آره‌سنده الك زیاده اصرار ایله استحصال ایتمك ایسته‌دیکی شیٔ بعض اشخاصك استانبولده مهم مقاماته کچیریلمه‌سنی تأمین قضیه‌سی اولدیغنی کورونجه بونلرك نظرنده عرب اصلاحاتی دیمك برقاچ حریص جاه و اقبالك تطمین آمال شخصیه‌سی دیمك اولدیغنه حزن أملله حکم ایتدم. معهذا مکاتب اداره‌سی ادارهٔ خصوصیه‌ولایت قانونی موجبنجه ، محلی اداره‌لرینه محول درجهٔ تالیه تدریساتی ایله علی العموم تدریسات ابتدائیه‌نك عربجه اولماسی محاکمه‌ده بعض معاملاتك عربجه جریان ایتمه‌سی ، جلب و احضار مذکره‌لریله اعلامات جزائیه وحقوقیه‌نك عربجه صورتلرینك دخی ربط اولنمسی ، مجلس اعیان ایله شورای دولته و محکمهٔ تمیز ایله باب مشیخت و فتوی امانتنه بعض عرب اکابرینك تعیین اولنماسی طرزنده بعض مقررات قلمه آلندی .

بوندن صوکرا برکره‌ده بك اوغلنده قروکەر اوتلنده عبدالکریم الخلیل ؛ شیخ عبدالحمید زهراوی ایله برلشدك وبوابتدائی موادمقرره‌اوزرینه تعاطیٔ افکارایتدك . بالآخره حکومتك‌ده مظهر تصویب و تصدیقی اولان بو مواد دولتجه کاملاً تطبیق و اجرا اولندی .

معهذا تمایلات خائنانه‌سی پك چوق عربلر طرفندن اخبار اولنان عبدالحمید زهراوی افندینك اعیان اعضالغنه تعیینی طلعت بك بر دورلو ایسته‌میوردی . عبدالکریم الخلیل برقاچ دفعه‌لر نزدیمه کله‌رك بو مسئله حقنده طلعت بك نزدنده تشبثات مؤثره‌ده بولنمقلغمی رجا ایتمشدی ؛ نهایت امللری‌ده اسعاف اولندی . فقط عبدالحمید افندینك یکانه آرزوسی مقام مشیختی اشغال ایتمك اولدیغندن اعیان اعضالغی تطمین حرص أملنه بر دورلو کافی کلمه‌مشدی . عبدالکریم الخلیل او آندن اعتباراً برشخصیت مهمه صره‌سنه کچمش واللا المرکزیه‌حزبنك سوریه‌مفتش عمومیسی عنوانی طاقینه‌رق عودت ایتمشدی مجلس مبعوثان انتخاباتی اثناسنده طرفدارانك مبعوث اولماسی ایچون پك چوق مساعی صرف ایتمش ایسه‌ده داخلیه ناظری بکك متقابل و بالخاصه بو ایشلر ایچون فوق العاده مؤثر اولان تدابیری سایه‌سنده پك آز موفق اولمش و حکومتك ودها دوغریسی فرقه‌نك عرب ولایتلری نامزدلری احراز غلبه ایتمشلردی . عرب

مسائلندن بحث ایدرکن بنجه پك مهم اولان بر حادثه‌یی ذکر ایتمکدن کندیمی منع ایده‌میوروم انور پاشانك حربیه نظارتی ونم نافعه نظارتم زماننده ایدی . حرص اشتهار اعتباریله بلکه دنیاده موجود انسانلرك کافه‌سنه فائق بر اخلاقه مالك اولان ارکان حربیه بیکباشیسی مصرلی عزیز علی بکك عرب ائتلافی مسئله‌سنده کندیسنه برحصهٔ تعالی چیقاریلامامش اولماسندن و عبدالکریم الخلیل ایله عبدالحمید زهراوینك کندیسنه فائق بر شهرت اکتساب ایتمه‌لرندن مغبر اوله‌رق مواد ائتلافیه‌نك عرب آمالنی قطعیاً تطمین ایتمیه‌جکنی و عربلغك یگانه آرزوسی داخلاً مستقل برادارەیه وباشلی باشنه بر اردویه مالك اوله‌رق تورکلرله آنجق آوستریا مجارستانه مشابه بر حکومت مزدوجه شکلنده یرلشمکدن عبارت اولدیغنی و فقط کندیلرینك مجارلردن داها ایلری کیده‌رك عرب اردوسی لسان رسمیسنده عربجه اولماسنی ایسته‌دکلرینی وبو مقصد ملی طوروركن بونك استحصالنه چالیشمایوبده کندیلرینه تأمین موقع وجاه ایتمك أملیله برطاقم بی معنا مواد اصلاحیه قبولنه ساعی اولانلرك خائن ملت عد اولونه‌جغنی و علیهلرنده قریباً الك مرحمتسزجه جزالر ترتیب ایدیله‌جکنی عیناً سویله‌مکه تشبث ایده‌جك قدر جرأت کوسترمشدی . غریبدرکه بو الك حرارتلی عرب قهرمانی اصلاً عرب دکلدی .

عزیز علی بکی دها مکتبدن نامزد یوزباشیسی چیقدیغی زماندن بری طانیرم . اوزمانلر ظن ایدرسه‌م ١٣٢٠ « ١٩٠٤ » تاریخلرنده ایدی . ماکدونیانك پتریچ وعثمانیه قضالرنده بولغار اشقیاسی تعقیباتنده پك زیاده مساعی واقداماتی سبق ایتمشدی . بالاخره حدودیونانیه جهتلرنده روم، بلغاروارناوود اشقیاسیله پك چوق اوغراشمش واتحادوترقی جمعیتنه قبل المشروطیت داخل اوله‌رق خدمات مبروره ابراز ایتمشدی . ٣١ مارت [١٣ نیسان ١٩٠٩] حرکت ارتجاعیه‌سنك تأدیبی ایچون استانبوله کلن حرکت اردوسنك برمفرزه‌سنه قوماندا ایتمش و غلطه کوپریسنك اشغالندن صوکرا بومفرزه ایله طوپخانه اوزرینه یورویه‌رك طوپخانه قشله‌سنك عاصیلردن تطهیری ایچون فوق العاده همت صرف ایتمشدی . اوزمانه قدر بو ذاتده افتراق عرب تمایلاتی موجود اولدیغنی بیلمیوردم . کندیسنی نه زمان کوروسه‌م فضله‌جه آثار احترام کوسترر وپك ادیبانه ادارهٔ کلام ایدردی . آطنه ولایتنده بولندیغم صره‌ده بر آرالق استانبوله کیتمشدم . تصادف ایتدیکم عزیز علی بکله طنین سیار مخابری احمد شریف بکك مشهور ومعروف بیروت وسوریه مکتوبلری اوزرینه تعاطئ افکار ایدییوردق . عرب ولایتلرنده ، وحدت عثمانیه ومکنت خلافت اسلامیه ایچون پك مضر بر ماهیتی حائز اوله‌جق طرزده ، مشهور اولان بوجربانك شایان تأسف اولدیغنی سویله‌دیکم صره‌ده عزیز علی بك بارد برطورله « عربلرك یردن کوکه قدر حقلری وار . سز تورکلر، بزعربلر حقنده شیمدی‌یه قدر اجادن، تحقیردن، تزییفدن باشقه نه یاپدیکزکه

شیمدی بزدن معاملهٔ دوستانه بکلیورسکز. اونودیورمیسکزکه استانبولده کوپکلری چاغرمق ایچون «عرب، عرب، عرب» دیرسکز. الک مغلق مسائلی ایضاح ایچون «عرب صاچی کبی. دیرسکز. «نه عربک یوزی، نه شامک شکری» تعبیری ورد زبانکزدر. شاعربکزک، «شامدن چیقدیغم اقشامه دیدم شام شریف» مصراعی الک بکندیککز کنایه‌لردندر. بوتون بونلر یتشمیورمش کبی مشروطیتدن صوکرا بالخاصه عربلری تحقیر ایتمک ایچون بغداد وعلی العموم خطهٔ عراقیه مخربی هلاکونک نسلندن براخلاقسز تاتاری شام اردوسنه مشیر تعیین ایتدیکز. عربلرک تاتارلر علیهنده‌کی غیض وکینی بیلمز دکلسکز. حال بویله ایکن عثمان پاشایی بشنجی اردو مشیریتنه کوندرمک عربلری تحقیر ایتمکدن باشقه برمقصده محمول اوله‌ماز» دیمشدی. بوقدر ذکی برذاتک لسانندن بودرجه بلاهت آلود سوزلرک ناصل صادر اولدیغنه حیرت ایدییوردم. عثمان پاشا حقنده‌کی سوزلرینی مشارالیه ایله کندیسی آره‌سنده دها ماکدونیاده ایکن جریان ایدن برحادثه‌دن متولد غرض شخصی‌یه حمل ایدییوردم. عزیز علی بک قوچانه‌ده برقطعه‌یه منسوب ایکن برای تفتیش اوحوالی‌یه کلمش اولان واوزمانلر اسکوب وحوالیسی قوماندانلغنی ایفا ایدن عثمان پاشانک دائما هرکسه قارشو اختیار ایتدیکی طورومستهزیانه وقوللاندیغی ناملایم الفاظ پرده‌بیرونانه‌دن مغبر اوله‌رق مقابلهٔ شدیده‌ده بولنمش ومقابله‌نک علنیتی قارشوسنده شاشیرمش قالمش اولان عثمان پاشا موقع عالیسنک موقع وشرفنی قورتارمق مقصدیله ابراز شدته قیام ایدرک عزیز بکک حبس ایدلمسنی امر ایتمش وبووقعه مناسبتیله عزیز علی بکک هیچ برصورتله تسکین ایدیله‌مه‌ین غیض وکینه هدف اولمشدی.

تورکلرک وعلی الخصوص اناطولی تورکلرینک عربلر حقنده‌کی حرمت فوق العاده‌سندن بحث ایده‌رک هربریسی کیم بیلیر نه کبی حادثه‌لر تأثیریله لسان ناسده ابتذال ایتمش اولمقدن باشقه برماهیتی حائز اولمیان بوسوزلری نظر دقته آلوب ده تورکک عرب حقنده‌کی حس حرمت وتعظیمندن شبهه ایتمک جائز اولمایه‌جغنی، کندیسی کبی منورلر اکر بعض تمایلاته وشخصی اغبرارلره تابع اولوبده بوتهلکه‌لی یوله صاپه‌جق اولورلرسه عالم اسلام ایچون تلافیسی غیر قابل برفلاکت حصوله کتیره‌جکلرینی سویله‌مشدم.

بووقعه‌دن صوکرا عزیز علی بک کندی طلبی اوزرینه عزت پاشا ارکان حربیه‌سنه مأموراً یمنه کیتمشدی. اصل عرب تمایلاتنی اوراده کوسترمش اولدیغنی وبیچاره عزت پاشایه بیک درلو روحی عذابلر چکدیردیکنی بالاخره خبر آلدم. ایتالیانلرک طرابلس غرب وبنغازی‌یه تجاوزینی متعاقب یمندن بنغازی‌یه کچدیکنی وانور ومصطفی کمال بکلرله برابر بنغازی متصرفلغی دائره‌سنه مربوط شهرلرک مدافعه‌سنه پک چوق همتی سبق ایتدیکنی ایشیتمشدم.

بنجه عزيز على بكك عرب اختلالجيلرى آره‌سنده الك مهم شخصيتلردن برى اولديغى وآتياً ، عربلق عالمنده پك چوق حادثات ايفا ايده‌جك بر ماهيتده بولنديغى ايچون احوال ماضيه‌سى وفضائل وقبايحى حقنده‌كى احتساساتمى مجملاً ذكر ايتمكى فائده‌لى تلقى ايتدم . بنغازيده بولنديغى اثناده انور بكك كنديسنه قارشى آمرطورى طاقينماسنى چكه‌مه‌رك عرب ضابطانى عليهنه تشويق ايتديكنى فقط انور بكك بوكا هيچ اهميت ويرميه‌رك ايتاليانلرله مصالحه‌نك انعقادندن صوكرا بالقان محاربه‌سنه اشتراك ايچون مملكته عودت ايتديكى صرهده بنغازيده بر حكومت عربيه تأسيس ايتمسى توصيه‌سيله امر ذقوماندايى عزيز على بكه ترك ايتديكنى ، فقط عزيز على بكك پك آز برزمان ظرفنده اولا شيخ احمد الشريف السنوسى ايله وبالاخره عرب ضابطانى ايله بوزوشه‌رق بنغازيده قالمقدن صرف نظرله توركيه‌يه عودت ايتديكنى بكا حكايه ايتمشلردى .

او صره‌ده بوذاتده بر ذهنيت واردى : تورك ضابطانى ايله واسكى تورك آرقداشلرى ايله اثناى مكالمه‌ده انور بكك شدتله عليهدارى بولنمق ، عرب ضابطانيله برلكده بولندقجه توركلر عليهنه الك شديد تشويقات ومهاجماتدن توقى ايتمه‌مك .

نهايت انور پاشانك حربيه نظارتى مقامنه كچمه‌سى عزيز على بكى بالكليه چيلديرتمشدى . هم كنديسيله صنف رفيقى اولسون، هم آنجق كنديسى قدر ابراز همت و خدمت ايتسون‌ده شيمدى او حربيه ناظرى اولسون ، و كنديسى حالا اركان حربيه بيكباشيلغنده قالسين . مادامكه توركلرله برابر چاليشمقده برچارهٔ ترقى واشتهار يوق . ياشاسين عرب اختلالجيلغى !

عزيزعلى بك آرتق انورپاشانك‌ده صبروتحملنى توكه‌ده‌جك افعال وحركاته توسل ايدنجه انور پاشا كنديسنك توقيفنى امر ايتدى و بنغازيده بولندقلرى اثناده امور حكومته صرف ايتمك ايچون كنديسنه تسليم ايتديكى اون بيك‌مى يوقسه اوتوزبيك‌مى ليرانك حسابنى‌ويرمه‌ديكى‌وبونلرى ذمتنه كچيرديكى ادعاسيله ديوان‌حربه توديع‌ايلدى.

عزيز على بكك توقيفى اوزرينه بوتون استانبول عرب كنجلكى قيام ايتمشدى .

بن او صره‌ده نافعه ناظرى ايدم . المنتدى‌العربى اعضالرى باش وورمادق مقام‌وذوات بيراقماديلر . بعلبكلى دوقتوراسعدحيدرك رياستى آلتنده شاملى وبيروتلى بش كنجدن مركب بر هيئت مبعوثه‌ده بكا كلدى . مقصد زيارتلرنى ايضاح ايتدكدنصوكرا انور پاشانك نزدنده تشبثاتده بولونه‌رق عزيز مصرينك عفونى تأمين ايده‌جك‌اولور. ايسه‌م عرب كنجلكى اوزرنده پك زياده حسن تأثير حاصل ايده‌جكمى سويله‌ديلر نهايت امرا ديوان حربى عزيز على بكك اعدامنه قرار ويردى . مضبطهٔ حكميه‌يى باب عاليه تقديم ايده‌ن حربيه نظارتى محكوم حقنده عاطفت سنيه‌يه مراجعت

وحکم اعدامك مؤبد کورك جزاسنه تحویلنی رجا ایدییوردی . مضبطه‌نك حربیه نظارتنك استرحامی دائره‌سنده تعدیلاً تصدیق عالی‌یه اقتران ایتدیکی کونك آقشامی فرانسز سفارتخانه‌سنده بیوك بر ضیافت رسمیه ویریلیور وهمان بوتون نظار ایله بعض سفرای اجنبیه ورخیلی فرانسز اکابری مدعو بولنیوردی . بن و انور پاشاده مدعوین میاننده ایدك . ضیافتدن صوکرا بویوك مسامره صالوننده بولندیغمز صیره‌ده عزیز - علی بکك اعدامه محکومیتی حوادثی آغزدن قولاغه طولاشمغه باشلامشدی . الك اول ایللوستراسیونك حرب مخابری ژوژ ره‌مون یانمه کله‌رك « عزیزم جنرال ! دیدی ؛ انور پاشا ایله بنغازیده آره‌لرنده بر مناقشه ، بر منافرت جریان ایتمش اولماسی حسبیله عزیز علی بك اعدامه محکوم ایدیله‌جك اولور ایسه بو مملکتده قانوندن زیاده کیف واراده‌نك حکم سوردیکنه قانع اولاجغمه اعتماد ایدیکز . ایشتدیکمه کوره عزیز علی بکه اسناد اولنان جرم مدافعهٔ مملکت ایچون کندیسنه ویریلن پاره‌یی چالمش اولمقدن عبارتمش . بنم پك عزیز بر دوستم اولان عزیز علی بك بلکه بر عرب اختلالجیسیدر ؛ بلکه انور پاشانك افکار سیاسیه‌سنه مخالف افکار بسلر ؛ فقط هیچ بر زمان خیرسز اولاماز . بوکا بنم قدر سزکده قانع اولدیغکزه امینم . وینه امینم که اکر سز انور پاشا نزدنده بر تشبثده بولنه‌جق اولور ایسه‌کز عزیز علی بکك لایق اولمادیغی بو فلاکتدن خلاصنی تأمین ایده‌بیلیرسکز . » ژوژ ره‌موندن صوکرا تورك ، فرانسز برخیلی ضابط وسیویل عزیز علی بك لهنده مداخله ایتمکلکم ایچون متمادیاً بکا مراجعت ایدییورلردی . او کیجه صالونده طولاشان انور پاشایه انعطاف ایدن نظرلرده « کندی حس انتقامنی تطمین ایچون کندیسیله برابر بنغازی‌یی مدافعه ایتمش اولان بر قیمتلی ضابطی امحا ایتمك ایسته‌ین شو آدمه باقکز ! » معناسی اوقونیوردی .

درعقب اکلادم که افکار عمومیه عزیز علی بکدن زیاده انور پاشایی اتهام ایدییور . بناءً علیه بو اتهامدن انور پاشایی قورتارمق الزمدی . بوندن باشقه عزیز علی بك بنم نظرمده عرب اختلالجیلرینك الك مرد وناموسکارلرندن بری ایدی . دیکر اختلالجیلرك کافه‌سی حقنده عفو عمومی اعلان ایدوب‌ده یالکز عزیز علی بکی محکوم ایتمك نه‌قدر منطقسزلقدی . او حالده عزیز علی بکی قورتارمغی بن‌ده بوتون موجودیتمله آرزو ایدییوردم . بناءً علیه او کیجه ضیافتدن أوه عودت ایدر ایتمز انور پاشایه درت بش سطرلق بر تذکره یازدم ودیدم که :

« عزیزم انور ! عزیز علینك علیهنده دیوان حرب عسکریجه بولنمش اولان دلائل وامارات هرنه‌دن عبارت اولورسه اولسون افکار عمومیه‌سنی اتهام ایدییور . نه‌قدر افکار عمومیه‌ده بویله چیرکین بر طرزده اتهام ایدلمکلکك عزیز علینك بر قاچ سنه حبسخانه‌ده قالماسنك تأمین ایده‌جکی فائده‌نك بیك مثلی مضرت تأمین ایدر . بناءً علیه لطفکارلق

دوغریدن دوغری‌یه سنك طرفندن کلمش اولمق اوزره عزیزعلی‌نك عفو عالی‌یه مظهریتنه دلالت ایت. عزیزعلینك بردها ترکیه‌یه کلمه‌مك اوزره بوراسنی ترك ایدوب کیتمه‌سنی‌ده بن تأمین ایدرم . »

انور پاشا تذکره‌مه جواب ویرمدی. فقط ایرتسی کون عزیزعلینك عفو عالی‌یه مظهر اولدیغنی تلفون ایله بکا بیلدیردی . ذاتاً بوخبری آلمش اولان عزیزعلینك برادری، موسیو ژوژره‌مون ایله برابر بنم زیارتمه کلمشلردی ، تشکر ایدییورلردی .
عزیزعلی بکك حبسخانه‌دن چیقار چیقماز طوغریجه مصره کیتمه‌سنی و بعدما ممالك عثمانیه سیاستیله مشغول اولمامسنی و برای تشکر بکا کلمه‌مکله برابر عفوی ایچون‌ده دلالتده بولندیغمه دائر هیچ بر کیمسه‌یه شق شفه ایتمه‌مسنی سویله‌دم .
اوزمان ناموس اوزرینه ویردیکی سوزه رغماً بوحرب عمومی اثناسنده مقام خلافته قارشی نانکورجه اختلال ایدن وعالم اسلامی بوکونکی اضمحلال و فلاکته بیله‌رك ایصال ایدن شریف حسینك معیتنه قوشه‌رق اوراده خدمت ایتمش اولدیغنی خبر آلدیغم عزیز علی بکی ایشته شیمدیده بن عفو ایده‌میورم .

آلمان هیئت اصلاحیهٔ عسکریه‌سی

ینه بکا اویله کلیورکه اوروپا و آمریقاده هیچ برفرد بومسئله‌یی یعنی عثمانلی اردوسنك تنسیق وتنظیمی ایچون آلمان هیئت اصلاحیهٔ عسکریه‌سنك استانبوله کلسی کیفیتی حقیقی وجهله بیلمیور ! زیرا علیهمزده نه‌قدر اثر اوقومش ایسه‌م بوهیئت اصلاحیه‌نك انور پاشانك حربیه نظارتی زماننده کتیرلمش اولدیغی ظننی ویره‌جك مطالعات درمیان اولوندیغنی وبوتشبثك انور پاشانك برکبیره‌سی کبی کوسترلمك ایستەنیلدیکنی کوردم .
آتیده ویره‌جکم ایضاحات پك بیوك بر خلوص نیت ومنحصراً امل اصلاحات ایله تشبث ایدلمش اولان بوایشك ماهیت حقیقه‌سی تبیین ایده‌جکدر .

محمود شوکت پاشا مرحوم آرتق بولغارلر علیهنه بر مظفریت استحصالی امکانی قالمامش اولدیغنه قانع اولدقدنصوکرا حربی دها زیاده اوزاده‌رق ذاتاً پك یورولمش اولان مملکتی برقات دها زبون ایتمش اولمامق ایچون بولغارلره قارشو اینوز ـ مدیه خطی وآطه‌لردن ایمروز وبوغچه آطه‌نك بزه اعاده‌سنی تکلیف ایدن لوندره مقدمات صلحیه‌سنی امضا ایدرك بوتون قدرت ملیه‌نك اصلاحات داخلیه‌یه حصر ایدلمسنه قرار ویرمشدی . بو قرار اوزرینه مقدمات مذکوره‌یی امضا ایچون مرخصلریمزه مأذونیت ویردی .

مشارالیهك فکرنجه الك اول محتاج اولدیغمز پاره‌ایدی . بناءً علیه اوروپا حکومتلرینك

هر هانکی بردن مهم برمبلغ استقراض ایتمك ایستیوردی . اڭ اول آلمانلره مراجعت ایتدی . آلمانلر برلین پیاسه‌سنك یکی برتورك استقراضی قبولنه مساعد اولمادیغندن بحثله فرانسزلره مراجعت ایتمه‌مز لازم کله‌جکنی بیان وپاره ایشنده آلمانیایه هیچ کوونمه‌یه‌رك دائما فرانسزلرله خوش کچنمکه چالیشمقلغمزی خالصانه توصیه ایتدیلر .

بونك اوزرینه حکومت عثمانیه فرانسه‌یه مراجعته قرار ویرمش وقابینه‌یه داخل اولمایان وفقط اتحادوترقی فرقه‌سنك سیاست مالیه‌سنك ناظمی وروحی تلقی ایدیلن جاوید بکی مختلف مسائل مالیه واقتصادیه‌یی مذاکره‌یه مأمور عثمانلی هیئت مرخصه‌سنك رئیسی صفتیله ودها سائر بعض ذوات رفاقتیله پارسه کوندرمشدی .

محمود شوکت پاشا حکومتك وضعیت مالیه‌سنی اصلاح ایچون استقراضی برچارهٔ خلاص کبی تلقی ایتمه‌یور، هرحالده متوازن بربودجه وجوده کلمه‌سنك یکانه چاره‌سی اولان مالی قاپیتولاسیونلردن قورتولمغی بیك جان ایله ارزو ایدییوردی . بواساس دائره‌سنده جاوید بکه برچوق تعلیمات ویرلمشدی .

پاره ایشنه بو یولده براستقامت تعیین ایتمش اولان محمودشوکت پاشا حکومات اجنبیه ایله وبالخاصه انکلتره وروسیه ایله آره‌مزده وسیلهٔ نزاع اوله‌جق مسائلك حلنه‌ده تشبث ایتمشدی .

اوزمانه کوره بو مسائلدن اڭ مهمی انکلتره وروسیه‌نك غریب برطرزده پارماقلرینه طولادقلری حدود ایرانیه تصحیحاتی ایدی . پاشا بو مسئله ایله بالذات اشتغال ایدییوردی. حکومت عثمانیه طرفندن تصحیح حدود قومیسیونلری تعیین ایدیلدیکندن کندیلرینك دخی مأمورین مخصوصه تعیین واعزام ایتمه‌لرینی بوایکی حکومتدن طلب ایتمشدی .

بوندن صوکرا مشغول اولدیغی مسئله‌ده اردو و دونمانك اصلاح وتنسیقی ایدی . ذاتاً دونمانك تنسیقی ایچون برانکلیز هیئت اصلاحیه‌سی واردی . بوهیئت اصلاحیه‌نك رئیسی ایله بالذات تماسه کله‌رك تشبثات تنسیقیه‌نك تعجیلنی رجا ایتمشدی .

اردونك تنسیقنه کلنجه بالذات کندیسندن ایشتدیکم خصوصاتی بروجه آتی بیان ایده‌جکم .

اساساً محمودشوکت پاشانك نیات و تشبثاتنه دائر ویردیکم بوتون تفصیلات کندیسنك بالذات بکا ویردیکی ایضاحاته مستند اولدیغندن حقیقتی حقنده کیسه‌نك شبهه ایتمه‌مه‌سنی رجا ایدرم .

پاشا زمان صدارتنده اکثریا کیجه‌یی باب عالیده کچیریر و اوراده یاتاردی. بن‌ده استانبول محافظلغنده یاتمقده اولدیغمدن کوندوز پك زیاده چالیشه‌رق یورولدیغی بعض آقشاملر یمکدن صوکرا کندیسنی زیارت ایتمکلکمی تلفونله امر ایدردی .

دوشوندیکی و تشبث ایتدیکی خصوصات حقنده ایشته بوزمانلر بکا ایضاحات ویرر

ونم فكرو اجتهادمك نه‌لردن عبارت اولدیغنی صورواردی . بویله كیجه‌لردن برنده بكا دیمشدی‌كه :

« اوغلوم ! دوشونیورمكه اوردومزی اصلاح ایچون شیمدی‌یه‌قدر تشبث ایتدیكمز بوتون تدابیر یاریم وحتی چوروك تدبیر اطلاقنه‌ماصدقدرلر . كرك سلطان عبدالحمید زماننده كرك مشروطیتدن صوكرا جلب ایتدیكمز تنسیقجیلری هیچ بر پرنسیبه تابع اولمقسزین كلیشی كوزل جلب ایتدك و كوزل دوشونولمش واسع بر پروغرامه توفیقاً تثبیت ایدلمش مقدار و ماهیتده و كافه‌سی یكدیكره مربوط بر هیئت مهمهٔ اصلاحیه جلبنی دوشونمه‌دك . باقیكز یونانلیلر بزدن پك چوق عقاللی چیقدیلر . دونمالرینك اصلاحنی انكلتره‌یه ازدولرینك اصلاحنی‌ده فرانسه‌یه بیراقدیلر . وه‌نیزه‌لوس حربیه و بحریه نظارتلرینی ید اداره‌سنه آلدی هركیم هیئت اصلاحیه‌یه قارشی الك اوفاق مشكلات ابرازینه جسارت ایتمش ایسه بلا مرحمت ازدی . خصمای سیاسیه‌سی طرفندن توجیه اولنان بوتون اعتراضاته هیچ اهمیت بیله ویرمه‌دی . فرانسزوانكلیز هیئت تنسیقیه رئیسلری ایله صیقی تماسده بولونه‌رق اونلرك هر ایسته‌دكلرینی یاپدی . فقط نتیجه‌ده بو بالقان حربی اثناسنده كمال تقدیرله كوردیكمز یونان اردوسنی و عثمانلی — یونان سفرنده كیله نسبت قبول ایتمیه‌جك قدر منتظم یونان دونماسنی وجوده كتیردی . نجه وه‌نیزه‌لوسك مملكتنه یاپدیغی خدمتلرك الك بیوكی ملی آرزولرك استحصالی امرنده دیپلوماتلر طرفندن استعجال ایدیله‌بیله‌جك دلائلك الك مؤثری و داها طوغریسی یكانه مؤثری اولان قوهٔ ملیه‌نك تنسیقنه مصروف بوجهیتدر ، بنده مملكتمه عینی خدمتی یاپمق ایسته‌یورم . دونمامز ایچون بر انكلیز هیئت تنسیقیه‌سی وار بو هیئتك رئیسیله كوروشه‌جكم . داها واسع برصورتده تأمین موفقیتی ایچون نه یاپمق لازم كله‌جكنی صوراجغم . نه ایسترسه قبول ایده‌جكم .

اردومزه كلنجه : بز آرتق آلمان اصول حربندن كندیمزی قورتارامایز . اوتوز سنه‌یی متجاوز بر زماندن بری اردومزده آلمان معلملر بولنمش ، هیئت ضابطانمز كاملاً آلمان اصول حربیله تربیه ایدلمش والحاصل بزم اردومز آلمان تعلیم و تربیهٔ عسكریه‌سنك روحیله پیدای استیناس ایتمشدر . شیمدی بونی تبدیل ایتمك غیر ممكندر . بناءً علیه پك واسع برمقیاسده برآلمان هیئت تنسیقیه‌سی جلب ایتمك وحتی ایجاب ایدرسه برعثمانلی قول اردوسنك امر وقوماندانسنی بر آلمان جنرالنه ویره‌رك بونك بوتون جزء تاملرینه آلمان امراوضابطانندن قوماندانلر تعیین ایتمك ، بویله‌جه وجوده كتیریله‌جك اولان برنمونه قول اردوسنه عثمانلی اردوسنك بوتون امراوضابطاننی برر مدت معینه ایچون ستاژیه‌ر كوندره‌رك تقویهٔ معلوماتلرینی تأمین ایتمك فكرنده‌یم . بوندن باشقه حربیه نظارتی دوائرینی ارکان حربیهٔ عمومیه‌یی ، مكاتب عسكریه‌یی ،

عسکری فابریقه‌لرینی تنسیق و برمدت اداره ایتمك ایچونده ینه برهیئت اصلاحیه میاننده برچوق عسکری متخصصلر جلب ایده‌جکم. الك واسع وشموللی معناسیله اردونك تنسیق واصلاحنه صرف همت ایده‌جکم. بن بوندن صوکرا اوزون مدت حربدن توقی ایتمك فکرنده‌یم. بناءً علیه اردونك حضر قوتنی ممکن اولدیغی قدر تنقیص ایده‌رك بوسایه‌ده یاپه‌جغم اقتصاد ایله هیئت تنسیقیه‌نك مصرفنی تأمین ایده‌جکم. وقت حضر ایچون عثمانلیلغه کوچوك فقط پك منتظم وایی تعلیم وتربیه ایدلمش براردو هدیه ایده‌جکم. وقت سفرده قادرولرك توسیع واکمالی سایه‌سنده اردونك حدالغایه‌یه ایصالی کوچ برشی دکلدر. بناءً علیه بویله برهیئت اصلاحیه‌یی نه‌شرائط دائره‌سنده ویره‌بیله‌جکلرینی آلمانلردن صورمق اوزره‌یم. اول امرده شرائط استخدامی اونلرك بیلدیرمه‌سنی دها موافق بولیورم.»

ایشته جنرال لیمان فون ساندەرس هیئت اصلاحیه‌سنك استانبوله ورودینی انتاج ایده‌ن تشبث بودر و ایشده انور پاشانك قطعیاً بر دخل وتأثیری یوقدر.

محمود شوکت پاشانك شهادتندن صوکرا حربیه نظارتنی درعهده ایتمش اولان عزت پاشاده عینی فکر و نظری تعقیب ایتمش، جنرال فون لیمان ساندەرس هیئت اصلاحیه‌سنك مقاوله‌نامه‌سی مشارالیه زماننده تنظیم وتعاطی اولنمشدر. حتی لیمان فون ساندره‌سك آلمان ضابطانیله برابر استانبوله کلدیکی کون استاسیونده حربیه ناظری صفتیله مشارالیه عزت پاشا کندیلرینی استقبال ایتمش و هیئت اصلاحیه‌نك ورودندن آنجق بر ویا بربچق آی صوکرا انور پاشا حربیه نظارتنه کچمشدر.

لیمان فون ساندەرس پاشانك برنجی قول اردو قوماندانلغنده بولنماسنك مضرتنی الك اول تقدیر ایده‌ن انور پاشا اولمشدر. هیئت اصلاحیه رئیسنك قول اردو قوماندانلغندن زیاده مفتش عمومی نامی آلتنده استخدامی فائده‌لی اوله‌جغی تقدیر ایتمش وروسلرله فرانسز وانکلیزلرك تضییق نتیجه‌سنده دکل آنجق کندیسنك تنسیبی ایله بوتعدیلات اجرا ایدلمشدر.

هیئت اصلاحیه‌نك کلدیکی کون بن برنجی قول اردو قوماندانی ایدم. بوصفتله ادارهٔ عرفیه آمری بولنیوردم. بالطبع ایکی کون صوکرا بوقوماندانیی جنرال لیمان فون ساندەرسه تودیع ایده‌جکدم. برآلمان جنرالنك ادارهٔ عرفیه آمری اولماسی بالطبع جائز اوله‌میه‌جغندن دها اول برباشقا تدبیر اتخاذ ایتدك. مرحوم فائق پاشا اوزمان میرالای ایدی. کندیسی فرقه قوماندانلغی صلاحیتیله مرکز قوماندانلغنه تعیین ایدیله‌جك وادارهٔ عرفیه قوماندانلغی مرکز قوماندانلغنه دور اولونه‌جقدی. آتیاً ایضاح ایده‌جکم سببلردن طولایی‌ده بن نافعه نظارتی وکالتنی درعهده ایده‌جکدم. هیئتك ورودینك ایرتسی کونی نافعه نظارتی وکالتنه تعیینم ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتدی واونك ایرتسی کونی‌ده برنجی قول اردو قوماندانلغنه کیده‌رك قول اردو قوماندانلغنی

رسماً لیمان فون ساندەرس پاشایە تسلیم ایتدم. حقیقت بومرکزدە اولنجە بوندن آلچاقجە افترالرینی والك جانیانە مطالعات وافکارینی الك یاکلش معلوماتە ابتناء ایتدیرمش اولان سفیر مورغن تاوك کتاب معهودینك ٤٤ ـ ٤٥ نجی صحیفەلرندەکی سوزلرینك نەقدر قیمتسز والتفاتە غیر شایان اولدیغی کندیلکندن نمایان اولور.

آلمان هیئت اصلاحیەسنك استانبولە ورودی باشدە روسیە اولمق اوزرە فرانسە وانکلترە طرفندن علیهمزە الك شدید تجاوزاتە سببیت ویرمشدی. روسلرك الك زیادە اعتراض ایتدکلری نقطە بوغازلری مدافعەیە تخصیص ایدیلەجك قوتك آلمان ضابطانی طرفندن قوماندا ایدلمسی بوغازلرك تقویەسنی موجب اولەجغی وبو آرزوی تقویە روسیەنك سؤ نیتی قناعتندن بشقە برفکردن ایلری کلمەیەجکی نقطەسی ایدی.

انکلیز وفرانسزلردە روسلرك بونغمەلرینە پیرو اولیورلردی. روس سفیری نەیولدە دلائل سرد ایدییورسە انکلیز وفرانسز سفیرلریدە اوندن ملهم اولدقلرینی کوستریر برلسان استعمال ایدییور وبوصوك ایکی مملکت مطبوعاتیدە روس مطبوعاتنك چیغیرتقانلغی وظیفەسنی یاپیوردی.

شیمدی خصمای سیاسیەمزە صورویورم ؛ هرکون باغیرە باغیرە قفامزی شیشردیککز انکلیز وفرانسز حسن نیتی بو افعال ایلەمی استدلال اولوناجقدی ؟

بزاردومزی تنسیق ایتمك ایستەمش ، بونك ایچوندە آلمانیایە مراجعت ایتمشز ؛ آرەمزدە برطرز تسویە وصورت اجرا قرارلاشدیرمشز ؛ آلمان هیئت تنسیقیەسی استانبولە کلمش وبونك نتیجەسی اولەرق عثمانلی قدرت عسکریەسی وبالنتیجە بوغازلرك قوۀ مقاومەسی آرتەجقمش . بالطبع روسلر بونی ایستەمزلر وبوکا مانع اولەجق تدابیرە توسل ایدرلر. چونکە روسلر کندیلرینی استانبولك وارث مشروعی عدایدرلر وبرکون استانبولك دکیزلرندە وقرەلرندە عثمانلیلرلە الك شدید برمجادلەیە تشبث ایدەجکلرینە امیندرلر . برحکومت متجاورەنك امور داخلیەسنە مداخلە ایتمکدن عبارت اولان بوحرکتە انکلیزلرك وفرانسزلرك موافقتلرینی استحصال ایتمەدن قیام ایدەبیلیرمیدی ؟ نجە قطعیاً !

بوحالە وفرانسزلرلە انکلیزلرك عادتا روسلردن زیادە بایغرە باصمقدن توقی ایتمەمش اولدقلرینە کورە ائتلاف مثلثك داها اوزماندە استانبولی روسلرە وعد ایتمش اولدیغنە حکم ایتمك لازم کلمزمی ؟

اوکونلری شیمدی تخطر ایدرکن تویلرم اورپەیور .

فرانسە آتاشە میلیتری قوماندان موقور ، فرانسە سفیری موسیو بونپار ، مستشاری موسیو بوب وژاندارمە هیئت تنسیقیەسنە مأمور جنرال بومان وبیکباشی صارو ایلە سبق ایدن مکالمەلرمزدە دویدیغم عذابی تصویر ایدەمم .

نهایت بر کون دیمشدمکه :

« افندیلر ! باقیکز سزنه‌قدر مرحمتسزسکز. ظن ایتمه‌یکزکه بوفکرلری وضعیتی تقدیر ایتمه‌یرك سویلیورسکز . سزده پك اعلاقانعسکزکه بز بر آلمان هیئت تنسیقیه‌سی کتیرمك صلاحیتنی حائزز . آلمان ضابطانی براردویی تنسیق ایتمك اقتدارینی حائزمیدرلر دکلمیدرلر . او شایان مناقشه برجهت اولمغله برابر مادامکه بز بو اقتدارلرینه قانع اوله‌رق انتخابمزده اونلری ترجیح ایتمشز. آرتق بوندن بحث ایتمك غیرجائزدر وصوکرا مملکتك اوچ قوهٔ مسلحه‌سی واردر : برنجیسی اردوسی ، ایکنجیسی دونناسی ، اوچنجیسی‌ده ژاندارمه‌سی. بز بونلردن برنجینك اصلاحنی آلمانلره ایکنجینك اصلاحنی انکلیزلره اوچنجینك تنسیقنی فرانسزلره بیراقمشز. شیمدی بونده موجب مناقشه نه‌کوربیورسکز؟ اردومزی روسلرك ید تنسیقنه براقمغمزی‌می آرزو ایدییورسکز ؟ هم باقیکز روسلر نه‌دییورلر ؟ اکر آلمان ضابطانی برنجی قول اردونك بالفعل قوماندانسنی درعهده ایدرلرسه بوغازلرك قوهٔ مقاومتی تزاید ایدرمش . دیمك اولیورکه بز عینی وظیفه‌یی عینی‌طرزده فرانسزویاانکلیزلره توديع ایتسه‌ك روسلر عینی اعتراضاتی‌درمیان ایده‌جکلر . چونکه هیچ ظن ایتمم که فرانسز ویا انکلیز ضابطانی برنجی عثمانلی قول اردوسنك قوماندانسنی درعهده ایدرلرسه مقصدلری بوغازلری عندالاقتضا روسلره آچدیرمقدن عبارت اولسون. اوحالده سز بواعترافکزله حقمزده حسن نیت پرورده ایتمه‌دیککز ظننی تولید ایدییورسکز . »

بو منطقی سوزلرم قارشوسنده جواب بولامیان بوافندیلر هر دفعه‌سنده « نه‌یاپالم اولا روسلر متفقمزدرلر اونلرك ایسته‌مدیکی شیئ بزده ایسته‌مه‌مك مجبوریتنده‌یز . ثانیاً آلمانلر دوشمانمزدرلر اونلرك هر تشبث ایتدیکی ایشده بزم ایچون برتهلکه ملحوظ اولدیغنی دوشونمکه ، تهلکه یوقسه بیله (مادامکه اونلر تشبث ایتمشدر بوکا ممانعت ایتمك وظیفه‌مزدر) دیمکه مجبورز .» طرزنده جواب ویرمکه وحقسزلقلرینی اعترافه مجبور اولورلردی .

هیچ شبهه یوقکه لیمان پاشا استانبوله کلدیکی کوندن اعتباراً پك چوق خطالر ارتکاب ایتدی . اولا هرفرصتدن استفاده ایله کندیسنك ایمپراطور ایله پك صیقی تماسی اولدیغندن ، استانبوله کلمزدن اول تام برساعت ایمپراطور ایله یالکزجه قاله‌رق تعلیماتی بالذات ایمپراطوردن آلدیغندن بحث ایدر وضمناً ایمپراطورك عسکری سفیری اولدیغنی اشراب ایتمك ایستردی . حالبوکه پاشانك وظائف وصلاحیتنی تحدید ایدن مقاوله‌نامه‌سی اوقوناجق اولورسه هیچده بویله برماهیتی حائز اولمادیغی ، انکلیز بحریه هیئت اصلاحیه‌سیله آره‌لرنده‌هیچ برفرق بولنمادیغی آکلاشیلیر. فقط لیمان پاشانك لزومسز کبروغروری؛ کندیسنه‌یکی توجیه اولنان وظیفه‌نك نزاکتنی تقدیرایده‌مه‌مسی فی‌الحقیقه

استانبوله اثنای ورودنده پك كولنج وقایع وحادثاته سبب اولدی .

مثلا : اولا سرای همایونده ویریلن برضیافت رسمیه اثناسنده كندی موقعنك ناظرلردن اول كلمه‌سنی ادعا ایتدیكی كبی متعاقباً آمریقا سفارتنده ویریلن برضیافت اثناسندده اجنبی سفیرلرینه تقدماً احراز موقع ایتمه‌سی ایجاب ایده‌جكنی درمیان ایده‌جك قدر تحفلقلر كوستردی .

بزمله قونوشدقلری زمان سفیر فانكدن هایم ودها سائر اركان سفارت جنراللك بو ادعالرینك مناسبتسزلكنی اعتراف ایله برابر ظواهری قورتارمق ایچون فون سانده‌رسك درمیان ایتدیكی اسباب ودلائلی تكرار مجبوریتنی حس ایدرلردی . ایشته آمریقا سفیری مورغه‌نتاوك خاطراتنك ٤٤ : ٤٨ نجی صحیفه‌لرنده حكایه ایتدیكی وقعه بودر . بو حادثه اوزرینه آتیاً ناخوش بعض تظاهرات حدوثنه مانع اولمق ایچون لیمان پاشانك تشریفاتجه تعیین درجه‌سی تشریفات مدیریت عمومیه‌سی طرفندن استیذان ایدلمش ومقام صدارت هیئت وكلاجه مذاكره‌سنی تنسیب ایلمشدی . هیئت وكلا لیمان پاشانك كوچوك ایلچیلردن صوكرا عثمانلی مشیرلری میاننده احراز موقع ایده‌جكنه قرار ویرمشدی . سفیر مورغه‌نتاوك درمیان ایتدیكی قرار خلاف واقعدر . یعنی عثمانلی مجلس وكلاسی لیمان پاشانك اجنبی كوچوك ایلچیلردن اول اخذ موقع ایده‌جكنه هیچ بر وقت قرار ویرمدی . تشریفات مدیریت عمومیه‌سی پروتوقول قیدی بو ادعامی اثباته كافیدر .

فقط لیمان پاشا هیئت وكلانك بو قرارینه مطاوعت ایتمك ایسته‌مدیكندن فی الحقیقه بعدما هیچ برضیافت رسمیه‌یه دعوت ایدلمه‌مشدر .

بوقدر عادی واهمیتسز حادثاته استناد ایدرك برچوق سفسطه‌كارانه مطالعات سیاسیه درمیانه قالقشمق ایچون انسانك سفیر مورغه‌نتاو كبی هرنه اولورسه اولسون توركلری تحقیر ایتمك وآلمان سیاستنی جنایت آلود كوسترمك املنده اولمسی ایجاب ایدر .

*
* *

— نافعه نظارتی —

تشرین ثانی ٩١٣ : شباط ٩١٤

ازمیر ولایتی روملرینك ماكدونیا توركلریله مبادله‌سی .

سعید حلیم پاشا قابینه‌سی ، استخلاف ایتدیكی محمود شوكت پاشا قابینه‌سنك سیاسی پروغرامنی عیناً قبول ایتمشدی . یعنی ممكن اولدیغی قدر خارجله اختلافاتدن توقی ایتمك ، بوتون قدرت ملیه‌یی اصلاحات داخلیه‌یه حصر ایله‌مك . مع هذا ادرنه‌نك استردادی ایچون ظهور ایدن برفرصتی قاچیرمق ایسته‌مه‌مش ومتعاقباً بولغارلرله

استانبول معاهدهٔ قطعیه‌سنی عقد ایتدیکی کبی یونانلیلرله آتنه معاهده‌سنی وپك آز صوکراده الکشیماریق بالقان دولتی صره‌سنه کچن صربلرله کذا استانبول معاهده‌سنی عقد ایتمکه موفق اولمشدر .

اصلاحات داخلیه‌ده تأمین موفقیت ایچون بالقان حکومات صغیره‌سنك ایکیده برده یایغره قوپارمالرینه سببیت ویرەن عناصر مختلفه مسئله‌سنه بر نهایت ویرمك ایجاب ایدییوردی . ماکدونیانك حکومت عثمانیه ألندن کاملاً چیقماسندن صوکرا بولغار عنصری اوله‌رق ممالك عثمانیه‌ده یالکز ادرنه ولایتنك قرقکلیسا سانجاغی حدود شمالیه‌سنده قالان برقاچ کویدن باشقه کیمسه قالمامشدی . بوکا مقابل بولغارستانك حدود عثمانیه یه مجاور بعض اقسامنده برمقدار تورك ساکن بولنیوردی. استانبول معاهده‌سنه ذیل اوله‌رق بولغارلرله امضا اولنان خفی بر پروتوقول موجبنجه حدود عثمانیه داخلنده قالان بولغارلرك ، بولغارستان داخلنده ساکن تورکلرله مبادله‌سی تحت قراره آلنمش وبوقرار طرفینك موجب ممنونیتی اوله‌جق برطرزده تطبیق واجرا اولنمشدی . بزجه الك مهم عنصر مسئله‌سی آیدین ولایتنك اقسام ساحلیه‌سنده کثرتله ساکن اولان روملر مسئله‌سی ایدی . بالقان حربی أثناسنده احراز ایتدیکی غالبیت سهیله نتیجه‌سنده برطرفدن درامه‌یه قدر ماکدونیایی یدغصبنه کچیرمش اولان یونانلیلرك بوندن صوکرا آرتق آیدین ولایتنی بالفعل اشغاله باشلایه‌جقلرینه شبهه یوقدی . آطه‌لر مسئله‌سندن طولانی کندیلریله ایرکچ مجادله‌یه حاضرلاندیغمز روملرکده ، یونانستان ماکدونیاسنده قالان و ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمك ایسته‌ین اسلام اهالی‌یه مقابل یونانستانه مبادله‌سی اساسنه موافقت ایتمسی حکومت یونانیه‌دن طلب اولوندی . موسیو وه‌نیزه‌لوس استقباله عائد نیات مضره‌سی ایچین بر ضربهٔ ممانعت تشکیل ایدن بوتکلیفمزه روی موافقت کوسترمیوردی . فقط اوصیراده تورك عنصری آره‌سنده کمال شدتله حکم سورمکه باشلایان ملیت جریانی الك زیاده آیدین ولایتی داخلنده احساس تأثیرات ایتمکه باشلامش ویونانلیلرله صربلردن وبولغارلردن کوردکاری انواع مظالمه تحمل ایده‌میه‌رك الکجانیانه اشکنجه‌لره معروض قالدقدن صوکرا ممالك عثمانیه‌یه التجایه مجبور اولان یوز بیکلرجه مهاجرین اسلامیه طرفندن یرلی روملره بعض تجاوزاته ابتدار اولونمشدی. حکومت بو تجاوزاته قطعیاً طرفدار اولمیور وبو یوزدن مملکتك باشنه بر بلا کله‌جکنی پك اعلا تقدیر ایدییوردی . فقط اکثریسی اختیارلرله قادینلردن وچوجقلردن عبارت اولان بشیوز بیك قدر مسلمانك یورك پارچه‌لایه‌جق برطرز بهیمانه‌ده ائتلافی انتاج ایدن یونان صرب وبلغار مظالمی تورکلرك علیهنه اولونجه انسانیتپرورلکلرینی هروسیله‌دن استفاده ایله ایلری سورمك معتادلری اولان آوروپا دول معظمه‌سی طرفندن هیچ بر اعتراضه هدف اولمادی .

قارنه‌جی مؤسسه‌سی طرفندن کوندریلن هیئت تحقیقیه‌نك راپوری بومظالمی بوتون تفصیلاتیله میدان علنیته چیقاردیغی حالده بعض سوسیالیست غزته‌لرندن باشقه هیچ بر اوروپا و آمریقا غزته‌سی بوسینکلر کبی اولدیریلن زواللی تورکلر لهنه بر کلمه یازمادی .

حرب عمومی اثناسنده تورکیه‌ده ایقاع ایدیلن ارمنی قتالی وسیله‌سیله تورکلر وعلی العموم مسلمانلر حقنده آغزه آلنمیه‌جق شتوم و تحقیراتی استعمال ایتمکدن چکنمه‌ین وهربرسطری درین برکین وعداوت حسنك محصول شناعتی اولدیغنه هیچ شبهه‌مز اولمایان آمریقانك سفیر معهودی مورغه‌نتاو بر کره‌ده ماکدونیا مظالمنی تدقیق ایتسه‌ده اوندن صوکرا اثرینی بردها اوقوسه وجدانی قارشوسنده هیچ برحجاب دویمایاجقمیدر ؟

بونجه مظالم وجنایاته هدف اولدقدنصکره برای اسکان آنا وطنه جان آته بیلمش اولان یوزبیکلرجه مسلمان، اوراده دخی باشلرینی صوقه‌جق برقولبه أکوب بچه‌جك برقاریش طوپراق بولامادقلرینی وحالبوکه کندیلرینك سبب وفلاکتی اولان بوعنصره منسوب برچوق انسانلرك هرکون هدف حقارت و تجاوزاتی اولدقلرینی کوزونجه طبیعی وانسانی برحس انتقامك سوقیله بعض طاشقینلقلره قیام ایتمشلر وبوندن بروسیله استفاده چیقارمق وبرمعتاد اك یوکسك یایغره‌یی قوپارمق ایسته‌ین یونانلیلرك تشویقیله روم اهالی کویا تورکلرك تجاوزاتندن قورقارق شورایه بورایه قاچیشمغه وطاغلره التجایه باشلامشلردی. معهذا بعض جرأتکارلری برقاچ اسلام کویی یاققدن، برخیلی مسلمان مهاجرینی اولدیرمکدن کری طورمادقلری ایچین بوحال مسلمانلرك دهازیاده حدتلرینی موجب اولدی .

موسیو وه‌نیزه‌لوس عصردیده بالقان سیاستی نغماتنی اظهاره باشلادی . آیدین ولایتی روملرینك حکومت عثمانیه‌نك موافقت وحتی ترتیب مخصوصیله تورکلر طرفندن قتل عامنه باشلاندیغی یایغره‌سی بوتون جهانه یایلدی . برکت ورسونکه طلعت بك وه‌نیزه‌لوسدن دها چابوق داورانه‌رق محلنده وبرلکده تحقیقات یاپمق اوزره فرانسز، انکلیز ، آلمان و آوستریا باش ترجمانلرینك کندی نزدینه کوندرلمسنی تکلیف ایتدی وتکلیفی قبول اولنه‌رق مورغه‌نتاوك بیله ایسته‌مینه ایسته‌میه اعتراف ایتدیکی حقیقت تظاهر ایتدی . یعنی نتیجهٔ تحقیقات کوستردیکه روملره مظالم یاپیلمامش وبلك ظلمدیده اسلام مهاجرلرینك ارتکاب ایتدیکی بعض تجاوزات حکومت طرفندن شدتله منع ایدلمشدر . نهایت وه‌نیزه‌لوس طلعت بکك نقطهٔ نظرینی قبول ایده‌رك آیدین ولایتی اقسام ساحلیه روملرینك یونانستانه وماکدونیا اهالیٔ اسلامیه‌سندن ارزو ایدنلرك ده آیدین ولایتنه نقل ایدلمسنی و اموال منقوله‌لرینه ه کماکان تصرف ایتمك

اوزره اموال غیر منقوله‌لرینك مبادله‌یه تابع طوتلسی اساسی دائره‌سنده مذاکراته ابتدار ایدلمکی قبول ایتمشدی .

یوقاریده ایضاح ایتدیکم طرزده عرب عنصریله‌ده برزمین ائتلاف قرارلاشمش اولدیغندن متعاقباً الك نازك برمسئلهٔ داخلیه اولان ارمنی ایشیله اشتغاله قرار ویرلمشدی .

بو مسئله غایت مهم وبرچوق صفحاتی حائز اولدیغندن بونلری آتیاً بر مبحث مخصوصده تفصیل ایتمکی دها مناسب کوردم

انکلیز وفرانسزلرله اقتصادی مذاکرات

محمود شوکت پاشانك صدارتی زماننده فرانسه‌دن بر استقراض تأمین ایتمکله برابر مالی قاپیتولاسیونلرك الغاسی موافقتنی استحصال ایله‌مك وظیفه‌سیله جاوید بك پاریسه کوندریلدیکی کبی بو ایکی اساس دائره‌سنده مذاکراته کیریشمك وبوندن بشقه بصره کورفزینه و یمنله عدن ارەسنده منازع فیه اولان مسائلی حل ایتمك اوزره‌ده صدراسبق حقی پاشا لوندره‌یه کوندرلمشدی .

جاوید بکك مذاکراتی ایکی‌یه انقسام ایدییوردی :

١ — مهم بر مبلغ استقراضی ؛

٢ — مالی قاپیتیولاسیونلرك الغاسی .

فرانسزلر استقراضه موافقت ایچون جامزی آلاجق شرائط درمیان ایتمشلردی . جاوید بك خاطراتنی یازدیغی زمان دائرهٔ اختصاصنه داخل اولان بو مسائلی البت بندن پك کوزل ایضاح ایده‌جکدر . یالکز بنم خاطرمده قالان شونلردر :

١ — حجاز تیمور یولی اداره‌سی طرفندن بعدما سوریه وفلسطین داخلنه هیچ بر شمندوفر یاپیلمامق ؛

٢ — حجاز تیمور یولنك حیفا ـ درعا شعبه‌سنك عفوله نقطه‌سندن آیریله‌رق جنین ـ ناباس طریقیله قدسه قدر انشاایدلمکده اولان و اوزمان سیاستیله قدر ایلرله‌مش اولان خطك انشاسندن درحال صرفنظر ایدلمك ؛

٣ — عفوله‌دن اعتباراً یافه قدس خطنك آتیاً انتخاب ایدیله‌جك برنقطه‌سنه قدر امتداد ایتمك اوزره کنیش بر خط امتیازینی فرانسزلره ویرمك ؛

٥ — حیفا درعا قسمی ایشلتمه تعرفه‌لرینك بیروت ـ شام ـ حوران خطی تعرفه‌لریله رقابت ایده‌جك وجهله تنظیمنه حکومت عثمانیه صلاحیتدار اولمامق ؛ و شام ـ حوران قسمی ایچین شام ـ حما تحدیداتی شرکتنه حکومت عثمانیه‌جه برتضمینات ویرلمك ؛

۶ — کرك‌شام مدینه شمندوفرلرندن و کرك ریاق ـ حلب خطندن اعتباراً شرقه دوغری بعدما یاپیله‌جق شمندوفرلر امتیازاتی منحصراً فرانسزلره عائد اولمق؛

۷ — یافه ، حیفا ، طرابلس شام کبی سوریه لیمانلرینك منحصراً فرانسز سرمایه‌دارلری طرفندن انشاسنه مساعده اولنمق ؛

۸ — یمن شمندوفر خطی حقوقی حکومت عثمانیه‌دن صاتون آلنه‌رق مذکور قومپانیه‌یه برچوق تضمینات ویرلمك ؛

۹ — صامسون ـ سیواس شمندوفری امتیازی فرانسزلره ویرلمك ؛

۱۰ — مقدارلری پك‌چوغه بالغ اولان فرانسز مکتبلریله مناسترلرینه وخسته‌خانه، ایتامخانه وسائره کبی برچوق مؤسساته عائد مبانی واملاك وعقارات هردرلو تکالیف امیریه‌دن معفو بولنمق ؛

۱۱ — فرانسه‌دن استقراض اولنان پارا ایله یالکز فرانسه‌یه عسکری سپارشلر ویریله‌بیلمك ؛ بو ودها تخطر ایده‌مه‌دیکم برچوق شرائط مقابلنده ایکی تقسیطده تأدیه اولنمق اوزره حکومت عثمانیه طقوز یوز کسور میلیون فرانقلق براستقراض عقدینه مساعده ایدییورلردی .

مالی قاپیتولاسیونلرك الغاسنه ایسه قطعیاً یاناشمیورلردی . یالکز داها برطاقم شرائط مقابلنده کمرك رسمنك ٪ ۱۱دن ٪ ۱٤ ه ابلاغنه ، اسپرتو ، کبریت و سیغاره کاغدی اوزرینه انحصار وضعنه واجنبیلردن تمتع ویرکوسی واووقتروا رسومی استحصالنه ودها سائر برقاچ اهمیتسز ماده‌یه موافقت ایدییورلردی .

بومذاکره‌لر اویله قولای قولای اولمیوردی. پارسده مذاکره‌یه مأمور جاویدبك بریاندن استانبول حکومتنك اعطای قرارده کوستردیکی تأخرلردن، برطرفدن پارسده دوچار اولدیغی مشکلاتدن دولایی جانندن بیزار اوله‌جق درجه‌لره کلمشدی .

قابینه‌یی تشکیل ایدن ذوات میاننده نافعه ناظری عثمان نظامی پاشا اکثریسی کندی نظارتنه عائد اولان مسائلی دوائرعائده‌سنك تدقیقاتنه تودیع ایدییور ویالکز حقدن ومنافع عثمانیه نقطهٔ نظرندن تدقیق مسئله‌یه مجبور اولان دوائر مذکوره‌نك نقاط نظرینی باب عالی‌یه عرض ایتمکدن بشقه برصورت تسویه بولمغه یاناشمیوردی . حالبوکه وضعیت عمومیه حکومتك سریع وجسور قرارلر اتخاذ ایتمسنی ایجاب ایدییوردی. عثمان نظامی پاشانك پك اصول‌پرستانه اولان خط حرکتی قابینه وفرقه‌ده صوك‌درجه موجب جدت اولیور وذاتاً ادرنه مسئله‌سنده خلاف عقل و سلیم بر فکر ومخالفت کوسترمش اولان بوذاتك اساساً سیاسی فرقه ایله‌ده بر کونا مناسبتی بولونمادیغندن بعدما منحصراً اتحاد وترقی فرقه‌سنك پروغرامنی کمال جدیت وسرعتله تطبیق ایتمکی امل ایدینمش اولان فرقه کندیسنك حکومتدن چیقارلمسنی آرزو ایدییوردی .

استانبول محافظلغنه تعیین اولوندیغم کوندنبری فرانسزلرله تورکلر آراسنده بر مقارنت حصولی ایچین هر فرصتدن استفاده ایله صرف ایتدیکم مساعی وفرانسه سفارتی وعلی العموم فرانسزلر ایله ادامهٔ مناسبات دوستانه اعتباریله فرانسه‌دن یاپیله‌جق استقراضك مسندالیهی اولان برچوق امور نافعه‌نك تدقیق وحلی بکا حواله ایدیله‌جك اولورسه فرانسزلرجه حسن تلقی ایدیله‌جکنی تقدیر ایدن آرقداشلر نافعه نظارتنی قبول ایتمکلکمی بندن رجا ایتدیلر . او صره‌ده بولوندیغم برنجی قول اردو قوماندانلغنی قریباً جنرال لیمان فون ساندرسه تسلیم ایتمکه مجبور اولاجغمی بیلدیکم ایچون قابینه‌یه داخل اولدیغم صورتده وطنمه نافع خدمتلر ایفاسنه قدرتیاب اولاجغمی امید ایتدیکم جهتله بو تکلیفی قبول ایتدم.

فرانسز ایشلرینی سریع برصورت تسویه‌یه ربط ایتمك ایسته‌مه‌دیکی وحالبوکه حکومتك دها زیاده انتظاره وقتی اولمادیغی جهتله بر مأذونیت طلب ایده‌رك نظارت مقامندن چکیلمسی عثمان نظامی پاشایه تکلیف اولندی. تکلیفی درعقب قبول ایتدی وبن‌ده نافعه نظارتنه وکالةً تعیین اولوندم. برآی صوکره عثمان نظامی پاشا بالکلیه استعفا ایدرك نظارت مذکوره‌یه اصالةً تعیین ایدلدم .

نظارتی وکالةً درعهده ایدر ایتمز ایلك ایشم فرانسه‌دن یاپیله‌جق استقراضك مسندالیهی اولوب نافعه نظارتنك تصویب وقبولنه متعلق اولان برچوق مسائلی پك آزبرمدت ظرفنده حل ومقام نظارتدن باب عالی‌یه فرانسزلرك دخی قبول ایده‌بیله‌جکلری برصورت تسویه عرض ایتمك اولدی . بو سایه‌ده جاویدبکك تشبثاتی نتیجه‌لنه‌رك استقراض عقد ایدلدی .

انطالیه شمندوفری

نافعه نظارتم اثناسنده انطالیه شمندوفری مسئله‌سندن دولایی ایتالیا سفارتخانه‌سیله بر مسئله‌یه سببیت ویردم . معلوم اولدیغی اوزره طرابلس غرب محاربه‌سی اثناسنده ردوس ، استانکوی وسائره کبی بر چوق اطه‌لریمزی اشغال ایتمش اولان ایتالیانلر اوشی معاهده‌نامه‌سی موجبنجه بو آطه‌لری حکومت عثمانیه‌یه اعاده ایده‌جکلردی . فقط اوصره‌ده بالقان محاربه‌سی ظهور ایتمش اولدیغندن یونانلیلرك استیلاسنه میدان ویرمش اولماق ادعاسیله آطه‌لری تخلیه ایتمه‌مشلردی . وقتاکه بالقان حربنه لوندره مصالحهٔ ابتدائیه‌سیله نهایت ویرلدی ، آطه‌لری تسلیم ایتمه‌لرینی تکلیف ایتدیکمز ایتالیالیلر بیك دره‌دن بیك صو کتیرمکه وبالخاصه سیداحمدالشریف السنوسی‌نك حالا ابراز مقاومت ایتمکده اولدیغنی ومعیتنده تورك ضابطانی بولوندیغنی ادعاسیله شرائط صلحیه‌نك طرفمزدن تماميله رعایت ایدلمه‌دیکنی ادعایه قالقمشلردی .

بوادعالرینك طوغری اولمادیغی ، بنغازی قطعه‌سنده عثمانلی اردوسنه منسوب هیچ برفرد وحکومت عثمانیه طرفندن سیداحمدالشریف‌السنوسی‌یه هیچ برمعاونتده بولونمادیغی دلائل‌مقنعه‌سیله اثبات اولونجه شمدی‌ده ایتالیانلر ایتالیا افکار عمومیه‌سنی ایلری سوره‌رك مقابلنده برمنفعت تأمین‌ایدلمدکجه آطه‌لرك تورکیه‌یه اعاده‌سی ایتالیاده پك فنا تأثیرات حصوله‌کتیره‌جکنی درمیانه باشلادیلر. ایشته بوطرز معامله بزم صوك درجه جانمزی صیقیوردی .

بن نافعه‌نظارتنه کلدیکم صره‌ده بومسئله یکیدن تازه‌لنمشدی. برکون مقام نظارته زیارته کلن ایتالیان سفیری مارکی غارونی بر ایتالیا سرمایه‌دار غروپی نامنه حرکت ایدن عثمانلی تبعه‌سندن آرام حلاجیان افندی‌ایله دها برقاچ ذاتك آنطالیه‌دن شماله ومکریدن مغله‌یه دوغرو برشمندفر خطی انشاسی ایچین امتیاز طلبی فکرنده اولدیغندن شمدیلك ابتدائی استکشافات اجرا ایتملرینه مساعده اولنمسنی وبوایش ایچین چالیشه‌جق ایتالیان مهندسلریله عمله‌سنك حکومت عثمانیه‌جه حمایه ایدلمسنی رجا ایدیورلردی. درعقب جواب ویردم ؛ حکومت عثمانیه‌نك شمدیلك آنطالیه‌دن داخله ومکریدن مغله‌یه شمندوفر انشاسی فکرنده اولمادیغنی صراحةً سویله‌دم . بوقیصه وقطعی جواب ایتالیان دیپلوماتی دوچار حیرت ایتدی. دیدی‌که :

استکشافات اولیه اجراایتمك شمندوفر یاپدیرمق دکلدر. اول‌امرده بویله‌برخطك قابل انشا اولوب اولمادیغنی آراشدیرمقدرکه بونك نتیجه‌سنده قابلیت انشائیه تظاهر ایدرسه حکومت عثمانیه بوخطلری انشا ایتدیروب ایتدیرمیه‌جکنه بالآخره قرار ویریر . اساساً بویله استکشاف اجراسی ایچین ایتالیانلره مساعده ایده‌جکنه دائر حکومت عثمانیه‌نك تحریری برآنغاژمانی واردر . حال بویله ایکن نافعه نظارتنك شمدی بوکا جواب رد ویرمسی جای تأملدر .

سفیرك ادعا ایتدیکی تحریری آنغاژماندن هیچ خبرم یوقدی. نظارت شمندفرلر مدیر عمومیسی مختاربکی جلب ایدرك ایشی صوردم . عدم معلومات بیان ایتدی . نظارت آرشیولرنده بویله برقید اولمادیغی جوابنی ویرنجه خارجیه ناظری سعید حلیم‌پاشانك امضاسنی حاوی برورقه ابراز ایتدی . بوورقه حکومت عثمانیه‌یی سفیرك ادعا ایتدیکی شکلده آنغاژه ایده‌بیله‌جك ماهیتی حائز دکلدی . اوزون اوزادی‌یه مناقشه‌لردن صوکرا سفیره قطعی جواب ردیمی ویردم .

بونك اوزرینه مارکی‌غارونی دیدی‌که :

« عزیزم جمال پاشا ! بن ایتالیانك تحت اشغالنده بولنان بحرسفید آطه‌لرینی تورکیه‌یه اعاده ایتدیرمك ایچین بوقدر صرف مساعی ایدرکن بویله اهمیتسز بر مسئله ایچین بکا بودرجه قطعی جواب رد ویرمکزی مناسب کورمیورم . بیلیرسکزکه

ایتالیان افکار عمومیه‌سی بو آنطالیه شمندوفرینه ، ولك‌درجه عطف اهمیت ایدییور . شاید بونك اوزرنده ایتالیان مهندسلری واسطه‌سیله استکشافات اجرا ایدلمکه باشلانیلدیغی حوادثی غزته‌لرله نشر ایدیله‌جك اولورسه افکار عمومیه حکومتك دوده‌قانه‌ز آطه‌لرینی اعاده ایتمك صورتیله اختیار ایده‌جکی فداکارلغه مقابل برمنفعت مادیه استحصال ایتمش اولدیغنی کوره‌رك حکومته مشکلات ابراز ایتمز. سزده یاقین زمانده آطه‌لریکزه مالك اولورسکز . »

اوزمان بوسبوتون جانم صیقیله‌رق جواب ویردم :

« سفیر حضرتلری اونوتیورلرکه کندیسنده امانةً محفوظ اولان مالی صاحب اصلیسنه اعاده ایدن برذات بوکا مقابل برمکافات ایسته‌مك حقنه مالك دکلدر . ایتالیا حکومتی آطه‌لری بزه اعاده‌یه عهداً مجبوردر . برحکومتی مجبوریت عهدیه‌سنی اجرا ومقتضای ناموسی ادا ایتدیکندن طولایی مؤاخذه ایده‌بیله‌جك اوکامشکلات کوستره‌جك هیچ برملت تصور ایده‌مم . رجا ایدرم، کندی حکومتکزك موقعنی دوشونورکن بزم حکومتك موقعنی اونوتماییکز. اوچ درت سنه‌دنبری نامتناهی تجاوزاته دوچار اولارق اوروپاده‌کی اراضیسنك یوزده طقسان دقوزینی و آفریقاده‌کی مستملکاتنك کافه‌سنی الندن قاچیرمش اولان بو زواللی تورکیه‌نك عهداً استردادینه صلاحیتدار اولدیغی برقاچ آطه پارچه‌سنی کری آلیرکن بعض تعویضات اعطاسنه مجبور ایدلدیکنی کورن عثمانلی افکار عمومیه‌سی عجبا بزم حکومتمز حقنده نه فکر بسلر؟ سفیر حضرتلری بن نافعه ناظری‌یم. وظیفه‌م مملکتك محتاج اولدیغی تأسیسات نافعه‌یی مملکتك خیرینی تأمین ایده‌جك طرز و شکلده انشا ایتدیرمکدر . سیاسی تعویضات مقابلی اوله‌رق یاپیله‌جق تأسیساته عائد مذاکرات بنمله دکل خارجیه ناظری ویا صدراعظمله جریان ایدر. بن بو مسئله‌یه تماماً معارض اولدیغم ایچین ذات عالیلرینه هیچ برجواب موافقت ویره‌مم » دیدم .

افاده‌لریمك قطعیتی قارشوسنده دائما متزاید برحیرته دوچار اولان مارکی غارونی بندن استحصال مساعده ایده‌رك چیقدی ، کیتدی.

وقوع حالی پرنس سعید حلیم پاشا ایله اوصرهده حربیه ناظری اولان انورپاشایه وداخلیه ناظری طلعت بکه حکایه ایتدم. هپسی تصویب ایتدیلر. ایرتسی کونی هرنصلسه بوایشدن خبردار اولان غزته‌جیلر قلم مخصوص مدیری واسطه‌سیله بندن معلومات ایسته‌یورلردی. متفرق معلومات ویرمك ماهیت مسئله‌یی تغییر محذورینی حائز اولدیغندن تصویر افکار سر محرری یونس نادی بکی دعوت ایدرك کندیسنه برملاقات ویردم.

« نه تعویض ، نه امتیاز ! » سرلوحه‌سیله نشر اولنان بوبیانات بوتون مملکتده پك بویوك سرور وابتهاج ایله اوقوندی وبرچوق دوستلر. بو صریح وقطعی بیاناتمدن

دولایی نی تبریك ایتدیلر . فقط مقالەنك نشر اولوندیغی کون پك زیادە تلاشە دوشمش اولان مارکی غارونی صدر اعظم پاشادن ملاقات طلب ایدرك حقمدە اوزون اوزادی‌یە شکایتدە بولنور وبو مقالەنك ایتالیادە پك زیادە سوء تأثیر حاصل ایدەجکنی درمیان ایدر . او کون مجلس وکلا واردی . دائرۀ صدارتە کیتدیکم وقت صدراعظم پاشایی بر آز آصیق چهرەلی کوردم . طلعت بك دە اورادە بولنیوردی .

پرنس سعید حلیم پاشا آمرانە برطور ایلە :

« پاشا حضرتلری ! سز انطالیە شمندوفرلری حقندە غزتەجیلرە بیاناتدەمی بولندیکز ؟» دیدی . « أوت ! نە اولمش کە ؟ خلاف حقیقت برشیئمی سویلەمشم ؟ » جوابنی ویردم .

— خیر اما ظن ایدیورمکە بوکا صلاحیتکز اولماسە کرك !

— ظنکزك دوغرو اولمادیغی سویلەمکلکمە مساعدە بیورکز . برناظر کندی نظارتنە عائدایستدیکی مسئلەیی غزتەلرواسطەسیلە میدان علنیتە قویمغە صلاحیتداردر. علی‌الخصوص او مسئلە اسرار دولتە عائد بو ونمز ودولتك سیاست عمومیەسی تهلکەیە قویمزسە! غزتەجی بندن صوردی : « دولت بحر سفید آطەلرینی استرداد ایچون ایتالیانلرە انطالیە شمندوفر خطنك انشاسنی تعویضاً ویرمك نیتندەمیدر؟ » دیدی . بن « خیر » جوابنی ویردم . بیانانم خلاف حقیقتمی ؟ ریاست فخیمانەکزدە بولنان حکومت بویلە برفکردەمیدر ؟ بنجە خیر ! اوحالدە سفیرك شکایتە حقی یوق. افکار عمومیەیی نظارتمە عائد برمسئلەدن دولایی تطمین ایتمکدە ایسە بنم حقم پك‌چوق !

پرنس بو جوابم اوزرینە هیچ سس چیقارمادی . لکن ظن ایدرمکە هیچ سومەدیکی ، بردرلو تحمل ایدەمدیکی غزتەجیلرە بویلە بیاناتدە بولندیغمدن طولایی نی عفو ایتمەدی .

بو حادثەاوزرندن بر قاچ کون کچدکدن صوکرا برکون انکلیز سفیری سیرلوئی‌مالەت نظارتە کلمشدی . غایت نازکانە مقدمەلردن صوکرا حکومت عثمانیەنك ایتالیانلرە انطالیە شمندوفر امتیازنی ویرمك اوزرە بولندیغنی ایشتدیکنی حالبوکە بو معاملە بر انکلیز قومپانیەسی اولان آیدین شمندوفر قومپانیەسنك حقوقنە برتجاوز تشکیل ایدەجکنی سویلەمشدی . تدقیقات اجرا ایتدم . فی‌الحقیقە آیدین قومپانیەسنك اسپارطە وبوردوزە طوغری خط تمدید ویکیشهر کولندە واپور ایشلتمك حقنە مالك اولدیغی وبوخطك ایشلتمە قابلیتنك تناقصدن وقایەسی ایچین خطك جنوبدن بیلمم قاچ کیلومترو مسافەدن اعتباراً بحر سفید ساحلنە طوغرو شمندوفر انشا ایتدیرلمیەجکنك تعهد ایدلدیکنی آکلادم . بو حقیقتی سعید حلیم پاشا حضرتلرینە ایضاح ایتدیکم زمان ایتالیانلرەقارشی بر آنغاژمان آلمامش اولدیغمدن طولایی اظهار ممنونیت ایتدیلر .

معهذا ایتالیان سفیریله‌ده بر صورت تسویه بولدم . وانطالیه ایله مکریدن داخله دوغرو شمندوفر انشاسی قابل اولوب اولمایه‌جغنی تدقیق ایتمك اوزره نافعه نظارتی شمندوفر مهندسلرندن مرکب بر هیئت فنیهٔ رسمیه‌یی اوراره کوندروب بونك نتیجه‌سنده بو خطلرك انشاسی لازم اولوب اولمادیغنه دائر قرار ویره‌جکمی سویله‌دم . بونکله سفیر ممنون اولمش کبی داوراندی . فقط هرحالده ممنون دکلدی .

نافعه نظارتنده بولندیغم صیراده حل ایتدیکم مسائلدن بری‌ده طرق عمومیه شرکتیله نظارت هیئت فنیه‌سی آراسنده‌کی متعدد اختلافات ایدی . هر ایکی طرف بر فکر سلیم ایله تدقیق مسئله ایدرك بر صورت تسویه بوله‌جغی یرده متقابل بر عدم اعتمادك ویردیکی بی‌لزوم بر عناد واصرار ایله یکدیکرینك دلائل و مطالبی ایچین ابراز مشکلات ایدوب دوریورلردی. طرق ومعابر مدیرعمومیسی برهان‌الدین بك ایله شرکت مدیرعمومیسی موسیو شوبلیه‌یی بر آره‌یه کتیره‌رك بوتون مسائل معلقه‌یی بالذات تدقیق ایتدم. وایکی جلسه‌ده هربرینه بر صورت تسویه بولارق ایشلرك بر سرعت متزایده ایله ایلرله‌مسنی تأمین ایتدم .

نهایت ١٩١٤ سنه‌سی شباطی صوکارنده چوروکصولی محمود پاشا ایله تجایش ایدرك بحریه نظارتی درعهده ایتدم .

*
* *

بحریه نظارتی

بحریه نظارتنه صورت تعیینم

انور پاشا حربیه نظارتی درعهده ایتدکدن صوکرا اردونك تنسیقاتیله اشتغال ایدرك ایلك ایشی اردو قوماندا هیئتنك باشندن آشاغی کنجلشدیرلمسی اولمشدی . بوتون مزیت عسکریه‌لری رتبه‌لرینك غالونلرینی طاشیمقدن عبارت اولان نه قدر أرکان، امرا و ضابطان وارسه کافه‌سنی تقاعده سوق ایتمش ومیرالایلردن قول اردو قوماندانلری ، قائممقاملردن فرقه ، بیکباشیلردن آلای ویوزباشیلردن طابور قوماندانلری یاپمشدی . حربیه نظارتی دوائرینی هیئت تنسیقیه‌نك تکلیفی موجبنجه یکیدن تنسیق ایتمش و دوائر مختلفه ریاستی آلمان امراسنه تودیع ایدرك اردونك سفربرلك پلانلرینی تنظیم ایتدیرمکه باشلامشدی، بوتون اردوده تعلیم وتربیهٔ عسکریه‌یه بویوك بر اعتنا ایله و کمال جدیتله باشلانمش وبر ایکی آی ظرفنده اردونك هیئت عمومیه‌سنده بر روح دیکرك حکم سورمکده اولدیغی کورولمشدی .

برطرفدن اردو بوخارق العاده تحولاته مقتدر اولورکن بحریه‌ده اسکی حیات اصولپرستی‌دن بشقه برشی مشهود اولمیوردی. بحریه ناظری چوق کوللی محمود پاشا غایت ناموسکار، پك چالیشقان برذات اولمقله برابر راديقال تدبيرلر اتخاذ ايده‌جك جرأته مالك اولمديغندن انور پاشانك خط حركتی قبول ايتمسی حقنده قابينه‌ده‌كی آرقداشلری طرفندن واقع اولان تكليفلره حوالهٔ سمع اعتبار ايتميوردی.

بش آلتی آی اول برەزيلیادن صاتون آلدیغمز سلطان عثمان درتنوطنك اتمام انشا آتی ایچین هیچ برسرعت کوستریلمیور، رشادیه درتنوطنك انشاآتی ایسه تأخر ایتدکجه ایدییوردی. بالقان حربی أثناسنده کمیلریمزك دوچار اولدیغی خساراتك تعمیراتنه کافی درجه همت صرف اولونمیور وکرك دوائر نظارتك، کرکسه ضابطان هیئتلرینك تنسیقی حقنده انکلیز هیئت اصلاحیه‌سی رئیسنك تکلیفاتی شورای بحریه‌ده تدقیقاته تابع طوتیله‌رق هیچ برنتیجه‌یه واصل اولامیوردی. حالبوکه حکومتك نقطهٔ نظرنجه پك یقین برآتیده یونانلیلرله مجادله‌یه کیریشمکلکمز محقق اولدیغندن بو مجادله‌یه تشبثدن اول دها بویوك برسرعتله قوهٔ بحریه‌مزی تنسیق وتعلیم ایتمکلکمز ایجاب ایدییوردی. بناءً علیه بحریه نظارتنه بنم نقل ایدلمکلم صدر اعظم پاشا ایله انور پاشا وطلعت بك بیننده قرارلاشدیریله‌رق بنمله بحایشه مو فقت ایتمسی محمود پاشایه تکلیف ایدلمش ومشارالیه‌ده بو تکلیفی قبول ایتمشدی. ایشته بو مقررات نتیجه‌سنده بحریه نظارتنی درعهده ایتمشدم.

بحریه نظارتی دوائرینك تنسیقی

نظارتی درعهده ایدراتمز ایلك ایشم انکلیز هیئت اصلاحیه رئیسی آمیرال لیمپوس پاشا ایله اوزون برملاقات اولدی. شمدی‌یه قدر سبق ایدن تکلیفات تنسیقیه‌سنك برصورتلرینی بکاویرمسنی رجا ایتدم وبو تکلیفاتك کندیسنجه اهمیتلیلرینی تعیین ایتمسنی سویله‌دم. برطرفدن ده کرك لیمپوس پاشاو کرك آمیرال غامبل طرفندن تنسیقات عمومیهٔ بحریه‌مز ایچین ویرلمش اولان لایحه‌لری شورای بحریه ودوائر سائره‌دن طوپلاتدیره‌رق بالذات تدقیقاته باشلادم. آمیرال لیمپوس هرشیدن اول دوائر بحریه‌نك تنسیقنی تکلیف ایتمش وبو تکلیفاتده نقطهٔ نظریمه توافق ایله‌مشدی. کرك میرال لیمپوس وکرکسه کندیسندن اول کلن ایکی انکلیز آمیرالی شورای بحریه‌دن شکایت ایدییوزلر وهیچ برمسئولیت آلمق ایسته‌مین دوائر نظارت رؤساسنك کندی دائره‌لرینه عائد مواد مهمه حقنده هیچ برقرار اتخاذ ایتمیه‌رك شورای بحریه‌یه تودیع کیفیت ایتدکلرینی وشورای بحریه ایسه آیلرجه مدت اجتماع ایتمیه‌رك واجتماع ایتسه بیله سنه‌لرجه مدت بیغلمش قالمش اولان

برچوق ایشلردن اورکرك برقاچ دوسیه‌نك تدقیقندن صوكرا طاغیلمقده واك مهم مسائلك اوراق طوربالری ایچنده محبوس براقلمقده اولدیغنی وبو سایه‌ده رؤسای دوائرك مسئولیتدن تبری ایتدكلرینی درمیان ایدیيورلردی . بناءً علیه هرشیدن اول شورای بحریه‌نك الغاسنه قرار ویرمشدم . آمیرال لیمپوسك شكایت ایتدیكی مقاماتدن بریده نظارت مستشارلغی مقامی ایدی . نظارت مستشارلغی باخصوص او زمانك مستشاری اولان میرلوا رستم پاشانك آمیرال لیمپوس عثمانلی بحریه اصلاحاتنك اك عنود مخالفی اولارق تلقی ایدیيوردی . رؤسای دوائر كندی نقطهٔ نظرینی قبول ایتسه‌لربیله بالآخره مستشار رستم پاشایه مراجعتلرنده كندی تكلیفنك بوسبوتون مخالفی برقرار ایله عودت ایتدكلرینی وكندیسنه قارشی مستشار پاشانك امری خلافنده برشی یاپامیه‌جقلرینی مقام اعتذارده سویله‌دكلرینی آكلانیوردی .

مشارالیهك اك چوق شكایت ایتدیكی دوائر دردنجی دائره ایله محاسبه ویوقلمه مدیریتی ایدی . اك بوروقراتیك قواعد قدیمه‌نك اسیری اولان بودائره‌لرباشدن باشه تنسیق واصلاح اولونمادقجه نظارت بحریه‌ده برشی یاپمق ممكن اوله‌میه‌جغنی سویله‌یوردی.

بوشفاهی تدقیقاتدن صوكره آمیرال غامبل ایله آمیرال لیمپوسك دوائر نظارت حقنده‌كی لایحه‌لرینی اوقودم واونلردن ملهم اوله‌رق كندی مطالعاتمك ده سوقیله بر تشكیلات نظامنامه‌سی قلمه آلدم. بونظامنامه موجبنجه نظارت مستشارلغی وشورای بحریه لغو اولنه‌جقدی . نظارت بحریه درت دائره ایله بر صحیه مفتشلكندن ورده محاسبه مدیریتندن تركب ایده‌جك وبرنجی دائره رئیسی اركان حربیهٔ بحریه رئیسی عنوانی حائز اولاجقدی . هردائره‌نك رئیسی كندی اداره‌سنه تعلق ایدن ایشلرك كافه‌سی حقنده نهائی قرارلر ویرمكه وكندی مسئولیتی تحتنده مقام نظارته عرض ایتمكه مجبوردی. اساساً بردائره‌یه تعلق ایدن فقط دوائرسائره ایله‌ده علاقه‌دار اولان مسائل ایچین تعقیبات اجراسی ودوائر سائره‌دن مقررات استحصالی دائره رئیسنك وظیفه‌سی مقتضاسندن ایدی . بوتون دوائر رؤساسی كندی دائره‌لرینه تعلق ایدن مسائل حقنده اركان حربیهٔ بحریه ریاستنه اعطای معلوماته مجبور ایدیلر . دونمانك تنسیقندن، حربه احضارندن هیئت ضابطانك تعلیم وتربیه‌سندن وهرنوع ملازمهٔ حربیه‌نك ولوازم اعاشه‌نك وقتیله احضار ایتدیرلسندن مسئول اولان اركان حربیهٔ بحریه رئیسی بو مسائل حقنده دوائر سائره رؤساسندن تحریری وشفاهی معلومات طلب ایتمكه ودائرهٔ اركان حربیه‌نك نقاط نظرینی آنلره ایضاحه صلاحیتدار ایدی .

تشكیلات نظامنامه‌سنی بالآخره تجربه‌یه مستند بر طاقم تعدیلات ایله اكمال واك مناسب شكلنی احراز ایتدیردكدن صوكرا نظامنامه حالنه قلب ایتمكی موافق كوردیكمدن تعلیماتنامه صورتنده همان موقع اجرایه وضعنی امر ایتدم . وبونك ایجاباتندن اولارق

مستشار رستم پاشا ایله دها سائر ایکی لوا آمیرالنی وصحیه مفتشی فائق پاشایی وبر قاچ میرآلای ایله قائممقام وبیکباشی‌یی تقاعده سوق ایتدم . بو اساسلی اجراآت آمیرال لیپوسی پك ممنون ایتمش ونظارت بحریه‌ده بعدما سرعت وجدیتله ایش کورمك ممکن اولاجنی قناعتنی حاصل ایتمش اولدیغنی بالذات بکا بیلدیرمشدی . ینه تنسیقات تعلیماتنامه‌سی موجبنجه اوزمانه قدر کافه‌سی استانبول لیمان ریاستنه مربوط بولونان ممالك عثمانیه لیمانلرینی آلتی دائره‌یه تفریق ایدرك صامسون ، استانبول ، ازمیر ، بیروت مرکز لیمان ریاستلرینی یکیدن تشکیل وبحر احمر لیمانلرینی بحر احمر قومودورلغنه ربط ایتدیرمشدم . مرکز لیمان رؤساسی تشکیل ایتمکدن مقصدم بونلرك معیتنه ویره‌جکم ساحل ترصد ومحافظه سفائنی واسطه‌سیله سواحل عثمانیه‌ده قچاقچیلغك منعنه تشبث ایتمکدن واوزمانه قدر پك باشی بوش براقلمش اولان لیمان رؤساسنی دائمی بر تفتیش ومراقبه‌یه تابع طوتمقدن عبارتدی .

فی‌الحقیقه اوصره‌ده فرانسه‌دن کلمش اولان غامبوطلرله اسکیدن قالمه غامبوطلری بحرسیاه وبحرسفید وسوریه وبحراحمر سواحلنه مأمور ایتدم. بونلری پیدرپی مرکز لیمان رئیسلرینك امرینه کوندردم . اکر نظارته تعیینمدن بش آی صوکرا حرب عمومی چیقمامش اولسه‌یدی بوتشکیلاتدن کرك رسومات کرك رژی کرك دیون عمومیه اداره‌لری فوق‌العاده استفاده ایده‌جك و سواحلده قچاقچیلق وقایعی عادتا تماميله منع ایدیله‌جکدی .

مرکز لیمان رئیسلرینی امرای بحریه‌نك اك مقتدر و فعال اولانلری میاننده انتخاب ایتمش وبونلری دائمی برتفتیش ومراقبه‌یه مجبورطوتمش ایدم. بونلردن پیدرپی کلن راپورلر لیمان رئیسلری ایچنده تبدیلی ایجاب ایدنلر حقنده قناعت بخش ایضاحاتی حاوی اولدیغی کبی لیمان دائره‌لریمزك جداً آجینه‌جق بر درکهٔ سفیله‌ده اولدیغنی‌ده بیلدیریوردی . لیمان رئیسلرندن تقاعده سوق ایتدکلریمك یرینه ضابطان بحریهٔ موجوده آراسندن ناموس وچالیشقانلقلری ایله معروف وفقط حرب دونمانسنده استخداملرنده فائده غیرمأمول اولانلری تعیین ایتدیرمکده ایدم . بالنهایه ضابطان موجودهٔ بحریه‌یی اوچ صنفه تفریق ایتمك املنده ایدم . برنجی قسم حرب‌دونماسنده استخدام ایدیله‌بیله‌جك ضابطان ایدی : ایکنجی قسم سواحل محافظه‌سنه مأمور سفائنده استخدام اوله‌بیله‌جکلر اوچنجی قسم‌ده لیمان ریاستلرنده قوللانیله‌بیله‌جکلر ایدی . بونلر یالکز کندی بینلرنده ترفیع ایتدیریله‌رك برنجی قسمده استخدام قابلیتنی ضایع ایده‌جکلر ایکنجی‌یه ، ایکنجیدن تفریق اولنه‌جقلر اوچونجی‌یه کوندریله‌جك واوچنجیده‌ده ایشه یارامیانلر تقاعده سوق اولنه‌جقلردی. مع‌التأسف بواساسی وضع ایده‌بیلمکلکمه‌ده حرب مانع اولدی . ضابطان بحریه‌دن تقاعدلرینه

ویا نسبت عسکریه‌لرینك قطعنه قرار وبردکلرم حقنده پك قطعی پرنسیپلرم واردی .
اولا احوال صحیه، بالطبع نظامنامه موجبنجه مستوجب تقاعد ایدی . ثانیاً ویریلان وظیفه‌یی ایفایه علماً وعرفاناً عدم قابلیت کذا تقاعد نظامنامه‌سنك ایکنجی ماده‌سنجه مستوجب تقاعد ایدی . فقط حیثیت عسکریه‌سنی پایمال ایده‌جك قدر سرخوش اولمق ، هر نه صورتله اولورسه اولسون آرقداشلرینك موجب نفرتی اولاجق حرکاته بولونمق ، وظیفه‌سنك ایفاسنده عن قصد تکاسل کوسترمك ودها بوکا مماثل بعضی احوال عبرةً للسائرین نسبت عسکریه قطعنی استلزام ایدن قباحتلردن معدودد‌ی . نسبت عسکریه قطعندن مقصد برضابطك ادارةً استعفایه مجبور ایدلمسی دیمکدر .
تقاعد نظامنامه‌سنك ایکنجی ماده‌سی اقتدار و اهلیتی رتبه‌سنه عائد وظائفك ایفاسنه کافی کلمه‌ین ضابطانی سنین خدمتنه کوره معاشی حساب ایدلمك اوزره تقاعده سوق ایدییوردی . اوحالده قباحتلری دیوان حرب قراریله طردی استلزام ایده‌جك درجه‌ده اولمایان وفقط بالاده ایضاح ایتدیکم قبایح ایله آلوده بولونان ضابطانی‌ده مجبوری استعفایه تابع طوتمق اك مناسب براصول ایدی‌که بالآخره بواصول آوروپا اردولرنده موجود دیوان حیثیتلرك بزده‌ده تأسیسنی انتاج ایده‌جکدی . بوراده بر قاچ مثال ذکر ایتمه‌یی مناسب تلقی ایدییورم .

نظارته تعیینمك هفته‌سنده ایدی ، دها محمود پاشانك نظارتی زماننده بحراحمر قومودورلغی معیتنه ویرلمش اولان بر غامبوطك یوم و ساعت حرکتنی ارکان حربیه ریاستنك تنسیبی وجهله امر ایتمشدم . حرکت ایچین تخصیص اولونان صباحدن برکون اولکی آقشام اوزری آمیرال لیمپوس پاشایی‌ده برابریمه آلارق طوپخانه آچیقلرنده دمیرلی بولونان غامبوطه کیتدم . غامبوطك اوزون برسفر اجرا ایده‌بیله‌جك وجهله احضار ایدلمش اولوب اولمادیغنك بالذات تفتیش و بکا ابلاغ ایدلمسنی آمیرالدن رجا ایتدم . آمیرال بعض اوفاق تفك نواقصیله برابر کمینك حرکت ایچین حاضرلانمش عد ایدیله‌جکنی بیلدیردی . قومانیه‌لرینك کافی اولوب اولمادیغنی و افرادك یازلق البیسه‌لری بولونوب بولونمادیغنی، نه‌قدر پارالری اولدیغنی سواریدن صوردم . برمقدار ملبوسات ایله برآزدها قومانیه‌یه محتاج اولدقلرنی باتدقیق آکلادم . ضابطانك صیقینتی چکمه‌مه‌لری ایچین اوچ آیلق مخصصاتلرینك‌ده کمی قاصه‌سنه اعطاسنی مناسب کوردم . همان ایکنجی ایله کاتبك ادارهٔ بحریه‌یه کوندرلمسنی و بوکیجه اثناسنده آله‌جقلرنی آلوب صباحلین امر اولونان ساعتده حرکت ایتملرنی سواری‌یه اخطار ایتدم .
بالذات دائرهٔ بحریه‌یه کله‌رك کیجه‌وقتی غیر معمول ارزاق وملبوسات آنبارلرنی آچدیردم . و اقتضا ایدن مالزمه‌نك ویرلمسنی ، یوقمه‌جی افندینك اعتراضاتنه رغماً کمی‌یه علی‌الحساب پارا اعطاسنی امر ایتدم .

صباحلین دائرهٔ بحریه‌یه کلیرکلمز غامبوطك حرکت ایدوب ایتمه‌دیکنی صوردم. کمال‌حیرتله خبر آلدم‌که کمی هنوز حرکت ایتمه‌مش. درعقب سواریسنی جلب‌ایتدم. نه‌ایچین حرکت ایتمه‌دیکنی صوردم.

«افندم کیجه ایکنجی ایله کاتب کمی‌یه کلمه‌دیلر. بن‌ده اونلر اولمـانجه حرکت ایتمکی مناسب کورمه‌دم.» دیمزمی؟

اوزمان قراریمی درعقب ویردم. سواری‌یی تقاعد ایتدم. کمی‌یه یکی برسواری ویردم. ایکنجی‌نك نسبت عسکریه‌سنی قطع ایتدم. اصل مقصدی بحراحمره کیتمه‌مکدن عبارت اولان کاتبی کمی‌ایله کیتمکه‌اجبار ایتدم. و اوچ ساعت‌صوکرا کمی‌یی حرکت ایتدیردم. دیکر برمثال:

حرب عمومیدن اول ایام مبارکه‌دن برنده ایدی. دونتما افراد و ضابطانیله معایده ایتمك اوزره معین برساعتده بوتون سفائن حربیه مرتباتنك ترسانه میداننده اجتماع ایتمسنی امر ایتدم.

یوم معین صباحی هوا یاغمورلی ایدی. فقط وقت معینده بن بویوك اونیفورمه ایله کلدیکم حالده مرتبـات اوراده اجتماع ایتمه‌مشـدی. بن اوتوموبیلدن ایندیکم صره‌ده دونتما قوماندانی طـاهر بك معیتی ضـابطانندن برقاچی ایله برلکده خلیج قومودورلغی دائره‌سندن چیقیورلردی. دوغرو یانمه کلدیلر. مرتبا تك عدم اجتماعنك اسبابنی صوردیغم طاهر بك: «افندم، هوا یاغمورلی اولدیغندن بلکه کلمزسـکز ملاحظه‌سیله ناحق یره عسکری ایصلاتمامق ایچین اجتماع ایتدیرمه‌دم» جوابنی ویرمشدی.

یاغمورده ایصلانمقدن قورقان طاهر بکك اوچ کون حبسنی امر ایتدم و بر هفته صوکراده تقاعدینی اجرا ایتدیردم.

دیکر مثال:

طقوز یوز اون آلتی سنه‌سی ظرفنده دردنجی اردونك مختلف ایشـلری ایچون استانبوله کلمشدم. بحریه ضابطانندن برینك اموال دولتی سوءاستعمال ایتدیکی تماميله تظاهر ایتمشدی. او صره‌ده اردوده ودونتماده سوءاستعمالات مع‌الاسف آرتمقده‌ایدی. بونك تدابیر شـدیده ایله اوکنی آلمغی پك زیاده آرزو ایدییوردم. کمال سرعتله حقنده حکم ویرلمسی توصیه‌سیله ضابطی دیوان حربه سوق‌ایتدم. دیوان حرب‌بوتون حقایقه رغماً ضابطك برائته حکم ویردی. حالبوکه ضـابطك ارتکابی نجه وبوتون آمرلرنجه محققدی. بالطبع دیوان حرب حکمنی تصدیق ایتدم. فقط ضـابطك نسبت عسکریسنی قطع‌ایتدم. دیوان حرب رئیسی اسماعیل بك ایله اعضادن‌بعضیلرینی‌ده حیثیت عسکریه مسائلنده بوقدر تقدیرسز اولدقلری ثابت اولمسـندن طولانی تقاعده سوق ایتدم. دیکر بر مثال:

دردنجی اردو قوماندانلغندن استعفا ایله آرتیق استانبوله عودت ایتمشدم . روسیه ایله مصالحه عقداولونمش، قره‌دکزه سیرسفائن کشاد ایدلمشدی . اوزمانه قدر یاووز قورسی افرادینك محل اقامتی اتخاذ ایدیلن رشید پاشا واپورینك قره‌دکز سفرلرینی اجرا ایده‌بیلمسی ایچین احضاری لازم کلمشدی . بیك مشکلات ایله واپوری دونما قوماندانلغنك ألندن قورتاردم وبرای‌تعمیر حوضلره ادخال‌ایتدم. ایرتسی کونی‌نظارت مستشاری واصف پاشا یانمه کله‌رك کمال تأثرله برسنه اول پك مکمل صورتده تعمیر ایتدیرلمش اولان رشیدپاشا واپورینك جداً اغلانه‌جق برحاله کتیرلمش اولدیغنی، اکر سواری وایکنجیلرك بو اهمال وتسیبلرینه برنهایت ویردیرلمیه‌جك اولورسه بحریه‌نك افلاسنی اعلان ایتمك لازم کله‌جکنی پك محق برلسان شکایتله سویله‌دی . اوچنجی دائره رئیسی حمدی بکی چاغیردم . اوده عینی افاده‌ده بولوندی . خلیج قومودوری رمزی بکی جلب ایله رشید پاشایی تفتیش ایدرك حال‌حاضرینی مبین برراپورویرمه‌سنی وبوحالدن طولایی کمی مرتباتندن کیملرك‌مسئول ایدلمسی لازمکله‌جکنی تعیین‌ایتمسنی امر ایتدم . ایرتسی کون بوحالدن کمینك سواریسیله ایکنجیسی مسئول اولمسی ایجاب ایده‌جکنه دائر راپور ویردی .

همان واصف‌پاشا ایله حمدی بکی استصحاب ایدرك بالذات کمی‌یه کیتدم . افرادك ضابطان قماره‌لرینك قاپولری اوزرینه‌ضابطان علیهنه الفاظ مستهجنه‌یی حاوی امضالری تحتنده یازیلر یازمش اولدقلری حالده ضابطانك بوکا بیله تحمل ایتمش اولدقلرینی رأی‌العین کوردیکم کبی کمینك کوپری صالوننك برباد برحاله کتیرلدیکنی‌ده مشاهده ایتدم . اوزمان کمی سواریسنك تقاعده سوقی وایکنجیسنك اون بش کون‌حبسنی امر ایتدم .

بعدما هانکی کمیده عین حال کوریله‌جك اولورسه سواری ایله ایکنجیسنك درعقب تقاعد ایدیله‌جکنی تعمیم ایتدم . کمی سواریسی یاووز زرهلیسی‌ایکنجیلکنه نامزد بولنان بربیکباشی ایدی . کندیسی پك ناموسلی ، ذکی و معلوماتلی برضابط اولدیغی حالده کمی ودکز حیاتی پك آز اولدیغندن تجربه‌سزدی . برکمیده رطب ویابس هرشیدن سوارینك مسئول اولدیغی ظن ایدرسه‌م تقدیر ایده‌میوردی . بزم بحریه ضابطانی آراسنده‌پك یا کلش بر قناعت‌واردر. برکمینك‌طهارت‌ونظافتندن،ضبط وربطندن‌وسائره‌سندن‌ایکنجی‌قپودانك‌مسئول‌اولدیغی‌ادعاایدرلر.بوادعاکرچه‌دوغریدر. فقط ایکنجینك مسئولیتی سواری‌یه قارشی‌در. حالبوکه جزء تام دونما قوماندانلرینه قارشی کمیده‌کی احوالك عمومندن آنجق سواری‌مسئولدر. اکر مسئولیت سواریده تمرکز ایتدیرلمیه‌جك اولورسه سوارینك کمیده‌کی‌وحدت آمریتی تأمین اولونامایه‌جغنی بزم ضابطان بحریه‌دن برچوقلری تقدیر ایده‌میورلر . حتی قپودانك تقاعده سوقی

بعض دار بینلیلر مومی الیهك آلمان ضابطانیله حسن امتزاج وانسیت ایتمکده اولماسنه عطف ایتمشلردی . بوندن دها مناسبتسز برفکر اولاماز. دیسیپلینك وبالخاصه آلمان وتورك مرتباتی آراسنده برآهنك تام حکمران اولمسی فکرینك الك حار طرفداری اولان بکا بویله برشی اسناد ایتمك پك کولونج اولور .

بحریه ضابطانك ترفیع معنویاتی ایچین دها بوکبی برچوق اجراآتم واردر . بونلری وطنمه عودتمده منحصراً بحریه نظارتنه عائد خاطراتمی یازارکن آرشیولره مراجعت ایدرك ایضاح ایده‌جکم .

سلطان عثمان ورشادیه‌نك تسریع انشاآتی ترسانه فابریقه وحوضلرینك اصلاحی ازمتده یکی برترسانه تأسیسی یکی سفائن حربیه سپارشی

بحریه نظارتنه کلیر کلمز بارباروس ، طورغود ، مسعودیه کبی کمیلریمزله بالعموم مخرب طورپیدولریمزی معاینه ایتدیره‌رك بونلرك تعمیراتنه وسائط موجوده‌نك مساعده‌سی نسبتنده کمال سرعت واهمیتله مباشرت ایتدیردم . تعمیراتی عادتا هرکون بالذات تفتیش ایدییور هرنوع اسباب مانعه‌یی ازاله‌یه صرف مقدور ایدییوردم . مع هذا نیم اصل املم انکلتره‌ده ختام انشاآتی قوهٔ قریبه‌یه کلمش اولان سلطان عثمان زرهلیسنی برآن اول مرمره داخلنه چکمك ودها ایتالیا حربندن اول سپارش ایدلمش ومع التأسف انشاآتی تأخردن تأخره اوغرامش بولنان رشادیه زرهلیسنك ختام انشاآتی ایچون ده برحد قطعی تعیین ایتدیره‌بیلمك ایدی . سلطان عثمان ورشادیه‌ده ارزو ایتدکلری بعض تعدیلات حقنده رؤف وواصف بکلرك نظارت بحریه‌یه یازدقلری بعض مسائل مهمه‌یه دوائر عائده‌سی آلتی آیدن بری برقرار شافی ویره‌مه‌مشلردی. ایشی بالذات کندیلرندن آکلامق اوزره لوندره‌ده بولونان واصف ورؤف بکلری استانبوله دعوت ایتدم . یازدقلری اوراقی دوائر عائده‌سندن جلب ایتدم . متخصصلری مقام نظارته طوپلادم. آمیرال لیمپوسك‌ده مطالعه‌لرینی آلارق هر ایکیسنك‌ده صوردقلری شیلرك جوابنی ویردم وفابریقه‌یه یازدیغم برمکتوب ایله‌ده عثمانیه ورشادیه‌نك ختام انشاآتلری حقنده برتاریخ قطعی درمیان ایتملرینی طلب ایله‌دم .

رؤف بك عثمانیه مرتبات فنیه‌سندن بعضلرینك شمدیدن کمی‌یه کوندرلملری مرتباتك آلات رقیقهٔ فنیه ایله دها شمدیدن پیدای استیناس ایتملرینی موجب اوله‌جغنی تکلیف ایتمش اولدیغندن کرك عثمانیه کرك رشادیه مرتباتندن برقسم ضابطان ایله کوچوك ضابطانی تفریق ورشید پاشا واپوریله خلیج قومودوری اسماعیل قپودان قومانداسیله انکلتره‌یه اعزام ایتدم وکمیلرك شرکتلرجه تمدید وقبول ایدیله‌جك زمانده اتمام انشاآت

وتسلملری ممکن اولابیلمك ایچین بعدما هر کونا تعدیلات طلبندن صرفنظر ایتملرینی رؤف وواصف بکلردن رجا ایدرك ایکیسنیده لوندره‌یه اعاده ایتدم .

*
* *

محمود پاشانك نظارتی زماننده خلیج ترسانه‌لرینك اصلاحیله برابر ازمیت کورفزنده هردرلو شرائط جدیده‌یی حائز مکمل بر ترسانه وبر سابح حوض تأسیس و انشاسی کیفیتی آرمسترونغ - ویکرس انشاآت شرکتلری ایله موقع مذاکره‌یه قونمش و بونك شرائط ابتدائیه‌سی قرارلاشدیرلمشدی .

ایشك حائز اولدوغی اهمیت فوق‌العاده‌یی نظردقته آلارق نتیجهٔ قطعیه‌یه ایصالی ایچین همان ایجاب ایدن مرخصلرك استانبوله اعزامی لزومنی شرکتلره تبلیغ ایتدم .

مذکور شرکتلرك مجلس اداره اعضاسندن سیرونسان‌قایارایله آرمسترونغ-ویکرس دیرکتورلرندن ایکی ذات استانبوله کلدیلر . مذکور شرکتلر حقوق مشاورلکنه درسعادت دعوی وکیللرندن قونت اوستروروغ وبحریه نظارتی حقوق‌مشاورلکنه‌ده مبعوث خلاجیان افندی انتخاب اولونمشلردی . حقوق مشاورلریمزك دخی حضوریله عقد اولونان متعدد جلسه‌لر نتیجه‌سنده شرائط مقاوله کسب قطعیت ایتدیرلدی .

بو مقاوله‌یه هردرلو محاذیردن عاری بر مقاوله‌نامه اسمنی ویره‌مز ایسه‌مده ایجابات و شرائط عصریه ایله متناسب قیزاقلر ، حوضلر ، فابریقه‌لر صاحبی اوله‌بیلمکلکمزی تأمین ایده‌جکندن طولایی فوق‌العاده موجب مسرتم اولمشدی .

بنم اوته‌دن بری بر مسلکم واردر :

آرمسترونغ -ویکرس شرکتلریله یاپدیغمز مقاوله موجبنجه خلیج ترسانه‌لرینك ایشله‌دلمسی مذکور شرکتلرله بحریه‌نظارتی ممثللرندن مرکب بر هیئته حواله‌ایدیله‌جك وبو هیئت ترسانه‌یی بر انکلیز مدیرعمومیسی واسطه‌سیله اداره ایده‌جکدی . کیم‌نه-دیرسه دیسون ، کمال جدیت و اعتنا ایله تطبیق ایدلدیکی تقدیرده بو تشبثدن مملکت ایچین عظیم منافع تأمین ایدیله‌جکی قناعتنده ایدم و اوزمانکی قناعتمی حالا تبدیل ایتمه‌دم . مقاوله‌نامه‌نك کسب قطعیت ایدرك موقع اجرایه وضعندن‌صکره کچن‌پك آز زمان ظرفنده حال تعمیرده بولونان کمیلریمزك بویوك بردقت و اعتنا ایله تعمیر ایدلمش اولدیغنی کورمك بنم ایچین موجب ممنونیت ایدی . ترسانه‌یه مدیرعمومی تعیین‌ایدلمش اولان ذاتك ناموسکارلغی، درعهده ایتدیکی ایشده صاحب اختصاص و مهارت‌اولمسی پك زیاده انشراحمی موجب اولیوردی. استانبوله مواصلتندن پك آز زمان صوکرا ترسانه فابریقه‌لرینك و قیزاقلرینك نه‌شکل و صورتده تعدیل و اصلاحی حقنده امضا ایتدیکی ابتدائی‌پروژه‌لرده دائما مطابق قالییوردق . مدیرعمومینك ناموسکارلغنه دلیل اولارق بر مثال ایراد ایده‌بیلیرم :

شرکتلرله عقد ایتدیکمز مقاوله موجبنجه دولت ازمیت کورفزنده یکی بر ترسانه تأسیسنه عائد سرمایه‌یی وضع ایتمکه وبو ترسانه‌یی تأسیسه مجبور ایدی . ایکی آیلق بر تدقیق نتیجه‌سنده مدیر عمومی بکا دیمشدی‌که :

« خلیج ترسانه‌سی موقعنك حائز اولدوغی خصوصیت اوقدر شایان نظردرکه عثمانلی حرب ترسانه‌سنك بورادن قالدیریله‌رق ازمیته نقل ایدلمسی ایچین هیچ برسبب کورمیورم.

الیوم موجود بولونان مبانی یکی فابریقه‌لره تحویل ایدلدکلری ، قیزاقلرده بعض اصلاحات وجوده کتیرلدیکی تقدیرده شمدیکی خلیج ترسانه‌سنده نهایت درت سنه‌یه قدر اك جسیم درتنوطلرك انشاسی امکانی استحصال اولنه‌بیلیر . بونك ایچین بن شمدیلك ازمیت ترسانه‌سندن صرفنظر ایدلمسی وبوتون همتك پك جزئی برمصرفله الده ایدلمسی ممکن اولان خلیج ترسانه‌سی اصلاحاتنه حصر اولنمسی فکرنده‌یم وبو فکریمی شرکتلره قبول ایتدیرمکی سزه وعد ایدرم . »

مع التأسف حرب عمومی بدایتنده آلمان غزته‌لرندن نقلاً بزم غزته‌لریمزده بریالان حوادث انتشار ایتمشدی. کویا انکلیز مدیر عمومی انکلیز هیئت اصلاحیه‌سنك امرینه توفیقاً کمیلریمزك تعمیراتی اثناسنده اك مهم پارچه‌لری چیقارمشلر وبوصورتله کمیلریمزك قابلیت حرکتلرینی تنقیص ایتمشلر .

بو حوادث ایلك دفعه انتشار ایتدیکی زمان دردنجی اوردو قوماندانلغنده بولنیوردم. بونك کلیاً خلاف حقیقت اولدیغی، کرك انکلیز هیئت اصلاحیه‌سنك ، کرك سه ترسانه‌لریمزك اصلاح واحیاسنی درعهده ایتمش اولان انکلیز شرکتلری مهندسلرینك تا خدمتلرینی ترك ایتدکلری کونه قدر پك ناموسکارانه ایفای وظیفه ایتمش و هیچ اخانته تشبث ایتمه‌مش اولدقلرینك عثمانلی بحریه نظارتی طرفندن تکذیب ایتدیرلمسنی اوزمان بکا وکالت ایدن انور پاشادن رجا ایتمشدم . بو تکذیبك نشر ایدیلوب ایدلمه‌دیکنی الآن بیلمه‌یورم . فقط مع التأسف بوخلاف حقیقت نشریاتك پك واسع برساحهٔ انتشار احراز ایتدیکنی وبرچوق سیاسی اثرلرده بزم وآلمانلرك علیهنده پك چوق نشریات بدخواهانه‌یه سببیت ویردیکنی کورویورم . کرك آمیرال لیمپوس ایله معیتنده‌کی ضابطانك کرك خلیج ترسانه‌سنی اصلاحه مأمور انکلیز مهندسی وعمله‌سنك وظیفه‌لرینی پك ناموسکارانه ایفا ایتمش اولدقلرینی بوراده بردها تکرار ایتمکی کندم ایچین بر مجبوریت معنویه تلقی ایدرم . اوقدرکه چناق قلعه وقره‌دکز بوغازلرنده تأسیس اولنه‌جق طورپیل خطلرینك انتخاب واك موافق طورپیل تارلالرینك صورت تأسیسنك تثبیت اولونمسنی آمیرال لیمپوسك معیتنه مأمور طورپیدو متخصصی ایله برعثمانلی ضابطندن مرکب برهیئته حواله ایتمش وچناق قلعه‌نك ایلك طورپیل خطلرینی بوپلانه توفیقاً تأسیس ایتدیرمش ایدم .

بوتون حقایق احتوا ایتمه‌سنی آرزو ایتدیکم بو أثریمه آتیده‌کی وقعه‌یی‌ده درج ایتمکی بر وظیفه تلقی ایدرم . بوغازلرك طورپیل خطلریله قپانمسی احتمالاتی کسب قوت ایتدیکی برصره‌ده ایدی ، برکون آمیرال لیمپوس یانمه کلدی ودیدی‌که :

« اکر بوغازلری طورپیل خطلریله قپامغی دوشونیورسه‌کز سزه برتکلیفده بولوناجغم . چناق قلعه بوغازینه ایسته‌دیککز قدر طورپیل دوکه‌بیلیرسکز . فقط قره‌دکز بوغازینه طورپیل دوکمه‌یکز . یالکز طورپیل‌دوکمش کبی شاماندیره‌لری قویکز وبوتون بحریونه قره‌دکز بوغازینك طورپیل ایله ستر ایدلدیکنی، بناءً علیه قلاغوز آلمقسزین بوغازی کچمك ممنوع بولوندیغنی اعلان ایدیکز . روسلر بالطبع سزك طورپیل دوکمه‌دیککزی بیله‌میه‌جکلری ایچین بوغازی زورلامغه جسارت ایده‌مزلر . عینی مانوره ۷۱ — ۱۸۷۰ سنه‌سنده آلمانلر طرفندن تطبیق اولونمش وشمال دکزی ساحلنه طورپیل دوکولدیکی اعلان ایدلمشدی . حالبوکه حقیقتده هیچ برطورپیل دوکولمه‌مشدی . بو اعلانك ویردیکی جسارتسزلکدن طولایی مذکور دکز ساحلنه هیچ برفرانسز کمیسی یاقلاشه‌مامشدی . اکر سز قره دکز بوغازینه طورپیل دوکه‌جك اولورسه‌کز بو طورپیللردن بریسی آقینتینك شدتندن طولایی یرندن قوپابیلیر وطوغریجه خلیجه قدر کیره‌بیلیر . اوراده برتجار ویا یولجی کمیسیله مصادمه ایدرك برفلاکته سبب اولورسه حقکزده اوروپا افکار عمومیه‌سنجه عظیم مسئولیتی داعی اولور . »

آمیراله ایقاظاتندن دولایی متشکر قالدیغمی؛ فقط بویله‌برمانوره‌نك هرزمان‌ایچین موفقیتله تطبیقی امکانی متصور اولامیه‌جغنی ، قره‌دکز بوغاری شمال دکزی ساحلنه مقیس اولمایوب برکره دشمن‌سفائنی هرهانکی برسببله‌خبر آلارق بوغازی‌زورلایه‌جق اولورلرسه بوندن تلافیسی غیرممکن ضررلر تولد ایده‌بیله‌جکنی سویله‌دم . اوزمانکی وضعیت ایجاباتندن اولارق آمیرال بونی بر فکر اغفالکارانه ایله‌می سویله‌دی یوقسه قناعت فنیه‌سی بویولده‌می‌ایدی ؟ بونی بوراده تدقیق ایتمیه‌جکم . هرحالده چناق قلعه ایچین بویله برتکلیفده بولونمامش اولمسنه وانکلیز دونماسنك بالخاصه چناق قلعه ایله علاقه‌دار اولماسنه‌نظراً بوتکلیفی صرف برقناعت‌فنیه‌یه عطف ایتمه‌یی آمیرالك ناموسنه اولان اعتمادم سوقیله دها موافق تلقی ایدرم .

استانبوله کلن ارمسترونغ — ویکرس وکیللریله مذاکراتمزك ایکنجی قسمنی اشبو شرکتلره صوك سیستم بردرعتنوط ایله ایکی کشاف سفینه‌سی و آلتی طورپیدو وایکی تحت‌البحر سپارشی تشکیل ایدیوردی . بزم متخصصین بحریه ایله آمیرال لیمپوسك بوتون مطالبنی احتوا ایده‌جك وجهله شرکتلر طرفندن تنظیم‌اولونان‌پلانلر، شرطنامه ومقاوله‌نامه‌لر تدقیق ایدیله‌رك طرفینجه امضا وسپارش اجرا اولوندی .

بوندن بشقه اسکی کمیلریمز ایچین تعلیم واحتیاط جبخانه‌لری دخی سپارش ایدلمشدی . درتنوطه «فاتح» اسمی مناسب کورولدی . وانشا آتنه نظارته قروت قپودانی حمدی بك تعیین ایدلدی.

سلطان عثمانك ایلك وصوك سرعت تجربه‌لریله طوپ تجربه‌لرینك زمان اجراسی صورت قطعیه‌ده تعین اولوندی .

بوتون بوفعالیتدن آ کلاشیلیرکه بزدونمامزی آز برزمانده یونان دونماسنه فائق برحاله وضع ایتمکی بوتون موجودیتمزله ارزو ایدییوردق. بو آرزویی تأخیر ایده‌بیله‌جك نه‌قدر موانع وارسه کافه‌سنی برطرف ایتمکه صوك درجه‌لرده جهد واقدام کوستریوردم. اوصره‌ده فرانسزلرده بزم ایچون کمی انشا ایتمکی ارزو ایدییورلردی. استانبوله دعوت ایتدیکم شانتیه نورمان وکیللریله بالمذاکره مذکور شرکته آلتی مخرب سپارش ایتدیکم کبی قروزو فابریقه‌سنده ایکی تحت‌البحر سپارش ایتدم . فاتح زرهلیسی یکرمی ایکی آیده تسلیم ایدیله‌بیله‌جکی کبی کرك انکلتره‌یه کرك فرانسه‌یه سپارش ایتدیکمز دیکر کمیلریمزك انشا آتی‌ده بوکا یقین زمانلرده ختامه ایره‌جکدی . سلطان عثمان درتنوطی ٩١٤ سنه‌سی نهایتلرینه دوغرو ، رشادیه درتنوطی ایسه ٩١٥ سنه‌سی اوائلنده تسلیم ایدیله‌جکنه کوره ١٩١٦ اواسطنده اوچ درتنوط ، ایکی کشاف سفینه‌سی لااقل اون ایکی دستروی‌ه‌ر ودرت تحت‌البحردن مرکب یکی برفیلو ایله اسکی سفینه‌لریمزدن مرکب برایکنجی خط فیلوسنه مالك اوله‌جق وهر حالده یونان دونماسنه قات قات فائق اوله‌جقدق. یکی سفائنمزی اداره ایده‌بیله‌جك عثمانلی مرتباتنك یتشدیرلمسی ایچون آمیرال لیمپوس ایله متمادیاً چالیشه‌رق غایت واسع برتعلیم وتربیه پروغرامی حاضرلامشدق . فقط هرشیدن اول سفائن قدیمه‌مزك برآن اول تعمیری وبرای تعلیم دکزه چیقمه‌لری ایجاب ایدییوردی . اوصره‌ده ایشه‌باشلامش اولان انکلیز مدیرعمومینك اك باشلوجه مشغولیتی بوتشکیل ایدییوردی. نهایت ٩١٤ سنه‌سی تموزینك ٢٢نجی کونی مسعودیه ، بارباروس، طورغودایله اسکی بوطلریمزدن مرکب دونمامزی کوپریلردن چیقاره‌بیلمش وآمیرال لیمپوس قوماندا سیله آطه‌لر اوکنه کوندره‌رك تعلیم وتربیه‌یه ابتدار ایتدیرمشدم. بزم ، بوحالی مساعیمز قارشیسنده دوشونمکه باشلامش اولان یونانیلردخی دونمالرینك تقویه‌سی اسبابنه توسل ایتمشلروایکی سنه‌ده تسلیم ایدلمك اوزره فرانسه‌یه بردرتنوط سپارش ایتدکلری کبی آلمان فابریقه‌لرندن‌ده مجدد آلتی دستروی‌ه‌ر صاتون آلمشلردی. یکیدن انشا ایدیله‌جك اولان بوکمیلر بزم ایچین برتهلکه تشکیل ایتمه‌دیکی کبی تموز نهایتلرینه دوغرو بزه تسلیم ایدیله‌رك اغستوس نهایتلرینه دوغرو استانبوله کله‌بیله‌جك اولان سلطان عثمانك ورودی موجود یونان دونماسی اوزرینه فائقیتمزی تزیید ایده‌جك، آلتی یدی آی صوکرا

رشادیه‌نك ورودی بوفائقیتی دها تقویه ایله‌یه‌جك ایدی. فاتح زرهلیسی ایسه فرانسه‌یه سپارش ایدیلن یونان دره‌تنوطنه تقابل ایدرك فائقیتی ینه بز تأمین ایده‌جكدك .

یونانلیلر بوحساباتی پك كوزل یاپیور ، سلطان عثمانك سالماً استانبوله ورودینه مانع اولمق ایچین هردرلو وسائطه مراجعتی بیله دوشنیورلردی .

۱۹۱٤ سنه‌سی مایس اواسطنده ذات حضرت پادشاهی‌یه عرض تعظیمات وسیله‌سیله استانبوله كلمش اولان «غوبن» ك بوزیارتنه مقابل انكلیزلرده بحرسفید انكلیزفیلوسی قوماندانی آم ال دوبه‌ژكی حزیران اواسطنده « اینفلقسبیل » زرهلیسی ایله استانبوله كوندرمشلردی . كرك بحریه نظارتنه یاپدیغی زیارت رسمیه اثناسنده كرك متعدد وسیله‌لرله دیكر اجتماعلریمزده آمیرال سلطان عثمانی سالماً استانبوله كتیرمك ایچین تدابیر مخصوصه اتخاذ ایدوب ایتمه‌دیكمزی مصراً صوریوردی ودیوردی‌كه :

« سلطان عثمانك عثمانلی صولرینه كلمه‌سی یونانلیلری صوك درجه تدهیش ایدیور. وبومنفورنتیجه‌نك تحققنه مانع اولمق ایچین هردرلو واسطه‌یه مراجعتی‌ارزو ایدییورلر. بنم آلدیغم معلوماته كوره انكلتره‌ده كمی دها صوك تجربه‌لرینی یاپمزدن اول برطاقم فدائیلر واسطه‌سیله كمی‌یی تخریب ایتدیره‌مزلرسه عثمانلی صولرینه كلمك اوزره یوله چیقدیغی صیره‌ده جبل الطارق جهتلرنده بریونان تحت البحری واسطه‌سیله باطیرمغه تشبث ایده‌جكلر وبوكاده موفق اولامازلرسه كمینك یونان صولرندن حین مرورنده بوتون یونان دونانماسیله كمی‌یه هجوم ایتمكی بیله كوزه آلدیره‌جقلر . سزه توصیه ایدرم . كمیكزی برتهلكه‌دن قورتارمق ایچین صوك درجه‌لرده متیقظ بولونك . »

آمیرال بووصایاسنده اوقدر اصرار ایدییوردی‌كه بوندن مقصدی بنی تدهیش ایدرك كمینك انشاآتی ختامه ایرسه بیله رشادیه‌نك ختام انشاآتنی بكلمه‌مك اوزره استانبوله كلمه‌سندن صرفنظر ایتمكلكمی تأمین ایده‌بیلمك اولدیغنی شمدی ظن ایدییورم. او زمان بووصایایی صرف برقابلیت خالصانه‌یه عطف ایتمش وتدبیرلریمك اتخاذنده پك زیاده ماهر داورانمقلغمی تأمین ایچین تهلكه‌نك بویوكلكنی نظرمده تزیید ایتمك ایستیور فكرنده بولونمش ایدم .

كرك انكلتره و یونانستانده بولونان مأمورلریمزدن آلدیغمز خبرلره كرك آمیرالك بووصایاسنه نظراً سلطان عثمانك انكلتره‌دن استانبوله قدر سیاحتی اثناسنده سلامتی تأمین ایده‌جك تدابیر اتخاذ ایتمك فی الحقیقه الزمدی . آمیرال لیمپوس ایله بالمذاكره آغستوس ابتدالرنده دونمانك بحر سفیده كوندرلمسی وسلطان عثمانه كرید آچیقلرنده ملاقی اولماسی قرار كیر اولدی .

سلطان عثمانك جبل الطارقدن اعتباراً هانكی خط سیری تعقیب ایده‌جكنه دونمایی هانكی عرض وطول دائره‌لری اوزرنده بولاجغنه دائر دونما قوماندانی صفتیله آمیرال

طرفندن قلمه آلنان محرم برامرنامه‌یی فرانسز دونماسی مانوره‌لرنده بولونمق اوزره فرانسه‌یه واقع اولان سیاحتم اثناسنده بالذات کوتورمش وانکلتره‌دن پارسه جلب ایتمش اولدیغم رؤف بکه‌ویرمش ایدم. فقط مع التأسف اغستوسك ایلك کونلرنده دره‌تنوطمز انکلتره حکومتی طرفندن ضبط ایدلدی . بو کوزل کمی‌یه عثمانلی سنجاغنی طاشیمق شرفی نصیب اولمادی .

فرانسه ـ تورکیه مقارنتی

بالقان محاربه‌سندن صوکرا تورکیه‌نك داخلاً وخارجاً دوچار اولدیغی غوائلدن تخلیصی ایله تقویه‌سنی وهیئت دولیه آره‌سنده آرتیق موقع مخصوصی صاحبی اولمنی تأمین ایچین یکانه چاره شمدی‌یه قدر تعقیب ایدیلان تدافعی سیاست یرینه فعال برسیاست اقامه‌سی اوله‌جغنی تقدیر ایتمش اولان اتحاد وترقینك داخلی وخارجی سیاست دولت حقنده تثبیت ایتدیکی اساساتدن بالاده مجملاً بحث ایتمش ایدم . بو سیاست فعاله دولتك حرب عمومی‌یه دخولنی انتاج ایتمش اولمقله بو بحثك مبادیسنده بوخطوط اساسیه‌یی بردها ذکر ایتمکی مناسب کوردم . سیاست داخلیه نقطهٔ نظرندن حل اولونه‌جق الك مهم مسئله شمدیکی تعبیری وجهله دولتی ترکیب ایدن عناصر مختلفه‌دن اقلیتلرك تعیین حقوقی وآنلرله اکثریت آره‌سنده مخادنت ومودتك تأمین حصولی ایدی . عربلرله بالاده تفصیلاً عرض ایتدیکم اساسات دائره‌سنده برصورت تسویه قرارلاشدیرلمش وکرچه بوصورت تسویه بوتون عرب پولیتقه جیلرینی ممنون ایده‌مه‌مش ایسه‌ده هرحالده خالص مسلمان حسیاتیله متحسس اولان عظیم عرب کتله‌سنجه کافی تلقی ایدلمشدی .

بولغارلرله عناصر مسئله‌سنه أبدی برصورت حل بولنمش وحدود عثمانیه داخلنده آرتیق بولغاردن أثر قالمامشدی.

فقط پك شمارق برطور طاقینمش وقرالنه اون اوچنجی قسطنطین نامنی ویره‌جك قدر بیزانس ایمپراطورلغنی قورمش اولان یونانلیلرله بهمه‌حال پك قریب برآتیده برمجادلهٔ قطعیه‌یه کیریشه‌جکمزه هیچ شبهه اولمادیغندن بومجادله أثناسنده داخلده‌کی روملر طرفندن برکونا اخانته معروض قالمامقلغمز ایچین اولجه عرض ایتدیکم وجهله آیدین ولایتی روملریله ماکدونیا اهالیٔ اسلامیه‌سنك مبادله‌سنه ابتدار ایدلمش وبرطرفدن اوردو ودونمانك اصلاح وتقویه‌سنه، برطرفدن‌ده خارجی اتفاقلر تأمیننه باشلانمش ایدی .

عناصر مسائلنده الك مهمی ارمنی مسئله‌سی ایدی. قارئلریمی بوتون موجودیتمله تأمین ایتمك ایسترم‌که بومسئله‌یی ارمنیلرك سعادت وممنونیتنی موجب اوله‌جق صورتده تسویه ایتمك اتحاد وترقی فرقه‌سی ارکاننك الك زیاده آرزو ایتدیکی خصوصاتدن بری ایدی. بن‌بونی

اثبات وتفصيل ایتمکه مقتدرم . فقط بو پك مهم مسئله‌یی آیریجه بربحثده تفصیل ایتمکی دها مناسب تلقی ایدییورم .

ارمنی اصلاحاتنك طرز وشکلنی قرارلاشدیرمق ایچون دول معظمه باش ترجمانلرندن ترکب ایدن یکی کوی قومیسیوننده روس باش ترجمانی دائما اعظمی برپروغرام تکلیف ایدییور آلمان باش ترجمانی ایسه اوکا مقابل اصغری بر تکلیف درمیان ایدییوردی . برطرفده فرانسز وانکلیز دیکر طرفده اوستریا وایتالیان باش ترجمانلری متوسط رولنی ایفا ایدییورلردی . خلاصه قومیسیون اوزون مدت اجتماعلردن صوکرا قطعی برقرار ویره‌میه‌رك اعظمی واصغری پروغراملر حالنده عائد اولدقلری سفارتلره تقدیم مقرراته مجبور اولدی . متعاقباً مذاکراته باب عالیده فقط یالکز روسیه‌و آلمانیا سفیرلریله صدراعظم پاشا آراسنده دوام اولونمش وسفرای سائره اعظمی واصغری پروغراملرك مدافعی اولان بوایکی سفیر آراسنده تحصل ایده‌جك ائتلافه موافقت ایده‌جکاری بیانیله ایشدن چکلمشلردی .

بوحادثه پك اعلا کوستریيوردی‌که بزم روسیه‌دن تماميله أمین اولابیلمکلکمز ایچین انکلتره‌وفرانسه‌نك وباخصوص افکار عمومیه‌سنك دوستلغنی قزانمقدن باشقه چاره‌مز یوقدر . آوروپاده برحرب عمومی ظهور ایده‌جکنی وباخصوص آلمانیانك بزم خاطریمز ایچین روسیه‌یه اعلان حرب ایده‌جکنی رؤیاده کورسه‌ك خیره یورمایه‌جقدق . بز دییوردق‌که وطنمزك دها ایلك کونلرنده بزی انکسار خیاله اوغرادان بوسنه هرسك الحاقی آلمانیانك الصادق متفقی اولان اوستریا طرفندن یاپلدیغی حالده آلمانیا نه‌یاپدی ؟

طرابلس غرب وبنغازی‌یه آپاچسز تجاوز ایدن ایتالیا ؛ اوکا قارشی پك صادق کورونمسه بیله هرحالده آلمانیانك متفقی دکلمی‌ایدی ؟ آلمانلر بزدن اقتصاداً استفاده ایتمك ایسترلر وبو استفاده‌نك تهلکه‌یه کیرمسنه قطعیاً ممانعت ایدرلر . بودفعه ارمنی اصلاحاتی مسئله‌سنه مداخله‌لری‌ده منحصراً روس نفوذینك بغداد خطی جوارلرینه قدر اتساعنه مانع اولمق مقصدینه مبتنیدر . یوقسه برتهلکه وقوعنده بزی قوتله صیانت ایتمك آلمان سیاستنك یانه بیله یاقلاشماز !

حتی تورکیه‌نك ترقی ایده‌بیلمسی ایچین محتاج اولدیغی پارایی تدارك خصوصنده بیله بزه یاردیم ایده‌میه‌جکنی وبزم ایچین بوخصوصده یکانه چاره فرانسزلرله خوش کچینه‌رك پارس پیاسه‌سندن هرزمان ایچین پارا تدارکی امکانی محافظه ایتمکدن عبارت اولدیغی آلمانلر آچیقدن آچیغه سویله‌مدیلرمی؟

بوحاله کوره اولا فرانسزلرله ثانیاً انکلیزلرله خوش کچینمك ومملکتده واصلاحات جدیه اجرا ایتمك املنده اولدیغمز حقنده کندیلرینه قناعت قطعیه بخش ایتمك وبو

صورتله بزی روسیه تجاوزندن وقایه ایتملرینی تأمین ایتمك الك اساسلی مقرراتمز جمله‌سندن بولنیوردی .

انکلتره خارجیه نظارتیله حقی پاشا آره‌سنده جریان ایدن مذاکرات واسطه‌سیله انکلیزلرله آرامزده موجود مسائل مختلف بهایی حل قطعی‌یه ایصال ایتمکی پك پك آرزو ایدییوردم

بصره کورفزنده و عربستان شبه جزیره‌سنك اقسام جنوبیه‌سنده تورك انکلیز مناطق نفوذینی تثبیت ایتدیکمز کبی عدن جوارنده‌کی نواحی سبعه مسئله‌سنی انکلیزلرك موجب ممنونیتی اولاجق طرزده حل ایتمکی قبول ایتدك . بغداد شمندوفرینك بصره‌یه دوغرو تمدیدی دجله وفرات نهرنده سیر سفائن اجراسی مسائلنده دخی انکلیز طلبلرینی اسعافدن کری طورمادق . الجزیره‌ده پترول منابعی تحریسی آیدین شمندوفرینك تمدیدیله بعض شعبه‌لر علاوه‌سی طربزون وصامسون لیمانلرینك انشاسی امتیازلرینی انکلیز شرکتلرینه ویردك . ودها بونك کبی بر چوق انکلیز آمالی تطمین ایتدك .

داخلیه نظارتنك تنسیقی ، مأمورین داخلیه‌مزك اصلاحی ایچین داخلیه نظارتنه برانکلیز مفتش عمومی ایله برقاچ انکلیزداخلیه مفتشی تعیین، کمرکاریمزك اصلاحنی‌ده سیرقراوفورده حواله‌ایلدك. وبرچوق انکلیزرسومات‌مفتشی‌جلب‌ایتمکی‌قرارلاشدیردق.

بحریه‌مزك اصلاحی ایچین اولجه جلب ایتدیکمز انکلیز هیئت اصلاحیه‌سنه غایت واسع برساحهٔ مساعی‌بخش ایدرك بوهیئتدن‌اعظمی استفاده‌یه باشلادق. حتی کندیسیله پك زیاده حسن مناسبت تأسیس ایتدیکم انکلیز سفیری سیر لوئی ماله‌ت، انکلیز آمیرالنك بکا قارشی پك زیاده متشکر اولدیغنی وشمدی تورك دونماسنك ترقیسندن امیدوار اولدیغنی سویله‌مشدی .

ترسانه‌لریمزك اصلاحنی انکلیز شرکتلرینه حواله ایتدك. بوشرکتلرك استانبولده‌کی مجلس اداره‌لری ریاستنه سیرآدام بلوق کبی‌اوته‌دن بری تورك — انکلیز دوستلغنك مروجلرندن کچینن برذاتی کچیردك .

انکلیز شرکتلریله بحریه نظارتی آراسنده عقد اولونان مقاوله‌یه نظارتجه حرفیاً رعایت اولونديغندن وایشلرك برمجرای سالمه کیردیکندن بحثله سیرآدام بلوق دفعات ایله بکا تشکر ایتمشدی .

نهایت ارمنیلرله ساکن ولایتلریمزك امر اداره‌سنی انکلیز مأمورلرینه تودیع ایتمك ایسته‌دیکمز حالده روسیه طرفندن دوچار اولدیغی ممانعتدن طولایی انکلتره‌نك جواب ردینه معروض قالدق . انکلتره حکومتنك بوطرز حرکتی سیرلوئی ماله‌تك بیله پك زیاده موجب حیرت وحدتی اولمشدی .

انكلیزلرك سیاسی فرقه‌مز حقنده‌كی عدم توجهنی سفیر سابق سیر چه‌رار لاوثه‌ر زماننده باش ترجمان فیچ موریس ایله آتشه‌میلتر تیریلك یاپدقلری انتریقه‌لره حمل ایتدیكمزدن سفیر جدید سیرلوئی مالهت كلیر كلمز باخصوص محمود شوكت پاشا علیهنه یاپیلان سوء قصده بالفعل اشتراك ایتدكلری تدقیقات ایله ثابت اولان بوایكی انتریقانك استانبولدن اوزاقلاشدیرلملرینی پرنس سعید حلیم پاشا آچیقدن آچیغه سفیردن رجا ایتمش ویك یقین برزمانده بو آرزونك تحصلنی كوره‌جكمزی مشارالیه وعد ایتمشدی . فی‌الحقیقه برآی صوكرا بو ایكی آدام مملكتمزدن دفع اولوب كیتدیلر . وبزده پك نازك وجداً ناموسكار وخیرخواه بولدیغمز سیرلوئی مالهت ایله پك صیقی وصمیمی مناسبات شخصیه ادامه‌سنه باشلادق .

بوتون بو تقویهٔ مناسبات خصوصیه تشبثاتندن مقصدم انكلیزلرك تورك‌لر حقنده‌كی سوءنظرینی ازاله ایتمك وتوركیه‌نك تقویه‌سنه معطوف اولوب صوك زمانلرده روسیه ایله عقد ایتدیكی ائتلافاتدن طولایی دوچار تبدل اولان عصر دیده انكلیز سیاستنه امكان اعاده بخش ایتمك ممكن اولوب اولمادیغنی تجربه ایتمك ایدی .

استانبولده سفیر ایله سفارتخانه‌یه منسوب ویا مستقل برچوق انكلیزلرله سبق ایدن بومساعیدن باشقه انكلیز ـ روس ائتلافنك الك شدید علیهدارلرندن واوكا مقابل انكلیز ـ تورك دوستلغی مروجلرندن سیر طوماس بارقله‌یله ودها سائر انكلیز رجال مهمه‌سیله مناسبات صمیمه پیداسندن كری دورمیوردق .

كرك حكومت عموماً كرك حكومتی تشكیل ایدن ذوات شخصاً انكلیزلرله رسمی وخصوصی مناسبات و معارفات تأسیسنه ساعی بولوندقلری صره‌ده فرانسزلرله‌ده مقارنت تأمیننه چالیشمقدن برآن خالی قالمیورلردی .

ذاتاً اوته‌دنبری ژاندرمه‌مزك تنسیقی جنرال بومان اسمنده‌كی فرانسز جنرالنه تودیع اولنمشدی . بو جنرالك دائرهٔ صلاحیتی توسیع اولوندیغی كبی اوزمانه قدر حدود تنسیقیه‌دن خارج براقدیرلمش اولان جبل لبنان ژاندارمه‌سنك تنسیقی بیله ؛ فرانسزلرك موجب ممنونیتی اولور ملاحظه‌سیله ؛ بوجنراله حواله اولونمشدی . ممالك عثمانیه یوللرینك انشاسی برفرانسز شركتنه تفویض ایدلدیكندن برچوق فرانسز مهندسی نافعه نظارتی خدمتنه آلنمش و بونلرك عددلرینك تزییدی بیله دوشونیلمشدی .

امور مالیه‌مزك اصلاحی ایچین اولجه قبول ایتدیكمز اصلاحات مالیه قومیسیونه دها واسع بر صلاحیت ویردك وهیچ برقانون مالیمزك اشبو قومیسیوندن كچمه‌دكجه مجلس مبعوثانه تقدیم ایدلمه‌سنه اعتنا ایتدك .

مالیه مأمورلریمزی دائمی بر تفتیش و مراقبه آلتنده بولوندیرمق وبو سایه‌ده مأمورین مومی‌الیهم آراسنده حس‌وظیفه و مسؤلیتك حكمران اولمسنی تأمین ایتمك

ایچین مأمورین مالیه مفتش عمومیلکنی موسیو ژولی اسمنده‌کی بر فرانسزه تودیع ایتدك .

اوزمان انکلیز ، فرانسز دوستلغی هرنه بهایه اولورسه اولسون قازانمغه سعی ایدییوردق وبو سعی اوقدر عمومی ایدی‌که اکر امکان متصور اولسه‌یدی ؛ اعتماد اولونسون‌که ؛ اردومزك تنسیقی ایشنی بیله برفرانسز هیئت اصلاحیه‌سنه تودیع ایتمکدن چکینمیه‌جك ایدك . فقط بو بزم ایچین امکانسزدی. اولا؛ اوزدو ضابطانمزدن بر چوقلری آلمانیاده اکمال تحصیل ایتمش متباقیسی‌ده کاملاً آلمان اصول حربنه توفیقاً تعلیم و تربیه ایدلمشدی . متخصصلرجه انکار اولونه‌میه‌جق حقایقدندرکه بر اردونك کرك تنسیقاتی و کرك تعلیم تربیه‌سی برکره معین بر پرنسیب داخلنده اجرا ایدلدیمی اونك قولای ، قولای وبا خصوص محاذیر عظیمه‌یی موجب اولمقسزین بشقه بر پرنسیبه توفیقاً تنسیقنه امکان یوقدر . ثانیا ؛ محمود شوکت پاشا مرحوم زماننده بزه بر هیئت تنسیقیه کوندرملری آلمانلردن رسماً رجا اولونمش و اونلرده بو رجامزی قبول ایتدکلرینی تحریراً بیلدیرمشلردی . آتیلمش اولان بو خطوه‌یی کری آلمق قطعیاً جائز اولامازدی . اساساً بزم ایچین هیچ بر سوء نیت بسله‌مه‌ین برحکومتی بزه فنالق یاپملری مأمول اولان دیکر حکومتلری ممنون ایتمك ایچین ضمناً تحقیر ایتمك الك جاهلانه وقیمت ناشناسانه برحرکت عد اولونه‌بیلیردی . بناءً علیه اوردوحقنده‌کی مقررانمزی تبدیل ایتمکی هیچ دوشونمه‌دك و لیمان‌فون ساندرس هیئت اصلاحیه‌سنك ورودندن صوکرا ظهور ایدن کورولتیلره‌ده هیچ پاپوج براقادق .

استقراض مذاکراتی اثناسنده فرانسزلرك طلب ایتدکلری برچوق منافع مادیه‌یی قبول ایتمکده‌کی مقصدلریمزدن بری‌ده فرانسز افکار عمومیه‌سنی لهمزه قازانمقدن بشقه برشی دکلدی .

مختلف تیپده سفائن حربیه مالك اولمق الك بویوك محاذیر فنیه‌دن معدود اولدوغی حالده فرانسزلری ممنون ایتمك ایچین هاوردستکاهلرینه آلتی مخرب وقروزوفابریقه‌سنه ایکی تحت البحر سپارش ایتدك .

فرانسز جبل طوپلرینك قروپ جبللرینه فائقیتی الك ماهر طوپجیلق متخصصلریمزدن حسن رضا پاشانك تدقیقاتیله تظاهر ایدنجه فرانسه‌یه برچوق جبل طوپلری سپارش ایتدك.

بحریه طیاره مکتبی تأسیسنی فرانسز متخصصلرینه حواله ایتمه‌یی قرارلاشدیردیغمز کبی فرانسز شرکتلرندن برینه اون ایکی دکز طیاره‌سی اسمارلادق .

نهایت فرانسه ـ تورکیه دوستلق جمعیتی نامیله استانبول وپارسده متقابل مرکز عمومیلری بولنان برجمعیتك تشکیلنه دخی تشبث ایدرك بو تشبثده موفق اولدم .

بو جمعیت استانبولده بنم وپارسده خارجیه ناظر اسبق موسیو قروپینك ریاستی آلتنده بولوناجقدی .

جمعیتك استانبول تشکیلاتنه عائد نظامنامه‌لر مؤسسین نامی ویردیکم بر هیئت معرفتیله قلمه آلندی . بو هیئته فرانسز و تورکلردن پك چوق ذوات داخل بولنیوردی. جمعیت نظامنامه‌سی تنظیم وداخلیه نظارتنه اصولاً بیاننامه‌سی تقدیم ایدلدکدنصکره بك اوغلنده « اونیون فرانسه‌ز » صالوننده مراسم تأسیسیه‌سی اجرا ومختلف شعباتی ایچون لازم کلن انتخابات اجرا اولوندی .

جمعیتك غایهٔ تشکلی اوقدر واسع ایدی‌که تشکیلات نظامنامه‌سی حقیله تعقیب وتطبیق اولنورسه برایکی سنه ظرفنده فرانسز ـ تورك مناسباتنده شایان ممنونیت بر صلاح حصوله کلمه‌مسی امکانسزدی .

معهذا بوتون بو تشبثاتدن مقصدیمز حیاتی منفعتلریمزك استحصالنه تشبث ایتدیکمز صره‌ده فرانسز مطبوعات و افکار عمومیه‌سنك واونلره مستنداً فرانسز سیاستنك لهمزده انکشاف ایتمسنی تأمیندن عبارت اولدیغی هرفرصتدن استفاده ایله سفیر موسیو بومپاره سویله‌مکدن کری طورمازدم .

١٩١٤ سنه‌سی تموزی اواسطنده ایدی ، نه کبی بر وسیله ایله اولدیغنی تخطر ایتمه‌یورم. بر کون موسیو بومپار ایله سفارتخانه‌ده کوزوشورکن دیدی‌که :

« سزك فرانسز ـ تورك مخادنتی حقنده بوراده صرف ایتدیککز مساعی نظر دقتی جلب ایتمش اولدیغندن سزکله داها یاقیندن طانیشمق وسزی فرانسز کتله‌سنه دها طانیتدیرمق ایچین فرانسز حکومتی سزك فرانسه‌یی زیارت ایتمه‌کزی آرزو ایدییور. عجبا فرانسز دونناسنك تموز ظرفنده ایفاسی نیتنده بولوندیغی بحری مانوره‌لرده بولنمق اوزره حکومت متبوعه‌م سزی دعوت ایده‌جك اولورسه ؛ بو حکومت عثمانیه‌جه ممنونیتله تلقی ایدیلیرمی ؟ بونی صدراعظم پاشادن استمزاج ایتمك نیتنده ایسه‌م‌ده اول امرده سزك موافقتکزی آلمق ایسته‌دم . »

شاید صدراعظم پاشا موافقت ایدر ومساعدهٔ سنیه شرفتعلق بیوریلیرسه مع‌الممنونیه کیده‌جکمی سویله‌دم .

برقاچ کون صوکرا موسیو بومپار فرانسز حکومتنك دعوتی رسماً باب‌عالی‌یه تبلیغ ایله‌مشدی

تام او کونلرده معهود [سرایوه] جنایتی‌ده وقوعه‌کلمش بولنیوردی .

پارسده نه‌یولده بر لسان قوللانمقلغم لازم کله‌جکنی، خارجیه ناظری ایله کوروشدیکم صره‌ده نه‌لردن بحث ایتمکلکم مناسب اولاجغنی صدراعظم پاشا حضرتلریله دیکر آرقداشلرندن صوردم . « مسلك سیاسیمز سزك‌ده معلومکز اولدیغی ایچین تظاهر ایده‌جك فرصتلردن بالاستفاده فرانسز دوستلغنه ویردیکمز اهمیتدن وعلی‌الخصوص بزم ایچین بر مسئلهٔ حیاتیه اولان آطه‌لر مسئله‌سنك بر حل قطعی‌یه اقترانی ایچین فرانسه

سیاستندن پك بویوك استفاده‌لر بكله‌مكده اولدیغمزدن بحث ایدرسكز . بالخاصه خارجیه ناظرینك نظردقتی بونازك مسئله‌اوزرینه جلب ایتمكه چالیشیرسكز . » دیدی.

استانبولدن‌یانمه ایكی بحریه ضابطی آلارق‌حزیران نهایتنده پارسه متوجهاً حركت وتموزك ایلك كونلرنده مواصلت ایتدم .

دها اولجه پارسه كلملرینی یازدیغم واصف و رؤف بكلری اوراده بولدم . رؤف بكه سلطان عثمانك سرعت‌وانداخت تجربه‌لرینك اجراسی‌حقنده بعض تعلیمات‌ویردیكم صره‌ده انكلیزلرده غریب برحالت روحیه مشاهده ایتمكده اولدوغنی و عادتا سلطان عثمانك تأخیر ختام وتسلیمی ایچین هركون بربشقه بهانه ایجاد ایتمكده بولوندقلرینی خبر ویردی . بوكا مقابل بزم‌ده غایت‌متیقظ داورانه‌رق بر آن‌اول كمی‌یی‌تسلمه موفق اولمقلغمز لازمكله‌جكی جوابنی ویردم . انشاآت شركتی كمینك اون درت طوپندن ایكیسنك زمان معینه قدر یرینه قونیله‌مایه‌جغنی سویله‌مش ایدی . مذكورایكی‌طوپك بالآخره استانبولده یرلرینه قونیله‌بیله‌جكنه و بناءً علیه تجربه‌لرك ایكی طوپ نقصان اولارق یاپیلمسنه موافق ایتدیكمه دائر یازدیغم جوابی‌ده رؤف بكه ویره‌رك وشفاهی برچوق تعلیمات دها اعطا ایدرك كندیسنی انكلتره‌یه اعاده ایتدم . وواصف بكی یانمده آلیقویدم .

پارسده‌یالكز ایكی كون‌قالدقدنصوكره‌لیون‌ومارسیلیا طریقیله‌طولونه‌عزیمت واوراده بكامنتظر اولان فرانسز قوای بحریه‌باش قوماندانی آمیرال « بوئه‌دولاپه‌ریه‌ر » ه ملاقی اولارق قوماندان سفینه‌سی اولان « آمیرال‌قوربه » دریه‌تنوطنه راكب اولدم. اولطیف « قوت‌دازور» ده اوچ كون‌اوچ كیجه دوام‌ایدن متعدد بحریه‌مانوره‌لرینك خاطره‌سنی هیچ اونودامیه‌جغم .

پك‌مرد واسكی بردكزجی اولان‌آمیرالك‌حقمده‌بسله‌دیكی مسافرپرورلك حقیقةً هردرلو تخمینك فوقنده ایدی .

اوچ كون صوكرا دونمـا اخراج قوتنك قره‌ده اجرا ایتدیكی بر رسم كچیدی متعاقب آمیرالدن مساعده استحصال ایدرك شمندوفرله عودت ایتدك . درت ، بش كون دوام ایدن متعدد طوپ وتفنك فابریقه‌لری ، تحت‌البحر ، انشاآت‌دستگاهلری زیارتلرندن صوكرا پارسه دوندك . ١٤ تموزدن اول هاور دستگاهلرینی زیارت ایتمكی‌ده اونوتمه‌دق .

موسیو ویویانی ایله خارجیه نظارتنده ایكنجی ملاقاتمز اثناسنده ایدی، بردنبره برطور مهم طاقینه‌رق بكا دیدی‌كه :

« پاشا حضرتلری ! سزكله پك مهم مسائل اوزرینه‌تعاطئ افكار املنده‌ایسه‌مده بو صره‌ده مجلس مبعوثانده جریان ایتمكده اولان مذاكرات بوتون فكریمی اوقدر

اشغال ایدییورکه بشقه بر زمین اوزرینه ممکن دکل کله‌میورم . رئیس جمهور ایله برابر روسیه‌یه بر سیاحت یاپمه‌مز الزم . سوسیالیستلر بوکا مانع اولمق ایچین سیاحت مصرفنه متعلق تکلیف قانونی‌یی رد ایتدیرمك ایستیورلر . بو وبوندن متولد نا متناهی تفرعات ! خارجیه نظارتی امور سیاسیه مدیری موسیو مارژوری‌یه تعلیمات لازمه‌یی ویردم . سزکله برموعد ملاقات قرارلاشدیرارق اوزون اوزادی‌یه کوروشمسنی رجا ایتدم کندیسی طرفندن مراجعت وقوع بولنجه اسعاف ایتمکزی رجا ایدرم . »

آرزولریمك نهایت تحصل ایتمك اوزره اولدیغنی آکلامش وپك ممنون اولمشدم .

نهایت موسیومارژوری خارجیه نظارتی طرفندن مهماندارلغمه تعیین ایدلمش اولان امورشرقیه مدیری واسطه‌سیله برموعدملاقات طلب ایتدی. خارجیه نظارتنده کندی بوروسنده کوروشمك هرشیئدن اعلا اوله‌جغی جوابنی ویردم . ومعین ساعتده موعد ملاقاته کیتدم .

موسیو مارژوری بنم فرانسز - تورك دوستلغی تقویه ایچین صرف ایتدیکم مساعینك بوتون فرانسه حکومتی وافکار عمومیه‌سنجه کمال شکران ایله کورولدیکنی وشمدی‌یه‌قدر ایکی ملت وایکی حکومت آراسنده تحصل ایدن سوءتفهملرك بوسایه‌ده برطرف اولمق امکانی بولنه‌بیله‌جکنی سویله‌مکه باشلادی. بردن بره لاقیردیسنی کسه‌رك دیدمکه :

« دیرکتور افندی ! مساعده ایدرسه‌کز سوزی اوته‌یه بری‌یه دولاشدیرمقدن زیاده دوغرودن دوغرویه مقصده کله‌لم . بیلیورسکزکه عثمانلی ایمپراطورلغی متمادی تجاوزانه اوغرامق یوزندن پك ضعیف دوشمش وصوك بالقان محاربه‌سندن مجالسز برحالده‌چیقه‌رق اوروپاده‌کی ملکنك همان کافه‌سنی، اطه‌لرندن برچوقلرینی ضایع ایتمشدر.

شمدی بز بوضعیف درمانسز حکومتی تداوی ایتمك ، اوکا یکی برحیات ویرمك ایچین بوتون موجودیتمزله چالیشیورز. فقط بعض احوال وارکه بزم تشبثات مداواتکارانه‌مزی تأثیرسز براقیور . ایشته بواحوالی برطرف ایتمك بزم بوکونکی الك مهم وظیفه‌مزی تشکیل ایدییور .

یونانلیلرله آرامزده منازع فیه اولان آطه‌لر مسئله‌سندن بحث ایتمك ایسته‌یورم .

سزیونانلیلر حقنده‌کی محبتکز واونلردن آتیاً امید ایتدیککز منافع دولاییسیله یونانلیلری دائما صیانت ایتمکی موافق حکمت سیاست تلقی ایدییورسکز .

فقط موسیو مارژوری ، خریطه‌یی آچوب تدقیق ایده‌جك اولورسه‌کز کوره‌جکسکزکه بزبوکون فرانسه‌یه یونانستاندن دها زیاده لازم اولاجغز.

اعضاسندن بولوندیغم حکومت عثمانیه دیبورکه :

« فرانسز وانکلیز سیاستنك مقصدی مرکزی ایمپراطورلقلری برچلیك چنبر ایچینه آلمقدر . بوچنبرك جنوب شرقی قسمندن ماعدا هرطرفی اتمام اولونمشدر .

بوصوك قسمك اتمام اولونامامسنه سبب تورکیا ایله بولغارستاندر . اکر تورکیا ائتلاف مثلثه کیررسه بالقانلرده منفرد قالاجق اولان بولغارستان دخی بهمه حال بوقومبینه‌زونه کیرمك مجبوریتنده قالیر

بناءً علیه بوچلیك چنبرك اتمام ایدلمسنی ایستیورسه‌کز یونانستانله بزم آرامزده آطه‌لر مسئله‌سی ایچین برصورت تسویه بولوکز . متعاقباً بزی‌ده دائرۀ اتفاقکزه آلارق روسیه‌دن بکله‌دیکمز مدهش ضربه‌لره قارشی بزی صیانت ایدیکز . پك آز بر زمانده ترقیاتمزی تأمین ایدرك شرقده قوی برمتفقه مالك اولورکز !

بن ظن ایدییورم‌که سرایوه جنایتی بر دنیا حربنی انتاج ایده‌جك ماهیتی حائزدر . بویله زمانلرده بوکبی تدابیرك اتخاذنده التزام سرعت شرطدر . »

تکلیف هردرلو شبهه وترددن آزاده ایدی : آطه‌لر مسئله‌سی ایچون یونانلیلرله آرامزده برصورت تسویه‌بولمق ، تورکیا ایله اتفاق ایدرك آلمانیایه شرق یولنی بوسبتون قاپامق .

موسیو مارژوری بر مدت دوشوندکدن صوکرا آطه‌لر مسئله‌سنك حلی حقنده نه‌کبی برصورت تسویه تصور ایتدیکمزی صوردی. مثلا؛ ایتالیادن اعاده ایدیله‌جك اولان « دوده‌قانه‌ر » آطه‌لرینك‌ده علاوه‌سیله عموم حکومت عثمانیه حاکمیتی تحتنده مختاریت اداره بخش ایتمك ، بوتون وارداتی آطه‌لرك عمرانه صرف ایتمك ، اهالئ محلیه‌یی خدمت عسکریه‌دن معفو بولوندیرمق وسائره کبی برچوق منافع ویریله‌بیله‌جکنی سویله‌دم .

نهایت دیدی‌که :

« آطه‌لر مسئله‌سنك صورت حلی حقنده‌کی تکلیفاتکزی شایان تأمل کوریورم . وبو اساسات دائره‌سنده مسئله‌نك حل قطعی‌یه ایصال ایدیله‌بیله‌جکنی ظن ایده‌رم . مرکزی ایمپراطورلقلر ایچون تصور ایتدیکمز چلیك چنبری پك کوزل کشف ایتمشسکز . فقط سزکله براتفاق ویا ائتلاف سیاسی یاپه‌بیلمه‌مز ایچین متفقمزك بوکا موافقت ایتمسی لازمدرکه بونك قابل اولوب اولمیه‌جغی شبهه‌لی . مع‌هذا حکومت عثمانیه‌نك بودفعه‌کی تکلیفی غایت صریح وبارز . رئیس جمهور ایله قابینه رئیسنك پترسبورغ زیارتلرنده بن‌ده کندیلرینه رفاقت ایده‌جکم . مطالعاتکزی متفقلریمزه ابلاغ ایدرم . اونلرله مشترکاً ویره‌جکمز قرار اوزرینه سفیریمزه تعلیمات مقتضیه ویریرز . شیمدیلك مع‌التأسف فرانسه حکومتی هیچ برمنفرد تشبثده بولونه‌ماز . »

جوابك باشدن صاومه‌لغی پك آشکار کورونیوردی . پك اعلا آکلایوردم‌که فرانسه بزم روسیه‌نك پنچه‌سندن قورتولمامزه امکان موجود اولمادیغی قناعتنده‌در . وبزه هرنه مقابلنده اولورسه اولسون معاونت ایتمك ایسته‌میور. فرانسه سیاحتم اثناسنده

دائما بکا رفاقت ایتمش اولان دوستم موسیو ژورژ ره‌یمون اوکون آقشـام اوزری، ملاقاتدن ممنون اولوب اولمادیغمی صورمشدی. بالطبع تفصیلات ویرمکدن اجتناب ایدرك:

« بوقدر بویوك برانکسار خیاله اوغرایاجغمی هیچ امید ایتمزدم .» دیدم .

۱۹۱٤ تموزینك ۱۸ نجی کونی پارسدن استانبوله عودت ایدرکن ژورژ ره‌یمون ترمنده آلمه بر مجموعهٔ ادبیه طوتوشدیردی .

اسمنی اونوتدیغم بو مجموعه‌ده نام مستعار قوللانان برفرانسز محرری تقریباً شویله دییوردی :

« جمال پاشا پارسه کلدی . بحر سفید دونمـاسی مانوره‌لرنده بولوندی . رسمی وغیررسمی محافل کندیسنی آلقیشـلادی . له‌ژیون دونورله‌ده تلطیف اولوندی . بونلرك هپسی پك اعلا. فقط جمـال پاشانك هرشیدن زیاده سـودیکی وطنی ایچـون فرانسه حکومتی مادی اولارق نه‌لر وعد ایتدی؟ بزم بیلدیکمزه کوره جمال پاشـا اك حرارتلی تورك وطنپرورلرندندر . شخصه معطوف آلقیشـلردن هیـچ بری بو وطنپروره مملکتی حقنده استحصال ایتمك ایسته‌دیکی منافعدن صرف نظر ایتدیره‌مز. اکر جمال پاشا بودفعه‌کی زیارتندن مملکتی ایچـون هیـچ بر شی استحصـال ایتمه‌دن عودت ایدییورسه استانبوله کیدرکیتمز فرانسه‌نك خوشنه کیتمیه‌جك تشبثاتده بولونماسندن طولایی کندیسنه داریلمغه هیـچ حقمز اولامز . »

فرانسز محرری نه‌قدر دوغری سویله‌یوردی .

موسیو مارژوری ایله جریان ایدن مکالمه‌مزی و بوندن حاصل ایتدیکم تحسساتمی صدراعظم پاشا ایله دیکر آرقاداشلره ایضاح ایتدم .

آلمان ـ تورك اتفاقی

آلمان ـ تورك اتفـاقی شمدی‌یه قدر هرکسـك ظن ایتدیکی کبی حرب عمومی اثناسنده عقد اولونمادی .

کرچه امضـا مسئله‌سی ۲ آغستوس ۱۹۱٤ ده واقع اولدی ایســه‌ده مذاکراته حرب عمومیدن اول باشلاندی .

مذاکراته نه‌زمان وکیمك تشبثیله [Initiatif] باشلانلش اولدیغنی تا معاهده‌نك امضا اولوندیغی کونه قدر بیلمه‌یوردم . فرانسه‌دن عودت ایتدیکم کونلردن برنده ایدی طلعت بك بکا دیمشدی‌که :

« پاشا ! آلمانیا بزه شو وشو شرائط داخلنده بر اتفاق تکلیف ایتسه نه‌دیرسك

قبول ایدرمیسك ؟ ایشته كوردككه فرانسه‌دن خبر یوق . فرانسه اولمادیغنه كوره آلمانیایی‌ده رد ایدرمیسك ؟. »

درعقب جواب ویردم : « توركیه‌یی منفرد وضعیتدن قورتاراجق اولان بویله بر اتفاقی درعقب قبول ایدرم . » دیدم .

۲۳ تموز كونی عید ملی مناسبتیله لوند چفتلكنده اجرا اولونان بویوك رسم كچیدده آلمان سفیری بارون فون وانكنهایم یانمه صوقولارق :

« نصل ، جمال پاشا ! بك آز برزمانده آلمان ضابطانك استحصالنه موفق اولدقلری خارقه انكیز نتایجی كوردیكزمی ؟ ایشته سزه برتورك اوردوسی‌كه دنیانك اك معظم اوردولرندن تفریق ایدیله‌میه‌جك برظواهره مالك . بوتون آلمان ضابطانی تورك نفرنده‌كی قوهٔ معنویه‌نك هردرلو تخمیننك فوقنده اولدیغنی تصدیق ایتمكده متفقدرلر . بویله بر اردویه مالك اولان بردولتك متفقی اولمق اك بویوك موفقیتلردن عد اولونه‌بیلیر . »

ملتم واردوسی حقنده‌كی تقدیراتندن طولایی سفیره تشكر ایدركن آلمان ـ تورك اتفاقنه عائد مذاكراتدن ذره قدر خبرم یوقدی .

برقاچ كون صوكرا ، ظن ایدییورمكه جمعه كونی ایدی ، آقشام اوزری شیشلیده‌كی أویمك اوكنده اوتوموبیله بینمك اوزره ایكن عثمان بك غازینوسنك كوشه‌سندن انور پاشانك قوناغنه كیدن جاده‌یه صاپان بر اوتوموبیل ایچنده انور پاشا ایله طلعت وخلیل بكلری كوردم . اوتوموبیل ماصلاق طرفندن كلیوردی . بونلرك بو وقت نره‌دن كله‌بیله‌جكلرینی دوشوندم . صدر اعظم پاشانك یكی كوی‌ده‌كی یالیسندن باشقه بریردن كله‌مزلردی . آرقاداشلرك بندن كیزلی بعض مذاكره وتشبثلری اولدیغنه اثر فكریمه برشبهه دوشدی . اوزمانه قدر هیچ بویله برشبهه تولید ایده‌جك بر حادثه قارشیسنده قالمامشدم . كیده‌جكم یره كیدوب عودت ایتدكدن صوكرا انور پاشایه تلفون ایتدم . كچ وقت نره‌دن كلدكلرینی صوردم . بر آز وقت كچیرمك ایچین صدراعظم پاشایه اوغرادیغنی واوراده خلیل وطلعت بكلره تصادف ایدرك برلكده عودت ایتدكلری جوابنی ویردی . فقط جوابك طرز تلفظندن ثم‌التدارك اولدیغی ذهابنی حاصل ایتدم . وشبهه‌لرم دها زیاده آرتدی . ایرتسی كون بحریه نظارتنده بولنیوردم . صدراعظم پاشانك یكی كوی‌ده‌كی یالیسنده برانجمن وكلا مجتمع اولدیغندن اورایه كلمكلكم رجا اولوندیغنی یاورم خبر ویردی . همان اوطوموبیله بینه‌رك شیشلی ، زنجیرلی قویو ، استنیه طریقیله حركت ایتدم .

آیاس آغا كوشكی حیزالرنده بولوندیغم صره‌ده اوقدر شدید برياغموره طوتلدم‌كه روزكارك ویاغمورك شدتندن اوتوموبیل ایله ایلرله‌مه‌نك امكانی قالمامشدی . استانبول

افق بوقدر شديد وبورالی یاغموری چوقدنبری کورمه‌مشدی. تکرار بحریه نظارتنه عودتله‌استمبوطه بینه‌رك یکی کویه کیتدم. صدر اعظم پاشانك یاننه کیرر کیرمز :
« نره‌ده‌قالدیکز جمال‌پاشا؟ آرقاداشلر بکله‌دیلر، بکله‌دیلر شمدی کیتدیلر. اوتوموبیل ایله حرکت‌ایتدیککزی بحریه نظارتندن خبر ویردکلری ایچین یولده بورا اثناسنده برقضایه اوغرادیغکزدن بیله قورقدق. هرنه حال ایسه مادامکه کلدیکز، آرتق مراق ایده‌جك بر شی قالمادی دیمکدر . شمدی سزه غایت ممنون اوله‌جغکز بر حوادث ویره‌جکم . باقالم نه اولدیغنی کشف ایده‌بیله‌جکمیسکز دیدی .
برآز دوشوندم . بالطبع برشی کشف ایده‌مدم ایسه‌ده شمدی‌یه قدر کیزلنمش اولان اسراره واقف اوله‌جغمی آکلادم . « کچن کون بن یوقکن انور پاشا ، طلعت وخلیل بکلرله قرارلاشدیرلمش بر شی اولسه کرك . فقط نه اولدیغنی تخمین ایده‌میورم . » دیدم .
« آلمانیا حکومتی بزه اتفاق تکلیف‌ایتدی. بزده بونی منافع مملکته موافق تلقی ایتدیکمزدن بو کون اتفاقنامه‌یی سفیر وانکنهایم ایله برابر امضا ایتدك. نصل ممنون اولدیکزمی ؟ » دیدی .
هیچ حاضرلانمدیغم بوخبرك اهمیتی قارشیسنده مبهوت قالمشدم . « شرائطی نفع مملکته خادم ایسه شایان ممنونیت برحادثهٔ سیاسیه عد اولونا بیلیر. » دیدم. « حقوق متساویه اساسنه مستند وهر ایکی طرفك منافعنی کافل ، شمدی‌یه قدر هیچ برعثمانلی حکومتنك عقده موفق اوله‌مادیغی شکلده بر مقاوله ! » دیدی و خصوصی قاصه‌سنه دوغرو یورومکه باشلادی . برلکده کیردیکمز اوطه‌ده ماصه‌سنك اوکنه اوطوردی . کلیدلی بر کوزدن برقاچ ماده‌دن عبارت معاهده‌نامه‌یی چیقاردی . اوقودم ، ایکی مستقل دولت آراسنده حقوق متساویه اساسنه مستند پك کوزل بر معاهدهٔ اتفاقیه اولدیغنی کوردم .
«یا آوستریا ؟» دیدم. « آلمانیا ایله عقد ایتدیکمز معاهده‌نامه موادینی کندی حکومتنك عیناً قبول ایتمش اولدیغنه دائر سفیر پاللاویچینی‌ده آرقاداشلر بورادن کیتمکدن برقاچ دقیقه‌صوکرا وسزك ورودیکزدن یارم‌ساعت‌اول برمکتوب کتیردی. ایشته او مکتوب بوراده» دیدی وکوستردی . « یا ایتالیا ؟ » سؤالنی ایراد ایتمکدن کندیمی آلامادم .
« هنوز آلمانیا حکومتی بزم اتفاق مثلث غروپنه داخل اوله‌جغمزه دائرایتالیایه برشی آچمامش‌اولدیغندن‌اوندن شمدیلك برخبریوق. أولاً آلمانلر زمینی‌حاضرلایه‌جقلر صوکرا ایتالیانك دخی آوستریا کبی بر وثیقهٔ سیاسی ایله اتفاقمزی قبول ایده‌جکنه هیچ شبهه ایتمیورز ! » جوابنی ویردی . اولدقجه اوزون بر مذاکره‌یه محتاج اولان

بوتشبثی شمدی‌یه قدر نیچین صاقلادقلرینی صورمقدن منع نفس ایده‌مدم ، بوایش
بالذات کندیسی اداره ایتدیکنی وحتی قطعیت کسب ایدنجه‌یه قدر دیکر آرقداشلره
هیچ برشی آچمادیغنی واونلرکده آنجق بوکون خبردار اولدقلرینی ایما ایدر بعض
سوزلر سویله‌دی . وعلاوه ایتدی :

« حتی جاوید بکك حالا خبری یوقدر . اونی‌ده دعوت ایتدم . شمدی یولده‌در
بورایه کلنجه اوکاده دیکر آرقاداشلره‌وسزه اولدیغی کبی معاهده‌نامه‌یی کوستره‌جکم
بوتون وکلانك بوایشدن خبری اولوب اولمادیغنی صوردم . « وکلا ایچنده بوتشبث
عظمتندن اورکه‌رك بو مهم دولت سرینك وقتندن اول شیوعی موجب اولابیله‌جك
تظاهرانه سببیته توسل‌ایده‌جك ذوات بولندیغی‌ایچین‌کافه‌سنی خبردار ایتمك ایسته‌مدم
یالکز شیخ‌الاسلام افندی حضرتلریله خلیل وطلعت جاوید بکلر وانور پاشا ایله
واقفسکز . دیکرلری واقف دکلدرلر . ابراهیم بکله شکری بکی طلعت بك خبردار
ایده‌جك ومتباقیسی بوسره آکاه اولمایه‌جقلردر معلوم‌یا بوقدر نازك برمسئله‌ده هردرلو
تدابیر احتیاطیه‌یی اتخاذایتمك بزم‌ایچین بروظیفه‌در. یك‌ای‌اما ، هرحقیقتی‌اوکرندیککز
حالده حالا مطالعه‌کزی سویله‌میورسکز ! » دیدی .

« جناب حق مملکت‌حقنده نتایج نافعه استحصالنه خادم‌ایتسون. الخیر فی ماوقع
دیدم . بشقه هیچ برشی علاوه ایتمه‌دم . مع‌هذا جداً اك مهم بر حادثهٔ تاریخیه دیه
اولان بویله برمعاهدهٔ اتفاقیه‌یی عقده موفق اولدیغندن‌طولایی صدراعظم پاشایی تبریك
ایتمکی اونوتمادم .

حادثه‌نك بویوکلکی بنی درین دوشونجه‌لره سوق ایدییوردی . دییه‌بیلیرم‌که‌اوکیجه
صباحه قدر دوشوندم . وضعیت عمومیهٔ سیاسیه‌یی کوزیمك اوکنه کتیره‌رك بوکا نظراً
دولتك اختیار ایتمسی انسب اولان خط حرکتك نه اولابیله‌جکنی آراشدیرییوردم.
چونکه ؛ شمدی‌یه خاطر وخیالمه کتیرمه‌دیکم برحادثه قارشیسنده بولونیوردم .

هردرلو ظواهره نظراً یك‌قریب برآتیده اتفاق وائتلاف‌هیئات دولیه‌سی آره‌سنده
مصادمهٔ مدهشه‌یه ابتدار اولونمق محقق ، بویله برزمانده اکر بز هیچ برطرفدن باغلی
باغلی بولونماز ایسه‌ك منافعمز هانکی طرفله برلکده یورومکی ایجاب ایدرسه او طرفه
میل ایتمك امکانی الده بولوندیرمش اولوردق . حالبوکه بز دها شمدیدن قرارمزی
ویرمش، پارتیمزی اختیارایتمشز . بناءً علیه سربستیٔ اجراآت الیمزدن چیقمش. بارتی
اختیار ایتدیکمز پارتی منفعت ملیه‌مز ایچین موافقمی ؟ برآز دها بکله‌مش اولسه‌ایدك
طرف دیکرك دها نافع ، دها مؤثر تکلیفاتنه تابع اولامازمی ایدك ؟ وبو تکلیفی
قبول ایتمك صورتیله نفع ملکه دها خادم بر ایش کورمش اولمزمی ایدك ؟

شمدی‌یه قدر بزه دائما فرانسه ایله خوش کچنمه‌یی توصیه ایدن، ظاهری‌دوست

سیاستی ابذال ایله برابر فعلی وحقیقی هیچ برمعاونت کوسترمه‌مش اولان آلمانیا عجبا
دن طولایی بو صره‌ده بزمله عقد اتفاق ایچین استعجال کوستردی؛ باخصوص اویله
معاهده‌که دولت علیه‌یی آلمانیا و آوستریا ایله مساوی حقوقه مالك تلقی ایدییور .
یله برفداکارلغه بوایکی ایمپراطورلق نه‌دن طولایی راضی اولدی ؟

ایشته بو بر سورو سؤال ذهنمی اشغال ایدییور ، بونلری ناصل حل ایده‌جکمی
له‌میوردم . نهایت قرار قطعی‌می شو صورتله ویردم .

دنیاده هیچ کیمسه‌نك انکار ایده‌میه‌جکی حقیقتلردندرکه روسیه ، عثمانلی
پراطورلغنك خصم جانیدر واستانبولی آلمق اك باشلیجه املیدر. بواملدن روسیه
ز کچیرمك امکانسزدر . چارلق ، برلین معاهده‌سی نتیجه‌سنده استانبوله صاحب
لامیه‌جغنی آکلاینجه کوزنی هندستانه دیکدی . انکلیز سیاستنك اینجه‌لکلری
یه‌سنده کندیسنه اویولك قپانمش اولدیغنی کورونجه اقصای شرقه توجه ایتدی .
ت آرتوره قدر اوزاتدیغی آیاغی ژاپونلر طرفندن قیریلنجه آل قانلر ایچنده کری
کلدی . شمدی آرتیق عصر دیده کعبهٔ آمالنه توجه ایتمکدن بشقه چارهٔ نجات
زمه‌یوز . وبوتون حرصیله ایکی بچق عصرلق شکارینه ، زواللی تورکیه‌یه صوك
می یاپمغه حاضرلانیور ، بولدیغی کندیسنه معارض اولمقدن زیاده بوندن صوکرا
افق بوله‌جقلردر . قریم سفرنده‌کی احوال برلین قونغره‌سنی انتاج ایدن احوال
کون بالکلیه دکیشمشدر .

مصره حاکم اولان انکلتره ، بصره کورفزینه اقتصاداً نصب نکاه ایتمش اولان
انیایی ، استانبوله وعلی‌العموم آناطولی‌یه کوز دیکمش اولان روسیه‌دن زیاده
ر عد ایدییور . بناءً علیه مه‌زوپوتامیا (الجزیره) یه مقابل استانبولی روسیه النه
یم ایتمکدن چکنمز . فرانسه ایسه سوریه‌ده کندیسنه منافعت ایدلمه‌مك شرطیله تورکیه‌نك
یمنه مخالفت ایده‌جکلردن دکلدر. متفقلرینك تورکیه‌ده‌کی منافعیله کندی ارزولرینك
ق ایتدیکنی کورن روسیه ایچین تعقیب ایدیله‌جك اك اساسلی سیاست ممکن اولدیغی
تورکیه‌یی منفرد براقق ودائما منفعتنی انتاج ایده‌جك تدابیره توسل ایتمکدن عبارت
ر . ایشته فرانسه‌ده موسیو مارژوریدن دها دوغروسی بالواسطه ویویانیدن آلدیغم
ب ردك یکانه سببی بودر . وانکلتره ایله فرانسه بزم حقمزده روسیه‌نك مقصد
زولرتی تطمین ایده‌جك خط حرکتدن باشقه برشی تعقیب ایده‌مزلر .

آلمانیادن برمنفعت بکله‌مدیکمز ایچین روسیه‌یه قارشی برمسند و واسطهٔ مدافعه
ك ایتمك اوزره مراجعت ایتدیکم فرانسه‌دن ایشته اك قطعی جواب ردی آلدم .
تره‌یه ، روسیه‌نك ارزولری خارجنده برحرکتده بولونامیه‌جغنی شرقی آناطولی
تی ایچین ایسته‌دیکمز مأمورینی ویرمه‌مکله اثبات ایتدی . باخصوص عثمانلی

ایمپراطورلغنك حائز اولدیغی (خلافت اسلامیه) عنوانی صوك سنه‌لرده کندیسنی پك زیاده قورقوتدیغندن بو ایمپراطورلغك سقوطی وخلافت اسلامیه نامنك انکلیز حاکمیتی آلتنده بولونان برقطعه‌ده ساکن قدرتسز برشخصه انتقالی کندیسی ایچین الك چوق آرزو ایدیله‌جك شیلردندی . بوحقیقت نجه مجهول اولمادیغی حالده روسیه طرفندن برتجاوزه دوچار اولمامقلغمز ایچین انکلتره ایله فرانسه‌نك معاونتنی تأمین مقصدیله فرانسه‌یه مراجعت ایدیشم منحصراً بشقه برچارهٔ سلامت کوره‌مه‌مکدن انبعاث ایدییوردی .

بن بویله محالات ایله اشتغال ایدوب دورییور کن دیمك آرقاداشلرم غایت مهم وصریح برتکلیف قارشیسنده بولونمشلر : اتفاق مثلث غروپیله ، دها دوغروسی آلمانیا ایله اتفاق .

ترکیه بوندن بش آلتی آی اول منحصراً بالقان سیاستی نقطهٔ نظرندن وضعیت منفرده‌دن قورتلق وبرهیئت متفقه حالنده جهانه کوزوکمك ایچون بوغار اتفاقندن پك بویوك امیدلر بکله‌مکده ایکن اونی بیله شمدی‌یه قدر استحصاله موفق اوله‌مدیغمز برصره‌ده آلمانیا کبی قوی الشکیمه برایمپراطورلق بزه حقوق متساویه اساسنه مستند براتفاق تکلیف ایدییور .

اکر بویله برتکلیف قارشیسنده بالذات بن ـ که ائتلاف دولتلری هیئتنه متمایل بر سیاست تعقیب ایدییوردم ـ بولونمش اولسه ایدم رد ایتمك قوتنی کندمده کوره‌جکمی ایدم ؟ وباخصوص بویله بر جواب رد موافقکار وتحمل تلقی اولونه‌بیلیرمی ایدی ؟ غایت سالم وساکن برفکرله بردفعه دوشونلسین تورکیه‌یه قارشی ایکی هیئت دولیه‌نك وضعیتی نه‌در ؟

ائتلاف هیئت دولیه‌سندن انکلتره :

مصری بالکلیه تحت حاکمیتنه آلمق . مزوپوتامیایی محقق ، فلسطینی ممکنسه اله کچیرمك ، عموماً عربستان شبه جزیره‌سی اوزرنده یالکز کندی نفوذینك جریانی تأمین ایتمك ایستیور ؛

فرانسه :

سوریه‌یی بهمه‌حال اشغال ایتمکی سنه‌لردن بری پروغرامنه قویمش ، الك جزئی فرصتلردن استفاده ایله بواملنی استحصال ایتمك فکرنده‌در ؛

روسیه :

دلیل ایسته‌میه‌جك قدر تورك دشمنی ؛

بونلرك هیچ بریسی عثمانلی ایمپراطورلغنك خیرینه معطوف اولمسه کرك !

اتفاق هیئت دولیه‌سنه کلنجه :

آوستریا ایله ایتالیانك آرتق تورکیادن ایستیه‌جکلری قالمامش وبو دولته یاپه‌بیله‌جکلری اك صوك فنالقلری‌ده یاپه‌رق اوندن أللرینی چکمشلر . اولسه اولسه ایتالیا ائتلاف هیئت دولیه‌سنك امللرینه قارشی بعض فکرلر بسلیه‌بیلیر [آنطالیه وفنیکه سواحلی کبی].

آلمانیا ، هرکیم نه دیرسه دیسین تورکیه‌نك قوتلی اولمسنی اك زیاده ارزو ایدن بردولتدر . آلمانیانك منفعتی منحصراً تورکیه‌نك قوتلی بولنمسیله تأمین اولنه‌بیلیر . آلمانیا تورکیه‌یی برمستملکه کبی ألینه کچیره‌مز . بوکا نه‌وضعیت جغرافیه ونه‌ده آلمانیانك وسائطی مساعددر . بناءً علیه آلمانیا کندیسنه برپازار داد وستد اولان تورکیانك ائتلاف دولتلری آراسنده تقسیم ایدلمه‌مسنك اك بویوك مدافعیدر .

باخصوص تورکیه اورته‌دن قالقدیغی کون آلمانیا ائتلافك معهود چلیك چنبری ایچنه قطعیاً کیرمش اولور. الیوم کندیسی ایچون شرق‌جنوبی جبهه‌سی آنجق تورکیه سایه‌سنده آچیقدر. بناءً علیه‌بودمیرچنبر ایچنده بوغولماق ایچین یکانه چاره تورکیانك پارچالانمامه‌سی تأمیندن عبارتدر .

ایشته بریسی صرف آمال استیلاکارانه و دیکری منفعت خصوصیه‌یه مستند نیات حسنه بسله‌ین دولتلردن مرکب ایکی هیئت اتفاقیه‌دن ایکنجیسی بزی حقوقده ووظائفده کندیسنه مساوی عد ایدرك بزه اتفاق تکلیف ایدییور ، بو اتفاق رد اولونه‌بیلیرمی ؟ برکره بواتفاق سایه‌سنده بالقان حکومات صغیره‌سندن هیچ بری بعدما برهیئت معظمهٔ اتفاقیه‌نك اعضاسندن اولان بر دولتك امور داخلیه‌سی حقنده کورولتی قوپارمغه جسارت ایده‌مز . وبزی راحت بیراقیر .

ثانیا ؛ برحرب عمومی‌یه برنتیجه ویرمه‌مك ایچین هیئت ائتلافیه‌یی تشکیل ایدن دولتلرده بزه أل اوزاتامازلر . باخصوص آلمانیانك بتون علماسی بتون ارباب خدمت وصنایعی تورکیه‌نك ایستدیکی شکلده تورکیه‌یه دخی خدمت ایدر . مملکت آز زمانده برطریق مسعود مدنیته کیرر . وینه پك آز زمان ظرفنده قاپیتولاسیون بلاسندن استخلاصمز تأمین ایدلمش اولور .

کرچه بواتفاق بزی برحرب عمومی ظهورنده ائتلاف هیئت دولیه‌سی علیهنه حربه داخل اولمغه مجبور طوتیور ایسه‌ده اکر حرب عمومی دها بش اون سنه ایچین تأخر ایده‌جك اولورسه بز بوغازلری وسواحل سائره‌یی او صورتله تحکیمه موفق اولور ، اوردومزی اودرجه‌لرده تقویه ایدر ، مملکتمزی اودرجه‌لرده اعمار ایدرزکه آرتیق بویله برحربه آتیلمقدن هیچ چکنمه‌یز .

فقط یا حرب عمومی برایکی هفته ویا بر ایکی آی ظرفنده ظهور ایدییوررسه بوکونکی ضعف حالمزده انکلتره وروسیه و فرانسه‌یه قارشی حربه داخل اولمق بزم ایچین پك مضر اولمازمی ؟

عجبا آلمانیا حرب عمومینك پك یقین اولدیغی نظر دقته آلارق بزمله علی العجله اتفاقه قرار ویرمش دکلمیدر ؟

بونده هیچ شبهه یوق ! تورکیه کبی عصرلردن بری برعنصر ضعف واختلاف تلقی ایدلمش اولان بردولتله حقوق متساویه اساسنه مستند واتفاق مثلث شرائط اتفاقیه‌سی دائره‌سنده براتفاق عقد ایتمکه راضی اولمق ایچین آلمانیا کندی علیهنده‌کی استحضارات ایتدن پك زیاده اورکمش اولملی وهرنوع تدابیره مراجعتله تقویهٔ موقع لزومنی حس ایتملی. بوقسه منحصراً تورکك آلا کوزی، عثمانلی ایمپراطورینك خاطری ایچین تورکیه کبی بریوکی اوموزلرینه تحمیل ایده‌جك ایشنی بیلیر برحکومت تصور اولنه‌ماز. حرب عمومینك پك قریب برآتیده ظهوری بزم ایچین برسوء طالع عداولونه‌بیلیر، فقط کار وضرر موازنه‌سنده کارخانه‌سی پك طوغون کورونه‌ن بوتشبثدن کری چکلمك ملك وملت ایچین هرحالده خیرلی برایش اولماز. ایشته آرقداشلریمك برنده اولسه‌یدم بویله دوشونور وطبقی اونلر کبی دورانه‌رق بواتفاقی کمال شکران وانهماك ایله قبول ایدردم. مع‌هذا معاهدهٔ اتفاقیه‌یه بلکه بعض قیود وشروط احتیاطیه درج ایتدیرمکه چالیشیردم. مثلا ؛ شاید حرب معاهدهٔ اتفاقیه‌نك تاریخ وامضا تعاطیسندن اعتباراً ایکی سنه کچمزدن اول ظهور ایده‌جك اولورسه تورکیه اتفاق مثلث هیئت دولیه‌سنه قارشی لطفکار بیطرفلق وضعیتنی محافظه ایدرك یالکز اوردوسنك قسماً سفربرلکنی اعلان، بوغازلردن سفائن تجاریه وحربیه‌نك مرورینی منع ایتمك صورتیله معناً معاونت ایتمك مجبوریتنده قالاجغی وحرب عمومی ایکی سنه‌دن زیاده دوام ایتدیکی تقدیرده بوایکی سنه‌نك نهایتنده اتفاق دولتلری لهنه حربه اشتراك ایده‌جکی واکر حرب عمومی اتفاقك عقدندن ایکی سنه صکره ظهور ایدرسه تورکیه‌نك شرائط اتفاقیه احکامنه درعقب تابع اوله‌جغی طرزنده بعض احکام قبول ایتدیرمك ایستردم. فقط بونك آلمانیا طرفندن قبول ایدیلوب ایدلمیه‌جکی بالطبع شمدیدن کسدیره‌مم.

بوتون بومطالعاتی درپیش ایتدکدن صوکرا صدراعظم پاشایه سویله‌دیکم « الله خیرلی ایتسون » سوزنی دها بویوك برقطعیت ایمان ایله تکرار وضعیت جدیده‌یی تقدیر وقبول ایتدم.

بوایضاحاتم حکومت عثمانیه‌نك آلمانیا ایله نه‌زمان ونه‌صورتله اتفاق ایتمش اولدیغنی کوستردیکی جهتله آمریقا سفیری مورغنتاو ایله روسیه سفارتی باش ترجمانی ماندلشتامك استناد ایتدکلری حوادثلرك نه‌قدر یاکلش وسوقاق‌دیدی قودیلرینه مبتنی اولدیغنی کوستریر.

آوروپاده حرب عمومینك ظهوری و عثمانلی اوردوسنك سفربرلکی

وقتاکه آوستریا نوطه‌سنه صربستان طرفندن ویریلن جوابك غیرکافی کوروله‌سندن

اوستریانك برقسم سفربرلکنه مقابل روسیه‌ده عمومی سفربرلك اعلان ایتدی متعاقباً آلمانیا وفرانسه دخی سفربرلکلرینی اعلان‌ایتدیلر آرتق حرب عمومی‌یه داخل‌اولمق اوزره اولدیغمزه هیچ شبهه قالمامشدی .

١ ـ آغستوس ـ ٩١٤ کونی آلمانیانك روسیه‌یه اعلان حرب ایتمسیله باشلایان حرب عمومی‌یه بزم دخی درعقب داخل اولمامز دها مرکبی‌قوروماماش اولان‌معاهدهٔ اتفاقیه مقتضاسندن ایدی . بز ، شرائط اتفاقیه موجبنجه حرب مسببلرینی آرامق صلاحیتی حائز دکلدك ، آلمانیا و آوستریانك بوتون قوتلریله حرب ایتمکه مجبور اولدقلری برمحاربهٔ دولیه‌یه بزده بوتون قوتمزله اشتراك ایده‌جکدك .

فقط بن‌بزم حربه‌اشترا کمزك ممکن اولدوغی‌قدر تأخر ایتمسنی بوتون موجودیتمله ایستیوردم . او کونلرده‌همان هرکیجه پرنس سعیدحلیم پاشانك یکی کویده‌کی یالیسنده اجتماع ایدن مجلس وکلاده ـ پرنسك ریاستی آلتنده انورپاشا ایله طلعت خلیل‌وجاوید بکلر وبمله بعضاًده ابراهیم بکدن ترکب ایدردی ـ نقطهٔ نظریمی ایضاح ایتدم . اولا اوردومزك سفربرلکنی اتمام ایتمه‌دن حرب عمومی‌یه داخل اولمامز آلمانیا ایچین برفائده‌یی تأمین ایتمه‌مکله برابر بزم ایچین انتحار اولوردی . چناق‌قلعه‌ده‌واستانبول‌ایله روسیه حدودنده هیچ برنفریمزبیله بولونمدیغنی بیلن انکلتره وفرانسزلرله روسلر برطرفدن چناق‌قلعه ایله قره‌دکز بوغازینه وبرطرفدن ارضروم اوزرینه آنی برهجوم ترتیب ایدرلر وبریاندن استانبولی اشغال ایدرك دیکر طرفدنده ارضروم اوزرندن سیواسه وآناطولینك کوبکنه دوغرو ایلرلیه‌جك اولورلرسه عثمانلی اوردوسی حربك صوکنه قدر سفربرلکنی اتمام ایده‌مز ودها ایلك کونلرده‌حکومت عثمانیه‌نك موجودیتنه نهایت ویرلمش اولور . ایضاحاتمی پك مصیب تلقی‌ایدن آرقاداشلر نقطهٔ نظریمزك اصابتنی آلمانیا سفیرینه‌ده‌قبول ایتدیردکلرندن مجلس‌وکلاجه بالمذاکره‌حکومت عثمانیه‌نك حرب عمومی اثناسنده‌بی‌طرف‌قالاجغنی‌وفقط بیطرفلغنه هرایکی‌هیئت دولیه‌جه تماماً رعایتی‌تأمین ایچین اوردوسنی حال سفربری‌یه وضع ایده‌جکنی اعلانه قرار ویردك . وقراریمزی درعقب اجرا ایتدك .

هیئت وکلا آراسنده آلمانیا ایله اتفاقمزه واوکا قارشی تعهداتمزه واقف اولمایان ذوات دخی اوردونك عمومی سفربرلکنك اعلانی قاعدهٔ حزم و احتیاطه موافق تلقی ایتمشلردی .

سفربرلك اعلانندن ایکی ویا اوچ کون‌صوکرا بن بحریه‌نظارتی کماکان عهده‌مده قالمق اوزره ایکنجی عثمانلی اوردوسی قوماندانلغنی درعهده ایتمشدم .

آغستوسك برنجی ویا ایکنجی کونی انکلتره بحریه نظارتی صوك تقسیطنی یاپدم ساعت اول ویرلمش اولان سلطان عثمانه عثمانلی باندیره‌سنك کشیده‌سنه مانع اولمش

وکرك سلطان عثمانه وکرکسه رشادیه‌یه آمبارغو وضع ایتمش ایدی . بو أليم خبری آلدیغم کون حس ایتدیکم حزن والمی بوتون حیاتمده اونوتمقلغم امکان خارجنده‌در انکلیز بحرسفید قوماندانی آمیرال سیردوروبه‌کك استانبولی زیارتی اثناسنده‌کی وصایای خالصانه‌سی (!) ، آرمسترونغك کمینك انشا آتی تأخیر ایچین ایجاد ایتدیکی بیك درلو بهانه‌لر تمامیله نظرمده پیدای صراحت ایتدی وبو کمیلری ضبط ایتمك انکلیزلرك اوته‌دنبری مقصدی اولدیغی نتیجه تماماً تظاهر ایتدی . انکلتره حکومتی کرچه کندیسی حال حربده ایکن کندی ترسانه‌لرنده در دست انشا اولان کمیلره آمبارغو وضع ایتمك صلاحیتنی حائز ایسه‌ده بودفعه بزم کمیلره آمبارغو قویه‌جغی زمان انکلتره هنوز حال حربده دکلدی . حتی اوردو و دونتماسنك بیله سفربرلکنی اعلان ایتمه‌مشدی . بو حادثه‌نك مناقشه‌سی اوزمان اوزون اوزادی‌یه دوام ایتمش وانکلیزلرك خطاسی کندی دیپلوماتلری طرفندن دخی تصدیق ایدلمش اولدیغندن بونلری بوراده ایضاحه لزوم کورمیورم . مع هذا بو حادثه اوردومزك عمومی سفربرلکنی اعلان ایتمسنی محق کوستردی و عمومی سفربرلکمزی بی‌لزوم کورن ائتلاف سفراسنه قولایجه جواب ویرمکلکمزی تأمین ایتدی . حتی آتیده عرض ایده‌جکم طرزده مرمره‌یه داخل اولان غوبن‌وبره‌سلاوك بودخولنه حکومت عثمانیه‌یی حقلی کوستردی .

غوبن‌وبره‌سلاوك چناق قلعه‌دن مروری واستانبوله ورودی

تورکیه‌نك آلمانیا ایله اتفاقنه آزچوق واقف اولان وفقط حکومت عثمانیه‌نك شمدیلك بی‌طرفلغی اعلان ایتمش اولمسی اسبابنه واقف اولمایان بعض آلمان ضابطانی وبالخاصه لیمان فون ساندرسك یاورلری بعض ناخوش تظاهراته قیام ایده‌جك قدر مناسبتسزلکلر کوستریورلر و حکومتك همان حربه کیرمه‌مسنك یکانه مسببی بن اولدیغمی ظن ایدرك بکاقارشی ایچین ایچین برکین وعداوت بسلیورلردی . بالطبع حقمده اوفاق بر حرمتسزلکه بیله جسارت ایده‌مدکلری ایچین بو حسی عداوتلری بن هیچ آکلامامازلقدن کلیوردم .

برکون پرنس سعید حلیم پاشانك یالیسنده ریختیم اوزرنده بولنیوردق . روسیه‌دن کلان وبرچوق فرانسز سفربرلرینی (Mobilisés) حامل اولان برفرانسز واپوری قره‌دکز بوغازینی — مرمره‌یه دوغرو — مرور ایدییوردی . ریختیم اوزرنده بولنان آلمان ضابطانی و سفارتخانه منسوبینی آره‌سنده واپورك حامل اولدیغی یولجیلردن بحث اولنیوردی . آره‌لرنده بولونان لیمان پاشانك یاورلرندن بری بکا ایشیتدیره‌جك وجهله یوکسك سسله :

« ایشته عثمانلی بحریه ناظری پاشا حضرتلری بو واپورك چناق قلعه‌دن مروریني منع ایده‌جك اولورلرسه بزم غرب جبهه‌سنده‌كی آرقاداشلریمز لااقل درت بیك فرانسز نفرندن قورتولمش اولورلر . بویك فائده‌لی تشبث آنجق بحریه ناظری پاشا حضرتلرینك ألنده‌در . » دیمشدی .

بالطبع بن هیچ ایشتمه‌مزلكدن كلدم . و واپور یولنه دوام ایتدی .

٨ اغستوس كونی آلمان آتاشه‌ناوالی قاپیتن هومان بحریه نظارتنه كلدی . انكلیز دونماسی طرفندن تعقیب ایدلمكده اولان آقدكز آلمان مفرزهٔ بحریه‌سنك چناق قلعه‌یه دوغرو چكیلمكده اولدیغنی و آلدقلری معلوماته كوره غوبن‌ك كوموری بولونمادیغندن بحریه نظارتنه عائد ده‌پولردن بش آلتی بیك طون كمورك كنديلرینه تعویضاً ویرلمسنی رجا ایتدی . همان تلفونله صدر اعظم وانور پاشالرله طلعت بكك مطالعه‌لرینی صوردم . موافقت ایتمكلم جوابنی ویردیلر . درنجه ده‌پوسندن اومقدار كمورك اعطاسی امرینی ویردم و واپورك تحمیلنه یاردم ایتمك اوزره بر بحریه عمله مفرزه‌سنی درنجه‌یه سوق ایتدم . واپور بش آلتی ساعت ایچنده تحمیل اولنه‌رق آطه‌لر دكزینه تحریك اولوندی .

١١ اغستوس كیجه‌سی ینه برمعتاد پرنسك بالیسنده اجتماعمز مقرردی . طلعت جاوید وخلیل بكلرله بن دها اول كلمشدك . متعاقباً واصل اولان انور پاشا كنديسنه خاص اولان ساكن طوریله كوله‌رك «براوغلمز دنیایه كلدی» دیدی . بالطبع بوندن برشی آكلامامشدق . بزی چوق مراقده براقمایه‌رق « غوبن ایله برسلاو بوصباح چناق قلعه اوكنه كلمش وانكلیز دونماسی طرفندن تعقیب ایدلمكده اولدیغندن بحثله بوغازدن مرورینه مساعده ایدلمسنی طلب ایتمش . برمتفق دولته عائد سفائن حربیه‌یی محق برتهلكه‌دن وقایه ایچون بو طلبه موافقت ایدلمسی امرنی ویردم . و كمیلر شمدي بوغازك بری طرفنده بوغاز استحكاماتنك تحت‌حمایه‌سنده بولونیورلر . فقط بزده بونك نتیجه‌سی اوله‌رق بر مسئلهٔ سیاسیه قارشیسنده قالمش اولدق . بوكیجه بومسئله‌یه عائد بر قرار ویرمك لازمكلیور . » دیدی .

مسئله جداً پك نازكدی . طرفین مخاصمیندن برینه منسوب ایكی سفینهٔ حربیه عثمانلی صولرینه التجا ایتمشدی . بی‌طرفلق قواعدینه توفیقاً بزم یا یكرمی درت ساعت‌ظرفنده بوسفائن حربیه‌یی قره‌صولریمزی ترکه اجبار ویاخود بوتون‌اسلحه‌سندن تجرید ایده‌رك برلیمانده اقامت ایتدیرمكه مجبور ایدك . حالبوكه بز حقیقتده آلمانیانك متفقی اولدیغمزدن سفائن مذ كوره‌یی دشمنه تسلیم ایتمكله مساوی اولان برنجی شقی اختیار ایده‌مزدك . بوهم منافعمزه وهم وظائفمزه مخالفدی . ایكنجی شقه ایسه آلمانلرك یاناشمایاجقلری محققدی . بوحالده یكرمی درت ساعت صوكره مؤتلفین بو حركتمزی Casus belli عدایدرك بزه اعلان حرب ایده‌بیلیرلردی . كرچه ایركج

بو حادثه وقوعه كله‌جك و برحربه اشتراك ايده‌جكدك. فقط اردومزك وضعيتی بو اشتراككث ممكن اولديغی قدر تأخيرينی آمردی.

او صره‌ده فرانسز وانكليز سفيرلری كمال تلاشله صدر اعظم پاشايی زيارته كلديلر وآلمان سفائن حربيه‌سنك بوكون چناق قلعه بوغازندن ايچری‌یه داخل اولدقلرينی وحتی برچوق فرانسزلری حاملاً دون صباح استانبول ليماننده‌ن حركت ايدن وچناق قلعه‌یه مواصلت ايتمش اولان مسافری واپورينی تحری‌یه جرأت ايتدكلرينی، بوحركتی حكومت سنيه‌نك اعلان ايتديكی بيطرفلغه مغاير بولدقلرينی بيلديرديلر وكمال شدتله پروتستو ايتديلر.

برايكی ساعت مذاكره‌دن صوكرا كميلرك موقتاً ظاهراً تسليحاتدن تجريدينی آلمانيا حكومتندن رجا ايتمكه قرار ويردك. طلعت وخليل بكلر انجمن وكلانك بوقرارينی سفير وانكنهايمه تبليغ ايتمك اوزره طرابيه‌ده‌كی سفارتخانه‌یه كيتديلر. برساعت صوكرا عودت ايدرك سفيرك بوكا قطعياً راضی اولمديغی وكرچه حكومت عثمانيه‌نك بی طرفلق شكلی آلتنده شمديلك حربه دخولنك تأخيرينی اولجه قبول ايتمشلرسه‌ده آلمان سفائن حربيه‌سنك بو ضروری التجاسی اوزرينه وضعيتك بالكليه تبدل ايتديكی قناعتنده بولونديغی و شايد بوحادثه ائتلاف دولتلريله حكومت عثمانيه آره‌سنده انقطاع مناسبات وحتی اعلان مخاصماتی انتاج ايدرسه بونی حادثاتك ضرر وزيان طبيعيسنه عطف ايدرك قبول ايتمك مجبوريتنده بولنديغمزی افاده ايتديكنی بيلديرديلر.

انور پاشا سفيرك بومطالعاتنه اشتراك ايديور وفقط بن‌هرنه‌اولورسه اولسون بوكا برچاره‌ٔ تسويه بولارق شمديكی حالده حربه كيرمكدن توقی ايتمك مجبوريتنده‌اولديغمزی ادعا ايديوردم. صدراعظم پاشا ايله جاويد بك دخی بنم فكريمه اشتراك ايديورلردی.

نهايت ايچمزدن بريسی شويله برتدبير تكليف ايتدی:

« آلمانلر بوايكی كمی‌يی دها اول بزه صاتمش اولامازلرمی؟ چناق قلعه‌یه كليشلری كميلری بزه تسليم مقصدينه ابتنا ايتديريله‌مزمی؟ » ديدی.

هركس كنديش برنفس آلدی. ايشی برتسويهٔ دوستانه‌یه ايصال ايده‌جك بر زمين بولونمشدی. برمدت صكرا سفير وانكنهايمی پرنسك ياليسنه دعوت ايدرك بوتكليفی درميان ايتمكه قرار ويردك. انور پاشانك ياورلرندن بری سفارتخانه‌یه كوندرلدی. بر چاريك صوكرا سفيرياليه‌یه كلمشدی. وقت كيجه ياريسنی كچيوردی. صدراعظم وطلعت بكله سفير اراسنده برساعت قدر حرارتلی بر مذاكره‌دن صوكرا همان او كيجه برلينله مخابره ايدرك صباحه قدر جواب موافقت استحصالی وعدی آلندی. فقط بز برليندن بر جواب موافقت ورود ايدنجه‌یه قدر صدر اعظم پاشانك قوناغنی ترك ايتمه‌دك. نهايت صباحك ساعت دردنده كميلرك توركيه‌یه صاتيلمش اولديغی اعلان ايتمكه صلاحيتدار

اولدیغمزه، شوقدرکه امیرال شوسونك عثمانلی خدمت عسکریه‌سنه قبول ایدلمسی شرط اولدیغنه دائر جواب موافقت کلدی.

بو صاتیش کیفیتی حقیقی دکل ظاهری ایدی. ایمپراطور حرب دونماسنه عائد سفائنی انجق رایخشتاغك ٠و فقتیله صاته‌بیله‌جکندن بیع قطعینك حربدن صوکرا رایخشتاغدن آلنه‌جق قراره تعلیقی ضروری اولدیغی بیلدیریلیوردی. بوصورتله شو ظواهر امکانی بولونمش اولدیغندن ایشك تفرعاتی بحریه نظارتجه اتمام اولونمق اوزره صباحلك ساعت بشنده انجمن وکلا داغیلدی. أوه عودتله برمدت اویودقدن صکره بحریه نظارتنه کیتدم وهمان کوبن وبره‌سلاوك حکومت عثمانیه‌جه المانیادن صاتین النمش ومذکور سفینه‌لرك دونکی کون چناق قلعه‌یه مواصلت ایتمش اولدقلرینه دائر غزته‌لره رسمی بر بیاننامه ویردم. سلطان عثمانله رشادیه‌نك انکلیزلر طرفندن مصادره‌سنه مقابل ایشته شمدی دیکر ایکی کمی الده ایتمش اولدیغمزه دائر پك حرارتلی مقاله‌لر نشر ایتملرینی منتسبین مطبوعاتدن رجا ایتدم.

فقط ایشك اك نازك جهتی الآن عثمانلی دونماسی قوماندانی صفتیله دونماده بولنان آمیرال لیمپوس ایله انکلیز ضابطانی دونمادن کوروالتوسزجه‌کری چکمکدی. ایرتسی کون آمیرالدن برراپور آلدم. بویله ایکی‌یکی سفینه الده ایتدیکندن طولایی حکومت عثمانیه‌یی تبریك ایدیور و کمیلر درعقب کندی قوماندا‌سنه کوندرلدکلری حالده دونمادن تفریق ایده‌جکی ضابطان و مرتبات سائره‌یی نهایت برآی ظرفندن بوصولك سیستم کمیلری اداره‌یه مقتدر بر حاله کتیره‌بیله‌جکنی سویلیوردی. آمیرالی دعوت ایدرك بوبابده مذاکراته باشلادم. آلمان امیرالی ایله کمیلرك مرتباتی پك یورغون اولدقلرندن نه زمان کمیلری تخلیه ایده‌جکلری پك‌ده معلوم اولونمادیغندن شمدیلك بوکمیلره‌ویریله‌جك مرتبات وضابطانك لیسته‌لرینی تنظیم ایله اشتغال ایتملرینی رجا ایتدم.

تصادفات حسنه‌دن اولارق درت بش کون صکرا امیرالدن قیصه برمکتوب الدم. بومکتوبده دوغرودن طوغرویه صدراعظم پاشایه انکلیزجه اولارق تقدیم ایتدیکی راپورك برصورتنی بکا کوندرمش اولدیغنی سویلیوردی. راپوری ترجمه ایتدیردم. دونانمامزك واردومزك حالی ایلری سوره‌رك حکومت عثمانیه‌نك قطعی بی طرفلق محافظه ایتمسی لازم کله‌جکنی ویکی کلن کمیلری اداره خصوصنده اکتساب ملکه ایده‌بیلمك ایچین عثمانلی ضابطان و مرتباتنك لا اقل اوچ بش سنه‌لك بر تعلیم وتربیه‌یه محتاج اولدقلرینی درمیان ایدییوردی. همان امیراله برجواب یازدم. کندیسی امور بحریه‌نك اصلاحنه مأمور اولمق اعتباریله طوغریدن طوغری‌یه عثمانلی بحریه ناظرینك معیتنده بولندیغی وبناءً علیه راپورلرینی آنجق بحریه ناظرینه تقدیم ایده‌بیله‌جکنی، فقط راپورلرینك یالکز اصلاحات بحریه‌یه انحصار ایتمسی شرط اولوب قوای بحریه‌مزك

احوالندن بحث ایله طرز سیاست حقنده حکومت عثمانیه‌یه ارائهٔ طریقه صلاحیتدار اولمدیغنی بیلدیردم.

ایرتسی کون امیرالدن پك قیصه برجواب کلدی.

« امرنامه‌کزدن وضعیت حقیقیه‌نی کشف ایتدم. بعدما ارائه بیوریلان خط حرکتدن انحراف ایتمیه‌جکمی عرض ایدرم. شوقدر وارکه بوصره‌ده پك زیاده یورولمش اولدیغمدن؛ راحتسزلغمدن طولانی طرابیه‌ده بر صیفیه‌ده اقامت ایتمکده بولونان قیزمك یاننده؛ برمدت استراحت ایتمکلکمه مساعده بویورلمسنی رجا ایدرم.» دییوردی.

رجاسنی اسعاف ایتدیکمی، انجق کندیسی دونانمه‌ده بولنمدیغی حالده دیکر انکلیز ضابطانیله چرخجی وسائره‌نك دونانمه‌ده بولنمسی عثمانلی مرتباتیله اره‌لرنده اختلافات تولیدینی انتاج ایده‌بیله‌جکندن ضابطان مومی الیهانك ترسانه‌جه خصوصات سائره‌ده استخدام ایدلمك اوزره دائرهٔ بحریه‌یه اعزاملری ایجاب ایده‌جکنی بیلدیردم. ایرتسی کون امرم اجرا اولنه‌رق دونانمه‌ده انکلیز ضابطان ومرتباتندن هیچ برکیمسه قالمادی.

بونی متعاقب امیرال شوسون پاشانك دونانمای عثمانی برنجی قوماندانی عنوانیله خدمت سلطنت سنیه‌یه داخل اولدیغنه دائر ارادهٔ سنیه نشراولوندی. برقاچ کون صکراده « یاووز » و « مدللی » اسملرینی آلمش اولان کوبن وبره‌سلاو استانبول لیمانینه کله‌رك عثمانلی سنجاغنی کشیده وموده آچیقلرنده دمیرله‌دیلر. برقاچ کون صوکرا هکبه‌لی آطه‌ده اجرا اولونان قاییق یاریشلری وسیله‌سیله یاووز ومدللی نك‌ده داخل اولدیغی عثمانلی دونانماسی ارطغرل یاطیله یاریش محلنی تشریف بیورمش اولان ذات حضرت پادشاهینك حضورلرنده بررسم کچید اجرا ایتدی. او کونلر استانبولده خلقك نشئه وسروری جداً تصورك فوقنده ایدی. حکومتك استحضارات حربیه‌سندن هرکس امین بولنیور والمانیا ایله اوستریانك غلبه‌سنی ارزو ایتمه‌ین هیچ برمسلمانه تصادف ایدلمیوردی. خلقك تمایلات دوستانه‌سی المانلری جداً سویندیرییور، انکلیز، فرانسز، روسلری ایسه حدتلندیردکجه حدتلندیرییوردی.

انکلیز، فرانسز وروس سفیرلریله بعض مذاکرات خصوصیه

کوبن وبره‌سلاوك مرمره‌یه دخولندن صوکرا بز بالطبع بوغازلری قپامشدق. بر یاندن بو معامله‌یی بر طرفدن‌ده بو ایکی المان سفینهٔ حربیه‌سنده الآن المان مرتباتی بولونماسنك بی طرفلغه مغایرتی ایلری سوره‌رك انکلیز وفرانسز سفیرلری رسمی وخصوصی‌ده مارشلر یاپمقدن بر آن خالی قالمیورلردی. اتفاقمزدن بی خبر اولان ائتلاف سفراسی بوایکی کمی و موجود برچوق المان ضابطانی سایه‌سنده المانلرك بزی بهمه‌حال

بر حربه سوروکلیه‌جکلرینی ادعا ایدییورلر و بزم بی طرفلغمز ایچین یکانه چاره بو کمیلرك المان مرتباتندن تجریدی والمان هیئت اصلاحیه‌سیله مذکور مرتباتك المانیایه اعاده‌سندن عبارت اولدیغنی سویلیورلردی . جداً بی طرف اولسه ایدك بزم یاپه‌جغمز ایش‌ده بوایدی . فقط بز بی طرفلغمزی منحصراً وقت قازانمق ایچین اعلان ایتمش ، حربه کیرمك ایچین اردونك سفربرلکنی اتمام ایتمسنه انتظار ایدییوردق .

بوصره‌ده انجمن وکلا ینه وقت قازانمق فکریله انکلیز سیرلوئی‌ماله‌ته بیم وفرانسز سفیری ایله جاوید بکك پك صیقی بر تماس محافظه ایتمکلکزه واتفاقمز حقنده‌کی شبهه‌لرینی درعقب ازاله‌یه ساعی بولونمقلغمزه قرار ویردی .

طرابیه‌ده اقامتکاهنده بر کون آقشام اوزری کندیسیله کوروشورکن سیرلوئی‌ماله‌ت:

« جمال پاشا ! حکومت عثمانیه بیطرفلغی حقیقتاً نه‌وصوکنه قدر محافظه ایچین نه کبی منافع تأمیننه راضیدر ؟ » دیدی .

حکومت عثمانیه‌نك حقیقی بیطرفلغندن شبهه ایتمه‌مکله برابر بوسؤالی صدراعظم پاشایه عرض ایتمك مجبوریتنده اولدیغمی بیلدیردم .

انکلیز وفرانسزلرك دائرهٔ اتفاقنه کیرمك ایچون نه کبی شرائط درمیان ایتمه‌مز ایجاب ایده‌جکنه دائر صدراعظم پاشا ایله برقاچ ماده قرارلاشدیره‌رق یازدق . بوماده‌لر ؛ بالعموم قاپیتولاسیونلرك الغاسی ، یونانلیلرك غصب ایتدیکی آطه‌لرك اعاده‌سی ، مصر مسئله‌سنك حلی ، روسلر طرفندن امور داخلیه‌یه قطعیاً مداخله ایدلمامسی وشاید روسلر طرفندن بر تجاوزه دوچار اولورسه‌ق انکلیز وفرانسزلر طرفندن بالفعل ممانعت اولونمسی وسائره کبی برطاقم شرائطدن عبارت ایدی‌که سیرلوئی‌ماله‌تك بونلری لوندره‌یه نقل ایتمش اولدیغنی بز حربه داخل اولدقدن صوکرا نشر اولونان انکلیز ماوی کتابنده‌کی تلغرافنامه‌دن آکلادم . اوچ درت کون صوکرا سیرلوئی‌ماله‌ت برر ؛ برر جواب ویرییوردی : قاپیتولاسیونلرك قسم عدلیسنك الغاسی شمدی موضوع بحث اولامازمش ، آنجق اقسام مالیه‌سندن بعضیلرینك شمدیدن الغاسنه دیکر متفقلری راضی اولمق شرطیله ، انکلتره موافقت ایده‌بیلیرمش ؛ یونانلیلرله آرامزده‌کی آطه‌لر مسئله‌سنی زمانه تعلیق ایتمك دهاموافق اولورمش ؛ مصر مسئله‌سنك صورت حلنه شمدیدن یاناشمق تهلکه‌لی اولاجغندن بونك حرب عمومیدن صوکرایه براقلمسی انسب ایمش ؛ روسلرك تورکیه‌یه شمدیلك برکونا نیت تجاوزلری اولمایوب اساساً حکومت عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سی دیکر دول معظمه مثللو انکلتره وفرانسه‌نك دخی تحت ضماننده بولوندیغندن بوجهتدن پك زیاده أمین اولمقلغمز لازمکلیرمش ؛ شوقدر وارکه اکر بز آرزو ایدرسه‌ك بوضمانی تقویه ایده‌جك وجهله برسند سیاسی اعطاسنه حاضر بولنیورلرمش . آنجق بوتون بومنافعه مقابل بزده روس سفائننه قارشی بوغازلری هیچ برزمان وهیچ بربهانه ایله قاپامامغه

مجبور اولمقلغمز و بو نقطهٔ مهمه حقنده‌كی روس آمالی تطمين ايتمكلكمز ايجاب ايدرمش. بزم هيئت ائتلافيه لهنه حربه كيرمكلكمزی قطعياً ايسته‌ميورلر و بونی منفعتلرينه مغاير كوريبورلرمش ؛ بزدن ايسته‌دكلری شی قطعی بی‌طرفلغمزك محافظه‌سی، آلمان مرتباتيله هيئت اصلاحيه‌سنك آلمانيايه اعاده‌سی ، چناق قلعه بوغازينك سير وسفائنه درعقب كشادی ايله بعدما قطعياً قپادلميه‌جغنك تعهد ايدلمسی ايمش و بوكا مقابل تماميت ملكيه‌مزك محفوظيتنه و مالی قاپيتولاسيونلرده تعديلات اجراسنه دائر انكلتره فرانسه و روسيه باب عالی‌يه برسند ويره‌جكلرمش .

نجه جواب پك صريح ايدی. بزم كنديلريله برابر حربه كيرمكلكمزی ائتلاف هيئت دوليه‌سی ايسته‌ميوردی . بونك سببی نه اولابيلير ؟ زيرا بز اونلرك متفق اولارق حربه كيره‌جك اولورسه‌ق روسيه‌نك كوز ديكديكی استانبوله وضع يد امكانی اورته‌دن قالقاجقدی . بوكا روسيه قطعياً راضی اولاماز و بناءً عليه فرانسز و انكليزلرده ياناشامازلردی ، مقصدلری صراحةً شو ايدی :

« توركيه‌يی شمديلك بزه مضر اولاجق تدابير اتخاذندن منع ايده‌لم . روسلر بو حرب عمومی اثناسنده بزمله تماسی غائب ايتمه‌سونلر و بو سايه‌ده بز حربی قازانه‌لم ؛ اوندن صوكرا روسيه‌نك آرزوسنه توفيقاً استانبولی روسلره ويرمك و عربستان ايالتلرنده اصلاحات طلبی نامی آلتنده مختاريتلر تأسيس ايتمك و اونلری تحت حمايه و نظارتمزه آلمق كوچ برشی دكلدر . »

بو ايضاحاتمدن آكلاشيليوركه ايلك اتفاق تكليفم پارسده ناصل و نه صورتله رده دوچار اولديسه انكليز قاناليله ياپديغم ايكنجی اتفاق تكليفی ده عيناً او صورتله رد ايدلدی.

انكليز و فرانسز سياستنی تعقيب ايتمه‌مش اولديغمزدن دولايی بزی حماقت و دها دوغروسی جنايتله اتهام ايدنلره صورارم ؛ بزی ايسته‌مين دولتلرله اتفاقمز نه صورتله ممكن اولابيليردی‌كه بزده اتفاق ايتمش اولالم ؟ دينيليوركه بی طرفلغمزی محافظه دها اولا اولوردی . بوغازلری سير وسفائنه سربست بولونديره‌جق شرطيله دكلمی ؟ اوحالده روسيه بو حرب عموميدن اويله بويوك برظفرله چيقاجق ايديكه حتی حربك نهايتنی بيله بكله‌ميه‌رك استانبولك وشرقی آناطولينك اشغالنه امكان بولاجقدی .

« هم بوغازلری قپايالم همده بی‌طرفلغمزی محافظه ايده‌لم . » دينه‌جك اولورسه بوكا نه عهداً حقمز واردی ، نه‌ده انكليز و روسلر مساعده ايدرلردی . فعلی تضييقات اوقدر چابوق باشلاردی‌كه بالنهايه « حربك صوكنه قدر بوغازلری و استانبولی تحت اشغالمزده بولونديره‌لم‌ده بعدالحرب ينه‌سزه اعاده ايدرز . » طرزنده ادعالر باش كوستریر و بالفعل اجرا ايدرلردی . خلاصه بزم ايچين ايكی چارهٔ نجات واردی : يا ، انكليز و فرانسزلرله متفقاً مركزی ايمپراطورلقلر عليهنه حرب ايدرك بو سايه‌ده روسلرك

بزه قارشی بردها تجاوز ایده‌مه‌ملرینی تأمین ایتمك یاخود مرکزی ایمپراطورلقلرله متفق اوله‌رق روسلرك شدید برمغلوبیته دوچار اولمسنه چالیشمق. فرانسز و انکلیزلر اتفاقمزی رد ایدرك بزی دشمن جانمزك خیرومنفعتنه بوغازلری آچیق بولوندیرمق شرطیله بی‌طرفلغه دعوت ایدییورلردی . مرکزی ایمپراطورلقلرایسه خصممزی أزه‌بیله‌جك برقدرت مهیبه‌ارائه ایتمکله‌برابر بزی خصممزك مستفید اولامیه‌جغی تدابیر اتخاذینه مجبور ایده‌جك وجهله دائرهٔ اتفاقنه آلیورلردی . بو سایه‌ده بلکه خصممزك اضمحلالی مأمول . یالکز براحتمال وارکه شاید مرکزی ایمپراطورلقلر مغلوب اولورلرسه بزم ایچین پك وخیم برعاقبت محقق . اویله آما شاید ائتلاف دولتلرینك ایستدکلری طرزده بوغازلری آچیق بولوندیرمق شرطیله بی‌طرف قالاجق اولورسه‌ق خصممزك غالبیت قطعیه‌سی وبالنتیجه بزم حیاتمزه نهایت ویرلمه‌سی‌ده غیر وقابل رد وجرح حقایقدن .

بناءً علیه کیم نه‌دیرسه دیسون روسیه‌نك غالبیتی نتیجه‌سنده بلامدافعه ذلیل وحقیر روس و انکلیز و فرانسز ظلم وقهری آلتنه دوشمکدنسه مرد و جسور ملتلره یاقیشیر برقهرمانلقله قاننك الك‌صوك دامله‌سنه‌قدر چارپیشه‌رق نتیجه‌ده‌یا غالبیت قطعیه‌نی احراز ایله ابدیاً قورتلمق ویاخود « بوتون وارم الیمدن کیتدی برناموس مستثنا » دیه‌که حق قازانه‌رق شهامت وناموسکارلقله باشلایان پرشان‌وشرف برتاریخ ملی‌یه ینه شهامت و ناموسکارلقله نهایت ویرمك نجه اولادر . بویالکز نجه دکل مملکتك اکثریت عظیمه‌سنجه‌ده اولا کورولدیکی ایچین درت‌سنه دوام ایدن حربمز أثناسنده چناق‌قلعه مدافعه‌سی ، سلمان‌پاك‌مدافعه‌سی ، کوةالاماره محاصره‌سی ، نجره‌مدافعه‌لری ، مدینه مدافعه‌سی کبی الك‌بیوك ملتلرك بیله تاریخ مخفرتلرینی تزیین ایده‌بیله‌جك نجه‌خوارق حادثات یاراتمغه موفق اولدق . بالطبع بو مطالعاتم مدافعهٔ ناموس ایچون بذل حیاتی الزم عد ایدن فداکاران و ناموسکاران ملته عائددر . حیاتلرینی اوچ بش کون دها ادامه ایده‌بیلمك ایچین هر درلو ذلت و مسکنته تحمل ایتمکدن چکنمه‌ین عجزه و بی‌چارکان بوسوزلریمك قیمتنی تقدیرایده‌مزلر . سوءطالع سوقیله شمدی اوغرادیغمز وضعیت ألیمه‌یی مال بولمش مغربی کبی فرصت اتخاذ ایدرك « ایشته بی‌طرف قالسه‌ایدك هم اوقدر آدم أولمزدی هم‌ده بو فلاکته اوغرامازدق» دیمك صورتیله برده فرط کیاست ابرازینه قیام ایدرلر . اونلره قارشی ویره‌جکمز جواب « مدافعه ایدرك أولمکله بلامدافعه أولمك ارەسنده‌کی فرقی تقدیرایتمه‌ینلرله سوزیمزیوق! » دیمکدن عبارتدر .

*
* *

انکلیز و فرانسز سفیرلریله بو طرزده جریان ایدن تماسلریمز آره‌سنده بعض کولونج محاوره‌لریمزده اولمشدی .

برکون سیرلوئی‌مالەت ایله قنوشورکن انورپاشانك آلمانلر طرفندن تماماً قازانلمش

اولدیغنه أمین اولدیغنی و پك یقین برزمانده آلمان ضابطلری وبالخاصه کوبن‌وبره‌سلاو واسطه‌سیله اعلان حربی ایجاب ایده‌جك بروقعه احداث ایده‌جکلرینی سویله‌مشدی .

قابینه‌ده بی‌طرفلق فکرینك غالب اولدیغی و بناءً علیه هیچ بر تهلکه بولونمادیغی طرزنده جواب ویریرکن دیدیکه :

« خیر ، جمال پاشا ، آلدانیورسکز . بن‌امینم‌که بوآلمانلر مقصدلرینه نائل اولمق ایچین برضربهٔ حکومت یاپمقدن بیله چکنمزلر . مثلا سزی حبس ایدرلر ودها کیم‌بیلیر نه‌لر یاپارلر . »

پك ساده‌دلانه بولدیغم بو سوزلره قارشی ینه برطرز ساده‌دلانه‌ده جواب‌ویرمش اولمق ایچین کوله‌رك دیدم‌که :

« اویله برشی حس ایتدیکم آنده اتخاذ ایده‌جکم تدبیری بن چوقدن دوشوندم . اوزمان بحریه ناظری صفتیله چناق‌قلعه‌یی انکلیزوفرانسزدونمانسنه آچار، حال‌اختلالده بولونان دونمانك تأدیبنی اوکا حواله ایدرم . »

پك شایان حیرتدرکه اوذکی انکلیز دیپلوماتی بو سوزلریمه ایناندی . اوقدرکه بو معناسز محاوره‌یی خارجیه نظارتنه نقل ایتمش اولدیغنی بالآخره ماوی کتابدن‌اوکرندم.

روس تورونجی کتابنك ٤٠ نومرولی وثیقه‌سی ٣١ آغستوس تاریخندن‌اعتباراً ایکی هفته ظرفنده آلمان مرتباتنی غوبن‌وبره‌سلاو سفینه‌لرندن اخراج ایده‌جکمه‌دائر سفیرموسیو دوکیرسه تأمینات حتی‌ناموسم‌اوزرینه سوزویرمش‌اولدیغمی‌سویلیورسه‌ده موسیو دوکیرس اکر یالان سویله‌میورسه مطلقا آمرینه خوش کورونمك ایچین بو تعبیری قوللانمشدر دیمك ایستیورم .

حرب عمومی‌یه صورت دخولمز

بوبون بوظواهرك یانــده دیکر بر چوق حقیقی مساعی واردی . انجق وکلانك هرکیجه‌کی اجتماعنده آلمان‌ـ‌عثمانلی معاهدهٔ اتفاقیه‌ســنك متممی اولمق اوزره برچوق شیلر قرارلاشدیریلیوردی . بونلرك تصدیقنی آلمانلردن طلب ایدییوردق .

بزم اك زیاده آرزو ایتــدیکمز شی بولغارلرك‌ده بزمله برلکده حرب عمومی‌یه داخل اولمسنی تأمین ایتمکدی . امضای همایون ایله موشــح عثمانلی ـ آلمان معاهدهٔ اتفاقیه نسخه‌سی قرارکاه عمومیده آلمانیا ایمپراطورینه تودیع ایدلدیکی زمان بواتفاقدن طرفین ایچین پك بویوك یمن وخیر امید ایتمکده اولدیغنی سویله‌ین مشارالیهك بشوش برچهره ایله :

« شمدی سزه کوزل برحوادث ویره‌یم . بولغار قرالنك بزمله متفق اولدیغنه دائر

اولان مکتوبنی بو صباح جبه قویدم . » دیمش اولدیغنی برلین سفیریمز محمود مختار پاشا حضرتلری یازمشلردی .

بوخبر بزم ایچون جداً موجب ممنونیتدی . زیرا بش آلتی آی اول بزمله قرارلاشدیردقلری مذاکرات اتفاقیه‌یه دائر بولغارلردن حرف واحد ایشیدلمیور وبوحرب عمومیده ائتلاف دولتلریله توحید مساعی‌یه قرار ویررلرسه بزم ایچون پك بویوك برفلاکت انتاج ایده‌بیله‌جکلرینه شبهه ایدلمیوردی . فقط حرب عمومینك ظهورندن بری بر ایکی ای کچدیکی حالده الان بولغارلرده بر اثر حرکت کورولمه‌مکده اولمسی بولغارلرك بزم کبی آلمانلری‌ده آلداتمش اولدقلری ظننی تولید اتمکه باشلامشدی.

پك صیق کوروشمکده اولدیغمز بولغار سفیری موسیو طوشف نتیجهٔ قطعیه حقنده امنیت بخش بر قناعت حاصل اتمه‌دکجه بولغارستانك حربه داخل اولمسی دوغرو اولمیاجغی نظریه‌سنی مدافعه ایدییور وبونظریه‌خارجنه‌چیقمقدن توقی‌ایدییوردی.

کرچه آلمانلر بدایةً بزم سفربرلکمزی اتمام ایدنجه‌یه قدر محافظهٔ بی‌طرفی ایدرك حرب عمومی‌یه ممکن اولدیغی قدر کیچ داخل اولمامزه راضی اولمشلر ایدیسه‌ده بالاخره دوچار اولدقلری مارن مغلوبیتی اوزرینه فرانسه‌یه تجاوز ایدن اوردولرینی برپارچه کری چکه‌رك تعرضدن مدافعه‌یه کچمکه مجبور اولملری وروس اردولرینك برطرفدن شرقی پروسیایی آلت‌اوست ایدرك مظفرانه ایلرلمکه باشلاملری وبنه روس اوردولرینك غالیچیایی استیلا ایتمسی وضعیتلرینی بالکلیه تبدیل ایتمش اولدیغندن برطرفدن مهم برمقدار روس قوتلرینی قافقاسیا داخلنده ودیکر طرفدن ینه مهم برانکلیز قوتی مصرده توقیف ایده‌بیله‌جك اولان بزم، حربه دخولمزی آرتیق قطعیاً ایستمه‌مکه باشلامشلردی.

سفربرك معاهدهٔ اتفاقیه‌یی ایلری سوره‌رك هرکون کرك صدراعظم پاشا نزدنده کرك بزلر نزدنده اجرا ایتدیکی تشبثات کرکی کبی صیقلاشمشدی . اوصره‌ده اوردومزدخی سفربرلکنی اکمال ایتمش و بوتون قول اردولر داخلنده بولوندقلری اوردو قوماندانلرینك امر ایده‌جکلری استقامتده حرکت ایده‌بیله‌جك برحال انتظامه کیرمشلردی. قطعات متمادیاً تعلیم وتربیه ایله اشتغال ایتدکلری کبی همان هرکون استانبول واسکدار جهتلرنده فرقه وقول اردو مانوره‌لری اجرا ایدلمکه باشلانلمشدی .

انورْ پاشانك قوماندا هیئتلرینی کنجلاشدیرمك صورتیله موقع تطبیقه قویدوغی اصلاحات عسکریه‌نك جداً مصیب برتدبیر اولدیغی تمامیله تظاهر ایدییور وبویوك جزء تاملرك سوق‌الجیش وتعبیه قواعدینه واقف کنج قوماندانلر ألنده حرکت قابلیتی احراز ایلدکلری کوریلیوردی .

آلمانلر بونتیجه‌یی کوردکجه ألده بوقدر منتظم بر قوهٔ عسکریه وارکن بونلری

همان موقع استفادەیه قیموب دەآلمان و آوستریالیلرك مغلوبیتنه اوزاقدن سیرجی قالمق قطعیاً جائز اولامیەجغنی سویلیورلردی .

*
* *

بوراده اوفق براستطراد یاپمقلغمه مساعده بیورولسون ، اوکونلرده استانبولده هرآغزده برسوز دوران ایدییوردی .

انور پاشا آلمانلرله اتفاق ایدرك روسیه‌یه اعلان حرب ایتمه‌مز خصوصنده اصرار ایدییورمش ؛ بن ایسه بی‌طرفلقدن قطعیاً چیقمامق فکرنده ایمشم . مناقشه‌مز اوقدر ایلرله‌مش‌که حتی مجلس وکلاده انور پاشا بکا قارشی طبانجه چکمش و فقط بن اوندن اول داورانه‌رق کندیسنی آیاغندن یارالامشم . الغریبی بویالانك سفیر مورغنتاوك بیله خاطراتنه کیرمش اولمسیدر . قوجه سفیر !... محضا دیدی قودیلرینه مستند مطالعات شخصیه‌سنی بر کره‌ده بوحقیقتلری اوقودقدنصکره کوزدن کچیریرسه عجبا یوزی قیزارمایه‌جقمیدر ؟

بن کندیسنه خبر ویره‌یم‌که کرك عبدالحمیدك ادارۀ کیفیه‌سنه نهایت ویرمك ایچین اختلالجی کبی چالیشدیغمز زمانلرده کرك اختلالدن صوکراکی مساعیمز اثناسنده ونهایت ناظر صفتیله تشریك همت ایلدیکمز صره‌لرده نه انور پاشا ، نه طلعت پاشا نه بن ونه‌ده دیکر رفقای مساعیمزدن هیچ بری دکل یکدیکریمزه قارشی طبانجه چکمك حتی عزت نفسمزی رنجیده ایده‌جك الك اوفاق برمعامله‌ده بیله بولنمامشزدر .

بز سفیرمورغنتاوك ایناندیغی وبشقه‌لرینی‌ده ایناندیرمق ایسته‌دیکی کبی قرا کلقلردن کلمش انسانلر دکلز . کمیمز عسکری دارالفنونلرنده اکمال تحصیل ایتمش ، برچوقلریمز تورکیا وآوروپا دارالفنونلرندن اجازتنامه آلمش اولدیغمز و حتی سفیرك ادعا ایتدیکی کبی هیچ برزمان پوسته موزعی اولمامش اولان طلعت پاشا بیله منتظم برتحصیل ابتدائی و تالی کوردکدن صوکرا سلانیك حقوق فاکولته‌سندن اجازتنامه آلمش اولدیغندن بزدن آپاشلره خاص اولان حرکاتك صدورینه امکان یوقدر .

*
* *

فی‌الحقیقه اوردومزك سفربرلکنی حربه داخل اولمامزه مانع کبی کوسترمك امکانی آرتیق قالمامشدی . اوزمان پاره مسئله‌سی ایلری‌سورولدی . کرچه قاپیتولاسیونلربرقانون موقته الغا ایدلمش ایسه‌ده بوندن همان استفاده امکانی‌یوقدی . برطرفدن کومروك وارداتی عادتا ربع درجه‌سنه اینمش ، اعشار وارداتی ده کاملاً اوردویه تخصیص اولونمشدی .

حکومتك فرانسه‌دن استقراض ایتدیکی پاره‌نك ایلك تقسیطی آنجق سنه‌نهایتنه

قدر مصارف عادیهٔ دولتی یا قاپاتابیلیر ، یا قاپاتەمازدی . بناءً علیه پاره مسئلەسنك لزوم حلیدە آلمانلره تکلیف ایدلدی .

تشرین اولك اون برنجی کونی طرابیەدەکی سفارتخانەدە برخصوصی اوکلەطعامنه مدعو اولدیغمه دائر وانکنهایمدن بر دعوتنامه آلدم . سفارتخانەیه کلدیکم زمان صدراعظم پاشا طلعت و خلیل بکلری و انور پاشایی‌دە اورادە بولدم . اوصرەدە آلمانیا سفارتی مستشارلغنه تعیین ایدلمش اولان فون کولمان‌دە موجود ایدی . یمکدن صوکرا سفیرك دارالمساعیسنه چکلدك .

پاره حقندەکی تکلیفاتمزكدە آلمانیا طرفندن قبول ایدلمش اولدیغنی وانکنهایم بشوش برچهره ایله سویلیور و برطرفدن‌دە « آرتق بوندن صوکرا باشقه برمانع ایجاد ایتمه » معناسنی اشراب ایدر طرزدە یوزیمه باقیوردی . اوکون سفارتخانەدە برمعاهدهٔ اتفاقیه امضا ایتمش اولدیغمزه و سائرەیه دائر کسب قطعیت ایتمش اولان قناعت عمومیه بالکلیه خلاف حقیقتدر . اولجه عرض ایتدیکم وجهله ذاتاً معاهدهٔ اتفاقیه حرب عمومینك اعلانی صرەلرندە عقد ایدلمش اولدیغندن بوکون بوکا دائر یاپیلەجق بر ایش یوقدی .

ایرتسی کون انعقاد ایدن انجمن وکلادە وضعیت عمومیه اوزون اوزادی‌یه مناقشه و تدقیق اولندی . انجمندە باشلیجه ایکی تکلیف تظاهر ایدیوردی .

١ — همان حرب عمومی‌یه داخل اولمق ؛

٢ — دها آلتی آی محافظهٔ بیطرفی ایتمکلکمز لزومنه آلمانلری اقناع ایچون خلیل بك ایله ارکان حربیهٔ عمومیه رئیس ثانیسی حافظ حقی بکی آلمان قرارگاه عمومیسنه کوندرمك .

بوایکنجی فکری جاوید بك مدافعه ایدیور برنجی فکردە نظار سائرە متفق بولنیورلردی . صدراعظم پاشا ایلك دفعه اولەرق متردد برطور طاقینمشدی .

او صرەدە انور پاشا غوبەن‌ایله برەسلاوك قرەدکیزەچیقمالرینی منع ایتمکدە آرتق دوام ایدەمیەجکنی ، زیرا آمیرالك غایت محق برچوق اسباب عسکریه سرد ایتمکدە بولندیغنی درمیان‌ایتدی. فقط بوایکی سفینەنك دیکرعثمانلی سفائنی ایله برابر قرەدکیزە چیقماسی محقق بزم حربه دخولمزی انتاج ایدەبیلیردی . برکرە ائتلاف دولتلری غوبەن‌وبرەسلاو سفینەلرینك عثمانلی سفینەسی اولدقلرینی قبول‌ایتمەکلرینی وبناءً علیه عثمانلی بایراغنی و عثمانلی مرتباتنی حامل‌اولەرق دخی بوغازلردن چیقەجق‌اولورلرایسه درعقب دشمان معاملەسی کورەجکلرینی آچیقدن آچیغه اخطار ایتمشلردی .

بناءً علیه روس دونماسنك دخی غوبەن وبرەسلاوی فنا بروضعیتدە یاقالیەجق اولورسه درعقب هجومدن کری دورمایەجغی محققدی .

هرحالده بوكا بر ملاحظه‌یه مبتنی اوله‌رق روس دونماسی غوبن وبره‌سلاوه هجوم ایتمه‌سه‌یله بزم حربه داخل اولمقلغمزی پك زیاده آرزو ایتمكده بولنان آمیرال سوشونك بالذات روس دونماسنه ویا روس لیمانلرینه هجوم ایتمك صورتیله بزی حربه سوروكلیه‌بیلیردی .

خلیل وحافظ حقی بكلرك برآن اول برلینه كوندریله‌لرینه و دونمایه‌عائد مسئله‌نك باش قوماندانلق وكالتنك تحت مسؤلیتنه ترك ایدلمه‌سنه فقط حربه میدان ویره‌جك احوالدن تماميله توقی ایدلمكه قرار ویرلدی .

آمیرال سوشونك قره‌دكزده دشمان دونماسیله كندی بیننده تشرین‌اولك یكرمی طقوزنجی كونی جریان ایدن احواله دائر ویردیكی راپور موجبنجه ایلك اول روسلر طرفندن تشبث ایدلدیكنی قبول ایتمك مجبوریتنده بولندیغمز اجراآت‌بحریه نتیجه‌سنده روسلر وبالنتیجه انكلیزلرله فرانسزلر حكومت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتدیلر .

*
* *

عثمانلی دونماسنك قره‌دكزده روس دونماسی‌طرفندن دوچار تجاوز اولماسی‌اوزرینه دونمامز طرفندن اوده‌سا ، سیواستوپول ، تەئودوسیا وسائره كبی لیمانلره وروس سفائن حربیه وتجاریه‌سنه تجاوزاتده بولوندیغی حوادثی استانبوله كلیر كلمز صدراعظم سعید حلیم پاشاده غایت غریب برحالت روحیه مشاهده ایدیلدی. مشارالیه كویا آلمانلر بزی‌حربه سوروكلیه‌جكلرندن كندیلری بومسئولیته‌قطعیاً اشتراك ایتمك ایسته‌مزلرمش.

او كونلر بایرام اولمق مناسبتیله یالكز یالیده اجتماع ایدییوردق . سعید حلیم پاشا دونمانك بوتجاوزی حربه سببیت ویره‌جك اولورسه محقق صورتده استعفا ایده‌جكنی سویلیوردی. آلمانلرله عقد ایتدیكمز اتفاقی كندیلری امضا ایتمش‌وبونك تولید ایتدیكی هرنوع مجبوریتلره توسل ضروری اولدیغی حقنده برقاچ كون اول ویریلن قراره كندیلریده اشتراك ایتمش اولدقلری حالده بواحوالك نتایج طبیعیه‌سندن اولان بر حادثه‌نك ظهوری اوزرینه استعفا ایده‌جكلرینی درمیان ایتمه‌لری قطعیاً غیر قابل تجویز اولدیغی جدی برلسان لایقله مشارالیهه افاده اولندی . بوافاداتك غیرقابل رد وجرح منطقی قارشوسنده برجواب شافی بولامایان پرنس نهایت نتیجهٔ طبیعیه‌یی قبول ایتدی واستعفادن واز كچدی .

*
* *

روسیه وفرانسه و انكلتره‌نك حكومت عثمانیه‌یه اعلان مخاصمات ایتدكلری كون مجلس وكلا باب‌عالیده صورت فوق‌العاده‌ده اجتماع ایتمشدی . سعید حلیم پاشا آمیرال سوشونك ویردیكی راپورده ذكر اولنان وقایعی تكرار ایده‌رك روس دونماسنك قره

دکزده بولنان سفائن حربیهٔ عثمانیه‌یه تجاوز ایتمسی اوزرینه دونمای همایونك دخی روس دونماسنی تعقیبه مجبور اولدیغنی وبالنتیجه اوده‌سا وسیواستپول وسائره کبی روس لیمانلرنده بولنان سفائن حربیه وتجاریه‌یه قارشی استعمال سلاح ایتدیکنی وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق اولا روسیه دولتنك ومتعاقباً فرانسه وانکلتره دولتلرینك حکومت عثمانیه‌یه اعلان مخاصمات ایتدکلرینی ، کرچه حکومت عثمانیه ادامهٔ مناسبات ومنع مخاصمات ایچون قره‌دکزده مشترك تحقیقات اجراسیله اول امرده هانکی دونمانك تجاوز ایتدیکی تظاهر ایدرسه او دونما قوماندانینك شخصاً مسئول ایدلمه‌سنی تکلیف ایتمش ایسه‌ده روسیه حکومتی طرفندن کمال شدتله رد اولندیغی و بناءً علیه حکومت عثمانیه‌نك‌ده کندیسنی روسیه وانکلتره وفرانسه حکومتلریله حال حربده عد ایتمکه مجبور اولدیغنی وکیفیتك بامضبطه عرض عتبهٔ علیا قلنمسی ضروری اولدیغنی بیان وبوکا نظراً وکلانك فکر و مطالعه‌لرینی سربستجه بیان ایتمه‌لرینی‌ده علاوةً رجا ایتدی .

اك اول تلغراف ناظری اوسقان افندی سوزه باشلایه‌رق : کندیسی اساس اعتباریله محاربه‌لرك علیهداری اولدیغندن حکومت عثمانیه‌نك حربه داخل اولماسنی تصویب ایده‌ن بر قرارنامه‌یه وضع امضا ایده‌میه‌جکنی و بناءً علیه نظارتدن استعفایه مجبور اولدیغنی و شوقدرکه شاید پوسته وتلغراف نظارتی مدیریت عمومیه‌یه قلب ایدیله‌جك اولورسه مدیر عمومی صفتی ایله‌ده بو ایشی ایفا ایده‌بیله‌جکنی سویلدی .

متعاقباً زراعت وتجارت ناظری سلیمان البستانی افندی سوز آله‌رق « صلح بین‌الملل » جمعیتی اعضاسندن اولماسی اعتباریله عموماً حربلرك علیهداری اولدیغندن کندیسیده مع‌الأسف استعفایه مجبور اولدیغنی بیان ایتدی .

نافعه ناظری چوروکصولی محمود پاشا قابینه‌ده ، حقنده اعتمادسزلق کورمکده اولدیغندن باحث برقاچ سوزدن صوکرا مستعفی عد ایدلمه‌سنی رجا ایتدی .

جاوید بك اوکون مجلس وکلاده بولنمیوردی . فقط کندیسیده استعفا ایتمکه قرار ویردیکنی طلعت بك سویله‌مشدی . استعفا ایدن ناظرلر مجلس وکلایی ترك ایتدیلر . متباقی ناظرلرکه صدراعظم سعید حلیم پاشا ، شیخ‌الاسلام خیری افندی ، حربیه ناظری انور پاشا ، داخلیه ناظری طلعت پاشا ، بن ، عدلیه ناظری ابراهیم بك ، معارف ناظری شکری بکدن عبارت ایدك ، عنایت صمدانیه‌یه ، امداد روحانیت پیغمبریه‌یه و یاوری طالع شهریاری‌یه کووه‌نه‌رك حال حربی قبول ضروری اولدیغنه دائر بر مضبطه تنظیم وعتبهٔ شهریاری‌یه تقدیم ایتدك .

برمدت صوکرا اجتماع ایدن مجلس مبعوثان واعیان‌دخی حال حربی عظیم را کثریتله تصویب وقابینه‌یه بیان اعتماد ایتمش اولماسنه کوره حکومتك سیاست خارجیه‌سی مظهر تصویب اولمش دیمك اولور .

ائتلاف دولتلریله حالحربی قبول ایتدیکمزه دائر اولان مضبطه‌یی تنظیم ایتدیکمز کون اسکدار جهتنده ایجادیه ایله چاملیجه وارن کوی آراسنده برقول اردو مانوره‌سی یاپدیرییوردم . برطرفده آلمانیالی میرآلای نیقولای بکك قوماندانسنده‌کی اوچنجی فرقه و دیکر طرفده میرآلای محمود کامل بکك قوماندانسنده‌کی بشنجی قول اردو بولونیوردی . برکون وبرکیجه دوام ایده‌رك نهایت صباحه قارشی فجر ایله برابر اوچنجی فرقه طرفندن مدافعه ایدیلن چاملیجه تپه‌سنه اجرا قلنان هجوم ایله نهایت بولان بومانوره‌یی متعاقب اردو قوماندانی صفتیله حرکاتی تنقید ایچون چاملیجه تپه‌سی اوزرینه طوپلادیغم درت فرقه‌نك بالعموم ضابطانه حالحرب خبری ویردیکم زمان شاهد اولدیغم تظاهرات وطنپرورانه و آرزوی شدید مجادله‌یی هیچ بردقیقه کوزمك اوکندن کیدره‌میه‌جکم. بودرت فرقه‌نك افراد وضابطانیده افراد ملت عثمانیه‌دندی. بونلرك اوزمانکی نشئه وسرورینی کورمه‌یوبده حرب عمومی‌یه داخل اولمغی ملت ایسته‌مدی دیمکه جسارت ایتمك اکردنائتدن ایلری کلمیورسه خیانت ویا حماقتدن نشئت ایدیور

*
* *

پرنس عباس حلیم پاشانك نافعه نظارتی و احمد نسیمی بکك زراعت نظارتیله داخل اولدیغی قابینه‌ده مالیه نظارتی وکالتنی طلعت بك، پوسته وتلغراف نظارتی وکالتنی شکری بك درعهده ایدرك باشقه تعدیلات اجرا اولنمادی .

دردنجی اردو قوماندانلغی

حالحربه دخولمزدن بش اون کون صوکرا انورپاشا برکون بنی قوناغنه دعوت ایتمشدی . اوصره‌ده آیاغنده چیقان برچباندن طولایی پاشا یاتاقده یاتیوردی . دعوتنه همان ایجابت ایتدم . وضعیت عمومیه حقنده برقاچ کلمه تعاطیسندن صوکرا دیدی‌که :

« عزیزم جمال پاشا ! سویش قنالی اوزرینه برحرکت تعرضیه‌یه ترتیبی صورتیله انکلیزلری مصرده اشغال ایتمك وبوسایه‌ده غرب جبهه‌سنه سوق ایتمکده اولدقلری برچوق هند فرقه‌سنی مصرده آلیقویمغه مجبور ایتمکله برابر چناققلعه‌یه برقوۀ اخراجیه سوقلرینه مانع اولمق ایستیوردم . بونکچون بر ایکی آیدن بری سوریه‌ده بعض استحضاراتده بولونیوردم . میرآلای مرسینلی جمال بك قوماندانسنده‌کی سکزنجی قول اردویی بووظیفه‌یه تخصیص ایتدم . آلمانلر بویله برحرکتك اجراسنه صوك درجه‌ده اهمیت عطف ایتدکلرندن هیئت اصلاحیه‌یه مأمور ارکان حربیه قائممقامی فون‌قره‌س بکی‌ده منحصراً قنال سفری استحضاراتیله مشغول اولمق اوزره سکزنجی قول اردو

ارکان حربیه ریاستنه تعیین و شامه اعزام ایتدم . بر طرفدن بدویلردن قوهٔ معاونه وجوده کتیرمك وظیفه‌سیله یاورم سواری بیکباشیسی ممتاز بکی ، اعیاندن عبدالرحمن بك وتدقیق مؤلفات شرعیه مجلس رئیسی شیخ اسعد شقیر افندی‌یی و دها سائر عرب اکابرینی سوریه‌یه کوندردم . دردنجی اردو قوماندانی فریق ذکی پاشا حضرتلری یالکز سوریه وفلسطینك مدافعه‌سیله و سکزنجی قول اردو قوماندانی میرآلای جمال بك کندی قول اردوسنك سفربرلکنی اتمام و قنال سفرینی احضار ایله مشغول اوله‌جقدی . فقط ذکی پاشا حضرتلری دکل بو سفری اجرا ایتمك ، سوریه‌نك بر محتمل دشمان اخراجنه قارشی تأمین مدافعه‌سی ایچون بورادن باشقه قوتلر کوندریلمه‌سنی طلب ایتمکه باشلادی . سوریه‌دن آلدیغمز خبرلر اوراده احوالك پك قاریشیق اولدیغی وعرب اختلالجیلرینك اجرای فعالیته باشلادیغنی کوستریبور . بناءً علیه دوشونیوردم‌که ذات عالیکز بر فداکارلق اختیار بیورسه‌کزده دردنجی اردو قوماندانلغنی درعهده ایتسه‌کز ، هم قنال سفرینی احضار واجرا ، همده سوریه‌ده اسایش وامنیت داخلیه‌یی تأمین بیورسه‌کز ، بیله‌مم ، تکلیفه جسارت ایده‌بیلیرمی‌یم ؟ »

همان جواب ویردم :

« بنم قابلیت اجرائیه‌مك نره‌ده وطن ایچون دها مفید والزم اولدیغنه قناعت حاصل ایدرسه‌کز اورایه کیدوب ایفای وظیفه ایتمك بنم ایچون اك مقدس وظیفه‌در . بناءً علیه تکلیف ایتدیککز دردنجی اردو قوماندانلغنی کمال شکران و انهماك ایله قبول ایدر وبر ایکی کون ظرفنده محل مأموریتمه حرکت ایدرم . »

جوابمدن صوك درجه ممنون اولان انور پاشا ایله قونوشدقدن وارد وقوماندانلرینك قانوناً حائز اولدقلری سربستی‌یه تماماً صاحب اولمق و بحریه نظارتی کماکان عهده‌مده بولونه‌رق غیابمده وکالتی کندیسی درعهده ایتمك ونظارت امورینك تنسیق واصلاحاتنه متعلق مسائلده بنم رأی و موافقتم استحصال ایدلمدکجه برشیٔ یاپیلمامق اساسلرینی قرارلاشدیردقدنصوکرا آیریلدم ، وهمان مکتب حربیه‌ده‌کی ایکنجی اردو قرارکاهنه کیدرك باش قوماندانلق وکالتنك امریله اردو قرارکاهندن رئیس ایله برنجی ، ایکنجی و اوچنجی شعبه مدیرلری ودها بعض ضابطانی مستصحباً دردنجی اردو قوماندانلغنی درعهده ایتمك اوزره شامه حرکت ایده‌جکمدن کمال سرعتله استحضاراته ابتدار اولنماسی امرینی ارکان حربیه رئیسی میرآلای فون فرانقه‌نبرغه ویردم . درت بش کون ظرفنده استحضاراتمی اکمال ایده‌رك تشرین ثانینك یکرمی برنجی کونی حیدرپاشا استاسیوننده سوریه‌یه متوجهاً حرکت ایتدم .

استاسیوندن حرکتمدن اول تشییعه کلمش اولان ذواتدن بری ملتك بندن بیوك خدمتلر بکله‌دیکنه وبك یاقین برزمانده ظفرخبرینه منتظر بولندیغنه دائر مؤثر برنطق

ایراد ایتدی . بالطبع و نطقه مقابله ایتمك لازم كلدی . وظیفه‌مك علویتنی فقط مشكلات فوق العاده‌سنی مدرك اوله‌رق حركت ایتدیكمه وبكا توديع اولنان وظیفه ایجاباتندن اوله‌رق بن ومعیتمه ویریلن قهرمانلر قناله یاپه‌جغمز هجومده موفق اولامیه‌رق جسدلرمزی قناله دوكه‌جك اولورسه‌ق آرقه‌ده قالان وطنپرورلرك قنالی جسدلرمز اوزرندن كچه‌رك اسلامك مال صریحی اولان مصری انكلیز متسلطلرینك اللرندن قورتارمالری ایجاب ایده‌جكنه دائر برمقابله‌ده بولندم . شیمدی خبر آلیورم كه مخالفین كرامدن برچوقلری اوزمانكی سوزلریمی اشهاد ایده‌رك :

« جمال پاشا سوریه‌دن نه‌یوزله عودت ایتدی ؟ هانیا یا انكلیزلری مصردن طرد ایده‌جك یاخود اوله‌جكدی ؟ نه‌دن اولمه‌دی؟ » كبی علیهمده برچوق سفسطه‌لر ایراد ایدییورلرمش . آتیده حكایه ایده‌جكم حركاتدن استدلال ایده‌بیلیرلركه بن قنال سفرنده اولمه‌مك ایچون هیچ برتدبیره مراجعت ایتمه‌دم . فقط جناب حقك اولدورمك ایسته‌مدیكی قولنی كیمسه اولدوره‌مز . بن‌ده اولمه‌دم . كیم بیلیر سلامت وطن اوغرنده بعدما توسل ایتمكدن كری طورمیه‌جغم برچوق مجادلات اثناسنده دها نه‌كبی فلاكت وعتابلره معروض قالمق ایچون یاشایه‌جغم . فقط بوذوات كرام نه ایسته‌یورلردی ؟

اوزمان اوجم غفیره قارشی :

« افندیلر بن انكلیزلری مصردن طرد ایتمك وظیفه‌سیله سوریه‌یه كیدییورم آما بزم وسائطمز بووظیفه‌یی ایفایه كافی دكلدر . بناءً علیه بن هیچ برشیئه موفق اولامیارق ملول ومحزون استانبوله دونه‌جكم . سزده شیمدی اوفلاكت كونلرینه انتظاراً بوراده كوزیاشلری دوكمكله مشغول اولكز . نه‌یاپه‌لم مقدر بویله ایمش ! »

دیمكلكمی‌می ایسته‌یورلردی . خایر ، افندیلر ! ینه آتیاً اثبات ایده‌جكم كه عالم اسلامه الك عفو اولنماز ضربه‌یی ایندیرمش اولان شریف حسینك خروج اخانكارانه‌سی اولماسه‌ایدی بن انكلیزلری فعلاً مصردن طرد ودفع ایده‌مزسه‌م بیله فلسطین وسوریه داخلنه برآدیم آتمالرینه مساعده ایتمز ویوزبیكلرجه انكلیز اردوسنی مصرده تثبیته موفق اولوردم .

شریفك اخانتی بونتیجهٔ مسعوده‌دن بزی محروم ایتدی وعرب ـ تورك ایكی قرده‌ش مسلمان ملتی بربرندن تفریق ایده‌رك برنجیسنی انكلیز وفرانسزلرك یداسارتنه آتدیغی كبی ایكنجیسینی‌ده خونخوار دشمنلریله امیدسز برمجادله‌یه كیرشمكه مجبور ایتدی .

قریباً بوحقایقی بوتون وسائطی ایله اثبات ایده‌جكم .

*
* *

استانبولدن حركتمزدن اوتوز آلتی ساعت صوكرا قونیه‌یه مواصلت ایتمشدك . والی عزمی بكك همتیله قونیه اهالیسنك پك حرارتلی استقبالنه مظهر اولدم . بووسیله‌دن بالاستفاده

مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك مرقد مبارکلرینی زیارت ایتدم . اوصره‌ده ولدچلبی افندی حضرتلریله معارفه پیدا ایتدم . کندیلری بر کوکللی مفرزه‌سیله مصر سفرینه اشتراك ایده‌جك اولورلر ایسه حضرت مولانانك روحانیتندن اردومك مستفید اوله‌جغنی سوق کلام ایله سویله‌مشدم . فی الحقیقه بن حرکتمدن بر مدت صوکرا مشارالیه ، مولوی کوکللی طابوری نامیله برقوهٔ عسکریه ترتیب و سوریه‌یه کلمشلردیکه ولدچلبی حضرتلرینك بوفداکارلقلری جداً تقدیره سزادر . مشارالیه بوسفر یوزندن برجکر پاره‌سنی ، سنه‌لرجه برابر یاشادیغی حرمنی غائب ایتمش و کندیسی صحتجه پك زیاده مضطرب اولمش بولندیغی حالده اوزون مدت سوریه‌ده بکا رفاقتدن کری طورمامش ومعیتنه آلدیغی تورك کنجلرندن ، اردو ، خصوصات مختلفه‌ده پك چوق خدمتلر کورمشدر .

*
* *

تورك غزته‌جیلرینك الك ناموسکارلرندن اولدیغنه بوتون موجودیتمله قانع اولدیغم احمد راسم بکده استانبولدن بنمله برابر حرکت ایتمش و برنجی قنال سفرینك اثنای اجراسنده قرارکاهك ایکنجی قدمه‌سنده بئرالسبعه‌یه‌قدر کلدیکی کبی اوندن صوکراده برمدت قرارکاه ایله برابر قدسده قالمش واختیار ایتدیکم سوریه سیاستی حقنده اوزمانلر « اردونك سیاستی » نامی آلتنده پك مهم مقاله‌لر یازمشدی . رفاقتلرندن دائما ذوق ونشئه دویدیغم بوذاتی بوراده ذکر ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم . بالقان محاربه‌سندن صوکرا سلانیك باش شهبندرلکنی شایان تقدیر برهمت وحمیتله ایفا ایتمش اولان مصرلی فوأد سلیم بك افندی ایله داخلیه نظارتی مأمورلرندن مصرلی دوقتور فوأد بك دخی کوکللی اوله‌رق قرارکاهه التحاق ایتمشلردی . فوأد سلیم بك قرارکاهك مصر اموری شعبه‌سی وظیفه‌سنی طبقی برموظف ضابطی کبی بیوك برحس اطاعت و وظیفه پروری ایله ایفا ایتمش و اردو کندیسندن پك مهم استفاده‌لرده بولنمشدر . عائله‌جه ظهور ایدن معذرت کندیسنی قرارکاهی ترکه مجبور ایتدیکی زمان جداً بیوك برحزن و تأثر دویمش ایدم . بالآخره سلطنت سنیه‌نك اسویچره سفارتنی بیوك برکیاستله ایفا ایتمش اولان مشارالیه فوأد سلیم بك افندیله کذا اردویه مهم معاونتلر ابراز ایتمش اولان دوقتور فوأد بکی دائما برحس شکران ایله یاد وتخطر ایده‌جکم .

*
* *

قونیه‌دن صوکرا مواصلت ایتدیکمز (بوزانتی) ده هیچ دورمایارق اوتوموبیللرله (طرسوس) ه حرکت و اورادن شمندوفرله آطنه‌یه مواصلت ایتدك . درت ، بش سنه أول والیلك ایتدیکم بوولایت مرکزنده‌ده اهالی طرفندن پك بویوك بر نشئه

و سرور ایله قبول ایدیلدم . کیجه‌یی اوراده کچیردك . بر هفته‌دن بری یاغان یاغمورلر آطنه اوواسـنی چامور دریاسی حالنه قویمشـدی . حالبوکه اوزمان آطنه ایله حلب آراسنده‌کی شمندوفر آنجاق طوپراق قلعه استاسیوننه قدر کلمش و اورادن اوته‌سی انشا ایدلمه‌مشدی .

کرچه اسکندرون — طوپراق قلعه خطی انشاآتی اتمام اولونمش ایسه‌ده یاغان یاغمورلر درت یول خذالرنده خطك برچوق اقسامنی بوزمش اولدیغندن اسکندرون ایله مواصله منقطع اولمشدی .

بناءً علیه شمندفرله طوپراق قلعه‌یه ویامصطفی بك استاسیوننه قدر کیتمك واوراده اوتوموبیللری ترەندن ایندوروب ممکن اولورایسه اوتوموبیلله اولامازسه آتله اسکندرونه واورادن حلبه کیتمکی قرارلاشـدیردم . وصـباحلین پك ایرکن آطنه‌دن چیقدم . اوردونك آناطولی ایله یکانه ضریق مواصـله‌سی اولان بوزانتی ـ طرسـوس یولنده پك چوق بوزوقلقلر اولدیغنی کوردیکمدن بونلرك کمال سرعتله تعمیرینی وبعض پك دیك اولان یوللرك واریانلرله تخفیفنی والئ ولایت اسماعیل حقی بکدن رجاایتمشدم .

آطنه‌دن حرکتدن برایکی ساعت صوکرا مواصلت ایتدیکمز مصطفی بك استاسیوننده اوتوموبیللرله حیوانلری ترەندن ایندیردك . موجود ایکی اوتوموبیله بینه‌رك هنوز اون بش، یکرمی خطوه مسافه قطع ایدر ایتمەز اوتوموبیللر کاملاً چاموره صاپلاندیلر. بوصورتله یوله‌دوام امکانی اولمادیغی آکلاڤ آکلاماز آتلریمزه بینه‌رك واوتوموبیللرك ماندالرله چاموردن چیقاریلوب اسکندرون استقامتنده بزی تعقیب ایتدیرلمه‌سنی یاورم یوزباشی صلاح‌الدین أفندی‌یه امر ایده‌رك حرکت ایتدك .

اوچ درت سـاعت صوکرا درت یوله‌کلدك . درت یول اسـکندرون کورفزی ساحلنده بویوك ومهم برکویدر . کندیسنه پك یقین دیکر بش آلتی کویك اورته‌سنده وهمان کاملاً أرمنیلرله مسکون اولوب پورتقال باغچه‌لریله مشهوردر . آطنه ولایتنه تابع عمرانیه قضاسنك مرکزی اولان بوکویله دیکربش کویك اورته‌سـنه مصادف واسع بر آچیقلقده برمنتظم قصبه تأسـیسنی وقتیله آطنه والیسی بولندیغم زمان تصور ایتمش وقصبه‌نك پلانتی آلمان مهندسلرینه تنظیم ایتدیرمشدم . فقط برنتیجه‌یه ایصال ایده‌مەدن ولایتدن انفصال ایتدیکم ایچین بوتشـبثمده دیکر بر چوقلری کبی داها جنین حالنده ایکن ئولمشدی . خلاصه، ١٩١٠ و ١٩١١ سنه‌لرنده برچوق دفعه‌لر کلمش اولدیغم وکندیلرینه پك‌بویوك معاونتلرده بولندیغم بوکوی أهالیسی بنی برجم غفیر ایله استقبال ایتدیلر . بزه برپارچه یمك ییدیرمك ایچین پك زیاده اصرار ایدن اشرافی محزون ایتمك ایسته‌مدیکمدن غروب شمسه‌قدر اوراده قالدم . اجرا ایتدیکم تحقیقات اوزرینه درت یول استـاسیوننده ن بر عادی دره‌زینـه ایله حرکت ایده‌جك

اولور ایسه‌م ایکی ساعتده اسکندرونه مواصلت ایده‌جکمی وحالبوکه آتله آنجاق آلتی ساعتده واره‌بیله‌جکمی آکلادیغمدن أرکان حربیه رئیسیله برابر درەزینه‌یه بینه‌رك اسکندرونه کیتمکی ترجیح ایتدم .

بوزوق بر خط اوزرنده ایکی اوچ دفعه ئولوم تهلکه‌سی کچیره‌رك دشمن سفائننك دولاشدیغی بر ساحلك تام کنارنده یاغمور آلتنده درەزینه ایله اجرا ایتدیکم او سیاحتی قطعیاً اونوتامام . شدید بر فیرطینه‌دن صوکرا کاه ویکاه صییریلان بولوطلر آلتندن چیقان قمرك غریب بر صورتده آیدینلاتدیغی ده کزده اوزاقدن بر دشمن سفینه‌سی ، بر نقطه کورونیوز وبو منظره قلبمده‌کی حرارتی برقات داها تشدید ایدییوردی .

أوت ، امین اولیکزکه خصملریمزك نه قدر قوتلی وعنود اولدیغنی بیلمه‌یوردکلدم . فقط محافظهٔ حیات ایچین باشقا چاره بولامادیغمزدن طولایی کندیلریله چار وناچار چارپیشمغه مجبور اولدیغمز بو دشمنلرك کسر قدرتی ایچین هیچ بر واسطه‌یی اهمال ایتمیه‌جکمه یمین ایتمشدم . وایشته بر طرفدن بو میثاق درونی‌یی تخطر ، دیکر طرفدن شیمدی‌یه قدر مصادف اولدیغم مواصله مشکلاتنی درپیش ایده‌رك درعهده ایتدیکم یوکك پك آغیر اولدیغنی تقدیر ایدییور وبوسببله مرارت قلبیم آرتیوردی .

خلاصه بعضاً اون بش ، یکرمی متره طولنده قسمنی براللابه استناد ایتمکسزین معلق دوران وبعضاً صولر ایچنده یوزه‌ن ده‌میرلر اوزرنده درەزینه ایله ایکی ، اوچ ساعت ، سیاحت ایده‌رك اسکندرونه مواصلت ایتدك . دیکر أرکان حربیه ضابطانی آنجق یزدن دورت ، بش ساعت صوکرا کله‌بیلمشلردی . او کیجه‌یی اسکندرونده کچیردك .

اجرا ایتدیکمز تحقیقاته نظراً اسکندرون ـ حلب شوسه‌سنك حال حاضری اوطوموبیل مرورینه مساعد دکلدی . حلب وحوالیسنی وده‌ها طوغریسی بوتون شمالی سوریه ایله اورفا ، دیاربکر موصل طرفلرینی بحرسفیدك اك مهم اسکله‌سی اولان اسکندرونه ربط ایدن بو یکانه یولك بیله اوطوموبیل مرورینه مساعد اولمیه‌جق برحالده بیراقلمه‌سی جداً آغلانه‌جق اهمال وتسییدن باشقه برشیٔ دکلدی .

بغداد ولایتندن عودت ایتدیکم صیره‌ده آرابه ایله کچدیکم بو یولك طرف طرف تعمیراتنه باشلانلدیغنی کوره‌شدم . بو تعمیرات طرق عمومیه شرکتی طرفندن اجرا ایدیلیوردی . ۱۹۱۲ اغستوسندن بری ایکی سنه‌یی متجاوز بر زمان ظرفنده بونك اتمام تعمیراتی هرحالده ممکن اوله‌بیلیردی . مشروطیت دکل آ ، مقدسیت اداره‌یی کتیرسه‌ك بوروقراسیدن قورتولمدقجه هیچ برایش یاپیلمه‌سی امکانی اولمایان دوائر دولتك ایجاد ایتدیکی بیك دورلو مشکلات بو تعمیراته مانع اولمشدی .

اصل غریبی تعمیر ایده‌لم دیرکن اسکیدن موجود بولنان اقسامی ده بالکلیه بوزمشلردی .

چونکه موجود شوسه‌نك بوتون طاشلرینی چیقارمشلر ویکیدن تدارك اولنان طاشلرله برابر یولك ایکی طرفنه شرید کبی ایستیف ایتمشلردی . بوایکی ییغینك اورته‌سنده طوپراق چوقورایسه یاغان یاغمورلردن طولانی کاملاً طولارق عادتا برقنال شکلی اکتساب ایتمشدی . ایشته ۱۹۱٤ سنه‌سی تشرین‌ثانیسنده اوزرندن اوطوموبیل ایله کچمکه موفق اولامدیغم اسکندرون حلب شوسه‌سیده بوحالده‌ایدی . بالمجبوریه برکیجه بیلانده قالمق و ایرتسی کون قسماً عربه و قسماً آت ایله سیاحت ایتمك صورتیله قاطمه‌یه قدر یولمزه دوام ایتدك. قاطمه استاسیونی بغداد شمندوفرخطنك حلبدن اول ایکنجی استاسیونیدر. حلب ـ اسکندرون سوشه‌سنك اك اول بغداد خطنه التصاق ایتدیکی نقطه اولمق اعتباریله بوراده برمنزل نقطه‌سی تأسیس اولنمشدی. فقط عربه ایله استاسیونك اللی متره مسافه‌سنه قدر کلمش اولدیغمز حالده استاسیونه قدر تعقیب ایتمك ممکن اولامادیغی واللی‌متره مسافه‌یی کیجه زیفیری کبی برقارا کلقده نفرلرك صرتنده استاسیونه کیتمك مجبوریتنده قالدیغمزی سویله‌یه‌جك اولورسه‌م وظیفه دارانك درجهٔ فعالیت وهمتنی تقدیر ایده‌بیلیرسکز .

اوآنده بالقان سفری اثناسنده‌کی قرق‌کلیسا ـ ادرنه وقرق کلیسا ـ پیکارحصار ـ ویزه ـ سرای شوسه‌سی کوزومك اوکنه کلدی ، او شوسه‌لرده‌ده ایکی طرفنه بویله شرید کبی قرمه طاشلر ییقلمش واورته‌سنه دولان یاغمور صولرندن طولایی شوسه برآرق شکلنی آلمشدی .

یاربی ! او شوسه اوزرندن یورویه‌مدکاری ایچون تارلالره صاپمغه مجبور اولان باطاریه‌لرمزله مهمات وارزاق عسکریه‌مزك چامورلره صاپلانوب قالدیغی مناظرسفیله ومهیجه‌سی ایکی‌سنه‌دن بری حالا کوزمك اوکندن کیتمزکن شیمدی بنم قوماندانسنه مأمور اولدیغم اردونك مدخللرنده‌ده عین حالی کورمك نه قدر اسف انکیز ایدی. « ایشته ، دیدم ، بنم اردومی مادر وطنه ایدن یکانه خط‌مواصله . بوکا نظراً سنك یاپه‌جق چوق ایشلرك وار . تدابیر عادیه ایله بوایشلرك کورولمسنه امکان یوق . اك شدید مرحمتسز و نزاکتسز طمارلرکی آیاغه قالدیرملیسك ، اك یوکسك موقعلری اشغال ایدنلرده بیله اولسه ، تصادف ایده‌جکك تنبللك واهمالکارلغه قارشو اك شدید ضربه‌لرکی ایندیرمکدن چکینمه‌ملیسك ! »

اردومك منطقه‌سنده تنبللکدن اثر براقمایه‌جغمه دلیل اولمق واهمالکارلرك اوغرایه‌جقلری معامله‌یه برمثال تشکیل ایتمك اوزره برای استقبال کلمش اولان ذوات آره‌سنده‌کی وظیفه‌دارانه خیلی چیقشدم . ونهایت بر ساعتلك بردمیریول سیاحتندن صوکرا حلبه مواصلت ایتدك . حلب ، سفربرلکنی موصل وحوالیسنده اکمال ایتمش اولان اون برنجی قول اردونك افرادی ، وقسم متباقیسی عرب اولمق اوزره اکثریت‌عظیمه‌سی

کرد ایدی . قول اردونك برفرقه‌سی حلبده دیکر فرقه‌سی حماده اقامه اولنمش بولنیوردی . محلبده ایکی اوچ کون قالەرق قطعاتی تفتیش ایتدم ، فخری بکك جداً خارق‌العاده دنیله بیله‌جك درجه‌ده ابذال ایتدیکی مساعی‌یه رغماً همان بوتون آلای وطابور قوماندانلریله کوچوك رتبه‌لی ضابطاندن قسم اعظمنك عثمانلی اردوسنك مزیتاً وعرفاناً ایکنجی ، اوچنجی درجه ضابطانندن اولملری حسبیله کرك فرقه کرك قول اردونك مستقل قطعاتی پك‌ده شایان ممنونیت برحالده دکلدی . برسفربر قول اردوده بولنمسی لازم کلن بوتون مالزمه واشیا کمال ایدلمه‌مش واکمالی امیدی‌ده قالمامش ایدی . چونکه قول اردونك سفربرلك منطقه‌سی اولان موصل وحوالیسنده اساساً برقول اردویی تجهیز ایده‌بیله‌جك مالزمه‌یی بوله‌بیلمك امکانسزدی .

حلب ـ اسکندرون شوسه‌سنك تعمیریله برابر اصلاحیه‌دن قاطمه استاسیونه قدر یکی بریول انشا ایدلمسی والیسندن رجا ایدرك حماده‌کی فرقه‌یی تفتیش ایتمك اوزره اورایه کیتدم . حماده‌کی فرقه‌ده حلبده‌کی فرقه‌دن فرقلی دکلدی . مقصدم شامه وارمزدن اول بوتون سوریه‌نك اقسام شمالیه‌سنی برکره سریعاً کورمك وبواقسام حقنده برفکر عمومی حاصل ایتمکدی. حمادن صوکرا حمص طریقیله طرابلس شامه کیدرك اوراسنی‌ده کوردکدن صوکرا عینی کونده حمصه عودت وکیجه‌یی اوراده کچیردم . وصباحلین ریاق طریقیله شامه حرکت ومواصلت ایتدم . بوتون کچیردیکم شهرلرده اهالی طرفندن فوق‌العاده تظاهرات وطنپرورانه ابراز اولنیور وعثمانلیلغه کمال مربوطیت اظهار ایدیلیوردی . پك اعلا کورویوز وآکلایوردم‌که اولادعربك قسم کلیسی خلافت اسلامیه‌نك بو استخلاص حربنده جدی فداکارلق ابرازندن کری دورمایه‌جقدی . بوحالت زوجیه‌دن استفاده ایتمك ، وجدانلرینی دوشمانه صاتمش اولان خائنلرك تسویلاتندن باروت قدر قابل اشتعال بومحیطی قورومق بنم ایچون بروظیفه ایدی .

شامه تاریخ مواصلتم اولان ١٩١٤ سنه‌سی کانون اولی ابتداسندن سوریه‌دن بالکلیه مفارقتم تاریخی اولان ١٩١٧ سنه‌سی کانون اولی ابتداسنه قدر تام اوچ سنه دوام ایدن سوریه مأموریتم اثناسنده اردویه ، ادارهٔ مملکته ، سوریه وعلی‌العموم عربستان سیاست داخلیه‌سنه ، اختلالر تسکیننه ، اعاشه‌یه ، اعمار مملکه عائد متنوع خصوصات ایله اشتغال ایتمش اولدیغمدن بواوچ سنه‌لك وقایع وحادثاتی روزنامه طرزنده کونی کونه یازمقدن ایسه هربری آزچوق یکدیکرینه مربوط وبربرینك سبب تولدی اولمقله برابرهربری آیری آیری مباحث کبی تلقی ایدیله‌جك اولان بوحادثاتی متفرق بحثلرده حکایه ایتمکی خاطر ایتمك دها سهولتله تعقیب ایدیله‌بیلمسی ایچون موافق تلقی ایتدم . معهذا مقصدم برتاریخ حرب یازمق دکل بروثیقهٔ سیاسیه نشر ایتمك اولدیغندن اردونك حرکات واجرا آتنه متعلق خصوصاتی بی‌لزوم تفصیلدن اجتناب ایدرك یالکز خطوط عمومیه‌سندن بحث ایده‌جکم. اردو قرارکاهی دردنجی

اردونك حركات حربيه‌سنه متعلق حرب جريده‌لريني غايت منتظم برصورتده ترتيب وارکان حربيهٔ عموميه‌يه تقديم ايتمش اولديغندن بالاخره بونلره مراجعتله بوتاريخ حرب يازمسني پك قيمتلی ارکان حربيه رئيسم اولان ميرآلای فؤاد بکدن رجا ايده‌جکم .

برنجی قنال سفری استحضاراتی

شامه مواصلت ايتديکم کون رياقده استقباله کلمش اولان سکزنجی قول اردو قوماندانی مرسينلی جمال پاشا قول اردوسنك مأمور اولديغی قنال سفرينك طرز اجراسی حقنده‌کی حرکات حربيه لايحه‌سيله اوزمانه‌قدر ياپيلمش وآتياً ياپيله‌جق اولان ايشلره متعلق امرلر، جدوللر وخريطه‌لرك برصورتنی حاوی بيوك بردوسيه‌يی بکا ويرمشدی . ارکان حربيه رئيسی فون قره‌س‌ده عينی دوسيه‌نك آلمانجه نسخه‌لرينی ارکان حربيه رئيسم فون فرانقه‌نبرغه توديع ايتمشدی . شامده « داماسکوس‌پالاس » اوتلنده تأسيس ايتديکم قرارکاهمه کيرر کيرمز ايلك ايشم بودوسيه‌يی کمال دقتله تدقيق ومطالعه ايتمك اولدی .

سکزنجی اردونك تکليف ايتديکی سفر پلانی خلاصة شويله ايدی :

قول اردونك موجود اوچ فرقه‌سندن يالکز يکرمی بشنجی فرقه ايله ديکر ايکی فرقه‌دن دوشيرمه صورتيله آلينه‌جق افراد وضابطاندن مرکب برآلايی قنال سفرينه تخصيص ايتمك، استانبولدن بالخاصه مصر سفری ايچون کونديريله‌جك اولان سکزنجی واوتجی فرقه‌لری اردو قوماندانلغنك تنسيب ايده‌جکی شکلده‌قسماً قنال سفرينه وقسماً کريلرك محافظه‌سنه حصر ايتمك ، وفقط هرحالده قنال سفرينه چوق قوت تخصيص ايتمه‌مك. بوفکر عمومی حرکات‌حربيه‌نك جريان ايده‌جکی‌سيناچولنك احوال‌طبيعه‌سنه نظراً پك موافقدی .

بن سوريه‌يه کلديکم صره‌ده وضعيت عموميه شويله برحالده ايدی :

بيکباشی ممتاز بك قوماندا‌سنده‌کی عربان کوکللی مفره‌زه‌سی « العريشی » اشغال ايتمش واوراية يرلشمشدی . تشکيلات مخصوصه‌يه مربوط کوکلليلردن مرکب برمفرزه‌ده ازميرلی اشرف بك قومانداسيله‌سيناچولنك‌همان مرکزينه‌مصادف قلعة‌النخلی اشغال ايتمش بولنوردی .

عقبه‌ده قائممقام موسی‌کاظم‌بك قومانداسيله برنظاميه مفرزه‌سی‌بولنيور وبئرالسبعده يکرمی‌يدنجی فرقه‌يه منسوب برآلای‌چولده‌کی قوتلرك استناديني تشکيل‌ايديورردی. يکرمی بشنجی فرقه کاملاً شامده بولنيور وفرقه قوماندانی ارکان حربيه قائممقامی علی فؤاد بکك [بالاخره حرب عمومی اثناسنده فرقه و قول اردو قوماندانلقلرنده

خدمات مبرورەسی سبق ایتمش و میرلوالغە ترفیع ایدلمش اولان اسماعیل فاضل پاشا زادە علی فوأد پاشا] قومانداسی آلتندە متمادی تعلیملرلە اشتغال ایدیوردی . سکزنجی قول اردو سینا چولنك وضعیتنی نظر دقتە آلەرق اردویە و داها طوغریسی قوۀ سفریەیە قنالە طوغری حرکت امری ویرلمزدن اول چول داخلندە کریدن ایلری یە طوغری منزل تشکیلاتی یاپمق الزم اولدیغی پك کوزل تقدیر ایتمش وچول منزل مفتشلکی نامی آلتندە برمفتشلك احداث ایدەرك بونك باشنە یکرمی اوچنجی فرقە قوماندانی ارکان حربیە قائممقامی بهجت بکی کچیرمشدی . کرك برنجی قنال سفری اثناسندە کرك اوندن صوکرا ایکنجی سفرك استحضاراتیلە اشتغال اولندیغی اثنادە بوتون چولدە شایان تقدیر خدمات مبرورەسی کورولمش اولان بهجت بکی هرزمان ایچون حرمتلە یاد ایدەجکم .

بو چول منزل مفتشی چول داخلندە بئرالسبعدن قنال اوزرندەکی اسماعلیەیە وضع اولنەجق برخطك اوزرینە تصادف ایتمك وهر بری یکدیکرندن تقریباً یکری بش ونهایت اوتوز کیلومترە مسافەدە بولنمق اوزرە منزل نقطەلری انتخاب ایتمك وهر بر منزل نقطەسندە صو تدارك ایتمك واوورالرە کوندریلەجك ارزاقی بئرالسبعدە احضار ایدەرك ویریلەجك امری متعاقب بونلری منزل نقطەلرینە کوندرمك ، هر بر منزل نقطەسندە بر خستەخانە تأسیس ایتمك وخلاصە بوخط اصلی اوزندە منزل تأسیساتی وجودە کتیرمك ایچون استحضارات ایلە اشتغال ایدەجکدی. بوندن باشقە قلعةالنخل والعریش نقطەلری دخی برر اساس منزل قوماندانلغی نقطەسی اتخاذ اولونەرق اوورالردە اجتماع وقنالە تحریك ایدیلەجك اولان جانبدار قوتلرینك هرنوع ارزاق وذخائرینك بورالردن سوقی مقرردی .

سکزنجی قول اردو قوۀ سفریە قسم کلیسنك بئرالسبعدە اجتماع ایدەرك وادی العریش ابن جفجافە استقامت عمومیەسیلە اسماعلیە اوزرینە حرکت ایتمسنی یعنی ساحلدن ممکن اولدیغی قدر اوزاق اولمسنی والعریش ایلە قلعةالنخل دن حرکت ایدەجك ایکنجی درجە قوتلرلە قسم کلینك جناحینك تأمینی تکلیف ایدییوردی . بو تکلیف پك موافقدی . بزم اساس منزل خطمز دکزدن اوقدر اوزاق اولمالی ایدیکە انکلیزلر دونمالرینك آتشلریلە بومنزل نقطەلرینی تخریب وآپانسز اجرا ایدەبیلەجکلری پك اهمیتسز دەبارکانلرلە بومنزللری بوسبوتون محو ایدەمەملی ایدیلر .

بو کونکی فکر عمومی یە کورە فون قرەس بالذات اجرا ایتدیکی بر استکشاف نتیجەسندە بئرالسبع ، الخلاصە ، الحفیر ، وادی العریش ، ابن ، برنجی الجز اجفجافە ایکنجی الجزایی منزل نقطەسی اولەرق انتخاب ایتمش وبورادە آرتەزیەن قویولری آچدیرمغە اوکمزدەکی کانون اول وکانون ثانی آیلرندە یاغاجق یاغمور صولرینك بیریکمەلرینی تأمین

ایده‌جك وجهله بندلر انشا ایتدیرمکه الحاصل بر منزل ایچون لزومی اوله‌جق هر بر درلو مالزمه‌نك بورالراده حضارینه توسل ایتمشدی .

سکزنجی قول اردو دییوردی‌که :

افراد وضابطان ایچون نظامی مواد اعاشه‌نك چولده نقلی و قنال اوکنه قدر ایصالی ممکن اوله‌میه‌جغندن « چول تعیینی » نامی ویردیکمز بر مواد اعاشه لیسته‌سنك قبولی لازمدر .

بو لیسته موجبنجه افراد و ضابطانه چولده ویریله‌جك مواد اعاشه‌نك ثقلت عمومیه‌سی بر کیلوبی کچمیه‌جك ایدی . انواعی ایسه پکسماد ، خورما و زیتوندن عبارتدر . بالعموم افراد وضابطان کونده یالکز برماطره‌صو صرف ایده‌جکلردی . بو حسابه کوره یکرمی‌بشنجی و اونجی فرقه‌لرله بعض کوکللی قطعاتنك قناله قدر حرکتی ایچون مختلف قطعاتك کوچوك وبیوك آغرلقلرندن ماعدا منحصراً ارزاق وصو قافله‌لری وجوده کتیرمك اوزره اون‌بربیك دوه‌یه احتیاج اولدیغی غایت جدی حسابات نتیجه‌سنده میدانه چیقاریلمشدی .

بوتون بو وسائطه مالك اولدقدن صوکراده قوهٔ سفریه قنال اوکنه کلدکدن اعظمی درت کون ظرفنده یا قنالی مرور ایده‌رك قارشی طرفده‌کی انکلیز قوتلرینی طرد وقوتله قناله یرلشملی ویاخود کریسی کری‌یه عودت ایتملی ایدی . زیرا قنالده اللی کیلومتره مسافه‌ده کائن ایکنجی الحبرا نقطه‌سنده‌کی طاتلی صو بیریکنتیسی قوهٔ سفریه‌یی آنجق اون‌کون اداره‌یه کافی اولوب اوراده‌کی صویك ختامندن صوکرا قوهٔ سفریه قنال اوکنده صوسز قاله‌جق ومشهور بنی‌اسرائیل فلاکتندن دها مدهش بر فلاکت ایچنده محوو پریشان اوله‌جقدی .

قوهٔسفریه‌نك کاملاً بئرالسبعده اجتماع ایدرك‌اورادن اعتباراً هپ بردن قنال‌اوزرینه یورومسی امکانی‌ده موجود دکلدی . زیرا بو مجتمع قوتك ارزاق و صوینی دوه‌لرله تشکیل‌اولنان منزل قوللرینك برکونده نقل ایتمه‌سنه امکان‌یوقدی . اوحالده‌طابورلرله بطریه‌لر برر کونلك فاصله‌لرله یکدیکرینی تعقیب ایدرك چول داخلنده یورویش یاپه‌جق وقناله یکرمی بش اوتوز کیلو متره مسافه‌ده کائن برنقطه‌ده قوهٔ سفریه صوك تجمعنی اکمال ایدرك اوندن صوکرا قنالك انتخاب ایدیله‌جك نقطه‌لرینه هجوم جبری اجرا ایدیله‌جکدی .

سکزنجی قول‌اردونك تکلیفنه نظراً ایکی قدمه‌یه آیریله‌جق اولان قوهٔسفریه‌نك بروجه‌آتی قوتلردن ترکب ایتمه‌سی ایجاب ایدردی .

برنجی قدمه :

یکرمی بشنجی نظامیه فرقه‌سی ؛ یکرمی اوچنجی و یکرمی یدنجی فرقه‌لردن

دوشیرمه صورتیله تشکیل اولنمش بر آلای بش سریع آتشلی صحرا بطریه‌سی ایکی سریع آتشلی جبل ، بر اون بش سانتیمترەلك سریع آتشلی اوبوس بطریه‌سی بر سواری آلایی ، درت هجین سوار بلوکی ، مقدارلری بیك بشیوزه واران کوکللی عربان آتلیلری بر آنده اوچ طابوری نقل ایده‌بیله‌جك قابلیتی حائز کوپروجی پونتلری ، آلتی استحکام بولوکی ، تللی تلغراف مفرزه‌لری وسیار خسته‌خانه‌لوله ، صحیه بولوکلری وسائره جمعاً اون ایکی بیك آلتیوز قرق ایکی نفر ، دوقوزیوز آلتمش سکز بیکیر ، ۳۲۸ ماندا .

ایکنجی قدمه :

طوپجیسی و سواری بولوکی وسائر قطعات معاونه‌سیله اونجی نظامیه فرقه‌سی .

شامه مواصلتمدن صوکره باش قوماندانلق وکالتندن آلدیغم بر تلغرافنامه حجاز فرقهٔ عسکریه‌سنی دخی دردنجی اردو قوماندانلغنك امری آلتنه قویمش وبو قوللی دخی قنال سفرینه اشتراك ایتدیرمك اوزره سوریه‌یه جلب ایتمك ویا محلنده براقمق شقلرینك اختیارنده بنی سربست بیراقمش اولدیغندن آله‌بیله‌جکی نظامیه و کوکللی قطعاتی مستصحباً معانه کلمسنی والی وقوماندانی میرآلای وهیب بکه یازمشدم .

ایشته وهیب بکك کتیره‌بیله‌جکی قوت دخی قوهٔ سفریه‌نك ایکنجی قدمه‌سنه علاوه اولونه‌جقدی . بالاده عرض ایتدیکم اون بر بیك دوه یالکز یکرمی بشنجی وایکنجی فرقه‌لرله اونلرك نظام حربنه داخل قطعاته مخصوص اولوب حجاز فرقه‌سندن قوهٔ سفریه‌یه التحاق ایده‌جك قوت ایچون لزومی اولان دوه‌لر حجازدن برابرجه کتیریله‌جکدی . انکلیزلرك رسمی راپورلری برنجی قنال سفری اثناسنده‌کی قوتمزی قرق بیك نفر رادەسنده کوستریورسه‌ده اونجی فرقه‌دخی داخل اولمق اوزره بوقوت قطعیاً یکرمی بش بیکی تجاوز ایتمیوردی . قوهٔ سفریه‌نك برنجی قدمه‌سی سکزنجی قول اردو قوماندانی جمال پاشانك امری آلتنده بولونه‌جق وایکنجی قدمه اردو قوماندانلغنه مربوط اوله‌جقدی .

ایشته شامه کلدیکم زمان اردونك چول وفلسطین وسوریه داخلنده‌کی وضعیتی یوندن عبارت بولونیور وقنال سفری ایچونده سکزنجی قول اردو قوماندانی بالاده‌کی خصوصاتی تکلیف ایدییوردی . اردو مرکزی اولان شامدن تشکیل اولونه‌جق بر عمومی منزل مفتشی بو اوزون منزل خطلرینك اداره‌سنه مقتدر اوله‌میه‌جغندن بالخاصه فلسطین داخلنده‌کی وسائطی ادخار واردویه سوق ایله اشتغال ایتمك اوزره قدسده دخی بر مستقل منزل مفتشلکی احداثی سکزنجی قول اردونك جملهٔ تکلیفاتندن ایدی .

بو تکلیفاتی پك جزئی تعدیلات ایله کاملاً قبول ایتمشدم .

آنجق سكزنجی قول اردو سفرك اجرا ایدیله بیلمسی ایچون باشلیجه محتاج اولدیغی دوه‌لرك تدارکنه شیمدی‌یه قدر موفق اولامادیغنی و تدارکی امکانی‌ده کوره‌مدیکنی کمال تأثرله علاوه وبیان ایدییور ویکی اردو قوماندانینك نظر دقتنی بالخاصه بو نقطه‌یه جلب ایدییوردی. قول اردو قوهٔ سفریه‌نك محتاج اولدیغی اون بر بیك دوه‌دن اوچ آیده آنجق ایکی بیك قدر دوه تدارك ایده‌بیلمش و بوخصوصده هر طرفدن نامتناهی ممانعتلر قارشوسنده قالمش ایدی.

سوریه وحجاز کبی یوز بیکلرله وبلکه ملیونلرله دوه‌نك موجود بولندیغی بر ساحه داخلنده اون اوز بش بیك دوه‌نك ناصل اولوبده تدارك اولونه‌مادیغنه تعجب ایدنلر چوق بولنور ظن ایدرم. اوذواته شیمدیدن خبر ویره‌یم‌که اونلرك ظن ایتدکلری کبی دکلدر. چونکه هر کوردیکمز دوه یوك طاشیماز ویوك طاشیه‌بیله‌جك دوه‌لرك مقداری اویله یوز بیکلره بالغ اولماز. دردنجی اردونك تاریخ حربی یازلدیغی زمان بوتون تفصیلاتیله ذکر ایدیله‌جك اولان بو مباحثی لزومندن فضله تشریح ایتمك ایسته‌میورم. یالکز شوقدر شیئ سویله‌مك ایسته‌یورم‌که بر آی ظرفنده احتیاطیله برابر اون درت بیك دوه‌یی تدارك ایدنجه‌یه‌قدر چکدیکم مشقتك درجه‌سنی بن بیلیرم. مع‌هذا نتیجه‌ده موفقیت بنده قالدی وسکزنجی قول اردونك سفر پلاننده تثبیت ایتدیکی دوه‌لر وقت معینده اتمام اولونه‌بیلدی. بوصره‌ده تا ابن السعودك نجد طرفلرندن‌ده دوه کتیرتمش اولدیغمی سویله‌یه‌جك اولورسه‌م مشکلاتك درجه‌سی آکلاشلمش اولور ظن ایدرم.

سینا چولنده یاپمق ایسته‌دیکمز بومشکل حرکات عسکریه‌نك یکانه مستند الیهی صو مسئله‌سی‌ایدی بوچولی یاغمور موسمنك خارجنده‌دکل قوهٔ عمومیه‌سی یکرمی بش بیکی تجاوز ایده‌جك اولان بو قوهٔ سفریه ایله قطع ایتمك، حتی بیك نفرلك مفرزه‌یی بیله سوق ایتمك امکانی یوقدی. چولك یاغمور موسمی ایسه کانون اول وکانون ثانی آیلرندن عبارت اولدیغندن یا حرکتی بو ایکی آی ظرفنده اجرا ویاخود تا ایرتسی سنه‌نك عینی آیلرینه قدر تأخیر ایتمك ضروری ایدی.

سفرك بهمه‌حال اوسنه ظرفنده اجرا ایدلمسنی قرارکاه عمومی شدتله طلب ایدییوردی. بناءً علیه سکزنجی قول اردو قوماندانیله ارکان حربیه رئیسنك تکلیفاتی عیناً قبول ایدرك وسائط اجرائیه‌یی اعداد ایله حرکتی اجرا ایتمکه قرار ویردم.

کانون اولك ثلث اخیری اثناسنده قوهٔ سفریه‌نك برنجی قدمه‌سنی بئرالسبع طرفلرنده اجتماع ایتدیرمکه باشلادم. کانون ثانی ابتدالرنده جبل لبنانك زخله قصبه‌سنده تجمعنی اکمال ایتمش اولان اوتنجی فرقه‌یی محلنده تفتیش ایتدکدن وطوغریدن طوغری‌یه اردو قرارکاهنه مربوط اولان مذکور فرقه قوماندانینه قدس وبئرالسبع اوزرینه زمان

وصورت حركتی حقنده ایجاب ایدن تعلیماتی ویردكدن صوكرا كانون‌ثانی ابتدالرنده اردو قرارگاهی قدسه نقل ایتدم .

اوصره‌ده شریف امیر حسین پاشا ایله مخابره باشلامش وامیرك مخدوملرندن بریسنی برقوهٔ معاونه ایله حجاز فرقه‌سی قوماندانته ترفیق ایتمه‌سنی وحتی بالذات كندیسنك قوماندانی درعهده ایده‌رك اردویه التحاق ایلمسنی رجا ایتمشدم .

ایلك تلغرافه غایت نازكانه جواب ویرمش اولان شریف حسین مخدوملرندن علی بكی حجاز والیسی وهیب بك رفاقتیله تحریك ایده‌جكنی بیلدیرمش ایدی .

فی‌الحقیقه شریف علی ، وهیب بك قوتیله مكه‌دن حركت ایتدی . فقط مدینه‌یه كلیركلمز باباسندن آلدیغی امر موجبنجه مدینه‌دن ایلری وهیب بكه رفاقت ایتمه‌یه‌جكنی سویله‌یه‌رك مدینه‌ده قالمش ومحافظ بصری پاشانك ایشنه مداخله‌یه باشلامش ایدی .

تثبیت اولنان سفر پلانی موجبنجه قوهٔ سفریه‌نك برنجی قدمه‌سی كانون ثانینك اون دردنجی كونی قناله متوجهاً حركت ایتدی . اردو قرارگاهی دخی كانون ثانینك اون‌بشنجی كونی بئرالسبعی ترك ایدرك قسم كلی‌یی تعقیباً ایلروله‌مكه باشلادی .

پیشدارك بئرالسبعدن حركتندن اعتباراً تقریباً یكرمنجی كونك نهایتنده برنجی قدمه‌نك مركز قولی قناله اون بر كیلومترو مسافه‌ده كائن برنقطه‌ده كاملاً اجتماع ایتمش والعریشدن اعتباراً قاطیه استقامتنه ایلروله‌مكده بولنان صاغ جناح قولی دها اول قنطره قارشوسنه وعقبه‌دن قلعةالنخله كلمش اولان صول جناح قولی‌ده عینی زمانده سویش مواجهه‌سنه مواصلت ایتمش بولنیورلردی . ایكنجی قدمه‌یی تشكیل ایدن اونجی فرقه‌نك ایلك قطعاتی ایكنجی الخیرا نقطه‌سنه یتشمش ، مكه‌دن مدینه‌یه‌قدر بورویه‌رك واورادن معانه قدر شمندفرله كلمش اولان وهیب بك قوماندا‌سنده‌كی حجاز قوهٔ سفریه‌سی‌ده قلعةالنخله مواصلت ایتمش ایدی .

بو برنجی قنال سفرینی اجرا ایتمش اولان عثمانلی قوتنی تشكیل ایدن ضابطان وافرادك ابراز ایتدیكی مساعی وفداكارلق جداً هردورلو تقدیرلره سزادر . بیك دورلو محرومیتلره قاتلانه‌رق طوپلرینی وباخصوص قنالی مرور ایچون یگانه واسطه‌لری اولان كوپریجی قایقلرینی بالذات جر ایدرك اوچیوز كیلو متره‌لك برقوم دریاسی ایچنده نقل ایتمكه چالیشه‌رق ایلروله‌ین بوقهرمانلری كمال تعظیم ایله یاد ایتمك بنم ایچون اك مقدس بروظیفه‌در . عرب وتورك عنصرلرندن مركب اولان اردوده الك درین برحس بر ادرانه حكم فرما اولیور وهركس دیكرینك یوكنی تخفیف ایچون كندیسنی فدا ایتمكدن چكنمیوردی . عربلرك قسم كلیسنك مقام خلافته قارشواك درین برحس مربوطیتله باغلی اولدقلرینه بو برنجی قنال‌سفری‌اك علوی برمثالدر . كاملاً عربلردن تركب ایدن یكرمی بشنجی فرقه‌ایله بوتون منزل تشكیلاتی وظیفه‌لرینی جداً جانسپارانه

ایفا ایتدیلر . بووحدت حس واملی آتیاً دوچار تفرقه ایتمش اولان شریف حسینڭ حقندەکی غیض وکینم هیچ برشیئله تسکین اولونەمایەجقدر .

تام مهتاب زماننە تصادف ایدەن بوسفر اثناسندە یورویشلر عموماً کیجه وقتی اجرا ایدلمش اولدیغندن قمرڭ صولغون ضاسیلە نیم منور پایانسز چولڭ اورتەسندە ایلری، دائما ایلری آتیلمغە چالیشان طابورلرڭ آرەسندن یوکسەلن « آل بایراق قاهر اوزرندە یوکسلسین ! » ترانەسی قلبی حزن ایلە ممزوج برامید ظفرلە دولدیرییوردی.

باش قوماندانندن الڭ صوڭ نفرینە قدر یالڭز آلتی یوزاللیغرام پکسماد و برمقدار خورما ایلە زیتوندن باشقە برشی یەمەین، ممکن اولدیغی قدر آز صو ایچمڭ ایچون جبر نفس ایدن بو اردو امین اولیکزکە پك بویوك امیدلرلە ایلرولەیوردی. هرکسدە قنالڭ مطلقا کچیلەجکی وقارشو ساحلدە یرلشیلەجکی وبو صرەدە مصر وطنپرورلرینڭ دە اختلال ایدرڭ انکلیزلرڭ قنالدەکی وسائط مدافعەسنڭ مکملیتی اعتباریلە بو سفرڭ ظفرلە نهایت بولەجغنە بن احتمال ویرەمکلە برابر بوتون قوۀ سفریەیە برایمان موفقیت بخش ایتمك ایچون هرکیجه یول بوینجە تصادف ایتدیکم قطعاتە پك قریب اولان ظفردن، بوظفرڭ علویتندن بحث ایدییوردم .

نهایت قوۀ سفریەنڭ قوۀ اصلیەسیلە صاغ وصول جناح قوتلری بالادە عرض ایتدیکم منطقەدە تجمعلرینی اکمال ایتدکدن صوڭرا (۲۰ ـ ۲۱ کانون ثانی ۲ ـ ۳ شباط) کیجەسی مرکز قولیلە اسماعیلیەیە برباصقین تعرضی اجرا ایدلمسنە قرار ویردم : و صاغ جناح قوتی قنطرەیە، صول جناح قوتی دەسویشە عینی زماندە برنمایش باصقینی اجرا ایدەجکلردی.

کیجه قاراکلغی باصار باصماز بوتون هجوم قوللری قنال اوزرندە کندیلرینە تخصیص اولنان مرور نقطەلرینە طوغری تقربە باشلادیلر و نهایت فجردن پك آز زمان اول مرور حرکتنە ابتدار ایدلدی . بوتون امیدم انکلیزلری غافل آولایەرق هیچ اولمزسە ایلك حملەدە بش آلتی بیك نفرلك برقوتلە اسماعیلیەنڭ جنوبندەکی قنال اقسامنی ألدە ایتمکە و متعاقباً اوتجی فرقەیی دە امرار ایدرڭ اون ایکی بیك نفردن عبارت برقوتلە قنالڭ قارشو ساحلندە یرلشمکە وممکن اولورسە اسماعیلیەیی الدە ایدرڭ غربە، شمالە وجنوبە قارشو ساحلندە مدافعە موضعلری ایلە شهری درت بش کون ایچون الدە بولوندیرمغە وبو مدت ظرفندە سکزنجی فرقەنڭ ایلری یوریشنی تسریع ایدرڭ اسماعیلیەدەکی قوتی اون کون ظرفندە یکرمی بیك واپلریسنە ابلاغ ایتمکە معطوف ایدی.

اوصرەدە مصر وطنپرورلری دە بو عثمانلی اردوسنڭ اسماعیلیەیی ضبط ایتمش اولمسندن جسارت آلەرق عموماً اختلالە تشبث ایدەجك اولورلرسە ایشتە هیچ امید ایدلمەین برزماندە الڭ ابتدائی وسائط وپك جزئی برقوتلە مصرڭ استخلاصی میسر اولمش اولوردی . اردوقرارکاهنڭ دشمن حقندە استحصال ایتدیکی معلومات دشمنڭ

یالکز قنال بوینده اوتوزبش بیك نفرلك بر قوتی اولدیغنه و تکمیل مصرده لااقل یوزاللی بیك نفرلك انکلیز قوتلری بولوندیغنه دائر ایدیسه‌ده ایکی‌یوز کیلو مترەدن فضله بر طوله مالك اولان قنالك مدافعه‌سی ایچون هر نقطه‌ده بو قوتی بولوندیرمق ممکن اولامایه‌جغندن اکر انکلیزلرك هیچ امید ایتمه‌دکلری بر نقطه‌دن بر باصقین ایله قنالی مرور قابل اولورسه بلکه‌ده نتیجه‌ده الده ایدیله‌بیلیردی .

معهذا بن بوحرکتی منحصراً بر فکر نمایشله اجرا ایدییور وقنالده کندیلرینی راحت براقمایه‌جغمزی انکلیزلره آکلاتمق وبناءً علیه مصرده بویوك بر انکلیز قولنی تثبیت ایتمك املیله یاپیوردم .

یوقسه اك بیوك سفائن جربیه‌دن طوتیکزده زرهلی تره‌نلره ، وهرنوع وسائط مدافعه‌یه مالك اولان انکلیز اردوسی کبی فعال وجسور براردو طرفندن مدافعه ایدیلان لااقل یوزمتره عرضنده‌کی درین برقنالك بزمکی کبی وسائط موجوده‌سی قنال‌اوکنده آنجق درت کون قدر قاله‌بیلمسنه مساعد اولان بو اون‌درت‌بیك تفنکلی برقاچ جبل باطاریه‌سی ویالکز برتك اوبوس بطاریه‌سندن مرکب بولنان وقنالی کچمك ایچون‌ده بش اون کوپریجی پونطونندن باشقه برشیئ اولمایان براردو طرفندن جبراً مرور وضبط ایدیله‌جکنی جدی بر ملاحظه ایله هیچ بروقت‌خاطر وخیالمه کتیرمه‌دم . حقیقت بومرکزده اولمقله‌برابر کرك قرارکاهه و کرك قطعاتمه اویله قناعتلر ویردمکه هیچ بر فرد بوبرنجی قنال سفرینك منحصراً برنمایشدن عبارت اولدیغنه دائر هیچ‌برشی حس ایتمه‌دی وهرکس اعظمی فداکارلق ابرازنده بردقیقه خالی قالمادی .

اکر بجه منحصراً شدید وجدی برنمایشدن عبارت اولان بوحرکت خارق‌العاده برطالع سایه‌سنده منتج موفقیت اولورسه بونی‌ده اسلامك وعثمانلی ایمپرطورلغنك خلاص قطعیسی ایچول برفال‌خیر عد ایدرك متشکر قاله‌جغمز پك طبیعی ایدی .

هجوم قولنك قناله‌تقرب حرکتی مع‌التأسف برآز کجیکمش اولدیغندن پونطونلرك قناله تنزیلیله مروره تشبث ایدلدیکی زمان عادتا فجر باشلامش واجراآتمز انکلیزلرك کوزی اوکنده جریان ایتمشدی . درعقب مرور نقطه‌سنه طوغری سوق ایدیلان انکلیز وسائط مدافعه‌سی اوچ‌دانه‌سی مستثنااولمق اوزره‌پونطونلریمزی کاملاً تخریب ایتدی وایلك حمله‌ده قارشو ساحله کچیره بیلدیکمز آلتی‌یوز قهرمانی تقویه‌یه امکان بوله‌مادیغمزدن اونلرده انکلیزلر الینه اسیر دوشدیلر . بوصره‌ده انکلیز زرهلیلری ومعاون قروازورلری ، زرهلی تره‌نلری ایله قوهٔ سفریه‌نك ضعیف طوپجیسی آره‌سنده‌شدید بردوئللو باشلادی . اوکله‌یه طوغری‌اوبوس بطاریه‌مزك آتشیله برانکلیز معاون قروازورینی تخریب ایتمشدك . اوصیره‌ده اونجی فرقه دخی ایکی آلایله محاربه منطقه‌سنه داخل اولدیغندن بوقوتدن استفاده ایتمك اوزره اون‌ده سکزنجی قول اردو قوماندانك امرینه ویرمشدم .

آرتق نجه وضعیت تماميله تعين ايتمش وقوۀ سفريه‌نك نمايش مقصدنده تماماً استحصال موفقيت ايتديكنه وفقط قنالى كچمك واسماعيليه‌يى ضبط ايتمك امكانى قطعياً موجود اولماديغنه قناعت حاصل ايتمشدم . اردو قرارگاهى قنالك اوچ بچق كيلومتره شرقنده بر قوم تپه‌سى اوزرنده بولنيور وبوتون محاربه قرارگاهك كوزى اوكنده جريان ايدييوردى . طياره‌لر واسطه‌سيله قرارگاهك موقعنى تخمين ايتمش اولان دشمان ، حرب سفائننك ۲٤ سانتيمتره‌لك مرميلرندن برچوقلرينى قرارگاهه هديه ايتمكدن كرى قالمامشدى .

نهايت اوكله‌دن صوكرا ساعت اوچه طوغرى آوجى خطندن يعنى قنالك شرق ساحلندن آنجق يدى سكز يوز متره مسافه‌ده بولنان سكزنجى قول اردو قوماندانى جمال پاشا ايله اركان حربيه رئيسى فون قره‌س بكى نزديمه دعوت ايتدم . بنم اركان حربيه رئيسم ايله حركات حربيه شعبه‌سى رئيسى بيكباشى على فؤاد بك دخى برابرمده ايديلر . داها اول سكزنجى قول اردو قوماندانندن آلديغم بر راپورده بوكون آقشامه طوغرى طوپجيمزله آتش تفوقى استحصال ممكن اولورسه يارين على الصباح برهجوم جبرى ايله قنالى كچمكه تشبث ايتمك نيتنده اولديغى بيلديرييوردى .

بوراپورى اساس اتخاذ ايدرك قول اردو اركان حربيه رئيسى صفتيله وضعيتى نه صورتله محاكمه ايتديكنى فون قره‌س بكدن صوردم . عموميتله وضعيتمزى ايضاح ايدرك اولجه قول اردو قومانداننده آلديغم راپورده تكليف اولنان فكرى تكرار ايتدى . جمال پاشاده عينى مطالعه‌ده بولندى . « قنالى مرور ايچون بردها تشبثده بولنمق وسائط مروريه‌نك وجودينه متوقفدر . حالبوكه شيمدى‌يه‌قدر بكا كوندرديككز مختلف راپورلره نظراً پونطونلرمزدن آنجق اوچ دانه‌سى قالمش ، يوزه‌رك قنالى كچمك تشبثى غير ممكن . اوحالده بوفكركزى نصل تطبيق ايده‌بيله‌جكسز ؟ » ديدم . كرك جمال پاشا وكرك فون قره‌س افاده‌مك طوغريلغنى تصديق ايله برابر قوۀ سفريه‌نك عودت ايتمه‌سى لزومنى تكليفه جسارت ايده‌ميورلردى . قنال سفرينى ايكى بچق آيدنبرى حمالى بر مساعى ايله احضار ايتمش ، بومدت ظرفنده هيچ بركون بيله الك اوفاق براستراحت ايتمكى دوشونمه‌مش وبوسفرى كنديسى ايچون عادتا برايدآل اتخاذ ايتمش اولان فون قره‌سك بوكونكى عدم موفقيت قارشوسنده عادتا بيوك بريأس وفتوره دوشديكى واولومى يكانه مدار خلاص تلقى ايتديكى كوروليوردى . ديدى كه :

«فقط ، پاشا حضرتلرى، بن ظن ايدييورمكه قوۀ سفريه‌نك بوكونكى وظيفه‌سى كاملاً قنال اوكنده اولمقدن عبارتدر . »

اونك اوزرينه غايت ساكن برطور آله‌رق جواب ويردم . « اولا شوراسى دوزلجه آكلاشيلسين ، كه بن‌سزلرى برحرب مجلسى تشكيل واتخاذ ايده‌جكم قرارك

مسئولیتلرینه تشریك ایتمك فکریله جلب ایتمه‌دم. اردو قوماندانی صفتیله امرایده‌جکم حرکاتك بوتون مسئولیتلرینی کندیمدن باشقه کیمسه‌نك تحمل ایتمسنه مساعده‌ایده‌مم.

سزی دعوت ایتمکدن مقصدم برنجی خطده بولنان قطعاتك احوال عمومیه‌سنی ووسائط موجوده‌نك درجهٔ قابلیتنی آکلامق ایدی. ویردیککز ایضاحات ایله اکلادم‌که آرتق برشی یاپمق امکانی قالمامشدر. دها بر کون قتال اوکنده قالمق حقیقةً قوهٔ سفریه‌نك کاملاً محو اولمسنی انتاج ایده‌جکدر. بوقوهٔ سفریه حکومت عثمانیه‌نك سوریه‌وفلسطینی عندالاقتضا مدافعه‌ایچون تخصیص ایده‌بیله‌جکی قوتلرك مقدار اعظمیسنی تشکیل ایدر. بوقوتی هردرلو تهلکه‌دن وقایه ایتمك واونك قدرتندن حربك صوکنه قدر اعظمی استفاده‌لر تأمیننه چالیشمق بنم ایچون دها بیوك بروظیفه‌در. بناءً علیه بوکون آقشامه‌قدر موقعلریمزی محافظه ایده‌رك دشمنله طوپچی دوئللوسنه دوام ایتمك وقاراکلق باصار باصماز قطعاتی دون آقشام ترك ایتدکلری اردوکاه موقعلرینه قدر کری چکمك واورادن صوکرا یواش یواش بئرالسبعه‌قدر عودت ایتمك نجه مرجحدر. فون فرانقه‌نبرغ بك شیمدی بواساس داخلنده اردوامرینی یازیکز!» دیدم. اتخاذ ایتدیکم قرارك منطق وایجابات حاله درجهٔ مطابقتنی تقدیرایده‌ن جمال پاشا ایله فون قره‌س وفون فرانقه‌نبرغ تماميله مطمئن ایدیلر.

تام اوصره‌ده کویا اردو مدیرانك مهم برشیئ مذاکره ایتمکده اولدوقلرینی آکلامش کبی دشمن کوچوجك غروپمزك اوکنه، آرقه‌سنه، صاغنه، صولنه مرمیلرینی دوشورمکه باشلادی. بزی تبدیل موضعه مجبور ایتدی. نهایت علی فؤاد بکك علی‌العجله قلمه آلدیغی امری امضا ایتدم و جمال پاشا ایله فون قره‌س بك ینه برنجی خطه کیتدیلر. بزده آقشامه‌قدر اردو قرارکاهنده انتظار ایتدك.

عدم موفقیتك قطعات اوزرنده پك فنا برسوء تأثیر حاصل ایتمه‌مسنی تأمین ایچون بعض تدابیره مراجعت ایتمك الزم ایدی. اونك اوزرینه براردو امری نشر ایدرك بالعموم قطعاتك وظیفه‌لرینی پك ناموسکارانه وحمیتپرورانه ایفا ایتمش اولدقلرینی وبو دفعه‌کی حرکتمز ایله مقصد قتال علیهنه بر کشف تعرضی اجرا ایتمك ودشمنك وسائط موجوده‌سنك ماهیتنی وبو وسائطه قارشی قتالی جداً ضبط ایده‌بیلمك ایچون بزم نه کبی وسائطه مالك اولماز ایجاب ایده‌جکنی آکلامقدن عبارت اولدیغنی وبومقصدی تماميله استحصال ایتدیکمزی وبناءً علیه آرتق بیهوده تلفات ویرمکدن ایسه وسائط مکمله تدارك ایتمك اوزره معموره‌یه دونمك اولا اولدیغنی وبو حاله کوره عزیمت اثناسنده ابراز اولنان فداکارلغك عودت اثناسنده‌دخی عیناً کوستریله‌رك مالزمه‌مزدن اك اهمیتسزینك بیله ضیاعنه میدان ویرمه‌مك مقتضای ناموس اولدیغنی بیان ایتدم.

١٥ کانون ثانی - ٩١٥ ده - قتاله متوجهاً بئرالسبعی ترك ایتمش اولان اردوکاه

تام بر آی صوکرا ۱۵ ـ شباط ـ ۱۹۱۵ ده بتکرار بئرالسبعه عودت ایتمشدی .

قنال ایله بئرالسبعه تقریباً مساوی مسافه‌ده بولنان این نقطه‌سندن قناله قدر هیچ برمنزله هنوز تلغراف خطی تمدید ایدیله‌مه‌مش اولدیغندن قرارکاه عمومی برهفته‌مدتله بندن هیچ برخبر آلامامش و پك زیاده مراق ایچنده قالمشدی . و مع‌التأسف بر مناسبتسزلك ویردیکی بریالان حوادثی صحیح ظن ایده‌ن و چول داخلنده تلغراف خطوطی تأسیس ایله مشغول اولان اردو تلغراف مدیرینك بلا لزوم تلاش واستعجالی نتیجه‌سی اوله‌رق اسماعیلیه‌نك ضبط ایدلدیکی حوادثی تا استانبوله قدر انتقال ایتمش اولدیغندن متعاقباً واصل اولان عکس حوادثك پك فنا تأثیر حصوله کتیردیکنی اکلامشدم . مع هذا مقصد اصلینك کشف‌تعرضیدن عبارت اولدیغنه وسائره‌یه دائر اردو قرارکاهنك هرطرفه کوندردیکی تعمیم ازالهٔ تأثراته خیلی یاردیم ایتمشدی .

حقیقتی سویله‌مك لازم کلیرسه بو برنجی قنال‌سفرینی اجرا ایتدیکمز زمان هیچ کیمسه قنالك نه صورتله مروری قابل‌اوله‌جغنی بیلمیوردی . بویله بر کشف‌تعرضی‌یه جداً محتاج ایدك . بهمه‌حال هجوم جبری‌ایله کچلمسی ضروری‌اولان قنالی‌مرورایچون نه‌کبی وسائط ایستر ؟ دشمن سفائن حربیه‌سنك کوزی اوکنده بومرور حرکتی قابل اجرامیدر ؟ هیچ اولمزسه شرق ساحلنده قوتله یرلشوب اوزون منزللی‌طوپلرله قنالدن نقلیه و تجار سفائننك مرورینی منع ایتمك ممکن اولمازمی ؟ بزم ایچون الك نافع برصورتده اختیار اولونه‌جق پلان بو دکلمیدر ؟

ایشته بومختلف سؤاللره جواب ویره‌بیلمك ایچون بو کشف تعرضی جداً ضروری ایدی . وبو سایه‌ده هم احوال لایقیله اکلاشلدی هم‌ده انکلیزلر چناق قلعه‌تعرضنی بزم بو تشبثمزك نتایجنه انتظاراً تأخیر ایتدیلر وبوندن بشقه‌ده هیچ بر زمان ایکیوز اللی بیك نفردن آز قوت بولوندیرمامغه مجبور اولدیلر . بو مطالعات تماماً اظهار ایدرکه برنجی قنال سفری کندیسندن منتظر اولان مقاصدی تماماًتأمین ایتمش‌وبناءً علیه صرف‌اولنان امکاربوشنه کیتمه‌مشدر. قنال اوکندن کری چکیلیرکن اردو قرارکاهنده حرکات شعبه‌سی مدیری بیکباشی علی‌فؤاد بکه اصل قنال سفرینك اجراسی ایچون نه‌کبی قوتلر ونه‌جنس طوپجی مالزمه‌سیله سائر مالزمهٔ فنیه‌یه محتاج اولدیغمزه‌دائر بر دیره کتیف ویردم وبو اساس داخلنده برمفصل راپور حاضرلامسنی امر ایتدم. قطعاتك آرقه‌سنی آلمق فکریله این‌نقطه‌سنده اقامت‌ایتدیکم درت بش کون ظرفنده علی فؤاد بك لایحه‌سنی اتمام ایتدی . ارکان حربیه رئیسیله برلکده بردها تدقیق‌ایدرك مطابق‌قالدقدن‌صوکرا بکا تودیع ایتدیلر. اوفاق تفك تعدیلات‌ایله تصدیق ایتدیکم بولایحه‌یی شیمدی یانمده اولمادیغی ایچون بورایه درج ایده‌مه‌دیکمدن طولایی نه‌قدر متأثرم . اکر اونی درج ایده‌بیلمش اولسه‌یدم بوکشف تعرضیدن نه‌مهم

استفاده‌لر ایتمش اولدیغمزی انکلیز ارکان حربیه‌سی پك كوزل آكلار وقهرمان اسیرلریمزی قاهره‌سوقاقلرنده‌تشهیرایتمك‌ونشرایتدیکی راپورده‌رسمی برلسانه یاقیشمایه‌جق الفاظ عامیانه ایله اردونی تزییفه قالقشـمق کبی بیاغیلقلرده بولندیغی ایچون بلکه حیا ایدردی ؛ فقط انشاالله استانبوله عودت ایدرسه‌م اثریمك بوتون بونقصانلرینی اتمامه چالیشه‌جغم .

برنجی قنال سفری اثناسنده‌کی ضایعاتمز بروجه آتیدر :

ضابطان : ۱۴ شهید ، ۱۵ یاره‌لی ، ۱۵ غائب

افراد : ۱۷۴ شهید ، ۳۶۶ یاره‌لی ، ۷۱۲ غائب

انکلیزلر رسمی راپورلرنده بزم ضایعاتمزی بروجه آتی کوستریبورلر :

۱۰۰۰ شهید ، ۲۰۰۰ یاره‌لی ، ۱۵۰ اسیر

حقیقی ضایعاتمزله انکلیزلرك ادعالری قارشولاشدیریلنجه انکلیز راپورینك واقعه عدم مطابقتی تظاهر ایدر .

چول قوماندانلغی

قنالدن عودت ایدرکن بوندن صوکرا چولده نه‌لر یاپلمق لازم کله‌جکنی تماميله تثبیت ایتمش اولدیغم کبی چولك نه‌صورتله اشغالی ایجاب ایده‌جکنی‌ده دوشونمشدم . وقطعی قنال سفری ایچون چولده یاپیله‌جق ایشلر منحصراً منزل تشکیلاتندن عبارت‌ایدی . منزل نقطه‌لرنده‌کی تشـکیلات نه‌قدر مکمل اولورسه اولسـون اره‌لرنده امنیتلی طرق اتصالیه اولمادقجه بوتشکیلاتك ادامه‌سنه وقنال اوکنده مهم بر اردونك اوزون مدت توقف ایتمسـنه امکان بولونامایه‌جغندن بئرالسبعدن اعتباراً اسماعیلیه‌یه طوغری چول داخلنده هرنوع عربه واوتوموبیللرك مرورینه مساعد ومنزل نقطه‌لرینی یکدیکرینه ربطایدر برشوسه انشاسی وبوشوسه‌یه موازی وینه عینی استقامتده برده شمندوفر ایشندن باشقه هرمنزل نقطه‌سنده صوقویولری حفرایتمك ، خسته‌خانه ، آنباروسائره کبی منزل مبانیسی انشا ایتمك ایجاب ایدردی . ایشته‌بوتون بوانشاآت ایچون قرق‌اللی بیك عمله‌نك چولده استخدامی‌ضروری ایدی . فقط اکر بوعمله پوسته‌لری مدافعه‌سز بیراقیله‌جق اولورسه‌سیار وجسور انکلیز سواری وهجینلی مفرزه‌لری‌طرفندن هرزمان راحتسز ایدیله‌جکلری شبهه‌سز اولدیغندن چولی پك امین برصورتده قوتله اشغال ایتمك مقتضی ایدی. اوحالده چولك مختلف نقطه‌لرنده اقامه ایدیله‌جك اولان بو مفرزه‌لره قوماندا ایتمك ، وطوغریدن طوغری‌یه اردوقرارکاهنه مربوط اولمق اوزره برچول قوماندانلغی احداثی لزومنه قراروبردم وبوقوماندانلغی فون قره‌س‌بکه تکلیف ایتدم .

قنال سفرنی کندیسی ایچون برایده آل اتخاذ وچولك مشکلاتیله مجادله ایتمه‌یی الك بیوك مدار تسلی تلقی ایتمش اولان فون قره‌س تکلیفمی بلاتردد قبول ایتدی. بو صورتله چولده یکدیکرینه غیر مربوط ایکی تشکیلات وجوده کتیرلدی‌که بریسی منحصراً منزل مؤسساتنك وطرق اتصالیه‌نك انشاسنه مأمور چول منزل مفتشلکی و دیکری بوانشا آتی دشمن تجاوزاتندن وقایه‌یه وآره صره قناله قدر کشف قوللری کوندره‌رك دشمنك تشبثاتندن متمادیاً خبرلر استحصالنه مأمور چول قوماندانلغی ایدی.

چول قوماندانلغنك مرکزی شمدیلك اینده بولونه‌جق وباشلوجه مفرزه‌لر این، العریش وقلعة النخل نقطه‌لرینه اقامه اولنه‌جقدی. چول منزل مفتشلکی قرارکاهی‌ده بئرالسبعده بولنه‌جقدی. بو ترتیباته عائد اوامر و تعلیماتی‌ده عائد اولان ذواته اعطا ایتدکدن صوکرا بئرالسبعه واورادن قدسه عودت ایتدم. اوچ درت کون صوکره یکرمی بشنجی فرقه ایله اونجی فرقه بئرالسبعده اجتماع ایتمش اولدیغندن قطعاتمك هیچ برفلاکته اوغرامقسزین چولی مرور وقناله قدر عزیمت وبرمحاربه ویردکدن صوکرا ینه سالماً بئرالسبعه عودت ایتمش اولدقلرینی اثبات ایچون قدس اشرافندن برچوقلرینی بئرالسبعه دعوت ایتدیکم کبی قدسده بولنان متفق وبی‌طرف دولتلر قونسولوسلرینی‌ده دعوت ایدرك اونلرك مواجهه‌سنده قطعاته بر رسم کچید اجرا ایتدیردم. اوزمان هنوز حربه داخل اولمامش بولنان ایتالیا قونسلوسی‌ده موجود بولنیوردی.

کمال افتخارله سویله‌یه‌بیلیرم‌که عمومیتله ایکی آی دوام ایدن بوبرنجی قنال سفرندن عودت ایتمش اولان قطعات چولده هیچ بردوکوتی ویرمه‌مشدی. قنال اوکنده‌کی محاربه‌ده شهید اولانلرله قنالی مرور ایدرك دشمن النه اسیر دوشنلردن ماعدا هیچ برنفر کریده قالمامش وصوسزلقدن، آچلقدن مضطرب اولان هیچ بر فرد کورولمه‌مشدر. منزل قوللری وظیفه‌لرینی اوقدر جدیتله ایفا ایتمشلردرکه هیچ برمنزل قولنك نقطهٔ مطلوبه‌یه معین حرکت جدولنده ارائه اولنان ساعتدن صوکرا داخل اولدیغی کورولمه‌مشدر. الك مهمی شودرکه کافه‌سی سوریه‌لی، فلسطینلی عرب افرادندن مرکب اولان بومنزل قوللری افرادندن همان هیچ برینك فرار ایتدیکی ویاخود براخانته تصدی ایلدیکی واقع اولمامشدر.

*
* *

چولده قوماندا و منزل ایشلرینی بالاده عرض ایتدیکم طرزده تنظیم کبی پك طولانی اولان اردومنطقه‌سنده‌ده امر وقوماندا امورینی بروجه آتی تثبیت ایتمش ایدم:

قدس و عکا سنجاقلرینی احتوا ایدن فلسطین منطقه‌سنه « قدس منطقه‌سی

قوماندانلغی » نامنی ویره‌رك بو قوماندانلغه سکزنجی قول‌اردو قوماندانی جمال‌پاشایی تعیین ایتدم .

غزه وبئرالسبع قضالری بونقطه‌دن خارج بولونه‌جق وچول منزل مفتشلکنه تابع اوله‌جقلردی . بیروت ولایتنك اقسام وسطیه و شمالیه‌سیله سوریه ، حلب‌واطنه ولایتلرینك تشکیل ایتدیکی منطقه‌ده‌کی قطعات عسکریه قوماندانلغنی « دردنجی اردو قوماندان وکیلی » عنوانیله اون اوچنجی قول اردو قوماندانی فخری پاشایه تودیع ایتدم . واردوقرارکاهی قدسده‌تأسیس ایدرك‌منحصراً ایکنجی‌قنال‌سفری‌استحضاراتیله اشتغاله قرار ویردم .

سکزنجی و اونجی فرقه‌لر طوغریدن طوغری‌یه اردویه مربوط بولنیورلردی .

ایشته ۱۹۱۵ سنه‌سی شباطی نهایتلرنده دردنجی اردونك وضعیت عمومیه‌سی بویله ایدی . ایکنجی قنال سفری ایچون محتاج اولدیغمز قطعات اصلیه و معاونه ایله هرنوع مالزمه و مهماتك جنس و مقدارینه دائر تنظیم ایتدیکم مفصل لایحه‌یی اردو ارکان حربیه رئیسی فون فرانقه‌نبرغ‌بکه تودیع ایدرك استانبوله کوندردم . عثمانلی قرارکاه عمومیسی لایحه‌می عیناً قبول ایتمش وفقط بومهم تشبث ایچون برچوق آلمان طوپچی قطعاتیله قطعات فنیه‌سی طلب ایتمکده اولدیغمدن آلمان قرارکاه عمومیسی بو ایشه لایق اولدیغی اهمیتی عطف ایتمه‌دی و ناحق یره پك چوق زمان ضیاعنه میدان ویردی .

اردو قرارکاهنی قدسده تأسیس ایتدکدن صوکرا اك مهم اشتغالاتم امیر مکه شریف حسین پاشا ایله ابن‌الرشید و ابن‌السعودکبی امرای عربی بو حرب اثناسنده خلیفه اردولرینه اعظمی معاونت ابراز ایتمکه تشویق ایتمك نقطه‌سنه معطوف ایدی . هر بریسی ایله مخابره‌یه کیریشدم . بو مخابراتم اثناسنده بالخاصه شریف حسین‌پاشادن آلدیغم مکتوبلری نشرایتدیکم زمان بو ذاتك نه‌قدر ایکی یوزلی اولدیغی بوتون‌جهان اسلامیت نظرنده تظاهر ایده‌جکدر . امیر ابن‌السعود کرچه طوغریدن طوغری‌یه معاونتده بولنمادی . چونکه انکلیزلره پك یقین اولدیغندن اوکا عظیم‌فنالقلری دوقونه‌بیلیردی . فقط اردویه دوه کوندرمك وباخصوص اوراره کلن انکلیز قوماشلرینك سوریه‌یه اخراجنه‌مساعده ایتمك کبی پك‌قیمتلی‌مظاهرتلر ابراز ایتدی . امیر ابن‌الرشید ایسه سفرك تا نهایتنه قدر مقام خلافته قویاً مربوط ناموسکار بر مسلمان اولدیغنی اثبات ایتدی . شریف حسینك یاپدقلرینی ایسه بالآخره حکایه ایده‌جکم .

اوصره‌ده بنغازی‌یه کچمك اوزره استانبوله کلمش اولان انور پاشانك قارداشی نوری بکی بیروتدن برقاچاقچی قایغی ایله محل مقصودینه کوندردم .

بورایه شونی‌ده علاوه ایتمك ایسترم‌که وهیب بك قومانداسیله مکه‌دن کتیرتمش

اولدیغم قوت تا سویش یقیننه ایلرولەمش ایدی . عمومیتله عودتە قرار ویردیکم زمان بو مفرزەیی دخی بتکرار معانه قدر کری چکدم ؛ و وهیب بك اوصرەدە ایکنجی اردو قوماندانلغی ایله استانبوله کیتمش اولدیغندن مفرزەسنی قائممقام نجیب بك قومانداسیله ینه مکەیە اعاده ایتمش ایدم . بونی سویلەمکدن مقصدم شریف حسینك اختلالی اورادەکی قوتی بلالزوم آلمش اولدیغمه حمل ایتدکلرینی ایشتدیکم بعض بوش قافالیلره جواب ویرمکدن عبارتدر .

اوصرەدە متفقین دونانماسی چناق قلعەیی جبراً مروره تشبث ایتمش برچوق ضایعات ایله پوسکورتلمشدی . اوزمان انور پاشایه یازدیغم بر تلغرافنامەدە دشمن دونانماسنك چناق قلعەیی مروز ایتمسنه قطعیاً امکان اولمادیغی حقندەکی قناعتمی ایضاح ایتمشدم . بو قناعتمی ظن ایدرسەم طلعت بکەده یازمشدم . بو اشعاراتدن مقصدم ارقداشلریمك قناعتلرینی تقویه ایدرك اونلرك قوهٔ معنویەلرینی تقویه فکرینه مبتنی ایدی . اوصرەدە امین ایدم که استانبولده هرکس دشمان دونانماسنك اقشامه صباحه سرای بروننه مواصلت ایدەجکی قناعتنده بولنیوردی . بلکه بو قناعت ارقداشلریمكدە ایمان و قناعتلرینی تزلزله کتیرەبیلیردی . بونك حاصل ایدەجکی مضرت هر دورلو تخمینك فوقنده اولدیغندن وضعیت عمومیەیی خارجدن کورن ومحاکمه ایدن بر ارقداش صفتیله کندیلرینه بوقناعتلریمی یازمشدم وانور پاشا بالاخره بکا دیمشدی که بو اشعاراتمك کندی قناعتلرینه توافق ایتمەسی اعتباریله معناً حسن تأثیری اولمشدی .

دشمانك بو بحری تعرضندن صوکرا برده قرەیه عسکر اخراجی صورتیله چناق قلعەیه شدید بر تجاوزده بولونمسی احتمالی موجود اولدیغندن استانبول حوارندە کافی درجەدە پیاده قوتی اجتماع ایتدیرمکه لزوم کوردیکنی وبناءً علیه سکزنجی واوتنجی فرقەلرك استانبوله کوندرلمسنی انور پاشا رجا ایتمشدی . درعقب نقطهٔ نظرینی قبول ایدرك بو ایکی فرقەیی کری کوندردم .

متعاقباً دشمن کلیبولی شبه جزیرەسنه عسکر اخراج ایدر ایتمز انور پاشا یکرمی بشنجی فرقەنك دخی استانبوله کوندرلمسنی ایستەدی . اونیدە کوندردم . اوناوچنجی قول اردونك فرقەلرندن برینی بغدادە ودیکرینیده بتلیس طرفلرینه کوندرمکلکمی طلب ایتدی . بوطلبیدە اجرا ایتدم . اردو منطقەسی داخلنده نەقدر سریع آتشلی طوپ بطریەسی وماکنەلی تفنك موجود ایسه کافەسنك چناق قلعەیه کوندرلمسی امرینیدە ایفا ایتدم . ونهایت اویله بر حاله کلدمکه بوتون اردو داخلنده اطنه، حلب سوریه ، لبنان ، فلسطین منطقەلرینه علی العموم چولده موجود بولنان قطعات اون ایکی طابوره انحصار ایتدی وبوتون اردو ومنطقەسنده نه برتك سریع آتشلی بطاریه ونەده برتك ماکنەلی تفنك بولوکی قالمادی . بوراده ایکی طابور، افرادی کاملاً

سوریه‌لی وفلسطینلی عربلردن عبارت بولونیور وتورك قطعه‌سی اوله‌رق شامده بولنان کوکللی مولوی طابوری ایله اردو قرارکاهی ایچون دوبریجه کوکللیلردن تشکیل ایتدیکم برپیاده بلوکندن بشقه هیچ برشی بولونمیوردی .

عربلرك اختلال ایتمیه‌جکلری و ناسك اکثریتنك خائنلره یوز ویرمه‌یه‌جکلری حقنده‌کی قاعتمك درجهٔ متانتنه بوندن دها بویوك بر دلیل ایسته‌مز ظن ایدرم .

بوندن صوکرا ۱۹۱۵ سنه‌سی نهایتنه قدر جریان ایدن اك مهم حادثات عسکریه ارمنیلرك توسل ایتدکلری زیتون واورفه اختلاللرینك منتظم قوهٔ عسکریه سوقی وعلی الاصول تأدیبندن عبارتدی . ۱۹۱۵ سنه‌سنه علی العموم اعمارات وتحکیمات سنه‌سی نامی ویرلسه سزادر . آتیاً ایضاح ایده‌جکم وجهله کرك چولده وکرك مملکت داخلنده پك چوق یوللر وشمندوفرلر انشا اولونمش وچول منزل نقطه‌لری هرنوع تأسیساته مالك اوله‌رق میدانه چیقمشلردی . بوندن بشقه هردرلو احتمالاته قارشی مرسین ، طوپراق قلعه ، درت یول ، اسکندرون سواحلنده تحکیمات اجرا اولندیغی کبی طرابلس شام ، بیروت ، حیفا ویافه‌یه قارشی یاپیله‌بیله‌جك بر دشمن اخراج حرکتنه قارشو لبنان داخلنده وقارمل جبالیله کریلرنده وعلی العموم فلسطین داخلنده درت بش خطدن عبارت تحکیمات وجوده کتیرلمشدی .

بالطبع استانبوله کوندرلمش اولان فرقه‌لرك یرینه سوریه وفلسطین، حلب واطنه داخلنده برطاقم یکی فرقه‌لر تشکیل اولنمش واونلرك تعلیم وتربیه‌لری ده اردونك باشلوجه اشتغالاتی صره‌سنه کچمشدی .

۱۹۱۵ سنه‌سی اغستوسنده عراق حرکات عسکریه‌سنك علیهمزه جریان ایتمکده اولدیغی نظر دقته آلان انور پاشا اورانك ادارهٔ ملکیه وعسکریه‌سنی درعهده ایتمکلکمی بندن رجا ایتمشدی . اوصره‌ده سوریه وفلسطین داخلنده عرب اختلالجیلرینك تشبثات خفیه‌سی میدانه چیقمش وسوریه فلسطین اموری پك زیاده نزاکت کسب ایتمش اولدیغندن بوراسنی ترك ایدرسه‌م بوراده دها بیوك فنالقلر ظهور ایتمسی احتمالی اولدیغی ومع هذا بونقطهٔ نظریمی قبول ایتمزسه بغداده حرکته حاضر اولدیغمی جواباً بیلدیردم . مطالعاتمی تصویب ایدن انور پاشا خطهٔ عراقیه عموم قوماندانلغی مشیر غولتس پاشایه تکلیف ایتدی ومشارالیه طرفندن قبول ایدلمسی اوزرینه کندیسنی اورایه کوندردی .

بالاده عرض ایتدیکم وجهله [۱۹۱۵] سنه‌سی علی العموم ایکنجی قنال سفری استحضاراتیله کچمشدی . مع هذا اردونك صرف ایتدیکی مساعی نسبتنده المان قرارکاه عمومیسنك بوسفره عائد استحضاراتنه پك‌ده اهمیت عطف ایتمه‌دیکنی حس ایتدیکمدن بوخصوصده انور پاشانك لایقی وجهله نظردقتنی جلب ایتمك ایچون

تشرین ثانی طرفنده استانبوله قدر برسیاحت اجرا ایتدم وایکی هفته قدر استانبولده قالدقدن صوکرا تکرار شامه دوندم . بوسیاحتمدن پك ده بیوك بر نتیجه استحصال ایده مه مشدم .

انکلیزلرله فرانسزلر چناق قلعه یی تخلیه ایدرك کری چکلدکدن صوکرا آرتق استانبولده سربست قالمش اولان انورپاشایی چولده یاپدیغم استحضاراتی رأی العین کورمك اوزره سوریه یه دعوت ایتدم . مشارالیه ١٩١٦ شباطی اثناسنده سوریه و فلسطین ایله سینا چولنده اوزون برسیاحت انکشافیه اجرا ایتدی ومتعاقباً کندیسیله برابر مدینهٔ منوره یی زیارت ایتدك . بو سیاحتمز اثناسنده اوزمانلر اردو قرارکاهنده بولنان شریف فیصل ده بزه رفاقت ایتمشدی .

انورپاشا چول منزل تأسیساتندن فوق العاده ممنون اولمشدی . هر نه قدر قنالی کچه رك انکلیزلری مصردن طرد ایتمك ممکن اولمسه بیله قنالك شرق ساحلنده قوتله یرلشمك و اوزون منزللی طوپلر تعبیه ایدرك قنالدن سفائن تجاریه نك مرور وعبورینی منع ایتمك قابل اوله جغنه برلکده قرار ویردك .

او تاریخلرده بنم اك بویوك املم شریف حسینك پك آشکار بر صورتده کورونن تمایلات اختلالکارانه سنك کسب قطعیت ایتمه سنه چالیشمقدن وشریفی مخدوملرندن بری قومانداسیله فلسطینه برقوهٔ معاونه کوندرمکه اقناع ایتمکدن عبارت ایدی . بواساسلر اوزرنده شریف فیصل ایله متمادی مذاکره لرده بولنیور وبر طرفدن ده شریف حسین ایله نازکانه مخابره لر ایدییوردم . آتیاً عرب اختلالنك مبحث مخصوصنده حکایه ایده جکم وجهله بو اوزوجی مساعیدن هیچ برثمره استحصال ایده مه دم ونهایت ١٩١٦ سنه سی حزیرانك ایکنجی کونی شریف حسینك اختلالی قارشوسنده قالدم . بواختلال قنال سفرینه اساسلی برضربه ایندیرمشدی .

دها برنجی قنال سفرینك فردای اجراسنده ١٩١٥ سنه سی مایسی اثناسنده « مانچستر غوردیان » غزته سنده برمقاله اوقومشدم . بومقاله ده دنیلیوردی که :

شرقی بحرسفید اردولری باش قوماندانی مصرده پك بیوك برسوق الجیش خطاسی ارتکاب ایدییور . بوخطا ، مصری مدافعه ایتمك ایچون سویش قنالی برصولی خندك کبی تلقی ایتمك و انکلیز قوای مدافعه سنی بو خندکك کریسنده بولوندیرمقدر . حالبوکه بزم ایچون مدافعه اولونه جق شی مصر دکل سویش قنالیدر مصرك بزجه اهمیتی سویش قنالنه غربدن وقوع بولاجق برتجاوزی منع ایده جك برخط وسیعه اولمسنده در مصرك وضعیتی قناله نظراً شو صورتله تعین ایتدکدن صوکره قنالی شرقدن وقوع بوله جق برتعرضه قارشو مدافعه ایچونده سینا شبه جزیره سنه وحتی فلسطینه اولان احتیاجمز تظاهر ایدر . بزم قوماندانلریمز و رؤسای اداره مز شمدی یه قدر

تورکلری غایت عاجز ومصر اوزرینه تجاوزه غیرمقتدر عد ایدییورلردی . فقط بو قناعتلرینك نه‌قدر یاکلش اولدیغی وکچن کانون ثانی اثناسنده اون‌بش یکرمی بیك نفرلك برتورك قوتنك اوچیوزاللی کیلومتره طولنده‌کی سینا چولنی بیوك بر انتظام ایله قطع ایدرك قنال اوکنه کلمش وحتی پك ابتدائی وسائط ایله آلتی‌یوز نفری قنالك بری طرفنه کچیرمش اولمسیله ثبوت بولمشدر .

تورکلرك شیمدی بزه خبر ویریلن حمالی استحضاراتی برایکی سنه‌یه قدر پك مهم ثمره‌لر ویره‌بیله‌جکندن اوزمان تورکلر شیمدیکی آلتی‌یوز نفر یرینه بلکه اون بیك حتی یکرمی بیك نفرلك بر قوتی برهجوم جبری ایله قنالك غرب ساحلنه کچیره‌رك اوراده قوتله یرلشمکه موفق اوله‌بیلیورلرسه بزم قناله مواصلاتمز اوزمان نه حاله کلمش اولور ؟

حتی تورکلر قنالك غرب ساحلنه کچمکه موفق اوله‌مسه‌لر بیله شرق ساحلنده قوتله یرلشه‌رك اوزون منزللی طوپلر تعبیه ایدرك قنال مواردانتی منع ایده‌بیلیرلرکه بونك تولیدایده‌جکی عظیم محاذیری عجبا بزم قوماندانلریمز نه‌دن کورمك ایسته‌میورلر؟ بناءً علیه بز قنالك شرقه قارشی مدافعه‌سی ایچون مصر داخلنده قالمه‌یی پك زیاده محذورلی تلقی ایدییور وبهمه‌حال وسائط مدافعه‌مزك سیناشبه‌جزیره‌سنه نقل ایدلمسنی الزم عدایلیورز .

بومقاله بنی صوك درجه‌لرده ایقاظ ایتمش وبوتون ۱۹۱۵ سنه‌سی ظرفنده فلسطینك دکزدن برتجاوزه معروض قالمسی احتمالنه قارشی (ده‌بارکمانه) الك زیاده مساعد مواضعك تحکیماتیله اشتغالمه سبب اولمشدر .

بن پك اعلا حساب ایدییوردمکه انکلیزلر فلسطین علیهنه قره‌دن برحرکت تجاوزیه اجراسنه تشبث ایده‌بیلمك ایچون بزنصل فلسطین ایله قنال آره‌سنده منزل تأسیساتی یاپمغه مجبور ایسه‌ك اونلرده قنال ایله فلسطین آره‌سنده عینی تأسیساتی وجوده کتیرمکه وقنالی شمندوفرله فلسطینه ربط ایتمکه مجبور ایدیلر . بوتون ۱۹۱۵ سنه‌سی ظرفنده قنالك شرق ساحلنه هیچ برانکلیز قطعه‌سی کچمه‌مشدی . آره‌صره سیار هجین سوار مفرزه‌لری قناله اللی آلتمش کیلومتره مسافه‌ده کائن نقاطه‌قدر کلیور وفقط برقاچ کون صوکرا بتکرار قنالك قارشو ساحلنه کچیوردی .

قنطره و اسماعیلیه‌نك قارشوسنده وقنالك شرق ساحلنده الك اول کوریلان انکلیز کوپری‌باشی تحکیماتی ۱۹۱۶ سنه‌سی کانون ثانیسی نهایتنده کورولمش ایدیکه شریف حسینك اختلال ایده‌جکنه دائر انکلیزلره یازدیغی صوك مکتوبك تاریخیله توافق ایتمکده‌در . بوندن پك اعلا استدلال اولونه‌بیلیرکه انکلیزلر شریف حسینك اختلالندن تماماً امین اولمادقجه قنالك شرق ساحلنه کچمکه و دها طوغریسی فلسطین علیهنه بر حرکت استیلاجویانه اجراسنه قرار ویرمه‌مشلردی . اونلر پك اعلا امین ایدیلرکه

شریفك اختلالی بزی خطهٔ حجازیه‌ده بعض تدابیر تحفظیه اتخاذینه مجبور ایده‌جك و سوریه و فلسطینه تخصیص اولنان قوتلریمزك طاغیدلمسنی موجب اوله‌جقدی . بوندن باشقه شریف حسین یدیله عربانه یاپه‌جقلری نقدی معاونتلر عربانك بزم علیهمزه قیامنی تأمین ایده‌جك وبوده بزم بالکلیه ضعفمزی انتاج ایله‌یه‌جکدی .

۱۹۱۶ سنه‌سی نیسانك برنجی کونی ۳۰۰ نومرولی آلمان طیاره‌بلوکی ایلك‌فعلی معاونت اولمق اوزره بونی متعاقباً ۱۲ و ۱۵ نیسان تاریخلرنده ۱۰,٥ سانتیمتره‌لك ایکی آوستریا صحرا اوبوسی بطریه‌سی دخی بئرالسبعه کلدیلر . انکلیزلر طرفندن قنالك شرق ساحلنده اجرا ایدلمکده اولان کوپری باشی تحکیماتیله شمندوفروسائره انشاآتی بوتون تفرعاتیله کشف ایده‌بیلمکلکمزه بوطیاره مفرزه‌سنك پك زیاده یاردیمی اولمشدر .

شریف حسینك اختلالی اوزرینه فخری پاشانی مدینه قوماندانلغنه تعیین ایتمش واوراده ۱۵ ـ ۱٦ طابور پیاده وبر خیلی جبل بطریه‌سندن مرکب برقوت تحشیدینه مجبور اولمشدم. بوتون روحمله حقنده‌ابدی برحس حرمت وحیرت‌بسله‌مك مجبوریتنده بولوندیغم فخری پاشا هرطرفدن کندیسنه خصم عناصر ومؤثرات ایله محصور قالمش اولدیغی حالده‌بوقوتله ۱۹۱٦ سنه‌سی حزیرانی‌ابتداسندن ۱۹۱۸سنه‌سی کانون اولی نهایتنه قدر تام ایکی بچق‌سنه ظرفنده جداً خارقه‌لر ابداع ایدرك او مبارك مرقدنبی‌یی انکلیز وفرانسزطوپچیلری وهرنوع صنوف‌معاونه‌سیله تقویه ایدلمش‌اولان قوتلی شریف حسین قطعاتنه وعربان عاصیه‌یه قارشی‌مدافعه‌یه موافق اولمشدی. حتی بوقوت ۱۹۱۷ سنه‌سی تشرینلرنده یالکزبش آلتی طابوره انحصار ایتمش واوسنه‌نك کانون‌ثانیسنده معانك شریف فیصل طرفندن ضبطندن صوکره مادر وطنله هیچ براتصالی قالمامش اولدیغی حالده دخی ینه ثبات ایدرك متارکه‌دن اوچ آی صوکره‌یه قدر مدینه‌یی یدحماستنده محافظه ایده‌بیلمش ایدی .

مدینه ایله معان اره‌سنده‌کی شمندوفر خطنك محافظه‌سنه ومدینه‌نك اردو ایله مواصله‌سنی تأمینه مأمور اولان اوچ بش طابورق تورك قطعاتنك ابراز ایتدیکی شجاعت ومتانت هردرلو تقدیرلرك فوقنده‌در . مدینه‌دن معانه‌قدر امتداد ایدن بیك کیلو متره‌یی متجاوز بوخط اوزرنده‌کی مدافعه‌نك روحی تلقی ایتدیکم ذوات فخری پاشادن صوکره مدینه محافظی پاشا وقتیله اشقودره قلعه‌سنك مدافعه‌سنده تمیز ایتمش ارکان عسکریه‌مزدن میرلوا جمال پاشا [عربلر بوذاته برای تفریق « جمال‌پاشاثالث » یعنی « اوچنجی جمال‌پاشا » نامنی ویرمشلردی] . میرآلای نجیب بك وبالآخره ارکان حربیه قائممقامی کمال‌بك وسائره کبی ذواتدر . بوبرآووچ عسکر شریف‌حسین اولادلرینه قان قوصدورمش وهرطرفده‌کی تشبثلرینی قانلی ضایعات ایله عقیم بیراقغه

موفق اولمشدر . اودرجه‌ده‌که مکه‌دن تامعانه قدر بوتون عربان حال اختلالده اولدیغی وسواحل انکلیز وفرانسز مفرزه‌لریله تقویه‌اولونمش، قطعات شریفیه ایله طوتولمش بولوندیغی حالده ۱۹۱۶ سنه‌سی حزیراننده ن ۱۹۱۷ کانون اولی نهایتنه‌قدر مدینه‌نك سوریه ایله اتصالی دوچار انقطاع اولمامش وتره‌نلر آز چوق انتظام ایله کیدوب کلمکه موفق اولمشدر .

فقط بریاندن مدینه‌نك وبرطرفدن مدینه‌دن معانه‌قدر اولان قطعاتك اعاشه‌سی جبخانه وسائره‌نك یتشدیرلمسی ایچون حجاز جهتنه حصرایتدیکمز فداکارلقلر بالطبع سینا وفلسطینه تخصیص ایتمکلکمز ایجاب ایدن فداکارلغی یاری یاری‌یه تنزیل ایتمش وبناءً علیه سینا جبهه‌مزك ایسته‌دیکمز قدر قوتلی اولماسنه مانع اولمشدر .

۱۹۱۶ سنه‌سی نیسانك یکرمنجی کونی فون‌قره‌س بکك ایکی طابور پیاده ، برجبل بطریه‌سی برکوکللی هجین سوار آلایی ایله قاطیه استقامتنده یاپدیغی برباصقین حرکتی موفقیتیله نتیجه‌لنمش وبرانکلیزسواری آلایی قوماندانلری وتکمیل ضابطانیله برابر کاملاً یداسارتمزه‌دوشمشدرکه‌بو وقعه‌قطعاتمزك قوهٔ معنویه‌سنی پك‌زیاده آرتیرمشدر .

اوصیره‌لرده استانبولدن اوچنجی پیاده فرقه‌سی ایله برمقدار آلمان ماکنه‌لی تفنك قطعاتی وایکی آوستریا جبل اوبوس بطریه‌سی دها سینا جبهه‌سنه التحاق ایتمشدی . انکلیزلر بواثناده قنطره ایلروسنده‌کی برکوپری مواضعنی دهازیاده‌تحکیم‌ایتمش وصول جناحلری دائما دکزه مستند اولمق اوزره « رومانی » قویولرینه وقاطیه‌یه قدر صنوف ثلثه‌دن مرکب مفرزه‌لرینی ایلرلتمشدی. بوراده‌ده انکلیزلراساسلی تحکیمات یاپیورلردی. قوهٔ سفریه قوماندانلغی یکیدن درعهده ایتمش اولان فون قره‌س قطعاتك بومتمادی انتظار یوزندن آرتق اوصانمغه باشلامش اولدقلرینی درمیان ایدرك رومانی علیهنه برحرکت تعرضیه اجراسنی تکلیف ایتمشدی .

فلسطینی مدافعه ایچون استناد ایده‌بیله‌جکمز یکانه قوت اولان قوهٔ سفریه‌یی تهلکه‌یه قویمامق شرطیله بویله برحرکته موافقت ایده‌جکمی جواباً بیلدیردم. بوایکنجی قنال سفرینه مأمور اولان قوت بروجه آتی ایدی :

اوچنجی پیاده فرقه‌سی (بهری اوچ طابورلی اوچ پیاده آلایی ، برسواری بلوکی ، ایکی جبل بطریه‌سی ، راستحکام طابوری)

برماکنه‌لی تفنك طابوری (سکز بلوك)

۲ آوستریا اوبوس بطریه‌سی ؛

۱۰ سانتیمتره‌لك برآلمان صحرا بطریه‌سی ؛

۱۵ سانتیمتره‌لك برصحرا اوبوس بطریه‌سی ؛

۲ طیاره طوپ طاقمی

جمعاً ١٠,٠٠٠ محارب .

١٩١٦ سنه‌سی تموزی نهایتنده باشلایان بوحرکت قاطبه ورومانی اوکنده قوۀ سفریه‌نك دوچار اولدیغی عدم موفقیتله نتیجه‌لندی . اوندن صوکره انکلیزلر غایت جسیم آتلی وهجین سوار قطعاتیله قوۀ سفریه‌یی خطوه خطوه تعقیب ایدرك العریشه قدر کری چکلمه‌مزی انتاج ایتدی . نهایت ١٦ کانون اولده العریشی دخی تخلیه ایدرك اسکی فلسطین ـ سینا حدودی اوزرنده کائن خان یونسدن الحفیر خطنه‌قدر چکلمکه مجبور اولدی .

انکلیزلر شمندوفرلرینی خارق‌العاده برسرعتله انشا ایدیورلر وعادتا کونده ایکی کیلو متره‌لك تیمور یولی وجوده کتیریورلردی . نهایت شباط اواسطنده فلسطین جبهه‌سنی تفتیشه کلمش اولان انور پاشا وفون قره‌س بکله بالمذاکره غزه ـ تل‌الشریعه ـ بئرالسبع خطنك قطعی جبهۀ مدافعه تشکیل ایتمسنه قرار ویردك . وقطعات موجوده ایله بوخطك مدافعه‌سنی فون قره‌س بکه تودیع ایتدك . برطرفدن حجاز اختلالی ، وبرطرفدن درزیلرله عربان سائره‌نك دائما نظر دقتده طوتلمسی لازمکلن احوال مشکوکه‌سی اردو قرارکاهنی شامدن آیرلمامغه مجبور ایدیوردی .

*
* *

برنجی غزه مدافعه‌سی

١٥ مارت ١٩١٧ دن اعتباراً غزه ـ تل‌الشریعه ـ بئرالسبع خطنه چکلمش اولان عثمانلی قطعاتی آتیده‌کی قوتی حائز بولنیوردی :

غزه‌ده :

٢٧ نجی فرقه‌یه منسوب ٧٩ نجی واون آلتنجی فرقه‌یه منسوب ١٢٥ نجی پیاده آلایلریله ایکی آوستریا جبل اوبوسی وایکی عثمانلی سریع آتشلی صحرا بطریه‌سی و ١٠ سانتیمتره‌لك آلمان اوزون صحرا طوپ بطریه‌سی ١٥ سانتیمتره‌لك عثمانلی اوبوس بطریه‌سی وایکی آلمان وبش آلتی تورك ماکنه‌لی تفنك بولوکی ؛ جمعاً ، اوچ بیك بشیوز تفنك .

جماه‌ده :

اوچنجی پیاده‌فرقه‌سی : [طقوز طابور پیاده، آلتی سریع آتشلی صحرابطریه‌سی ، درت ماکنه‌لی تفنك بلوکی ، اون‌بش سانتیمتره‌لك برسریع آتشلی صحرا اوبوس بطریه] جمعاً بش‌بیك تفنك .

تل‌الشریعه‌ده :

یکرمی ایکنجی قول اردو قرارکاهیله اون آلتنجی فرقه‌نك ایکی پیاده آلایی وفرقه‌یه منسوب طوپجیلر . جمعاً ، بش‌بیك تفنك

بئرالسبع ده :

اوچ آلایلی اوچنجی سواری فرقه‌سی ؛ جمعاً ، بشیوز قلنج

بونلردن بشقه اللی اوچنجی فرقه‌نك ایکی آلایی رمله‌یه‌کلمش وبونك یالکز بری غزه‌یه طوغری یورویش حالنده بولنیوردی .

جنرال موره‌ی ۱۹۱۷ تشرین ثانیسنده نشرایتدیکی‌راپورنده برنجی غزه‌محاربه‌سی اثناسنده‌کی عثمانلی قوتلرینك آتیده‌کی مقداره بالغ اولدیغنی یازییور :

غزه‌ده :

اوچنجی پیاده فرقه‌سی‌ایله ایکنجی پیاده آلایی ؛ یکرمی‌درت ما کنه‌لی تفنك ؛ (۱٥۰) میلیمتره‌لك ایکی آلمان آغیرصحرا بطریه‌سیله ۱۰٥ میلیمتره‌لك اوچ آوستریا صحرا اوبوس بطریه‌سی ؛ بش سریع آتشلی صحرا بطاریه‌سی .

جمعاً ؛ اون بیك تفنك .

تل‌الشریعه‌ده :

اون‌آلتنجی پیاده فرقه‌سی [جمعاً آلتی‌بیك تفنك ، ۱٦ ما کنه‌لی تفنك ، درت صحرا بطریه‌سی] واوچنجی سـواری فرقه‌سی [درت صحرا طوپی ، درت اوبوس ودرت ما کنه‌لی تفنك]

رمله‌ده :

اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سی ؛

قدسده :

اللی دردنجی و ٦۷ نجی پیاده فرقه‌لری .

حیفاده :

۲۷ نجی پیاده فرقه‌سی

شوراسنی غایت قطعی اوله‌رق بیان‌ایده‌لم که‌انکلیزلر بوقوتلری آنجق کندی خیالخانه‌لرنده تصور ایتمشـلردر . اکر انکلیز جنرالنك عثمانلی قوتلری حقنده استحصال ایلدیکی معلومات هپ بوقبیلدن ایسـه وسائط استخباریه‌سـنك کندیسنی پك زیاده آلداتمش اولدیغنه هیچ شبهه ایتمسونَ . انکلیزلرك برنجی غزه هجومنی کمال موفقیتله طردایتمش اولان عثمانلی قوتلری بالاده عرض ایتدیکمز وجهله من‌حیث‌المجموع اون‌سکز بیك نفره آنجق بالغ اوله‌بیلیوردی .

انکلیز اردوسی ایسـه ینه جنرال موره‌نك راپورینه نظراً قطعات آتیه‌دن ترکب ایدییوردی .

برنجی خط : [ایکی (O)]

جنرال سیر فیلیپ چه‌تووود Sir Philip Chetwode قوماندا‌سنده : آتلی انزاق فرقه‌سی [Anizac Mounted Division] ایله جومنری [Jeomanry] سواری فرقه‌سی ودیکر برسواری فرقه‌سی ایله اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سندن وبرچوق ماکنه‌لی تفنك بلوکندن مرکب ایدی.

ایکنجی خط قوتلری ایسه هجین سوار فرقه‌سی ایله اللی ایکنجی ودردنجی پیاده فرقه‌لرندن وبرچوق آغیر طوپجی بطریه‌لریله ماکنه‌لی تفنك بلوکلرندن ترکب ایدییوردی .

بو رقملره کوره انکلیزلر برنجی غزه محاربه‌سنده اوچ پیاده واوچ سواری فرقه‌سیله برهجین سوار فرقه‌سنه مالك اولدقلری کبی بحر آدونمالری ده محاربه‌یه اشتراك ایدییوردی.

کافه‌سی جنرال سیر شارل دوبه‌ل Sir Charles Dobell قوماندا‌سنه تودیع ایدلمش اولان بوقوتله انکلیز شرقی بحرسفید قوای عسکریه‌سی باش قوماندانی جنرال موره‌ی غزه - بئرالسبع خطنه تعرض ایتمکه قرار ویردی .

واون ایکی بیك تفنکدن عبارت اولان اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سی جبهه‌دن غزه‌یه تعرض ایتمکه آنزاق وجومنری سواری فرقه‌لریله دیکر برسواری فرقه‌سی ده غزه‌یی شرقدن احاطه ایدرك غزه وجامه غروپلری آره‌سنه کیرمکه ونهایت غزه‌یی شمالدن دخی قوشاته‌رق بالکلیه منفرد براقمغه مأمور اولمشلردی .

$\frac{۲۵}{۲٦}$ مارت کیجه‌سی تعرضه مأمور اولان برنجی خط قوتی ایلری حرکته باشلادی.
۲٦ مارت صباح ساعت سکزدن اعتبارآ ده سواری قوتلری غزه‌یی تماميله احاطه ایدرك شهرك هرطرفله مواصله‌سنی قطع ایتدی .

اللی اوچنجی پیاده فرقه‌سنی متعاقب اللی دردنجی فرقه‌نك برلواسیله دیکر برقاچ آلای دها صباح ساعت اونده غزه اوزرینه سوق اولندیلرکه بوصورتله غزه‌ده بولنان اوچ بیك بشیوز تفنکلك عثمانلی قوتنه قارشی بربچق پیاده وایکی سواری فرقه‌سندن زیاده برقوت کوندرلمش اولدی .

غزه بومهاجماته تورك وعرب افرادندن مرکب اولان غزه مدافعلرینك قهرمانلغی سایه‌سنده یکرمی ذرت ساعت مدتله مقاومت ایتدی .

بوقهرمانلر انکلیز فرقه‌لرینه قارشو غزه‌نك هرقاریش طوپراغنی خطوه بخطوه مدافعه ایدرك وهر تپه‌یی ایکی اوچ دفعه ضایع واسترداد ایله‌یه‌رك ثبات ایتدیلر. او کون او کله‌دن صوکرا جحامه‌دن حرکت ایدرك انکلیزلرك کریلرینه طوغرو ایلرولە‌ین اوچنجی پیاده فرقه‌مز ایرتسی کون انکلیزلر اوزرنده تأثیرینی کوستریر کوسترمز انکلیزلرك بویوك برعدم انتظام ایله رجعت ایتدکلرینی کورمکه موفق اولدی. تل الشریعه‌دن حرکت ایدن اون آلتنجی

فرقه ایله بئرالسبعدن حرکت ایتمش اولان سواری فرقه‌سی ایسه بوتأثیری تشدید ایتمشدی . اطناب کلامدن اجتناباً اعطای تفصیلاتدن صرف‌نظر ایدییورز . یالکز شوراسنی ذکر ایتمه‌دن کچه‌مه‌یه‌جکز که ۲۶/۲۷ کیجه‌سی غزه‌یه برچوق امداد قطعاتنك کلمش اولدیغنی انکلیز جنرالی رسمی راپورنده ایما ایدییورسه‌ده ۲۷ مارت صباحی انکلیزلر رجعته باشلایncaیه‌قدر غزه‌یه برتك نفربیله داخل اولمامشدر .

برنجی غزه مدافعه‌سی عثمانلی تاریخ حماستنده پك مستثنا برموقع احراز ایده‌جك برحادثهٔ جنکاورانه‌در . وایشته بوبر آووج قهرمانك او کونکی ثباتیدرکه انکلیزلری بوخط اوزرنده ۲۷ مارت ۱۹۱۷ دن تشرین‌ثانی ۱۹۱۷ یه‌قدر سکز آی توقفه وبوجبهه‌یه طقوز پیاده وبرچوق سواری فرقه‌سی ایله ایکی هجین سوار فرقه‌سی سوقنه مجبور ایتمشدر .

غزه‌غروبی مدافعه‌سنك الك بیوك قهرمانی یوزیکرمی بشنجی پیاده آلایی‌قوماندانی بیکباشی خیری افندیدر . صوك‌درجه محویتکاراولان ظواهری هیچ‌برشی وعدایتمه‌ین بو کزیده انسان الك‌مشکل‌احوال اره‌سنده متانت‌وسکونت دمنی محافظه ایدرك‌پیدرپی باشنه کچدیکی آلایك طابوریله « منطار تپه » نامیله شهرت بولان برتپه‌یی ایکی دفعه انکلیزلرك الندن آلمش ، اوچنجی استردادنده بردها ترك ایتمه‌مشدر . بوهجوملر اثناسنده آلمان ماکنه‌لی تفنك بلوکی قوماندانلرندن ملازم قوردیه Cordier دخی صوك درجه قهرمانلق کوستره‌رك وفات ایتمش وعلی‌الخصوص آوستریا بطریه‌لری قوماندانی اولان یوزباشی شوالیه تروچقووسکی الك کزیده قهرمانلره لایق برصورتده طوپ باشنده وفات ایتمشدر .

انکلیز جنرالی موره‌ی رسمی راپورنده بزم ضایعاتمزی سکزبیك یاره‌لی وشهید اوله‌رق کوستریورسه‌ده غزه‌ده بولنان عموم قوتمزحتی آشجی وخسته‌باقیجی وسایس کبی صفدن خارج افراد بیله داخل حساب اولونسه ینه بومقداره بالغ اوله‌مایه‌جغندن جنرال موره‌یك بورقمی نره‌دن چیقارمش اولدیغنی بردورلو اکلایه‌میوردم . حقیقت حالده بزم ضایعاتمز بروجه آتی ایدی :

ضابط : ۱۰ شهید ، ۱۲ یاره‌لی ، ۱٤ غائب ،

افراد : ۲۷٦ شهید ، ۷٤٤ یاره‌لی ، ٥۷۱ غائب ،

انکلیزلرك ضایعاتی ایسه‌ینه کندی اعترافلرینه کوره‌درت بیك نفردن عبارتدی . بوکا کوره غزه قهرمانلرندن هربری برانکلیز نفری اولدیرمشدر دیمك‌اولور .

۲۷ مارت آقشام‌اوزری شامدن‌حرکت‌ایدرك‌یکرمی‌سکز‌مارت صباحی‌تل‌الشریعه‌یه واورادن غزه‌یه‌کلدم. محاربه‌ده قهرمانلقلری‌کوریلان ضابطان وافرادی تلطیف ایدرك قدسه عودت ایتدم . ایکی کون‌صوکر بزم‌جبهه‌یه اون آلتنجی فرقه‌نك بعض اقسامی

داخل اولمشدی . انکلیزلرك ٢٧ مارت آقشامی پك پریشان برحالده کندی سپرلرینه چکلمش اولملری انکلیز افرادینك قوهٔ معنویه‌لرینك بوزوقلغنه علامت عد ایدن فون‌قره‌س اوچنجی واون آلتنجی فرقه‌لرك بعض اقسامی ایله انکلیزلرك یانلرینه برتعرض اجراسنی تکلیف ایتدی . موفقیت حالنده بوندن استحصال ایدیله‌جك منافع پك بویوك اولمقله برابر عدم موفقیت حالنده آرتق فلسطین وسوریه‌یی مدافعه ایده‌جك برقوت ألده‌قالمایه‌جق وهرایش حل‌ایدلمش اوله‌جقدی . بزبوکبی تهلکه‌لی تجربهٔ طالع‌اوبونلرندن دیکر جبهه‌لریمزده شیمدی‌یه‌قدر پك چوق ضررلر کورمش‌اویغمزدن شیمدی عینی تجربه‌یی کندی جبهه‌مده تکرار ایتمك هیچ ایسته‌میوردم . بنم ایچون اوزمانه قدرغایه سینا چولی داخلنده قوهٔ سفریه‌یی برتهلکه‌یه قویمامقدی . چول ایله معموره‌نك فصل مشترکی اولان غزه - بئرالسبع جبهه‌سنه چکلدکدن صوکره اتخاذ ایتدیکم قرارایسه بوجبهه‌یی قطعیاً ترك ایتمه‌مك وعثمانلی قوتلرینك کافه‌سنی برخط‌اوزرینه ییغه‌رق انکلیزلرك بونی تجاوز ایده‌بیلمسنه هرحالده مانع اولمقدی . بو خطك الك بویوك فائده‌سی صاغ جناحنك دکزه وصول جناحنك چوله مستند بولونه‌رق هرحالده چویرلمه‌سی امکاننك بولونمامسی ایدی . بوندن بشقه بوخط الیمزده قالدقجه انکلیزلر دائما چول داخلنده قاله‌جق بزایسه آز چوق معموره صاییله‌بیلن یرلرده بولونه‌جقدق .

خلاصه غزه - بئرالسبع خطی الیمزده بولوندقجه‌انکلیزوعرب جبهه‌لری آره‌سنده وحدت تأسیسی‌ده ممکن اوله‌مایه‌جقدی . بناءً علیه بوجبهه‌یی تهلکه‌یه قویابیله‌جك حرکتلردن توقی ایتمك الك عاقلانه برسوق‌الجیش‌ایدی بومطالعه‌یه مستنداً فون‌قره‌سك تعرض تکلیفی رد ایتدم .

انکلیزلرك اون‌بش‌یکرمی کونه‌قدر ایکنجی برغزه تعرضی دها اجرا ایده‌جکلرینه هیچ شبهه یوقدی . بناءً علیه کریدن کلن قوتلرله جبهه‌مزی تقویه ایدرك بوایکنجی تعرضی‌ده‌موفقیتله طرد ودفع ایتمکه چالیشمق بزم ایچون الزمدی . صوك زمانده الیمزه کچن قوتلرله غزه - تل‌الشریعه حمله‌سنی اوفق تفك فاصله‌لر مستثنا اولمق اوزره برخط متصل حالنده تحکیم ایتمشدك .

انکلیزلر ایکنجی تعرضنه برحیله ایله باشلامق ایسته‌دیلر . ١٤ نیسان کونی تل‌الشریعه‌ده‌کی تلسزتلغرافی مرکزیمز برانکلیز تلسز تلغرافی چالمشدی . بوشفره‌لی تلغرافنامه بزم تلغراف ضابطمز ملازم ستیلله‌ر Stiller طرفندن حل اولوندی . انکلیز شرق اردوسی قوماندانلغی طرفندن فلسطین انکلیز اردوسی قوماندانلغنه‌خطاباً یازلمش اولان بوامرده نیسانك ١٧ کونی غزه‌یه برتعرض اجرا اولونه‌جغی وفقط اصل تعرض قره‌ده یاپیلمیه‌رق $\frac{١٧}{١٨}$ نیسان کیجه‌سی صباحه قارشی‌غزه‌نك کریسنده‌کی آسقالون موقعنه اخراج اولونه‌جق برپیاده فرقه‌سی طرفندن غزه‌نك کریلرینه توجیه

اولونه‌جغی وایشـته اوزمان جبهه‌دن دخی تعرضه ابتدار ایدلمك، لازم کله‌جکی درمیان ایدیلیوردی. اول امرده حقیقتندن شبهه ایتمك ایسته‌مدیکمز بو خبرك بزی احتیاط عمومیمزك موقعنی تبدیل ایتمکه مجبور ایتمك مقصدیله اختیار اولونمش بر حیله‌دن عبارت اوله‌جغنه قانع اولدق . وجبهه‌ده‌کی قوتك ترتیبات عمومیه‌سنه قطعیاً دوقونمایه‌رق یالکز بر تدبیر احتیاطی اولمق اوزره یافه کریلرنده براقدیغم براوفاق مفرزه‌یی آسـقالون اسـتقامتنه سوق ایتمکله اکتفا ایتدم. برنجی غزه محاربه‌سندن ایکنجی غزه محاربه‌سنه‌قدر کچن اولان یکرمی درت ساعت ظرفنده بزه التحاق ایدن قوت آنجق ٢٠٠٠ تفنکه مالك اولان اوچنجی فرقه‌نك ایکی آلایی ایدی .

انکلیزلر ایسه برنجی غزه محاربه‌سنه اشتراك ایتمش اولان پیاده وسواری فرقه‌لرینك قادرو نقصانلرینی اکمال ایله برابر یتمش دردنجی پیاده فرقه‌سنی دخی بو جبهه‌یه سـوق ایتمشلر وبناءً درت پیاده ودرت سـواری فرقه‌سـندن عبارت مهم برقوت تحشـید ایتمشلردی .

١٧ نیسان صباحی باشلایان شدید انکلیز تعرضی ینه غزه ایله اونك صول جناحنده‌کی اللی اوچنجی فرقه جبهه‌سنه توجیه اولونمشدی . اوجبهه‌یه مصادف قوتك آلتی یدی مثلی برقوتله اجرا ایتدکلری بوهجوم اثناسنده انکلیزلر سکز تانق استعمال ایتمشلر وانکلیز دونمه‌سی‌ده محـاربه‌یه اشـتراك ایدرك غزه‌یی برآتش ودمیر یاغموری ایچنده بوغمغه چالیشمشدی .

محاربه ١٧ و ١٨ و ١٩ نیسـان کونلرنده صوك درجهٔ شـدتیله دوام ایتمش و انکلیزلر جبهه‌مزی یارمق ایچون بوتون قدرتلرینی صرف ایتمکدن کری قالمامشلردی. فقط تورك نفرینك شـجاعتی انکلیز ککنه فائق اولدیغی بودفعه‌ده ثابت اولمش وانکلیزلر همان همان هجوم ایتدکلری جبهه‌ده‌کی تورك قوهٔ مجموعه‌سنه مساوی مقدارده یدی بیکی متجاوز مقتول ویاره‌لی ویردکدن صوکرا ١٩ نیسان آقشام اوزری اسکی سپرلرك کریسنه چکیلمکه مجبور اولمشـلردی . هجومه اشتراك ایدن سـکز انکلیز تانقندن اوچی جبهه‌مز اوکنده وحتی سپرلریمز ایچنده قالمشدی . عثمانلی تاریخ حماستنی تزیین ایده‌جك درجـه‌ده علوی اولان بواوچ کونلك مدافعه‌نك تاریخی بویله ایکی سطرله حکایه ایدیله‌جك شیلردن دکلدر . بوبابده‌کی تفصیلاتی بشقه فرصتلره براقه‌رق بوایکنجی غزه مدافعه‌سنك نتایجندن بحث ایتمك ایسترم .

انکلیزلر هیچ امید ایتمه‌دکلری حالده یدکلری بوشـدید ضربه‌نك تأثیری آلتنده عادتا آلیقلاشمشلردی . هرزمان طوغری حرب راپورلری نشر ایتدکلرینی ادعا ایدن انکلیزلر بودفعه حقیقته هیچ توافق ایتمه‌ین غایت مغلق افاده‌لی قیصه برراپورله اکتفایه مجبور اولمشلردی . فقط چناق‌قلعه عدم موفقیتنه برده فلسطین عدم موفقیتی علاوه

ایتمك انكلیز نفوذینك شرقده ابدیاً سقوطنی قبول ایتمك دیمك اولەجغنی پك كوزل تقدیر ایدن انكلیزلر ١٩١٧ صوك بهار وقیش موسملری اثناسنده بهمه‌حال موفقیتلی برهجوم دها یاپمق ایچون بوایللك بهار ویاز موسملرینی اكمال تدابیر ایله امرار ایتمكه قرار ویردیلر وغزه اوكنده ایكی دفعه مغلوب ایدلمش اولان جنرال موره‌یی تبدیل ایدرك یرینه صوك درجه فعالیتی وفوق‌العاده احتیاطكارلغی ایله غرب جبهه‌سنده تمیز ایتمش اولان انكلیز جنرالی « آللنبی » یی تعیین واعزام ایتمشلردی . « جنرال آللنبی » بوجبهه‌یه تعیین ایدلدیكی زمان هرتورك نفرینه مقابل لااقل درت انكلیز نفری تحشید ایتمه‌دكجه هجومی تكرار ایتمه‌یه‌جكنی سویله‌مشدی .

انكلیز كبر وعنادینك بوقراری ویره‌جكنه هیچ شبهه ایتمیور، فلسطین جبهه‌سنك صوك درجه تقویه وتحكیمی ایچون هردورلو وسائطه مراجعتدن كری دورمیوردم .

فلسطین جبهه‌سنه نه‌قدر قوّت تخصیصی لازم كله‌جكنه وجبهه‌ده‌كی فرقه‌لری زمان زمان دكیشدیرمك ایچون كریلره طوغری زه‌لره قاچ فرقه اقامه ایتمك ایجاب ایده‌جكنه و هر درلو احتماله قارشی سوریه‌ده ویا حلبده نه قدر قوتلر بولوندیرمق مقتضی كورولدیكنه دائر قرارگاه عمومی‌یه اوزون اوزادی‌یه معروضاده بولونمشدم .

مایس نهایتلرینه طوغری باش‌قوماندانلق‌وكالتندن برتلغراف آلدم . دیوردی‌كه: « بغدادی استرداد ایچون قوهٔ كافیه سوق ایتمك امكانتی تدقیق ایچون « جنرال فالقنهاین » حلب اوزرندن موصل وفرات وادیسنه طوغری برسیاحت تتبعیه اجراسنه طرفمدن مأمور ایدلمشدر . بو سیاحتده‌كی مقصدی ستر ایچون قدسه قدر كیدوب سزی زیارت ایتمسی‌ده كندیسنه توصیه ایتدم . حقنده تسهیلات ابرازینی و حسن قبولنی رجا ایدرم . »

فلسطین و سوریه صحنه‌لرنده ظهوری پك مشئوم حادثاته مصدر اولان جنرال فالقنهاینك عثمانلی ایمپراطورلغنه نه بیوك فنالقلر یاپمش اولدیغی حقنده آتیاً ویره‌جكم ایضاحات ودرمیان ایده‌جكم مطالعات دها سهولتله آكلاشیله‌بیلمك ایچون اول‌امرده ١٩١٧ مایسی اثناسنده عثمانلی حرب جبهه‌لرنده‌كی وضعیت عمومیه‌یی ایضاح ایتمكی مناسب كوردم .

قفقاس جبهه‌سی

١٩١٧ ابتدالرنده روسیه‌ده ظهور ایدن اختلال برطرفدن ارزنجان و طرزونه ودیكر طرفدن بیتلیسك بری‌طرفلرینه‌قدر آناطولیٔ شرقی‌ولایتلریمزی استیلا ایتمش اولان‌روس اردوسنك انتظامنی بالكلیه‌اخلال‌ایتمش وحتی نیسان‌طرفنده مصطفی كمال پاشا قوماندانسنده‌كی ایكنجی اردو بیتلیس وموش حوالیسنی روسلردن استردادەموفق

اولمشـدی . بناءً علیه مذکور جبهه‌ده بولنان ایکنجی اردولردن دها مهم جبهه‌لر ایچون بعض فرقه‌لرك تفریق ایدلمسی امکانی واردی .

عراق جبهه‌سی

کوت‌الاماره جبهه‌سنده مغلوب اولان اردومز نهایت بغدادی دخی ضـایع ایتمش و بر طرفدن کرکوکه ، دیکر طرفدن هیته قدر چکلمکه مجبور اولمشـدی . بواردو ایچون جانلانمق وانکلیزلری عراقدن طرد ایتمك امیدی قطعیاً موجود اولمامقله برابر انکلیزلرکده، بغداددن دها شماله وغرب شمالی‌یه طوغری حرکات جدیه اجرا ایتملری احتمالی پك یوقدی .

استانبول وازمیر حوالیسی

غرب جبهه‌سنده حرکاتك جداً کسب اهمیت ایتدیکی ، رومانیالیلرك کلیاً دوچار فلاکت اولدقلری ، غزه اوکنده انکلیز اردوسنك ایکی دفعه مهم عدم موفقیتلره اوغرادیغی ، روس اردوسنده عظیم براختلالك ظهور ایتدیکی برصره‌ده ائتلافیونك چناق قلعه ویا ازمیره « ده‌بارکمان » یاپه‌رق یکی برجبهه دها احداثنه قیام ایده‌جکلری پك‌ده شایان قبول احتمالاتدن دکلدی . بناءً علیه اسـتانبول وازمیر حوالیسـنده‌کی قوتلردن دخی مهم جبهه‌لر ایچون استفاده امکانی واردی .

غالیچیا ، رومانیا وبولغار جبهه‌لرنده بولنان فرقه‌لریمزك استردادی زمانی‌ده آرتق تمامیله کلمش عد اولونه‌بیلیردی .

ایشته بن بواحوالی نظر دقته آله‌رق حکومت عثمانیه‌نك اك نازك و اك شـایان اهمیت جبهه‌سی اولان فلسطین جبهه‌سنك غیر قابل ضبط برصورتده تقویه‌سی ایچون قابل استفاده‌بوتون قوتلرك فلسطین، مرکزی وشمالی سوریه‌یه سوق‌ایدلمسنی وبوعظیم قوتی اعاشه ایچون وسائط محلیه کافی اولمادیغندن شمال ولایتلرندن یاردیم اولونمسنی شدتله طلب ایتمکده ایدم .

***

حزیران اثناسنده انور پاشا فلسطین جبهه‌سنی زیارت ایتدی. ترتیبات تدافعیه‌دن پك‌زیاده ممنونیت ابراز ایتمکله برابر انکلیزلرك صـاغ جناحی کریلرینه برحرکت تعرضیه اجراسی حقنده‌کی فکرندن واز کچمه‌مشدی . نهایت دیدی‌که :

« بن بوصره‌ده بشقه برشیئله اشتغال ایدییوردم . اردو قوماندانلرندن بعضلرینی حلبه دعوت‌ایتدم . اونلرله بواساسی استشاره ایتمك ایستیورم . فکرم بغداداوزرینه برحرکت تعرضیه یاپمق وبغدادی‌استردادایتمکدر . ایکنجی‌اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشانك قوماندانسنده بر یدنجی‌اردو تشکیل‌ایتمك وبواردو ایله خلیل پاشاقوماندانسنده‌کی

آلتنجی اردویی ییلدیرم غروپی عنوانی آلتنده براردو غروپی قوماندانلغنك امرینه ویروب بغداد اوزرینه تحریك ایلمك املنده‌یم . هانکی جبهه‌لردن هانکی فرقه‌لرك آلنمسی لازم کله‌جکنی فلان کاملاً تثبیت ایتدم . ییلدیرم غروپی قوماندانلغی ایچون‌ده آلمانیا بزه جنرال فالقنهاینی ویردی. ظن ایدییورمکه بو وظیفه‌یی حسن ایفا ایده‌بیله‌جکدر .»

اول امرده بوکا قارشی هیچ سسمی چیقارمه‌دم وپك چوق دوشونمکه باشلادم. برقاچ کون صوکره برلکده حلبه مواصلتمزده قافقاس اردولری غروپی قوماندانی عزت پاشا ایله آلتنجی اردو قوماندانی خلیل پاشایی‌ده اوراده بولدق . ایکنجی اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشا دها اولجه شامه کلمش و فلسطین جبهه‌سنی بزمله برابر زیارت ایدرك برلکده حلبه عودت ایتمش ایدی . بودرت اردو قوماندانننك باش قوماندان وکیلی ریاستنده اجتماع ایتمسی شیمدی‌یه قدر بزده کورولمش شیلردن دکلدی . بن بالطبع فلسطین جبهه‌سنك اهمیتندن وباش قوماندانلق وکالتنك هرشیدن زیاده بو جبهه‌یی تقویه ایده‌جك اسبابه توسل ایتمسی لزومندن بحث ایتدم وبغداد سفری اجراسندن ایسه حلبده برمهم قوت اجتماع ایتدیریله‌رك بوقوتك احتیاج حس اولندیغی آنده ایسته‌نیلن طرفه سوق ایدیله‌بیله‌جکنی سویله‌دم .

ودیدم‌که: « اکر حلبده‌بویله براردو اجتماع ایتدیریله‌جك اولورسه شاید روسلر ایکنجی اردو جبهه‌سنی تضییق ایدرلرسه اورایه معاونت اوله‌جغی کبی انکلیزلر بغداددن فرات ویا دجله بوینجه ایلریلمکه توسل ایدرلرسه اونلره قارشی مقابله ممکن اولور . هله اك زیاده قورقدیغمز بر « آطنه ده بارکمانی » فکرینی ائتلاف دولتلرینه بالکلیه ترك ایتدیرمش اولورز . بوصوك بهار ایچون غزه جبهه‌سنه برهجوم حاضرلغی یاپدقلرینه هیچ شبهه ایتمدیکم انکلیزلر حلبده بویله براردونك هراحتماله منتظراً موجوداولدیغنی کورورلرسه بوتعرضدن بلکه‌ده صرف نظره مجبور اولورلر. خلاصه بغداد حرکتنی تهلکه‌لی کوریورم .»

باش قوماندان وکیلی کمال جدیتله جواب ویردی :

« قرارکاه عمومی بوبغداد حرکتنه قرار ویردی . آلمانیادن اك مقتدر برجنرال آلدی . بوندن باشقه سبکبار وکزیده آلتی آلمان طابوروندن وبرچوق ماکنه‌لی تفنك وسائره قطعاتندن مرکب برآلمان فرقه‌سی ایله بعض آلمان طوپچی بطریه‌لرینك معاونتنی‌ده تأمین ایتدی . بناءً علیه بوحرکتدن صرف نظر ایتمه‌نك امکانی یوقدر .»

متعاقباً عزت پاشا سوز آله‌رق هیچ اولمزسه برفرقه‌نك اولسون حلبده هردرلو احتماله قارشی براقدیرلمسنی تکلیف ایتدی ایسه‌ده اوده جواب رد آلدی .

یالکز بغداد حرکتی ایچون اوزمانه قدر دوشونولن فکر طابورلری حلبدن

صوكرا تكر تكر فرات بويندن آشاغی دوغری ایندیرەرك رمادیه حذالرنده اجتماع ایتدیرمكدن عبارت اولدیغی حالده عزت پاشانك ونم درمیان ایتدیكمز محاذیر شایان قبول كورولەرك اولاحلبله طرابلس آرەسنده اجتماع ایتدكدن صوكرا طوپلیجه سوقی فكری اساس اعتباریله شایان التفات تلقی ایدلدی .

حرب عمومی‌یه داخل اولدیغمز زماندنبری سوقالجیشجه اختیار اولنان خطالری كوزیمك اوكندن كچیریوردم . اولاقارصی ضبط ایتمك فكریله ۱۹۱٤ كانون‌اولنده یاپیلان صاری‌قامش تعرضی قافقاس اردومزك كاملاً محوینه سبب اولمش وبردها عینی قدرت وقوتی حائز اولەرق تشكیل ایدیله‌مه‌مش اولان بواردو ارضرومی مدافعه‌یه مقتدراوله‌مه‌یەرق اومهم موقعك روسلرالینه كچمسنی انتاج‌ایتمش‌ایدی. بالاخرەدشمنك چناق قلعەدن چكلمسنی متعاقب توسل‌اولنان ارضروم‌استردادنی حركتی ـ كه دیاربكر وبیتلیس طرفلرنده اجتماع ایتدیریلن ایكنجی اردو ایله ارزنجان ایلریسنده بولنان اوچنجی اردو طرفندن اجرا اولنمش ایدی ـ هیچ بر فائدەیی مفید اولمامقله برابر ارزنجانك دخی سقوطنی ودشمنك سیواس‌ایله ارزنجان آراسنه قدر ایلریلمسنی موجب اولمشدی .

كوةالامارەدەكی انكلیز اردوسنك اسارتندن صوكرا عراق اردوسندن برقسمنك آلینەرق ایرانده فتوحات اجراسنه مأمور ایدلمسی نتیجەده بغدادك سقوطنه سبب اولمشدی. ایشته شیمدی‌دەقدس وعلی‌العموم فلسطین تهلكەده ایكن صوك‌قوتلریمزك بغداد استردادینه تخصیص اولونمسی قدس و فلسطین وبلكه بوتون سوریەنك دشمن استیلاسنه معروض قالمسنی موجب اولەجقدی .

بواحتمالات‌بربداهت‌فنیه قطعیتیله كوزاوكنده دورورکن بوبغدادتجاوزی فكرینك ناصل اولوب‌ده قرارگاه عمومیده دوغمش اولدیغنه بردورلو عقل ایردیرەمیوردم .

بوحلب اجتماعنی هیچ اونوتمایاجغم واوكون دهابیوك شدت وقطعیتله اصرار ایتمه‌دیكمدن طولایی كندیمی عفو ایدەمەیه‌جكم . مدت مأموریتم اثناسنده استعفامی ایجاب ایتدیرەجك بر ایكی حادثه ظهور ایتمش ایسه بوحلب اجتماعی شبهەسز بونلرك اك مهمی ایدی . واوزمان استعفامی دوشونمه‌دم دكل ، بونی دوشونمش اولدیغمه عزت پاشا شاهددر . باش قوماندان وكیلنك حلبدن انفكاكندن صوكرا فلسطین جبهەسنی برای زیارت دعوت ایتدیكم مشارالیه ایله بوبابده اوزون اوزادی‌یه مداولۀ افكار ایتمشدك .

دردنجی اردو منطقەسنك حائز اولدیغی عسكری وسیاسی اهمیت فوق‌العاده حسبیله بواك نازك زمان اثناسنده بورانك ادارەسنی تركه قیام ایتمكلكم مملكت ایچون دها بیوك فلاكتی موجب اولەجغنی مشارالیه اصرار ایله درمیان‌ایتمش واووقت حقمده

پك بیوك التفاتلر بذل ایده‌رك سوریه‌یی قطعیاً بیراقامه‌قلغمی توصیه بیورمش ایدی.
فقط بیلمیورم، استعفا نقطه‌سنده اصرار ایتمش اولسه‌ایدم قرارکاه عمومینك قرارینی تبدیل ایتدیره‌بیلیرمی ایدم، یوقسه بو اصراریمی نازه ویا حادثات محتمله‌یه قارشی اندیشهٔ مسئولیته عطف ایدرك بنی فدا وفکرلرینی تعقیبده اصرار ایدرلرمی ایدی؟ ایکنجی احتمال دها زیاده وارد ایدی، ظن ایدییوردم.

*
* *

او آندن اعتبار آفرات نهری اوزرنده وبالخاصه طرابلسده بعض استحضاراتده بولونمغه وبرچوق صالار تدارکنه مباشرت و طرابلسدن اعتباراً فرات بوینجه منزل تاسیساتی یاپلمغه غیرت اولوندی. بالطبع بوتون بو استحضارات فلسطین جبهه‌سنك ضررینه واوکا حصر ایدلمسی الزم اولان وسائطك تنقیصی صورتیله یاپیلیوردی.
انکلیزلرك کونی کونه تعقیب ایتدیکم استحضاراتنه نظراً جدی وقریب بر تهلکه ایچنده بولوندیغنه حقیقةً قانع اولدیغم فلسطین جبهه‌سنه دها واسع فداکارلقده بولنمق لازم کله‌جکنه دائر قرارکاه عمومی‌یه سبق ایدن اشعاراتمك کافی درجه‌ده تأثیر ایتمه‌دیکنی کورونجه بلکه برفائده حاصل اولور ملاحظه‌سیله مدلل ومفصل بر ایکی تلغرافنامه ایله صدراعظم پاشایه مراجعت ایتمشدم.
تلغرافلریمك برنده: «شیمدی بغدادی قورتارملم دییه اوغراشیرکن پك قریب بر آتیده قدس ویا شامی قورتارمقله مشغول اوله‌جغمزدن چوق قورقیورم!» دیمشدم.
صدراعظم پاشادن جواباً آلدیغم تلغرافده: «بغدادك استردادی ایچون تشبثات جدیده‌ده بولنمغه مجلس وکلاجه قرار ویرلمش وصوك آلمانیا سیاحتم اثناسنده بوسفری اجرا ایتمك اوزره جنرال فالقنهاینك حکومت عثمانیه خدمتنه ویرلمسی طرفمدن رجا ایدلمش اولدیغنه کوره شیمدی بوتشبثك تأخیری ایچون بنم مداخله‌ده بولنمقلغمه امکان یوقدر. فلسطین جبهه‌سنه تخصیص ایتدیککز قوتلر مسئله‌سنه کلنجه بوده اوردو قوماندانلرندن بریله باش‌قوماندان وکیلی آراسنده صرف فنی ومسلکی بر اختلاف اولمسی اعتباریله بوایشه بنم قاریشمقلغمدن برفائده تحصل ایده‌جکنی ظن ایتمیورم!» دینلمشدی.
نهایت وضعیتی دها زیاده ایضاح ایتمك وفلسطین جبهه‌سنك معروض بولندیغی تهلکهٔ عظیمه‌یی برکره دها شفاهاً ایضاح ایتمك اوزره آغستوس اواسطنده استانبوله کیتدم. مقصدم ییلدیرم غروپنه تخصیص ایدیلن قوتلرك شام ایله حلب آراسنده اجتماع ایتدیریلمه‌سنی و حتی برقسمنك فلسطینه کونده‌ریله‌رك هر دورلو احتماله قارشی سینا جبهه‌سنده‌کی قوتك احتیاط عمومیسنی تشکیل ایلمسنی وبو سایه‌ده تشرین‌ثانی ویا کانون اوله قدر انکلیزلرك برهجوم قطعیسی واقع اولورسه فلسطین‌جبهه‌سنك یارلمه‌سنك ازاله اولونه‌بیله‌جکنی وعکس حالده ایستنیلیرسه کانون ثانیدن وشباطدن‌صوکرا دخی بغداد

سفری یاپیله‌بیله‌جکنی ممکن اولورسه اکلاته‌بیلمك وبو زمان ظرفنده فرات منزل خطنك پك مکمل برصورتده تأسیس ایدلمش اوله‌جغنی اثبات ایتمك ایدی .

اوزمان « ییلدیرم غروپی قوماندانی مشیر فون‌فالقنهاین پاشا » عنوانني آلمش اولان جنرال فالقنهاین‌ایله اونك ارکان حربیه رئیسی وبنم ارکان‌حربیه‌رئیسمله قرارکاه‌عمومی ارکان حربیه رئیسی بروزارت‌پاشا موجود بولوندیغی حالده انورپاشانك ریاستی آلتنده برمجلس حرب عقد ایتدك . اول امرده انکلیزلرك استحضاراتنه واوکا قارشی بزم قوتلریمزك حالنه دائر ارکان حربیه رئیسم میرآلای علی فؤاد بك مفصل ایضاحات ویردی . بووضعیته کوره نه‌قدرقوته ونه‌کبی‌مالزمه‌یه محتاج‌اولدیغمی‌ده بن ایضاح ایتدم و بناءً علیه بغداد سفرندن صرف نظر ایدلمك عثمانلی منافعی مقتضاسندن اولدیغنی درمیان ایلدم .

بونی متعاقب انور پاشا ایله فون فالقنهاین آره‌سنده آلمانجه برمکالمه باشلادی . بالطبع برشی آکلامیوردم . یالکز مکالمه بزم فلسطین جبهه‌سنه عائد خریطه‌اوزرنده جریان ایتمکده اولمسنه نظراً وآره صره انکلیز جبهه‌سنك کریلری اشارت ایدلمکده اولمسنه و بعض تعبیرات عسکریه‌نك فرانسزجه اوله‌رق استعمال ایدلمسنه کوره بنه معهود فسلطین‌جبهه‌سنده اجراسی‌بروقتلر تصوراولنه‌رق بنم‌اصرارم ومخالفتم اوزرینه بالکلیه ترك ایدلمش اولدیغی ظن ایتدیکم حرکات تعرضیه‌دن بحث ایدلمکده اولدیغنی آکلایوردم . بوفکرك الك شدید علیهداری شیمدی انور پاشا کورونیور وفالقنهاین بویله برحرکتك فوق‌العاده فائده‌لی اوله‌جغنی درمیان ایدیوردی .

بالاخره انور پاشا طرفندن ترجمه اولنمسی سایه‌سنده آکلامشدم‌که فون فالقنهاین انکلیزلرفلسطین جبهه‌سنده موجودبولندقجه بغداد سفرینك اجراسی‌امکانی‌اولامیه‌جغی حقیقتنی تسلیم ایتمش و بناءً علیه ییلدیرم اردوسنه اول امرده انکلیزلر علیهنه شدید برضربه ایندیره‌رك اونلری قناله قدر طرد ایتمك وظیفه‌سنك ویرلمسی واوندن‌صوکرا بواردونك بغداد اوزرینه کوندرلمسی ایجاب ایده‌جکنی ادعا ایدییورمش . فلسطین جبهه‌سنده یاپیله‌جق ایشه کلنجه حفیر ایله دکز آره‌سندن طولاشیله‌رق انکلیزلرك کریلرینه تعرض ایتمکدن عبارت ایمش . انور پاشا بوکا اعتراض ایدییوروفلسطینده‌کی قوهٔ حاضره‌نك مدافعه ایچون کافی اولدیغندن بحثله اورایه باشقه قوتلر تخصیصنه احتیاج کورمه‌دیکنی‌وبناءعلیه‌بغدادسفرندن صرف‌نظرایده‌میه‌جکنی‌درمیان‌ایدییوردی. بن نه برینك ونه‌ده دیکرینك فکرینه اشتراك ایدییوردم . اولا بغداد سفرینه بالکلیه معترضدم وبو سفره تخصیص ایدلدکلرندن طولایی تموزدن بری حلبده اجتماع ایتمکده اولان فرقه‌لرك بر آن اول فلسطینه ایندیرلمه‌یه‌رك آیلرجه زمان کچیرلمسنی پك مضر وصوك درجه وخیم تلقی ایدییوردم .

ثانياً ، تكميل يلديرم قوتلری تخصيص اولونديغی حالده انكليز استحضاراتنه آنجق مقابله ايده‌بيله‌جكمزه قانع اولديغم فلسطين جبهه‌سنده چولدن انكليزلر اوزرينه برتعرض اجراسنی جنايت عد ايديوردم . انكليزلر موضعلرينی ويانلرينی او قدر مكمل برصورتله‌ده تحكيم ايتمشلردی كه بوموضعلر اوزرينه برتعرض ايده‌بيلمك ايچون بزم اردوده برتك نمونه‌سی بيله بولنميان بيك درلو وسائط تعرضيه‌يه احتياج واردی. تانقلر ، اوزون منزللی آغير طوپلر ، تل اوركولرينی تخريبه مخصوص آلات وادوات ، مخنق غازلر ، آلو ماكينه‌لری وغيرهم و غيرهم .

بوتعرضمزك عادتا يوزده طقسان بش احتمال ايله عدم موفقيته اقترانی متعاقب مقابل تعرضه كچه‌جك اولان انكليزلر تعرض قوتلريمزك قسم اعظمنی اسير ايده‌جكلرندن بوندن طولايی قوهٔ معنويه‌سی صوك درجه‌لرده بوزوله‌جق اولان مدافعه موضعلريمزه ياپه‌جقلری تعرضده دخی موفق اوله‌رق فلسطين جبهه‌سنی بالكليه تارومار ايده‌بيليرلردی .

حالبوكه قطعياً شبهه ايديله‌يه‌جك حقايقدن ايدی كه فلسطين جبهه‌سنه طوقوز پياده واوچ سواری فرقه‌سی ايله برچوق قطعات فنيه بيغمش اولان انكليزلر ١٩١٧ صوك بهاری اواسطنده ونهايت موسم شتاسنده جبهه‌مزه صوك وقطعی تعرضلرينی اجرا ايده‌جكلردی. وحتی بوتعرضلرينی يالكز بردفعه‌يه حصر ايتميه‌رك طبق غرب جبهه‌لرنده نمونه‌لرينی كورديكمز طرزده آيلرله دوام ايده‌جك برحركت تعرضيه‌يه ابتدار ايله‌جكلردی. بناءً عليه بزم ايچون اك عاقلانه تدبير انكليزلره پك عظيم ضايعاته مال اوله‌جق اولان بويوك تعرضلرك نتيجه‌سنه انتظار ايتمك وعنايت حقله اونلری كاملاً طرد ودفعه موفق اولورسه‌ق اوزمان كريده بولنديره‌جغمز تازه قوتلرله مغلوب انكليز فرقه‌لری اوزرينه قيصه مسافه‌لی برمقابل تعرض اجرا ايتمكدن عبارت ايدی . بوطرز حركت بزه پك بيوك فائده تأمين ايتمزدی . فقط هرحالده فلسطين وسوريه‌يی عظيم برتهلكه‌دن وقايه ايده‌جك اك مدبرانه ودور انديشانه برپلان اولوردی .

بنم تكليفمه كوره اتخاذ اولونه‌جق يكانه پلان شو ايدی :

١ — بغداد سفرندن بوصوك بهار وقيش موسملرنده صرف نظر ايتمك ،

٢ — بوتون يلديرم فرقه‌لرينی فلسطين ، شام ، حما وحلبده اجتماع ايتديرمك ،

٣ — انكليز قوتلری تقويه اولوندقجه بويلديرم فرقه‌لرينی پيدرپی فلسطينه ايندرمك ،

٤ — فلسطين جبهه‌سنده ايكنجی خطده بولونه‌جق فرقه‌لرك مقدارينی برنجی خطده‌كی فرقه‌لر هراون بش كونده برتبديل ايديله‌جك وجهله تثبيت ايتمك ،

٥ — اوچنجی خط اوله‌رق‌ده مهم براحتياط عمومی بولنديرمق ،

٦ — متعاقباً انكليز تعرضلرينه بو وضعيتده انتظار ايدمرك حكومت عثمانيه‌نك

یکانه قابل استفاده اردوسی اوله‌رق الده قالمش اولان بو اردویی قطعیاً تهلکه‌یه صوقمامق .

بویله بر حرکت ایچون ییلدیرم غروپی قوماندانڭ قرارگاهیله برابر فلسطینه کیتمسنه قطعیاً لزوم واحتیاج یوقدی . اوچ سنه‌یی متجاوز برزماندن بری بو جبهه‌ده بولنمش ، ایکی غزه مدافعه‌سنی بالذات محاربه خطنده اداره ایتمش اولان فلسطین جبهه‌سی قوماندانی فون قره‌س پاشا برنجی و ایکنجی خط فرقه‌لرینه قوماندا ایدر واحتیاط عمومی فرقه‌لری طوغریدن طوغری‌یه نم امرمه تابع اوله‌رق اداره اولونوردی .

حالبوکه ییلدیرم غروپی فلسطینه اینه‌جك اولورسه مذکور غروپه منسوب اولان یدنجی اردو قرارگاهی‌ده مذکور جبهه‌یه اینه‌جك وقطعیاً غیرقابل تفریق اولان فلسطین جبهه‌سنی ایکی مستقل اردو جبهه‌سنه تفریق ایتمك لازم كله‌جكدی . باخصوص کافه‌سی اجتماع ایتدکدن صوکرا مقداری اللی ، آلتمش بیك سونکویه آنجق بالغ اوله‌بیله‌جك اولان برقوتی ایکی اردو ، سکز طقوز وبلکه اون قول اردو وبیلمم قاچ فرقه‌یه آییرمق قدر کولونج برشی اوله‌مازدی . بوتون بو اردو وقول اردو قرارگاهلرینی تشکیل ایدن کنج قیمتلی ضابطان فرقه‌لرده‌کی ضابط نقصانینی اکمال ایتمك اوزره جبهه‌یه کوندرلمش اولورسه البت دها مفید ایش کورورلردی .

فقط مشیر فالکنهاین پاشانڭ مقصدی باشقه ایدی . مشارالیه اولا پك خفیف مشربانه برصورتده قابل اجرا تلقی ایتدیکی بغداد تعرضنك غیرممکن اولدیغنی شیمدی آکلانجه کندیسنی پك کولونج برموقعه دوشورمش اولدیغنی کوردی . وبووضعیت مشکله‌دن قورتولمق ایچون برچاره دوشونیوردی . انور پاشانڭ فلسطین جبهه‌سنده‌کی انکلیزلره برتعرض اجرا ایتمك حقنده اوچ درت آی اول تصور ایتدیکی فکری کندیسی ایچون مدار خلاص تلقی ایتدی و انور پاشانڭ بالآخره نم اصرارم اوزرینه ترك ایتدیکی بوفکری ایلری سوره‌رك : « جمال پاشا بوحرکتی قابل اجرا کورمیور آما بن هم ممکن وهم‌ده فائده‌لی تلقی ایدییورم ! » ادعاسنه قیام ایتدی . اکر انور پاشایی اقناع ایده‌بیلیرسه کندینی وطننده‌کی دشمنلری نزدنده کوچوك دوشمکدن وبلکه‌ده تقاعده سوق اولونمقدن قورتاره‌بیله‌جکدی .

فقط انور پاشا نه فلسطین جبهه‌سنه قوت سوق ایتمکی و نه‌ده بغداد سفرندن واز کچمکی قبول ایتمه‌دی وقرارنده ثبات ایتمکده اولدیغی بیانیله مجلس حربه نهایت ویردی . اساساً برآیی متجاوز برزماندنبری حلبده یدنجی اردویه منسوب بعض قطعات اجتماع ایتمکه باشلامش ویدنجی قول اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشا قرارگاهنی حلبده تأسیس ایتمشدی . بوقوتلرك فلسطین جبهه‌سی ایچون حیات درجه‌سنده الزم اولدیغنه ایمانم قدر قانع ایکن بونلرك بلا لزوم حلبده اوطورمقده اولدیغنی کورمك نم ایچون غیر قابل تحمل بر حادثه تشکیل ایدییوردی . بناءً علیه مجلس حربده

انور پاشا طرفندن اصرار ایله بیان ایدلمش اولان مطالعه و قراره رغماً بوقوتلرك بلا افاتهٔ وقت جنوبه ایندرلمسنی تحریراً طلب ایتمکده دوام ایدییوردم .

او کونلرده بیله‌مم نه‌دن طولایی آلمانیا ایمپراطوری طرفندن غرب جبهه‌سنی زیارت ایتمك اوزره بر دعوت مخصوصه آلدم . آلمانیا سفارتی مستشاری قونت و الدبورغ ـ که اوصره‌ده مصلحتگذارلق وظیفه‌سنی ایفا ایدییوردی ـ ایمپراطورك بودعوت مخصوصه‌سنی رسماً خارجیه نظارتنه ابلاغ ایتمدیکی کبی بکاده ایمپراطور حضرتلرینك سلاملریله برابر تبلیغ ایتمشدی . عینی کونده آوستریا ایمپراطوری حضرتلری طرفندن دخی آوستریا جبهه‌سنی زیارت ایتمك ایچون مدعو بولوندیغمه دائر آوستریا سفارتنك تبلیغاتنی آلدم . مساعدهٔ سنیه‌نك استحصالندن صوکره اولا آلمانیایه کیتدم . ویلهلمسهافن‌ده دونمایی زیارت و اورادن « بایه‌رن » زرهلیسیله قوقسهافنه عزیمت ایتدکدن صوکره کیله کیتدم . پرنس هانری فون پرویزه‌ن حضرتلری طرفندن پك زیاده حسن قبوله مظهر اوله‌رق ترسانه‌لری و فله‌نزبورغده‌کی مکتب بحریه‌یی کزدم . پرنس حضرتلریله برابر برچوق تحت‌البحر تجربه‌لرنده بولندم واورادن هامبورغه وأسسن‌ده‌کی قروپ فابریقه‌سنه‌ده اوغرادقدن صوکرا قرویچناهده‌کی آلمان قرارکاه عمومیسنه کلدم . قرارکاه عمومی‌یه مواصلت ایتدیکمز صباح آلمان قطعاتنك « ریغا » یه داخل اولدیغی خبرینك واصل اولدیغی کوندی . قرارکاهده هرکس صوك درجه نشئه‌لی ایدی . اوکون بکا کندی الیله « پورلومریت » نشانی اهدا ایتمش اولان ایمپراطور حضرتلری جداً بشوش و مسعود کورونیورلردی . فقط یالکز بن ظاهراً نشئه‌لی وکولر یوزلی کورونمکه چالیشمقله برابر ایچمدن قان آغلایه‌جق قدر محزون وکدرلی ایدم .

بو حزن وکدریمك سببی قرویچناهه مواصلتمله برابر انور پاشادن آلدیغم برشیفره‌لی تلغرافنامه ایدی .

بو تلغرافنامه‌ده انور پاشا دییوردیکه :

« فون فالقنهاین ایله برقاچ دفعه دها مذاکره‌دن صوکره فلسطین جبهه‌سنده‌کی انکلیزلر علیهنه ییلدیرم غروپنی تشکیل ایدن قوتلرله برحرکت تعرضیه اجراسنه‌قرار ویردم . بوحرکتك اسباب اجرائیه‌سنی تأمین ایتمك اوزره فون فالقنهاینی فلسطینه کوندردم . بوحاله کوره فلسطین جبهه‌سنك دخی مشارالیهك قوماندانسنه ویرلمسی ضروریدر . بناءً علیه کندیسی طرفندن ویریله‌جك اوامرك اجراسی لزومنی فون‌قره‌س پاشایه ابلاغ ایتمکزی رجا ایدرم . »

بو تلغرافنامه بنم ایچون اك الیم برضربه ایدی . آلمان جنرالی کندی مقصدینه نائل اولمش وبنم وطنمك نامتناهی ضرر کوره‌جکی منحوس پلانی قبول ایتدیرمشدی .

انور پاشایه عیناً شو تلغرافی یازدم :

« آلمانلرك باشنه بر وردون فلاکتی کتیرمش اولان جنرال فالقنهاین بزم باشمزه ده برفلسطین تعرضی بلاسی کتیره جکدر . »

باشمزه کله جك فلاکتلری نه قدر کوزل کشف ایتمش اولدیغمی بالاخره نه قدر الیم برصورتده آکلادم . دوشمه مك ایسته دکجه دها آکلاشلماز تدبیرلره توسل ایدرك کندیسیله برابر کندی وطنداشلرینی و اونلرك متفقلری ده اوچورومله سوروکله ین بوذات نجه قدسك ، بوتون فلسطینك و تکمیل سوریه نك ضیاعنه یکانه سببدر .

فالقنهاینك یاپمق ایسته دیکی بوحرکتك بوتون مضراتنی او کون مارشال هیندنبورغه وجنرال لوده ندورفه آکلاتمغه چالیشدم . مارشال هیندنبورغ بوقدر اوزاق مسافه دن بو حرکتك مضرت و فوائدینی تقدیر ایتمك مشکل اولمقله برابر حقم اوله جغنی ظن ایتدیکنی سویله دی . جنرال لوده ندورف ده عینی مطالعه یی درمیان ایله برابر بعضاً دشمنی کندی ایسته دیکی طرفه دکل ، بزم ارزو ایتدیکمز نقطه یه توجیه وهجومه مجبور ایتمك ایچون آنك اوزرینه برتعرض اجراسنك فائده لی اوله جغنی سویله یه رك بلکه جنرال فالقنهاینك بو مطالعه یه مستنداً برحرکت تعرضیه اجراسنه قرار ویرمش اوله جغی فکرنده بولوندیغنی بیان ایلدی . مع هذا کندی طرفندن برمداخله نك مضر اوله جغنی و استانبوله عودتمده انور پاشا ایله کوروشه رك مسئله یی حل ایتمکدن بشقه چاره اولمادیغنی علاوه ایتدی .

قروینچناخدن صوکره بروکه ، زه بروکه ، اوستاند طرفلرینی وقرارکاهی قورتره ده بولنان دردنجی المان اردوسی جبهه سنی دولاشدقدن صوکرا برلینه و اورادن ده ویانه طریقیله استانبوله عودت ایتدم .

استانبولده یکیدن مذاکره یه باشلادیغم انور پاشانی قرارندن واز کچیرمکه مقتدر اوله مایجه استعفایی نظر دقته آلدم . تا معان حذالرینه قدر توسع ایتمش اولان عرب اختلالنی درمیان ایدرك اکر شیمدی سوریه دن انفکاك ایده جك اولورسهم بو اختلالك پك یقین برزمانده شامه انتقال ایده جکنی وبوصورتله وطنك محقق برفلاکته اوغرایه جغنی درمیان ایدرك بومضر نیتدن واز کچمکلکمی انور پاشا اصرار ایله رجا ایتدی . پاشانك درمیان ایتدیکی محذور حقیقةً وارد ایدی .

آنجق بم شدید سیاستم سایه سنده اختلاله جسارت ایده مه ین درزیلرله معانك بری طرفنده کی بدویلر ، بالخصوص شامده تأثیراتنی کرکی کبی احساس ایتدیرمکه باشلامش اولان عرب اختلالجیلر درعقب قیام ایده بیلیرلر و فلسطین اردوسنك اتصالاتی قطع وهرنوع وسائط اعاشه سنی یغما ایده رك کاملاً دوچار اسارت اولمسنی موجب اوله بیلیرلردی .

بنم ایچون یکی برفدا کارلغه قاتلانمقدن باشقه چاره قالمامشدی. سوریه وفلسطین داخلنده بنم وضعیتم ایله جنرال فانقهاینك وضعیتی تماميله تثبیت ایده جك بر صورت تسویه قرارلاشدیرمغه مجبور اولدم. بوصورت تسویه یه کوره جنرال فانقهاین ییلدیریم اردولری غروپی قوماندانی عنوانیله وبو اردو غروپنه منسوب یدنجی اردو ایله فلسطین جبهه سنده انکلیزلر علیهنه برتعرض اجراسنه مأمور اوله جقدی. بالطبع او زمانه قدر بنم قوماندامه تابع اولان فون قره س پاشا قوماندا سنده کی فلسطین جبهه سی قطعاتی ده بوتعرضك احضار واجرا ایدلدیکی مدته منحصر قالمق اوزره موقتاً ییلدیریم غروپی قوماندانینك امرینه ویریله جکدی. وکرك ییلدیریم غروپنه تابع اردولرك وکرك فلسطین جبهه سی قطعاتنك اعاشه و تجهیز وسائطی بنم طرفمدن اکمال اولونه جقدی. جنرال فانقهاین سوریه وفلسطینك مقامات ملکیه سیله هیچ برمناسبتده بولنمایه جق و ادارهٔ ملکیه ایله یالکز بن تماسده بولنه جقدم. شریعه نهرینك شرق ساحلنده کی عرب قطعاتنه قارشی اجرای حرکات ایدن قطعات بنم امریمه تابع اوله جق ویافه دن اعتباراً شماله طوغری بوتون ساحل مدافعه سی وممکتك امنیت داخلیه سی بکا تابع اوله جقدی. بواعتبارایله بنم عنوانم دخی «سوریه وغربی عربستان اردولری عموم قوماندانی» اوله جق وارد ولر غروپی قوماندانلغی صلاحیتنی حائز بولنه جقدم.

اکر جنرال فانقهاینده حسن نیت اولسه یدی بو صورت تسویه سوریه وفلسطینك قوماندا و اداره ایشلرنده هیچ بر قاریشیقلغی انتاج ایتمز و هرشی اسکیسی کبی جریان ایدردی.

بغداد سفری فکریله حلبده بوشی بوشنه برچوق ایکی آی قدر وقت کچیرمش اولان فرقه لرك فلسطین جبهه سنه پك کچ داخل اولمش بولنملری محذور عظیمی هیچ برشیئله تلافی ایدیله مه مکله برابر هیچ اولمازسه سوریه نك اوچ سنه لك ادارهٔ داخلیه سنده هیچ برتحول حصوله کلمزدی.

فقط فون فانقهاینك مقصدی بالکلیه بشقه ایدی: هرنه صورتله اولورسه اولسون برکره فلسطینه داخل اولدقدن صوکرا بیك دورلو وسائطه مراجعت ایدرك بنی چکلمکه مجبور ایتمك وسوریه داخلنده بنم مقامیمه قائم اولمق.

آلمان جبهه سندن استانبوله عودت ایتدیکم زمان یدنجی اردو قوماندانی مصطفی کمال پاشا ایله جنرال فون فانقهاینك آره سی آچیلمش اولدیغی خبر آلمشدم. اسبابنی تدقیق ایدنجه مصطفی کمال پاشانك تماميله حقلی اولدیغی اکلادم.

مصطفی کمال پاشا اردو قوماندانلغنه عائد صلاحیتلرینی تماميله محافظه ایتمك ایستیور، حالبوکه فون فانقهاین حتی قول اردو قوماندانلرینه قارشی بیله یاپیله میه جق صورتده یدنجی اردو امورینه مداخله ایتمکه قالقیشیوردی. مثلا مصطفی کمال پاشا کندیسنه تخصیص

ایدلمش اولان منطقه داخلنده‌کی عربان امورینه طوغریدن طوغری‌یه مداخله ایتمك ایسته‌ین فانقهاینه بوکا صلاحیتدار اولمدیغنی وبو ایشلر آنجق اردونك وظیفه وصلاحیتی داخلنده بولوندیغنی درمیان ایدییوردی . علی الخصوص فانقهاینك عربانك احوال روحیه‌لریله قطعیاً قابل توفیق اولمایان بعض مذاکرات واجرآتنك منافع وطنه درجهٔ مضرتنی تقدیر ایدن مصطفی کمال پاشا آلمان جنرالنك اقتداری خارجنده‌کی ایشلرله اشتغالنه قطعیاً مانع اولمق ایستیور وبو بابده اردو قوماندانلغنك کندیسنه بخش ایتدیکی صلاحیته استناد ایدییوردی .

ایشته تشرین اول اواسطنده استانبولدن حلبه کلدیکم زمان سوریه‌ده‌کی وضعیت عمومیه بو مرکزده ایدی . مصطفی کمال پاشا ایله اوصره‌ده اوزون اوزادی‌یه مذاکره‌لرده بولوندق . جنرال فانقهاینك مملکتك باشنه من طرف الله اك صوك بر بلا اولمق اوزره خلق وایجاد ایدلمش اولدیغنه قرار ویردك . مصطفی کمال پاشا بو آدمك معیتنده قطعیاً خدمت ایده‌میه‌جکنی آکلایور ، بن ده جنرال فانقهاین سوریه‌ده بولوندقجه اوچ سنه ظرفنده اوراده تأسیس ایتدیکم نفوذك دوچار زوال اوله‌جغنه وبوندن مملکت ایچون غیر قابل ازاله مضرتلر تکون ایده‌جکنه قانع بولنیوردم . باری فلسطین جبهه‌سنده‌کی حرکاتك اداره‌سنده ابراز اقتدار ایده‌جکنه امین اولسه‌ایدك ، دیکر قصورلرینی عفو ایده‌جکدك . فقط کرك بنمله وکرك مصطفی کمال پاشا ایله سبق ایدن فنی مذاکره‌لری اثناسنده اویله عقللره حیرت ویره‌جك فکر ومطالعه‌لر درمیان ایدییوردی‌که بوکیدیشله اك صوك امیدکده زواله یوز طوتمقده اولدیغنی کوریوردق .

نهایت مصطفی کمال پاشا ایله جریان ایدن برایکی آجی مخابره‌دن صوکره مصطفی کمال پاشا اردو قوماندانلغندن استعفا ایتدی واستانبوله عودت ایتدی . کندیسندن صوکرا بنم ده بهمه‌حال استعفا ایده‌جکمی وانجق اوصره‌ده سوریه‌یه کله‌جکنی بیلدیرمش اولان انور پاشانك ورودینه انتظار ایتدیکمی مصطفی کمال پاشایه سویله‌دم . قرارم پك قطعی ایدی . فقط متعاقباً شامه کلمش اولان انور پاشا اوقدر رجا ایتدی ، بیروت ، سوریه وحلب والیلری عزمی ، تحسین وبدری بکلر اودرجه ایله اوستمه دوشدیلرکه دها برمدت ایچون سوریه‌یی ترك ایتمه‌مکه مجبور اولدم . مصطفی کمال پاشا بو حرکتمدن طولایی بکا کوجنمشدی . فقط بالآخره کندیسنی اقناع ایتدم‌که او زمانکی وضعیت بنی صوك بر فداکارلغه دها اجبار ایلمشدی . معهذا بر آی صوکره قدسك منحصراً فانقهاینك خطاسی یوزندن ناحق یره سقوطی آرتق بنده امکان مقاومت براقمادی واستانبوله عودتمی موجب اولدی .

تشرین اولك نهایتلرینه طوغری ایدی ، دشمن غزه جبهه‌سنی متمادیاً بومباردمان ایتمکه باشلامشدی . کویا دشمندن اول داور انوبه‌ده چول داخلندن دولاشه‌رق

انكليزلرك كريلرينه برهجوم توجيه ايده‌جك اولان فالقنهاين جنابلری هنوز يوز اللی ايكی يوز ضابطدن مركب عظمتلی قرارگاهيله حلبده بولنيوردی .

دها اول فلسطين جبهه‌سنه سوق ايدلمش اولسه‌لر ايدی ، شيمدی‌يه قدر فريح فخور يرلرينه واصل اولمش و جبهه‌يی طانيه‌رق دشمنه شـدتله مقاومته حاضرلانمش بولونه‌جق اولان فرقه‌لر حلبدن اعتباراً يافه واورادن ناصره‌اوزرندن غزه‌يه دوغری قره‌دن يورويوش ياپمقله مشغول ايديلر . پك جزئی برقسمی شمندوفرله هنوز يرلرينه واصل اولمش بولنيوردی . نهايت مشير پاشـا حضرتلری جبهه‌يه عزيمته قرار ويره‌بيلديلر ودرعقب يوله‌چيقديلر. فون قره‌سك بيك‌درلو اعتراضاتنه رغماً جبهه‌ده‌كی احتياطلرك موقعلرينی آلت اوست ايتمك صـورتيله ترتيبات تدافعيه‌يی برباد ايتديلر وخليل‌الرحمن صرتلرندن تل‌الشريعه استقامتنه وغزه‌جبهه‌سنی يارمش‌اولان انكليزلرك كريلرينه تعرض ايده‌جكم دييه‌رك عسـكرك قوهٔ معنويه‌سنی بالكليه بوزديلر وبركت ويرسين‌كه ايكی اوچ سنه‌دن بری اوجبهه‌ده بولونه‌رق هرطرفنی قاريش قاريش طانيمش اولان قوماندانلرك سكونت دملری وبنم داها اولجه رجعت خطلری اوزرنده احضار ايتديرديكم مدافعه موضعلری سايه‌سنده اوراده طول كرم ايله يافه آره‌سنده وطاغلق اقسامده‌ده خليل‌الرحمن ايله قدس آره‌سنده دشمنی توقيف ايده‌بيلديلر . بزم ايچون حيات ممات درجه‌سنده حائز اهميت اولان غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سنك بو صـورت فجيعه‌ده دوچار ضياع اولمه‌سنك يكانه مسبب مسئولی كنديسی اولديغی حالده مشير فون فالقنهاين درت سنه‌دن‌بری عثمانلی اردوسنه پك‌بيوك‌خدمتلر ايفا ايتمش‌وباخصوص فلسطين جبهه‌سنده خارقه‌لر ايجاد ايتمش اولان قره‌س پاشـايه اسناد خطا ايتمكدن و اردومزك الك كزيده امراسـندن اولديغی بنی حيرتلره القا ايده‌جك قهرمانلق وتدابير مصيبه‌سيله اثبـات ايتمش اركان حربيه ميرآلايی رأفت بكی جبانتله اتهامدن چكينمه‌دی .

رأفت‌بك بزم ضابطمز اولمانی اعتباريله بن‌كنديسنی محافظه ايتدم . فقط زواللی قره‌س پاشـا بونجه فداكارلقلرينك صوك مكافاتی اوله‌رق فالقنهاينك اتهاماتی آلتنده جبهه‌ده‌كی قوماندانلقدن عزل اولوندی وفالقنهاينك قرارگاهنده كنديسنه اعاشه امورنده معاونته مأمور ايدلدی . معهذا كرك بنم اشعاراتم وكرك فون قره‌سك غايت مدلل ومفصل راپوری فالقنهاينك خطالرينی ميدانه چيقارمق ايچون كافی ايدی .

او صره‌ده انور پاشا علی‌العجله استانبولدن سوريه‌يه كلمش و فلسطين جبهه‌سـنه قدر برسياحت اجرا ايتمش ايدی . شـامدن مروری اثناسـنده فالقنهاينك غيرقابل عفو تعبيه خطالرينی برر برر كنديسنه تعداد ايده‌رك بوذاتك بزی جدی برفلاكته سوروكله‌يه‌بيله‌جكنی و احوال حاضره داخلنده فون‌قره‌س بوجبهه‌دن چكلمكدن‌ايسه

فالقنهاینك چكیلمه‌سی وفون‌قره‌س پاشانك محلنده ابقاسی ویاخود هیچ اولماز ایسه فالقنهاینك یرینه ییلدیرم غروپی قوماندانلغنه مصطفی کمال پاشانك کوندریلمه‌سنی رجا ایتدم . بر آرەلق بونك قبولنه امکان اولمادیغنی و آلمانلر طرفندن معاونت مادیه‌یه مظهر اولمق ایچون بر آلمان جنرالنك فلسطین جبهه‌سی قوماندانلغنده بولنماسی لازم کله‌جکنی سویله‌دی .

فالقنهاین جبهه‌ده اوغرادیغی مغلوبیتی هیچ کندی اوزرینه آلمایه‌رق ینه اوست پرده‌دن آتیور و بنم ایشلریمه مدخله‌یه بیله جرأت ایده‌بیلیوردی . اوقدرکه نابلس متصرفنی تحقیر ایتمکدن، والیلره آمرانه اشعاراتده بولنمقدن بردقیقه خالی قالمیوردی. طوغریدن طوغری‌یه کندی قرارکاهنه مربوط اولمق اوزره اوته‌ده بریده تشکیل ایتدیکی آلمان منزل نقطه‌لری قوماندانلری فون فالقنهایندن یوز بوله‌رق مأمورین ملکیه‌مزه وحتی ضابطانمزه بد معامله‌لرده بولنمغه قیام ایتمشلردی . خلاصه فالقنهاینك وجودی سوریه‌نك اوزمانه‌قدر آلیشدیغی احوال اداره‌یی بالکلیه آلت اوست ایده‌جك برشکل آلمشدی . بونلری کاملاً انور پاشایه حکایه ایدرك بو شرائط داخلنده بنم سوریه‌ده قالمقلغم ممکن اوله‌میه‌جغنی، بنم تمادیٔ مأموریتمدن فائده یرینه مضرت تکون ایده‌جکنی آکلاتدم .

خلاصةً دییوردم‌که: «اکر سوریه‌ده سلامت‌اداره ایسترایسه‌کز یابن یافالقنهاین! ایکیمزدن برینك بورادن کری آلنمسی وتکمیل ایشلرك یالکز بر قوماندا آلتنده توحیدی اقتضاایدر. غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سنك سقوطی اوزرینه فلسطین‌جبهه‌سی‌ایله معان حوالیسنده‌کی عرب جبهه‌سی بر خط متصل حالنه کلمشدر . هله یاقینده قدس دخی انکلیزلرك ألنه کچه‌جك اولورسه بوایکی جبهه‌یی یکدیکرندن تفریق ایتمه‌نك امکانی اولاماز . اوحالده فلسطین جبهه‌سنك برقوماندایه‌وعرب‌جبهه‌سنك اوندن‌بالکلیه مستقل دیکر برقوماندایه تابع طوتولماسی نه عقله نه‌ده فنه توافق ایدر .

معان جبهه‌سنك دخی فالقنهاینه اعطاسی حالنده بنم سوریه‌ده‌کی وظیفه‌م بر منزل مفتشلکی منزله‌سنه اینرکه هرحالده اوچ سنه‌لك خدمتمدن صوکرا بو حقارتی بکا روا کورمزسکز . شاید فالقنهاینی بورادن چکه‌جك اولورسه‌کز فلسطین جبهه‌سی قوماندانلغنی مصطفی‌کمال پاشایه وعرب جبهه‌سی قوماندانلغنی‌ده مرسینلی جمال پاشایه ـ عربلر برای تفریق بو عنوانی ویرمشلردی ـ تودیع ایده‌رم . بنده عمومنك قوماندانسنی درعهده ایدرم . شاید بونك اجراسنه امکان یوقسه اوزمان بن غایت ماهرانه بر صورتده بدایتاً هیچ کیمسه‌یه سزدیرمیه‌رك بورادن کویا لمصلحةٍ استانبوله کلیرم وبالآخره استعفا ایدرك بالکلیه چکیلیرم .»

فالقنهاینك قوماندادن اسقاطی آلمان قرارکاه عمومیسیله اوزون‌اوزادی‌یه مخابره‌یه

محتاج اولدیغنی، مصطفی کمال پاشا ایسه استانبوله ورودنده زیاده‌جه خسته‌لنمش اولدیغندن کندیسنك بر مدت ایچون جدی استراحته محتاج اولدیغنی و اخیراً بیلمم هانکی مأموریت رسمیه ایله آلمانیایه کیتمش اولان ولی عهد سلطنتك رفاقتیله اوروپایه کوندردیکنی وبناءً علیه فلسطین جبهه‌سی قوماندانلغنك کندیسنه ویریله‌سی قابل اوله‌میه‌جغنی و کندی فکرنجه ثم سوریه‌ده قالمقلغم فوق‌العاده موجب فوائد ایسه‌ده بن مادامکه عکس مطالعه‌ده بولنیوردم، بعض کونا تدابیر مخصوصه اتخاذ ایتمك شرطیله ایسته‌دیکم زمان استانبوله عودت ایده‌بیله‌جکمی وشو قدرکه امر و قوماندایی کاملاً فانقهاین درعهده ایتسه بیله امور ملکیه‌یه مداخله‌سنه مساعده ایتمك وعلی‌الخصوص عربان ایله وعلی‌العموم عرب سیاستیله اشتغالنه مأذونیت ویرملك ایسته‌مه‌دیکندن بوخصوصاتك شیمدی‌یه قدر طرز سیاستمی تمامیله آکلامش اولان بر ذاته تودیعی لازم کله‌جکنی سویله‌دی ومتعاقباً استانبوله عودت ایتدی.

اوصره‌ده هنوز قدس سقوط ایتمه‌مشدی. قدس مدافعه‌یه مأمور اولان قول اردونك قوماندانی میرلوا علی فؤاد پاشادن آلدیغم معلومات خصوصیه‌یه کوره جنرال فانقهاین قدسك مدافعه‌سی طرفداری دکلدی. فکرمجه بوندن بیوك خطا وعثمانلی سلطنتنه حقوقنه بوندن بارز اخانت تصور اولونه‌مازدی.

فانقهاین بلدهٔ مقدسه‌نك مدافعه‌سی مقامات مبارکه‌نك طوپ مرمیلریله خراب اولمسنی انتاج ایده‌جکندن بوکا قطعیاً راضی اوله‌میه‌جغنی بر مکالمه اثناسنده علی فؤاد پاشایه سویله‌مشدی. بوندن دها کولونج برفکر اوله‌مازدی، قدس شهری صلیبیون زماننده اولا اسلاملر طرفندن صلیبیونه قارشو وصوکره مؤخراً بوصوکره کیلر طرفندن صلاح‌الدین ایوبی‌یه قارشو مدافعه ایدلمه‌مشمی ایدی؟ اون برنجی واون ایکنجی عصرده قابل تجویز اولان برشی نصل اولیورده یکرمنجی عصرده، جائز اوله‌میوردی؟ شایدقدسده‌کی مقامات مبارکه‌نك خراب اولماسی لازم کلیورسه خرستیان اولان انکلیز اردوسنك بوشهره تجاوزدن وشهر اوزرینه طوپ انداختندن توقی ایتمه‌سی ایجاب ایدردی. هرحالده بز شهرك ایلروسنده مدافعه‌یی اختیار ایده‌جکمز ایچون شهره اصابت ایده‌جك اولان مرمیلر بزه دکل، انکلیزلره عائد اوله‌جقدی. بناءعلیه بومطالعاتدن بحث ایتمه‌یرك قدسك سوق‌الجیشجه حائز اولدیغی اهمیت فوق‌العاده‌یی ایضاح ایله بو موقعك دشمن النه دوشمه‌مسی ایچون فوق‌العاده اعتنا ایدلمسنی وآلدیغم معلوماته کوره قدسده‌کی قوت پك جزئی اولدیغندن اورانك همان بر فرقه قوتله تقویه‌سنی وطرفمدن دخی برچوق محاذیرینه رغماً عرب جبهه‌سندن تصرف اولنان برسواری آلاینك قدسی تقویه ایتمك اوزره همان یوله‌چیقارلدیغنی برشفره‌لی تلغرافنامه‌ایله فانقهاین پاشایه یازدم.

ویردیکی جوابده سواری آلاینك کوندرلمسندن طولایی تشکر ایدییور وحالاً

قدس قوتی شهرك مدافعه‌سی ایچون کافی کوردیکنی سویلیوردی. قدس الدن چیقارسه قدس ـ عمان یولی دشمنه کشاد ایدیله‌جکندن غایت متشبث اولدیغی بالتجربه ثابت اولان دشمن سواریلرینك سریع وجسور برحرکتله عمانه‌قدر ایلرولەیه‌جکنی وبو صورتله عربلره قارشو معانده‌محاربه ایدن‌قوتلریمزك کاملاً محو اوله‌جغنی واونی متعاقب عرب اختلالنك درزیلره وحورانه وبلکه‌ده شامه انتقال ایده‌رك بوتون فلسطین اردوسنك منزل خطلرینك تهلکه‌یه کیره‌جکنی درمیان وقدسه هیچ اولمزسه شمدیلك بر ویا ایکی پیاده آلاینك وبر ایکی بطریه آغیر طوپچینك کوندرلمسنی بردها رجا ایتدم . بورجامه جواب بیله ویرمکه تنزل ایتمه‌دی ونهایت ۹ کانون اولده انکلیزلر پك یورغون اولان عسکریمزك غفلتندن بالاستفاده یاپدقلری باصقین حرکتیله سیاست ، سوق‌الجیش وحتی تعبیه‌جه فوق‌العاده حائز اهمیت اولان اوموقعی عادتا بلامشکلات ضبط ایتدیلر . قدسی ترك ایدرك قدسله «اریحه» ارەسنده‌کی صرتلرده طوتونه‌بیلمش اولان علی فوأدپاشادن اوصباح آلدیغم برتلغرافنامه‌ده بدبخت عثمانلی قوماندانی بکا شویله یازیوردی :

« قدسك مدافعه‌سنه مأمور اولدیغم کوندنبری بونجه اصرار وتأکیدلریمه سزك طرفکزدن بلا اشعار کوندرلمش اولان سواری آلایندن بشقه ییلدیرم غروپی قوماندانلغندن حتی رطابور بیله قوۀ امدادیه آلامادیغمدن قطعیاً تبدیل ایدیله‌میه‌رك هفته‌لرجه برنجی خط سپرلرنده قالمغه مجبور اولان زواللی عسکریمزك دوچار اولدیغی فوق‌العاده یورغونلقدن استفاده ایدن انکلیزلر بوصباح برباصقین حرکتیله اوکوزل قدسی اشغال ایتدیلر . هرحالده بوسقوطك مسئولیتی کاملاً فالقنهاین پاشایه عائددر !»

علی فؤاد پاشا جداً طوغری سویلیوردی . فقط ارتق بنده‌ده تاب وطاقت قالمامشدی . او زمانه قدر استانبول سیاحتمده‌کی حقیقی مقصدیمی ستر ایده‌جك تدابیری اکمال ایتمش اولدیغمدن فالقنهاینلر وامثالی النده ابدیاً ضایع اوله‌جغنه او دقیقه‌دن اعتباراً قطعیاً قانع اولدیغم فلسطین و سوریه‌یی بویله الیم برحال کشمکشده براقمقدن متولد حزن والم تأثیریله ترەنده ایکی ساعتدن فضله هونکور هونکور آغلایه‌رق کانون‌اولك اون ایکنجی کونی استانبوله متوجهاً شامدن حرکت‌ایتدم .

ینه تکرار ایدییورم‌که قدسك سقوطی‌مسئولیتی منحصراً فالقنهاین پاشایه راجعدر. قدسی تقویه ایچون النده کافی قوتی اولمادیغنی قطعیاً ادعا ایده‌مز . زیرا قدس بر اوکسوز چوجوق غریبلکیله کندی ضعیف قوتنه ترك ایدیلدیکی صره‌ده فالقنهاین جنابلری طول کرمله طاغلر ارەسنده مقابل تعرضلر اجراسی صورتیله چوجوق اویونجاغی طرزنده بعض‌حرکتلر یاپیور و یورغونلقدن جانی چیقمش اولان زواللی تورك عسکرینی ناحق یره اولدوریـیوردی . بزم او زمانکی وضعیتمز ایسه قدسی

صول جناحمز ایلروسنده برنقطهٔ استناد کبی قوتله طوتەرق طاغلرله دکز آرەسنده قطعی ویك مستحکم برخط مدافعه اشغال ایتمکی ومدافعهٔ قطعیه حالنده قالمغی استلزام ایدییوردی .

قدسی اوچ سنەدنبری بن پك کوزل تحکیم ایتمش واوپك طاشلق اولان اراضی داخلنده لغملرله قایالری تخریب ایدرك برخطدن عبارت سپرلر وطوپچی موضعلری ایله محفوظ محللر وجوده کتیرمش ایدم . بویله بر موضع مستحکم صول جناحمز منتهاسنده بولوندقجه دشمن بوموضعه‌ارقه‌سنی ویره‌رك اصل اردونك طاغلق اقسامندن یانلرینی چویرمکه جرأت ایده‌مزدی . او حالده دائما وقوتله دکزه استناد ایتمسی لازم کلن صاغ جناحمزه قارشی توجیه ایده‌جکی تعرضلر غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سنده اولدیغی کبی اوزون مدت توقیف اولونه‌بیلیردی . قدسی اشغال ایتمه‌دکجه‌ده دشمن معان طرفلرنده‌کی غرب جبهه‌سیله تعبیه‌جه توحید حرکاته مقتدر اوله‌مازدی . بوتون بوفوائد قدسك سقوطیله آلت اوست اولدی .

کرچه قدسك طرز سقوطی ، اصول تعبیه‌سنك سقامتی فالقنهاینك ییلدیریم غروپی قوماندانلغندن قالدیرلمسنی انتاج ایتمش ونم استانبوله مواصلتمدن اون کون صوکره بومشئوم آدم دخی استانبوله کلمش ایسه‌ده بو تدبیر هرحالده پك کیچ قالمشدی .

هیچ لایق اولمادیغی بر عاقبت فجیعه‌یه دوچار اولان زواللی فلسطین جبهه‌سی اوندن صوکرا منحصراً جواد پاشا ، مصطفی کمال پاشا ، فوزی پاشا ، علی فؤاد پاشا ، رأفت بك ، سابق ارکان حربیه رئیسم علی فؤاد بك ، سواری میرالایی اسعد بك وسائره کبی تورکلکك مدار افتخاری اولان وهربری بوحرب عمومی اثناسنده عثمانلی ایمپراطورلغنك اعادهٔ شرف واقبالی اوغورنده خارقه‌لر ایجاد ایتمش بولنان تورك اوغلی تورك قوماندانلرك همت وجنکاورلکلری سایه‌سنده دها سکز طقوز آی عینی خطی محافظه وبرآرالق عمانه قدر ایلروله‌مش اولان انکلیز سواریسنی تار ومار ایتمکه موفق اولمش ایسه‌ده هرحالده غروپ قوماندانلغی طرفندن برحسن اداره‌یه مظهر اوله‌مامشدی . فالقنهاینی استخلاف ایدن مشیر لیمان فون ساندرس پاشا کرچه خلوص نیت صاحبی برذات ایدیسه‌ده سوریه کبی غایت قاریشیق مسائل سیاسیه‌یه جلوه‌کاه اولان بردارالحرکاتده باش قوماندانلق ایفا ایده‌بیله‌جك برتجربهٔ محلیه‌یه صاحب اولمادیغندن بالخاصه اعاشه مسائلنده قطعیاً موفق اولامیوردی . ١٩١٨ سنه‌سی ابتدالرنده سوریه ایشلرینك فوق العاده بوزوق کیتمکده اولدیغندن بحثله ییلدیریم اردولری غروپی قوماندانلغی ایله اورایه عودتمی انور پاشا بندن رجا ایتمشدی . کرچه احوالك درجهٔ فوق العاده‌ده بوزولمش اولمسندن طولایی بنم‌ده ایش یاپه بیلمکلکم امکانی قالمامش ایسه‌ده پاشانك بو رجاسنی‌ده قبول ایتدم . مع‌هذا بوقرار هنوز قطعیت

کسب ایتمه‌دن ١٨ ایلولده انکلیزلر بیوك بر سواری قوتیله عثمانلی جبهه‌سنك اووا قسمنی یارمش و غروب قرارکاه عمومیسنك خبری اولمادن تا ناصره‌یه قدر ایلرولمه‌مش اولدقلرندن علی العجله قرارکاهدن فرار ایدن غروب قوماندانلغی ایله اردو قوماندانلقلری آره‌سنده کونلرجه اتصال قالمامش ونهایت اردولرك پریشان بر حالده عکا ـ درعا خطنه چکلمسنی انتاج ایتمش ایدی . صوکره خبر آلدمکه لیمان پاشا اەروا جبهه‌سنی پك ضعیف برفرقه‌یه حواله ایتمك و بونك کریسنده هیچ بر احتیاط براقمامق و تکمیل قوتلری طاغلق اقسامه چکمك کبی عظیم بر تعبیه خطاسی ارتکاب ایتدیکندن انکلیزلر بو جرأتلی سواری مانوره‌سنه قراروبرمش و غروب قوماندانلغی قرارکاه عمومیسنی صباحه قارشی قوناقلرنده کیجه‌لك انتاریسیله باصدیرمشدر .

١٨ ایلولده نابلس اوکنده دوچار اولدیغمز بو مغلوبیت نتیجه‌سنده بوتون سوریه عربلری اعلان عصیان ایتمش و مصطفی کمال پاشانك صوك غیرت و همتلریله چکیلمکه چالیشان زواللی اردو نهایت ٢٧ تشرین اولده حلبی دخی تخلیه‌یه مجبور اولمشدر .
٣٠ تشرین اولده عثمانلی حکومتی دول ائتلافیه ایله عقد متارکه ایتدی .

بن ادعا ایدییورم‌که اولا ، بغداد استردادی فکری طوغماسه ایدی‌ده ، بوتون قابل استفاده قوتلر فلسطین جبهه‌سنه تخصیص اولونسه ایدی ، ثانیاً فانقهاین فلسطین اردوسنك باشنه کچمسه ایدی ، ثالثاً فانقهاین بونجه تعبیه خطالری ارتکاب ایتمسه‌یدی ، غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سی سنه‌لرجه الیمزده قالیر وبناءً علیه متارکه زماننده سوریه و فلسطین عثمانلی ایمپراطورلغنك تحت اشغالنده بولنوردی . عکسی ادعاده بولونانلرله فنی مناقشه‌یه هرزمان حاضرم .

عرب اختلالی

شامه مواصلتمده سوریه والیسی خلوصی بك بنمله غایت مهم مسائل اوزرینه مذاکرات‌ده بولنق ایسته‌دیکنی سویله‌مشدی . همان اوکیجه دائرهٔ حکومتده برلشدك . فرانسز قونسلوسخانه‌سندن مصادره ایدلمش اولان پك مهم وثائق رسمیه‌یی بکا تودیع ایتدی . بو وثائقدن قسم کلیسی شامك و بیروتك و دها سائر شهرلرك اسلام اکابرینی اتهام ایتمکده اولدیغندن بونلر اوزرینه همان تعقیبات اجراسی لازم کلوب کلمه‌یه‌جکنی کسدیرەمه‌مش اولدیغنی و قرار ویرمك ایچون بنم مواصلتمه انتظار ایتدیکنی سویله‌دی . وثائق مذکوره عرب اختلالجیلرینك فرانسز حمایه‌سی آلتنده و عادتا فرانسه حکومتنك ترتیبات و تشویقاتیله چالیشمقده اولدیغنی هیچ برشبهه و تردده محل براقمقسزین اثبات ایدییوردی . فقط بو خائنلر علیهنه درعقب تعقیبات قانونیه

اجراسنه باشلامق تأمينه چاليشديغمز توحيد حركات اسلاميه غايه‌سنى تهلكه‌يه القا ايده‌بيليردى . دشمنلريمز بوتعقيبات قانونيه‌ـه اطرافنده اوقدر شديد بر پروپاغاندا اجراسنه توسل ايدرلردى‌كه بزمله تماسلرينى غائب ايتمش اولان مصركبى، هندستان كبى، جزاير وفاس كبى اسلام مملكتلرى توركلرك برحس انتقام وياخود توران عناصرينك تأمين تحكمى مقصديله اكا برعربى امحايه‌قيام ايتدكلرى نظريه‌سنه قانع اوله‌بيلىرلرادى. حالبوكه منحصراً عالم اسلامك اسارت اجنبيه‌دن تخليصى مقصديله توسل ايتديكمز بو مجاهدهٔ عظيمه اثناسنده بوتون اسلام مملكتلرينك توحيد مساعيسى الزم ايدى .

بناءً عليه بو وثائقى شمديلك‌پك كيزلى طوتمق‌ايجاب ايده‌جكنه‌قرار ويردك.يالكز نم شامه ورودمدن اول بعلبكلى نخله مطران پاشايه عائد وثيقهٔ مهمه‌يى ديوان حرب عرفى‌يه توديع ايتمش وديوان حرب مرقوم عليهنده تعقيباته باشلامش اولديغندن بومحاكمه‌يه دوام ايدلمك ضرورى ايدى . ديوان حرب نخله مطران پاشا حقنده مؤبد كورك‌جزاسى حكم ايتمشدى. بالآخره بن قدسه كيتدكدن‌صوكره سوريه‌واليسى خلوصى بك نخله‌پاشانك شامده قالمسنى محذوردن غيرسالم تلقى ايدرك دياربكره نقلى امرينى استانبولدن استحصال ايتمش ونخله پاشا والئ مشاراليهك امريله تحت‌الحفظ دياربكره سوق ايديليركن جرابلس طرفلرنده ليلاً فراره‌تشبث ايتديكندن محافظه‌سنه مأمور ژاندارمه‌لر طرفندن ميتاً الده ايدلديكنى خلوصى‌بك يازمشدى .

شام فرانسز قونسلوسخانه‌سنده بولنان وثائق مجلس مبعوثان رئيس ثانيسى امير عبدالقادر زاده امير على پاشايى ، برادرى امير عمرى ، سابق شام مبعوثى شفيق المؤيدبكى ، اعياندن عبدالحميد زهراوى افندى‌يى، درزى شيخ‌المشايخى يحيى‌الاطرش، ملكيه مفتشلرندن عبدالوهاب الانكليزى وشكرى العسلى ، شام مبعوثى رشدى‌بك الشمعه‌يى والحاصل پك مهم اشراف واكابر عربى بلاتردد اتهامه كافى دلائل وامارانى حائز بولونديغى حالده ، بلكه بوحرب عموميك جهان اسلام ايچون حيات وممات مجادله‌سى اولديغنه قانع اولمشلردرده ماضيده‌كى نيات وافعال جانيانه‌لرندن ندامت كتيرمشلردر، ملاحظه‌سنده بولونه‌رق حقلرنده‌قطعياً برشئ ياپيلمامسنه بيوك‌برخلوص نيتله قرار ويرمشدم .

عربلرك لسانلرينه وبعض كونا مساعدات داخليه‌يه مظهريتلرينه ذاتاً اوته‌دنبرى مخالف اولماديغمدن عرب اختلالجيلرينك رؤساسندن اولديغنى خاطراتمك باش‌طرفنده عرض ايتديكم عبدالكريم الخليلى نزديمه جلب وكنديسنه فوق‌العاده بذل التفات ايتمكه باشلادم . اونك واسطه‌سيله عرب اختلالجيلرينك الك آتشليلرندن دوقتور عبدالرحمن شهبندرى وپارس عرب قونغره‌سنك باشليجه مرتبلرندن المفيد غزته‌سى صاحبى عبدالغنى العريسى‌يى ومشهور المقتبس غزته‌سى صاحبى محمدكردعلى‌يى وسائر

اكابر اختلاليونى اطرافمه طوپلادم. بونلره حكومتك نقاط نظرينى وبوحرب عموميدن ظفرله چيقيله‌جق اولورسه عالم اسلامك اسارت اجنبيه‌دن كاملاً قورتلمسى امكانى استحصال اولونه‌جغنى آكلاتدم. كافه‌سى بلا اعتراض افاداتمى تصديق ونقاط نظريمى تصويب ايتديلر وبوحرب عمومى اثناسنده سوريه وفلسطين عربلرينك بوتون موجوديتلريله حكومته مطيع ومنقادقاله‌جقلرينى وهيچ برمشكلات ايقاع ايتميه‌جكلرينى دينلرى وناموسلرى اوزرينه يمين ايدرك تأمين ايتمكه باشلاديلر .

عينى زمانده عبدالكريم الخليلدن باشلايه‌رق بوكون بوسوزمه يابانه عرب اختلالجيلرى وضعيت ماليه‌لرينك پك بوزوق اولديغندن ، پاره‌يه اشد احتياجلرندن بحث ايتمكه باشلاديلر . كرك عبدالكريم الخليله وكرك محمد كردعلى ودوقتور عبدالرحمن شهبندر وباخصوص عبدالغنى العريسى‌يه اولدقجه مهم پاره‌لر ويردم . بوندن صوكره بوذوات نم اك حقير بندكانمدن اولدقلرينى ونم تأمين موفقيتم ايچون اللرندن نه‌كليرسه بلا افاتهٔ وقت ياپه‌جقلرينى سويله‌مكه باشلاديلر .

اوصره‌ده مملكتى اولان حمصه كلمش اولان مشهور اخلاقسزلردن دوقتور عزت الجندى‌يى شامه جلب ايتدم. مرقومك سوريه‌ده بولنمسى جداً تهلكه‌لى عدايدييوردم . زيرا دهااولدن نه‌قدر فساد اخلاق صاحبى اولديغنى بيلديكم بوآدم حقنده ألده ايتديكم وثائق كنديسنك انكليز پاره‌سيندن باشقه ايتاليان پاره‌سيله‌ده انحاى مختلفهٔ عربيه‌ده ايقاع اختلاله ساعى اولديغنى اوكرنمشدم . « سوريه مسئله‌سى » نامى آلتنده دردنجى اردو قوماندانلغم اثناسنده نشر ايتديكم قيرمزى كتابده مندرج وثائقى آتى‌يه عيناً درج ايدييورم :

فرانسز سفيرينك شام قونسلوسنه مكتوبى

فرانسز قونسلوسى	بك اوغلى ٢٧ كانون ثانى
شفره حلى	اوكله‌دن صوكره ساعت ٢
	ورودى ٢٨ كانون ثانى [اوكله‌ين]

«٣» نومرولو تلغرافكزك جوابيدر :

شبهه‌سزكه اتحاد وترقى فرقه‌سنك تكرار حكومته عودت ايتمسى عرب اهالى آره‌سنده بويوك برهيجان حصوله كتيرمكدن فارغ اوله‌مازدى . اتحاد وترقى فرقه‌سى مقدما كندى حكومتى اثناسنده دولت عثمانيه‌نك توركلشديرلمسنه بويوك برشدتله چاليشمش ايدى . كامل پاشا قابينه‌سى ايسه برعدم مركزيت اداريه مقصدينه معطوف برطاقم

اصلاحاتی امید ایتدیرمشدی . فقط عرب متحیزانی طرفندن نزدیکزده وقوعبولان تشبثات وتبلیغاتك قیمت حقیقیه‌سنی تقدیر ایتمك ایچون ١٩٠٨ سنه‌سندن بری سکوته محکوم اولان اشبو عرب متحیزانك الیوم بولوندقلری وضعیتی‌ده نظر دقته آلمق لازم کلیر . فی الحقیقه الیوم منفالرندن عودت ایتمش ویااولجه دوچاراولدقلری احتیاط مجبوریدن چیقمش اولان بوعرب متحیزانك صوك آیلر اثناسنده اتحاد وترقی قومیته‌سی علیهنه برعکس العمل حاصل ایده‌جك برسیاسته فعالانه برصورتده مشغول اولدقلرینی نظر دقته آلمق لازم کلیر . امیر عمر واسطه‌سیله سزه مراجعت ایدن انسانلر هرشیدن زیاده کندی شخصی امنیتلرینی دوشونن انسانلر اولدقلرینی ظن ایتمك ایسته‌یورم. معهذاینه بونلری محبتله دیکله‌ملیسکز . اشبو سوریه‌لی مسلمان وخریستیانلرك بزم خرخواهلغمزه اعتماد ایده‌بیله‌جکلرینی بیلملری حائز اهمیتدر . فقط فوق العاده اعتنا ایتملیسکزکه کندیلرینه قارشی کوستردیککز علاقه‌دارلق اونلری براحتیاطسزلقده بولونمغه تشویق ایتمه‌سون. دول معظمه‌نك آوروپای ترکیه متعلق مسائلك تسویه‌سی ایچون بودرجه بویوك مشکلات ایچنده بولوندقلری صره‌ده آسیای ترکی مسئله‌سنك دخی موضوع بحث اولمسی موافق دکلدر . بناءً علیه سزه مراجعت ایدن مسلمان وعرب متحیزانی ایله فوق العاده صمیمی برتماس محافظه ایتمکله برابر سوریه‌لیلرك اشبو آسیای ترکی مسئله‌سنك کشادینه سببیت ویره‌جك برتشبثده بولونملرینه مانع اولملغکز لازمدر . زیرا بویله بروقعه بزم حکومتمزك ومتفقلریمزك سیاستنی حکومتمزك آرزوسی ومتفقلریمزك رضاسی اولمقسزین یکی برمجرایه سوق ایده‌بیلور . اکر حادثات بعض مهم رجالك سزك قونسلوسخانه‌کزه التجا ایتملرینی ایجاب ایتدیررایسه اونلری قبول ایدیکز . واکر مأمورین حکومت طلب ایدرلرسه اونلری تسلیمدن امتناع ایدیکز وکیفیتی سفارته بیلدیردیککز جوابنی ویریکز . »

٤ کانون ثانی ١٩١٣

شامه‌مواصلتی : ٤ کانون ثانی ٩١٣ [٩,٤٥ دن صوکره]

« ١١ نومرولو تلغرافکزه جواب :

١٤ تموز تاریخلی توزیعاته توفیقاً عبدالقادر عائله‌سنه (٣٩٤٠) فرانق ویریکز

امضا

« بومپار »

فرانسه پروپاغانداسی نهایت درجه‌ده واسع ومرتب شکللرده یاپیلمقده ایدی . المفید صاحبی « عبدالغنی العریسی » افاده‌سنده‌دییورکه :

« سیرالدن غورستك عودتی متعاقب [سیرالدن غورست انکلتره‌نك مصر مأمور سیاسیسی ایدی]

فرانسه مالیه ناظری موسیو قایبو سوریه یه کلدی. لبنانده پك بویوك احتفال کوردی. حتی فرانسز غزته لرنده اسم ومکان ذکر ایدلمکسزین سویلندیکی نشر اولونان برنطقده (بز خلاصمزی فرانسزدن بکلرز !) دینمشدر . »

مولای حفیظك سیاحتنك ده فرانسه پروپاغانداسنك اساسلی برتشبثی اولدیغی شو ایکی وثیقه بزه اثبات ایتدی .

١٦ آغستوس ١٩١٣ سفارتخانه ٩٢

قسم سیاسی ٧٢

خلاصه سی :

« مولای حفیظ » ك اتحاد اسلام حقنده فکری
وفرانسه یه مربوطیت حقنده بیاناتی

«ذات عالیکزك ١١ آغستوس ونم ١٥ تاریخلی تلغرافمه استناداً عرض ایدرم که فرانسه یی شهرتدن دوشورمك ایچون « مولای حفیظ »ك مرورندن استفاده ایتمك ایسته ین سوریه لی اتحاد اسلام و انکلیز طرافدارلری آرزو ایتدکلری نتیجه یی ألده ایتمکه موفق اولامه دیلر .

« مولای حفیظ » بیروتدن شامه کیتمکده ایکن « بعلبك »ه اوغرایه رق استاسیونده پك چوق ذوات طرفندن استقبال اولنمشدر. «بعلبك »ده بولندیغی مدت ظرفنده سابق سلطان هیچ کیمسه نك تصور ایده میه جکی برطرزده ادارهٔ کلام ایتمشدر .

اتحاد اسلام حقنده کی برمباحثه کسب وسعت ایتمکده اولدیغی أثناده «مولای حفیظ» صوغوق برطورله :

— « بونلر هپ خیال !.. فی الحقیقه عرب ملتلری عین دین ولسانه مالکدر. فقط یکوجود برملت تشکیل ایده مزلر، زیرا منسوب اولدقلری عرق، اوزرنده یاشادقلری طوپراق بردکلدر . چیچکلر، طاغلر ، اقلیملر، منافع اقتصادیه وسائره کبی شیئلر بشر کتله لرینی یکدیکرندن آییران ألك مؤثر سببلردر. بو اسباب اوکنده عینیت دینیه ولسانیه نك برحکمی اوله ماز . صوکره، کوچوك وضعیف ملتلر کندی کندیلرینی اداره ایده مزلر. یاشایه بیلمك ایچون بربیوك دولته انتساب ایتمکه مجبوردرلر . برعرب ضرب مثلنك دیدیکی کبی :« بویوك بالق کوچوکی یوتار!» فرانسه بویوك وکوچوك بوتون ملتلر طرفندن اعتقادات وعنعنانه حرمتکار اوله رق طانینمشدر. انکلیزلره توجهم اولمقله برابر، بن محبتمی فرانسه وفرانسزلره ویرمشمدر! » دیمشدر .

قونسلوس مولای حفیظك سیاحتی حقنده ایکنجی بر مکتوب دها کوندرمشدر.
بز آکلایورزکه اتحاد وترقی قابینه‌سنك عرب قومنی تورکلشدیره‌جکی حقنده‌کی ادعالرك وپروپاغاندالرك منبعی ده فرانسزلردر.
فرانسه سفارتی عمومی سفربرلك صره‌لرنده پروپاغانداسنی دها اساسلی یاپمق ایچون برغزته تأسیسی تشبثاتنده بولونمشدر. بونی اثبات ایده‌جك وثیقه‌یی ده فرانسه قونسلوسخانه‌سی اوراقی آره‌سنده بولویورز:

پك وغلی: ٢٨ تشرین اول ١٩١٤

شام فرانسز قونسلوسنه

«... شامده برعرب غزته‌سی نشر ایتدیره‌بیلیرمیسکز؟ بوغزته ایچون همان برمدیر مسئول ایله برادارہ مأموری بوله‌بیلیرمیسکز؟ تخصیصات لازمه نه مقدار اوله‌جق؟...
بومپار»

بوتلغرافه قونسلوسك ویرمش اولدیغی جواب شودر:

شام ٣٠ تشرین اول ١٩١٤

استانبولده فرانسه سفیرینه،

... هدف خصوصیله انکلتره‌در. دها کچنلرده اسمسز اوله‌رق انتشار ایدن برصره رساله‌نك موضوعی انکلتره ایدی. ٢٤ تشرین اول تاریخلی تلغرافکز اوزرینه متعدد دفعه کوردیکم انکلیز قونسلوسی، (زخله)ده خفیاً طبع ایتدیره‌جکی رساله‌لرله بونلره مقابله ایتمك ایسته‌دیکنی سویله‌دی.
اصلاحات جریانی اثناسنده بورادہ پك عوام‌لاشمش اولان انکلتره‌نك دوچار هجوم اولمسنه تعجب ایدلمز. بوخلافت عربیه تمایلندن استفاده ایچون انکلتره طرفندن اجرا اولونان فضله تضییقك تأثیریدر.
بواثناده تورکلر بعض پروپاغانداجیلر صاتون آلارق شرقده پك اهمیتلی اولان (اتحاد اسلام) غزته‌جیلکنه اجرای فعالیت ایتدیریورلر.
دوغریدن دوغرویه بزه قارشی واقع اولاجق هجوملره قارشی کندیمزی مدافعه خصوصنده ذات عالیکزه یاقینده جواب ویره‌جکم. ٢١ تشرین اول تاریخلی تلغرافده بحث اولونان عرب غزته‌سنه کلنجه بوغزته، همان قپاتیلماسی ایچون بزی غایت محترزانه مدافعه ایده‌بیله‌جك (بویله اولمسی مرجحدر). رساله‌لر طبع ایتدیروب کیزلیجه توزیع ایتدیرمك چاره‌سنده مراجعت فکریمه کوره پك موافقدر. شاید بورساله اصولی موافق کورورایسه‌کز مصارف ایچون شهری ١٥٠ الی ٢٠٠ فرانقلق تخصیصاتك قبولنی ذات عالیکزدن رجا ایده‌رم.»

المزده‌کی وثائق صوك سنه‌لرده فرانسز ـ انکلیز رقابتنك شدتلندیکنه دلالت ایتمکده‌در.
انکلتره دولتك پروپاغانداسی وسائره‌سی حقنده انکلیز اوراق رسمیه‌سی بولونمامقله برابر فرانسز اوراقی بو نقطه‌یی اولدقجه تنویر ایتمشدر.

سیف‌الدین خطیب دییورکه :

« برچوق غزته‌لر عثمانلی حسیات وافکارینی دولت علیه‌دن انفکاکه برامر واقع اوله‌جغی اوزرینه حاضرلامقده ایدیلر.

اللامن کزیه‌جیلری حمایه ایدن انکلیزلر مشروطیتك اعلانندن صکره مکه امارتندن عزل اولنان شریف علی پاشا ایله شیخ رشید رضانی خلافتك تورکلرده قالماسی ایچون پروپاغاندا یاپمق اوزره هندستانه کوندرمشلردی. بو مسئله‌یی مصر وآمریقان غزته‌لری یازمشلردی. »

المفید صاحبی سیرالدین غورستك سوریه‌نك انکلتره لهنه ممالك عثمانیه‌دن آیرلمق ایچون پروپاغاندا یاپمق اوزره سوریه‌یه کوندرلدیکنی سویله‌مشدر. فقط فرانسزلر بو مساعی‌یی دها اساسلی برصورتده بیلدیرییورلر :

« شام فرانسز قونسلوسخانه‌سی فرانسز جمهوریتی »
شام : ١٣ شباط ١٩١٣

استانبولده

فرانسز سفیری موسیو « بومپار » جنابلرینه

سابق بصره مبعوثی « سید طالب » ك شیخ المبارك ایله برلشه‌رك عصیان بایراغنی چکدیکی، عراق وکویت حوالیسنی انکلیز حمایه‌سی آلتنه قویدقلری حقنده بوتون سوریه‌ده اون بش کوندن بری برشایعه دوران ایتمکده‌در. تورکیانك اوروپاده باتمق اوزره بولندیغی اثناده آسیاده‌ده دوچار هجوم اولدیغنی کورن عرب ایمپراطورلغی طرفدارلری دها شیمدیدن رؤیالرینك قوه‌دن فعله چیقه‌جغنی تصور ایدییورلر. « سید طالب » حقنده‌کی بو حوادثی مصر ایله عراق آره‌سنده دوه تجارتی یاپان وسنه‌نك بو آیلرنده بورایه کلن تجارلرك کتیردکلرینی ظن ایدرم. شونیده ذات عالیکزه عرض ایله کسب شرف ایده‌رم‌که، بو دومانك آلتنده‌کی آتشك ـ شاید وارایسه ـ پك اوفاق اولدیغنه قانعم. نته کم، حکومتك بورادن بصره‌یه عسکر طوپ کوندردیکی حقنده‌کی (أمیر طاهر) ده داخل اولدیغی حالده برطاقم اشخاص طرفندن اشاعه ایدیلن حوادثده یا کلشدر. اویله دوشونیورم‌که، انکلیز حمایه‌سی آلتنده یکیدن تشکل ایده‌جك « هارون الرشید » ایمپراطورلغی عربلرك کوزینه پارلاق کوسترمك ایچون انکلیزلر ومصرلیلر طرفندن ترتیب ایدلمش برمانوره قارشیسنده بولنیورز.

اتحاد وترقی قابینه‌سی بو انتریقه‌لره قارشو بی حرکت قالمدی .
عربستانی ، عراقی وعجم کورفزینك متباقی قالان سواحلنی‌ده‌ألده‌ایده‌رك مصر ایله هندستانی یکدیکرینه برلشدیرمك ایچون صرف مساعی ایدن اشخاصك برعضوی اولان (مقطم) ك سوریه‌یه دخولنی منع ایتدی .
بوتون بوشایعه‌لر تکذیب اولندی . (بیروت) ده منتشر (اتحادعثمانی) غزته‌سنك دونکی نسخه‌سنده تصادف اولنان برپارچه :
«مملکتنه عودت ایتمك اوزره پورت سعیدده کمی بکله‌مکده اولان رشید رجب افندی‌یه، مخدومی «سیدطالب»ك استقلال بایراغنی چکدیکی حقنده‌کی حوادثلرك دوغری اولوب اولمدیغی (مؤید) طرفندن صورلمش ومخدومیله تعاطی ایتدکلری تلغرافلرك مألنه نظراً بوشایعه‌لرك قطعیاً یا کلش اولدیغی تبین ایتمشدر . »
بریتانیا حکومتی مأمورلرینك بوخصوصده نه‌قدر شدتلی تأثیر اتده‌بولنمغه باشلادقلرینی کوسترن شو وثیقه‌ده فرانسز خارجیه نظارتنك اندیشه‌سنی تماماً کورییورز :

محرمدر
پارس — ٥ حزیران

خارجیه نظارتندن

شام فرانسز قونسلوسی موسیو « اوتاوی » یه

آسیای ترکیده اجرای فعالیت ایدن بعض انکلیز مأمورلری حقنده تونس فرانسز عموم مصلحتکذارلغندن کوندریلن نوطك برصورتنی ذات عالیکزه تقدیم ایدییورم . اوراقك محرمیتنه فوق‌العاده اعتنا ایتمه‌کزی رجا ایدرم .
مسائل سیاسیه وتجاریه مدیری وسفیر مرخصنك امریله
ناظر نامنه
پ . دومارژه‌ری

تونس — ۲۸ مایس ۱۹۱۳
خلاصه‌سی :
شرقده انکلیز سیاستی
استانبول ، بیروت ومدینه‌ده اقامت ایتمکده اولان برلی تونسلیلردن تونس حکومتنه کوندریلن مکتوبلرده انکلتره حکومتنی تمثیل ایدن بعض اشخاصك مدینه‌ده ومکه‌ده

اشراف ورؤسای دین ایله تماس ایده‌رك قبلهٔ اسلام ایله انكلتره آره‌سنده برمناسبت دوستانه تأمیننه صرف مساعی ایتدكلری بیلدیریلیور .

بومكتوبلرك بیروتدن كلنلرندن بریتانیا حكومتی مأمورلرینك شام ازمیر وبیروتده انكلیز نفوذینی مظفر ایتمك ایچون پك چوق اوغراشدقلری آكلاشیلیور وانكلیز پارلمنتوسنه منسوب بعض اعضالرك مملكت واهالی‌یی تدقیق ایتمك اوزره كله‌جك یاز اورته‌سنه دوغری آسیایه كلملرینه انتظار اولنه‌بیلیر. بوپولتیقه‌جلرك توصیه‌سی اوزرینه‌دركه مقصدی خلافت عربیه‌یی احیا اولان پارسده‌كی مسلمان وخریستیانلردن مركب «جمعیت» وجوده كتیرلمش اوله‌جق .

انكلیز مطبوعات ودیپلوماتلری طرفندن تشویق ولنان بو جمعیت، پروژه‌لرینك تطبیقنی تسریع ایچون یقینده برعرب قونغره‌سی اجتماع ایتدیرمكه قرار ویرمش ایمش .

والحاصل، لوندره‌ده بومقصده خادم برعرب غزته‌سی انتشار ایده‌جك ایمش .»

بووثیقه‌لر پك اعلا كوستركه یمنده ، عسیرده ، حورانده ، بصره‌ده والحاصل انحای عربیه‌نك هر هانكی طرفنده براختلال ظهور ایتمش ایسه بونلرك كافه‌سی انكلیز، فرانسز وایتالیان پاره‌سیله صاتون آلنمش ماهیتسز انسانلرك تشویقات واغوا آتیله وقوع بولمش وبونك غایه‌سی منحصراً عثمانلی ایمپراطورلغنی بیك دورلو داخلی اختلاللر ایله ضعیف دوشوره‌رك چوروك بربنا كبی بركون آپانسز چوكر چوكمز هر برپارچه‌سی ایچون برحق تملك ادعا ایدرك اوپارچه‌لری یوتابیلمك امیدندن عبارت بولونمشدر.

واقع اولان دعوتم اوزرینه شامه كلمش اولان عزت الجندی‌یه حكومت عثمانیه‌نك تشبث ایتدیكی بوحرب عمومیده‌كی غایه‌یی ایضاح ایتدم وبوغایه اطرافنده بوتون امرای عربی طوپلامق اك برنجی املم اولدیغنی سویله‌دم . بناءً علیه كندیسیله حسن مناسبتده اولدیغنی بیلدیكم عسیر مدعیسی سید ادریسه یازه‌جغم برمكتوب مخصوصی كندیسنه كوتوروب كوتورمیه‌جكنی صوردم . بالطبع هیچ شبهه‌سنی موجب اولمامق ایچون بالایه درج ایتدیكم وثیقه‌لرك الیمه كچدیكندن بحث ایتمه‌دم. زیرا عكسی حالده بلكه اوركه‌رك برمعتاد طریق حیله وفساده صاپه‌بیلیردی . ویردیكم خرجراحك زیاده‌لكی كوزینی دولدیردیغندن درعقب تكلیفمی قبول ایتدی . تصادفات حسنه‌دن اوله‌رق ایرتسی كونی صباحلین بیروتدن اسكندریه‌یه متهیء حركت براسپانیول ویا ایتالیان واپوری بولندیغندن مذكور واپوره راكب اولمق وبرآیاق اول سید ادریسه مكتوبمی ایصال ایتمك اوزه كندیسنی اوكیجه بیروته كوندردم . اوزماندنبری پك آز انسانلرده كوروله‌بیله‌جك درجه‌ده طینت ردیئه صاحبی اولان عزت الجندیدن بردها هیچ برخبر آلامادم ایسه‌ده سید ادریسی‌ده بوحرب عمومی اثناسنده عسیر سنجاغی علیهنه بر

كون حركات خصمانه‌ده بولونماديغندن مكتوبمك حسن تأثيرى كورولديكنى ظن ايدييورم .

*
* *

شامه ايلك كلديكم كونلر اثناسنده برياندن قنال سفرى استحضاراتيله مشغول اولديغم كبى برطرفدن‌ده بوتون بلادعربيه‌ده برغليان حميت‌دينيه توليدينه چاليشيوردم. عبدالكريم الخليل ، دوقتور عبدالرحمن شهبندر وسائره كبى اختلاليون عرب [كه بونلره اصلاحيون نامى‌ويريليوردى] واسطه‌سيله برعمومى مسامرۀ ادبيه‌ترتيب ايتديردم .

عربك شهامتنه، عرب قومنك عطش‌تعالى وترقيسنه‌عائد برچوق نطقلر ويرلدى، پك چوق قصيده‌لرانشاد اولندى. حتى‌وحدت آمال‌عربى ابلاغ ايده‌جك زمزمه‌لربيله تغنى اولوندى . « نحن جندالله شبان‌البلاد » رديفلى عرب زمزمۀ وطنپرورانه‌سى بولونديغمز بنانك طامنى چوكرته‌جك برشدتله يوكسلدى .

بونلرك كافه‌سنى تحسين وترويج ايتديكمى احساس ايتديره‌جك اوضاعمه علاوۀ خاتمه‌مراسمده سوزآله‌رق اوزون برنطق ايراد ايتدم . بونطقمده عربك لساننه ، لسان دينمز اولمق اعتباريله ، وقومنه هم دينمز بولونمق حسبيله صوكدرجه حرمت ومحبتمز اولديغنى وآمال عربيه‌نك تطمينى مقصديله كچن سنه آتيلمش اولان ايلك آديمك تعاقب ايده‌جكنه امين اولديغمى سويله‌دكدنصكرا ديدم‌كه :

« افنديلر ، بزم فرقه‌مزك عربلر حقنده موقع تطبيقه قويمق ايستديكى پروغرام وقدر واسعدركه بونى سز تصور بيله ايده‌مزسكز . مثلا بن عرب وتورك ايكى قومك عينى خليفه‌يه تابع مستقل ملت حالنده تأمين وحدتى‌ده مضر كورنلردن‌دكلم. بوغايه‌يه وصول ايچون چوق چاليشمق ، آرامزده‌كى خائن دين ووطن مرائيلرى طرد ودفع ايتمك ودشمن پاره‌سيله حركت ايدن ادانيئك ايچمزده موقع بولامامسنى تأمين ايلك ايجاب ايدر . سزه شوراسنى سويله‌مك ايسترمكه استانبولده وتوركلرله مسكون اقسام ممالك اسلاميه‌ده بوكون كورديككز توركلك جريانه قطعياً مخالف دكلدر . پك اعلا بيليرسكزكه شيمدى‌يه قدر ممالك عثمانيه‌ده بولغارلق ، روملق ، ارمنيلك جريانلرى واردى . شيمدى‌ده بوكاعربلق جريانى علاوه اولوندى . تورك كنديسنى اونوتمش، حتى مليتنى تلفظ ايتمكدن اوتانير اولمشدى. فكر ملى انحطاطى، نهايت انقراض قطعى‌يى انتاج ايده‌بيليردى . بوندن اوركن تورك كنجلكى شايان تقدير برانتباه ايله قيام ايتدى . توركه توركلكتى واونك فضائل نا محدوده‌سنى اكلاتمق جهاد مليسنى اعلان ايتدى. شاعرلرى ، خطيبلرى ، اديبلرى اطلاق‌لسان

ایتدیلر . ایکی اوچ سنه‌دنبری بوساحه‌ده بذل مساعی‌یه باشلادیلر . ایشته بو جریان خلافت عثمانیه‌نك تکملهٔ قواسنه یاردیم ایتدی. شیمدی کوردیککز اردومز وجوده کلدی . عادتا تصادفك بزه ویردیکی متفقلرله برابر عصر دیده دشمن دین علیهنه اعلان جهاددن چکنمه‌دی .

«شیمدی سزه تأمین ایدرمکه تورکلك جریانی عربلق جریاننك قطعیا دشمانی دکل، اونك برادری حتی لازم غیر مفارقیدر . تورك کنجی ، عربك ترقیسنی ، بوتون حقوق ملیه‌سنه صاحب اولمه‌سنی بوتون جانیله ایستر . تورك کنجنك بوکونکی مساعیسی ، تورك ملتنك حس ملیسنی اویاندیردقدنصکرا ، تورکی اوقوتمق، تورکی چالیشقان یاپمق ، تورکی اسارتدن قورتارمق ، تورکك صحتنی اعاده ایتمك ، تورکك نفوسنی تزیید ایتمك ، معموریت ورفاهنی آرتیرمق، خلاصه تورکی یکرمنجی عصرده یاشایان ملتلر آره‌سنده حق حیاته مالك برعنصر محترم ومبارك حالنده انظار عالمه عرض ایتمك نقاط مهمه‌سنه معطوفدر. تورك کنجی بواساسلری تثبیت ایتدی، بونلرك تأمینی ایچون بیقمایه‌رق اوصانمایه‌رق چالیشمغه عزم وعهد ایتدی . ایشته اونلردن بری اولمق اوزره اونلر لساننده سویلیورم‌که سز ای عرب کنجلکنك کزیده ممثللری ، سزده عینی غایه‌لرك تأمینی ایچون چالیشیکز . عرب ایللرینك حرص استیلاسیله هرنوع فسادوحیله‌یی مباح کورن اجانبه صاتلمش اولان مخلوقلرك تزویراتنه اینانمایکز. کرك تورك کرکسه عرب کنجلکی سویله‌دیکم طرزده اونرسنه چالیشکز. اوندن صکره اطرافکزه باقیکز، یکدیکریکزك قوجاغنه اوزمان آتیلکز وبر دها آیرلمامق عهد ومیثاقیله « لحمك لحمی ، دمك دمی » سرینك ماصدقی اولکز .

بن تورك وعرب کنجلکنه خطاباً شونی سویله‌یورم‌که ، بوایکی ملت بربرندن آیرلدقلری آنده هرایکیسی‌ده محکوم زوالدر. اسلامك بوایکی رکن عظیمی آره‌سنده تکون اختلاف انقراض قدرت اسلامی تولید ایدر . ونهایت اسارت عمومیهٔ اسلام غیر قابل اجتناب اولور .

« یازیقدر ، افندیلر ، تورانی ، قحطانی ، نعمانی کبی هر بری ابلیسانه برشیطنتله دینمزك ومبارك یوردیمزك خائن دشمنلری طرفندن ایجاد ایدلمش برطاقم جریانلر سزلر آره‌سنده تولید اختلاف ایتمسون . تورك وعرب یکدیکریکزی سویکز ، بربریکزه متقابلاً حرمت ایدیکزکه عینی غایه‌یه معطوف خدماتکز مثمر اولسون واللا هرایکیکز ایچونده فلاکت انقراض واسارت محققدر . »

بونطقم حاضرون اوزرنده فوق‌العاده حسن تأثیر حاصل ایتمش وایرتسی کون علمادن ، اشرافدن برچوق هیئتلر قرارکاهه کله‌رك عرض تشکرات ایتمشلردی . هله اصلاحیونك ممنونیتنه حد وپایان یوقدی .

اوكوندن صوكره شامده بوتون محلات اهاليسى طرفندن طوپلانه‌رق حكومته صداقتى متضمن نطقلر ويرلمش ودشمن دين اولان انكليز وفرانسزلره قارشى صوك درجه‌يه‌قدر مدافعهٔ حقوق اسلامه سعى ايديله‌جكى حقنده سنجاق آلتنده مصاحف شريفه‌يه ال باصه‌رق يمينلر ايدلمش ايدى .

براو كونلر شامده ، حلبده ، حماده ، حمصده ، بيروتده ، حتى جبل‌لبنانده كورديكم تظاهرات دينيه‌يى كوزيمك اوكنه كتيريبورم برده بوكونكى نتايجى درپيش ايديبورم‌ده بونك مسببى اولان شريف حسين ايله اولادينه لعنتلر ايتمكدن منع نفس ايده‌مدم .

*
* *

عرض وايضاح ايتديكم وجهله سوريه‌ده تطبيق ايتمك ايسته‌ديكم سياست عفو وآمان سياستى اولديغى كبى بوتون بلاد عربيه‌ده بروحدت حس واملى اوياندیرمق ايچون‌ده هردورلو تدابيره مراجعت ايتمشدم . مثلا بصره وحواليسنى اشغال ايتمش اولان انكليزلر عليهنه تشكيلات مخصوصه‌نك عثمانجق طابورى وديكر برايكى فرقه‌ايله برابر مأمور ايدلمش اولان سليمان عسكرى‌بك مرحومه اعظمى معاونتده بولنملرى حقنده بغداد واليلكم اثناسنده كنديلرينه حسن مناسبتده بولونديغم بغداد وكربلا ونجف اشرافندن وخطهٔ عراقيه مشايخندن بعضيلرينه مكتوبلر يازديغم كبى ابن‌السعود وابن‌الرشيده دخى اشعارات مخصوصه‌ده بولوندم . ويمنده‌كى قطعاتمزله توحيد مساعى ايتمسى لزومنه‌دائر امام سيديحيى مجيدالدين حضرتلرينه‌ده برمكتوب مخصوص كوندردم. بوامراى عربك كافه‌سندن مقام‌خلافت عظمى حقنده كمال صداقت ومربوطيتى ودشمن دين‌عليهنه آچيلان بوحرب مقدسده‌بوتون بلاد عربك عينى‌حسيات دينيه‌ايله متحسس اوله‌رق مجاهده‌يه اشتراك لزومنى مصدق جوابلر آلدم . حتى كنديسيله مخابره‌يه كيريشديكم امير مكه شريف حسين پاشادن دخى بعض مطولات ايله اغلاق ايدلمش اولمقله برابر عينى حس‌صداقتى مبشر مكتوبلر آلدم .

عربلرى ممنون ايده‌جك الك اساسلى تدبير اونلردن تكاليف‌حربيه صورتيله‌برشى آلمامقدن وهرآلينه‌جق مالك بدلنى پشيناً تأديه ايتمكدن عبارت بولونديغنى بيلديكم ايچون شامه‌كلير‌كلمز هرطرفه ايلك ويرديكم امربعدما سوريه وفلسطيندن‌وعلى‌العموم دردنجى اردو منطقه‌سندن تكاليف حربيه صورتيله سندمقابلنده هيچ برشى‌تدارك اولونميه‌رق اهاليدن كرك اعاشه‌يه وكرك وسائط‌الباسيه وتجهيزيه‌يه دائر هرنه آلينرسه بدللرينك درعقب وپشيناً تأديه ايدلمسندن عبارت اولدى . اوصره‌ده ممالك عثمانيه‌نك اقسام سائره‌سندن يالكز برسند مقابلنده هرنوع ارزاق وذخائر آلينوب دووركن سوريه وفلسطين داخلنده پشين‌پاره‌ايله تدارك ايدلمسى‌بويوك برمساواتسزلق وبناءً‌عليه

عدالتسزلك دیمك اولدیغی حالده بونی نظردقته آلمادم وحتی اقسام سائرهٔ ممالك عثمانیه‌یه دخی عینی اصولك تطبیقی دوائر مرکزیه‌یه توصیه وتکلیف ایتدم .

اصلاحیون حزبنه بلاتردد پك چوق امنیت واعتماد کوسترییوردم . حتی بعلبك وبقاع قضالرینك جبل‌لبنانه الحاقی طرفداری اولدقلرینی وبونك ایچون قبل‌الحرب فرانسز قونسلوسنه یازیلان مضبطه‌یه وضع‌امضا ایتدکلرینی بیلدیکم بعلبکلی «الحیدر» عائله‌سیله جبل لبنانك هرمل ناحیه‌سی دره‌بکلری اولان حماده عائله‌سنك بعلبکله حمص آره‌سنده رأس بعلبك دنیلان ایسنز براستاسیون جوارنده ترتیب ایتدکلری برنمایش وطنپرورانه‌یه یانمده یالکز بریاورم اولدیغی حالده سوریه والیسی خلوصی بکله برابر کیتمکدن چکینمه‌دم . بونمایشك مرتبی عبدالکریم‌الخلیل اولدیغندن بعلبك وجبل‌لبنانك متوالیلری نزدنده عبدالکریمك تزیید نفوسی واهمیتی ایچون کندیسنه کمال اعتماد ایتمکلی مناسب کورمشدم .

خلاصه قنال سفرینی اداره ایچون سیناچولنه عزیمت ایده‌جکم زمانه‌قدر سوریه وبیروت ولایتلری داخلنده هرنره‌یه کیتمش ایسه‌م اصلاحیونی دائما یانمده بولوندیردم واونلرده حقیقی وطنپرورلك وخلیفه‌یه صداقت حسلری اویاندیرمق ایچون دیلك دوندیکی قدر سویله‌مکدن کری دورمادم .

*
* *

اوزمانلر سوریه وبیروتده حکم سوره‌ن قناعت عمومیه جبل‌لبنان خریستیانلرینك اقشامه صباحه اختلال ایده‌جکلرینه دائردی. هرطرفدن بکا توصیه اولنان‌شیئ لبنان امتیازاتنك الغاسی ولبنان اهالیٔ خرستیانیه‌سنه بربیانامه نشریله اللرنده بولنان سلاحلری حکومته تسلیم ایتملرینك اعلانی ایدی. لبنانده اللی‌بیك قدر اسلحهٔ جدیده اولدیغی هرکس ادعا ایدییوردی . بونلرك هیچ برینه قولاق آصمادم . بویله‌برمعامله سوریه وفلسطینك اهالیٔ خریستیانیه‌سنی شبهه‌لره القا ایده‌جك وحتی اختلال ایتمك امللری اولمسه‌بیله بونلری زورله اختلاله سوق ایده‌جکدی . چونکه بن امین‌ایدمکه سلاح تحریسی ایچون هرکیمی مأمورایدرسه‌م‌ایده‌یم، مطلقا اولرك تحریسی وسیله‌سیله زنکین لبنانلیلرك اوغرایه‌جقلری‌مادی ضرروزیانك ایسه‌حد وحسابی اولمایه‌جقدی. بناءً علیه لبنان اهالیسنه دخی بربیانامه نشر ایدرك امتیازات قدیمه‌لرینه کماکان‌رعایت اولونه‌جغنی وکندیلرینك هیچ کیمسه طرفندن راحتسز ایدلمه‌یه‌جکنی اعلان ایتدم . نی زیارت ایچون مارونی پطریقی [مونسنیور حویك] طرفندن کوندرلمش اولان اوچ مطران بوبیانامه ایله مارونیلرك علی‌العموم ممنونیت واستراحت‌قلبیه‌لرینی‌موجب اولدیغنی، بولطفی الی‌الابد اونوتمایه‌جقلرینی وکندیلرندن صداقتدن‌بشقه‌هیچ‌برحرکت

کورمیه‌جکنی بیان ایتمشلردی . پطریق افندینک مکتوبی‌ده عینی مآلده ایدی . یالکز جبل لبنان مارونیلریله درزیلرندن فرانسز وانکلیزلره صوك درجه طرفدار اولدقلری وبناءً علیه آلتدن آلته ایقاع فساد وتزویردن قطعیاً فارغ اولمایه‌جقلری مصراً بیان اولنان برقاچ ذاتی برتدبیر احتیاطی اولمق اوزره قتال سفرینك ختامنه قدر مسافرةً قدسه‌دعوت ایتمکه راضی اولمشدم. بوذواتك قدسده بولوندقلری‌مدتجه بوتون مصارف اعاشه‌وسائره‌لرینی اردوجه‌تسویه‌ایتمش وایسته‌دکلری یرلرده‌سربستجه اقامتلرینه مساعده ایلمشدم .

بونلرك اسامیسی مأمورین دولت طرفندن دکل ، ینه سوریه وبیروتك اصلاحیونی ایله بعض جبل‌لبنان امراسی طرفندن تثبیت وتکلیف اولونمش ایدی . بالطبع اجرا ایتدیکم تحقیقات خفیه‌اوافندیلرك‌پك‌صاغلام آیاق‌قابی اولمادقلرینی میدانه چیقارمشدی‌که شیمدی لبنانده فرانسزحمایه‌سی طلبی‌ایله وحدتِ عربه الك بویوك ضربه‌لری ایندیرمکله الك زیاده مشغول اولانلرك بو اشخاص اولدقلرینی غزته حوادثلرندن آکلادیغم ایچون انتخابمده یانیلمامش اولدیغمی تقدیر ایدییوردم .

*
* *

آمریقا سفیری مورغه‌نتاوکتاب معهودنده بنم شخصمدن بی ادبانه برلسانله بحث ایدرکن سوریه خریستیانلری حقنده مظالم ارتکاب ایتمش اولدیغمی اوتانمه‌دن ذکر وبیاندن چکینمه‌یور. بوافندی‌یه غایت قیصه برصورتده جواب ویرمش اولمق ایچون « افندی ! یالان سویلیورسك ! » دیمکله اکتفا ایتمك‌ده ممکن ایسه‌ده هرحالده حقایق تاریخیه‌دن بحث ایتمکی مناسب کورویورم .

۱۹۱۵ سنه‌سی کانون‌ثانیسنك اوچونجی ویا دردنجی کونی قدسه کلدیکم‌صره‌ده زیارتمه کلن متفق وبیطرف قونسلوسلر بکا بر مطبوع کتاب کوسترمرك بو کتابك مندرجاتندن طولایی بالعموم عناصر غیرمسلمه ارهسنده بویوك برخوف وهیجان حکم فرما اولدیغنی وهرکس اقشامه صباحه اسلاملر طرفندن خریستیانلر علیهنه برقتل عامه توسل‌ایدلمسی احتمالندن اورکدیکنی بیان ایتمشلردی . کتابی اوقودم . حکومتجه اعلان اولنان جهاد فی‌سبیل‌الهه استناد ایدرك کفار علیهنه قتال هرمسلم ایچون فرض‌عین اولدیغنی مفسر بررساله‌اولدیغنی آکلادم . فی‌الحقیقه بعض‌جاهللری طریق صوابدن آییره‌بیله‌جك بر لسان ایله یازلمش اولان بوائرك منع مضراتی‌ایچون درعقب بوتون سوریه اهالیسنه خطاباً اوزون بربیاننامه نشر ایتدم . بوبیاننامه‌لری تا الك اوفاق کویلره وارنجه‌یه‌قدر کونده‌رمرك دیوارلره یاپیشدیرتدم . خلاصةً شویله دییوردم .

خلیفهٔ اسلام طرفندن اعلان اولنان جهاد اکبر دشمن‌دین ووطن اولان انکلیز،

فرانسزلر وروسلره معطوفدر . وحتی اونلرك سلاح بدست مجادله‌ده اولانلرینه عائددر. بناءً علیه وطنلری ، منفعتلری والحاصل هر شیئلری بزمله مشترك اولان غیر مسلم وطنداشلریمز علیهنه الك اوفاق برفکر تجاوز بسله‌یه‌جك اولان اهالیٔ اسلامیه‌یی الك شدید صورتده تجزیه ایده‌جکمه اعتماد ایدیکز.

« سلطنت عثمانیه‌نك عاقبتی » عنوانلی اثر مشهورینك ۳۷۰ نجی صحیفه‌سنده بالاده ذکر ایتدیکم عربجه کتابك متنندن کمال اعتنا ایله بحث ایتمش اولان معهود موسقوف دیپلوماتی ماندلشتام عجبا نه‌دن طولایی بنم بیاننامه‌می‌ده ترجمه ایتمك زحمتنی اختیار بیورمامش ؟ کرك مورغنتاوه وکرك ماندلشتامه اخطار ایدرمکه فی‌الحقیقه اکر سوریه‌ده اسلاملر طرفندن خرستیانلر علیهنه حرب عمومینك ایستر بدایتنده ایستر اواسط واواخرنده برتجاوز وقوع بولمسنی آرزو ایتمش اولسه‌یدم بوندن قولای هیچ برایش یاپمش اولمایه‌جقدم. اکر بوتون حرب عمومی اثناسنده خرستیانلرله یهودیلره اسلاملر ودرزیلر طرفندن هیچ برتعرض وقوع بولمامش ایسه بو صرف بنم همتم وبنم اتخاذ ایتدیکم تدابیر سایه‌سنده ممکن اولمشدر. ماندلشتام کرچه کتاب معهودنده ارمنیلره قارشو صالیویرلمش اولان کردلرك سوریه‌ده موجود بولنماماسندن طولایی سوریه خرستیانلرینك قتل عامدن قورتولدیغنی سویلیورسه‌ده هرحالده ماندلشتام بوسوزینه کندیسیده اینانمامشدر ظن ایدرم . زیرا پك زنکین اولان جبل لبنان وفلسطین خرستیانلرینك یاغما ایدیله‌بیله‌جکلری هانکی بدوی ویا مدنی سوریه‌لی‌یه ازجق احساس ایتمش اولسه‌یدم بن هیچ زحمت چکمکسزین بوامل درعقب تحصل ایدردی . خیر افندیلر سزه تکرار ایدرمکه بنم سوریه‌ده انسانلری ایسته‌یه‌رك اولدورتمش اولدیغمه دائر هرایکیکزکده کتابلرکزده سویله‌دیککز سوزلر کاملاً یالاندر. بونی برکون کله‌جك آمریقالی ، انکلیز وفرانسز برچوق ناموسلی انسانلر امضالری تحتنده یازاجقلری اثرلرله اثبات ایده‌جکلردر. فقط عجبا او زمان سزلرك یوزیکز قیزارجقمی ؟ هیچ ظن ایتمه‌یورم !

*
* *

سوریه اسلاملرنده حکم سوره‌ن دیکر برقناعتده بوحرب اثناسنده جبل‌دروزك راحت دورمایه‌جغی قناعتی ایدی. مبعوثلردن، علمادن، اشرافدن حتی اصلاحیوندن برچوقلری بهمه‌حال دروز علیهنه برضربهٔ شدیده اورمقلغم لازم کله‌جکنی توصیه‌ده متحدایدیلر. حالبوکه بن بوقناعتده دکلدم. سوریه‌نك الك سلاحشور، الك سهل‌الاشتعال برقومنی کندیمه دشمن ایتمکدنسه اونلرله برزمین ائتلاف بوله‌رق کندیلرندن تأمین استفاده‌یه چالشمق بجه اولا ایدی. بناءً علیه هرطرفدن آقین آقین شامه کله‌رك مقام خلافت وسلطنت عظمایه صداقت وعبودیتلرینك عرضنی بندن رجا ایدن جماعات

وطوائف مختلفه رؤساسی مثللو درزی مشایخنك دخی شامه كلملری لزومنی والیٔ ولایت واسطه‌سیله كندیلرینه ابلاغ ایتدیردم .

درزیلرمی كندی انتریقه‌لری ایچون دائما برآلت كبی قوللانمق مسلكنی طوتمش اولان امیر عبدالقادر اوغللری درعقب میدانه چیقدیلر . اوصیره‌ده امیر علی پاشا ایمپراطورك دعوت مخصوصه‌سیله آلمانیایه كیتمدی . كندیسنه برایكی اتباعیله برابر درت یولده تصادف ایتمشدم. پدری امیر عبدالقادرك خاطرهٔ كزیننه الآن صادق اولان جزایر عربلرینی فرانسه علیهنه اختلاله دعوت ایتمك وجزایره كیدوب اوراده فرانسزلرك باشنه بربلا چیقارمق وظیفه‌سنی مع الشكران قبول ایده‌جكنی كندیسنه خاص اولان آغیز غلبه‌لكلیكی ایله بكا آكلاتمشدی .

بنی زیارته كلن امیر علی پاشانك اوغلی امیر سعید دها حرب عمومیدن اول بالقان محاربه‌سندن صوكرا فرانسزلر علیهنه تشبث ایتدیكی مجادلاتی مثبت عربجه براثریله المهاجر غزته‌سنده نشر ایتدیكی مقاله‌لری كتیردی وكرك كندیسنك وكرك بوتون عبدالقادر عائله‌سنك دولت عثمانیه‌نك اك صادق بنده‌لری اولدقلرینی وخلافت اسلامیه‌نك اعادهٔ شرف وشهامتی نامنه قانلرینك صوك دامله‌سنه قدر چالیشمقدن مال وجان بتون مالملكلرینی فدا ایتمكدن چكینمه‌یه‌جكلرینی وطائفهٔ دروز امیر عبدالقادر مرحومدن كوردكلری لطف ومروتك دائما منندارى اولدقلری ایچون اونك اولاد واخفادی حقنده دخی عینی مربوطیتی ابراز ایتدكلرینی وبناءً علیه اكر بن آرزو ایده‌جك اولورسه‌م بتون مشایخ ورؤسای دروزی برایكی كون ایچنده شامه كتیره‌بیله‌جكنی والا معلوم اولان وحشت طبعلری مقتضاسنجه طرفمدن ویاطرف ولایتدن واقع اوله‌جق دعوته اجابتده تردد ایده‌جكلرینی صایدی دوكدی. ألده ایتدیكمز وثائق، امیر سعیدك موازنهٔ عقلیه‌دن محروم بردربدر اولمقله برابر ، باباسی وعموجه‌لریله عموجه زاده‌لرینه نظراً عثمانلیلغه دها زیاده مربوطیت كوسترمكده اولدیغنی اثبات ایدرماهیتده اولدیغندن والیٔ ولایت خلوصی بكك قناعتنه رغماً كندیسنی اداره ایتمكی اوزمانكی سیاستمه موافق تلقی ایدییوردم . بناءً علیه برطرفدن ولایت معرفتیله رؤسای دروزی رسماً دعوت ایتدیكم كبی برطرفدن‌ده امیر سعیده بوبابده ابراز ایده‌جكی خدماتك مستوجب ممنونیت اوله‌جغنی سویله‌مكدن كری دورمادم .

نهایت امیر سعیدك ادعاسنه نظراً بیك مشكلات ایله ، حقیقت حاله نظراً ، غایت بویوك برسهولتله رؤسای دروز شامه كلدیلر . واوچ بش كون قدر شامده قاله‌رق وبرخیلی نمایشلرده بولونه‌رق برمعتاد « مال وجان وقان هرنه‌یه‌مالكسه‌لر سبیل دولت وملتده جمله‌سنی فدایه حاضر ودولت علیه‌نك محافظهٔ شان وشرفی نامنه بتون تبعهٔ عثمانیه‌نك كافه‌سندن صادق » اولدقلرینی نامتناهی یمینلر وعهد میثاقلرله تأمین ایدرك چیقوب

ایتدیلر . حرب ایچون وطائفه‌دن بر فائدهٔ مادیه کوره‌جکمی قطعیاً امید ایتمیوردم . آنجق هرهانکی بر وسیله ایله اولورسه اولسون بر قیام عمومی‌یه توسل ایده‌جك اولورلرسه نی پك زیاده مشغول ایده‌بیله‌جكلری ایچون كنديلرینی حسن اداره ایتمکی آرزو ایدییوردم . بعضیلرینك ظن ایتدكلری وحتی مصر غزته‌لرندن بعضیلرینك معهود ماندلشتامك كتابنه مندرج برایكی مقاله‌ده ادعا اولوندیغی وجهله بن لبنان مارونیلرینك اختلالندن قطعیاً تحاشی ایتمه‌دم واونلرك توسل ایده‌بیله‌جكلری هرهانكی عصیانی پك چابوق تسكین ایده‌جكمه قانع ایدم . فقط جبل دروزك اختلالندن جداً چكینیردم وبونك عدم وقوعی ایچون دائما تدابیر اتخاذ ایتدم. بوتدابیرمده اعظمی درجه‌ده موفق اوله‌رق تا صوك زمانه قدر دروزك حكومت عثمانیه‌یه قارشی صادق قالملرینی تأمین ایده‌بیلدم .

مع هذا بر حسن تصادف اثری اوله‌رق اوصره‌ده دروزك اك نافذ واك حریص رؤساسندن یحیی الاطریش وفات ایتمش ویرینه اوغلی سلیم الاطریش قائم اولمشدی.

یحیی الاطریش اجنبی انتریقه‌لرینه آلت اوله‌رق دولت علیهنه برچوق دفعه‌لر اختلال ایتمش وكرك دروزدن كرکسه حكومت عسكرندن پك چوق بابایكیتلرك ناحق یره اولومنه سببیت ویرمشدی . شام فرانسز قونسلوسخانه‌سندن الده ایدلمش اولان وثائقه نظراً یحیی الاطریش فرانسزلرطرفندن صاتون آلینمش وحتی آتیده درج ایتدیكم ایكی وثیقه‌یه نظراً مرقوم سوریه‌نك فرانسز طرفندن اشغالنه تشبث ایدیله‌سی حالنده درزیلر واسطه‌سیله فرانسه‌یه معاونت ایده‌جكنی وعد ایتمش اولدیغندن حكومت جمهوریه كندیسنه رسماً سلاح كوندرمش ایدی .

اكر حرب عمومی بدایتنده بو آدم حلول اجل موعودیله وفات ایتمه‌مش اولسه‌یدی او اثناده دولتك باشنه جداً پك بویوك غائله‌لر آچه‌بیلیردی . بالاده نشر ایتدیكمز وثیقه‌لر فرانسه‌نك تورکیه حقنده‌كی نیاتنه اك قاطع بر برهاندر ظن ایدرم (!) حسن اوغلی سلیم الاطرش ایسه ساكن واولدقجه حسن اخلاق صاحبی بر كنج اولدیغندن كندیسنه وطائفهٔ دروزه قارشو كوستردیكم حسن معامله‌دن فوق العاده متشكر قالمش وتا نهایته قدر دولت حقنده حسن نیت ابرازندن كری دورمامشدر .

رؤسای دروز ایچنده خیر دولت ایچون صرف مساعی ایتمش پك چوق انسانلر واردی . اكر بو حرب عمومیدن غالبیتله چیقمش اولسه ایدك بن امین ایدمكه دولت بردها درزی قیامی قارشوسنده قالمایه‌جقدی . دروزك احتیاجات اجتماعیه‌سنی اوقدر كوزل تدقیق ایتمش اونلرك تأمین رفاهنی كافل اوله‌بیله‌جك تدابیرك ماهیتنی اودرجه‌لرده تعیین ایلمش ایدمكه بردقت برده تطبیقاتنه توسل ایدر ایتمز علی العموم دروزك استجلاب ممنونیتلری ممكن اوله‌جغنه امین ایدم . نسیب وعبدالغفار الاطرش

بکلری رؤسای دروز آره‌سنده اك زیاده ایشمه یارامش اولانلر میاننده ذکر ایتمکه مجبورم .

٭٭٭

هرکیم نه‌دیرسه دیسون عرب اسلاملری اوزرنده علمای دینك نفوذی پك بیوکدر . بونی پك اعلا بیلدیکم ایچون برطرفدن اصلاحیون نامیله یاد اولنان بین الاهالی دینسزلکله اتهام اولونه‌رق منفور کوریلان اختلاجیلرك امنیتلرینه نه‌قدر چالشمش ایسه‌م علمای دینك‌ده تطمین قلبلرینه اودرجه‌لرده اعتنا ایلمشدم . بوعلما آره‌سنده جداً محاسن اخلاقیه ایله متصف ذوات فاضله واردی . انسان محاضره‌لرندن دائما متلذذ اولور وکندیلرینه یاریم ساعتلق برتماس ناسك بونلر حقنده‌کی سبب مجلوبیتنی ارائه‌یه کافی کلیر .

شامده‌کی شیخ بدرالدین افندی بوعلمای کزینه آره‌سنده اك کزیده عد اولنوردی . متأخرین محدثینك عمده‌سی دنیله‌بیله‌جك قدر عالم اولان بوذات زهد وتقوی ایله‌ده متحلی اولدیغندن پك فقیر برمنظره ارائه ایدن مدرسه‌جکنك اوطه‌سندن هیچ چیقمز وکندیسنی زیارته کلنلری اوراجقده قبول ایدرك نصایح عالمانه‌سیله زائری مستفید ایتمکه چالیشیردی . کندیسیله کوروشدیکم متعدد دفعه‌لرده موجب کلال هیچ برسوزینی ایشتمه‌دم هرزمان بکا تلاوت وتفسیر ایتدیکی احادیث نبویه اوزرنده ولایت عامه بولنان برمأمور دولتله اعلای کلمة‌الله مکلف بررئیس المجاهدینك دستورالاعمالی اوله‌بیله‌جك اقوال وبینات محمدیه‌دن عبارتدی :

هیچ برکیمسه‌نك زیارتنه کیتمه‌مك ویالکز مدرسه‌سنه کلنلرك زیارتلرینی قبول ایتمك حقنده‌کی اعتیادینی خبر آلدیغم مشارالیه شیخ بدرالدین افندیدن استجلاب خیردعا ایچون بالذات زیارتلرینه کیتدم وایکی ساعت دوام ایدن برمحاضرهٔ لطیفه‌دن حقیقی برحظ درونی ایله آیرلدم . اوزرنده اوقدر حسن تأثیر حاصل ایتمشم‌که مشارالیه ایرتسی کون هیچ کیمسه‌یه خبر ویرمه‌یه‌رك سوقاغه چیقمش وطوغریجه قرارکاهمه کله‌رك بکا اعادهٔ زیارت ایتمشدی . بین الناس مظنه‌دن عد اولنان شیخ بدرالدین افندینك بنی زیارت ایچون اوتله قدر کلمش اولمسی کتلهٔ عوام آره‌سنده پك بیوك تأثیرات حسنه حصوله کتیردی وعوامك حقمده‌کی امنیت واعتمادینی تقویه‌یه یاردیم ایتدی .

علمای دمشق میاننده اك چوق خیر ایله تخطر ایتدیکم وبوتون حرب اثناسنده کندیسندن اعظمی معاونتلر کوردیکم برذات‌ده مفتیٔ بلده شیخ ابوالخیر عابدین افندی ایدی . معهذا شام علماسیله دائما حسن مناسبتده بولندم و علمای حقیقیه میاننده خلافت عثمانیه‌یه اخاتی محسوس برذاته مصادف اولمادم . اخلاق سفیله‌وردیهٔ اصحابندن اولدقلری حالده هرنصلسه قیافهٔ علما آره‌سنه قاریشمش اولانلری بن علمای حقیقیه‌دن عد ایتمیورم .

بیروت مفتیسی شیخ مصطفی نجاو نقیب الاشرافی شیخ عبدالرحمن الهود ایله قدس و حلب خنفی مفتیلرینی خلافت عثمانیه‌نك اك صادق خادملری و اسلامیتده تفرقه‌یی موجب اوله‌بیله‌جك اشخاصك اك حقیقی معارضلری اوله‌رق تعدادایده‌بیلیرم. بو ذوات ایله امثالندن کوردیکم معاونتلری هیچ اونودامم وهرآتشلی عثمانلی‌یه بو ذوات فاضله‌نك اسملرینی حرمتله یاد ایتملرینی توصیه ایده‌بیلیرم. احوال حاضره داخلنده نه‌طرزده حرکت ایتمکده اولدقلرینی بیله‌میورم فقط شیمدی اختیار ایتدکلری خط حرکت جبر و تضییق آلتنده عد اولونه‌بیله‌جکندن بنم حسیات سابقهٔ شکرگذارانه‌می اخلال ایده‌مز. بحثی اوزاتمامق ایچون اسملرینی ذکردن صرفنظر ایتدیکم علمای سائره‌دن استعفای قصور ایده‌رم. اونلردن کوردیکم معاونت دیانتپرورانه‌یی قطعیاً اونوتمم و انشاالله وقت مرهونی حلولنده کافه‌سنك خدماتنی انظار جهانه عرض ایده‌جکمی وعد ایلرم.

*
* *

برنجی قنال سفرندن عودتمدن صوکره دخی اصلاحیون حقنده‌کی امنیت واعتمادیمی شائبه‌دار ایده‌جك بر حادثه وقوعه کلمه‌دی. حتی بونلره قارشو او درجه‌لرده آچیق بر سیاست قوللانیوردم‌که قنال سفرندن عودت ایدن عرب و تورك قطعاتنی صورت خصوصیه‌ده زیارت ایده‌رك عسکرك قوهٔ معنویه‌لرینی تدقیق ایتملرینی عبدالکریم الخلیل و دوقتور عبدالرحمن الشهبندردن رجا ایتمشدم.

بونلری قدسه دعوت ایتدم و مهمجه خرجراهلر ویره‌رك قطعات نزدینه کوندردم. یکرمی کونی متجاوز بر مدت ظرفنده بونلر بلا تفحص عرب قطعاتیله برابر قالدیلر. او صره‌ده بن شامه کیتمش بولنیوردم. عودتلرنده هر ایکیسی ده عسکرك قوهٔ معنویه‌سنك مکملیتندن وپك کوزل اعاشه ایدلمکده اولدقلرندن بحث ایتمشلردی.

*
* *

١٩١٥ سنه‌سی مایسنه طوغری الیمه کچن بعض مصر غزته‌لرنده اللامرکزیه حزبنك حکومت عثمانیه علیهنه اوقدر شدید مهاجماتنی اوقومشدم‌که آلچقلغك بو بو درکه‌لرینه انسانلرك ناصل دوشه‌بیله‌جکلرینه بر دورلو عقل ایردیره‌مه‌مشدم.

سوریه وبیروت اصلاحیون متحیزانك دولته صداقت تظاهراتیله اونلرك رؤساسی اولدقلری ادعا اولنان رفیق العظم وسائره کبی اشخاصك بو دنائت واهانتلرینه نه‌معنا ویریله‌بیله‌جکنی بوکون عبدالکریم الخلیلدن صوردم. غایت متلاشی بر طور ایله بعض جوابلر ویرمکه چالیشدی ایسه‌ده هرحالده بو سؤالمدن پك زیاده اورکدیکی آشکار کورینیوردی. برایکی کون صوکرا زیارتمه کلن عبدالکریم الخلیل اکر بن

مساعده ایدرسه‌م مصره کیده‌رك اوراده‌کی اللا مرکزیه رؤساسی سوریه‌ده بنم اختیار ایتدیکم سیاحت حقنده تنور ایده‌جکنی وبوصورتله اونلرك تعدیل وتبدیل مسلك ایتملرینی تأمین ایلیه‌جکنی بیان ایتمشدی .

اوزمانلر سوریه‌نك اك نازك و تهلکه‌لی زمانی ایدی . انکلیزلر و فرانسزلر چناق‌قلعه‌یه اخراج یاپمشلر وهرکون هجوملرینی تکرار ایتمکده بولونمشلردی . قرارکاه عمومینك طلبی اوزرینه سوریه‌ده بولنان سکزنجی واونجی فرقه‌لرله یکرمی بشنجی فرقه‌یی وبالاخره بالعموم ماکنه‌لی تفنك بلوکلرینی والحاصل چناق قلعه مدافعه‌سنده ایشه یارایه‌بیله‌جك بوتون وسائط حربیه‌یی استانبوله کوندرمشدم . طوروسدن تامدینه‌یه قدر غایت واسع برساحه‌ده کرك داخلی امنیتك محافظه‌سی وکرك هرهانکی بر دشمن خروجنه قارشی مملکتك مدافعه‌سی ایچون الیمده بر ایکی عرب فرقه‌سیله یالکز برتك تورك کوکللی مولوی طابوری بولنیوردی . بناءً علیه اکر برتشویق خارجی ایله داخلده برعصیان ظهوره کله‌جك اولورسه تسکینی امکانی قالماز ودولت بوتون‌خطعربیه‌یی ضایع ایده‌بیلیردی . حتی‌شوراسنی‌ده سویلیه‌بیلیرم‌که اکر انکلیزلر ویا فرانسزلر سوریه‌نك هرهانکی برنقطه‌سنه ، مثلا بیروت ویاحیفایه ایکی‌فرقه عسکر اخراج ایتمش اولسه‌لردی داخلدن معاونت کورمك شرطیله بزم ایچون غایت تهلکه‌لی اولوردی . فقط بن بوکتله‌ٔ عوام ایله اکثریت خواصك حسیات صادقانه‌لرینه تماماً امین‌اولدیغم ایچون آسایش داخلینك محافظه‌سنی منحصراً عرب قطعاتنه تودیعدن و سواحلی همان بالکلیه آچیق براقمقدن ذره قدر تحاشی ایتمه‌دم .

بنم قناعتمجه انکلیزلر سوریه وفلسطین اهالیسنك دولته صداقتلرندن ازاجق شبهه ایتسه‌لردی براخراج حرکتی اجراسنه محقق صورتده توسل ایدرلردی . فقط اوزمان شریف حسینك تشبثات خائنانه‌سی هنوز یکی باشلامش وبوندن بن بیله خبردار اولمامشدم .

حقنده نه‌قدر اعتماد ابراز ایده‌رسه‌م ایده‌یم هرحالده پاره مقابلنده هرشیئی یاپه‌بیله‌جکنه امین اولدیغم عبدالکریم الخلیك بومصر سیاحتی تکلیفندن شبهه‌لنمشدم . چونکه‌اوصره‌ده‌ایتالیادخی‌اعلان‌حرب ایتدیکی‌وبناءً علیه‌سوریه سواحلی‌ایله‌اقطارجهان آره‌سنده هردورلو مواصله‌منقطع اولدیغی حالده عبدالکریم‌الخلیلك مصره‌نه واسطه‌ایله ایله کیتمك ایسته‌دیکنی اکلایه‌میوردم . بو نقطه‌یی ایضاح ایتمسنی کندیسندن طلب ایتدیکم زمان « بن هرحالده برچاره‌سنی بولورم » دیمشدی . بو جواب‌بوتون بوتون شبهه‌لریمی آرتیرمش ایسه‌ده خارجاً هیچ بر رنك ویرمه‌مشدم . حزیران نهایتلرینه طوغری ایدی . اردو قرارکاهنده « اردو مفتیسی » عنوانیله استخدام

ایتمکده اولدیغم اسعدالشقیر بر کون یانمه کله‌رك سوریه‌ده بعض فساد امارانی کورولمکده اولدیغندن بحث ایتدی . فکرینی آچیق سویله‌مسنی امر ایتدم. بیروت مبعوثی اولوب مملکتی اولان صیدا قضاسی داخلنده‌کی کوینده اقامت ایتمکده بولنان کامل‌الاسعد بکی بر بهانه ایله قدسه جلب ایده‌جك اولورسه‌م بعض حقایقه واقف اوله‌جغمی بیان ایتدی . همان کامل‌الاسعدبکه بر تلغراف یازدم . برایکی کون صوکرا برابرنده دیکر بر ذات دها اولدیغی حالده قدسه کلدی . کامل‌الاسعد بك دیدی‌که :

« افندم ! ذات عالیکز بو اصلاحیونه قارشی پك بیوك اعتماد ابراز ایدییور وکندیلرینی مملکتده سربست بیراقیورسکز . فقط بن قورقورم‌که بونلر بواعتمادی سؤاستعمال ایدییورلر . الیوم سابق بیروت مبعوثی رضا بك الصلح ایله عبدالکریم الخلیل، صیدا وصور طرفلرنده اختلال احضاراتیله مشغول‌بولنیورلر . اکر همان درعقب تحقیقات اجراسنه توسل‌ایده‌جك اولورسه‌کز هرحقیقته‌واقف‌اوله‌جقسکز . »

عرب اکابرینك بر ضعیف نقطه‌سی واردر : ایچلرندن برینه ازاجق فضله‌التفات کوستردیککزمی دیکرلری درعقب قیصقانیرلر واونلر علیهنده اعمال فساد وتزویره باشلارلر . کامل‌الاسعد بکك بو افشاآتی بویله‌برحسه عطف ایتمه‌نك امکانی یوقدی. زیرا صیدا وصور متوالیلری اوزرنده‌کی نفوذمعنویسنی بیلدیکم کامل‌الاسعد بکی‌هیچ بر وقت عبدالکریم‌الخلیلدن دها آشاغی موقعده طوتمامشدم‌که مومی‌الیه بویله بر تزویره تشبث ایتمش اولسون . رضا بك الصلحی ایسه دائما بر مفسد کبی تلقی ایتدم وکندیسنی حتی هیچ کورمك بیله ایسته‌مدم . بناءً علیه تحقیقاته نه‌طرز وماهیتده باشلامق ایجاب ایده‌جکی حقنده کامل‌الاسعد بکله استشاره ایتدکدن صوکرا ایجاب ایدنلره اوامر لازمه ویردم. اون‌بش کون دوام‌ایده‌ن تحقیقات فی‌الحقیقه عبدالکریم الخلیل ایله رضا بك الصلحك صور وصیدا طرفلرنده تلقینات وترتیبات اختلالیه‌یه توسل‌ایتمش اولدقلرینی میدانه چیقاردی. درعقب اونلرله‌دیکر علاقه‌دارانك‌توقیفلری امرینی ویردم . زیرا زمان غائب ایتمك جداً تهلکه‌لی ایدی .

متشبثلر محیطی پك کوزل انتخاب ایتمشلردی . صور وصیدا حوالیسی سواحللك اك آز نظارت آلتنده بولوندیغی برمحل‌ایدی. اوقدرکه اورالرده حتی بر بلوك عسکر بیله بولونمیور ویالکز بر مقدار ژاندارمه ایله ترصد ایدیلیوردی .

بیروتله عکا ارەسنده بوساحل‌قسمی هیچ برطریق‌مواصله اوزرنده بولونمادیغندن کرك رؤسای مأمورین وکرك اردو ارکانی اورالره اوغرامازلردی . حتی بن‌بردفعه بیله او حوالی‌یی دولاشمغی دوشونه‌مشدم . بناءً علیه اختلالجیلر بو منطقه داخلنده راحت راحت چالیشه‌بیلیورلر وبرکره افکار ناسی زهرله‌دکدن و تماميله احضار ایلدکدن صوکرا دشمنله مشترکاً تثبیت ایده‌جکلری برکیجه اثناسنده قره‌یه اخراج

اولونه‌جق بر دشمن قطعه‌سنك معاونتیله كریلده‌كی طاغلق اراضی‌یی اشغال وشماله، شرقه، و جنوبه قارشی حال مدافعه‌یه وضع ایده‌بیلیرلردی .

عبدالكریم الخلیل ایله رضا بك الصلحك اعمال فساد ایله مشغول اولدقلری صره‌لرده حقیقةً صیدا ایله صور آره‌سنده‌كی سواحلده دشمن ترصد سفائننك جالب نظر دقت بعض تشبثاتی‌ده وقوع بولمشدی . آره‌صره ترصد سفینه‌لرندن بلا لزوم قره‌یه بش اون نفر اخراج اولونیور وبزم تلغراف خطلریمز تخریب ایدیلیوردی . فقط هردفعه‌سنده ساحل ژاندارمه‌لریمز بو قره‌یه چیقان دشمن نفرلرینی كمیلرینه التجایه مجبور ایدییورلردی . خائنلرك تشبثات خفیه‌سی میدانه چیقار چیقماز بو دشمن تشبثاتنك‌ده مقصد و ماهیتی اكلاشلمش اولدی .

بو حقیقت تظاهر ایتدكدن صوكره‌ده اصلاحیونه اعتماد كوسترمك بوسبوتون صافدرونلق اوله‌جغنه قانع اولدم و بوتون خائنلر حقنده بلامرحمت تعقیبات شدیده اجراسنه قرار ویرمشدم .

تام اوصره‌ده ایدی‌كه اركان حربیه‌مك استخبارات شعبه‌سی صورتنی، آتی‌یه دوج ایتدیكم غایت مهم بر وثیقه الده ایتمشدی .

تحریرات عمومیه : ٤٠٣

مصرالقاهره فی ٢٧ رمضان ٣٣٢

فاضل محترم سعید افندی شكری حضرتلری

سلام واحترام. حرب عمومینك دوام ایتدیكی شو وقتده وطنك اولادندن بكله‌دیكی معاونت هرزماندن زیاده‌در . حرب عمومی برقیلجم صیچراته‌رق یاشی، قورویی یاقمق وترك ایله عربك حیاتنه اتصال پیدا ایلمك اوزره‌در . اكثریتله احتمال ویرلمدیكی اوزره اكر دولت شوحربه اشتراك ایده‌جك اولورسه اندن سالم چیقه‌میه‌جق بلكه‌ده بوحرب اجلنك صوكی اوله‌جقدر . خصوصیله ائتلاف مثلث دولتلرینك غلبه‌سی تحقق ایدر وروسلرله مؤتلفلرك شرق مسئله‌سنی حله طمعلری كندیلرینی سوق ایلرسه .

بناءً علیه ممالك عثمانیه‌نك معروض قاله‌جغی مخاطره‌یه بلاد عربیه دخی معروضدر . مركز قوا بلاد عربیه‌یه اوزاق بولندیغندن تركلر مدافعه‌یی كندی مملكتلرینه ومركز سلطنتلرینه حصر ایتمك مجبوریتنده قاله‌جقلری جهتله بلاد عربیه‌یه مخاطره بلكه‌ده‌ها شدید اوله‌جقدر . بوبویله‌در استقلالمزی زوالدن وقایه‌ایلیه‌جك وسائطی شیمدیدن دوشونمك بز عربلره فرضدر . مكمل برتشكیلاته ووطن واستقلالمزه محبت صادقه‌سی وغیرتی بولنان افراده مالك جمعیتمز سلامت وطن واولادینك محافظهٔ حیاتی ایچون اتخاذ تدابیر ایله متفكرلرك باشنده بولنمسنی، كندیسی ایچون الك مقدس وظیفه بیلمشدر. بونك ایچون مواد آتیه‌یه سریعاً جواب ویرمكزی رجا ایلرز .

١ — عندالحاجه برحركت عموميه ياپه‌بيلمك ايچون يانكزده‌كى قوت نه‌در .

٢ — بزه معاونتده بولنمق وياخوديانكزده بولنديرمق اوزره پاره طوپلامق امكانى وارميدر ونه مقداره قدر پاره طوپلامق ممكندر .

٣ — معيشتلرى تحت تأمينه آلنمق اوزره كنديلرينه حركات وطنيه‌نك اداره‌سى توديع ايديله‌جك بر ويا برقاچ فرده يانكزده امين برملجأ اوله‌جق بر وارميدر .

٤ — تعليمات لازمه‌يى تلقى ايلمك وتعيين ايده‌جكمز محله كيتمك اوزره شعبه‌كزه وكالت ايده‌جك معتمد بريسنى كوندرمك سزجه ممكنميدر .

٥ — سزجه معتمد بريسنى كوندرمك ممكن اولمزسه تعليمات لازمه‌يى اعطا ايتمك اوزره صورت مخصوصه‌ده سزه بريسنك كوندرلمسنه لزوم كورميسكز .

سريعاً جواب ويرمكزى رجا ايلديكمز مواد ايشته بونلردر .

چونكه هركچه‌جك دقيقه عربك خياتندن كچمش اوليور؛ حيات وظيفه‌مز اوغرنده نفسى فدا ايده‌جك زمان حلول ايتمشدر . السلام عليكم .

ع .

حاشيه — بوندن بويله امضام سزه بويله اوله‌جقدر . فقط كوندره جككز مكتوبلرك ظرفنده اسمم صريح برصورتده يازيله‌جق وبعده ديكر برظرف ايچنه قونيله‌رق اوزرينه بروجه آتى آدرس يازيله‌جقدر .

مصرالقاهره — شارع الدواوين

مرحوم شريف پاشانك سرايى قارشوسنده شاملى خانمك جامعشريفى خدمه‌سندن

شيخ حق خلف

كندى اليله اجنبى پوسته‌سنه وضع ايلمك اوزره مكتوبى سواحلده معتمدكز اولان برآدمه كوندرمك لازم كليور ؛ اكر بو ممكن دكل ايسه محلى پوسته‌سيله كوندرمكده بأس يوقدر .

بو وثيقه‌يى اوقور اوقوماز بوتون وضعيت نظرمده تماميله تنور ايتمشدى . ديمك اوليوركه عرب اختلالجيلرى سوريه و فلسطين داخلنده بر اختلال ايقاعى فكرندن قطعياً صرف نظر ايتمه‌مشلردى . يالكز شوراسنى اكلاميوردم كه مصرده‌كى اللامركزيه فرقه‌سى بويله بر اختلاله قرار ويرمش اولديغى حالده اونلرك بوراده‌كى ممثللرى اولان عبدالكريم الخليللر و سائره نه‌دن طولايى حرب عموميننك بدايتنده حكومته بوقدر صداقت ابراز ايتمشلردى‌ده شيمدى بو فكرلرندن واز كچه‌رك اختلال ترتيباتنه مباشرت ايلمشلردى . كرك او زمان و كرك شريف حسينك اختلالندن وحتى قهرمان سوريه اردومزك مغلوبيتيله سوريه و فلسطين بالكليه اليمزدن چيقدقدن صوكرا بيله بو اسرار آلود حادثه‌يى بردورلو كشف ايده‌مه‌مش ايدم . آنجق بو خاطراتمى يازمغه باشلاديغم شو صره‌لرده بوندن بر ايكى آى اول تان غزته‌سنك نشر ايتديكى بعض وثائق سياسيه بونك اسباب و لدنياتنى تماماً اكلايه بيلمكلكمه خادم اولديلر .

عبدالكريم الخليلك صور و صيداده ترتيبات اختلاليه ايله مشغول اولديغي زمان ١٩١٥ سنه‌سی حزیرانه مصادفدر . شريف حسينك مقام خلافت عليهنه اختلال ايچون انكليزلرله مخابره‌يه كيريشديكى تاريخ ده تام بو زمانه تصادف ايديور . تان غزته‌سنك ١٨ ايلول ١٩١٩ تاريخلى نسخه‌سنده‌كى مقاله‌يى عيناً درج ايدييور :

عربلر وائتلاف دولتلرى

بز بوكون محاربه اثناسنده حجاز قرالى امير فيصلك پدرى ايله انكليز مأمورينى آره‌سنده وقوع بولان مذاكرات حقنده بعض يكى خبرلر ويره‌بيله‌جك موقعده‌يز. انكلتره حكومتيله شيمديكى حجاز قرالى حسين شريف مكه آره‌سنده شرقك صورت تقسيمى حقنده تثبيت ايديلن صلح شرائطى ٢ تموز ١٩١٥ دن كانون‌ثانى ١٩١٦ يه قدر تعاطى اولنان سكز مكتوبله ايضاح ايديله‌بيلير .

١ — ١٩١٥ تموزنده شريف مكه انكليز حكومتنه معاونت عسكريه‌سنى تكليف ايله بوكا قارشى عربستان شماليده مرسين وآطنه‌يى احتوا ايدن و ٣٧ نجى عرض دائره‌سندن ايران حدودينه قدر امتداد ايدن ساحه‌نك مختاريتنى طلب ايدييور . شرقده ايران حدودى بونجه بصره كورفزينه قدر ؛ جنوبده ، عدن‌دن ماعدا ، بحرمحيط هندى ونهايت غربده بحراحمر وبحر سفيد مرسينه قدر حدودى تثبيت ايتملى ايدى .

٢ — ١٩١٥ سنه‌سى ٣٠ آغستوسنده قاهره انكليز قوميسرى سيرهنرى ماقماهون تثبيت حدود زماننك هنوز حلول ايتمه‌ديكنى بيان ايله مبهم جواب ويرييوردى .

٣ — ١٨ تشرين اولنده خارجيه نظارتنه سيرهنرى ماقماهون طرفندن تقديم اولنان ٩ ايلول تاريخلى مكتوبده ، شريفك همان تثبيت حدود مذاكراتنه ابتدار ايتمكده اصرار ايتديكنى يازييور . عينى زمانده سيرهنرى ماقماهون شريفك مصر ممثلندن آلديغى آتيده‌كى بياننامه‌يى تقديم ايدييوردى :

« صرف عربلرله مسكون اولان حلب ، حما ، حمص وشام منطقه‌لرينك فرانسزلر طرفندن اشغالى عربلرك قيامنه سببيت ويره‌جكدر . فقط بومناطقدن ماعدا شمال غربيده تنظيم حدوددن صوكرا ، عربلر شريف مكه‌نك تكليف ايتديكى حدودى قبول ايده‌جكلردى . »

٤ — ٢٤ تشرين اول ١٩١٥ ده سیرهنری ماقماهون حکومت متبوعه‌سنك امری اوزرینه شریفه شومألده نوطه ویرمشدی :

« مرسین واسکندرون منطقه‌لریله شام، حمص، حما، حلب شهرلرینك غربنده‌کی سوریه اراضیسنك عرب اکثریتنی حاوی اولمادقلری جهتله بو منطقه‌لرك نظر تدقیقه آلنان تنظیم حدوددن خارج طوتولماسی لازمدر. بالاده ذکر اولنان تحدیداتدن ماعدا عرب رؤساسیله آره‌مزده مقرر اولان ائتلافده اصرار ایدیله‌جك اولورسه حدودلرك شکلنه موافقت ایدییورز. بیوك بریتانیانك فرانسز منافعنی رنجیده ایتمه‌یه‌جك بر صورتده سربستیتی حائز اولان اراضیسنك بر قسمنده حکومت متبوعه‌مدن آتیده ذکر ایده‌جکم تأميناتی ویرمکه مأذونم :

« بیوك بریتانیا بالاده ذکر اولنان تحدیدات ایله شریف مکه طرفندن کوستریلن منطقه‌لرده عربلرك مختاریتنی و حدودلرینی طانیمغه و کندیلرینه یاردم ایتمکه حاضردر » .

٥ — شریفك ٥ تشرین ثانی ١٩١٥ ده ویردیکی جوابده مرسین و آطنه‌نك ذکر اولنان منطقه‌دن اخراجنه موافقت ایتدیکنی وفقط دیکر منطقه‌لرك وبالخاصه بیروتك مختاریتنده اصرار ایتدیکنی یازییوردی .

٦ — ١٣ کانون اولده سیرهنری ماقماهون شریفك آطنه ومرسیندن صرف نظر ایتدیکندن خبردار ایدلدیکنی بیلدیرییوردی .

٧ — ١ کانون ثانی ١٩١٦ ده شریف فرانسز - انکلیز ائتلافنه خلل کتیرمه‌مك ایچون حاضرده بولوندقجه جبل لبنانده‌کی حقوقندن صرفنظر ایتدیکنی وفقط محاربه‌نك ختامنده بو حقوقی تکرار طلب ایده‌جکنی بیلدیریوردی .

٨ — ٣٠ کانون ثانی ١٩١٦ ده سیرهنری ماقماهون انکلیز - فرانسز اتفاقنده نفاق ظهورینك اوکنه کچمك ایسته‌ین شریفك آرزوسندن خبردار اولدیغی کندیسنه فرانسز - انکلیز اتفاقنك محاربه‌دن صوکراده بردوام قاله‌جغنی بیان ایدییوردی . بو زماندن اعتباراً شریف ایله بیوك بریتانیا آره‌سنده‌کی صلح شرائطنه دائر اولان تحریرات، معاهدات وتعاطئ افکار کسیلیوردی.

بو اوراقدن آکلاشیلدیغنه کوره :

اولاً : ٢٥ تشرین اول ١٩١٥ تاریخلی، بیوك بریتانیانك شریف ایله اولان منفرد اتفاقنی حاوی مکتوبده، انکلیز حکومتی ١٩١٦ مایس تاریخلی فرانسز - انکلیز ائتلافنه مغایر هیچ بر تعهداته تابع اولمق ایسته‌میوردی .

ثانیاً : ١٩١٦ معاهداتنی حاضرلامق ایچون موسیو ژوژپیقو ایله لوندره آره‌سنده‌کی مذاکراتدن صوکرا بیوك بریتانیا شریفه قارشی هیچ بریکی تعهدات

درعهده ایتمه‌مشدر . ممثلرك ایلك مذاكراتی حقیقةً ٢٣ تشرین ثانی ١٩١٥ ده وقوع بولدی . ١٩١٦ كانون ثانیسنده تعاطی اولنان صوك ایكی مكتوب ٢٤ تشرین اولده قرال حسینه قارشی درعهده اولنان تعهداته هیچ برشی علاوه ایتمیوردی.»

بو مقاله‌دن صراحةً آكلاشیلیوركه شریف‌حسین دها ١٩١٥ سنه‌سی ابتدالرنده اختلاله قطعیاً قرارویرمش ومذكور سنه‌نك تموزنده‌انكلتره حكومتنه رسماً مراجعت ایدرك مرسین وآطنه‌دن موصله ایصال‌ایدن خطك جنوبنده‌كی اقسام ممالكده ساكن عربلرك بر حكومت مستقله اوله‌رق تشكلنه موافقت ایلدیكی حالده متبوع مفخمی اولان خلیفهٔ اعظم اسلام علیهنه عصیان ایده‌جكنی مكتوب مخصوص ایله بیلدیرمشدی .

آنجق شیمدیٔ واقف اولابیلدیكم بو حقیقتله ١٩١٥ سنه‌سی حزیرانی نهایتنده كشف ایتدیكم اختلال تشبثاتی قارشولاشدیرنجه عبدالكریم الخلیل وسائره‌یه اوزمان شریف مكه طرفندن اوامر لازمه اعطا ایدلمش اولدیغنی وبو اوامر اوزرینه اختلالجیلرك ترتیبات اولیه اتخاذینه باشلادقلرینی آكلامق ممكن اولیور .

بن‌هیچ برزمان شریف مكه‌نك خلوص نیتنه قانع‌اولمامقله برابر خلافت‌اسلامیه‌نك سعادت ویا فلاكت ابدیه‌سنك موضوع صحنه‌اولدیغی‌بویله برحرب‌عمومی اثناسنده آمال شخصیه‌سنی تطمین ایچون بوتون عالم اسلامی ربقهٔ اسارتلرینه المق ایسته‌ین دولتلرله اتفاق ایدرك خلافت علیهنه عصیان ایده‌جكنی وممملكتك هرطرفندن فتنه وفساد آتشلری ایقاد ایله‌یه‌جكنی قطعیاً امید ایتمزدم . (١٩١٤) كانون اولی اثناسنده كندیسیله باشلامش اولدیغم غایت نازكانه وتعظیمكارانه مخابرات الآن دوام ایدیور و (١٩١٥) سنه‌سی قیش موسمنده تشبث ایدیله‌جك اولان ایكنجی قنال سفرینه حجازدن كوندره‌جكی بر قوهٔ عسكریه ایله اشتراك ایده‌جكنی قویاً تأمین ایلیوردی . رفیق‌العظم كبی، شیخ رشید رضا كبی، عبدالكریم الخلیل كبی پاره ایچون‌هردنائتی ارتكاب ایده‌جك ظننده بولونان ادانینك انكلیز ویا فرانسزلر طرفندن صاتون آلینه‌بیله‌جكلرینه نه‌قدر قانع ایسه‌م شریف حسین كبی یاشنی ، باشنی آلمش ، برآیاغی چقوره آتمش بر اختیارك نه‌قدر حریص‌شان وانفراد اولورسه اولسون ، نتیجه‌سی كرك‌عربلر وترك بوتون‌عالم اسلام ایچین‌بر اسارت محقه‌دن بشقه برشی تأمین‌ایتمیه‌جك اولان بر حركته قیام ایده‌جكنه احتمال ویرمك ایسته‌میوردم .

كرچه اوصره‌ده آلمانیایه عودت ایتمك اوزره بیك مشكلات ایله عسیر ساحلنه چیقمش اولان (نه‌مدن) قراوزوری مرتباتنك حجازطوپراغندن حین مرورنده جدیه یقینبر یرده عربان طرفندن دوچار اولدیغی تجاوزك شریف حسینك تشویق وترتیبیله واقع اولدیغنه‌امین ایدیسه‌مده بونی‌ارض حجازه غیرمسلملرك یاقلاشدیرلماسی حقنده‌كی

محفوظیتی فکرینك عربانه تأمینی ظواهری آلتنده انکلیزلره خوش کورونمك مقصدیله یاپلمش اولدیغنه ذاهب اولمشدم . چونکه اوصره‌ده انکلیزلر بوتون سواحل عثمانیه‌یی آبلوقه ایتمش اولدقلری حالده یالکز سواحل حجازیه‌یی سربست براقمشلر وعرب زنبوقلرینك مصر لیمانلرینه سربستجه کیدرك هرنوع ارزاق وذخائری تدارك ایتملرینه مساعده ایتمشلردی . بن‌ده بوندن عادتا ممنون اولیوردم . زیرا بو سایه‌ده خطهٔ حجازیه‌ده ساکن عربان ایله بلدتین طیبتین اهالیٔ اصلیه ومجاورینی آچلقدن قورتیلیور وحتی کندیسنی بیله بسله‌مکه مقتدر اولامایان سوریه‌دن ارض حجازه نقل ذخائره لزوم قالمیوردی . وبن اویله ظن ایدییوردم‌که انکلیزلر بو مساعدهٔ خصوصیه‌یی هند وعلی العموم افریقا مسلمانلرینی ممنون ایتمك مقصدیله یاپیورلر وشریف حسین‌ده انکلیزلری بو مساعده‌کارلقدن صرف نظر ایتمکه مجبور ایده‌بیله‌جك حرکتلره توسلدن حذر ایلیوردی . (ئه‌مدن) مرتبانه قارشی یاپیلان تجاوزك باشلوجه سائقی انکلیزلری اغضاب ایتمه‌مك املی اولسه کرك دییوردم . شمدی آکلایورم‌که بو مطالعاتك کافه‌سی بر خیال خامدن عبارتمش وشریف حسین اك دنی مرائیلره لایق بر شکلده نی‌ده حکومت مرکزیه‌یی‌نه وحتی خلیفهٔ ذیشانمزی‌ده اغفال ایدرك حکومت عثمانیه علیهنه دشمنلریله اتفاقدن وبین الاسلام تفرقه و فساد ایقاعندن چکنمه‌مشدر .

عبدالکریم الخلیل ایله رفقاسنك محاکمه‌لری تموز وآغستوس آیلرنده دوام ایتمش وآغستوس نهایتلرنده ختام بولمشدی . بو محاکماته نظراً اختلالجیلرك مقاصد خائنانه‌سی تماميله تظاهر ایتمش وتشبثات اختلالیه‌نك وسعت وماهیتینی جداً تدهیش ایتمشدی. اوصره‌ده سوریه‌ده بولونان قطعاتك جمله‌سی عرب قطعاتندن عبارت اولدیغنه کوره اکر بونلر عصیان ایتدیریله‌جك اولورسه بو عصیانی تسکین ایده‌بیلمك ایچین بنم ألیمده هیچ بر واسطه بولونمیاجق ایدی . چناق قلعه محارباتی اولانجه شدتیله دوام ایتدیکندن دکل بر فرقه‌نك حتی بر طابورك بیله بو جهه‌دن آیریله‌رق سوریه‌یه کوندرلمسنه امکان یوقدی . بناءً علیه هرنه شکلده اولورسه اولسون امنیت داخلیه‌یی تهلکه‌یه قویه بیله‌جك اك اوفاق بر تشبثده بولونمق جرأتی کندیلرنده کوره‌بیله‌جك اولانلری ترهیب ایچون محکوملر علیهنه دیوان حربدن صادر اولان حکملرك درعقب تصدیق واجراسنی اوزمانکی وضعیته نظراً موافق تلقی ایتمشدم . اساساً بوکبی احوال مشکله وفوق العاده‌ده اوردو قوماندانلری بالاخره تصدیق عالی‌یه اقتران ایتدیرلمك اوزره دیوان حربلرك قرارلرینی تصدیق واجرایه صلاحیتدار اولدقلرندن بومسئله‌ده بو صلاحیتده استفاده ایتمك أملنده بولوندیغمی دها اولجه حربیه وداخلیه ناظرلرینه یازمش وجواب موافقتلرینی‌ده آلمشدم. دیوان حربك مضبطه‌سنی اوقودقدن واوردو مشاور عدلیسنك‌ده رأینی آلدقدنصکره حکمی تصدیق وایرتسی کونی بیروتده اجرا

ایشیردم. بومعاملهٔ شدیده (١٩١٥) سنه‌سی آغستوس اواسطنده اجرا اولنمشدی. اختلالجیلر حقنده‌اك مرحمتسز طرزده حرکت ایده‌جکمی فعلاً اثبات ایدن بواجرآت هر طرفده حسن تأثیر حاصل ایتمش واختلالجیلری جداً قورقوتمشدی .

عبدالکریم الخلیل اثنای محاکمه‌سنده کندی علیهنده بر چوق حقائقك ثابت اولاجغنی پك کوزل تخمین ایتمش اولان المفید صاحبی عبدالغنی العریسی اورته‌دن غائب اولمشــدی . بالآخره دیوان حرب طرفندن آرانمش اولان مرقومك دیکر ایکی آرقداشیله برابر جبل دروز طرفلرینه فرار ایتدکلری بالتحقیق آکلاشیلمش وفقط دردستلرینه امکان بولنه‌مامشدی .

نهایت اوچ درت آی صوکرا عبدالغنی العریسی ایله ایکی آرقداشی رواله عشائری شیخ المشایخی نوری شعلان طرفندن جوف حوالیسنده دردست ایدیله‌رك تحت الحفظ شامه کوندرلدیلر وبکا تسلیم اولوندیلر. نوری شعلان بکایازدیغی مکتوبده بین الاسلام ساعی بالفساد اولان بوکبی اشخاصك حکومتك پنچه‌سندن قورتولمسی اسلام ایچون محض فلاکت اولاجغنی تقدیر ایتدیکندن اخیراً کندیسنه التجا ایتمش اولان بو آدملری دوغروجه بکا کوندرمش اولدیغنی سویله‌یوردی . شمدی بوراده بوتون عالم اسلامه خطاب ایدییورم :

« اوقویوب یازماسی بیله اولمایان بو بدوی شیخنك سلامت محاکمه‌سنه باقیکز برده عینی تاریخده خلیفهٔ اســلام علیهنه اك شنیع بر حرکت اختلالیه حاضرلامقله مشغول اولان امیرمکه شریف حسینك ردائت اخلاقیه‌سنی کوریکز . انسان بویله برحقیقت قارشوسنده ناصل اولورده نفرت ولعنتدن کندیسنی منع ایده‌بیلیر . »

شیخ نوری شعلان عبدالغنی العریسی‌یی حکومته تسلیم ایتدیکی زمان شریف حسین یالکز انکلیزلرله شرائط اتفاق مذاکره‌سیله اکتفا ایتمیوردی. بریاندن حکومتی آلداتمق وبرطرفدن‌ده سوریه‌ده نه‌لر اولوب بیتدیکنی آکلامق اوزره اوغلی شریف فیصلی نم نزدیمه کوندرمك دنائتی‌ده ارتکاب ایدییوردی .

شریف فیصل ١٩١٥ ایلولنده سوریه‌یه کلمش واورادن استانبوله کیتمشدی. استانبولده حضور خلیفه‌یه قبول ایدلدیکی زمان باباسنك و کندیسنك صداقت وعبودیتندن اویله ذلیلانه بر لسان ایله بحث ایتمشدی که ذات شاهانه بو بیاناتك حقیقتندن ذره‌قدر شبهه ایتمه‌مشدی. شریف فیصل عینی تأميناتی بوتون ناظرلره ویردکدن صوکرا سوریه‌یه عودت ایتمشدی . کندیسنی پك زیاده اعزاز واکرام ایله قبول ایتدم . برقاچ کون دوام ایدن مســافرتی اثناسنده باباسی طرفندن قنال سفرینه اشــتراك ایتمك اوزره ١٥٠٠ مجاهدن مرکب بر کوکللی قطعه‌سنی کندی قومانداسیله فلسطینه کوندرلمسی قرارلاشــدیردق . متعاقباً قدسی زیارت ایتمش اولان شریف فیصل اردو قرارکاهنه

منسوب بر چوق ضابطان حضورنده بر نطق ایراد ایتمش وپك یاقین بر زمانده بر قافلهٔ مجاهدین ایله کندیلرینه التحاق ایده‌جکنی واونلرله اوموز اوموزه دشمن دین علیهنه أولونجه‌یه قدر محاربه ایتمکدن فارغ اولمیه‌جغنی جدی اولان نبی ذیشانمزك روح پاکنه یمین ایده‌رك وعد ایله‌مشدی. دقت اولونسون‌که شریف فیصل بویلان یمینلری ایدرکن باباسی مکه‌ده انکلیزلره و تاریخلی مکتوبلرینی یازییور وخلافت اسلامیه علیهنه الشدید تشبثاتده بولنیوردی . نم بالطبع اوزمان بوشناعتدن ذره‌قدر خبرم یوقدی. عبدالغنی العریسی‌نك استجواباتی بزی برچوق حقایق ألیمه‌یه آکاه ایتمش اولدیغندن آرتق حربك بدایتنده شام فرانسز قونسلوسخانه‌سندن ألده ایدلمش اولان وثائقی موقع اجرایه وضعی زماننك کلمش اولدیغنه حکم ایتدم . وبوخصوصده بکا مساعده اولنمسنی حربیه وداخلیه ناظرلرندن رجا ایتدم . اوزون اوزادی‌یه دوام ایدن مخابراتمز نتیجه‌سنده استحصال مساعده ایتدم . استانبولك بوترددی وثائقك تعلق ایتدیکی اشخاصك پك یوکسك موقعده بولنمالرندن ایلری کلیوردی . حالبوکه نتیجه خائن دین ووطن اولان بر شخصك موقع اجتماعیه‌سی نه‌قدر یوکسك اولورسه اونك علیهنده‌کی تعقیباتك اودرجه شدیداولمسی ایجاب ایدر . چونکه بوکبی اشخاصك تشبثات خائنانه‌سی هم داها مضر نتایج تولید ایدر . وهمده اونلرك افعالی جهله ویا نقصانیٔ عقل محا کمه‌یه حمل اولونه‌ماز . بونلر قصداً وعمداً خائن اولمقدن باشقه بر شیٔ دکلدرلر .

نهایت نقطهٔ نظرمك اصابتی حقنده ایکی مسئول ناظرله متفق قالدقدنصوکرا سنه‌لردنبری عرب اصلاحاتی ، عرب مختاریتی وعرب استقلالی نامنه بیك دورلو هذیانلره تشبث ایتمش اولان اشخاصك جمله‌سی حقنده تعقیبات قانونیه اجرا ایدلمك اوزره بوتون وثائقی دیوان حرب عرفی‌یه تودیع ایتدم .

یالکز امیرعلی پاشایه عائدوثائقی استثنا ایتمکی مناسب کورمشدم چونکه امیرعلینك ایکی برادری ایله بر برادر زاده‌سی فرانسزلرك سوریه پولتیقه‌لرینه آلت اولمق‌صورتیله مسئله‌ده پك زیاده علاقه‌دار اولدقلرندن هیچ اولمزسه بوعائله‌نك اکبر اولادی اولان علی پاشانی صیانت ایتمك ایسته‌یوردم. علی پاشانك نه‌ماهیتده برانسان اولدیغنی وسنه‌لردن بری نان‌نعمتیله پرورده اولدیغی خلافت اسلامیه‌یه قارشی نه‌قدر نانکورلك کوستردیکنی اثبات ایدن وثیقه‌لر دیوان حرب دوسیه‌لرنده محفوظدر .

عرب اختلالجیلرینك ایکنجی پارتیسنك اثنای محاکمه‌سنده‌دخی شریف‌حسینله دوستانه مخابراتمز دوام ایدییوردی . نهایت کانون‌ثانی‌یه طوغری شریف فیصل ٤٠ الی ٥٠ آتلی ایله نهایت مکه‌دن شامه کلدی وقنال سفری ایچون موعود اولان ١٥٠٠ مکه کوکللیسنه عائد مالزمه‌نك احضار ومکه‌یه سوقی خصوصنده بکا معاونت

ایتمك اوزره شامده اردو قرارکاهنده قالدی . بوصیراده دیوان حرب عرفی تدقیقات ومحاکماتنه کمال اعتنا ایله دوام ایدییوردی . شباطده انور پاشا دردنجی اردویی تفتیش ایتمك وسینا چولنده یاپیلان منزل تشکیلاتنی کوزدن کچیرمك اوزره سوریه‌یه کلمش ایدی . هر طرفجه تفتیشاتنی اکمال ایتمش اولان مشارالیهی مدینه‌یی‌ده زیارته تشویق ایتدم . شریف فیصل دخی برابرمزده اولدیغی حالده برلکده مدینه‌یه کیتدك. اوراده بولندیغمز صیراده شریف حسین انور پاشا ایله بکا برر مرصع قیلنج ایله‌داها سائر بعض اشیا هدیه ایتمشدی . جمله‌نك معلومیدرکه بین‌العرب حسیات دوستانه‌نك اك باهر دلیلی یکدیکرینه قیلنج هدیه ایتمکدر . بناءً علیه بزه بوصورتله صمیمی دوستلق ابراز ایتدیکی صیراده کندیسی بالاده درج ایتدیکم ۱ کانون ثانی ۱۹۱۶ تاریخلی مکتوبله مقام خلافته قارشی عصیان ایچون انکلیزلره قطعی تکلیفاتنی اجرا ایتمکده ایدی . بومثاللری هپ شریف حسینك ردائت اخلاقیه‌سنه نمونه اولمق وشریف حسین اختلالنی بنم سوریه اداره‌مه استناد ایده‌ن بعض قیصه فکرلی انسانلره برجواب شافی ویرمك ایچون ایراد ایدییورم .

انور پاشانك استانبوله عودتندن صوکرا دخی محاکمه دوام ایدییوردی . بو صیراده‌شریف حسین ایلك دفعه اوله‌رق یوزنده‌کی ماسکه‌یی چیقارمشدی. استانبوله عودت ایدر ایتمز انورپاشا بکا شریف حسینك برشیفره‌لی تلغرافنامه‌سنی کوندرمش ایدی . بو تلغرافنامه‌ده شریف حسین بعض سفسطه‌کارانه مقدمه‌لردن صوکرا خلاصةً شویله دییوردی :

« اکر بنم بوراده راحت اوطورمقلغمی ایستیورسه‌کز تبوکدن مکه‌یه قدر امتداد ایدن خطهٔ حجازیه‌ده بنم مختاریت اداره‌می قبول ایدیکز وامارتی اولاد اکبریمه قبول ایتمك شرطیله مادام‌الحیاة بکا تفویض ایدیکز . بوندن باشقه الیوم تحت محاکمه‌یه آلمش اولدیغکز بعض مخطی عرب اکابرینك قباحتلرینی عفو ایدرك سوریه وعراقه شامل اولمق اوزره برعفو عمومی اعلان ایدیکز . »

بو تلغرافنامه‌نك عباره‌سی اوقدر مغلق یازیلمشدیکه انور پاشا بکا نقل ایدرکن بوندن بر معنا چیقارامدیغنی ودلی صاچماسی تلقی ایله‌دیکنی سویله‌مشدی .

او صیره‌ده شریف فیصلده ـ باباسندن آلدیغی تعلیماته مستند اوله‌جق ـ دیوان حرب متهملری حقنده رحم ومروت کوسترمکلکم ایچون بکا رجا ونیازلرده بولنیوردی .

انور پاشانك کوندردیکی تلغرافی آلیر آلماز شریف فیصلی جلب ایتدم . محاوره‌مزك طرز جریانته شاهد اولمسی ایچون ارکان حربیه رئیسم علی فؤاد بکی‌ده برابر بولندردم . بعض مقدمه‌لردن صوکرا شریف فیصله دیدم‌که :

« انور پاشا ایله برابر مدینه‌دن عودتمزدن صوکرا مدینه‌یه کلن برادرکز علی بك مدینه محافظنك ایشنه مداخله‌یه ، مدینه‌ده امور امارت نامنی ویردیکی بر طاقم معاملاتك ردینه باشلادیغنه بن بونی علی بکك کنجلکنه تقدیرسزلکنه حمل ایتمك ایسته‌یه‌رك بوکبی احوالدن توقی ومجانبت ایتمسی لزومنی محافظ پاشا واسطه‌سیله کندیسنه اخطار ایتدیردیکم کبی پدرکزدن‌ده آیروجه استرحامده بولنمش ایدم .

بوندن اول سزکله سبق ایدن بر چوق محاوره‌لرمزده برچوق فرمانلره مستند اولدیغنی بیان ایتدیککز حقوق امارتی صیانت ایچون بالذات کندم صرف مساعی ایده‌جکمی واکر غصب ایدلمش برحق موجود ایسه اونك صاحبنه اعاده‌سی ایچون هرکیم اولورسه اولسون مجادله‌دن اجتناب ایتمیه‌جکمی سویله‌مشدم . بونی دفعاتله پدرکزه‌ده یازدم وحتی بوندن طولایی حقمده برخیلی التفاتی حاوی تشکر تلغرافنامه لری‌ده آلدم .

فقط سزکده تحت اعترافکزده‌درکه بالذات عائله‌کز ایچنده بعض ذوات پدرکزك خصمیدرلر . بونلر استانبولده بولندقلری ایچون پدرکز حقنده هرکون بعضی روایتلر نقل ایتمکدن وحکومت مرکزیه‌نك شبهه واندیشه‌لرینی اویاندیرمقدن کری طورمیورلر . اوحالده سزك ایچون اك عاقلانه تدبیر بو خصمکزك روایاتنه ماهیت صدق ویره‌جك احوال واقوالدن تمامی مجانبتدر . مع‌هذا شو تلغرافی اوقورسه‌کز سزکده تحت تصدیقکزده اولان اصابت مطالعاتمه رغماً پدرکزك نه‌قادار یاکلش بر خط حرکت اتخاذ ایتدیکنی وسیاسی دشمانلرینه نه‌قدر واسع بر ساحهٔ هجوم احضار ایتدیکنی آکلارسکز . »

کمال تهالکله تلغرافی اوقویان شریف فیصل‌قارشیمده رنکدن رنکه کیرییوردی. نهایت دیدی‌که :

« آه افندم ، بیلمزسکز ، نه‌قدر بیوك برعذاب درونی حس ایدییورم. حقیقةً بوتلغرافنامه‌نك یازلماسی پك بیوك برخطادر. سزی تأمین ایدرم‌که پدرم بونلری برسوء نیت ایله‌یازمامشدر. بیلیرسکزکه پدرم پك کوزل تورکجه بیلمز. بناءً علیه بوتلغرافنامه پدرك عربجه ویردیکی مآلی آکلایه‌مایه‌رق قارمه قاریشیق ایتمش اولان بر تورکجه کاتبك محصول قریحه‌سی اولسه‌کرکدر. یوقسه الله محافظه ایتسین، پدرم بویله برفکرده بولونیرمی ؟ »

شریف فیصلك تلاشی جداً آرتیوردی. پدرینه بوکبی تشبثاتدن فراغت ایتمسی ایچین رجایی حاوی برمکتوب یازه‌جغنی مصراً وعد ایدییور ودها چوق تأمینات قطعیه‌ده بولونیوردی . شریف فیصل ایله محاوره‌مزی متعاقب شریف حسینه بر شیفره یازدم ودیدم‌که :

« انور پاشایه یازدیغکز تلغرافی اوقودم . امارتك اولادیه اولارق سزه ویرلمسنی ایستەیورسکز و برقاچ دین و ملت خائنلرینك مظهر عفو عالی اولملرینی ارزو ایدییورسکز . ایکنجی آرزوکز سلامت عامه یه متعلق بر تشبثك بر شکل مضرده نتیجه لنمسی دیمك اولدیغی ایچین غیرقابل قبولدر . خائنلری عفو ایدن دولتی افکار عمومیه ضعف ایله اتهام ایدر ودیکر برچوقلرینك اخانته یلتنمه لرینی وبالنتیجه دینك ومملکتك ضرردیده اولمسنی موجب اولور . حقلرنده کی وثائق منظوریکز اولورسه بونلرك نه درجه لرده خائن اولدقلرینی سزده تقدیر بیوریرسیکز . امارتك اولادیه اولارق تفویضی مسئله سنه کلنجه : بوکا نه دن لزوم کورمکده اولدیغکزی آکلایامامقله برابر زمان طلبك پك ده حسن انتخاب ایدلمه مش اولدیغنی سویله مکلکمه مساعده بیوریکز . بوتون قوای عقلیه وحسیه نك بوجهان حربیله مشغول اولدیغی برصره ده ممالك عثمانیه نك اك مهم ونازك نقطه سنده مقام امارتی اشغال ایدن بر ذات طرفندن اظهار ایدیلن صدای مطالبك قولاقلرده نه قدر ناخوش برتأثیر بیراقه جغنی سز تقدیر ایدیکز . بنم فکرمجه بویله مطالب درمیانه حقکز اولسه بیله بونی شمدی یاپمامالیسکز . بوکون بوتون قوای ملیه نك یالکز بر نقطه یه معطوف اولمسی ایجاب ایدرکه اوده غلبهٔ نهائیه نك استحصالی غایه سیدر .

«شمدی سزه شوراسنی عرض ایتمك ایسته رم که حکومت حاضره قولنه صداقت شریطه سندن بردقیقه فارغ اولسه ده بوکونکی احوال مشکله آراسنده سزك طرفکزدن بر فنالق ایقاع ایدلمسنه مانع اولمق مقصدیله سزه شمدیکی مطالبکزی کاملاً بخش ایتسه، حربك غالبیتله نتیجه لنمسندن صوکرا سزك علیهکزه کمال شدتله حرکت ایتمسنه کیم مانع اولا بیلیر ؟

سلطان عبدالحمیدك اوسزی بیله قورقوتمش اولان استبداد شدیدی علیهنه بلاپروا قیام ایتمکدن چکنمه مش اولان ذواتك تشکیل ایتدیکی شمدیکی حکومت خیر اسلامه معطوف بوکونکی مجادله ومجاهده سی اثناسنده کندیسنه آز چوق مضرت ایقاعنه جرأت ایدنلری عفو ایتمیه جکدر. فقط اومقدس غایه یه وصول ایچین کندیسنه فی سبیل الله معاونت ایدنلر حقنده ذات خلافتسمات افندیمزك مروت شاهانه لرینی استجلابدن کری دورمیه جقدر . »

بومخابراتك اثنای جریاننده عالیه دیوان حربی حکمنی ویرمشدی. شریف فیصل بونلر حقنده استحصال عفو ایچین متمادیاً اوغراشوب دوریبوردی . همان هرکون بکاکلیور ولاقیردی آراسنده عفودن بحث ایدیبوردی . اوزاقدن اوزاغه قولاغمه کلن حوادثلره کوره کندیسنی زیارته کلن اشرافه همشهریلرینی قورتارمق ایچین هیچ

برتشبثده بولونمه‌قلرندن، هیچ اولمازسه کلوب بکا رجا ایتمه‌کلرندن طولایی چیقیشیرمش. بر جمعه کونی بنی شامه برساعت مسافه‌ده کائن «قابون» چیفتلکنه اوکله طعامنه دعوت ایتمشدی. برقاچ ضابطمله برابر کیتدم. یمکدن صوکرا ینه عینی نقراتی تکرار ایتدی. محکوملرك درجهٔ جرملرینی بیلوب بیلمدیکنی صوردم. هیچ برشیدن خبری اولمادیغنی یمین ایله تأیید ایتدی. اوحالده بونی اوکره‌نه‌جك اولورسه بوکون اونلرك عفولرینی ایسته‌دیکی ایچون پك بیوك برندامت حس ایده‌جکنی سویله‌دم.

حکم اعدامك اجراسندن بر کون اول ینه شریف فیصلك اصرار وابرامیله حقنده پك بویوك برحرمت وتعظیم بسله‌دیکم شیخ بدرالدین افندی بونلر حقنده رجاده بولونمق ایچین قرارکاهه کلمشدی. جامع امویه خطیبلرندن شیخ عبدالقادرالخطیب ده برابردی. [شیخ عبدالقادرالخطیب قدر ساخته‌وقار ومنافق برشخصیته، دکل شامده بلکه بوتون جهانده تصادف اولوناماز. حضرت فخرو کائناتك لعنتلر ونفرتلرله یاد ایتدیکی مدینه منافقلری بونك یاننده هیچ قالیرلر. بویله اولمغله برابر برفکر مخصوص ایله جزاسنی تأخیر ایتمکی مناسب کوریوردم] اردو مفتیسی شیخ اسعد شقیر افندی‌یی ترجمان اوله‌رق دعوت ایتدم.

شیخ بدرالدین افندی کندیسنه خاص اولان نزاکت اسلوبیله بیاناتنه باشلادی. دیوان حربدن، اوراده‌کی محکومیندن و سائره‌دن ذره قدر بحث ایتمه‌یه‌رك صورت عمومیه‌ده سلامت اسلامیه و اونی تهلکه‌یه قویا بیله‌جك تشبثات خائنانه حقنده بسط مطالعات ایدییوردی. برچوق آیات و حدیث اوقویوب تفسیر ایتدکدن صوکرا دیدی‌که: [جناب حق بین‌الاسلام فتنه و فساد ایقاعنه ساعی بولونانلر ایچون اوچ دورلو جزا توعید ایدییور: یا اعدام، یا ایکی قولنك کسیلمه‌سی ویاخود نفی ابد! و جزالر عملك وفساد وفتنه‌نك تولید ایده‌بیله‌جکی مضراتك درجه‌سنه کوره حکم اولنمق لازم کلیر. بز شیمدی عالم اسلامك اك زیاده تهلکه‌لی بر حربه داخل اولدیغی بر زمانده‌یز. اکر بو زمانده اسلامك ضعفنی موجب اوله‌بیله‌جك فساد و فتنه‌یه توسل ایده‌نلر بولنیرسه اونلردن داها مضر مخلوقلر بولونماز.

«فخر کائنات افندیمز بیورویورکه: « خائنلر حقنده حاکم نزدنده تشبثات شفاعتکارانه‌ده بولنانلرده خائنلردر. زیرا بونلر بیله‌رك و بیلمیه‌رك اتساع فساد و فتنه‌یه خدمت ایتمش اولورلر.» بناءً علیه جداً و حقیقةً اخائنتلری ثابت اولانلر ایچون شفاعتده بولنمقدن هر مؤمن موحدك حذر ایتمه‌سی لازم کلیر.]

شیخ کامل اتمام کلام ایدر ایتمز کوله‌رك شیخ اسعد و شیخ عبدالقادرالخطیبك یوزینه باقدم و دیدم که: « سز شیخ حضرتلرینی بزم دیوان حربك محکوم ایتدیکی

خائنلر حقنده استشفاع ایچون بکا کتیردیکز . حالبوکه شیخ ثم دیوان حربك مضبطه‌سنی بر فتوای متین ایله تصدیق و خائنلری عفو ایتمکه قطعیاً مأذون اولمادیغنی لسان شرع شریف ایله بکا اخطار ایتدی. اویله دکلمی، بدرالدین افندی حضرتلری؟ » دیدم . بشوش سیماسیله حاضرونه باقارق مقام تصدیقده باشنی صاللادی . شیخ اسعد شقیر :

« آمان یا شیخ سن بزی برباد ایتدك ، بیتیردك . آرتق بوندن صوکرا پاشایه هیچ بر رجاده بولوناماییز. سزك فتوا کزه کوره بزی‌ده خائن تلقی ایدرك ایپه چکمکه قالقیشیر ! » طرزنده بر لطیفه ایله مکالمه‌یه حسن خاتمه ویرمشدی .

ایرتسی کون شام و بیروتده حکم اعدام اجرا اولندی .

بعض ذوات دیبورلرکه بو حکملری ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتدیرمه‌دن اجرا ایتمه‌ملی ایدیم .

اولا بوکا قانوناً صلاحیتم واردی . ثانیاً انجق بویله براجراآت ایله دیکر خائنلری ترهیب ممکن اوله‌بیلیردی . عربستانده شخصلرك وشخصیتلرك اوقدر بیوك برتأثیری واردرکه بعضاً برقول اردونك یاپه‌میه‌جغی برایشی یالکز برشخص یاپه‌بیلیر .

نم قدر جزئی وسائطه مالك اولان برقوماندانك سنه‌لردن بری انکلیز وفرانسز پروپاغاندالریله اخلاقی برباد ایدلمش برمحیطده نفوذ وقوت حکومتی ادامه ایده‌بیلمه‌سی ایچون عندالاقتضا هردورلو جزا وعفوینی هرکیم حقنده اولورسه اولسون ، حتی استانبوله صورمادن اجرایه قادر اولدیغنه قانع اولماسی لازم کلیر . بن امینم‌که شریف حسینك اعلان استقلال ایتمش اولماسندن‌صوکرا، داها ۲ بچق‌سنه سوریه‌ده هیچ بر اختلالك ظهور ایتمه‌مش اولمسی ۱۹۱٦ سنه‌سی نیسانده موقع اجرایه وضع ایدلمش اولان حکملردن ایلری کلمشدر. بوندن‌باشقه‌بو‌حکملرك بلا استیذان تصدیق‌واجراسی خصوصنده ایکی‌ارقداشمله‌تماماً مطابق قالمش ایدك‌که بونلردن بری حربیه ودیکری داخلیه ناظری‌ایدیلر . وبالآخره اوراق حکمیه‌یی استانبوله کوندردیکم زمان حربیه نظارتی دیوان‌تمیزی طرفندن لدی‌التحقیق مجلس‌وکلا قراریله عرض عتبهٔ‌علیا قلنه‌رق اردوجه موقع‌اجرایه وضع‌اولنان حکملر تصدیق‌عالی‌یه‌ده اقتران ایتدیریلمش و معاملات قانونیه اتمام اولنمشدی .

دیکر بعض ذوات‌ده دیبورلردی‌که ، سوریه‌ده محاکمه واعدام‌اولنان اشخاصك جرملری ۱۹۱۳ سنه‌سی بدایتلرنده اعلان اولنان عفو عمومی قانونیله مظهرعفوعالی اولمشدر . بونلرك بالآخره عینی جرمدن طولایی محکمه واعدام ایدیلمه‌لری مخالف قانوندر .

« سوریه مسئله‌سنك حقیقتی » عنوانلی قیرمزی کتابده صراحةً درمیان ایتدیکم وجهله بواشخاص عفو عمومیدن اولکی جرملرینی اوندن صوکراده ادامه ایتدیرمشلردر. وکندیلرینك محکومیتلری ایشته بو مؤخر جرملرندن ایلری کلمشدر. آنجق عفو عمومیدن اولکی جرملرینه عائد وثائق غایت قوتلی اولدیغندن ماهیت اخاتی بتون مرارت و چیرکینلکی ایله کوسترمش اولمق ایچون دیوان حرب عرفی بووثائقی تدقیق ونشر ایتمشدر. قیرمزی کتابك نشرندن صوکرا دخی بو ادعایی درمیان ایتمك حکومتك ایشنده مطلقا برخطا بولمق املنده اصرار ایتمك ایسته‌مکدن باشقه برشیئه حمل اولونه‌ماز.

حکملرك اجرا اولندیغی کون اردویه بربیاننامه نشر ایده‌رك و بوبیاننامه‌یه محکوملرك هربرینك ثبوت جرمنه مدار اولان وثائقدن بعضیلرینی درج ایتمش ایدم. برایکی ساعت صوکرا شریف فیصل زیارتمه کلدی. « اکر بوخائنلرك جرملرینك بوقدر شنیع اولدیغنی بیلسه ایدم، جدمك روح پاکنه یمین ایدرمکه حقلرنده شفاعت ومراجعتده بولنمق دکل، هربرعضولرینك آیری آیری کسیلوب آتیلمق صورتیله تشدید عقوبتلری رجاسنده بولونیردم. الله کافه‌سنه لعنت ایتسین، » دیمشدی. عینی کونده شام مبعوثی عظم‌زاده محمد پاشا دخی زیارتمه کله‌رك: « عائله‌مز افرادی میانده بویله دنی مخلوقلرك یتشمش اولمسی بنی خجالتك اك صوك درکه‌لرینه القا ایدییور. عدالت الهیه‌یی اجرا ایتدیکز. الله ورسولی سزدن راضی اولسون! » دیمشدی.

وقعه‌دن بر آی قدر صوکرا شریف حسینه یازدیغم تلغرافك جوابی کلدی. شریفك بوجوابی بنم تلغرافمك کندی اوزرنده اولدقجه ناخوش برتأثیر حاصل ایتدیکنی کوستریبوردی. عفو عمومی مسئله‌سی ایچون دولتك فائدهٔ داخلیه‌سنی موجب اوله‌بیلیر مطالعه‌سیله ایلری سوردیکنی درمیان ایتدکدن صوکرا مدینه محافظندن برچوق شکایتلرده بولنیور وخلفای عثمانیه‌نك کندیسنه احسان ایلدیکی حقوقه تجاوز ایدلمسنه راضی اوله‌مایه‌جغنی سویلیوردی.

اوصره‌ده مدینه‌ده‌کی شریف علی بکك محافظ بصری پاشا علیهنه واقع اولان تجاوزاتی جداً تحملك فوقنه چیقیوردی. بناءً علیه همان شریف فیصلی دعوت ایدرك باباسنك بکا یازدیغی جوابی کوسترمکله برابرقارداشنك بوکبی تجاوزاتی تکرر ایده‌جك اولوربه کندیسنی قوهٔ عسکریه استعمالیله منعه توسل ایده‌جکمی غایت شدید برافاده ایله بیان ایتدم. ودیدم‌که:

« فیصل بك افندی، کرك پدریکزك صوك زمانلرده استعمالنه باشلادیغی لساندن وکرك برادریکز علی بکك مدینه‌ده‌کی افعالندن هیچ برشی آکلایامامغه باشلادم.

سزكله بورادەكى مناسبتمز غايت درست ودوستانه ايكن على بكك مدينەدەكى افعالى نەيه حمل ايتمك ممكن اولەبيلير ؟ برياندن قنال سفرى ايچـون بيك بشيوز نفرلك كوكللى قطعەسنك احضاريله مشغول اوليورسكز . دولت سزه بوقدر پاره ويرييور و كوكلليلرك تفنكلرينى مدينەيه كوندەرييور . برطرفدن‌ده پدركز ميلان انفراد ارائه ايدن مطالب درميانه باشلايور وبرادركزعلى بك مدينەده پدريكزك اقواليله‌متوافق افعال واجرآته توسل ايليور . بن سزه غايت آچيق برلسان ايله سويلەمك‌ايسترم‌كه اكر دوست ايسه‌ك اونك ايجاباتنى تماماً اجرا ايدەلم . يوقسه مقصديكز بشقه ايسه رجا ايدرم، سلاحلريكزى‌الكزه آليكز، همان‌اعلان عصيان‌ايديكز. هيچ‌اولمزسه اوزمان شيمديكى قومدياله نهايت ويرمش وايكى‌دشمن كبى قارشى قارشى‌يه چيقمش اولورز. نتيجەده جناب حق نه‌مراداتمش ايسه او اولور . اكر مقصديكز اختلال دكل‌ايسه برادريكز على بكه يازيكز همان كلسون. بوراده بنى زيارت ايتسون‌ومحافظه تسلط ايتمكدن آرتق واز كچسون ! »

شريف حسينك صوك مخابراتى بكا تماماً آكلاتمشدى‌كه بو آدم اختلال ايچون برفرصت وبر وسيله آرييوردى . ايشته بوندن طولايى شريف فيصله آچيق وصوك درجه شديد بر لسان ايله بوسوزلرى سويلمشدم .

سوزلرم شريف فيصلك يوزنده بردامله قان بيراقمامشدى . آياغه قالقەرق وصاغ ألنى كوكسنه قويەرق مهيج برصدا ايله ديدى‌كه :

« آمان پاشا حضرتلرى ! بويله شيلرى بزه‌نصل اسناد ايدەبيليرسـكز . خلافت اسلاميەنك الك‌صادق خادملرى اولمقله افتخارايدن ورسول‌اللهه پيوسته‌اولان برعائلەنك افرادى نصل‌اولورده خائن اولور ؟ الله عشقنه تبديل فكر وذهاب ايديكز. نه‌بن ، نه پدرم، نەده قاردەشلرم بو دولت وملته خائن دكلز ! جمله‌مز نان و نعمتنى يديكمز خاندان‌ذيشانك‌واونك‌دولتنك كولەلرى‌يز. برادرمله‌حافظ‌بصرى‌پاشا آراسندەكى‌اختلافاتى حل ايدەجكمه وقرداشمى بورايه كتيروب اللريكزى اوپديرەجكمه اعتماد ايديكز ! »

بومحاورەمز اثناسنده اردواركان حربيه رئيسى على‌فؤادبك‌ده حاضر بولنيوردى. شريف فيصـل بنم يانمدن‌چيقدقدن صـوكره اركان‌حربيه‌رئيسـنك اوطەسنه كيتمش واوراده آغلايەرق شيخ‌اسعد شقير وعلى‌فؤادبكه بنم فوق‌العاده حدتلى اولديغمدن وقرداشنى توقيف ايله شامه كتيروب اعدام ايتديرمكلكم بيله مأمول اولديغندن پك بيوك‌برانديشه ايله بحث ايتمكه باشلامش اولديغى بالآخره شيخ اسعد بكاسويلەمشدى .

بوحادثات ١٩١٦ سنەسنك مايس بدايتلرنده جريان ايديـوردى . حالبوكه‌بالاده بحث اولنان تان غزتەسنك مقالەسنه نظراً شريف حسين داها ١ كانون ثانى ١٩١٦ تاريخندن برى انكليزلرله اتفاق ايتمش واعلان عصيـان ايچون منـاسب بر فرصتك ظهورينه مترقب بولونمش ايدى . بن اكر اوزمانلر بو حقيقته واقف اولسه ايدم ،

شامده‌كی شریف فیصلی ده، مدینه‌ده‌كی شریف علی بی ده توقیف ایدر وحتی مكه‌یه علی العجله بر تورك فرقه‌سی كوندره‌رك شریف حسین ایله دیكر اولادینی یاقالایه‌رق بو اختلال مشئومی داها دوغمه‌دن بوغمش اولوردم. نه‌یاپه‌یم‌كه الیمده بو دنیلرك ثبوت جرملرینه مدار اولاجق هیچ بر وثیقهٔ مادیه موجود دكلدی.

شریف حسین قنال سفرینه اشتراك ایچون كوندره‌جكنی وعد ایتدیكی بیك بشیوز كوكللینك مصارفی اوله‌رق اولا بندن آلتون اوله‌رق اللی آلتمش بیك لیرا قدر بر پاره آلمشدی. بونلره عائد تفنكلر نیسان نهایتنه دوغری مدینه‌یه كلمش واورادن مكه‌یه سوقلری مقرر بولنمش ایسه‌ده شریف حسینده مشهود اولان تحول لسان بنی احتیاطكار بولنمغه دعوت ایتمش اولدیغندن تفنكلرك سوقنده‌كی مشكلاتی ایلری سوره‌رك مجاهدینك مكه‌دن تفنكسز اوله‌رق حركت ایتمه‌لرینی ومدینه‌یه مواصلتلرنده تفنكلرك ویرلمسی مناسب اولاجغنی كندیسنه یازمش وتفنكلری مدینه‌ده براقدیرمش ایدم.

مایسك اواسطنده بر كون شریف فیصل زیارتمه كله‌رك برادری علی بكك الیوم مدینه‌ده بولنان مجاهدین ایله سینا جبهه‌سنده‌كی اردویه التحاق ایچون پدرندن امر آلدیغنی وبناءً علیه اكر كندیسنه مساعده ایدرسه‌م مدینه‌یه قدر كیدرك برادرینی آلوب قدسه كتیرمك ایسته‌دیكنی و بونك مجاهدین اوزرنده حسن تأثیری اوله‌جغنی سویله‌مشدی. بن بو مراجعتك بنم الیمدن قاچمق مقصدینه مبتنی اولدیغنی درعقب حس ایتمش اولمقله برابر مادامكه بر كره شریف حسین واولادلری طرفندن آلداتلمغه باشلامشدم، بو آلدانمقده نهایته قدر دوام ایتمه‌كی ترجیح ایدییوردم. بر مدت دوشوندكدن صوكره: «پك اعلا، سزه اذن ویرییورم. كیدیكز، بنم ناممه مجاهدینی مدینه‌دن استقبال ایدرك بورایه كتیریكز. بن مجاهدینك شمندوفرله ناصل سوق اولونه‌جقلرینه دائر ایجاب ایدن تعلیماتی مأمورین عائده‌سنه ویردم. معیتكزه شام علماسندن بر قاچ ذاتی دخی ترفیق ایده‌یم‌ده استقباله بر هیئت مخصوصه حالنده كیتمش اولوكز!» دیدم. سوزلریمی دیكلركن شریف فیصلك كوزلری مسرت قیویلجیملری صاچمغه باشلامشدی. اوآنده بوتون حقیقت نظرمده تظاهر ایتدی. حتی اركان حربیه رئیسم علی فؤاد بكه: «پك یقین بر زمانده بر حجاز اختلالی قارشوسنده قاله‌جغمزه امین اولكز؛ شریف فیصل بنم الیمدن قورتولدیغندن طولایی حس ایتدیكی مسرتی ستر ایتمه‌یه‌جك قدر متهیج اولدی..» دیمشدم.

فكریمه علی فؤاد بك اشتراك ایدییور و فی الحقیقه چاره‌سزلك قارشوسنده بشقه درلو حركت ایتمه‌نك امكانی اولمادیغنی تصدیق ایدییوردی.

او صره‌ده یمنده‌كی قطعاتك قادرو نقصانلرینی اكمال ایتمك اوزره استانبولدن قطعه حالنده كوندرلمش اولان ایكی اوچ بیك قدر اكمال افرادی مدینه‌یه مواصلت ایتمش

بولنیوردی . مدینه محافظلغی اون بش کوندن بری بو قطعه‌نك سوقی ایچون لزومی اولان دوه‌لرك تدارکی ایله مشغولدی . بو تعلیم و تربیه‌لری پك مکمل اولمایان وهر بلوکنده انجق بر احتیاط ضابطی ایله ایکی مسلح نفر بولنان بو غیر منتظم افرادك مدینه‌دن مکه‌یه حرکتلری صره‌سنده شریف حسینك ترتیباتیله یولده عربان طرفندن بر باصقینه اوغرایه‌جقلری روایتنك مصراً دوران ایتدیکنی محافظ بصری پاشا بکا یازمشدی .

اشعار اخیره قدر بو قطعه‌نك مدینه‌ده ابقاسنی و الیوم مدینه‌ده بولنان طابورلرك ضابطانندن‌ده استفاده اولونه‌رق ، مکه مجاهدینی ایچون کوندرلمش اولان سلاحلرله تسلیح ایدیله‌رك ، تعلیم‌وتربیه‌لرینه اعتنا ایدلمسنی و شریف علینك جالب نظر دقت اولان اطواراخیره‌سنه کوره مدینه‌ده غایت متیقظ داورانیله‌رق بر باصقینه معروض قالمقدن توقی اولونمسنی محافظ پاشایه یازدم . شریف فیصلك مدینه‌یه کلمك اوزره بولوندیغنی‌ده علاوه ایتدم .

شریف فیصل رفاقتنه ویردیکم دیکر برقاچ ذات ایله برابر مدینه‌یه حرکت ایتدکدن صوکرا هر دورلو احتماله قارشو برتدبیر احتیاطی اولمق اوزره معیتمده‌کی قول اردو قوماندانلرندن صلابت دینیه‌سی ومحبت‌وطنیه‌سی‌ایله مشهور فخری‌پاشایی‌ده مدینه‌یه کوندرمکه قرار ویردم . وضعیت حاضره‌یی ، بتون دوشوندکلریمی وشریف حسینك قریباً اختلال‌ایده‌جکی حقنده‌کی‌شبهه‌لریمی فخری‌پاشایه‌سویله‌دم ومرقد نبی‌یی زیارت مقصد ظاهریسیله‌مدینه‌یه قدر برسیاحت اجرا ایتمسنی‌واوراده برحادثه‌ظهوره کله‌جك اولورسه بصری پاشا ایله تدابیر مانعه اتخاذ ایلمسنی رجا ایتدم . مدینه محافظی بصری پاشا جسور ، ناموسلی ، حمیتلی ومدینه عربلرینك احوال‌عمومیه‌سنی‌پك‌اعلا اکلامش اولمقله برابر محاربه‌لرده اکتساب ممارسه ایتمه‌مش اولدیغندن احوال مشکله آره‌سنده بلکه تدابیر شدیده اتخاذ ایده‌مز ، دیه دوشونیوردم .

بصری پاشا ایله فخری پاشایه برتعلیمات خفیه ویردم . بوتعلیمات موجبنجه‌مدینه‌ده شریف زاده‌لرك برحرکت فعلیهٔ اختلالیه‌سی کوریله‌جك اولورسه فخری‌پاشا درعقب قوماندایی درعهده‌ایده‌جك وبصری پاشایالکز اموزملکیه ایله‌اشتغال ایله‌یه‌جك ایدی . هرایکیسی‌ده وطنلرینی جاندن سوه‌ن بوایکی ناموسلی تورك آره‌سنده بویله برزمانده براختلاف ظهور ایتمه‌یه‌جکنه امین ایدم .

بوقوماندا تدابیرندن بشقه براحتماله قارشو درعقب مدینه‌یه سوق اولنمق اوزره شامده ایکی اوچ طابور عسکرله برایکی جبل بطریه‌سنی آماده بولوندیردم . بوقطعات نره‌یه کیده‌جکلرینی‌بیلمیورلر ویالکز ایلك امردن یاریم ساعت صوکره شمندوفره بینه‌جك برحالده حاضربولونیورلردی .

خط قومیسری قائممقام سلیمان شوکت بك هرنوع اسرار دولتی محافظه ایده‌جك قدر کتوم وحسن اخلاق صاحبی برذات اولدیغندن اونك واسطه‌سیله بوقطعاتك شمندوفر سوق «ایتینه‌ره‌ر» لرینی احضار ایتدیردم .

شریف‌فیصل‌مدینه‌یه کیتدکدن‌صوکرا بنمله‌مخابره‌ایدیبور وشریف‌علی‌ده قریباً بنمله کوروشه‌جکندن طولایی حس ایتدیکی ممنونیتی بکا یازییوردی .

شریف حسین دردست سوق اولان مجاهدینه صرف‌اولنمق اوزره دهابیلمم قاچ بیك آلتونك کوندرلمسنی رجاایتدیکندن اونك‌ده شریف علی‌یه تسلیمنی مدینه محافظنه یازمشدم . ١٩١٦ کانون‌ثانیسنك برندن‌بری انکلیزلرله متفق بولنان شریف حسین اختلالندن برایکی کون‌اول ، ١٩١٦ سنه‌سی مایسی نهایتلرنده دولتك برچوق آلتونی دها آلمقدن، بوپاره‌یی آله‌بیلمك ایچون‌ده یالان سویله‌مکدن حیاایتمه‌مشدی.

حزیرانك ایکنجی کونی بیروتده بولنیوردم . فخری پاشانك مدینه‌دن‌بنی ماکنه‌باشنه ایسته‌دیکنی تلغراف مأمورلری خبر ویردیلر. برفلاکت خبری آله‌جغمه‌امین اوله‌رق تلغرافخانه‌یه کیتدم . فخری پاشا دیبورکه :

« بورایه کلدم کله‌لی شریف‌علی وفیصل‌بکلرله غایت‌صمیمی مناسباتده بولنیوردم. حتی ایکی کون اول بنی مجاهدین اردوکاهنك تأسیس اولندیغی حضرت حمزه‌یه دعوت ایتدیلر . اوراده برلکده یمك یدك . مجاهدین بر چوق بدوی اویونلری اوینادیلر وقتال بوینده انکلیزلره ایندیره‌جکلری قهرمانجه ضربه‌لرك شدتنه دائر قصیده‌لر انشاد ایتدیلر . دون کیجه‌ده علی وفیصل بکلرك قوناقلرنده مسافر ایدم. ایکی کونه قدر مجاهدینك ایلك قافله‌سی شمندوفرله درعایه سوق اولونه‌جقدی. بوصباح غایت غریب برتحول قارشوسنده قالدم . صباحلین هنوز کینمشدم . شریف علی بکك آدملرندن بریسی‌بکا برقاچ‌مکتوب کتیردی. مکتوبك بری‌بکا، دیکرلری شریف حسین پاشا طرفندن سزه ، اوچنجیسی بنه مشارالیه طرفندن مقام صدارته یازلمش برر شفره ایدی . شفره‌لری شمدی کشیده ایتدیره‌جکم . علی بك بکا یازدیغی مکتوبده دیبورکه : « پدرمدن آلدیغم امر موجبنجه مجاهدینك فلسطینه سوقلری تأخر ایتمشدر . بناءً علیه بوراده بیهوده یره وقت کچیرمکدنسه مجاهدین ایله برابرمکه‌یه عودت ایتمکه قرار ویردم . ذات عالیلریله وداع ایتمه‌دن حرکت ایتمکه مجبور اولدیغمدن طولایی چوق متأسفم . قصوریمی عفو ایدیکز! » شریف حسین پاشانك شفره‌لرینی بالطبع اوقویه‌مادم . درعقب مجاهدینك قرارکاهنه برکشف قولی کوندردم ، اردوکاهده هیچ کیمسه‌لر بولونمیوردی . کرچه علی بك مکه‌یه عودت ایتدیکنی بکا یازمش ایسه‌ده حکومته صادق اولان عربان مشایخنك ویردکلری معلوماته نظراً معیتنده‌کی قوتی اوچ قسمه آییرمش وهر برینی مختلف استقامتلره

سوق ایتمشدر . بو آقشام اولمازسه یارین بهمه‌حال شمندوفر خطنه برتجاوز اجرا ایدلمسی وبوصورتله مدینه ایله سوریه آره‌سنده‌کی مواصله‌نك انقطاعی متعاقب تکمیل قوتلریله مدینه‌یه تعرض وضبطه تشبث ایته‌لری محقق ایمش .

بالطبع ویردیکیکز تعلیمات موجبنجه همان مدینه‌ده‌کی قطعاتك قوماندا‌سنی درعهده ایتدم . وشمدیلك هر دورلو احتماله قارشی هردورلو تدابیر تدافعیه‌یی اتخاذ ایتدم . بزی قوتسز براقامکزی رجا ایدرم . »

مدینه ایچون احضار ایدلمش قوتلرك درعقب یوله چیقارلمسنی امر ایتدیکمی واحوال حاضره‌یه کوره دها قوته احتیاج وارسه اشعار ایتمسنی فخری پاشایه بیلدیردکدن صوکرا شریف حسینك بکا و مقام صدارته یازدیغی شیفره‌لری حل ایتدیره‌رك اوقودم. شریف بکا یازدیغی تلغرافنامه‌ده، صدراعظم پاشایه یازدیغی تلغرافنامه‌ده: «بری غایت ملتفت ودیکری پك خشین افاده‌لرله مخابره ایدن ایکی رجل دولتك هانکیسنه اعتماد ایتمك لازم کله‌جکنی کسدیره‌مدیکندن، ایکی آی اول انور پاشایه یازدیغی تلغرافنامه‌ده‌کی اشعاراتندن برنتیجه استحصال ایدیلنجه‌یه قدر حکومتله هردرلو رابطه‌یی قطع ایتمکه مجبور اولدیغنی، سویلیوردی.

ملتفت دیدیکی رجل دولت بن ایدم. خشین دیدیکی‌ده انور پاشا ایدی . انور پاشا، اوغلی شریف علی‌نك مدینه محافظنه قارشی اتخاذ ایتدیکی مسلکك تعدیل ایدلمسی لزومنه دائر یکرمی کون قدر اول شریف حسین پاشایه برتلغراف یازمش ایدی. آ کلاشیلیوردی که اعلان عصیان ایچون هیچ بروسیله الده ایده‌مه‌ین شریف حسین بوندن استفاده ایتمك ایسته‌مشدی. بن کندیسنه یازدیغم شیلری اویله براسلوب مزینله یازییوردم‌که بونلری اوقویوبده بروسیلهٔ نزاع چیقارمه‌نك امکانی یوقدی . انور پاشانك مکتوبنده هیچ برلفظ خشین بولنمامقله برابر تعبیرات تعظیمکارانه اوقدر ابذال اولونمامشدی . ایشته شریف حسینك ایلك حمله‌ده استعمال ایتمك مجبوریتنده قالدیغی سبب اختلال !

شریف فیصل مدینه‌یه کیدرکن هر دورلو احتماله قارشی اکر یالکز بنم واقف اولمقلغم لازم کلن بعض خصوصات حقنده بنمله مخابره ایتمك ایسترسه استعمال ایدلمك اوزره کندیسنه برشفره مفتاحی ویرمشدم . اومفتاح ایله یازلمش برشیفره‌ده اوندن آلدم . بوشفره‌ده شریف فیصل عیناً شویله دییوردی :

« انشاالله قریباً تشرفزده شفاهاً عرض ایده‌جکم اسبابدن طولایی مجاهدینك سوریه‌یه تأخیر سوقلری پدرم طرفندن امر اولوندی . شو صوك زمانلرده جریان ایدن احوال صوك درجه‌لرده تأثراتمی موجب اولیور . بونلر برطرف اولمادقجه سزی کورمکه حجاب ایتدیکمدن برمدت ایچون مکه‌یه عزیمت ایده‌جکمی عرض ایدرم افندمز . »

نهایت ایکی اوچ کون صوکره مدینه‌نك اقسام شمالیه‌سنده خطه تجاوزله باشلایان عصیان شریف حسینك تشبثات جنایتکارانه‌سنی اظهار ایتدی .

بوندن صوكراكی حادثات صرف عاصیلرله عسكر آره‌سنده‌كی محارباته متعلق شیلر اولدیغندن خاطراتمه بونلری درج ایتمكه لزوم كورمیورم . حربك بدایتندن ۱۹۱٦ سنه‌سی حزیرانك ایكنجی كوننه قدر شریف حسین ایله جریان ایدن مخابراتمز كاملاً محفوظ اولدیغندن اونلری انشاالله وطنمه عودتمده آیریجه نشر ایده‌جكم . یالكز اختلالی مشروع كوسترمك ایچون شریف حسینك نشر ایتدیكی برایكی بیاننامه‌نك فرانسزجه ترجمه‌لرینی بودفعه ماندلشتامك كتابنده‌ده اوقودیغمدن بونلری تحلیل ایتمكی خاطراتمك مقصد تحریری نقطهٔ نظرندن موافق تلقی ایتدم .

ماندلشتامك كتابنك ۲٦۰ نجی صحیفه‌سنده فرانسزجه ترجمه‌سی مندرج اولان وعربجه اصلی الك منافقانه برادیبك پك بلیغ برنمونه‌سی بولنان ۲۵ شعبان ۳۳٤ (۲۷ حزیران ۱۹۱٦) تاریخلی ایلك بیاننامه‌سنده شریف حسین طرفندن تعداد اولنان اسباب اختلال بروجه آتی خلاصه اولونه‌بیلیر :

۱ — اتحاد وترقی فرقه‌سی موقع اقتداره كلدیكی كوندنبری [مشروطیتك تاریخ اعلانی اولان ۱۹۰۸ تموزینك ۲۳ نجی كوننندن بری دیمك ایستیور] مملكتی اوقدر فنا اداره ایتمش كه دولت برچوق اراضی ایله بوتون نفوذ وحیثیتی‌ده ضایع ایتمش .

۲ — بوسوء اداره یوزندن ظهوره كلمش اولان برچوق محاربات خارجیه اثناسنده اهالی، بالخاصه خطهٔ حجازیه اهالیسی اوقدر عظیم برفقر وسفالته دوچار اولمشلر كه اولرینك قاپولرینی بیله صاتمغه مجبور اولمشلر .

۳ — بونكله‌ده اكتفا ایتمه‌یه‌رك احكام اسلامیه‌یه رعایتدن صرف نظر ایتمشلر . مثلا استانبولده حكومتك وشیخ الاسلامك كوزلری اوكنده انتشار ایدن « اجتهاد » اسمنده‌كی بررساله موقوته فخر كائنات افندیمز حقنده احترامات معتاده‌نك قبول ایتمه‌یه‌جكی برلسان استعماله جرأت ایتمش .

٤ — عینی مجموعه شریعت اسلامیه‌نك وراثته عائد برفقره‌سنی تبدیل ایتمك لازم كله‌جكنه دائر مطالعه درمیانندن‌ده چكینمه‌مش ومال موروثه اركك وقادین وارثلرك متساویاً اشتراكی لازم كله‌جكی اجتهادنده بولونمش .

۵ — حربی وسیله اتخاذ ایده‌رك شام ، مدینه ویا مكه كبی شهرلرده اقامت ایدن عسكرلرك‌ده فك صیام ایده‌بیله‌جكلرینه دائر حكومت نشر فتوی ایتمش .

٦ — شریعت اسلامیه‌نك خلافته متعلق احكام منیفه‌سنی تغییر ایدرك حقوق خلافتی تحدید ایتدیكی كبی كندی باش مابینجیسیله خزینهٔ خاصه ناظرینی بالذات انتخاب ایتمك صلاحیتنی بیله ذات شاهانه‌دن نزع ایتمش .

۷ — نهایت یوزلرده‌كی ماسكه‌لر دوشه‌رك حكومتك انور پاشا ، جمال پاشا

وطلعت بكك يد انحصارنده اولديغى آكلاشلمش وبونلر دولتى ايستەدكلرى كبى ادارەيه كنديلرينى مأذون عد ايدرلرمش .

۸ — بونلرك الك بيوك مثالى اخيراً مكه قاضيسنه استانبولدن كلن برامرنامه ايمشكه بوامرنامه موجبنجه قاضى يالكز حضور محكمەده تحرير ايديلەجك وثائقى مدار استماع عد ايتمكه وعن الغياب بين المسلمين تحرير و تعاطى اولونەجق وثائقك حكمنى طوتمغه مجبورايديليورمش. وبوصورتله (سورة البكاره) نك حكمىقالديرلمق ايستەنيورمش .

۹ — ديكر برمثالىده امير عمرالجزايرى، امير عارف الشهابى ، شفيق بك المؤيد، شكرى بك العسلى ، عبدالوهاب [شريف هرنەدنسه بوذاتك « الانكليزى » لقبنى قوللانمق ايستەميور] توفيق بك الباسط ، عبدالحميدالزهراوى ، عبدالغنى العريسى ورفقاسى كبى ذوات معروفەيى برآنده اعدام ايتمش اولملرى ايمش .

۱۰ — يالكز بونكله اكتفا ايتمەمشلر . بونلرك قادين ، چوجوق واركك نەقدر اقربا و تعلقاتى وارسه كافەسنى تبعيد ، و بوتون اموالنى ياغما واملاكنى ضبط ومصادره ايتمشلر .

۱۱ — برادر مكرملرى اميرعبدالقادر الجزايرى الحسنى نك قبرينى ده پامال ايتمشلر.

ايشته شريف حسينك مبدأ تاريخ اختلالى اولان ۲ ـ حزيران ـ ۹۱٦ تاريخندن ۲۷ ـ حزيران ـ ۱۹۱٦ تاريخنه قدر يكرمى بش كون ظرفنده بيك مشكلات ايله تدارك ايدەبيلديكى اسباب اختلال .

شيمدى بوتون عالم اسلامك حسيات نجيبهٔ بى طرفانەسنه مراجعت ايديورم . برنجيدن سكزنجى يه قدر اولان مادەلر برحقيقى مسلمانك، شرافت ادعا ايدن برذاتك مقام خلافت اسلاميه عليهنه خروجنى ايجاب ايدەجك شيلرميدر ؟ چونكه شريف حسينك سبب خروج اولەرق تعداد ايتديكى طقوزنجى اوننجى و اونبرنجى مادەلر حقيقت حالده شريف حسينك انكليزلرله اتفاق ايچون مخابرەيه باشلاديغى تموز ۹۱۵ تاريخندن پك چوق صوكره واقع اولمش وبالخاصه شريف حسينك تشبثات اختلاليەسى نتيجەسى اولەرق دولتجه منافع عموميهٔ اسلاميەيى صيانةً اختيار ايدلمش تدابير مانعه جملەسندن بولنمش اولملريله شريف حسينك بونلرى سبب اختلال اولەرق تعداد ايتمكه حقى يوقدر .

مكهٔ مكرمەده منتشر « القبله » غزتەسنك ۱۹۱۷ سنەسى نسخەلرندن برنده شريف حسينك بر مكتوبنى كورمشدم . اليوم نزدمده بولنمديغى ايچون معالتأسف عيناً بورايه درج ايدەمديكم بومكتوبده شريف حسين امراى عربدن اسمنى ويرمديكى بر ذاته خطاباً ديبوركه :

« بز تحریرالعرب امل مقدسنی امارت مکرمه‌یه تعیین ایدلدیکمز زماندنبری تعقیب ایدییورز . بواملك حصولی ایچون امرای عربله آره‌مزده دائما برحسن موالست تأسیسنه چالیشمقدن خالی قالمادق . عسیر سفریمز اثناسنده‌کی افعالمز وتورکلرك امیر ابن‌السعود علیهنه تشویق ایتدکلری امیر ابن‌الرشیدك حرکات تجاوزکارانه‌سنه مانع اولمق اوزره اوغلمز عبدالله قومانداسیله سوق قوت ایدیشمز بومساعیمزك درجه‌سنی اظهاره کافیدر والخ ... »

ایشته انطاق حق بوکا دیرلر . فی‌الحقیقه کندی اعترافی وجهله شریف حسین امارته تعیین ایدلدیکی کوندنبری « خروج علی‌السلطان » آمالنی بسلیوردی . بوتون حجاز والیلری امیرك بونیتنی آکلایور واستانبوله یازییوردی . هله وهیب پاشا بوخصوصده پك‌مصر بولنیوردی . لکن شریفك عزل وتبدیلی ایچون لااقل ایکی فرقه‌نك مکهٔ‌مکرمه‌یه کوندرلمسی لازم‌کله‌جکنی ایلری‌سوردیکندن بالقان محاربه‌سندن صوکرا عربلرله آکلاشمغی داخلی پولتیقه‌سی ایچون دها موافق تلقی ایدن حکومت یکیدن برچوق قیل وقالی وسوء تفهماتی موجب اولمسی محتمل اولان بویله رادیقال بر قرار آلمقدن توقی ایله‌مشدی .

حرب عمومی‌یه داخل اولدقدن صوکرا ایسه بالخاصه بن‌امیره بروسیلهٔ اختلاف واختلال ویرمه‌مك ایچون اوقدر صرف مساعی ایتدم‌که بو مساعیمك درجه‌سی کندیسیله بر سنه‌دن زیاده امتداد ایدن مخابراتمی نشرایتدیکم زمان بالکلیه تظاهر ایده‌جکدر .

سوریه اشرافندن بعضیلرینك اعدامنی شریف حسین برکبیره اوله‌رق کوستریور کرچه بواشخاصك سبب اتهاملری ایچون وثائقی « سوریه مسئله‌سنك حقیقتی » اسمنده‌کی قرمزی کتابده نشر ایتمش ایسه‌مده بووثائقدن بعضیلرینی بورایه‌ده درج ایتمکی فائده‌لی تلقی ایتدم :

شام فرانسز قونسلوسخانه‌سی

١٥ کانون‌اول ١٩١٣

خلاصه‌سی :

بعلبکدن « نحله مطران » پاشا حقنده

موسیو بومپار جنابلرینه

روم قتولیك کلیساسنه مربوط وبعلبکك صاحب نفوذاهالیسندن بری‌اولان« نحله مطران » پاشا کچن هفته اورته‌سنده بنی ایکی کره زیارت ایتدی . «نحله مطران»پاشا بوندن ایکی‌اوچ سنه مقدم پارس‌عثمانلی سفارتی کاتبلکنده مستخدم ایمش؛بومناسبتله

بزم سیاسی سیمالریمزدن پك چوغنی طانیور. پاشا «اتحاد وترقی» جمعیتنه انتسابی اولمقله برابر جمعیتله پك علاقه‌دار اولمدیغنی بکا اعتراف ایتدی ؛ علاقه‌سزلغی اودرجه‌که ، بنده‌کزه [اتحاد وترقی جمعیتنك سیاسی افلاسندن ، کنج تورکلرك خودبینلکلرندن] بحث ایتدی .

پاشا آرقداشلرندن برینك جهت عدلیه‌جه اولان ایشنی برای تسویه شامه عزیمتندن بالاستفاده بنی زیارت ایتدی ، برابر بولندیغمز مدت ظرفنده ـ وصورتله ادارهٔ کلام ایدییوردی :

— سبب زیارتم ، لبنان وسوریه‌نك مستقبل حاملرینی مستفید ایده‌جك برمسئله حقنده (فرانسز رئیس حکومتنك اعلان ایتدیکی کبی) کوروشمکدر .

دوام ایله :

— حال مدافعه‌یه غیرصالحدر . بعلبك وبقاع وادیسنی لبنانه الحاق ایتدیرمکه قرار ویردك . اساساً بواراضی تقسیمات جغرافیه نقطعهٔ نظرندن لبنانه عائددر. فقط مقصدمزی تأمین ایچون فرانسز حکومتنك حمایه‌سنه احتیاجمز واردر . مسلمان ، خریستیان بوخصوصده هپمز متفقز ، ممانعت عثمانیه‌یه قارشوده طرز حرکتمز مقرردر. بعلبك اهالیسنك برقسمی بزم چته‌لریمزدر، وشهر غیرقابل توصیف برموقعه‌مالك بولنمقده‌در: سوریه وداخله کیدن یوللرك اناختاری .

شیخ متوالی اسعد بك حیدر . مملکتمزك الك نفوذلی انسانی. « عبدالغنی الرفاعی » مسلمانلرك باشی وبن ، ـ ترکیا ایسته‌سین ایسته‌مه‌سین ـ مملکتمزی لبنانه الحاق ایتدیرمکه قرار ویردك . لبنانه عائد مسائل ایله اشتغال ایدن موسیو (قوژه) ایله بوخصوصده کوروشمك اوزره بیروته کیتمکی آره‌مزده قرارلاشدیردق ؛ فقط بعلبك منطقه‌کز داخلنده اولدیغندن کرك اسعد بك وعبدالغنی وکرك نامه ، سزی مسئله‌دن خبردار ایتمکی بروظیفه عد ایتدم .

« محله مطران » پاشانك افاداتی اوکنده‌بن غایت احتیاطلی داورانمقله‌برابر کندیسنه قارشو صوك درجه ملتفت بولندم . فقط مومی‌الیه‌برایکنجی دفعه بنی زیارته کله‌رك فرانسه‌یه قارشو یکیدن حسیاتی دوکدی ، ومملکتی داخلنده هرحانکی برایش ایچون اولورایسه اولسون أمریمه آماده بولندیغنی بیان ایتدی . »

بیروت فرانسه جنرال قونسولاتوسنك سفارت ونظارته مرسل
۱۸ مارت سنه ۹۱۳ تاریخلی ترجمه‌سیدر

عربجه «الصلاح» غزته‌سی مدیری موسیو زینیه طرفندن امضا صاحبلری نامنه

اولەرق ویریلن بیاننامەیی فائدۀسیاسیەسنە بناءً لفاًتقدیمە مجبوریت کوردم. بو بیاننامە سوریە ایچون سوریەلی اصلاحجیلر قومیتەسنك خرستیان اعضالرینك موافقتیلە تنظیم ایدلمشدر. بوخصوصدە نظارتە برقاچ دفعەلر معروضاتدە بولنمشدم. صاحب امضالر بونلرك الکایلری کلنلرندندر. بونلردن اووقات موسیو پیرطراد ایلە اشبو قونسولاتو ترجمانی موسیوتونی اورتودوقس، موسیو زینیە ایلە اصحاب املاکدن ارقش روم قاتولیك، اصحاب املاکدن موسیو هانی مارونی، دوقتور ثابت پروتستاندر. بونلرك هم مذهبلری نامنە ویردکلری مکتوبدە سوریە خریستیانلرینك آرزولرینی وفرانسەیە اولان رابطەلرینی بیلدیرمشلردر. »

بیروت : ۱۲ مارت ۱۹۱۳

بیروتدە سوریە فرانسە قونسلوسی موسیو قوژە جنابلرینە

« جنرال قونسلوس افندی.

زیردە واضع الامضا، بیروت ولایتی ایچون براصلاحات پروژەسی تنظیم ایتمك اوزرە بتون جماعتلر طرفندن انتخاب اولنان هیئت عمومیەنك اجراآت قومیتەسی خریستیان اعضالری، فرانسەیی عثمانلی خریستیانلرینك حامیسی وسوریە خریستیانلرینك وطن متخذی عد ایتدکلرندن مطالعات آتیەیی فرانسەنك سوریە قونسلوسنك نظر عاطفت کسترینە عرض ایلە کسب شرف ایدرلر :

اولا : عثمانلی خریستیانلرینك وضعیتی،
ثانیاً : اجراآت قومیتەسی طرفندن تنظیم ایدیلن اصلاحات پروژەسی،
ثالثاً : سوریە خریستیانلرینك آمال ومطالبی.

بومطالعاتك فرانسز حکومتنە تبلیغی ایلە اعمال نفوذ ایلمسنی جنرال قونسلوسندن رجا ایدرلر.

عثمانلی خریستیانلرینك وضعیتی — ممالك عثمانیەدەکی خریستیانلرك وضعیتی هرزماندە حزین وآجیقلی ایدی. بووضعیت بالقان حربی وتورکلرك هزیمتی نتیجەسی اولەرق اولا ویرکولرك تزییدی، ثانیاً مسلمان تعصبنك تشددی، ثالثاً سوریە خریستیانلرینك مهاجرتە تشویقلری صورتیلە کسب وخامت ایتمکە باشلامشدر.

۱ — ویرکولرك تزییدی : تورك حکومتی اوروپادە غائب ایدیلن ولایتلرە ترتب ایدن تکالیفی آسیا ولایتلرینە تحمیلە توسل ایدەجکدر وحتی شمدیدن ایتمشدر. بناءً علیه

تورك اداره‌سنك ويركولرك طرح وجبايتی خصوصنده‌كی طرفكيرلكی ، جور وجفاسی طانيانلر بويكی يوكك بالخاصه خريستيان اهاليه تحميل اولنه‌جغندن شبهه ايتمزلر .

٢ — مسلمان تعصبنك تشددی : مسلمان تعصبی تورك پولتيقه‌جيلرينك النده قيمتلی و كناهدن مصون بر عامل‌در . بونلر دكلميدركه صوك بالقان حادثاتی اثناسنده بو تعصبدن جر منفعت ايتمشلردر . بوندن شو دوغرو نتيجه چيقار : بالقان حربی مسلمانلرجه بر حرب دينی ، بر اهل صليب محاربه‌سی ، صليبك هلاله ، خريستيانلغك اسلاميته قارشی اتحادی اوله‌رق تلقی ايديليور . بونك ايچون مسلمانلر ، خريستيانلرك ممالك عثمانيه‌ده‌كی موجوديتلرينی ، انحطاط وانهزامك سبب اولی ظن ايدييورلر . مسلمان ذهنيتی ، عثمانلی خريستيانلرينی امپراطورلغك اوزرينه چوكن فلاكتك سبب اصليسی دشمن اصلی اولارق قبول ايدييور . خريستيانلر جور وجفايه وغدارلغك هر صورتنه معروضدر . بو غدارلق مداخلهٔ اجنبيه‌يی دعوت ايده‌جك كبی آچيق و آشكار اولميوب قپالی ومستور بر غدارلقدركه بونكله تورك اداره‌سی احراز تفوق ايدر وقوانينك مساعد تفسير اولمسی كنديلرينه قيمتلی بر ياردمجيدر .

٣ — سوريه خريستيانلرينك مهاجرته تشويقلری : بالقان حربنك ابتداسندن بری ماكدونيا وتراكيا مسلمانلرندن بيوك بر قسمی سوريه‌يه وبيروته هجرت ايتمشلردر . چوغالمغه يوز طوتان بو حركت طبيعيدركه قوت عموميه ايله تشجيع ايدلمشدر . بوندن شو نتيجهٔ مهلكه چيقاركه خريستيانلرك ضررينه اوله‌رق سوريه‌ده‌كی خريستيانلرك موازنه‌سی قطع ايدلمش اولور . بونلر ذاتاً دينلری اعتباريله آمر مطلق وصاحب كل اولدقلرندن عددلرينك لزومسز بر صورتده تزايدی بو آمريتی آرتديره‌جقدر . سوريه خريستيانلری ذاتاً شو وضعيتدن متأثر اوله‌رق بر چوقلری آمريقايه هجرت ايتمشلردركه احوال مذكوره ايكی باشلی بر هجرته سببيت ويرمشدر : مسلمانلرك سوريه‌يه ، سوريه خريستيانلرينك آمريقايه هجرتلری ، نه‌قدر آزدوام ايدرسه ايتسون بو ، سوريه‌ده خريستيان عنصرينك قيصه بر مدت ظرفنده انقراضيدر .

اصلاحات پروژه‌سی — اوزمانلر رئيس وكلا بولونان موسيو پوآنقاره‌نك نطقنك ايرتسی كونی‌كه بو نطقنده اوممتاز رجل حكومت توركيانك آسيا ايالتلرنده اصلاحات اجراسنه دعوت ايدييوردی ، تورك حكومتی كندی اختياريله ولايتلرنده اصلاحات اجراسنه آماده بولونديغنی بيلديرمش ووالبلری اهاليه اصلاحات پروژه‌سی تنظيم ايتديرلمكه دعوت ايله‌مشدر . خريستيانلر تجربهٔ ماضيه‌يه بناءً حكومتك صداقتنه نه‌درجه‌يه قدر اعتماد جائز اوله‌جغنی بيليورلردی . بو اصلاحات پروژه‌سی ، كونك برنده اوروپاجه توركيادن بعض اصلاحات اجراسنه دائر واقع اوله‌جق تكليفی لدی الحاجه عقيم براقديرمغه ياراية‌جقدی . توركيا كويا اهالی طرفندن تنظيم ايديلن وحقيقت حالده

كندی طرفندن تلقين ايديلن اصلاحات پروژه‌سنده قاچاماق يوللری بوله‌رق اوروپاجه طلب ايديلن اصلاحاتی رد ايده‌جك و بو مطالبك دوغريدن دوغری‌يه اهاليجه تنظيم ايديلن اصلاحات پروژه‌سنده موجود اولمديغی ادعاسنده بولنه‌جقدر. بونكله برابر بيروت خريستيانلری مسلمانلرله برابر اصلاحات پروژه‌سنك تنظيمنه اشتراك ايتمكه موافقت ايتمشدر. بونك ايكی سببی واردر: اولا؛ حكومت عثمانيه‌يی قيمت حقيقيه‌سی وارمش كبی كوسترمك ايسته‌ديكی پروژه مسئله‌سنده شاشيرتمق. ثانياً؛ بو پروژه‌يه اقسام اداره‌نك هر برينی اوزرينه اوروپا قونترولی وضع ايتمك اساسنی ادخال ايتمك. بردفعه بو اساس بتون اعضالرجه قبول ايديلنجه بتون اهاليجه اوروپانك ياردمی اولمدقجه توزكياده اصلاحات اجراسنك قابل اولمديغی صورتنك غيرقابل رد وجرح اوله‌رق قبول ايدلمسی صورتيله تأسس ايده‌جكدر.

سوريه خريستيانلرينك آمال ومطالبی. — اصلاحات كرك اوروپانك ياردميله وكرك ياردمی اولمقسزين تطبيق ايدلديكی فرض اولنسه بيله بوجهت حل سوريه خريستيانلرينك حقيقی آرزوسنه تقابل ايتمز. بونلر فسخ اولنه‌مز صورتده فرانسه‌يه مربوط اولوب فرانسه‌نك دها ومدنيتنك حيرانی بولندقلرينی هيچ برزمان اونوتامايه‌جقلردر. بدبختلق كونلرنده‌كی شفقت واهتمامنك منتداريدرلر.

سوريه خريستيانلرينك بيوك املی سوريه‌نك فرانسه طرفندن ضبطيدر.

بو بويله اولمق اوزره زيرده وضع الامضا اعضالر بيروت خريستيانلری نامنه حركتله سوريه نظامنامهٔ سياسيسنه موافق كله‌جك امورحلك على الدرجات مرجح اولان بروجه آتی صورتده اوله‌جغنی اخطار ايدرلر.

١ — سوريه‌نك فرانسزلر طرفندن ضبطی (استيلاسی)

٢ — فرانسه‌نك فعلی حمايه ومراقبه‌سی آلتنده بيروت ولايتنه مختاريت كامله ويرلمسی.

٣ — هر ايكيسی‌ده فرانسه‌نك فعلی حمايه مراقبه‌سی آلتنده اوله‌رق بيروتك لبنانه الحاقی.»

امضالر:

ميشل تونی — يوسف هانی — پيرطراد — ايوب ثابت

رزق‌اه — خليل زينيه

[*] بو وثيقه‌لری دقتله اوقويانلر عربلری حمايه‌پرده‌سی آلتنده فرانسه حكومتنك سوريه‌يی اشغال ايچون نه‌قدر بيوك مساعی صرف ايتديكنی اكلامقده قطعياً مشكلات چكمزلر ظن ايدرم. انكليزلرك عراق ايچون، فلسطين ايچون بسله‌دكلری آمالی،

[*] ديكر وثيقه‌لر كتابك نهايتنه ذيل اولنمشدر.

رجا ایدرم ، حرب عمومیدن اول بیلمه ین کیمسه وارمیدی ؟ بو انکلیز آمالندن تجاهل ایچون انسانك یافی الحقیقه بینسز ویاخود وجدانی صاتمش اولمسی ایجاب ایدر .

فرض محال اوله رق شریف حسین ، مقام خلافت علیهنه قیام ایچون انکلیزلرله مخابره یه باشلادیغی تموز سنه ۹۱۵ تاریخنده بوفرانسز آماله واقف دکلدی ده انکلیزلر کندیسنه مرسین وآطنه دن موصله قدر اولان خطك جنوبنده کی بوتون عربستان شبه جزیره سی اوزرینه قوریله جق برسلطنت عظیمهٔ عربیه وعد ایتدکلرندن وتورك سلطنتنك انقراض قطعیسنه ایسه بالکلیه قانع اولدیغندن تورکك ییقلدیغی آنده عربی قالدیرمق صورتیله عالم اسلامه برخدمت مبجلهده بولنمق املیله اختلاله قرارویرمشدی .

عبا سیر هنری ماقاهونك ۲٤ تشرین اول ۱۹۱٦ تاریخلی جوابنامه سی کندیسنی ایقاظ ایتمکه کافی کلمه دیسه سوریه ده اجرا ایتدیردیکم اعداملری متعاقب نشرایتدیکم وثیقه لر — که هر بری فرانسز آمالنی اثبات ایچون یکدیکرلرندن بلیغ برر حجت قاطعه عد اولونه بیلیرلر — نظر دقتی جلب ایتمه دیلرمی ؟ ایشـله مك اوزره اولدیغی جنایتك بویوکلنی اثبات ایچون دلائل کافیه عد اولونه مادیلرمی ؟ سیر هنری ماقاهون مذکور ۲٤ تشرین اول ۱۹۱٦ تاریخلی جوابنامه سنده لبنان ایله سوریه نك بعض اقسام ساحلیه سنك بك ده عرب عد اولونه مایه جغی باخصوص سوریه نك بعض اقسامی حقنده فرانسه نك درمیان ایتدیکی مطالبی قبول ایتمه مك انکلتره ایچون ممکن اولامایه جغنی دها اوزمان بیان ایدییوردی که بوندن نه مقصد اولوندیغی پك اعلا آکلاشیله بیلیردی . عراقی تورکلرك الندن آلدقدن صوکرا انکلیزلرك بونی عربلره بخش واحسـان ایده جکلرینه احتمال ویرمك ایسه منحصراً برحرص سلطنتدن ایلری کلمیورسه برعمای سیاسیدن بشقه برشیئه حمل اولونه ماز .

شریف فیصلك سـوریه ده اردو قرارکاهنده بولوندیغی زمان بونلری کاملاً کندیسنه سویله مش وعربلرك تورکلردن آیرلدقلری کون انکلیز و فرانسزلرك تحت اسارتنه دوشه جکلرینی وخلافت اسلامیه نك بالکلیه قدرتدن ساقط اوله جغنی آکلاتمش ایدم .

ایشته شیمدی حرب عمومی بیتدی وانکلیزلر شریف حسینك اختلالی سایه سنده فلسطینده تورك اردوسنی تماماً مغلوب ایدرك سوریه وفلسطینی کاملاً اشغال ایتدیلر . باقالم ممالك اسلامیه نه منظره ارائه ایدییور ؟

خلیفهٔ اعظم عمرالفاروقك ملك اسـلامه برهدیهٔ کزینی اولان قدس شریفك کائن اولدیغی فلسطین قطعه سنی انکلیزلر ابدیاً اللرنده بولوندیره رق اوراده بر یهودی حکومتی طاسلاغی وجوده کتیرمك ایستیورلر .

اسکی لبنانه طرابلس شـام ، وبیروت ، صیدا وصور شهرلریله بعلبك وبقاع

قضالرینك علاوه‌سی صورتیله بویوك لبنان نامی ویرمك ایسته‌دكلری ساحه‌یه فرانسزلری یرلشدیریورلر. بوتون خطهٔ عراقیه‌یه‌ده انكلیزلر تصاحب ایدییورلر. خطهٔ حجازیه‌یی مستقل برحكومت طانیمق صورتیله بوعمومیتدن آییردقدن صوكره شام، حما، حمص وحلب شهرلرینی محتوی طولانی برساحه‌ده ینه فرانسز حمایه‌سی آلتنده برعرب امارتی وجوده كتیرمك نیتنده بولنیورلرسه‌ده فرانسزلر بوكاده راضی دكللر.

شریف حسینك اختلالندن استحصال ایتدكلری منافع عظیمه‌یه نه‌درجه‌یه قدر منتدار اولدقلرینی اثبات ایچون ایسه وقتیله كندیسنی « بیوك امیر » و (حامیٔ عرب) وسائره كبی عنوانلرله توقیر ایتمش اولان معهود « سوریه مركز قومیته‌سی » رئیسی شكری غانمك ۱۲ تشرین‌اول ۱۹۱۹ تاریخلی فیغاروده نشر ایتدیكی باش مقاله‌یی زیره عیناً درج ایدییورز. [*]

بومقاله‌دن آكلاشیلیوركه بركون حجاز قرالی شریف حسینك شام، حما حمص وحلب شهرلری اوزرینه هیچ برحق تملك ادعاسی شایان التفات كورلمیور وكندیسیله اوغلی فیصل الكعادی انسانلر منزله‌سنه ایندیریلیور. وبرادر مكرم نامی ویردیكی امیرعبدالقادرالجزایری الحسنی‌نك خفیدی امیرعبدالقادری اخانهٔ اولدیرتمش اولمقله اتهام ایدییور. برانكلیز غزته‌سنده اوقودیغم برمقاله ایسه شریف حسینك الآن انكلیز پاره‌سیله مكه‌ده ادارهٔ امور ایتمكده اولدیغنی اعتراف ایدییوركه خطهٔ حجازیه‌نك معلوم اولان احوال ارضیه واقلیمیه‌سنه كوره بونك الی‌الابد بویله دوام ایده‌جكنه هیچ شبهه یوق.

بوحاله‌نظراً شریف حسینك اختلالی سایه‌سنده بركون « خادم‌الحرمین‌الشریفین » انكلیز قرالی حشمتلو بشنجی ژورژدن بشقه كیمسه دكلدر ظن ایدرم.

پك آشكاراوله‌رق كوریلیوركه انكلیزلر شریف فیصلی شام، حما، حمص وحلب شهرلرندن تشكل ایده‌جك اولان عرب‌حكومتنك امیری نصب‌ایتمكله آتیاً اوورالره‌ده وضع ید ایتمك چاره‌سنی آرایه‌جق وبو صورتله مراكز عظیمهٔ اسلامیه‌نك كافه‌سنی اللرینه كچیرمش اوله‌جقلردر.

ایشته شریف حسینك اختلالندن طولایی عالم اسلامك باشنه كلمش اولان فلاكتلرك منظرهٔ حقیقیه‌سی! یكدیكری علیهنه حكومات خرستیانیه ایله اتفاق ایدن اندلس رؤسای عربینك شوكت اسلامیه‌یه ایندیردكلری ضربه، شریف حسینك خلافت اسلامیه‌یه ایندیردیكی بوضربه‌یه نظراً پك خفیف قالیر.

هله معاذالله « نعتحتحن القسطنطنیه ... » حدیث شریفیله خلافت اسلامیه ایچون برمركز طبیعی اولدیغی اشارت بیوریلان استانبولده اوروپالیلرك شمدی تصور ایتدكلری كبی «جمعیت‌اقوام» نامی ویریلان هیئت‌دولیه‌نك اداره‌سی آلتنه ویریله‌جك

[*] مقاله عیناً كتابك صوكنه ذیل ایدلمشدر.

اولورسه شریف حسینك اثر اخانتکارانه‌سی تکمل ایتمش اولور .

« سز حرب عمومی‌یه کیرمه‌مش اولسه ایدیکز بونتیجه‌لر ظهوره کلمزدی ! » دیه‌جك اولانلره یسه « بزحربه کیرمه‌مش اولسه‌ایدك بونتیجه‌لرینه تحصل‌ایده‌جکدی. زیرا فرانسز وانکلیز وروسلرك آمال استیلاسی شمدی طوغمش دکل عصرلردن بری تعقیب ایدیله کلمکده بولنمشدر . بناءً علیه حرب عمومیدن غالبیتله چیقاجق اولان بواوچ دولت مسکین و عاجز انسانلرك مالنی پایلاشیر کبی بزم مملکتمزی پایلاشه‌جقلردی . اوزمان ایسه بز « امانةاللهی بلامدافعه عاصیلره ویرمش اولمق ذلت و حقارتنی قبول ایتمش اوله‌جقدق » جوابنی ویریرز .

انشاءالله بوركار مصطفی‌کمال پاشانك اداره‌سی آلتنده توسل ایتدکاری صوك حرکت‌ملیه‌لری سایه‌سنده کندی‌مملکتلرینی، عظمتلی استانبوللری وکوزل‌ازمیرلریله برابر قورتاره‌جقلر وبوحدود طبیعیه داخلنده ملتلرینك رفاهنی، مملکتلرینك عمرانی کافل تدابیره توسل ایده‌جکلردر . خاقان معظملری‌ده ینه اقطار اسلامیه‌ده ساکن اهل اسلامك طلب واصرارلریله مقام‌خلافتی اشغال ایده‌جك وربع مسکونده‌ساکن اسلامك مرجع دینیسی اوله‌جقدر .

شریف حسینك اخانتنه قربان اولان اقطار عربیه اسلاملرینك مظهر استقلال وحریت اوللرینه ایسه بوتون قلبمزله دعاخوان اوله‌جق واونلرك درد والملرینی کندی درد والممز کبی تلقی ایدرك نشئه وسرورلرندن حظ دویاجغز .

اعاشه

کرك اردونك وکرك اردو منطقه‌سی داخلنده بولنان اهالینك اعاشه‌سی ایچون اتخاذ ایتدیکم تدابیردن خاطراتمده هیچ بحث ایتمك بیله ایسته‌مدیکم بومباحثی تعلقی حسبیله دردنجی اردونك تاریخ حربنه درج ایتمکی ترجیح ایتدیکم حالده سوریه وبالخاصه لبنان اهالیسنی قصداً آچلقدن اولدورمش اولدیغمه دائر حرب اثناسنده علیهمده برچوق یالان حوادثلر نشر ایدلمش وبالخاصه ماندلشتام ، کتابنك پك مهم برفصلنی بوکا حصر ایتمش اولدیغندن اك نازك حسیاتمی رنجیده ایدن بو تزویراتی رد وجرح ایچون بوراده بعض حقایقی ذکر ایتمکی مناسب کوردم .

سوریه‌یه کلدیکم زمان ۱۹۱٤ سنه‌سی موسم حصادی کچمش مستحصللر فضله حاصلاتی قسماً تجاره صاتمش وقسماًده انبارلرینه قویمشلردی . اعشار حاصلاتی ایسه‌کاملاً اردواحتیاجاتنه تخصیص‌اولونمشدی. اوسنه‌سوریه‌نك برکتلی سنه‌لردن‌بری اولدیغی ایچون کرك اردونك و کرك اهالینك احتیاجاتنه کافی ذخیره موجود بولنیوردی .

شوقدر وارکه جبل لبنان ایله فلسطینك استحصالاتی، اهالیسی اداره‌یه کافی اولمادیغندن بورالره حوران وحمص وحماطرفلرندن ذخیره نقلی اقتضا ایدییوردی. معلومدرکه صلح زمانلرنده داخلدن اجرا ایدیله‌جك نقلیات مصارفی خارجدن لبنان وفلسطین سواحلنه اجرا اولنان نقلیات مصارفنه فائق اولدیغندن علی العاده سنه‌لرده سوریه‌نك بو اقسامی خارجدن ادخال اولنان ذخائر ایله اعاشه اولنور. حوران، حمص، حما وحلب کبی استحصال مراکزینك فضلهٔ حاصلاتی بالعکس اخراجاته تخصیص ایدیلیوردی.

حرب اثناسنده ایسه ادخالات واخراجات بالطبع ممکن اوله‌مایه‌جغندن جبل لبنان ایله فلسطینك اعاشه‌سی ایچون مراکز استحصالیه‌دن برچوق ذخائرك بورالره نقلی ضروری کورونیوردی.

استحصال مراکزینك اکثریتی سوریه ولایتنه تابع بولنیوردی. جبل لبنان اهالیسنك قحطدن تحفظ ایچون اشبو مراکزدن کلیتلی ذخیره مبایعات وسوقیاتنه باشلامش اولملری سوریه ولایتی داخلنده فیئاتك یوکسلمه‌سنی انتاج ایتمش وبوتون سوریه‌نك اك غلبه‌لك شهری اولان شامده اتمکك فیئاتی یوکسلمش ایدی. آتیاً بوفیئاتك دها زیاده ترقی ایده‌جکنی نظر دقته آلان مجلس ادارهٔ ولایت ١٩١٥ سنه‌سی کانون ثانیسنه طوغری سوریه ولایتندن جبل لبنان وفلسطینه ذخیره اخراجاتی منع ایتمکه قرار ویرمشدی. بوقراردن اهالینك، لبنان وقدس متصرفلریله بیروت ولایتنك شکایتی اوزرینه خبر آلدم.

ولایتلرك امور ادارهٔ ملکیه‌لرینه مداخله‌یی آرزو ایتمه‌دیکمدن یالکز بوقرارك پك فنا نتیجه‌لر ویره‌بیله‌جکنی ودیکر والیلر ومتصرفلرله برلشه‌رك بوکا برچارهٔ حل بولونمه‌سنی سوریه ولایتندن رجا ایتدم. فقط کوریوردم‌که قرارکاهك بولندیغی قدس سانجاغی اهالیسنك احتیاجاتی کوندن کونه آرتیور وجبل لبنانده ایسه احتیاجات داها شدید بردرجه‌یه واصل اولیوردی.

اساساً اخراجات ممنوعیتندن پك زیاده فائده کورولمیوردی. زیرا قاچاقجیلر غایت ماهرانه تدابیره مراجعت ایده‌رك حوراندن لبنانه و کرك سنجاغندن قدسه حبوبات قاچیره بیلیورلردی بناءً علیه بورالرده ذخیره‌نك مقداری آز اولمامقله برابر قاچاق اشیا اولمق اعتباریله فیئاتی یوکسك بولنیوردی فیئات یوکسکدی دییورسه‌م هرحالده کیلوسی ایکی اوچ غروشی تجاوز ایتمیوردی. بوعرض ایتدیکم احوال ١٩١٥ سنه‌سی ایلك بهارینه قدر بویله‌جه دوام ایتمشدی.

علی العموم فلسطینده موسم حصاد نیسان نهایتنده باشلار. بناءً علیه بوموسمده فلسطینك ذخائری موجود، واهالی احتیاجاتی مبذولاً تدارك ایده‌بیلیر. فقط حاصلاتك مقدار عمومیسی اهالیٔ محلیه‌یی انجق یدی سکز آی اداره ایده‌بیلیر واوندن صوکرا خارجدن جلب ایتمك مجبوریتنده‌درلر.

سوریه ولایتنك موسم حصادی ایسه آنجق تموز ابتداسندن باشلار . بناءً علیه سوریه ولایتی مجلس ادارەسی ولایت موسم حصادینك حلولنه قدر ممنوعیتی رفع ایتمەمکدە اصرار ایدیوردی .

تام نیسان اواسطنده هیچ دە بکلەمەدیکمز برفلاکت عظما قارشوسنده قالدق. بوتون سوریەیی اویله مدهش بر چکرکه استیلا ایتمش ایدی‌که مایس ویا حزیران نهایتنده علی‌العموم سوریه داخلنده یاپراقلری چکرکەلر طرفندن ییەمش برآغاچ وبر چوق محللردە هنوز باشاقلانمامش اولان حبوبات چکرکەلرك معروض حرص اشتهاسی اولمشدی.

بوفلاکت طبیعیه بوتون امیدلری آلت اوست ایتمش وبوسنەیی ناصل کچیرەبیلەجکمزی دوشونمکه باشلامشدق. حلب واطنه ولایتلری اعشاریله فضله حاصلاتی اوصیرەدە بشقه اردولرك احتیاجاتنه تخصیص ایدلمش اولدیغندن بوتون دردنجی اردو ایله سوریه وبیروت ولایتلری وجبل لبنان و قدس سنجاقلری و فضله اولەرق مدینه و حوالیسنك اعاشەسی سوریەنك داخلی استحصالاتنه مفتقر قالمشدی . اکر چکرکه بلاسنه معروض قالمامش اولسه ایدك اتخاذ اولونەجق تدابیر مخصوصه سایەسنده استهلاك مرکزلرینی متمادیاً بسلەمك امکانی بلکه بولەجقدق . فقط حاصلات عمومیه سنهٔ سابقەنك آنجق نصفنی تجاوز ایدەبیلیوردی .

استانبولك امری موجبنجه اعشار ایله اعشارك بر فضلەسی اردو اعاشەسنه منحصردی . یعنی حاصلات عمومیەنك ربعی اردویه عائد بولنیوردی . ویردیکم امرلر موجبنجه بو اردو استحقاقی هر طرفده اردو انبارلرینه قونولمغه باشلادی . وایلول نهایتنه قدر بو معامله اکمال اولوندی .

بر اجتماع عقد ایتمش اولان والیلرله متصرفلر ایسه حاصلات عمومیەنك بویوك شهرلرله لبنانلیلر آرەسنده نه صورتله تقسیم ایدلمسی مناسب اولەجغنه دائر مقررات مخصوصه اتخاذ ایتمشلردی . اولا سوریه ولایتندن حبوبات اخراجی ممنوعیتی رفع اولونمشدی . ثانیاً والیلر یکدیکرە معاونت اساسی دائرەسنده متخذ تدابیرە رعایت ایدییورلردی . فقط اساساً ذخیره مقدارینك احتیاجات عمومیه‌یه نظراً نقصان اولمسی بو تدابیردن منتظر فوائدی تأمینه مانع اولیوردی .

١٩١٥ موسم شتاسی اثناسنده اردو انبارلرندن کرك شام وکرك بیروت و قدس بلدیەلرینه وکرك جبل‌لبنان متصرفلغنه و بالخاصه مارونی پطریقیله بالعموم مارونی کلیسالرینه پك چوق معاونتلردە بولوندم . فقط بالفعل اعاشه اموریله هنوز اردو اشتغال ایتمیوردی .

١٩١٦ سنەسنك موسم حصادینك تقربنه یعنی مذکور سنەنك مارتنه قدر احوال بو صورتله دوام ایتدی . اوسنه اعاشهٔ عمومیه ایشنه اردونك مداخلەسنی مناسب تلقی ایتدم . و عمومی بر تدابیر اتخاذ ایتمك اوزره سوریه و بیروت وحلب و اطنه

واليلريله جبل‌لبنان و قدس متصرفلرینی قدسـده اردو قرارکاهنه دعوت ایتـدم . شام ، بیروت ، قدس ، حلب ، و اطنه کبی بیوك شهرلرله جبل‌لبنان سنجاغی اهالیسی اعاشه‌سـنك تأمینی ایچون بر سنه ظرفنده نه مقدار ذخیره‌یه احتیاج اولدیغنی تخمین وبوکا اردونك احتیاجنی‌ده علاوه ایتدك . مستحصل ولایتلرك حاصلات عمومیه‌سنی‌ده تخمین ایده‌رك اکر اعشار ایله اعشارك ایکی مثلی ذخائر هرطرفده پشین پاره‌ویریله‌رك مبایعه ایدیله‌جك اولورسـه بوندن استحصال ایدیله‌جك مقدارك احتیاجات عمومیه‌یه کافی کله‌جکنی آکلادق .

حاصلات مذکوره‌نك مبایعه‌سی ایچون معاشـلی مأمورلر استخدام ایتمك پك زیاده مشـکلاتی و بعض سؤ استعمالاتی موجب اوله‌جغندن هر سنجاغك حاصلاتنی اهالیدن دولتجه تهدید اولونه‌جق مقطوع بر فیأت مقابلنده مبایعه ایدرك هر دورلو مصارفی کندیلرینه عائداولمقاوزره یوزده‌برمقدارتمتع مقابلنده شمندوفراستاسیونلرنده عسکری منزل انبارلرینه تسلیم‌ایتمك‌اوزره متعهدلر تدارکنی مناسب کوردك. بواساس دائره‌سنده برقرارنامه تنظیم وامضـا ایتدك . بوتون بومبایعات ایچـون مقتضی پاره اوانس اوله‌رق اردو بودجه‌سندن تسـویه اونه‌جق واردو منزل انبارلری طرفندن بالاده عرض اولنان بویوك شهرلرله جبل لبنان متصرفلغنه تسلیم اولنه‌جق ذخائرك بدلی ولایت وسنجاقلر طرفندن پشیناً تأدیه ایدیله‌جکدی هرسنجاق داخلنده مبایعه اولونه‌جق ذخائرك فیئاتی مذکور سـنجاق مجلس اداره‌لرینك مضـبطه‌لریله تخمین ایتدیره‌رك تثبیت ایله‌دك . بومعامله غایت واسع معـاملات حسـابیه‌یه عرض احتیاج ایتدیکندن بونك اردو قرارکاهنده آیریجه بربورویه تودیعنی مناسب کوردم وبحریه محاسبه مدیری توفیق بکی بومعاملاتی تدویر ایتمك اوزره « اردومالیه مشاوری»نامیله اردو قرارکاهنه جلب ایتدم . اوصیراده استانبولده داخلیه ناظری طلعت بکك ریاستی آلتنده براعاشه تشکیلات عمومیه‌سی‌یاپلمشدی. اردو منطقه‌سنده اتخاذ ایدیلن بوتدابیر عمومیه‌یی داها اولجه مالیه وداخلیه نظـارتلرینه عرض ایتمش اولدیغمدن طلعت بك سوریه منطقه‌سی ایچون بوتدابیری موافق بولمش ومبایعاته مدار اولمق اوزره سوریه‌یه ایکی‌یوز اللی‌بیك لیرالق برراْس‌المال تخصیص ایلمشدی .

ایشته بوراْس‌المال واردو بودجه‌سندن بوکا علاوه ایتدیکم دیکر بر قاچ یوز بیك لیرا ایله ایشه باشلادق . قدس ، کرك ، حوران ، شام ، حما سنجاقلری حاصلاتنك مبایعه‌سی ایچون محلی تجارلرینك الك متشبثلرندن متعهدلر تدارك ایدرك بونلرله غایت واضح وواسع شرائط داخلنده عقد مقاوله ایتدك .

زمان حصـادی پك ارکن باشلایان قدس سنجاغنده بواصـول پك سهولت وسرعتله تطبیق اولوندی وآنیاً اردو انبارلرینه کیره‌جك ذخائرك پك‌کلیتلی اوله‌جغنی

بیلدیکمدن مذکور انبارلرده نه‌قدر احتیاط ذخیره وارسه کافه‌سنی شام وبیروت شهرلریله جبل لبنان اهالیسنك اعاشه‌سی ایچون صرف ایتمکدن چکنمه‌مشدم .

اوسنه ایچون هرشیئك غایت بولنده‌کیده‌جکی واهالینك محتکرلرالندن قورتوله‌رق راحت برنفس آله‌جقلرینی دوشونیور وبوندن پك ممنون اولیوردم. فقط سوء طالعك سوریه وبالخاصه جبل لبنان وبیروت وقدس اهالیسی ایچون نه‌کبی شئامتلر حاضرلامقده اولدیغنی بیلمیورمشم .

اولا شریف حسینك حزیران ابتداسنده اعلان عصیان ایتمسی اوزرینه مدینه ایله معان آره‌سنده کرك خط بوینده وکرك بحر احمر ساحلنده بولنان عربان مشایخنك عاصی طرفنی التزام ایتمه‌ملری ایچون مشایخ مرقومه‌یی شامه وقدسه دعوت ایتمش ایدم. بومشایخك معیتلرنده بولنان عربان ایله برابر تأمین اعاشه‌لری ایچون نه‌قدر ذخیره‌یه محتاج اوله‌جقلرینی کندیلرندن صوردم هربرسنه آیده‌قاچ واغون بغدای کوندرمك لازم کله‌جکنی تثبیت ایتدم. بونلره انکلیزلر طرفندن قیمه‌سی برر غروشه ذخیره توزیع ایدلمکه باشلانمش اولدیغی خبر آلدیغم ایچون بزم طرفمزدن دخی او فیأت اوزرندن ذخیره ویرلمسنی و اوست طرفنك خزینهٔ دولتجه تأدیه اولونمسنی استانبوله تکلیف ایده‌رك استحصال موافقت ایتدم .

ثانیاً ، ینه بو اختلالك تسکینی وممکن اولورسه مکه اوزرینه برحرکت سریعه یاپیله‌رق شریف حسینك امحاسی ایچون مدینه‌یه بعض قوتلر کوندرمکه باشلامش اولدیغمدن بوقوتلرك اعاشه‌سی ایچونده اورایه فضله ذخیره کوندرمکه مجبور اولمشدم. عینی زمانده مدینه ایله مکه آره‌سنده‌کی عربانیده دشمن طرفنه کچمکدن محافظه ایچون مدینه اردو آنبارلرندن اوجوز فیأتله ذخیره صاتدیرمغی مناسب کوردم .

ایشته بو تدابیر اردو انبارلرنده‌کی احتیاط ذخیره مقدارینی توکتمکه باشلامش اولدیغی کبی برياندن‌ده مارتده تخمین ایتدیکم اردو احتیاجاتی تزیید ایتمشدی .

١٩١٦ حزیرانده برهفته مدتله أسن غایت صیجاق برشرق روزکاری حوران، حمص، حما وحلب حبوباتنه حس اولنور درجه‌ده سوء تأثیرات اجرا ایتمش اولدیغندن بوحادثهٔ سماویه‌ده استحصالات یکونی تنقص ایتمشدی .

مع‌هذا مبایعاتی متعهدلره حواله ایتمش اولدیغم کرك، حوران، شام وحما سنجاقلریله بیوك شهرلرك اعاشه‌لرینه اردو آنبارلری طرفندن معاونت ایدلمکده دوام اولنیوردی.

تام اوصره‌ده سوریه اهالیسی ارەسنده عثمانلی اوراق نقدیه‌سنك قیمتدن عاری اولدیغنه دائر مشئوم برپروپاغاندا باشلادی. وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق اوراق نقدیه‌نك قیمتی کوندن کونه دوشمکه باشلادی . اهالی ، صاته‌جقلری ذخیره فیأتنك مسکوك آقچه ایله تأدیه‌سنی متعهدلردن طلب ایدییورلردی . بوکا ایسه بالطبع امکان یوقدی. مع‌هذا متعهدلرك مبایعات وتسلیماتی کمال اهمیتله دوام ایدییور وحلب سنجاغنده ایسه

بو مبايعات والی مصطفی عبدالخالق بكك همت وفعاليتی سایه‌سنده امانةً اداره اولنیوردی.
نهایت شریف فیصلك شامه کندیسنه طرفدار ایدینديکی برقاچ خائنك تأثیریله حوران سنجاغنك برناحیه‌سنده، حاصلاتی متعهدلره صاتمامق بهانه‌سیله موضعی برقیام باش کوستردی . مدینه‌یه سوق ایتمك اوزره احضار ایتدیکم وفقط موقةً برفکر مخصوص ایله حوران سنجاغی مرکزی اولان درعا استاسیونده اجتماع ایتدیردیکم قوۀ عسکریه‌یی بوقیامك تسکیننه مأمور ایتدیکم کبی قیامك اسباب خفیه‌سنی تدقیق ایتمك اوزره سوریه والیسی تحسین بکك محل وقعه‌یه عزیمتنی رجا ایتدم .
اوصره‌ده سوریه‌یه یکی کلمش واحوال محلیه‌یی وشریف حسینك اختلالندن متولد طاشقینلقلرك درجه‌سنی هنوز آکلایه‌مامش اولان تحسین بك قیامك اسبابی اوله‌رق اوته‌کی بریکی طرفندن ایلری سوریله‌ن ژاندارمه‌لرك ظلم واعتسافی روایاتنی ودها سائر تزویراتی عین حقیقت اوله‌رق تلقی ایتمش ومتعهدلر واسطه‌سیله ارزاق تدارک کندن حوران سنجاغنك استثنا ایدلمسی وشام شهرینك اعاشه‌سنی کندیسی درعهده ایده‌جکنی تکلیف ایتمش اولدیغندن، آنیاً وسیلۀ قیل وقال اولمامق وبرمسئول والینك تکلیفنی رد ایتمه‌مش اولمق ایچون مطالباتنی قبول ایتدم. فقط حوران سنجاغی حاصلاتنك مبایعه‌سی ایچون متعهد اصولندن صرف نظر ایدیلوب‌ده کرك وحما سنجاقلرنده بو اصولی ابقا ایتمك مساوات قاعده‌سنه مغایر اوله‌جغندن بعدما قدس مقرراتی احکامی کاملاً منفسخ اولمق وجبل لبنان و بیروت اهالیسی اعاشه‌سیله اردو قطعیاً اشتغال ایتمه‌مك اوزره متعهدلرله منعقد مقاولاتی فسخ ایتمش اولدیغمی جواباً بیلدیردم .
ایشته بیچاره جبل وبیروت اهالیسنك مبدأ فلاکتی بودر .
اردو طرفندن اهالینك اعاشه‌سنه قاریشلمایه‌جغنی وعلاقه‌دار والیلرله متصرفلرك بر داها اجتماع ایدرك بوبابده اتخاذ تدابیر ایتملری لازم کله‌جکنی تعمیماً اشعار ایدنجه والی ومتصرفلر طوپلانه‌رق بعض چاره‌لرده شوندیلر . سوریه والیسی شامك اعاشه‌سی ایچون حوراندن وشام مرکز سنجاغندن مبایعات یاپه‌جغنی ، بیروت وجبل لبنان ایچون حما سنجاغنك حمص قضاسنی سربست براقه‌جغنی وکرك سنجاغنی قدسه تخصیص ایده‌جکنی وعد ایتمشدی . فقط احتکاره پك زیاده منهمك اولان مستحصل ساتجاقلر اهالیسی اردونك تضییقی اوزرلرندن قالقنجه ذخیره‌لرینی کاملاً صاقلامشلر وآلتون آقچه بش وحتی اون غروش آلمادقجه صاتمامغه باشلامشلردی . بیروت وجبل لبنانلی برچوق تجار تدارك ایده‌بیلدکلری وسائط نقلیه ایله بورالره جلب ایتدکلری ذخائری صاتون آلدقلرندن اوچ درت مثلی فضله برفیأت ایله صاتیورلر وبوندن طولایی ذره قدر عذاب وجدانی دویمیورلردی .
فی الحقیقه دها بوسنه‌نك مایس وحزیرانده باشلایان مشکلات اعاشه اغستوس

وایلولده وداها صوكره‌لری ایله فجیع بر شکل آلمشدی‌كه اهالیدن برچوقلری غداسزلقدن عادتا اسكلت حالنه كلمشلردی .

بیروت والیسی عزمی بكله جبل لبنان متصرفی منیف بكك صرف ایتدكلری بونجه مساعی قطعیاً مفید اوله‌میوردی . بیروت والیسی فقرایی اعاشه ایچون بیروتده اهالی مطبخلری آچدیرمش وبوراده فقرایه مجاناً اتمك ویه‌جك توزیعنه چالیشیوردی . علی منیف بك‌ده بر چوق تدبیره توسل ایتمشدی . فقط احتیاجك كثرتی قارشوسنده حاصلاتك پك جزئی اولمسی بو زواللیلری شاشیرتیوردی .

اهالی اعاشه‌سی ایچون اردو انبارلرندن معاونت ایتمه‌یه‌جكمی یازمش اولدیغم حالده بالطبع اهالینك بو منظرهٔ سفیلانه‌سی قارشوسنده سیرجی قالمق ممكن اوله‌میه‌جغندن اردو انبارلری طرفندن موجود نسبتده معاونت ایتمكدن كری دورمایوردم. بوتون دولت مكتبلریله بیروت آمریقان طلبه‌سنك ومهاجم دولتلر تبعه‌سندن بیروتده قالمش اولان عائله‌لرك ، بوتون مارونی ومذاهب سائره رؤسای روحانیه‌سنك ومأمورین ملكیه‌نك ورسمی وخصوصی خسته‌خانه‌لرك بر سنه‌لك اعاشه‌لرینی قسماً مجاناً وقسماً اجرت مقابلنده كاملاً اردو انبارلرندن ویردم. بالخاصه مارونی پطریقیله اونك تحت حمایه‌سنده بولنان دارالایتام ومؤسسات دینیه‌ا ایچون ١٩١٦ سنه‌سنده بلابدل اوچیوز بیك كیلو ذخیره ویردیكم كبی ١٩١٧ سنه‌سنده دخی كرك پاره وكرك ذخیره ایله معاونت ایتدم .

لكن بیروت وجبل لبنانك درت یوز بیكی تجاوز ایدن نفوس عمومیه‌سنك اعاشه‌سی ایچون بو معاونتلر هیچ مثابه‌سنده ایدی . بن ایستیوردم‌كه بو زواللیلر ایچون بهمه‌حال خارجدن ، اسپانیا ویا آمریقا طرفندن بر معاونت مخصوصه‌ده بولونولسون. بونك ایچون مارونی پطریقی طرفندن پاپا حضرتلرینه بر مكتوب یازدیره‌رق اسویچره سفیرمز واسطه‌سیله پاپایه تقدیم ایتدیردم . آمریقان كلیساسی مدیری دوقتور بلیس طرفندن رئیس جمهور میستر ویلسونه رجا ایتدردم . استانبوله دفعات عدیده ایله یازارق اسپانیا قرالی ، آمریقا رئیس جمهوری ، پاپا حضرتلری والحاصل هركیم واسطه‌سیله اولورسه اولسون بیروته خارجدن بش اون بیك طون ذخیره وبرچوق اجزای طبیه یتیشدیرلمزسه بی‌كناه اهالینك دوچار فلاكت اوله‌جقلرینی وآچلقدن وساری خسته‌لقدن تولد ایده‌جك مدهش وفیاتك اوكنی آلمق نجه ممكن اوله‌میه‌جغنی بیلدیردم بر آرالق عادتا استهزا قبیلندن پك جزئی برشی قدس قواسنه توزیع اولنمق اوزره آمریقا سیونستلری طرفندن یافه‌یه كوندرلمشدی . بونلری كتیره‌نلر ایسه منحصراً قدسده سیونستلك پروپاغانداسی یاپمق ایچون برچوق اوراق مطبوعه‌یی‌ده برابر كتیرمك كبی مناسبتسزلكدن كری دورمامشلردی .

وینه بر آرالق ایكی بیك طون ذخیره‌نك آمریقا رئیس جمهوری واسپانیا قرالی

طرفندن کوندرلمك اوزره اولدیغی خبر آلمشدق . حتی واپورك اسکندریه‌یه کلدیکنی ده بزه سویله‌مشلردی . اوزمان ائتلاف دولتلری ایشه مداخله ایتدیلر . بو ذخیره‌لر بیروته چیقارچیقماز ، بزم طرفمزدن مصادره اولونه‌رق اردویه تخصیص اولنور ایمش . بناءً علیه کاملاً اهالی‌یه صرف ایدیله‌جکی حقنده تأمینات آلمادقجه واپورك بیروته عزیمتنه مساعده ایده‌مزلرمش . برچوق مخابرات‌ده بوخصوصده جریان ایتدی . ونهایت تاریخی خاطره‌ده قالمامش اولان برزمانده بکا صورمشلردی‌که بوذخیره‌لر بیروته کلدیکی حالده توزیع قومیسیونده پاپانك بیروت وکیلی ایله بر ایکی آمریقالینك بولنماسنه مساعده ایدرمی‌یم ؟

جواباً دیدم‌که : « بوذخیره‌لر بورایه کلسون‌ده توزیعاتی ایچون ایسترلرسه کاملاً آمریقالی انکلیز و ایتالیانلردن مرکب بر هیئت تشکیل ایده‌رم و ایسترلرسه ائتلاف دولتلری طرفندن مأموراً کوندریله‌جك برایکی ذاتی‌ده بوقومیسیونه داخل اولمق اوزره بیروته قبول ایدرم . الویرركه ذخیره‌لر بورایه کلسون وخلق آچلقدن قورتولسون . زیرا بونجه بی کناه وطنداشك آچلق وسفالتدن هرکون سوقاقلرده دوشوب دوشوب اولدیکنی کورمك کبی الیم وجانخراش برمنظره‌دن بیقدم اوصاندم . . »

بوجوابمده انور پاشا طرفندن آمریقا سفیری میستر « الکوسه » نقل اولنمشدی . فقط بونك‌ده تأثیری کورولمه‌دی . وبالعکس ائتلاف دونمامسی بیروت ساحلنده‌کی آبلوقه‌یی تشدید ایدیوردی . بیروت ولبنانك اعاشه‌سی ایچون یلکنلی کمیلرله وینه سوریه‌نك دیکر ساحللرندن ارزاق جلبنه‌ده توسل ایتدم . بوصورتله دشمن جاسوسلغنده پك زیاده سهولت بخش ایتمش اوله‌جغمی نظردقته آلمادیغم حالده دشمن سفائن حربیه‌سی بو کمیلری برر برر باطیرمقدن ذوق آلیوردی .

اوصره‌ده جبل‌لبنانك عین‌طورا مناسترنده بیك ارمنی چوجوغی استعابنه کافی بر ایتامخانه کشاد ایتدیردیکم کبی شامده‌ده برچوق ارمنی یتیم وطول قادینلرنی ینه اردو طرفندن اعاشه ایدیوردم . بوتون سوریه داخلنده‌کی أمورین دولتله عائله‌لرینی اردو انبارلرندن یاپدیغم معاونتلرله بسلیوردم . ذخیره مبایعه‌سی ایچون قدس روم اورتودوقس پطریقنه دولت طرفندن یکرمی بش بیك لیرا اقراض کبی مجاناً برچوق بوغدایلر ویردم . قدسده‌کی یهودی وخرستیان ایتامخانه‌لرینه ، آمریقان قولونیسی دنیلان وتقریباً ایکی یوز نفوسه بالغ اولان بر مذهب مخصوص سالکلرینه ، قدس روس مناسترلرنده بولنان تارکهٔ دنیا قادینلره ، حوران وکرك سنجاقلرنده اسکان ایدلمش اولان قادین ، أرکك وچوجوق ارمنی مهاجرلرینه وبالخاصه وینه مهاجرلرك یتیملری ایچون حلبده‌دوقتور آلتونیان افندینك کریمه‌سی ایله برآلمان شوه‌ستر طرفندن تأسیس اولنان ایکی ایتامخانه‌یه ، آناطولی شمندوفر خطی مأمورلرینه خلاصه احتیاج

وسفالتلرینی خبر آلدیغم ویا کوزمله کوردیکم اسلام وخرستیان بوتون انسانلره پاره‌لی پاره‌سز برچوق ذخیره‌لر ویردم . بونلرك هیچ بریسنی رسمی وظیفه‌مك ایجاباتندن اولمسی اعتباریله یاپمیوردم . چونکه بن اساساً اردو قوماندانی اولمق اعتباریله اهالینك اعاشه‌سیله قطعیاً وظیفه‌دار دکلدم . فقط هر برینی جداً کندی شخصمدن زیاده‌سودیکم وطنداشلریمك سفالت الیمه‌سنی کورمك بنم ایچون تحملسوز بر منظره اولمق اعتباریله بعضاً اردویی بیله آچلق تهلکه‌سنه معروض براقه‌رق بومعاونتلری یاپیوردم .

هر نه زمان بیروت ویا جبل لبنانه اینه‌جك اولورسه‌م برابرمده آلتی یدی‌واغون ذخیره کوتوریبوز ومراجعت ایدن فقرایه مجاناً توزیع ایدییوردم .

حتی بر آرالق ذخیره او درجه‌لرده کسب ندرت ایتدی‌که متفق وبی طرف قونسلوسلره بیله اردو انبارندن ارزاق اعطاسنه مجبور اولدم .

بالخاصه آمریقان کلیه‌سی ۹۱۷ و ۹۱۸ سنه‌لرنده تدریساتنه دوام ایده‌بیلمش ایسه منحصراً اردو انبارلرندن ویردیکم حبوبات وارزاق سائره سایه‌سنده موفق اولمشدر .

بیروتده بنم تشویقم ووالی عزمی بکك حمایه وفعالیتی سایه‌سنده کشاد وادامه ایدلمش اولان اعمالاتخانه‌لرده اوچ بیکی متجاوز کنج قیز وقادین چالیشیور و اردو انبارندن ویردیکم ذخیره‌لرله کونده بر اتمك وآیروجه یومیه آلیورلردی . بوتون بومصرفلر حکومت عثمانیه طرفندن اختیار اولنیوردی .

بو حقیقتلری بیروت آمریقان کلیه‌سی مدیرلریله معلملری ، مارونی پطریقیله شام وقدس روم واورتودوقس پطریقلری ، حرب عمومی اثناسنده بیروتده بولنمش اولان فرانسز وایتالیان عائله‌لری ، بالعموم متفق وبی طرف قونسلوسلر انکار ایده‌مزلر وهر زمان ادای شهادتدن کری طورمازلر ظن ایده‌رم .

حقیقت بویله ایکن بنم سوریه خرستیانلرینی بالخاصه جبل لبنان اهالیسنی قصداً آچلقدن اولدیرتمش اولدیغمی ادعا ایدن سفیر مورغنتاو ایله ماندلشتامك نه قدر بیوك بریالان ارتکاب ایتدکلری ثابت اولور ظن ایدرم .

ماندلشتامك کتابنك ۳۳۸ و ۳۳۹ نجی صحیفه‌لرنده مندرج غزته مقاله‌لری تماماً یالان وآلچاقجه اویدورولمش افترالردن عبارتدر .

کندی شخصم ایچون بویله اولدیغی کبی ۱۹۱۵ سنه‌سی نهایتنده سوریه‌یی تفتیشه کلمش اولان انور پاشانك جبل لبنانه ذخیره کوندرلمسنی منع ایتمش اولدیغنه دائر فقره‌ده بالکلیه یالاندر . بن بوتون بالاده تعداد ایتدیکم مجانی معاونتلری سلسلهٔ مراتب اعتباریله آمرم اولان انور پاشادن استیذان ایتدکدن واونك موافقتنی استحصال ایلدکدن صوکرا یاپدم . بناءً علیه بو معاونتلردن بکا براجر معنوی مقدر ایسه انور پاشانك‌ده بو اجر معنوی‌یه حق اشتراکی واردر .

جبل لبنان وبيروتده آچلقدن أولمش اولان اركك ، قادين وچوجقلردن دولايي بكا بر معنوى وبال ومادى مسئوليت توجه ايتميه‌جكى كبى بونك انور پاشايه‌ده قطعياً برجهت تعلقى اولمايه جقدر .

مسئوليت معنويه ووجدانيه اولا مملكتى عليهنه خائنانه اختلال ايدرك سوريه‌نك اعاشه موازنه‌سنى وشرائط عموميه‌سنى برباد ايتمش اولان شريف حسين ايله اولادينه ثانياً بيروته ، ايكى اوچ آيده بر اون بيك طون ويافه‌يه ينه بومدتلر ظرفنده يالكز ايكى اوچ‌بيك طون ذخيره‌كوندرمكه مساعده ايتمه‌مش اولان‌ائتلاف دولتلرينه‌عائددر .

اونلرك مقصدلرى پك اعلا آكلاشيليوردى‌كه ؛ اكر لبنان وبيروت اهاليسنى اعاشه‌جه تضييق ايده‌جك اولورلرسه بونلرى اختلاله تشويق ايده‌بيليرلر . وايشته بونك ايچون‌ده عاصيلره التحاق ايدن بحر احمر سواحلى عربانده هردرلو ييه‌جك ايچه‌جكى وسائر هرنوع اشيايى پك‌اوجوز فيئاتلرله وحتى بعضاً پاره‌سز اوله‌رق توزيع ايديورلر . ولبنانليلره‌ديمك‌ايستيورلردى‌كه . «مادامكه‌آچلقدن‌اوليورسكز . بارى‌اختلال ايديكزده توركلرى مملكتكزدن طرد ايديكز . او زمان سزه هرشيئى ويره‌جكز . اختلال اثناسنده بالطبع آچلقدن اولديككز قدر اولمزسكز ! »

فقط بو افنديلر اونوتيوردى‌كه بنم اداره ايتديكم مملكتلرده ويا هيچ اولمزسه يد قدرتمك يتيشه‌بيله‌جكى يرلرده قولاى قولاى اختلال ايديله‌مز . بن سوريه‌ده آلتى عصرلق بر سلطنتك ودرت بچق عصرلق برخلافت معظمه‌نك حقوق حاكميتى محافظه‌يه مأمور اولمش ، بومأموريتمك تحميل ايتديكى‌مسئوليتلرى مدرك‌اوله‌رق هردرلو تدابيره توسل ايله‌مشدم . نته‌كيم تافلسطين اردومزك بالكليه اضمحلالنه قدر سوريه‌ده بالفعل اختلاله كيمسه جسارت ايده‌مه‌مشدر . بن لبنان وبيروت اهاليسنك اعاشه‌سنى تأمين ايچون بوتون موجوديتمله تدابير اتخاذ ايدركن ائتلاف غزته‌لرى بواهاليى اختلاله تشويق ايچون بيك دورلو وسائطه مراجعت ايديورلر وبوجمله‌دن اوله‌رق بنم اهاليى اولديرمك ايچون قصداً ذخيره ادخالاتنى منع ايتديكمى سويليورلردى .

آچلق وتلفاتك مسئولى بنمى يم؟ ديه صورديغم پطريقلر ماندلشتامك كتابنك ٣٥٤ ، ٣٥٥ ، ٣٥٦ نجى صحيفه‌لرنده مندرج مكتوبلرله‌جواب ويرديلر بوجوابلردن ائتلاف دولتلرى پك اعلا اكلايه‌بيليرلردى‌كه بو پطريقلرك تمثيل ايتدكلرى صنوف اهالى اختلال قدرتنى حائز دكللردر . زيرا اويله برقدرتى كنديلرنده كورسه‌لرفرانسه حقنده‌كى تمايلاتى هيچ كيمسه‌نك مجهولى اولمايان مارونى پطريقى بويله بر جواب يازمادى .

بن بوجوابلرى سوريه ولبنانده آچلقدن اولن اولماديغنى ادعا ايچون نشر ايتمه‌دم اولا بو اولومك مسئولى بن اولماديغمى اثبات ايتمك وثانياً ائتلاف قوماندانلرينه لبنان وسوريه‌نك اختلالنه پك نافله منتظر اولدقلرينى آكلاتمق ايچون نشر ايتديردم .

بریاندن بو مکتوبلری نشر ایتدیریرکن بر طرفدنده مارونی پطریقی واسطه‌سیله پاپا حضرتلرینه و بیروت آمریقان کلیه‌سی مدیری ایله قدس آمریقان قونسلوسی دوقتور « کنزبوره » طرفلرندن آمریقا رئیس جمهوری مستر ویلسونه مراجعت ایدرك بورالرده اهالینك سفالت واچلقدن اولدکارینی غایت آچیقلی برلسان ایله بیلدیرمکدن گری دورمیوردم .

بناءً علیه لبنان وبیروت اهالیسنی آچلقدن اولدیرمش اولمقله بنی اتهامه قالقیشان انسانلك برقصده مخصوص ایله یالان سویله‌مکده اولدقلرینی بردها تکرار ایدرك بو بحثه نهایت ویریورم .

* * *

اعمار مملکت

یوللر — استانبولدن سوریه‌یه اثنای ورودمده پوزانطی ایله طرسوس واسکندرون ایله حلب آره‌سنده‌کی یوللری نه قدر فنا برحالده بولمش اولدیغمی یوقاریده بالمناسبه عرض ایتمش ایدم . اوصره‌ده سوریه‌یی آناطولی‌یه ربط ایدن نه بر شوسه نه‌ده بر شمندوفر واردی. بغداد شمندوفر خطی انجق پوزانطی‌یه‌قدر کیدیور وآره‌ده‌تمش سکسان کیلو متره‌لك بر فاصله براقدقدن صوکرا طرسوسدن باشلایه‌رق عثمانیه‌یه قدر برقسم خط آطنه اووه‌سنده ایشلیوردی . اوندن صوکرا جبل برکت طاغلری آراسندن کچن تقریباً کیلومتره‌لك اقسام دردست انشا بولنیور ونهایت قاطمه‌دن اعتباراً حلبه قدر اولان قسم ایشله‌یه بیلیوردی .

پوزانطی ـ طرسوس شوسه‌سی پك چوق تعمیراته محتاج اولدیغی کبی عثمانیه‌دن قاطمه‌یه قدر اولان یول همان عربه مرورینه بیله مساعد دکلدی . بوندن آکلاشیله‌بیلیورکه سوریه‌ایله آناطولی‌اره‌سنده قره‌دن امین برطریق مواصله‌یوقدی. حالبوکه حلب‌ـ عثمانیه‌ـ اطنه‌ـ طرسوس‌ـ پوزانطی استقامتی سوریه ، بغداد ودیاربکر حوالیسنی آناطولی‌یه ربط ایدن یکانه طریق مواصله ایدی . پك اوزون ومشکل اوله‌جنی دها مبدأنده آکلاشلمش اولان بوعظیم سفر ایچون بو حال نه‌قدر الیم ونه درجه‌لرده جالب نظر دقت ایدی .

بناءً علیه دها هنوز حلبده بولوندیغم اثناده پوزانطی ـ طرسوس شوسه‌سنك مکملاً تعمیرینه اطنه والیسی اسماعیل حقی بکی مأمور ایتدیکم کبی عثمانیه‌ـ اصلاحیه

ـ قاطمه طریقنك اطنه ولایتی داخلنه مصادف عثمانیه ـ اصلاحیه قسمنك انشاسیده ینه مشارالیهه وحلب ولایتنه مصادف اصلاحیه ـ قاطمه قسمنی حلب والیسی جلال بکه حواله ایتمشده. حلب ـ اسکندرون شوسه‌سنك تعمیرینه دخی والئ مشارالیه جلال بك حسب الوظیفه مأمور بولنیورلردی. ولایت سرمهندسلرینه معیتنه کافی درجه‌ده ضابطان وعمله طابورلری ویرمك وبرچوق آلات وادوات تدارك ایدرك انشاآتی متمادیاً تعقیب ایتمك وتأخر انشاآت ایچون هیچ بر معذرتی قبول ایتمه‌مك ولزومی اولان پاره‌یی اردو بودجه‌سندن صرف ایلمك سایه‌سنده سوریه‌یه ورودمدن سکز آی صوکره حلبدن قاطمه و اصلاحیه اوزرندن یوز نطی‌یه قدر اوتوموبیل ایله کیتمك امکانی حاصل اولمشدر.

ایشته بوسایه‌ده‌درکه ۱۹۱۵ سنه‌سی نهایتلرنده پوزانطی ایله طرسوس وعثمانیه ایله اصلاحیه آره‌سنده قامیون‌ـ‌اوتوموبیل منزل پوسته‌لری تأسیس ایتمك ودردنجی، آلتنجی وایکنجی اردولره استانبولدن سوق اولنان نامتناهی جبخانه وهرنوع مالزمه‌یی نقل ایده‌بیلمك ممکن اولمشدر. ینه بومدت ظرفنده حلب ـ اسکندرون شوسه‌سی دخی یك کوزل تعمیر ایدیله‌رك هرموسمده اوتوموبیللرك مرورینه مساعد برحاله کتیرلمشدر.

سوریه‌یه کلدیکم زمان سوریه آناطولی آره‌سنده برخط مواصله بولونمادیغنی کوردیکم کبی سوریه ایله فلسطین آره‌سنده دخی شوسه مواصله‌سی اولمادیغنی کمال تأثر وحیرتله کورمشدم. بومواصله‌یالکز شام‌ـ‌درعا‌ـ‌حیفا شمندوفرینه‌انحصار ایدیيور وبوخطدن اعتباراً قدسه وسینا چولنه طوغری هیچ برطریق مواصله‌بولونمیوردی. حالبوکه‌ـ‌قنال سفری نظردقته آلینماسه‌بیله انکلیزلرك فلسطینه‌قارشواجرا ایده‌جکلری هرهانکی برتجاوزه قارشو کرك عسکر وکرك مالزمه نقل ایده‌بیلمك ایچون بوایکی قطعه آره‌سنده غایت امین طرق مواصله بولنماسی ایجاب ایدردی. اوزون اوزادی‌یه تدقیقات اجراسندن صوکرا شام‌ـ‌قنیطره‌ـ‌جسر نبات یعقوب‌ـ‌طبریه‌ـ‌ناصره‌ـ‌عنوله‌ـ جنین‌ـ‌نابلس شوسه‌سیله عمان‌ـ‌سلط‌ـ‌اریحا شوسه‌سنك انشاسنه قرار ویردم. اساساً نابلس ایله قدس واریحا ایله کذلك قدس آره‌سنده اسکیدن انشا ایدلمش رر شوسه موجود بولندیغندن بالاده عرض ایتدیکم ایکی طریق انشا اولنورسه بری شامه ودیکری حجاز تیمور یولی اوزرنده کائن عمانه ایصال ایدن ایکی شوسه ایله بوتون فلسطین منطقه‌سی سوریه منطقه‌سنه ربط ایدلمش اولوردی. بونلردن برنجیسنك طولی یوز یتمش وایکنجیسنك طولیده اللی بش کیلو متره ایدی. برنجی قنال سفرندن عودتمدن صوکرا فلسطین منطقه‌سی‌قوماندانلغنه تعیین‌ایتمش اولدیغم مرسینلی جمال پاشا ایله کوروشه‌رك بویوللرك انشاآتی‌درعهده ایتمسی کندیسندن رجا ایتدم.

یالکز شام ـ قنیطره قسمی شامه پك یقین اولدیغندن بوقسمك انشاآتی‌ده سوریه والیسی خلوصی بکه حواله ایله‌دم . اردوجه تدارك اولنان بر چوق آلات وادوات وینه اردوجه تخصیص اولنان عمله طابورلری سایه‌سنده ۱۹۱۵ سنه‌سی کانون اولنده بو یوللر دخی هرنوع اوتوموبیلك مرورینه‌مساعد برحاله کتیرلمشلردرکه حتی ۱۹۱۶ سنه‌سی شباطنده سینا چولی تفتیشه کلمش اولان انور پاشایی قدسدن عمانه قدر اوتوموبیل ایله سیاحت ایتدیرمشدم . کرك شام ـ قنیطره ـ طبریه ـ ناصره ـ عفوله ـ جنین ـ نابلس ـ قدس یولی اوزرنده وکرك قدس ـ اریحه ـ سلط ـ عمان ـ شوسه‌سی اوزرنده هرنوع انبارلری وخسته‌خانه‌لری وعسکرله حیواناتك استعمالنه کافی صو تأسیساتی حاوی‌منزل نقطه‌لری تأسیس ایتدم . منزللرك تشکیلات وترتیباتی انور پاشانك اوقدر خوشنه کیتمش ایدی‌که ۱۹۱۶ سنه‌سی ابتداسنده‌اجرا ایتدیکی تفتیشاتدن استانبوله عودتنده اوزمانه قدر دردنجی اردویه مربوط اولمایان وآیریجه بر منزل مفتشی طرفندن اداره‌اولنان حلب ـ اصلاحیه ـ آطنه ـ بوزانطی خطنده دخی بویله مکمل منزل نقطه‌لری تأسیسی مذکور منزل مفتشلکنه امر ایتمشدی . فقط بونلرك موفق اوله‌مادقلرینی کورونجه نهایت ۱۹۱۶ اغستوسندن صوکرا بومنزل خطلرینی دخی بنم امریمه‌ویرمشدی . پك آز زمان ظرفنده بوخطلر اوزرنده اوقدر منتظم و هردورلو اسباب استراحتی حاوی منزل نقطه‌لری وجوده کتیرلمشدی‌که ۱۹۱۷ سنه‌سی ابتدالرنده ینه سینا جبهه‌سنه کلمش اولان انور پاشا لطیفه طرزنده « شیمدی‌ده بو منزل نقطه‌لری لزومندن فضله مکمل اولمش دیه‌جکم » دیمشدی .

یول خصوصنده اك بویوك همت ومساعی‌یی چولده کوسترمشدم . اولا قدسی چوله ربط ایدن هیچ بر یول موجود دکلدی . یالکز قدسدن خلیل‌الرحمنه قدر اوتوز بش کیلو متره طولنده‌کی شوسه‌دن بشقه بوحوالیده یول یوقدی . بناءً علیه خلیل‌الرحمندن اعتباراً بئرالسبعه قدر مکمل شوسه وجوده کتیرلمسنی قدس منزل مفتشی میرالای روشن بکه تودیع ایتدم . اللی بش کیلو متره طولنده بولنان بو شوسه اولا ایکی آی ظرفنده عربه وبینك اوتوموبیللرینك مرورینه مساعد برحاله کتیرلدی . سکزنجی آی نهایتنده ایسه هرنوع یوك اوتوموبیللری شوسه اوزرندن کچه‌بیلیوردی .

برنجی قنال سفرندن عودتمدن صوکرا ایکنجی قنال سفری ایچون‌ده کذلك وسطندن کچن خطی اساس منزل خطی‌اوله‌رق‌قوللانمغی قرارلاشدیرمشدم . کرچه انکلیزلر قنالدن فلسطینه کلیرکن شمندوفرلرینی‌ساحل قسمنده‌انشا ایتمشلرسه‌ده‌اونلرله بزم شرائطمز مساوی دکلدی . اونلر دائما دونمالرینك معاونتندن مستفید اولمق

ایستیورلر و اونك سایه‌سنده خطلری هر دورلو تجاوزدن امین بولنیوردی . بز ایسه بالخاصه بو دونمادن قورتولمق ایچون اساس منزل خطلریمزی وشمندوفریمزی چولك وسطندن کچیرمك مجبوریتنده ایدك : بناءً علیه منزل استقامتی اوله‌رق بئرالسبع ـ الحفیر ـ القصیمه ـ بئر حسانا ـ جفجافه اوزرندن اسماعیلیه‌یه طوغری ایلروله‌ین خطی قبول ایتمشدم .

اول امرده بو استقامت اوزرنده منزل نقطه‌لرینی انتخاب ایتدم . بو منزل نقطه‌لرینی یکدیکرینه ربط ایتمك اوزره شوسه‌لرك انشاسنه باشلادم . بئرالسبعدن اعتباراً بئرحسانایه‌قدر یوزاللی کیلومتره طولنده بولنان بوشوسه‌نك انشاسنه ١٩١٥ سنه‌سی مارتنده باشلانیله‌رق ١٩١٦ سنه‌سی شباطنده کاملاً اتمام ایدلمش اولدیغی عرض ایده‌جك اولورسه‌م چولده چالیشان ضابطان ایله مهندسلرك و بالعموم عمله‌طابورلری افرادینك مساعیٔ جانسپارانه‌سی نظرلرده درعقب تعین ایدر .

١٩١٦ سنه‌سی شباطندن صوکره انشاآت جفجافه‌یه قدر ایلرولمش واوسنه‌نك اواسطنده ایکنجی الخیرا نقطه‌سنه قدر وارمسی مأمول بولونمش ایدی‌که بو نقطه‌دن قناله اولان مسافه انجق اوتوز کیلومتره‌دن عبارت بولنیوردی .

بو شوسه اوزرنده دخی هر یکرمی بش اوتوز کیلومتره‌ده بر ، بر منزل نقطه‌سی تأسیس اولونمشدی .

هر منزل نقطه‌سنك تأسیساتی شونلردی :

١ — منزل نقطه قوماندانلغی ؛

٢ — منزل انبارلری ؛

٣ — منزل خسته‌خانه‌لری

٤ — افراد و حیوانات ایچون صو تاسیساتی

مبانینك کافه‌سی کارکیردن انشا اولونیورلردی . صو تأسیساتی برر آرته‌زیه‌ن قویوسیله موتور دائره‌سندن و صو خزینه‌لرندن و افراد و حیواناتك سرعتله صو ایچه‌بیلملرینه مساعد ترتیبات مخصوصه‌دن عبارتدی .

بالخاصه چولك مبدئی اولان بئرالسبعده یاپدیرمش اولدیغم مبانی واوراده وجوده کتیرلمش اولان عمومی باغچه‌لر ، اورمانجقلر ، اون فابریقه‌لری ، زراعت تجربه تارلالری کبی تأسیسات عمرانیه جداً کورولمکه لایق شیئلردی .

اوقدرکه بئرالسبعده الکتریق تنویراتی بیله یاپلمش موجود منزل فابریقه‌لری الکتریق قوتیله ایشله‌دلمش ایدی .

الحفیر ، القصیمه و سائره کبی نقطه‌لرك هر برنده دخی مکمل کارکیر بنالر ، انشا

اولنمش ، چیچك و سبزه باغچه‌لری آتیاً اورمان یتشدیرلك اوزه اغاج میوه‌لگلری وجوده کتیرلمشدی .

یافه‌ده‌کی « ریشون لوسیون » یهودی زراعت مکتبی معلملرندن اولان زراعت مشاوری ایله مذکور مکتب مأذونلرندن اولوب مشاورك معیتنه ویرلمش اولان برچوق یهودی زراعت مأمورلری بوخصوصده پك بویوك همتلر صرف ایدییورلردی .

الخفیردن اعتباراً العریشه دوغری‌ده برشعبه منزل خطی تأسیس اولونمش وبو خط اوزرنده‌کی منزللرده دخی عینی تأسیسات وجوده کتیرلمشدی .

خلاصه ١٩١٦ سنه‌سی شباطنده سینا چولنی تفتیش ایتمش اولان انور پاشانی بوتون معیتنده کی ذوات ایله‌برابر تابئرالحسانایه قدر اوتوموبیللر ایله کوتوردیکم زمان چولك بودرجه‌لرده تبدیل شکل ایده‌جکنه هیچ احتمال ویرمه‌مش اولدیغنی سویله‌مشدی .

چول منزل‌مفتشی ارکان حربیه‌میرالایی بهجت بك‌ومعیتنده‌بولنان بالعموم ضابطان ومهندسلرله‌عسکروعمله‌یه برسنه‌قدرپك‌قیصه‌برزمانده سیناچولنده‌وجوده‌کتیره‌بیلدکاری بوتأسیسات عمرانیه‌دن دولایی الی‌الابد منتدار قاله‌جغم . کرچه شریف حسین ایله اولادلرینك غیر مأمول بر زمانده واقع اولان اختلالی بوتون بو شوسه‌لرله منزل تأسیساتندن استفاده‌مزه مانع اولمش ایسه‌ده هرحالده ایی سوق واداره ایدلمش تورك همتنك نه‌قدر بویوك اثرلر وجوده کتیره‌بیله‌جکی حقنده اك بلیغ واك مخلد بر مثال تشکیل ایتدکاری ایچون بومساعیلرینی بی فائده تلقی ایتمه‌ملرینی وبوندن صوکرا تورك وطننك اعمار واحیاسی وظیفه‌سنی‌ده عینی اهتمام و غیرتله ایفا ایله‌مه‌لرینی بهجت بکله رفقاسندن رجا ایده‌رم .

دردنجی اردو منطقه‌سنده یکیدن یاپیلمش ومکملاً تعمیر ایدلمش‌اولدقلرینی بالاده عرض ایتدیکم یوللردن بشقه قدس ـ یافه ـ وشام بیروت شوسه‌لری دخی ١٩١٦ سنه‌سی ظرفنده مکملاً تعمیر ایدلمشلردی .

بالآخره غزه ـ بئرالسبع جبهه‌سی تحصل‌ایدنجه بوندن صوکرا فلسطین داخلنده پك اوزون سوره‌جك بر سپر محاربه‌سی دوره‌سنك باشلایه‌جغنی تقدیر ایده‌رك سوریه ایله فلسطین آراسنده‌کی طرق مواصله‌نك تزییدینه لزوم کورمشدم . ١٩١٧ سنه‌سی اواسطنده ریاقدن اعتباراً بقاع اووه‌سنه کچه‌رك شریعه وادیسنی وحوله کولی‌ساحلی تعقیباً «جسربنات‌یعقوب»ه قدر شوسه ایله درعا استاسیوننددن‌باشلایه‌رق‌عجلون‌قضاسی مرکزندن شریعه وادیسنه عموداً برشوسه‌نك انشاسنی ، آرتق شمندوفر انشاآتیله برکونا علاقه‌سی قالمامش اولان ، مایسنر پاشایه تودیع ایتمشدم . بویوللرك اتمامنه موفق اولامادن سوریه‌دن مفارقت ایتدیکمی تأسفله تکراره مجبورم .

یکیدن انشا ایتدیردیکم یوللرله تعمیر ایتدیردیکم یوللرك طولی حقنده بر فکر

ویره‌بیلمك ایچون آتی‌یه بر جدول درج ایدییورم . بوتون بو انشاآت وتعمیرات یالکز بر بچق سنه ظرفنده یاپلمشدر .

		کیلو متره
١	— شام ـ قنیطره ـ جسر بنات یعقوب ـ طبریه ـ ناصره ـ عفوله [مجدد]	١٧٠
٢	— عمان ـ اریحه [مجدد]	٥٥
٣	— خلیل الرحمن ـ بئرالسبع [مجدد]	٥٥
٤	— بئرالسبع ـ خطیرالعوجه ـ بئرالحسانا ـ جفجافه [مجدد]	١٨٠
٥	— قدس ـ یافه [تعمیرات]	٦٢
٦	— شام ـ بیروت «	١١٢
٧	— زخله ـ بعلبك «	٢٠
٨	— ریاق ـ بیروت شوسه‌سی [مجدد]	١١
٩	— بوزانطی ـ طرسوس [تعمیرات]	٧٨
١٠	— عثمانیه ـ اینتللی ـ اصلاحیه ـ راجو ـ قاطمه [تعمیراً و مجدداً]	١٢٠
١١	— حلب ـ اسکندرون	١٤٠
		١٠٠٣

شمندوفرلر :

ایلك دفعه اوله‌رق شامه کلدیکم زمان انور پاشادن بر تلغرافنامه آلمشدم . حجاز تیمور یولنك سباستیا نقطه‌سندن آیریله‌رق یافه‌یه و دها ایلریلره طوغری بر شمندوفر خطی انشاسی خصوصنده تدقیقات یاپمق اوزره بغداد خطی انشاآت سر مهندسلرندن مایسنر پاشایی بنم معیتمه کوندرمش اولدیغنی بیلدیرییوردی . مایسنر پاشایی دها بغداد والیلکم زماننده بری طانیرم . اساساً حجاز تیمور یولنك سر مهندسلکنی ایفا ایتمش اولان پاشا بوتون تورکیه‌ده محبت و حرمت عامه‌یی قازانمش بر ذات ایدی . بن بغداد والیسی بولندیغم صره‌ده مایسنر پاشاده بغداد خطنك بغداد ـ موصل شعبه‌سنك انشاآت سر مهندسلکنه تعیین ایدلمش و اورایه کلمشدی . بش آلتی آی قدر بغدادده برابر بولنمش اولدیغمزدن طولایی آرامزده‌کی رابطه عادتا دوستلق درجه‌سنه وارمشدی . بو انتخابك اصابتنی بیان ایدرك انور پاشایه تشکر ایتدم . مایسنر پاشا خطك طولی و استقامت انشاسی حقنده اردونك نقطهٔ نظرینی صوردی . اول امرده یافه ـ قدس خطنی حجاز تیمور یولنه ربط ایتمکدن بشقه برشی آرزو ایتمه‌دیکمی و بالاخره بوتون آرزولریمی بیان ایده‌جکمی سویله‌دم . بوقیصه مکالمه‌دن صوکرا کذرکاه انتخابنه کیتمش اولان پاشا اون کون صوکرا عودت

ایتدی و عفوله ـ نابلس شمندوفرینك سباستیا استاسیونی یاقیننده انتخاب ایتدیکی بر نقطه‌دن اعتباراً اولا عربه صوکرا جنوبه طوغری انشا ایده‌جکی خطی رمله استاسیوننده یافه ـ قدس خطنه ایصال ایده‌جکی سویله‌دی . کذرکاه حقنده مطابق قالدق . و شرائط انشائیه ایله پاره مسائلنده‌ده مطابق قالدقدن صوکرا کندیسنه صلاحیت کامله ویره‌رك ایشه باشلامسنی رجا ایتدم .

برنجی قنال سفرندن عودتمده‌ده شمندوفر خطنك یوللر فصلنده عرض ایتدیکم استقامت اوزرندن قناله دوغری تمدیدینه قرار ویردیکمدن ینه مایسنر پاشا ایله کوروشه‌رك خطك رمله‌دن صوکرا تل الشریعه اوزرندن بئرالسبعه واورادن الحفیر ـ القصیمه ـ بئرالحسانایه طوغری تمدید ایدلمسی آرزوسنده بولوندیغمی سویله‌دم .

۱۹۱٤ سنه‌سی کانون اولنده مسعودیه نقطه‌سندن اعتباراً انشا آتنه باشلانمش اولان شمندوفر خطی ۱۹۱٥ سنه‌سی، نیساننده سکسانجی کیلومتره‌ده کائن رمله‌یه واوسنه‌نك ایلولنده‌ده یوزیتمشنجی کیلومتره‌ده کائن بئرالسبعه مواصلت ایتدی . ورمله ایله قدس آره‌سنده‌کی قرق کیلومتره طولنده بولنان واساسا برمتره عرضنده اولان اسکی خط برمتره بش سانتیمتره عرضه ابلاغ اولونه‌رق قدسله‌شام اره‌سنده طوغریدن‌طوغری‌یه شمندوفر مواصله‌سی تأسیس ایدلمش اولدی . دیمك اولیورکه اون آی ظرفنده ایکی یوز اون کیلومتره‌لك طار خط انشا اولونمش بولنیوردی .

بئرالسبعدن صوکرا شمندوفر خطی چول داخلنده انشا ایدلمکه باشلانلدی . ۱۹۱٥ ایلولنده بئرالسبعدن ایلری‌یه طوغری باشلایان خط ۱۹۱٦ شباطی ابتدالرنده آسلوج استاسیوننه وبرقاچ آی صوکرا الحفیر استاسیوننه وبرمدت صوکره‌ده قصیمه استاسیوننه واصل اولدی‌که غایت فنا شرائط آلتنده بولنان برچول داخلنده سکز آی ظرفنده یوزاللی کیلو متره‌لك بر شمندوفر خطی انشا ایدلمشدر دیمك اولور . حالبوکه بوشمندوفر خطنك ایلروسنده آلتمش یتمش کیلومتره مسافه‌یه قدر برده‌قویل خطی ایشلیور وعین‌زمانده الحفیردن العریشه‌طوغری‌ده قرق کیلومتره طولنده‌ایکنجی برده‌قویل شعبه‌سی بولنیوردی .

بواساس خطلردن بشقه منحصراً خطك ایشلتمه امورینه عائد آولق اوزره بعض شعبه خطلریده یاپلمشدی . بوشعبه خطلری کوزسزلکدن طولایی قوللانمغه مجبور اولدیغمز اودونی تدارك ایتمك اوزره اورمانلره طوغری انشا ایتدیردیکمز خطلرکه بونلردن ایتدیکمز استفاده جداً پك مهم ایدی .

غزه ـ بئرالسبع خطنه‌الینه‌دن اعتباراً غزه‌نك کریلرینه طوغری قرق کیلومتره طولنده دیکر برشعبه خطی دها انشا ایتدیردم‌که بوندن‌بالخاصه جبهه‌یه جبخانه وارزاق نقلیاتنده پك مهم استفاده‌لر تأمین ایتدم .

بناءً علیه بوتون سفر اثناسنده سوریه وفلسطنده دردنجی اردو طرفندن انشا ایتدیرلمش اولان تیمور یوللرینك طول عمومیسی بشیوز کیلومتره‌یی تجاوز ایدر بالطبع طوروس طاغلری ایله جبل برکت طاغلری اره‌سنده بغداد شمندوفر قومپانیه‌سنك وجوده کتیردیکی تیمور یوللرینك انشاآتنده اردونك هیچ برحق شرفی موجود دکلدر. مایستر پاشا ایله معاونی حیدربکه ودیکر تیمور یولی مهندسلریله بونلرده عمله طابورلری ضابطان وافرادینه‌دخی پك بویوك برحس شکران ایله روحاً مربوطم.

شهرلرك اعماری

سوریه‌ده بولندیغم اوچ سنه‌لك زمان ظرفنده اك زیاده حربك و آسایش داخلینك ایجاب ایتدیردیکی خصوصات ایله اشتغاله مجبور اولدیغمدن شهرلرك اعماری ایچون آرزو ایتدیکم قدر زمان و امك صرف ایده‌مه‌دم. مع هذا بو اوچ سنه ظرفنده بللی باشلی شهرلرده یاپیلمه‌سی لازم کلن اعماراتك پروژه‌لرینی مکملاً احضار ایتدیرمش اولدیغمدن صلحك عودتیله برابر بو پروژه‌لرك تطبیقی مقرردی.

۱۹۱۵ سنه‌سی ظرفنده یافه‌ده کشاد ایتدیردیکم اوتوز بش متره عرضنده وسکز یوز متره طولنده‌کی بولوارله بئرالسبعده یاپیلان عمومی بغچه‌لر وسائره انور پاشانك نظر دقتنی جلب ایتمش اولدیغندن اوصره‌ده استانبوله کلمش اولان اسویچره‌لی پروفسور چورخه‌ر [*] اسمنده‌کی مشهور بر معماری بنم معیتمه کوندرمشدی.

پروفسور چورخه‌ر ۱۹۱۶ سنه‌سی بدایتلرنده اردو قرارکاهنه کلدی. کندیسیله برابر قدس شهرنده‌کی مبانی جسیمهٔ عتیقه‌یی دولاشدیغمز صره‌ده ویردیکی ایضاحات ودرمیان ایتدیکی مطالعات پك زیاده نظر دقتمی جلب ایتدی. اکر فلسطین وسوریه شهرلرینك اعماری و مبانیٔ عتیقه‌سنك تعمیر واحیاسی وظیفه‌سنی کندیسنه توديع ایده‌جك اولورسه‌م پك مکمل نتایج الده ایده‌جکمزه قانع اولدم.

بناءً علیه کندیسنه حربك نهایتنه قدر دردنجی اردو قوماندانلغی انشاآت مدیر

---

[*] پروفسور چورخه‌ر مبادیٔ تحصیلنی زوریخده اکمال ایتدکدنصوکرا درسده، برلین، پاریس وفلورانسه آقاده‌میلرنده دخی اکمال تحصیل ایتمشدی. آلمانیا ایمپراطورینك رومادە تأسیس ایتدیکی صنایع نفیسه اقاده‌میسی مدیریتنه تعیین ایدلمش ومذکور اقاده‌می پروفسورك پلانلری اوزرینه آنك نظارتی آلتنده یاپلمشدی. بوندن بشقه ایتالیانك مختلف شهرلرینك برچوق پارقلری، باغچه‌لری،، چشمه‌لری وسائره‌سی پروفسور چورخه‌رك پلانلرینه توفیقاً یاپلمشدر. خلاصه چورخه‌ر جداً بر صنعتکاردر.]

عموميلكنی قبول ایدرسه ممنون قاله‌جغمی سویله‌دم و عمومی فكرلريمی كنديسنه ايضاح ايتدم . تكليفمی قبول ايتدی .

بوذاتك برسنه‌ظرفنده احضارايتديكی پروژه‌لر اوقدرنفيس شيلردركه بوپروژه‌لرك تطبيق ايديله‌مه‌مسی صنايع نفيسه نقطهٔ نظرندن جداً موجب تأسفدر .

پروژه‌لر شونلردر :

قدس :

(١) — مسجد اقصی انشا آتنك مكمليت سابقه‌سنی برباد ايدن بعض محدث علاوه‌لرك رفعی ايله مكمل طاش ديوارلرينه يكرمی سنه اول اورولمش اولان بادانه‌لرك رفعی ؛

(٢) — قدس ايچ قلعه‌سنك برمحلی موزه حالنه افراغی ايچون حال سابقنده تعميری ؛

(٣) — قدس ايچ قلعه‌سی اتصالنده كائن عرصه‌يه بردائرهٔ حكومتله اوفاق برسرای انشاسی و قلعه ديوارينه متصل بر « ته‌رراس » وجوده كتيرلمسی .

(٤) — قدس شهری داخلنده كائن اولوب شهرك هواسنی اخلال ايدن بويوك « بركه » نك قورودیله‌رق مكمل هال حالنه افراغی ؛

(٥) — قدسك « باب العهودی » خارجنده‌كی ميدانله خندكلرك حال قديمنه ارجاعی .

شام :

(١) — شام ايچ قلعه‌سنك حال حاضرينك خرابيدن وقايه‌سی و داخلی ميدانك بر عمومی باغچه حالنه افراغی ، خارجی خندكلرينك احياسی .

(٢) — شامده بنم طرفمدن ويريلان امر اوزرينه ويلبوشه‌ويچ اسمنده بر يهودی مهندسی طرفندن انشا اولنان قرق بش متره عرضنده وآلتی يوز اللی متره طولنده‌كی بولوارك جرجه چايرلغنه طوغری تمديدی ايله مذكورچايرلغك پك مكمل بر پارق حالنه افراغی ؛

(٣) — بولووار اوزرينه انشاسی متصور مشيريت دائره‌سی ايله بر بانقه بر حمام ، وبر اوتلك ، و عدليه ، پوسته وتلغراف و بلديه كبی دوائر رسميه‌نك پك مكمل پلانلری ؛

(٤) — پارق داخلنده یاپیله‌جق چشمه‌لر ، شلاله‌لر ، ته‌رراسلر والحاصل برمکمل پارق ایچون لزومی اوله‌جق بوتون تفرغاتك پروژه‌لری ؛

بیروت :

(١) — بیروت شهری لیماننـدن طوغریدن طوغری‌یه حکومت قوناغی اوکنـه چیقابیلمك ایچون پك معظم بر مردیون

(٢) — رأس بیروتده انشا اولونه‌جق بر سرای ؛

(٣) — پوسته و تلغراف بناسی ؛

حلب :

(١) — حلب ایچ قلعه‌سـنك خرابیدن وقایه‌سی ایله بعض مرتبـه احیاسی ایچون مکمل بر پروژه ،

(٢) — جلب حکومت قوناغی ؛

(٣) — حلب پوسته و تلغرافخانه‌سی ؛

بوتون بو پروژه‌لر ، پك نفیس ایکی آلبوم تشـکیل ایدر و الیوم بحریه نظارتی معماری ارکان حربیه میرالای جواد بك معرفتیله بحریه نظارتنده محفوظدر .

پروفسور چورخه‌ر سوریه‌یه عائد بو پروژه‌لردن بشقه استانبولده بحریه نظارتی موزه‌سی اتخاذ اولونمق اوزره دائرهٔ بحریه‌یه دور اولنان روم ایلی حصارینك اهمیت قدیمه‌سـنه قطعیاً خلل ویرمه‌یه‌جك صورتده طرفدن مأمور ایدلمش وبو پك مهم ایشله غایت اهمیتلی بر صـورتده اشتغاله باشلامشدی . استانبولده عدلیه نظارتنك غربنه تصادف ایدن یانغین محللرنده ایکی بیك یاتاقلق بر اوتل انشاسی حقنده حاضرلامقده اولدیغی پروژه‌نك ایلك ئه‌تودلرینی کوردیکم زمان « کوزل پایتختمز بر کون کله‌جك بویله مکمل براوتله عجبا مالك اوله‌جقمی ؟ » دیه درین تأثرلره دوشدم . چورخه‌ر هنوز بوپلانی اکمال ایده‌مه‌دن ، وطن فلاکت مغلوبیتله آلت اوست اولدی .

بو قیمتلی معماره اسـتانبول شهرینك یکیدن انشـاسی پروژه‌لرینی یاپدیره‌مامش اولدیغمه جداً متأثرم .

شامده یاپدیردیغم بولوار ظن ایدییورمکه شیمدی‌یه قدر شرق شهرلرنده امثالی کورولمه‌مش درجه‌لرده کوزل برشی اولمشدی .

بیروتده والی عزمی بکك وپارس سفارتی باش کاتبی بیروتلی آلفرد سرسق بکك همتلریله غایت مکمل برپارق وقلوب وغازینو انشا ایدلمشدرکه بز بوانشاآتی منحصراً بعض ارباب صنعته واسطهٔ معیشت تدارکی مقصدیله وجوده کتیرمشدك .

شامده ، قدسده ، بیروتده ، لبنانده و حلبده والحاصل بوتون سوریه شهرلرنده هرنوعدن نه‌قدر ارباب صنعت وارسه بونلری کاملاً حمایه‌ایتدم وکندیلرینی قطعه‌لره ویا شهرلره کوندرمکدنسه حلبده ، شامده ، قدسده وبئرالسبعده تأسیس ایتدیردیکم برچوق اردو فابریقه‌لریله دستکاهلرنده استخدام ایدرك هم‌اردونك تکمیل‌احتیاجاتی بونلر واسطه‌سیله تدارك ایتدم هم‌ده ارباب صنعتی وقایه ایله‌دم . بونلره یومیه دخی ویرمش اولدیغمی سویلرسه‌م سوریه ارباب صنعتك نه‌قدر مستثنا معامله‌لر کوردیکی آکلاشلمش اولور .

تورك قادینلغنك مدار افتخاری تلقی ایتدیکم خالده ادیب خانم افندینك همت مخصوصه‌سی سایه‌سنده بیروتده « دیرالناصرات » نامی ویریلان فرانسز اناث مکتبی بناسنده احیا ایتدیکمز لیلی اناث سلطانیسی ودارالمعلماتی ایله بیروت و شام وجبل لبنانده تأسیس ایتدیکمز لیلی ونهاری اناث ابتدائی مکتبلری اوقدر بیوك بررغبته مظهر اولمشلردی‌که حتی بعض عائله‌لر آمریقان اناث مکتبنده‌کی چوجوقلرینی اورادن آله‌رق بومکتبلره ویرمکه باشلامشلردی .

اوچ درت بیك کنج قیز وقادینك دوام ایتدیکی بیروت دارالصنایعلرینی یوقاریده ذکر ایتدیکم ایچون بوراده بونلری تکرار ایتمك ایسته‌میورم .

بیك ارمنی چوجغی ایچون عین طورا مناسترنده آچدیغم دارالایتام حقیقی برمکتبدن یشقه برشی دکلدی . اورایه کلدکلری زمان هربری اولومه محکوم برچهرهٔ سفالت عرض ایدن یتیملر پك آز بر زمان ظرفنده مکمل غدا وکوزل بر اصول تداوی ایله اکتساب قوت وعافیت ایتمشلر وآتیاً مملکتك ایشنه یارایه‌جق بر عنصر حالنی آلمغه باشلامشلردی .

سوریه‌ده‌حرب عمومی اثناسنده وجوده‌کتیریلان مکتبلر میاننده بقاع‌اووه‌سنده‌کی فرانسز زه‌زوویت زراعت مکتبنده تأسیس اولنان لیلی ومکمل برزراعت‌مکتبنی‌ده ذکر ایتمك لازم کلیر . « تعنایل زراعت مکتبی » نامنی آلان بومکتب صرف بنم تشبثاتم سایه‌سنده تأسیس اولنمش وبرآلمان مدیرینك تحت اداره‌سنه ویریلان مکتب آز زمان ظرفنده پك بویوك ثمره‌لر ویرمکه باشلامشدی . سوریه وبیروتك الك‌بیوك عائله‌لری چوجوقلرینی بومکتبه قبول ایتدیره‌بیلمك ایچون عادتا رجا ومنتلرده بولنیورلردی .

حلب شهرنده اچیلمش اولان مکمل بردارالمعلماتی‌ده بو مؤسسات علمیه‌یه علاوه ایده‌جك اولورسه‌ق پك آز برزمان ظرفنده سوریه‌ده تأسیس ایدلمش اولان اساسلی مکتبلرك مقداری حقنده برفکر ایدینلمش اولور .

بالخاصه قدسده پك واسع برپروغرامه توفیقاً کشاد اولنان « صلاح الدین ایوبی مدرسهٔ کلیه‌سی » عالم اسلام ایچون فوق‌الحد مفید ثمره‌لر ویره‌جك مؤسسات علمیه میاننده ارائه اولونه‌بیلیر .

سوریه‌ده وجوده کتیردیکم وسائط عمرانیه میاننده بحرلوط سیرسفائن اداره‌سنی‌ده تعداد ایتمکه حقم واردر ظن ایدرم . برچوق سنه‌لر غیرممکن تلقی ایدیلان بو ایشی ۱۹۱٦ سنه‌سی ابتدالرنده تصور ایتدم ومذکور سنه‌نك صوك بهاری ابتدالرنده موفق اولدم . بحرلوطده درت بش مؤتوربوط طرفندن جر ایدیلان برچوق بیوك ماونه‌لر ویلکنلی کمیلر هرکون کولك شرق ساحلندن غرب ساحلنه لااقل یوز یوز اللی طون ارزاق واشیا نقلنی تأمین ایدییورلردی .

بو موتوربوطلرله ماونه‌لر وکمیلری یافه وحیفادن شمندوفرله قدسه کتیرتمش واورادن ترتیبات مخصوصه‌یی حاوی اوزون عربه‌لر اوزرنده قرق کیلومتره طولنده‌کی و پك میللی برشوسه‌دن بحرلوطه نقل ایتدیرمش اولدیغمی عرض ایده‌جك اولورسه‌م تشبثك اهمیتی نظرلرده تعین ایدر .

آز برزمان ظرفنده بحرلوط ساحلنده برتعمیرات فابریقه‌سیله سیرسفائن ضابطان ومأمورلرینك کمیجیلریله حماللرك اقامتنه مخصوص کارکیر بنالر وکمیلرك تعمیری وقالافاتلانمسی ایچون قیزاقلر وسائره‌دن مرکب اوفق برترسانه وجوده کتیرلمشدی . بو تأسیسات اردونك اوقدر ایشنه یارامشدیکه بالاخره قدسك سقوطیله بحرلوط انکلیزلرك ألنه دوشدیکی زمان استانبوله حلب ایتمك ایسته‌دیکم ضابطان ومرتبات سائره‌نك طبریه کولنده‌دخی عینی تأسیساتی وجوده کتیرمك اوزره سوریه‌ده‌ابقاسنی لیمان فون سانده‌رس پاشا رجا ایتمش وطرفمدن موافقت اولونمشدی . بحرلوطده سیرسفائن خدمتنك تأسیسی خصوصنده اك بیوك همت قدس منزل مفتشی میرالای روشن بك طرفندن صرف اولونمش و اورایه مأمور استانبولدن جلب اولنان بحریه امرا وضابطاننك‌ده شایان تقدیر غیرت وفداکارلقلری کورولمشدر .

سوریه‌نك اعماری خصوصنده دردنجی اردونك صرف ایتدیکی همتلر میاننده لتبانی دره‌سنك تصحیح مجراسیله بو دره‌نك بقاع اووه‌سنده وجوده کتیردیکی مضرتلرك ازاله‌سی هوله بطاقلغنك تبیس و شریعه وادیسنك اك منبت و محصولدار قسمی اولان بیسان اووه‌سنك اروا و اسقاسی عملیاتلرینك اجراسی ایچون بر آلمان صو مهندسی معرتیله اجراسنه باشلانمش اولان تدقیقات فنیه‌یی‌ده ذکر ایده‌بیلیرم .

وقتیله قونیه اووه‌سنك اروا و اسقاسی عملیاتنی اداره ایتمش اولان بو مهندس آلمان احتیاط بیکباشیلرندن موسیو « بوته‌ر » در . بو ایشلر ایچون معیتمه بر مهندس کوندرلمسنی رجا ایتدیکم آلمانیا حکومتی مومی الیهی بالانتخاب دردنجی اردویه مأمور ایتمش وطرفمدن همان ایشه باشلاتدیرلمشدر . بن سوریه‌ده بولندیغم مدتجه ایشلر پك منتظم و سرعتله جریان ایدییوردی . فقط بن آیرلدقدن صوکرا خبر آلدیغمه کوره اردو بو ایش ایچون پارا ویرمه‌مکه باشلامش اولدیغندن بر نتیجهٔ قطعیه‌یه اقتران ممکن اولامامشدر ظن ایدرم .

اردونك استخدام ایتدیکی متخصصلردن بری‌ده برلین آثار عتیقه موزه‌سی مدیری پروفسور ویغانددر . آثار عتیقه عالمنده سومیته‌لردن معدود اولان بو ذات ١٩١٦ سنه‌سی آغستوسنده فلسطین جبهه‌سنده بولنان بر آلمان مفرزه‌سی ایچون بعض اشیا و سائره سوقی مأموریتی ایله سوریه‌یه کلمشدی . کندیسیله بر مدت کوروشدکدن صوکرا بوراده پك زیاده ایشمه یارایاجغنی آکلایه‌رق نم معیتمه مأمور ایدلمسنی استانبولده‌کی هیئت اصلاحیه ریاستندن رجا ایتدم . رجامی قبول ایتدیلر . پروفسور ویغاند « دردنجی اردو آثار عتیقه مشاوری » عنوانیله معیتمه داخل اولدی . بوذات سوریه و فلسطینك آثار عتیقه‌سی حقنده برچوق تدقیقاتده بولوندی . وبو تدقیقات نتیجه‌سنده بر « آثار عتیقه آلبومی » وجوده کتیردی‌که بالآخره اردودن ویردیکم پاره ایله بو آلبوم آلمانیاده طبع ایدلدی . بوندن بر قاچ آی اول موقع انتشاره وضع اولنان آلبوم آوروپا عالم عرفانده پك زیاده حسن قبوله مظهر اولدی . وبر چوق غزته‌لر آلبوم حقنده تقدیر آمیز مقاله‌لر یازدیلر .

دردنجی اردو قوماندانلغم اثناسنده بکا معاونت مخصوصه‌ده بولنمش اولان آوروپالی علما میاننده هایدلبرغ دارالفنونی معلملرندن پروفسور « زالتجس » یده یاد ایتمك مجبوریتنده‌یم . دنوز اوتوز درت یاشنده ایکن هایدلبرغ دارالفنونی طرفندن کرسیٔ تدریسه لایق کورولمش اولان بو کنج عالم آوستریا احتیاط ملازملکی ایله استانبولده آوستریا مرخصلغی معیتنده بولنیوردی . آتیاً تشبث ایتمك نیتنده بولندیغمز بر چوق انشاآت ایشلری ایچون بویله بر ذاته محتاج اوله‌جغمزی تقدیر ایتمش اولان « اردو انشاآت مشاوری » پروفسور چورخه‌ر ، پروفسور زالتسك‌ده معیتمه آلینمسنی بکا تکلیف ایتمشدی . مراجعتمی آوستریا عسکری مرخصلغی اسعاف ایتدی . و پروفسور زالتس ١٩١٧ سنه‌سی ایلولنده معیتمه ویرلدی . بر چوق خصوصاتده رأیندن استفاده ایتدیکم پروفسور زالتس بالآخره آناطولینك استعماری حقنده پك منتظم ومفصل برلایحه احضارینه مأمور ایتدم . حاضرلادیغی لایحه‌یی بکا ویرمکه وقت بولامادن بن ترك وطنه مجبور اولدیغم ایچون پروفسورك

لایحه‌سی هنوز اوقویامادم ایسه‌ده یقین زمانده زواللی مملکتمزده حال سکونك عودتنده بولایحه‌لردن پك بیوك استفاده‌لر ایده‌جکمه شبهه ایتمیورم .

حربدن صوکرا سوریه و فلسطینده یاپلمسی لازم کلن علمی ، عمرانی ، زراعی تأسیسات نافعه‌یی تدقیق ومفصل لایحه‌لر وپروژه‌لر احضاری وبرطرفدن‌ده بونلرك بر اوفق نمونه‌لرینك ارائه‌سی خصوصنده بکا معاونتده بولونمش اولان پروفسور چورخه‌ر ، پروفسور ویغاند ، پروفسور زالتس ومهندس بوتنه‌ر کبی اجنبی ارباب کماله عرض شکران ایتمکی کندم ایچون بروجیبهٔ ذمت تلقی ایدرم . وهله علمای ذکوریمزك هیچ برنده کورمدیکم برجرأت فوق‌العاده ایله سوریه‌یه کله‌رك اوراده درت مکمل اناث مکتبی تأسیس ایتمك وعین طورا ارمنی دارالایتامنی الك مکمل برمؤسسه حالنه قویمق کبی خدمات کزیده‌ابراز ایتمش‌اولان خالده ادیب خانم‌افندی حقنده‌کی منتدارلغم ابدی اوله‌جقدر .

خاطراتمك‌بوفصلنده‌درمیان‌ایتدیکم خصوصات آره‌سنده یالکز برشی اونوتمشم. حلب شهرینه اساله اولنان « عین تل » صویی ظن ایدرسه‌م اهمیتی تقدیر ایدلمیه‌جك برشیئی دکلدر . حلبده اهالینك ایچه‌بیله‌جکی‌صویك پك آز وپك فنااولدیغی ١٩١٥ سنه‌سی نهایتلرنده ظهور ایدن تیفو خسته‌لغی اثناسنده اکلامشدم . درعقب اردو بودجه‌سندن اون بش بیك لیرا افراز ایدرك حلبه درت بچق کیلو متره مسافه‌ده کائن « عین تل » منبع صوینك شهره اساله‌سنی تصورایتدم . چولده‌کی صوتأسیساتی پك مکمل صورتده وجوده کتیرمش اولان مهندس « شوماخه‌ر » ی بوایشه مأمور ایتدم . موسیو شوماخه‌ر عن اصل حیفا آلمان قولونیسی اهالیسندندر . چولده‌کی خدمات فوق‌العاده‌سندن طولایی کندیسنه متشکر اولدیغم بو ذات پك زیاده صرف همت ایدرك عین تل منبع صولرینی‌حلب شهرینه اساله‌یه‌موفق اولدی . ظن‌ایدرسه‌م حلبلیلر کندیلرینه یاپدیغم بوخدمتی هیچ برزمان اونوتامازلر .

بوفصلده تعداد ایتدیکم خصوصات مطالعات عندیه قبیلندن شیلر دکل کوزله کوریله‌بیله‌جك مادی شیئلردر . بناءً علیه بونلری کوردکدن صوکرا بنم سوریه‌یی تخریب ، اهالیسنی قصداً اولومه محکوم ایتدیکمدن بحث ایتمکه قالقیشمق هر حالده پك آچقجه برافترایی اختیار ایتمکدن باشقه برشی اوله‌ماز .

ارمنی مسئله‌سی

تاریخده بر فاجع صحیفه

بز ارمنیلری وعلی‌الخصوص اونلرك اختلالجیلرینی روملردن بلغارلردن دها زیاده سه‌وه‌ز . چونکه اونلر دیکر ایکی عنصردن دها زیاده مرد وقهرمان‌درلر. ایکی‌یوزلیلك بیلمزلر . دوستلقلرینه صادق، دشمنلقلرینه قویدرلر . خصوصیله بزم ایمانمز واردرکه ارمنی عنصریله تورك عنصری آره‌سنده‌كی خصومتك باشلوجه سببی روسیه سیاستیدر. اختلاف دین یعنی مسلمانلق وخرستیانلق مسئله‌سی بوندن آلتمش یتمش سنه اولیسنه ودها طوغریسی ۷۸ – ۱۸۷۷ عثمانلی – روس سفرندن بش اون سنه اولیسنه قدر بو ایکی عنصر آره‌سنده قطعیاً موضوع بحث دکلدی. آناطولیده، روم ایلیده واستانبولده خلاصه بوتون ممالك عثمانیه‌ده ارمنیلرله تورکلر آره‌سنده اوقدر بویوك بر حسن امتزاج واردی‌که تاریخ عثمانی اوزمانه کلنجه‌یه قدر الك اوفاق بر ارمنی مسئله‌سی بیله قید ایتمه‌مشدر.

مناسبات خصوصیه‌لرنده تورکلرله ارمنیلر ارە‌سنده‌كی مودت هر دورلو حدودی تجاوز ایدردی . آناطولی کویلرنده‌سنا کن بر تورك برای تجارت اوزاق بر یره کیده‌جکی زمان عائله‌سنك حقوق وناموسنی قومشوسی ارمنینك تحت نظارت و وصایتنه تودیع ایدر وارمنی‌ده عینی اعتمادی تورك قومشولرینه قارشو ابرازدن چکینمزدی .

نه آناطولیده ، نه روم ایلیده نه‌ده حتی استانبولده هیچ بر ارمنی یوقیدی‌که ارمنیجه بیلسون . بوتون مکتبلرده ارمنی حروفاتیله تورکجه اوقودیلور وکلیسالرده آیین روحانی تورکجه اجرا اولونوردی . دولتك الك مهم مناصبنه ارمنیلر ترفیع ایدلمش ، خلاصه ارمنیلر بو دولت عثمانیه‌نك الك صادق تبعه‌سی تلقی ایدلمشدی .

عثمانلیلر کردستان بکلرینی دائرهٔ مطاوعتلرینه آلدقلری زمان اونلرك زیر اداره‌لرنده یاشایان ارمنیلرك بر حکومت مستقله‌لری یوقدی . ارمنیلر کورد بکلرینك اداره‌سی آلتنده اولدقجه محسوس بر تضییقه معروض بولنیورلردی .

سفیر مورغنتاو نه‌دیرسه دیسون، تاریخك شهادتلرینی انکار ایتمکه نه‌قدر چالیشیرسه چالیشسون پروغراملرنده‌كی عدالت وتسامح الك سریع بر صورتده اتساع وتشکللرینه یکانه مدار اولان ایلك عثمانلیلردن کوردکلری معاملهٔ رفق ومروت ارمنیلری تورکلره قارشی منتدار بیراقمش و بش عصرلق بر مدت ظرفده بر فنا ارمنی – تورك

اختلافی کوروله‌دیکی کبی تورکك لسانیله تکلم ایتمه‌ین، تورکك عاداتنی معتاد ایدینمه‌ین هیچ برارمنی قالمامشدی.

فاتح سلطان محمد خان استانبولی فتح ایتدیکی زمان ناصلکه هیچ برتضییق خارجی نتیجه‌سی اولمایه‌رق صرف کندی تمایلات اصرارانه‌سی تأثیریله روم پطریقخانه‌سنی ابقا ورومله امتیازات مذهبیه نامی آلتنده برچوق حقوق خصوصیه بخش ایتمش ایسه آناطولینك ایچ طرفلرنده عناصر اسلامیه آره‌سنده پك عاجز براقلیت حالنده یاشامقده اولان ارمنی عنصرینك حقوق ومنافعنی دها یقیندن محافظه ایده‌بیلمك ایچون طوغریدن طوغری‌یه پایتخت سلطنتده برارمنی پطریقخانه‌سی تأسیس ایتمش ارمنیلرده روملره بخش ایتدیکی حقوق و امتیازات خصوصیه‌یی احسان ایله‌مشدر.

تاریخده عثمانلی حسیات مروتکارانه‌سنی اثبات ایده‌جك برحادثه‌یه تصادف ایتدکلری زمان بونی درعقب دیناً نجس تلقی ایدیلان خرستیان اموریله اشتغاله تنزل ایتمه‌مك مقصدینه حمل ایتمکدن اوتانمایان بعض آوروپالی مورخلری تقلیداً معهود ماندلشتام دخی کتابنك ١٩٠ نجی صحیفه‌سنده عینی مطالعاتی درمیان ایدیور.

اوروپاده «اقلیتك حقوقی» دنیلان نظریه‌دن ذره قدر اثر بولونمادیغی بر زمانده دها ١٤٦٢ سنهٔ میلادیه‌سنده برعثمانلی پادشاهی دورهٔ سلطنت وعظمتنك ال یوکسك نقطه سنده بولندیغی صره‌ده استانبول روم پطریقخانه‌سنی ابقا وروملره مذهبی امتیازات نامی آلتنده نکاحه، وراثته و تدریساته متعلق برچوق حقوق خصوصیه بخش ایدییور، آناطولیده کورد دره‌بکلرینك تحت نفوذنده یاشامقده اولان خرستیان ملت ایچونده پایتختنده برپطریقخانه تأسیس ایله‌یوز واونلره‌ده عینی حقوق وامتیازاتی ویرییورده بومعامله بوکون ماندلشتام کبی برطاقم حیاسز انسانلر طرفندن اسلامك خرستیانلره عائد امور ایله اشتغاله تنزل ایتمه‌مسی حسیاتنه حمل ایدلمکدن چکینلمه‌یور. بونه‌قدر بویوك برانصافسزلقدر.

عجبا اون بشنجی عصرده اوبویوك عثمانلی پادشاهنك بخش ایتدیکی بوامتیاز بوکون آمریقا رئیس جمهوری ویلسونك جهان مدنیتنه قبول ایتدیرمك ایسته‌دیکی «اقلیتك محافظهٔ حقوقی» پرنسیپنك ال یوکسك بر نمونه‌سندن باشقه برشیمیدر؟ اوستریالیلرله عقد اولنان «سن ژرمن» معاهده‌نامه‌سنه درج اولنوب‌ده رومانیا ویوغو اسلاو حکومتلری طرفندن قبول ایدلمك ایسته‌نیله‌ین جو پرنسیب عجبا ممالك عثمانیه‌ده‌کی خرستیان اقلیتلری ایچون حضرت فاتحك بخش ایتدیکی امتیازات وحقوق خصوصیه درجه‌سنده واضح و واسعمیدر؟

ارمنیلر آنجق بو امتیازات مذهبیه سایه‌سنده دینلرینی و ملیتلرینی محافظه ایده‌بیلدکلرینی پك اعلا بیلیور و بونك ایچون کورد دره بکلرندن کوردکلری بعض

تضییقاته قارشو تورکلر وبالخصوص تورك حکومتی ایله پك صمیمی بر حیات مودتکارانه ادامه ایدییورلردی. ارمنیلرك اون طقوزنجی عصردن اول دخی کوردستانده دره بکلرندن شویله مظالم وبویله اشکنجه‌لر چکمکده اولدقلرینی زار زه‌سکی وسائره کبی بر طاقم محررلرك اثرلرندن فقره‌لر آله‌رق اثبات ایتمکه چالیشان موسیو ماندلشتام فرانسز اختلال کبیرینه قدر آوروپاده خلقك چکدیکی مظالمی عجبا تخطر ایتمك ایسته‌میورمی ؟ اوزاغه کیتمکه حاجت یوق صوك روس اختلالنه قدر موژیقلرك روسیه‌ده‌کی حیاتی ارمنیلرك تورکیه‌ده‌کی حیاتندن دهامی مرفه ایدی ؟ اوتانمه‌دن شیمدی‌ده کندیسنی روس اختلال اخیرینك الك حار مروجلرندن کوسترمکه چالیشان مانده‌لشتام روس کویلوسنك یقین زمانه قدر روسیه‌ده دره‌بکلرندن چکدیکی مظالمه دائر اولان روس اختلال اثرلرینی عجبا بزم اوقومامش اولدیغمزیمی ظن ایدییور ؟ اکر بو اثرلرك مبالغه‌لی اولدیغنی ادعا ایتمك جرأتنه قیام ایدرسه بز ماندلشتامك یالان سویله‌دیکنی بلا پروا ادعا ایدرز ..

بناءً علیه ینه تکرار ایدرز که تا ۱۸۵۳ — ۵۵ قریم سفرندن صوکره‌یه قدر ارمنیلره تورکلر پك مودتکارانه بر صورتده برلکده یاشامشلر و تورکلر طرفندن ارمنیلره قارشو هیچ بر تجاوز وقوع بولمامشدر .

وقتا که روسلر بویوك بر انهماك وحرص استیلا ایله تورك امپراطورلغی اوزرینه صولت ایتمکه باشلادیلر ، تأمین موفقیتلری ایچون روم ایلی وآناطولیده‌کی خرستیان عناصرینی آلت اتخاذ ایتمکی پك عاقلانه برسیاست تلقی ایتدیلر و روم ایلنده صرمسیله رومه‌ن ، روم ، صرب و بولغار عناصرینی قوللاندقلری کبی آناطولیده‌ده کورجیلردن صوکره ارمنیلری استخدامی مناسب کوردیلر . غریبدرکه ماندلشتام کتابنك ۳۰۰ نجی صحیفه‌سنده مستبد روسیه‌نك تورکیه‌ده‌کی خرستیان ملتلرینی تورك استبدادندن قورتارمق خصوصنده‌کی مساعیسنك روس اختلالجی حکومتی طرفندن تماملیه تصویب ایدیله‌جکنی سویله‌دکدن صوکرا « کندیسی پك شدید بر استبداد آلتنده یاشایان موژیك دائما روملری ، بولغارلری ، صربلری اسارتدن قورتارمق مقصدیله حرب ایتمشدر . » ادعاسنده بولونیور. بو خرستیانلغنده شبهه ایتدیکمز موسقوف یازیجیسی دینی تعصبی هر دورلو تخمینك فوقنده اولان موژیغی کندی کوینده دها زیاده اسیر یاشامغه راضی ایتمك ایچون « مسلمانك الندن خرستیانی قورتاراجقسك ! » نداسندن دها مؤثر نه تصور ایده‌بیلوردی ؟ بونلر هپ بوتون دنیانك نفرت ایدرك قورقدیغی مشهور موسقوف سیاستیدرکه چارلقله برابر محو اولوب کیتمش اولمسنی بوتون عالم انسانیتك سکون و استراحتی نامنه تمنی ایتمکدن کندیمزی آلامایز .

شوراسنی‌ده اعتراف ایتمك لازم کلیرکه اون طقوزنجی عصرك اواسطنده اوروپاده

ارتق كركى كبى انكشاف ايتمكه باشلايان مليت جريانلرى براى تحصيل و تجارت اوروپا و آمريقايه كيتمش اولان ارمنى كنجلرينك ايقاظ فكرينه ومنسوب اولدقلرى عنصرك دها مرفه برحيات خصوصيه يه و دها شخصى و متبارز بر حيات اجتماعيه و سياسيه يه مالكيتى آرزو ايده جك بر ذهنيت ايديملرينه سبب اولمشدى .

ايشته بو ذهنيت روس ديپلوماتلرى ايچون غير مترقب برنعمت كبى تلقى اولونمش او زماندن اعتباراً توركيا داخلنده كى ارمنيلرك دولت عليهنه اختلالنى تأمين ايچون اللرندن كلن هرشيئى ياپمقدن كرى دورمامشلردر .

بر ايكى عصرلق سؤ اداره نك توليد ايتديكى عسكرى و ادارى آنارشيلرى برطرف ايتمك و دولتى برطريق انتظام و مكمليته قويمق ايچون اك راديقال تدبيرلره مراجعت ايتمكه قرار ويرمش اولان سلطان محمود خان ثانى اون طقوزنجى عصر بدايتلرنده استانبولده يكيچريلرى امحا ايتديكى كبى روم ايلى و آناطوليده بولنان دره بكلرينك دخى طرف طرف كسر نفوذينه بذل همت ايتمش ايدى . بونلر مياننده كوردستان دره بكلرى ده اولدقجه شديد ضربه لره معروض قالمشلردى .

فقط زواللى سلطان محمود برطرفدن مملكتى داخلاً اصلاح ايتمك ايستركن ديكر طرفدن بوتون تشكيلاتى موسقوف پايتختندن اداره اولنان ئه تيته ل ئه ته ريانك متمادى افساداتى يوزندن آياقلانمش اولان روحلرى تسكين ايده بيلمك ايچون بيك درده دوچار اولمش ونهايت فرانسز وانكليز وروسلرك تجاوزاتنه معروض قالهرق ناوارينده دونماسنى كاملاً ضايع ايتدكدن صوكرا روم استقلالنى طانيمغه مجبور اولمشدى .

ونهايت ينه فرانسزلرك تشويقيله عليهنه قيام ايدن مصر واليسى محمد على پاشا عثمانلى تاج تختنه كوز قوياجق قدر شاشقينلقلر كوسترمش وتا كوتاهيه يه قدر عثمانلى مملكتنى استيلايه موفق اولمشدى .

بوقدر مشكلات داخليه وخارجيه يه معروض اولان بردولتك يالكز ارمنيلرى دكل بوتون تبعه سنى نائل رفاه وسعادت ايده جك تدابير صائبه يه توسل ايده بيله جكنه كيم احتمال ويرر ؟

سلطان عبدالمجيد زماننده ايسه ارمنيلر اويله فوق العاده امتيازاته نائل اولديلركه بونى حتى ماندلشتام بيله كمال حيرتله ذكر ايديور . مومى اليه اثرينك ١٩٠ نجى صحيفه سنده شويله سويليور : « حتى ارمنى ملتى ١٨٦٣ سنه سنده برحقيقى قانون اساسى يه مظهر اولدى . بوقانون اساسى موجبنجه ارمنيلر استانبول پطريقخانه سنده اجتماع ايتمك اوزره برمجلس عمومى يه مالك اولديلر . مجلس عمومى ١٤٠ اعضادن تركب ايديور وبونلرك يوز يكرميسى طوغريدن طوغرى يه ملت طرفندن انتخاب اولونيوردى » .

عجبا رئيس ويلسون اقليتك حقوقى ايچون بوندن دها نافذ براصول كشفنه مقتدرميدر ؟

ارمنيلره بوقانون اساسى‌يى حكومت عثمانيه خارجدن هيچ برتضييقه دوچار اولمادن بخش ايتمشدر. ارمنيلرك اوزمانه قدر ابراز ايتدكلرى حسيات صادقانه‌دولتى اوقدر ممنون ايتمشدى‌كه «ارمنى ملت صادقه‌سى» ايچون يكى بردورهٔ سعادت كشاد ايده‌بيله‌جك برماهيتده بولنان بوقانون اساسى‌يى بخش ايتمكده برآن ترددايتمه‌مشدى.

مع‌هذا بوقانون اساسى‌ده روسلرك ارمنى ايشنه مداخله‌لرى ايچون بر وسيلهٔ مخصوصه تشكيل ايتمشدى .

ارمنى اختلالجيلرندن بعضلرى دها ١٨٥٣ عثمانلى-روس سفرى اثناسنده‌روسلره معاونتده بولونمشلردى . ايشته داها اوزمان باشلامش اولان تماسى روسلر هيچ ضايع ايتمه‌مشلر وارمنى اختلالجيلرنى تشويقدن كرى دورمامشلردى . تشويقات تأثيراتى اوقدر چابوق كوسترمشدى‌كه ارمنى ملتنه قانون اساسينك تاريخ احسانندن هنوز درت سنه كچمش اولديغى برزمانده ١٨٦٧ ده زيتونده ايلك ارمنى اختلالى ظهور ايتمشدى . بالطبع بوغير مأمول قيام مسلح دولتى‌ده، توركلرى‌ده درين دوشوندرمكه باشلادى. باخصوص ٧٨-١٨٧٧ عثمانلى‌روس سفرى اثناسنده روسيه ارمنيلربله اناطولى ارمنيلرينك عثمانلى‌اردوسنه قارشى‌كوستردكلرى مشكلات هردورلو تصوزك فوقنه چيقمشدى .

اوصره‌ده ارمنى پطريقى «نرسس» افنديننك آياستفانوسه كيدرك ارمنيلرك نائل مختاريت اولملرى ايچون روسيه‌چارينك حمايه ومعاونتنى طلب‌ايتمسى ارمنيلرك اوزمانه قدر مظهر اولدقلرى «ملت صادقه» شهرتنى بالكليه ازاله ايتمشدى .

بولغار استقلالنى تأمين ايتدكدن صوكرا آرتق دولت عليه‌نك امور داخليه‌سنه مداخله ايچون بروسيله بوله‌مايه‌جغنى دوشونمش اولان روس سياستى آياستفانوس معاهده‌سنه ارمنيلر حقنده برمادهٔ مخصوصه علاوه ايتديرمك صورتيله بوامكانى الده ايتمك ايسته‌مشدى .

عينى ماده — فقط دها باشقه برشكلده — برلين معاهده نامه‌سنه ادخال اولوندى .

ايشته‌اوزماندن‌اعتباراً ارمنى‌ايله كورد وتورك آره‌سنده پك شديد برحس مخالفت باش كوستردى .

الك بيوك شهرلردن‌الك كوچوك كويلره وارنجه‌يه قدر بوتون ممالك عثمانيه‌داخلنده ارمنى اختلال قوميته‌لرى طرفندن پك منتظم تشكيلات خفيه وجوده كتيرلدى . بوتشكيلات‌خفيه‌ارمنيلرى كوردوتوركلر عليهنه متمادياً زهرليوزلر وشرقى‌آناطوليده‌كى آلتى ولايتدن مركب برارمنى ايالت ممتازه‌سى تشكيل ايتمه‌دكجه ارمنيلرك راحت

دورماملرینی تأمینه چالیشیورلردی . بالطبع ارمنیلرك بوتشبثات اختلالیه‌سی نه تورك ونه‌ده کورد عنصرلرنجه نه‌ده حکومت عثمانیه‌جه مجهول قاله‌میوردی . ارمنیلرك مقصدی کندیسنه عدداً پك چوق فائق اولان کورد وتورکی کندی تحت اداره‌سنه ویره‌جك صورتده برارمنستان وجوده کتیرمك اولدیغنه کوره تورك وکوردك املی ده بوارمنی آرزوسنك عدم حصولی تأمینه معطوف اولمق ایجاب ایدییوردی . دها طوغریسی تورك وکورد اناطولینك خالص تورك وکورد اولان عظیم بر قسمنك ارمنیلك وسیله‌سیله روسیه طرفندن استیلا ایدلمك ایسته‌نیلدیکی پك اعلا آکلایور وبوندن طولایی ارمنی‌یی روسلر طرفندن کندی مملکتنه صالیویرلمش بریلان تلقی ایتمکه مجبور اولیوردی .

اوته‌ده بریده ظهور ایدن واك طاشغین ارمنیلر طرفندن وجوده کتیریلان بعض طغیانلری نظردقته آلان اوروپادولتلری ینه روسیه‌نك تضییقی تحتنده ١٨٨٠ تاریخنده باب‌عالی‌یه ارمنی اصلاحاتنه دائر برنوطه ویرمشلردی. اوصره‌لرده برطرفدن‌ده بولغارلر شرقی روم ایلی‌یی بولغارستانه الحاقه تشبث ایتمشلردی . اساساً روسلر ارمنی مسئله‌سنی دائما تورکیه‌نك خارجی ویا داخلی پك مهم مسئله ایله مشغول اولدیغی ضره‌ده ایلری سورولر .

عبدالحمید ثانی اوزمانلر بومسئله‌یی شویله بویله اداره ایدرك بعض مواعید ایله ایشی یاتیشدیرمشدی . فقط ١٨٩٤ دن ١٨٩٦ یه قدر دوام ایدن سنه‌لر ارمنی اختلالجیلرینك بالفعل ایشه باشلادقلری وهر طرفدن آز چوق اختلالر وجوده کتیردکلری سنه‌لردر . ایشته بوارمنی اختلاللری بش آلتی عصر ظرفنده پك بویوك برمحبت متقابله ایله برآره‌ده یاشامش اولان اوچ عنصری یکدیکرینك قاننه صوصاشجه‌سنه یکدیکری علیهنه آتیلمغه سوق ایتمش وآناطولی‌یی وحتی استانبولی آل قانلره بویامش ایدی.

شوراسنی ماندلشتام کبی اك شدید تورك دشمنلری بیله انکار ایده‌میورلر که بوسنه‌لرده‌کی وقایع اثناسنده بیله تورکلك ارمنی حقنده اوقدر شدید برغیض وکینی یوقدی. برچوق تورکلر ارمنیلری صیانت خصوصنده یکدیکرینه رقابت ایتمش و حتی استانبولده پك چوق تورك عائله‌لری قومشولری بولنان ارمنیلری کندی اولرنده صاقلامش، اولومدن قورتامق کبی اثر محبت کوسترمشلردی. برچوق رجال دولت استانبولده کومروك حماللری واسطه‌سیله یاپیلان ارمنی قتل عامنی نفرتله قارشوله‌مش ومنع فجایع ایچون اللرندن کلان هرشیئی یاپمقدن چکینمه‌مشدر .

مشیر فوأد پاشانك قاضی کوی ارمنیلرینی صیانةً توسل ایتدیکی تدابیر شدیده هرکسك معلومیدر . ماندلشتام کتابنده فوأد پاشانك بالاخره دوچار اولدیغی فلاکتك سببنی ارمنیلر حقنده کوستردیکی بومیلان تصاحبه عطف ایدییورسه‌ده بونك طوغری اولمادیغی استانبولده بیلمه‌ین یوقدر .

تقریباً ایکی سنه‌دن زیاده دوام ایدن بو قتاللر اثناسنده کورد وتورکلردن‌ده پك چوق کیشیلر ارمنیلر طرفندن اولدیرلمشلر وهرایکی طرف ایجاد فضایح وجنایاتده عادتا یکدیکرینه رقابت ایتمشلردی . فقط ارمنی عنصرینك هرطرفده اقلیت تشکیل ایتمکده اولمسی کورد وتورکلرك غلبه‌سنی ایجاب ایتدیرمشدی . اکر ارمنی عنصری عدداً فائق اولسه‌یدی کورد وتورکلر نه‌قدر ارمنی اولدیرمشلرسه ارمنیلر اوندن فضله کورد وتورك اولدیرمکدن کری دورمازلردی . روم فترتی زماننده موره‌ده روملر طرفندن‌اولدیریلان تورکلر بوادعامزه اك واضح بردلیل تشکیل ایدر. فقط اونلر تورك ومسلمان اولدقلری ایچون‌اوزوالللیلر نامنه‌مرثیه خوان‌اوله‌جق لورد بایرونلر ، ویقتور هوغولر ظهور ایتمه‌مش واوخونین حادثات یالکز عثمانلولر طرفندن یازیلان تاریخ کتابلرنده، برقاچ صحیفه‌تشکیل ایتمکدن‌بشقه براثر براقامشدر. ادارهٔ مملکت‌حقنده‌کی قناعتلرم ایجاباتندن اوله‌رق مملکتده حادث‌اولان وقایع اختلالیه‌نك اهالی واسطه‌سیله تسکیننه‌دن وباخصوص‌قتل عاملر ترتیبندن نفرت‌ایدرم . چونکه بوطرز اداره مملکت ایچون ضرردن بشقه برفائده تأمین ایدمیه‌جکی کبی ملتمك‌پاك ونزیه‌اولان تاریخی‌صوك درجه‌لرده لکه‌دار ایدر .

بو حس آشاغی یوقاری تورك ملیتپرورلرینك وجوده کتیردیکی « کنج تورك » اختلالجیلرینك همان‌کافه‌سنده موجود بولوندیغی‌ایچون بو ١٨٩٤ : ١٨٩٦ ارمنی‌وقایعنی عبدالحمید ثانینك برخطای سیاسیسی وکندی استبدادینی ادامه ایچون توسل ایلدیکی برتدبیر ظالمانه تلقی ایتدیلر . واوزمان اوروپاده بولنان احمد رضابك ورفقاسی بونقطهٔ نظردن ایشی محاکمه ایدرك ارمنی اختلالجیلرینه پك بیوك مظاهرتده بولوندیلر .

نیم کبی داخلده بولنان اختلالجیلرده عینی نظریه‌یی قبول‌ایدرك تورکلك وعلی‌الخصوص عثمانلیلق ایچون پك بویوك مضرتلر تولید ایده‌بیله‌جك برماهیتده انکشاف‌ایدن ارمنی قتل عاملرندن طولایی عبدالحمیدی اتهام ایتمکدن چکینمه‌دیلر .

تورك اختلالجیلرینك بوتمایلات بی‌طرفانه‌سنی کورن‌ارمنی اختلالجیلرینك ناموسلی قسملری او اثناده وضعیتی دها کوزل تدقیق ایتمکه باشلامشلردی . بر طرفدن باقیورلردی‌که‌روسلر تورکیه ارمنیلرینك نائل مختاریت‌اولملری ایچون صوك‌درجه‌لرده صرف مساعی ایدییورلر ، فقط دیکرطرفدن‌ده قافقاسیه‌ارمنیلرینی استبدادك الك‌قاهر تاثیراتی آلتنده بولندیرییورلردی .

حتی روسیه‌چاری اناطولی‌ٔشرقیده هیچ برشمندوفر یاپدیرلمامسی تعهداتی‌مقابلنده ١٨٩٦ اختلالندن صوکره قافقاسیه‌یه التجا ایتمش اولان ارمنیلرك ممالك عثمانیه‌یه عودتلرینه مساعده ایدلمه‌یه‌جکنه دائر عبدالحمید ثانی‌یه وعد قطعیده بولنیوردی .

روسیه‌نك عثمانلی‌ایمپراطورلغی وارمنیلر ایچون‌بسله‌دیکی نیات‌خالصانه‌نك‌درجه‌سنی کوسترمك ایچون بوندن بلیغ برمثال اولمه‌ماز .

هیچ کیمسه انکار ایده‌مزکه بر مملکتده رفاهك اك بیوکی عمران سایه‌سنده تکون ایدر . عمران ایسه شمندوفرلرك ، شوسه‌لرك انشاسیله باشلار . بریاندن ارمنیلرله مسکون ولایتلرده تأمین رفاه وامنیت ایچون اصلاحات طلب ایدن روسیه، بوایکی املك اك اساسلی وسائط استحصالیه‌سندن اولان شمندوفرلرك انشا ایدلمه‌سنی طلب ایدییور . عجبا ماندلشتام جنابلری بونی نه ایله تأویل بیورورلر ؟ کتابلرنده یالکز بونی ادعا ایدن براوروپالی محرری تحقیر ایله اکتفا ایتمشلر . حالبوکه تحقیر ایتمك اثبات ایتمك دکلدر .

روس سیاستنك بو ایکی یوزلی شکلی ناموسلی ارمنی اختلالجیلرینی جداً دوشوندیرییور و « ارمنیلکی نائل مختاریت ایده‌لمدیرکن تورك بیوندوروغندن یوزبیك قات اشنع اولان روس بیوندوروغنه دوشورمه‌یه‌لم » ملاحظه‌سنده بولوندیرییوردی .

بناءً علیه تورك اختلال قومیته‌لرینك بوتون عثمانلی ملکنده وبوتون عثمانلی ملتلرینی نائل رفاه ایده‌جك تدابیر اصلاحیه‌یه توسل ایتمکدن عبارت اولان نقطهٔ نظری ارمنی قومیته‌لرینك اك ناموسلی واك اساسلیسی اولان « طاشناقسوتیون » قومیته‌سنجه‌ده پك ملایم تلقی اولنیوردی .

نم بوادعامی ماندلشتام جنابلری‌ده قبول بجرده عطف ایده‌مزلر. زیرا اتحادوترقی جمعیتنك ۱۹۰۷ سنه‌سی کانون اولده پارسده انعقاد ایدن قونغره‌سنه اشتراك ایدن طاشناقساغانلر همان همان بوکا قریب افاداتده بولنمشلر واتحاد ترقی‌ایله تشریك مساعی ایده‌جکلرینی وعد ایله‌مشلردی . بوندن‌صوکره ۱۹۰۸ سنه‌سی آغستوسنده استانبولده کوروشدیکم طاشناقسوتیون رؤساسندن معلومیان‌افندی [آغنونی] ارمنیلرك معروض اولدیغی بوروس تهلکه‌سندن بالذات بکا برقاچ دفعه‌لر بحث ایتمشلردی .

فقط ینه‌ارمنی‌اختلال‌قومیته‌لرندن معدوداولان‌خینچا کیست‌وخینچا کیست‌ره‌فورمه کبی رؤساسیلهٔ افرادندن برچوقلری روسیه‌یه صاتلمش‌اولان قومیته‌لر تورك قومیته‌لرینه قطعیاً یاناشمیورلر وروسیه‌نك حمایه‌سی آلتنده بر ارمنستان تشکیل ایتمك فکرینی پروغراملرینه پرنسیب‌اوله‌رق قبول‌ایدینیورلردی . برطرفدن بوقومیته‌لر مرخصلرینك برطرفدن‌ده ینه عینیله ارمنی اختلال تشکیلاتی کبی تلقی ایدیله‌بیله‌جك اولان روس قونسلوسخانه‌لرینك داغیتدقلری پاره‌لر سایه‌سنده رهبان پارتیسی دخی روس‌چارینك حمایه‌سنی اسلام خلیفه‌سنك حمایه‌سنه ترجیح ایتمك لازمکله‌جکنه دائر موعظه‌لرده بولونمقدن کری دورمیورلردی .

ایشته ۱۹۰۸ انقلابی ارمنی وتورك اختلالجیلرینی بو وضعیتده بولدی .

اساساً سلانیکده تشکل ایتمش اولان اتحاد وترقی جمعیت خفیه‌سنك سیاست داخلیه پروغرامی « مدحت پاشا » قانون اساسیسنك اعادهٔ مرعیتی ایدی . بوقانون

اساسینك تملی ده عثمانلی ملکنده « اداره جامعهٔ عثمانیه » وتوسیع مأذونیت اساساتنك تطبیقی ایدی .

حالبوکه ماکدونیا بولغار قومیته‌سیله ئه‌تنیکی ئه‌ته‌ریانك اداره ایتدیکی ماکدونیا روم قومیته‌سنك وینه ماکدونیا حرب قومیته‌سنك وآرناود ، ارمنی ، عرب اختلال قومیته‌لرینك پرنسیپلری « سیاسی عدم مرکزیت اداره » اصولی ایدی .

«سیاسی عدم مرکزیت» دیمك بومختلف عنصرلرك یاشادقلری منطقه‌لره مختاریت داخلیه ویرمك وجمله‌سنی « عثمانلی ایمپراطورلغی » نامی آلتنده اداره‌یه چالیشمقدن عبارتدی . اکر عثمانلی ایمپراطورلغنك انقسامنی بوتون جان وکوکلدن آرزو ایدن وبونك ایچون بیك دورلو انتریقه‌لره قیام ایله‌ین خارجی دشمنلر اولمسه‌ایدی، «اتحاد وترقی » جمعیتی‌ده پرنس صباح‌الدین بکك پك حرارتلی برمدافعی اولدیغی بو پرنسیپی قبول ایتمکده بردقیقه تردد ایتمزدی. فقط سوریه‌یه کوز دیکمش اولان فرانسزلرله مه‌زوپوتامیایه وبوتون لبنان شبه جزیره‌سنه تصاحب ایدن انکلیزلر وشرقی اناطولی ایالتلرنی اله کچیرمك فرصتنی کوزه‌تله‌ین روسلر وماکدونیایی پایلاشمق ایسته‌ین بولغار ، صرب ویونانیلر وارناودلغه ال آتمغه چالیشان اوستریالیلرله ایتالیانلر وینه بحرسفید اطه‌لرینی بتمسه‌ین یونانیلر « سیاسی عدم مرکزیت اداره » پره‌نسیپنك وجوده کتیره‌جکی بوایالتلری بربربر یوتمق ایچون عجبا هیچ برمشکلات‌چکرلرمی ایدی ؟ بزم « عدم‌مرکزیت » پره‌نسیپمزك ماهیتی آوستریا حکومتنك عدم‌مرکزیت پرنسیپلرینك ماهیتندن دهامی قوتلی اوله‌جقدی ؟ بوپرنسیب «چه‌قو ـ سلوواقلرك» ، « خرواتلرك » ، « سلووه‌نلرك » آوستریادن بالکلیه آیرلمق حقنده‌کی امللرنی ابطال ایده‌بیلدیمی ؟ بزم حکومت مرکزیه‌مزك قدرت و وسائطی آوستریا حکومت مرکزیه‌سنك قدرت ووسائطندن دهامی مؤثر اوله‌جقدی‌ده بزم دها متنوع ودها خریص اولان دشمنلریمزك آنتریقه‌لرینه قارشی بومختار ایالتلری محافظه‌ایده‌بیلمه‌مزی تأمین ایده‌جکدی ؟

کرید جزیره‌سنك نائل‌اولدیغی مختاریت اداره‌دن دهاواسع هیچ برمختاریت‌اداره تصوراولوناماز کن کریدلیلری یونانستانه التحاق املندن صرف‌نظر ایتدیره‌بیلدکمی؟

قبریس اطه‌سی انکلیزلرك اشغال موقتلری آلتنده پك مستثنا برحیات کچیرین هرسنه‌بو آطه‌نك مجلس اداره‌سی یونانستانه التحاق ترانه‌لرنی تکرار ایتمیورمی ایدی؟

بیوك برمختاریت اداره‌یه مالك اولان روم ایلیٔ شرقینك بولغارستان طرفندن التحاقنه مانع اوله‌بیلدکمی ؟

ایالات ممتازه‌نك الکواسع نمونه‌لرندن برینی تشکیل ایدن مصرك انکلیزلرطرفندن اشغالی مشکلات ایله‌می وقوع بولدی ؟

« كويت » شيخی مبارك الصباح عصرلردن بری خلافت عثمانیه‌یه تابع ایکن انكليز حمایه‌سنی قبول ایتدیکی ادعاسیله انكليزلر « كويت » جزيره‌سنی تصاحبدن چکینديلرمی ؟

خطهٔ عراقیه اهالیسنك‌ده عینی آرزویی اظهار ایتدیکی ادعاسیله انكليزلرك اورالرینی‌ده کندی حمایه‌لرنده عد ایتملری کوچ بر شیمی ایدی ؟

عینی ملاحظه فرانسزلر حقنده سوريه ایچون‌ده وارد دکلمی ایدی ؟

ماكدونيا و آرناوودلق شرقی روم ایلی و بوسنه هرسكدن فرقلیمی تلقی ایده‌جکدك ؟

ایشته سزه بر سوری سؤاللرکه « سیاسی عدم مرکزیت اداره‌سی » طرفدارلرینك بونلره معقول جوابلر ویره‌بیله‌جکلرینی هیچ تصور ایده‌مم .

بزی « تورك سیاستی » یاپمش اولمقله اتهام ایدنلره غایت قطعی بر لسانله بیان ایدرم‌که بز تورك سیاستی دکل، جامعهٔ عثمانیه سیاستی یاپدق . اکر « عدم مرکزیت اداره » پرنسیبنی قبول ایتسه ایدك اتحاد و ترقی جمعیتی او زمان « تورك سیاستی » یاپمغه مجبور اوله‌جق و بوتون محلی مختاریتلره مظهر اولان اقسام ممالك میاننده منحصراً تورکلرك ساکن اولدیغی ولایتلرده‌ده تورکلر ایچون مختاریت محلیه اعطاسنه قیام ایده‌جکدك . بناءً علیه « عدم مرکزیت اداره » طرفدارانك تورك عنصرینه منسوب اولانلری‌درکه حقیقتده تورك سیاستی تعقیب ایده‌جکلردی ، بزلر ایسه جامعهٔ عثمانیه سیاستی تعقیب ایتدیکمزدن طولایی مرکزك یعنی ایمپراطورلق حکومتنك‌ولایتلر اوزرنده‌کی‌نفوذینی تنقیص ایتمه‌مکله برابر محلی اداره‌لرینه مأذونیت واسعه بخش ایتمکی و اردویی تفرقه‌یه دوشورمه‌مکی اساس مسلك اتخاذ ایتدك .

فقط تورك کنجلکی، بنلکنی آ کلامش اولان و عنصرینك ترقیاتی نامنه مجادلاته قیام ایدن عناصر مختلفهٔ عثمانیه آره‌سنده یالکز تورکلرك دلیلسز و کیمسه‌سز قالمش اولدیغنی تقدیر ایدرك تورکك علماً ، عرفاناً و مزیتاً یوکسلمسنی تأمین ایچون صرف مساعی‌یه قیام ایتمش . بونی اتحاد و ترقی منع ایتمك صلاحیتنی حائز اولمادیغی کبی « عدم مرکزیت اداره » طرفدارلرینك‌ده منع ایتمك ایسته‌یه‌جکلرینی ظن ایتمه‌یورم . عثمانلی ایمپراطورلغنك لسان رسمیسنك تورکجه اولمسنی طلب ایتمك عناصری تورکلشدیرمك ایسته‌مکمیدر ؟ عثمانلی ایمپراطورلغنده تدریساتك حکومتك قونترولی تحتنده جریان ایتدیکنی و یك نسق اولمسنی آرزو ایتمك عناصر سائره‌یی تورك یاپمق ایسته‌مکمیدر ؟

استانبولده اعلان مشروطیتله برابر « اخاء العربی » ، « چرکس تعاون جمعیتی » ، « کورد قلوبی » « ارنبود قلوبی » و سائره کبی بر چوق ملی جمعیتلر تشکل ایتدیکی

صره‌ده بر ده « تورك اوجاغی » آچیلمش اولماسی نه‌دن طولایی اتحاد و ترقی حکومتنك تورکجی اولمسنی ایجاب ایتدیرسون ؟

بن کندی حسابمه هرشیدن اول عثمانلی‌یم ، فقط اوندن صوکرا تورك اولدیغمی هیچ اونوتمام وبو عنصرك عثمانلی ایمپراطورلغنك تمل طاشی اولدیغنه تماميله قانعم و عثمانلی ایمپراطورلغنك عرفاناً ، مدنیةً تعالیسی جامعهٔ عثمانیه‌یی قوتلشدیرر وعثمانلی ایمپراطورلغنی تأیید ایدر . چونکه اساساً عثمانلی ایمپراطورلغی تورك تأسیسات عالیه‌سندندر . بوکا مثال آرانیرسه بوکونکی الیم وضعیتمزی ارائه ایده‌بیلیرم . ایشته عربلر استحصال استقلال املیله اختلال ایتدیلر ، نه وضعیته دوشدیلر؟ بونی یوقاریده ایضاح ایتدم . مصر ، جامعهٔ عثمانیه‌دن فك رابطه ایدر ایتمز انکلیز حمایه‌سی آلتنه کیردی . کنجلری بو حمایه‌دن قورتولمق ایچون اختلال ایدنجه انکلیزلرك قهار ضربه‌سی آلتنده ازیلدیلر . فرانسزلر سوریه‌نك اقسام ساحلیه‌سیله جبل لبنانی کافی کورمه‌یرك اقسام داخلیه‌سنی‌ده تحت اشغاللرینه آلمق ایستیورلر .

بورالرده عثمانلیلقدن بحث ایده‌ن وارمی ؟ بالعکس « الحمدلله عثمانلیلقدن قورتلدق » نداسی بو دولتك نان ونعمتیله پرورده اولمش بر چوق خائنلرك آغزندن دوشمیور .

فقط تورکك مبارك یوردی اولان آناطولیدن یوکسه‌لن تورك صداسی ینه « عثمانلی ایمپراطورلغی » ترانه‌سنی تغنی ایدییور ، تورکك اوجاق بر یوواسی اولان غربی تورکیانك نجیب اولادی عثمانلی نام مبجلنی حرز جان ایدرك ادامهٔ موجودیته چالیشیور . اوحالده عثمانلی جامعه‌سنی تأمین ایتمك ایسته‌ینلره اخطار ایدرزکه اونلرك الك بیوك وظیفه‌لری تورکی یوکسلتمك ، تورکی یاشاتمق ، تورکی چوغالتمقدر .

هرکس طرفندن بیلنمه‌سنی پك آرزو ایتدیکم بو نقاط نظریمی ایضاح ایدن شو کوچوك ملاحظه‌مك بی‌لزوم تلقی ایدلمه‌مسنی رجا ایدرك خاطراتمه دوام ایدییورم .

*
* *

مشروطیتك اعلانی متعاقب اتحاد وترقی مرکز عمومیسی عثمانلی ملکنده بولنان مختلف سیاسی اختلال جمعیتلرینی بر « جامعهٔ عثمانیه » سیاسی جمعیتی حالنده برلشدیرمك آرزوسنی اظهار ایتدی .

بو مقصدله اول امرده مختلف بولغار اختلال جمعیتلریله تماسه کلدك . الك اول مشهور صاندانسکی و چرنه‌پویه‌ف ورفقاسی ایله مذاکره‌یه باشلادق . بز عثمانلیلق اساساتندن بحث ایدرکن بو بولغار اختلالجیلری ماکدونیانك مختاریتی فکرلرندن بر ذره‌سنی بیله فدا ایتمك ایسته‌میورلردی . طلعت بکله برابر اجراسنه مأمور اولدیغمز بومذاکرات اثناسنده چکدکلریمزی بر الله بیلیر برده بز . هله ایلك انتخاباتك اجراسی صره‌سنده منلك ، پتریچ ، عثمانیه وجمعهٔ بالا بولغار کویلرنده صاندانسکی ایله برابر

کچیردیکم کونلرك البم خاطراتی هیچ اونوده‌مم . مع‌هذا اختلال قومیته‌لری آره‌سنده اك زیاده آكلاشه‌بیلدیکمز ینه بونلردی .

اصل بولغار ماکدونیا قومیته‌سی کندی سیاسی پروغرامندن هیچ واز کچمك ایسته‌میوردی . ئه‌تینکی ئه‌ته‌ریا نامنه برای مذاکره سلانیکه کلمش اولان بر یونانلی ایسه کریدك و سیسامك یونانستانه التحاقی و دیکر یونان آطه‌لرینه مختاریت اداره بخش اولنمسی ، روم ماکدونیاسی نامی ویریلان حوالی‌یه دخی غایت واسع امتیازات ویرلمسی مقابلنده یونانستانله تورکیه آره‌سنده بر اتفاق عقد اولنمسنی تکلیف ایدیوردی . بالطبع بزم نقاط نظریمز یونانستانله آكلاشمق دکل ممالك عثمانیه داخلنده‌کی روملری اتحاد وترقی جمعیتی ایچنه آلمق وبوصورتله برجامعهٔ عثمانیه وجوده کتیرمك اولدیغندن بوتکلیفلری رد ایتمشدك .

۱۹۰۸ سنه‌سی آغستوس اثناسنده مرکز عمومی موقةً استانبوله کلمشدی . اوزمان برطرفدن پرنس صباح‌الدین بك ودیکر طرفدن ارمنی قومیته‌لریله عینی اساس داخلنده مذاکره‌یه کیریشدك .

بزم طرفدن بن ، طلعت‌بك وبهاءالدین شاکر بك بولنیوردق . پرنس صباح‌الدین بك طرفندن دوقتور نهاد رشاد بك اثبات وجود ایدییور ، ارمنیلردن‌ده معلومیان وشاهریکیان‌افندیلر مذاکراته اشتراك ایدییوردی. عدم مرکزیت اداره‌پرنسیبلرینك حکومت عثمانیه ایچون تولید ایده‌بیله‌جکلری بوتون محاذیری بونلر اوکنده برر برر تعداد ایدییوردق .

پرنس صباح‌الدین بکك پرنسیپلری ایله طاشناقسوتیون جمعیتنك پرنسیپلری آز چوق توافق ایتدیکندن اونلر عینی طرزده‌جوابلر ویرییورلردی. غریبدرکه‌دوقتور نهاد رشاد ارمنی اختلال جمعیتنك ایسته‌دیکی امتیازاتدن داها واسع امتیازات ویرمکه طرفدار بولنیور وبونلرك تولید ایده‌جکی محاذیری هیچ قبول ایتمیوردی .

نهایت معلومیان افندی طاشناقسوتیون قومیته‌سی نامنه شوتکلیفده بولندی :
«اتحاد وترقی جمعیتی ایله طاشناقسوتیون جمعیتی عثمانلی ایمپراطورلغنده مشروطیت اداره‌نك تهلکه‌یه دوچار اولمسی نقطهٔ نظرندن تشریك مساعی ایدرلر وفقط اساس پروغراملرینك تأمین استحصالنده هرایکیسی کندی‌مساعیسنده سربست بولونورلر. یعنی طاشناقسوتیون جمعیتی کندی اختلال‌تشکیلاتنی مملکتده ادامه ایدر. شوقدرکه شمدی‌یه قدر خفی اولان بوتشکیلات بوندن صوکره آشکار برجمعیت سیاسیه حالنی اکتساب ایدر واعضاسی علناً ایفای وظیفه ایلر . »

بالطبع بوتکلیفی قبول ایتمکدن باشقه برچاره‌مز یوقدی . خلاصه اوچ درت آی دوام‌ایدن متمادی‌مساعی ومذاکراته‌رغماً هیچ برملتك سیاسی اختلال‌قومیته‌لرینی

اتحاد وترقی جمعیتی داخلنه آلمغه موفق اوله‌مامشدق . چونکه اونلرك مقصدلریله بزم مقصدیمز آراسنده پك اساسلی فرقلر واردی : اونلر ایستیورلردی‌که شیمدی‌یه قدر برچوق تهلکه‌یه معروض اوله‌رق خفیاً اجرا ایتدکلری مختاریت واستقلال تشویقاتنی بوندن صوکره علناً اجرا ایتسونلر ومقصدلرینه دهاچابوق نائل اولسونلر. بز ایستیوردق‌که حکومت عثمانیه نصل‌که بوتون عثمانلی ملیتلرینك اجتماعندن حصوله کلمش برحکومت ایسه اتحاد وترقی جمعیتی‌ده بوتون عثمانلی ملیتلرینك اسکی اختلال جمعیتلرندن مرکب برجمعیت حالنه کلسون وجامعهٔعثمانیه فکرینك عموم ملیتلرایچون لازم‌القبول اولدیغنی بوتون عثمانلیلره اکلاتمغه ساعی وبونکله برابر مشروطیت اداره‌یی تهلکه‌دن وقایه‌یی کامل بولونسون .

مثلا فرانسه‌ده جمهوریت طرفدارلری نصل‌که جمهوریتی تهلکه‌ده کوردکاری زمان عظیم برکتله حالنده‌متسلطلر علیهنه‌قیام ایدرلرسه بوتون‌اسکی اختلال‌جمعیتلرندن ترکب ایده‌جك اتحاد وترقی جمعیتی‌ده عثمانلی مشروطیت اداره‌سنه اوفاق برتجاوز حس ایتدکلری وقت بوتون طرفدارلرینی قیامه دعوت ایتسونلر وفقط فرانسز جمهوریتجیلرینك مختلف سیاسی قناعتلر بسله‌ین ذواتدن مرکب مختلف نامارله دوچار انقسام اولدقلری کبی اتحاد وترقی جمعیتی داخلنده‌ده ـ فقط ملیت ومذهب اساساتی نظر دقته آلینمامق شرطیله ـ احتیاجات عصریه‌نك تولید ایله‌دیکی مختلف قناعت سیاسیه‌یه مالك مختلف پارتیلر موجود بولونسون .

غایه‌لری منحصراً ملی اولان سیاسی جمعیتلردن هیچ بری بو تکلیفمزه یاناشمادیلر . چونکه اساساً کافه‌سی تعلیماتلرینی خارجدن آلیورلر و بزه یالکز ظاهری بر روی مماشات کوستریورلردی . اولجه‌ده عرض ایتدیکم وجهله ارمنیلرك روس بویوندورغی آلتنه دوشمه‌لرندن پك زیاده قورقان طاشناقسوتیون جمعیتی بزه اك زیاده طرفدار کورونمش اولدیغی حالده اوبیله تشکیلاتی عیناً ابقا ایدرك مقاصد سیاسیه‌سنك استحصالنه علناً چالیشه‌جغنی درمیان ایتمشدی . ارمنی خینچاکیست و خینچاکیست ره‌فورمه‌لری ایسه بزمله مذاکره‌یه‌بیله یاناشمامشلردی . اونلرك رؤساسی استانبول روس سفارتیله تماسلرینی علناً ادامه ایدییورلردی .

١٩٠٩ سنه‌سی کانون ثانیسی اثناسنده حسین حلمی پاشا قابینه‌سی اتحاد وترقی جمعیتنك تلقیناتی تأثیراتیله شرقی اناطولی ولایتلرنده ارمنیلرله کوردلر و تورکلر آره‌سنده کی اراضی اختلافاتنی حل ایتمك ایچون مذکور ولایتلره بر هیئت تفتیشیه اعزامنه قرار ویرمشدی . هیئت تفتیشیه ریاستنه اعیان اعضاسندن عدلیه مفتشی غالب بك تعیین ایدلمش و رفاقتنه ایکی تورك و ایکی ارمنی اعضا ویرلمشدی . تورك اعضالرندن بری آوروپاده بولوندیغی اثناده طاشناقسوتیون جمعیتی رؤساسیله حسن

مناسبت ادامه ایتمش اولان ارکان حرب بیکباشیسی ذکی بك و دیکری بن ایدم . بنم بو هیئته ادخالمی ینه طاشناقسوتیون رؤساسی رجا ایتمشلردی . چونکه کندیلریله آغستوس اثناسنده سبق ایدن مکالماتمز صره‌سنده بنم درمیان ایتدیکم فکرلری پك عادلانه وبی طرفانه بولمش اولدقلرینی و اتحاد و ترقینك مرکز عمومیسی اعضاسندن اولمقلغم حسبیله اجراآتمك جمعیت افرادنجه اعتراضاته هدف اوله‌مایه‌جغنی سویلیورلردی . تکلیفی مع‌الممنونیه قبول ایده‌رك سلانیکدن استانبوله کلدم .

مع هذا حکومتك بو تشبثی مجلس مبعوثانده‌کی شرقی آناطولی مبعوثلرینك شدتلی اعتراضاتنه هدف اولدی . بو طرزده هیئت تفتیشیه‌لر اعزامنك والیلرك قانون اساسی ایله معین حقوق و وظائفنه بر تجاوز تشکیل ایده‌جکنی ایلری سوردیلر . وقتك داخلیه ناظری اولان فرید پاشا ایسه مجلس مبعوثانده حکومتك نقطهٔ نظرینی مدافعه ایده‌مدیکندن تا اوتوز بر مارت [١٣ نیسان ١٩٠٩] وقعه‌سنك آن ظهورینه قدر استانبولده بلا وظیفه انتظار ایتمکه مجبور اولمشدم .

اوتوز بر مارت وقعه‌سندن صوکرا ایسه بو فکر بالکلیه ترك ایدلدی . بن‌ده ١٩٠٩ سنه‌سی مایس نهایتلرنده اسکدار متصرفلغنه تعیین اولوندم .

*
* *

آطنه وقعه‌سی

استانبولده اتحاد و ترقی ارکانیله طرفدارانك کاملاً امحاسی مقصدیله ایقاع اولنان ٣١ مارت وقعه‌سنك اثنای جریاننده آطنه ولایتنده دخی تورکلرله ارمنیلر آره‌سنده عظیم بر قتال باش کوسترمشدی .

١٩٠٩ سنه‌سی آغستوسی اواسطنده آطنه والیلکنه تعیین اولندیغم ایچون عثمانلی تاریخ مشروطیتنك اك الیم وقایعندن بری اولان بو قتالك پسیقولوژیك اسبابنی بنم قدر تدقیق ایتمش کیمسه یوقدر ادعاسنده‌یم .

اعلان مشروطیتدن صوکره ممالك عثمانیه‌نك هر طرفنده خلق ، او درلرجه‌ده شیارمش ایدی‌که اك کوچوك ژاندارمه‌دن اك بیوك والی‌یه قدر هیچ بر حکومت مأمورینك اهالی اوزرنده هیچ بر نفوذی قالمامشدی . حریت کلام کرك غزته‌لر وکرك ناس طرفندن پك فنا بر صورتده آکلاشلمش وهرفرد آغزینه کلان هرسوزی هرایسته‌دیکنه قارشو بلاپروا سویله‌یه‌بیله‌جکنی ظن ایدییوردی. دورسابقده مطلقیت اداره‌ایجاباتندن اوله‌رق خلقی تحت تضییقده بولندیرمش اولان بعض والیلرله بر چوق

مأمورین ملکیه وعدلیه وانضباطیه پك چیركین ومغایر نظام تجاوزاته دوچار اولمش ومشروطیتدن اول حتی اتحادوترقینك اسمنی بیله ایشتمه‌مش اولان برچوق محیطلرده برچوق توره‌دیلر برر قهرمان حریت کسیله‌رك مأمورین دولتی ایفای وظیفه‌دن منع ایده‌جك درجه‌لرده طاشقینلقلر کوسترمشلردی .

مشروطیتك ایلك کونلرینه ومرکز عمومیده بولندیغم زمانه عائد خاطراتم بوکبی وقایع ایله مالامالدر .

مرکز عمومی بوطاشقینلقلرك اوکنی آلمق ایچون مقتدر اوله‌بیلدیکی قدر صرف مساعی ایدییور وانی کوتو هیچ برفردك خلاف‌قانون اوله‌رق دوچار حقارت اولمسنه مساعده ایتمه‌مك ایسته‌یوردی .

جمعیت تشکیلاتی اولمایان یرلرده تشکیلات یاپمق وجمعیت نظامنامه‌سنك روحنی خلقه آکلاتمق اوزره خصوصی مرخصلر کوندرییور ایسه‌ده بو مرخصلرك حسن انتخابنده اکثریا موفق اوله‌میوردی . برچوق جمعیت مرخصلری نظامنامه‌مزك مملکتده محافظهٔ موقع حکومتدن عبارت اولان اساساتی تقدیر ایده‌مه‌یه‌رك اونلرده خلقك تمایلات انتظامشکنانه‌سنه پیرو اولیورلردی .

بالآخره اتحادوترقینك مخالفی صفتیله اورته‌یه‌چیقان برطاقم پولتیقه‌جیلر استانبولده‌کی حریت مطبوعاتك طرز غریب مضرندن استفاده ایده‌رك هجوملرینی جمعیت علیهنه توجیه ایتمکه باشلادیلر ومملکتی جداً ایچندن چیقیله‌مایه‌جق برآنارشی‌یه سوق‌ایتدیلر.

حکومت ، مرکز سلطنتده بیله هرنوع قدرت ونفوذدن عاری اولونجه ملحقاتك نه‌حاللره دوچار اولدیغنی تقدیر ایتمك مشکل دکلدر . هرولایت مرکزنده اولا تشکل ایدن اتحاد وترقی شعبه‌لرینی متعاقب بو شعبه‌لرده برموقع نفوذ اکتساب ایده‌مه‌ینلر استانبولده بری بری‌آردنجه ظهور ایتمکه باشلایان مختلف نامله‌رده‌کی سیاسی جمعیتلرك شعبه‌لرینی تشکیل‌ایتمکه وبوسایه‌ده کندیلرینه برر تفرد واسطه‌سی ایدینمکه‌قیام‌ایله‌دیلر.

اسلام و تورك اهالی بوطرزده دوچار انتقام و اختلاف اولدیغی کبی خرستیان اهالی دخی کندی خصوصی قومیته‌لری تشکیلاتی ظاهره چیقاره‌رق اونلرده کندی پروغراملری دائره‌سنده ابراز فعالیته باشلادیلر .

آطنه ولایتی اهالیسنك اکثریتی تورکلر تشکیل‌ایدر . بونلردن‌صوکره ارمنیلر، متعاقباً « عرب اوشاق » نامی ویریلان عربلر و متعاقباً روملر کلیر . ولایتك نفوس عمومیه‌سی بشیوز اللی بیکی متجاوزدر . بونك تقریباً آلتمش بیك قدری ارمنی ، یکرمی ، یکرمی بش بیکی « عرب اوشاق » اون، اون بش بیکی رومدر . متباقیسی کاملاً تورکدر .

همان کافه‌سی چفتجیلکله مشغول اولان اهالی آره‌سنده عصرلردن‌بری غایت بیوك برحسن امتزاج موجود بولنیوردی .

شوراسی غیر قابل رد و جرح حقایقدندرکه اطنه ولایتی عثمانلیلردن چوق اول تورك ایدی و عثمانلیلر بو دیاری « رمضان اوغللری » دنیلن طوائف ملوك اترا کدن بر عائله‌نك الندن المشلردر . کرچه کلیکیا دنیلن بو قطعه‌ده اهل صلیب زمانـنده بر ارمنی قرالیتنك یشادیغنی تاریخ قید ایدییورسه‌ده بو قرالیتك زماننده بو قطعه‌نك بر چوق تورکلر طرفندن مسکون اولدیغی و تورك دره بکلرینـك ارمنی قرالیتنه هیچ امان ویرمه‌دکلری حقایق تاریخیه‌دندر .

شیمدی آطنه ولایتنده یاشـایان ارمنیلردن بر چوقلری اکتساب ثروت امليله اون طقوزنجی عصر ظرفنده دیار بکر ، سیواس و معمورةالعزیز طرفلرندن هجرت ایتمش آدملردر .

اصل یرلی آطنه‌لی ارمنیلر ولایتك منتهای حدود شمالیه‌سنه تصادف ایدن «حاجین» قصبه‌سیله قوزان سنجاغنك مرکزی اولان سیس قصبه‌سنك بر قاچ کوینده و اسکندرون کورفزی ساحلنده کائن درت یول قریه‌سیله اوکا جوار بر قاچ کویده ساکن ارمنیلردر .

عرب اوشاقلر ایسـه دور عبدالعزیز خانیـده لازقیه سنجاغنده‌کی رافضیلرك تأدیبی ضره‌سنده او زمان اهالیسی پك آز و اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولان آطنه اووه‌سنك اعماری مقصدیله اورالردن نقل ایتدیرلمش اشخاصدر .

ولایتك تورك و ارمنی بوتون خلقی اولجه‌ده عرض ایتدیکم وجهله یکدیکرینه قارشی بر اعتماد متقابل داخلنده یاشیورلر و آره‌لرنده هیچ بر اختلاف محسوس بولونمیوردی .

بر درجه‌ده‌که ۱۸۹٤ : ۱۸۹٦ اختلال وقتاللری اثناسنده آطنه ولایتی داخلنده هیچ بر حادثه ظهور ایتمه‌مش وبو مجادلاتك کندی ولایتلرینـه سرایت ایده‌مه‌مسی ایچون تورك و ارمنیلر متحداً صرف مساعی ایتمشلر و موفق اولمشلردی .

اعلان مشروطیتدن صوکرا آطنه‌ده تشکل ایدن تورك سـیاسی جمعیتلرینه مقابل ارمنیلرده طاشناقسوتیون ، خینچاکیست و ره‌فورمه خینچاکیست شعبه‌لرنی احداث ایتدیلر و دها دوغریسی اسکیدن موجود تشکیلات خفیه‌لرنی میدانه چیقاردیلر .

او زمان آطنه ارمنی مرخصـه‌لغنده بولنان « موشه‌غ » افندی اسـمنده کنج و صوك درجه‌لرده خریص شهرت بر پاپاس عینی زمانده خینچاکیست رؤسـاسندن بولنیوردی . بو آدمك اخلاقسزلغنك درجه‌سنی ارمنیلر بیـله سـویله‌یه سویله‌یه بیتره‌مزلر . اکر بالذات ارمنیلردن ایشتدیکم حکایه‌لر صحیح ایسه هردرلو شناعت اخلاقیه بو شخصده اجتماع ایتمشدر دینیله بیلیر .

« مونسنیور موشه‌غ » اعلان مشروطیتی متعاقب کندیسنی عادتا آطنه ارمنیلرینك اك بویوك دینی و سیاسی رئیسی موقعنه قویمشدی .

حکومت مأمورلرینك ضعف و عجزندن الك بی ادبانه بر صورتده استفاده ایتمکه قیام ایدن بو پاپاسك بر کون مجلس ادارەده والی‌یه قارشی فوق‌العاده حقارت آمیز معامله‌لرده بولندیغی وهمان کیدوب ولایت ژاندارمه قومندانی‌نی طوقاتلایه‌جغی بیانله پرحدت مجلس اداره‌یی ترك ایتدیکنی بکا حکایه ایتمشلردی .

اوصره‌ده برچوق ارمنی کنجلرینك‌ده مونسنیورموشه‌غه ظهیر اولمغه‌باشلادقلرینی واوته‌ده بریده عقدایتدکلری متینغلرده ارمنیلرك ارتق‌تورك بویوندرغندن‌قورتوللری زمانینك کچیکمه‌دیکنی‌سویله‌یه‌جك قدر ایلری واردقلرینی‌ینه ارمنیلردن‌ایشیتمشمدر.

غایت محق اولمق ایچون سویله‌مك مجبوریتنده‌یم‌که « مونسنیور موشه‌غ » ایله همپالرینك بوطاشقینلقلرینه طاشناقسوتیون مرخصی اشتراك ایتمیور وبونك پك فنا نتیجه‌لر ویره‌بیله‌جکنی استانبولده طاشناقسوتیون مرخصلرینه یازییوردی.

مونسنیور موشه‌غ بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌یه‌رك کندی ادملرینی سلاحلندیرمق ایچون اوروپادن تفنك وروولور جلبنه‌ده باشلامشدی . اوصره‌ده حکومت هرشیٔ سربست براقدیغی کبی سلاح تجارتی وبناءً علیه ادخالاتی‌ده سربست براقشدی . مونسنیور موشه‌غ « آرتق ارمنیلرك مسلح اولدیغندن وبردها ١٨٩٤ قتاللری کبی حادثاتدن قورقمایه‌جقلرندن وبر ارمنینك قیلنه خطا کلیرسه مقابلنده اون تورك محو ایدیله‌جکندن » اولو اورته بحث ایدییوردی .

مونسنیور موشه‌غك بوشیماریقجه تظاهرات وبیاناتی اطنه تورکلرینی تدابیرمتقابله اتخاذینه مجبور ایتمشدی .

ایشته بوراده اوزمانکی آطنه حکومتنك الك بویوك مسئولیتی باشلار . چونکه برحکومت ایچون ضعیف وعاجز اولمق مدار برائت اولماز . مونسنیور موشه‌غك بوطغیانی اسلام اهالینك غلیانی‌نی موجب اولمغه باشلار باشلاماز موشه‌غ‌جنابلرینی‌ده، اونك یاردافجیلرینی‌ده ، تورکلردن فساده مائل‌اولان اشخاصی‌ده یاقالادیغی حبس ایتمك وحقلرنده تعقیبات قانونیه اجرا ایتمك وحتی لازم کلیرسه ولایتده ادارهٔ عرفیه اعلان ایله‌مك الك کسدیرمه اجراآت اولوردی .

فقط اوزمان بویله قطعی اجراآتی حسن فهمی بکك جنازه آلاینی ترتیب ایدن جمعیت محمدیه طرفندن بابعالی جاده‌سنده دوچار حقارت اولان صدر اعظم حسین حلمی پاشا استانبولده بیله تطبیق ایده‌بیله‌جك جرأت وتشبثدن محروم بولنیوردی .

حریت دیمك آنارشی دیمك اولمادیغنی خلقه آکلاتمق حکومتلرك الك برنجی وظیفه‌لریدر . مع‌التأسف تورکیه‌ده ١٩٠٨ سنه‌سی ثلث اخیریله ١٩٠٩ سنه‌سی ثلث اولنده بویله برحکومت موجود دکلدی .

اوصره‌ده‌اطنه ولایتنده والی جواد بك بولنیوردی. حسن‌اخلاق ایچون برنمونه

کوسترمك لازم کلیرسه جوادبك کوستریله‌بیلیر . فقط عجز اداره‌سی‌ده حسن اخلاق ایله متناسب اولان بوذات اوصره‌ده اطنه والیلکنی یاپه‌بیله‌جك شرائطی حائز دکلدی.

فرقه قوماندانلغنده ایسه فریق مصطفی رمزی پاشا اسمنده اختیار بر عسکر بولنیوردی. کنجلکنده بویوك برشهرت فعالیت قازانمش اولان بو اسکی عسکرده بوتون حیاتنی ناموسکارلق ووطنپرورلکله امرار ایتمشدر . فقط ، اولا اختیار و ثانیاً وسائط انضباطیه‌دن محروم اولان بو محترم ذاتك‌ده اطنه‌ده قوماندانلق وظائفی یاپه‌بیله‌جك شرائطه مالك اولدیغی ادعا اولونه‌ماز .

جبل برکت سنجاغنده‌ایسه آصف بك اسمنده بر متصرف بولنیوردی‌که کولکه‌سندن قورقاجق درجه‌لرده جبین اولان بوذاتك نصل متصرف تعیین اولوندیغنی اکلایه‌مم.

١٩٠٩ سنه‌سی ابتدالرنده اطنه‌ده هرکسك اغزنده دوران ایدن شایعات قریباً ارمنیلرك اختلال ایدرك تورکلری محو ایده‌جکلرینه وبو وسیله ایله ولایتك اوروپا دونمای طرفندن اشغالنی و متعاقباً ارمنستانك تشکلنی تأمین ایده‌جکلرینه دائردی .

تورکلر بو شایعاته اوقدر ایناتمشلردی‌که حتی اشرافدن بعضلرینك عائله‌لرینی امین یرلره کوندرمکه توسل ایتمه‌لری بیله واقع اولمشدی .

ارمنی طغیانی اثناسنده محو اولمامق ایچون تدبیرلی بولونمق فکرلرینی استانبولده‌کی جمعیت محمدیه طرفندن اطنه‌یه کوندرلمش اولان بعض اشخاصك تلقین ایتدیکی بکا حکایه اولونمش ایدیسه‌ده بونك صحتی حقنده بر اماره الده ایده‌مه‌دم .

١٩٠٩ سنه‌سی نیسانی اثناسنده طرفین مناسباتی اوقدر کرکینلك پیدا ایتمشدی‌که اقشامه صباحه خلقك بربری اوزرینه آتیله‌جقلرینه آرتق کیمسه شبهه ایتمیورمش .

نهایت نیسانك ١٤ نجی کونی مونسنیور موشه‌غك امریله الك اول ارمنیلر طرفندن باشلایان تجاوزات ایله « اطنه وقعه‌سی » تکون ایتمش .

اطنه‌ده ، طرسوسده ، حمیدیه‌ده ، میسیسده ، ارزینده ، درت یولده غزیلیده خلاصه ارمنیلرك کثرتله ساکن اولدیغی هرطرفده اویله مدهش قتاللر اجرا ایدلمشکه بونلرك تفصیلاتنی اوقومق انسانی جداً نفرتلره دوچار ایدر .

ولایت مرکزنده پك عاجز اولان حکومت ملحقاتده اسلامك دوچار تجاوزات اولمسی ایچون نفیرعام اصولنه مراجعت اولونمسنی امر ایده‌جك قدر بینسزلك کوسترمش درت یول ارمنیلرینك مسلح برجم غفیر ایله جبل برکت سنجاغی مرکزی اولان ارزین قصبه‌سنه طوغری ایلروله‌دیکنی خبر آلان متصرف آصف بك اوطه‌سندن بیله چیقمایه‌رق بوتون لوا ملحقاتنه و جوار بولنان قوزان سنجاغنه « بوراده اهل اسلام قتل عام تهلکه‌سنه معروض اولدیغندن وطننی وملتنی سون هرتورکك سلاحنی قاپارق جبل برکت سنجاغنك امدادینه قوشمسی لازم کله‌جکنه » دائر تلغرافلر یاغدیرمش .

دزت‌یول ارمنیلرینك ارزین اوزرینه یورودكلری فی‌الحقیقه‌طوغریدر . وارمنیلرك مقصدی فی‌الحقیقه‌ـه جبل برکت سنجاغی داخلنده‌کی تورکلری قتل عام ایتمكدی . فقط بر متصرفك اوطه‌سنده اوطوره‌رق اهالی‌یی باشی بوش اجرا آته دعوت‌ایتمسی قطعیاً‌عفو اولونه‌بیلیر جنایتلردن‌دکلدی . چونکه کندیسنی تهلکه‌ده کورن‌خلق‌متجاوزلرك یالکز مسلح اولانلرینی دکل قادین ، اختیار وچوجوق کبی غیرمسلحلری علیهنه‌ده تجاوزاتده بولنه‌بیلیر وباخصوص جرأت ایده‌بیلورلردی . نته‌کیم بویله اولدی .

ایشته ایلك اطنه وقعه‌سنك اسباب و عوامل تحدثی بونلردر . ایکنجی اطنه وقعه‌سی دنیلان وبرنجیدن اون برکون صوکره ظهور ایدرك یالکز اطنه شهرینه انحصار ایدن وقعه ایسه کیجه وقتی بعض ارمنی‌کنجلری طرفندن عسکرك اردوکاهنه آتش‌ایدلمسی اوزرینه باشلامش‌و آطنه‌شهری قتالك دها فنا برشکل آلمسنی‌انتاج‌ایتمشدر.

بم قناعتمجه آطنه قتالنك سبب مسئولی منحصراً les Vêpres Ciliciennes محرر مشهوری مونسنیور موشه‌غدر . بوشخصك ایقاع ایده‌بیله‌جکی فنالقلری وقتیله تقدیرایدرك تدابیر مانعه اتخاذ ایتمه‌ین او وقتکی آطنه حکومتی‌ده کذلك بنجه‌مسئولدر.

حادثه‌نك ظهورندن صوکره اداره‌یی بوسبوتون اللرندن قاچیره‌رق قتل عاملره ویغما کرلکلره قارشو عاجز ومسکین وضعیتی‌محافظه‌ایتملری‌ایسه‌هیچ‌عفو اولوناماز.

فقط شوراسی محققدرکه اطنه ولایتنك رسمی وغیر رسمی بوتون مسلمان‌وتورك محیطی وقعه حدوثنك ایکی اوچ آی اولندن‌بری اطنه ارمنیلرینك اسلاملری قتل‌عام ایتمك اوزره حاضرلانمقده و هرکون سلاحلر جلب ایتمکده اولدقلرینه تماماً قانع بولنیورلر وکندیلری جداً بویوك برتهلکه‌ده کوریپورلردی مونسنیور موشه‌غ‌واونك توابعی ایسه نطقلری و گستاخانه تجاوزات لسانیه‌لریله بو قناعتی تقویه ایتمکدن کری دورمایورلردی .

بوقاریده ایضاح ایتدیکم پسیقولوژیك اسباب یالکز بنم فکرم دکلدر . اوزمان اطنه‌قونسلوسلغنده بولنان انکلیزبیکباشیلرندن موسیو دونی وایلی‌دخی عیناًبوقناعتده بولنیوردی . چناق قلعه محارباتی اثناسنده پك بویوك برقهرمانلق ابراز ایدرك وطن اوغرینه فدای حیات ایتمش اولان بوقیمتلی آدمك الیوم برحیات اولوبده بوسوزیمی تصدیق ایتمکه موفق اوله‌مادیغندن طولایی پك متأسفم . تورکلرك و عرب اوشاقلرك قتال‌اثناسنده کوستردکلری مدهش‌طاشقینلقلری برلسان نفرتله نقل ایله برابر وقعه‌نك اصل ظهورینه سبب مونسنیور موشه‌غ اولدیغنی امریقالی میسیونر میستر چیمبرس ایله طرسوس آمریقان مکتبی مدیری مستر قریستین‌ده بکا سویله‌مشلردی .

آطنه قتالی اثناسنده (١٧٠٠٠) ارمنی و (١٨٥٠) مسلمان اولمشدر . بورقملر کوستررکه اکر آطنه ارمنیلر عدداً تورکلره فائق اولسه‌لردی بو ایش عکسی اولور وارمنیلر تورکلری قتل عام ایتمش اولورلردی . قتال اثناسنده طرفینك کوستردیکی

تمایلات سباعانه یکدیگرندن فرقلی دکلدر . ارمنیلرده فرصت بولدقلری یرلردهتورك قادین وچوجوقلرینه تورکلرده ارمنی قادین و چوجقلرینه قارشی ارتکاب ایتدکلری فضاحت وتجاوزاتی ارتکاب ایتمشلر و زنجیردن بوشانمش خلقك یکدیگرندن فرقی اولمادیغنی اثبات ایلمشلردر .

آطنه‌یه والی تعیین اولوندیغم زمان حکومت بنم امریمه ایکی یوز بیك لیرالق برقره‌دی آچمشدی. بونك یوزبیك لیراسی شهرو قریه‌لرده‌یانمش اولان ارمنی ومسلمان خانه‌ودکانلرینك یکیدن انشاسنه صرف اولونه‌جق یوزبیك لیراسی ده‌ارمنی تجار وصنعتکارلریله چفتجیلرینك تکرار ایشه باشلایه‌بیلملری ایچون اون سنه ظرفنده اوده‌نمك شرطیله کندیلرینه اقراض اولنه‌جقدی .

کندی ریاستم آلتنده اطنه‌ده بر انشاآت قومیسیونی تشکیل ایتدم . قومیسیون آمریقالی میسیونر میسترچیمبرس، برچوق اجنبیلرله و اکثریتی ارمنیلردن اولمق اوزره برچوق یرلیلردن ترکب ایدییوردی . اتخاذ ایتدیکم تدابیر سایه‌سنده اطنه‌یه ورودمدن درت آی صوکره ولایت داخلنده‌کی ارمنی کویلرینك کافه‌سی یکیدن انشا اولوندیغی کبی مرکزده دخی کوچوك عائله‌لره عائد خانه‌لردن انشا اولونمایان قالمامشدی .

خلاصه درت بش آی ظرفنده ارمنیلر تجارتلرینه ، صنعتلرینه ، زراعتلرینه کاملاً باشلادیلر ومسلمانلرله آره‌سنده‌کی برودت سابقه‌دن – هیچ اولمزسه ظاهراً – هیچ براثر قالمادی .

ماندلشتام کتابنك ٢٠٥ نجی صحیفه‌سنده اطنه قتالندن مسئول اولان مسلمانلرك الك اهمیتسزلرندن یالکز طقوز کشینك اعدام اولوندیغنی تورکلر حقنده‌کی نشریات غرضکارانه‌سیله مشهور اولان آدوسیدیس اسمنده‌کی بر رومك اثرینه عطفاً ادعا ایدییورسه‌ده کرك آدوسیدیس وکرك ماندلشتام یالان سویلیورلر . آطنه‌یه ورودمدن درت آی صوکرا یالکز آطنه‌شهرنده دیوان حرب عرفی محکوملرندن اوتوزمسلمانی اعدام ایتدیردیکم کبی اوندن ایکی کون صوکره‌ده ارزین قصبه‌سنده اون‌یدی مسلمانی اعدام‌ایتدیردم . بونلرله‌برابر یالکز برارمنی اعدام اولنمشدر. اعدام اولنان مسلمانلر آره‌سنده اطنه‌نك الك اسکی و الك زنکین عائله‌لرینه منسوب کنجلر بولوندیغی کبی باغچه قضاسی مفتیسی دخی واردی . بومفتی اوحوالی تورکلری نزدنده پك بویوك برنفوذه مالك بولنیوردی .

چوق تأسف ایدرمکه اطنه وقعه‌سنك ایکنجی کونی براجنبی واپوریله اسکندریه‌یه فرار ایده‌بیلمش اولان مونسنیور موشه‌غ او زمان الیمه کچمدی . ینه حقلی‌اوله‌رق دیوان حرب طرفندن غیاباً اعدامه محکوم ایدلمش اولان بو ذات الیمه کچسه ایدی اونی‌ده باغچه مفتیسنك قارشوسنه آصدیرردم .

اطنه ولایتی زمانـنده ارمنیلرك تأمین رفاهی و غائب ایتدكلری شیلرك تلافیسی ایچون صرف ایتدیكم مساعی ارمنیلركده تحت اعترافده‌در . باخصوص او اثناده اطنه‌یی زیارته كلان فرانسز، انكلیز ، اسویچره‌لی وآمریقالی برچوق اجانب بونلری رأی‌العین مشاهده ایتمش و بنی تبریك ایتمشلردر .

وقعه اثناسنده یتیم قالان ارمنی چوجوقلرینك تربیـه و تعلیمی ایچون اطنه‌ده یاپدیردیغم جسیم دارالایتام ایسه حالا باقیدر .

اطنه‌دن صوكره تعیین ایدلدیكم بغداد ولایتندن ١٩١٢ سـنه‌سی آغستوسنده بالاستعفا استانبوله عودتمده عثمانلی حكومتی الك تهلكه‌لی زمانلردن برینی یاشایوردی .

اولا ، ایتالیا ایله هنوز حال حربده ایدك . ثانیاً ، بولغارسـتان ، صربستان ، قره‌طاغ ویونانستان علیهمزه اتفاق ایتمشلر واقشامه‌صباحه بروسیلهٔ حرب آرایورلردی. ثالثاً ، آرناوودلق حال عصیانده ایدی . رابعاً ، سـوریه‌ده بوتون عرب مطبوعاتی حكومت علیهنه آتشلر پوسكوریورلر وعرب‌ولایتلری اصلاحات طلب‌ایدیورلردی .

خامساً ارمنی پطریقی ارمنستانده اصلاحات یاپلمسی طلبنی حاوی باب‌عالی‌یه متمادی تقریرلر یاغدیرییوردی . سـادساً واصل الك دهشتلیسی اوله‌رق خلاصكار ضابطان غروپی نامنی آلان برطاقم ضابطان اردوده مشئوم برانارشی وجوده كتیرمشلردی . چناق قلعه وازمیرده وارناوودلقده بولنان اردو عادتا حال عصیانده ایدی دینه‌بیلیر .

مقام حكومتده ایسه غازی مختار پاشا قابینه‌سی بولنیوردی .

ایشته بواحوال داخلنده بالقان‌محاربه‌سی باشلادی . اردولریمزك بربری آردی‌صره هرطرفدن دوچار فلاكت اولدقلری اثناده فرصتی غنیمت بیلن موسقوف سـیاستی ایله فرانسز سیاستی‌ده ایشه باشلادی .

فرانسزلر، عربلری‌سوریه اصلاحاتی‌طلبنده بولونمغه تشویق ایتدكلری كبی‌استانبول روس سفیری‌ده ١٩١٢ تشرین ثانیسنك ٢٦ سنده روسـیه خارجیه ناظرینه یازدیغی آتیده‌كی تلغرافنامه ایله ارمنستان مسئله‌سنی اویاندیرمغه باشلامشدی .

— موسیو دوكیرس مذكور تلغرافنامه‌سنده دیـوردی‌كه : [*] « ارمنی قتال «وحشیانه‌سنك اناطولی‌یی‌واستانبولی قانلره‌بویادیغی‌معهود ١٨٩٤-١٨٩٦سنه‌لردنبری» «وضعیت اصلادوزلمه‌مشدر. سلطان عبدالحمیدك‌روسیه، فرانسه وانكلترەنك تضییقی» «آلتنده ٢٠ تشرین اول ١٨٩٥ تاریخنده اصدار ایتدیكی اصلاحات فرمانی بسبتون» «منسی قالمشدر . اراضی مسئله‌سی كوندن كونه چتینله‌شیور . اراضینك قسم اعظمی»

[*] ماندلشتام صحیفه (٢٠٧) روسیه‌نك درسعادت سفیری موسیو دوكیرسك ٢٦ تشرین ثانی ١٩١٢ تاریخلی تلغرافنامه‌سی ـ كه طورونجی كتاب بونكله باشلار ـ ارمنی مسئله‌سنده روس پولتیقه‌سنك نقدر آچیق وخالصانه اولدیغنی كوستررر .

«كوردلر طرفندن غصب ايدلمش ويا ايدلمك اوزره بولونمشدر . حكومت مأمورلرى»
«بوكا ممانعت ايده‌جكلرى يرده غاصبلرى حمايه و تشويق ايديورلر . قونسلوسلرمزك»
«جمله‌سى ، كوردلرك شقاوت و يغماگرلكندن ارمنيلرى قتل ايتدكلرندن وارمنى»
«قادينلرينك دين اسلامى قبوله مجبور ايدلدكلرندن بحثده متفقدرلر . بو جرائمك»
«فاعللرى حقنده همان اصلا تعقيبات اجرا اولنمامشدر . درسعادت ارمنى پطريقى»
«باب عالى‌يه وعدليه نظارتنه تقديم ايديلان تقرير پادشاهك ارمنى تبعه‌سنك معروض»
«بولونديغى مظالم واشكنجه‌لرى حقيقى صورتده تصوير ايدر . » موسيو دوكيرس
دوام ايدرك ديوركه « بوحال ارمنى كتله‌لرينك كيتدكجه‌دها زياده روسيه‌يه دوغرى»
«ميل ايتمه‌لرينك سببنى درجهٔ كافيه‌ده ايضاح ايدر . ارمنستانده‌كى روس قونسلوسلرينك»
«جمله‌سى ارمنيلرك بوذهنيتنى تصديق ايديورلر . ارمنيلر روسيه‌نك مراقبه‌سى آلتنده»
«اصلاحات اجراسنى و حتى روسيه اشغالنى آرزو ايديورلر . ارمنى قاتوليقوسى»
« (شرقده‌كى خرستيان اقوامنك حاميسى) اولان روسيه‌دن توركياده‌كى بدبخت ارمنيلرى»
«تحت حمايه‌سنه آلمسنى جناب حق نامنه رجا ايديور . سفير ارمنى مسئله‌سنك روسيه»
«ايچون اساسلى براهميتى حائز اولديغنى تقدير وحكومتك بونى تسويه ايچون اوك آياق»
«اولمسنى آرزو ايديور. آنجق كيفيت اشغالى هنوز ايركن بوليور واصلاحات طرفدارى»
«كورونيور . لكن بركره بوزمينه وضع قدم ايديليرسه ١٨٩٥ سنه‌سى قانوننك عاقبت»
«اليمه‌سنى تخطر ايتمك واصلاحاتى روس ويا اوروپالى مأمورلرك مؤثر برمراقبه‌سى آلتنه»
«وضع ايتمك لازمدر» ديور. موسيو دوكيرس «تركيانك بولنديغى حال تذبذب واغتشاشه»
«نظراً اصلاحاتك سكونت منتظره‌يى بخش ايده‌مامسى احتماليله‌اردولرمزك بوحواليه»
«كيرملرنده‌كى لزومه حاضرلنمليدر » ديه سوزينه ختام ويريور .

داها ١٩١٢ سنه‌سى بدايتلرندن برى روسيه‌ده‌كى آچيميازين قاتوغيكوسى بوغوس نوبار پاشايى ممالك عثمانيه ارمنيلرينك مختاريتنى استحصال وظيفه‌سيله اوروپا قابينه‌لرى نزدينه كوندرمشديكه بوده روس سياستندن بشقه برشى دكلدى .

روسلرك ارمنستان حقنده‌كى سوء نيتلرينى ستر ايچون قوللاندقلرى سياستله فرانسزلرك سوريه حقنده قوللاندقلرى سياست يكديكرينه نه‌قدر توافق ايدييور .

١٩١٣ سنه‌سى ابتدالرنده پارسده انعقاد ايدن عرب قونغره‌سى اعضاسندن بيروتلى برمسلمان فرانسز خارجيه ناظرى موسيو پيشونه شويله سويليوردى :

« — بز گرچه عرب قونغره‌سنى پارسده عقد ايدييورايسه‌كده مقصديمز يالكز عربستان ولايتلرنده اصلاحات اجراسنى حكومت عثمانيه‌دن طلب ايتمكدن عبارتدر . فرانسه‌نك سوريه‌يى اشغال ويا اوراسنى تحت حمايه‌سنه آلمسنى قطعياً آرزو ايتمه‌يز . »

موسيو پيشون فرانسزلرك سوريه حقنده برسوء نيت بسله‌مديكنه برمثال تشكيل ايتمك اوزره بومكالمه‌يى سفير موسيو بومپاره او زمان نقل ايدييوردى .

همان عینی تاریخلرده یعنی ١٩١٣ سنه‌سی مارتنك اون بشنده روسلرده بوغوص نوبار پاشایه عینی سوزلری بلمکده عینی کلمه‌لری تکرار ایدییوردی . پارس روس سفیری موسیو ایزدولسکی‌نك روسیه خارجیه ناظری موسیو سازانوفه یازدیغی مکتوب بومدعامزی اثبات ایدر [*]

عرب وارمنی اصلاحجیلرینك عینی‌زمانده وعینی طرزده مهم اولدقلرینی کوسترن بوتوارد تورکیه‌نك تقسیمی حقنده اوزمان فرانسه‌ایله روسیه آره‌سنده قرارلاشدیرلمش اولان سیاستی پك کوزل اثبات ایدر ظن ایدرم .

نهایت ٢٢ مایس ١٩١٣ ده روسیه‌خارجیه نظارتی ارمنی اصلاحاتی ایچون ایللك آدیمی آتمشدی. موسیوسازانوف اوتاریخده برلین‌روس سفیرینه یازدیغی‌برتلغرافنامه ایله ارمنستان اصلاحاتی ایچون باب‌عالی نزدنده تشبثات دولیه‌ده بولونمغه راضی‌اولمسنی آلمانیا حکومتندن طلب ایدییوردی‌که بوتاریخ اینوس ـ میدیه خطی بولغار ـ تورك حدودی اولمق اوزره قبول‌ایدرك لوندره معاهدهٔ ابتدائیه‌سنی امضایه مجبوراولدیغمز تاریخلره یعنی حکومت عثمانیه‌نك بی‌تاب اولدیغی زمانلره تصادف ایدر .

عینی تاریخلرده استانبولده ارمنیلرك تظاهرات‌ملیه‌سی جداً تصورك فوقنه‌چیقمش ایدی . ارمنی حروفاتنك تاریخ ایجادینك بیلمم قاچنجی سنه‌سی شنلکلرینی اجرا ایدن ارمنیلر پك بویوك نمایشلر یاپمشلر وحتی سوقاقلرده ارمنی ملی رنکلرینی حاوی قونفه‌تیلر آتمقدن بیله چکینمه‌مشلردی . بز بونلره ایوبانه برصبر ایله تحمل ایدییور وناخوش بروقعه‌نك حدوثنه مانع اوله‌جق تدابیر اتخاذ ایدییوردق . اوصره‌ده بن استانبول محافظی اولدیغم حالده ارمنیلر طرفندن دعوت اولوندیغم تقسیم باغچه‌سنه کیتمش وارمنی ملتنی صوك درجه‌لرده مدح وستایش ایده‌جك صورتده برنطق ایراد ایتمشدم .

روسیه خارجیه ناظرینك تکلیفی ١٨٩٥ سنه‌سنده حکومت عثمانیه‌یه تکلیف ایدلمش اولان اصلاحات پروژه‌سنی اساس اتخاذ ایدرك یکی براصلاحات پروژه‌سی تنظیمی وظیفه‌سنك دول معظمه‌نك استانبول سفراسنه تودیعندن عبارت ایدی .

انکلتره وفرانسه بوتکلیفی درعقب قبول ایتدیلر . یالکز المانیا، دول معظمه سفارت‌مأمورلرندن‌ترکب ایده‌جك اولان‌قومیسیونه باب‌عالی طرفندن تعیین اولونه‌جق مأمورلرك دخی ادخال ایدلمسنی تکلیف ایدییوردی . روسیه قطعیاً بوکا یاناشمادی ونهایت‌اصل علاقه‌دار دولتك غیابنده تدقیق مسئله‌ایتمك اوزره یکی کویده برترجمانلر قومیسیوننك تشکل ایتمه‌سنه آلمانیانك‌ده موافقتنی استحصال ایله‌دی .

دها بوقومیسیون‌ایشه باشلامازدن اول‌استانبول روسیه سفارتخانه‌سی، باش ترجمان

---

[*] مکتوب صورتی کتابك نهایتنه ذیل اولونمشدر .

ماندلشتامه براصلاحات پروژه‌سی احضار ایتدیرمشدی . مستقل بردولتك اجزای متممه‌سندن اولان واسع برمنطقه‌ده ساکن اولان براقلیت عنصرینك محافظهٔ حقوقی نامنه اودولته بویله برپروژه‌نك اوتانمه‌دن نصل تکلیف اولونه‌بیله‌جکنی تقدیر ایتمه‌کی ارباب انصافك وجدانه حواله ایدرم . فوق‌العاده حائز اهمیت اولمسی اعتباریله عیناً درج ایدییورم .

پروژه

درسعادت ٨ حزیران ٩١٣

ارمنستانده یاپیله‌جق اصلاحات حقنده درسعادت روسیه سفارتی برنجی ترجمانی موسیو ماندلشتام طرفندن تنظیم اولونان (Avent projet) لایحه مسوده‌سیدرکه آتی‌ده‌کی اساساته مبتنیدر :

ارمنستان اصلاحاتی حقنده فرانسه ، انکلتره وروسیه‌نك درسعادت سفراسی طرفندن قلمه آلنان مخطره (مارت ـ نیسان ١٨٩٥) ؛

فرانسه ، انکلتره و روسیه‌نك درسعادت سفیرلری طرفندن ارمنی ولایاتنك امور اداریه‌سنه متعلق تنظیم اولونان اصلاحات لایحه‌سی (مارت ـ نیسان ١٨٩٥) ؛

ارمنیلرله مسکون ولایات شاهانه‌ده تطبیق اولنه‌جق اصلاحاتی متضمن ٢٠ تشرین‌اول ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون ؛

اوروپای عثمانیده‌کی ولایات شاهانه‌یه دائراوروپا قومیسیونی طرفندن تنظیم اولونان ١١ ـ ٢٣ اغستوس ١٨٨٠ تاریخلی قانون لایحه‌سی ؛

١٩١٣ سنه‌سی ولایات قانونی ؛
جبل‌لبنانه متعلق نظامات و پروتوقوللر .

١

١ — حکاری و سعرد ایله بیشریك و ملاطیه‌نك اقسام جنوبیه‌سی و سیواسك شمال غربی حوالیسی کبی همحدود بعض محللر مستثنا اولمق اوزره ارضروم ، وان ، بتلیس ، دیاربکر ، خرپوط ، سیواس ولایتلرندن یالکز برولایت تشکیل اولونه‌جقدر .

٢ — بوولایت ادارةً تقسیمات آتیه‌یی حاوی اوله‌جقدر : سنجاق ، قضا ، ناحیه .
٣ — بو تقسیمات او صورتله یاپیله‌جقدرکه اورالرده ساکن اهالی عرق اعتباریله ممکن مرتبه متجانس بولونسون .
(١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه مخطره‌سنک یدنجی بندی - ١٨٩٥ تاریخلی سفرا لایحه‌سی ماده ٧)

٢

ارمنی ولایتنك والیٔ عمومیسی تبعهٔ عثمانیه‌دن برخریستیان ویاخود ترجیحاً براوروپالی اوله‌جقدرکه بش سنه مدتله وحکوماتك موافقتیله باارادهٔ سنیه نصب اولنه‌جقدر .
(برلین معاهده‌نامه‌سی ماده١٧ ؛ ١٨٩٦ تاریخلی کریدنظامنامه‌سی ماده ١ ؛ جبل لبنانه عائد نظامات وپرتو قوللر ؛ ١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه مخطره‌سی ماده ٢ و ٧ ؛ ارمنیلرله مسکون ولایات شاهانه اصلاحات فرمانی بند ١ .)

٣

١ — والی عمومی ولایتك قوهٔ اجرائیه رئیسی‌در . ولایتك بالجمله مأمورین اداریه‌سنی بلا استثنا تعیین وعزل ایدر . گذا ولایتك بالجمله حکامنی اوتعیین ایدر .
٢ — پولیس وژاندارمه قوتلری طوغریدن طوغری‌یه والیٔ عمومینك حکم واداره‌سی آلتنه موضوعدر .
٣ — ولایتده محافظهٔ انضباط ایچون والیٔ عمومینك طلبی اوزرینه‌قوای‌عسکریه انك امرینه تودیع اولونه‌جقدر .
(١٨٦٤ تاریخلی جبل لبنان نظامنامه‌سی ماده ١ ؛ ١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده٢٧، ٣٢ و٤٤؛ ١٩١٣تاریخلی ادارهٔ ولایات قانونی ماده٢٠، ٢٥و٢٦)

٤

ولایتده والیٔ عمومی نزدنده ماهیت استشاره‌یی حائز برمجلس اداره بولنه‌جقدرکه اعضاسی :

ا — ولایتك مختلف شعبات اداره‌سی رؤساسندن
ب — مختلف جماعت مذهبیه رؤسای روحانیه‌سندن
ث — خدمت حکومت سنیه‌ده شعبات اداره رؤساسنه معاونت ایدن اوروپالی مشاور فنیلردن

د — مجلس عمومیٔ ولایت طرفندن کندی اعضاسی میاننده انتخاب اولونه‌جق اوچی مسلم واوچی خرستیان التی اعضادن مرکب اوله‌جقدر .

(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ٤٩ ؛ ١٩١٣ تاریخلی ادارهٔ ولایات قانونی ماده ٦٢ ؛ ٢٥ تشرین‌اول ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون بند ٦)

٥

١ — مجلس عمومیٔ ولایت مساوی عدده مسلمان و خرستیانلردن متشکل اوله‌جقدر .

٢ — مجلس عمومیٔ ولایت اعضالری قضالرده بو خصوصده متشکل انتخابات هیئتلری طرفندن رأی خفی ایله انتخاب اولنه‌جقلردر .

٣ — مختلف مسلمان و خرستیان ملتلره تخصیص اولنه‌جق مواقعك عددی هرقضاده آیریجه تعیین اولنه‌جقدر . بوعدد ، قضانك نفوس مقدارینه کوره [بوماده‌نك برنجی بندینك، اساسیله تألیفی قابل اولدیغی درجه‌ده] متناسب‌اوله‌جقدر.
(جبل لبنان تشکیلاتنه عائد ٩ حزیران ١٨٦١ تاریخلی پروتوقول ونظامنامه ماده ٢؛ ١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه لایحه‌سی ماده ٥ ؛ ١٨٨٠ تاریخلی آوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ٦٩ و١٩١٣ تاریخلی ادارهٔ ولایات قانونی ماده ١٠٣)

٦

١ — مجلس عمومیٔ ولایت بش‌سنه مدت‌ایچون انتخاب اولنه‌جق وسنه‌ده‌بردفعه ایکی آی مدتله اجتماع عادیده بولنه‌جقدر . بو اجتماعك مدتی والیٔ عمومی طرفندن تمدید اولنه‌بیلیر .

٢ — مجلس عمومیٔ ولایت کرك والیٔ عمومینك تشبثی و کرك اعضاسندن ایکی ثلثانك طلبی اوزرینه اجتماع فوق‌العاده‌یه دعوت اولنه‌بیلیر .

٣ — والیٔ عمومی مجلس عمومیٔ ولایتی داغیده‌بیلیر . بوتقدیرده منتخبلر ایکی آی ظرفنده طوپلانه‌جق ویکی مجلس عمومی ، امرفسخك تاریخندن اعتباراً درت آی ظرفنده اجتماع ایده‌جکدر .

٤ — مجلس جمع وفسخی حقنده‌کی أوامر نام نامیٔ حضرت پادشاهی‌یه اضافه اولنه‌جقدر .

(١٨٨٠ تاریخلی آوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ٧٣ ـ ٧٥ ؛ ١٩١٣ تاریخلی ولایات قانونی ماده : ١١١ ـ ١١٥ ـ ١٢٥)

٧

١ — مجلس عمومیٔ ولایت منافع ولایته متعلق مواد حقنده قانون تنظیم ایدر .

٢ — بودجه وقانون تنظیمی خصوصنده مجلس عمومیٔ ولایتك صلاحیتی لااقل اوروپا قومیسیونی طرفندن ١٨٨٠ سنه‌سنده تنظیم اولنان لایحه‌نك ٨٢ ـ ٩٣ نجی ماده‌لرندهٔ تصریح اولوندیغی درجه‌ده واسع اوله‌جقدر .

٣ — یاپیله‌جق قوانین تصدیق عالیٔ حضرت پادشاهی‌یه عرض اولونه‌جق وایکی آی ظرفنده تصدیق ویا ردی حقنده ارادهٔ سنیه شرف‌صادر اوله‌جقدر . بومدتك انقضاسندهٔ حکومتك سکوتی تصدیق معناسنی تضمن ایده‌جکدر .

(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ٨٢ ـ ٩٣ ؛ ١٩١٣ تاریخلی ادارهٔ ولایات قانوننك ١٢٣ ، ١٢٤ ، ١٢٨ ـ ١٣٥ نجی ماده‌لری)

٨

١ — سنجاقلرده اداره مجلسلرینه متصرفلر ریاست ایده‌جك و مجالس مذکوره سنجاق رؤسای مأمورینیله جماعات مذهبیه رؤسای روحانیه‌سندن و قضا مجالس اداره‌لری طرفندن منتخب اوچی مسلمان و اوچی خریستیان آلتی اعضادن متشکل اوله‌جقدر .

٢ — قضا مجلس اداره‌لری قائممقاملرك تحت ریاستنده بولونه‌جق وقضا رؤسای مأمورینیله جماعات مذهبیه رؤسای روحانیه‌سندن و ناحیه مجلسلری طرفندن منتخب (ایکیسی مسلمان ، ایکیسی خریستیان) درت اعضادن مرکب اوله‌جقدر .

٣ — بو مجلسلرك وظائفی اوروپا قومیسیونی طرفندن ١٨٨٠ سنه‌سنده تنظیم اولونان لایحه‌نك ١١٥ ـ ١١٦ و ١٣٩ ـ ١٤٠ نجی ماده‌لری احکامنه توفیقاً تعیین اولونه‌جقدر .

(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ١١٤ ـ ١١٥ ـ ١١٦ ـ ١٣٨ ، ١٣٩ و ١٤٠ ؛ ٢٠ تشرین اول ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٦)

٩

١ — هر ناحیه‌نك دائرهٔ اتساعی ، ممكن اولدیغی مرتبه عینی عرقه منسوب قریه‌لرك بر ناحیه‌یه ارتباطنی تأمین ایده‌جك صورتده تعیین اولنه‌جقدر .

٢ — هر ناحیه بر مدیر طرفندن اداره اولونه‌جقدر . اهالی طرفندن منتخب و اقلی دورت و اعظمی سكز اعضادن مركب بر مجلس مدیره معاونت ایده‌جكدر . بومجلس ، مدیر ایله معاونی اعضاسی میانندن انتخاب ایده‌جكدر . مدیر ، اكثریتی تشكیل ایدن عرقه منسوب جماعتدن و معاونی دیگر طرفدن انتخاب اولونه‌جقدر .

٣ — اهالیسی مختلط اولان ناحیه‌لرده اقلیت ، لااقل یكرمی بش خانه‌مقدارنده بولونمق شرطیله مجلسده اهمیتی نسبتنده تمثیل ایدیله‌جكدر .

٤ — ناحیه مجلسلرینك وظائفی اوروپا قومیسیونی طرفندن ١٨٨٠ سنه‌سنده تنظیم اولنان لایحه‌نك ١٦٣-١٦٨ نجی ماده‌لری احكامنه توفیقاً تعیین اولونه‌جقدر .

(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ماده ١٦٢-١٦٨ ؛ ١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ٧ ، ٨ ، ٩ ؛ ٢٠ تشرین اول ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٧ ، ٨ ، ٩)

١٠

١ — هر ناحیه‌ده والیٔ عمومی طرفندن منصوب وناحیه‌ده اكثریتی تشكیل ایدن جماعت دنیلن متدین برصلح حاكمی بولونه‌جقدر. بوندن‌ماعدا هرقضامركزنده برصلح حاكمی بولونه‌جقدر .

٢ — صلح حاكمی :

ا — مواد جزائیه‌ده: عادی‌قباحت درجه‌سنده‌كی جنحه‌لری بلااستینافوبشیوز غروشدن زیاده جزای نقدی ویا اوچ آیدن زیاده حبسی مستلزم اولمیان جرملری قابل استیناف اولمق اوزره

ب — موادحقوقیه‌ده: بیك غروشه‌قدر حقوق وتجارت دعوالرینی بلااستیناف وبش بیك غروشه قدر عینی خصوصه متعلق دعاوی‌یی قابل استیناف اولمق اوزره رؤیت ایدر .

٣ — صلح حاكمی ، صلح محكمه‌سی امورینی تدویر ایدر. وبش بیك غروشی متجاوز دعاویده بیله طرفینك طلبی اوزرینه تسویهٔ اختلافات ایچون حكملر ارائه

ایده‌بیلیر . بویله حکم تعیینی صورتیله ویریله‌جك قرارلره طرفین حق استینافلرندن نکول ایده‌جکلردر .

٤ — سنجاقلرده محاکم یالکز حقوق محکمه‌سنی حاوی اوله‌جقدرکه والیٔ عمومی طرفندن منصوب بر رئیس ایله ، بری مسلمان دیکری خریستیان ایکی شهادتنامه‌لی حاکمدن متشکل اوله‌جقدر. سنجاق محاکمی، بش بیك غروشی متجاوز حقوق وتجارت دعوالرینی بدایةً وصلح حاکملری طرفندن حقوق وتجارت دعوالرنده ویریلان قرارلری استینافاً رؤیت ایدر .

٥ — سنجاق محکمه‌لرینك جنایت قسملری یرینه سیار محاکم جنائیه احداث ایدلمشدر. بو محکمه‌لر سنجاق محکمه‌سنك مربوط اولدیغی محکمهٔ استیناف طرفندن کندی اعضالری میاننده انتخاب اولونه‌جق بر رئیس ایله ینه عینی محکمهٔ استیناف طرفندن سنجاق صلح حاکملری اراسنده ارائه اولونه‌جق بری مسلم ودیکری خریستیان ایکی اعضادن تشکل ایدر .

٦ — محکمهٔ جنایت ، تبین ایده‌جك لزومه کوره قضالرك کافه‌سنده نوبتله اخذ موقع ایدر .

٧ — هرقضاده برمستنطق بولونه‌جقدر . قضایه مواصلتنده محکمهٔ جنایت رئیسی تحقیقاتی ختام بولان و کندیسنه درحال تودیعی ایجاب ایدن دعاوی ایله هنوز دردست تدقیق بولنان دعاوینك بردفترینی مستنطقدن طلب واخذ ایده‌جکدر. بونلرده مخالف نظام برحال ویا سببسز تأخرات وقوعی کورورسه درحال کیفیتی محکمهٔ استیناف رئیسنه راپورله بیلدیره‌جکدر .

— محکمهٔ جنایت ، قباحت وجنحه ماده‌لرندن دولایی صلح حاکملری طرفندن ویریلان حکملری استینافاً تدقیق ایدر . مواد جنائیه‌یی وبشیوز غروشدن زیاده جزای نقدی ویا اوچ آیدن زیاده حبسی مستلزم جرائمی بدایةً وقطعیاً حکم ایدر .

٩ — لااقل التی محکمهٔ استیناف بولنه‌جقدر . بو محاکمك هربری والیٔ عمومی طرفندن منصوب شهادتنامه‌لی حکامدن بر رئیس ایله کرك لاجل الاستیناف کندیسنه تودیع اولنه‌جق دعاویٔ حقوقیه‌یی رؤیت ایتمك وکرك سیار محاکم جنائیه‌یه رئیس یتشدیره‌بیلمك ایچون لزومی قدر هیئتدن متشکل اوله‌جقدر. محکمهٔ استیناف بر رئیس وایکی اعضانك حضوریله نظاماً تأسس ایدر . فضله اوله‌رق بر مدعیٔ عمومی ومقدار کافی مدعیٔ عمومی معاونلری بولونه‌جقدر .

١٠ — احتیاج کوریلان مواقعده تجارت محکمه‌لری تأسیس ایدیله‌جکدر .

بونلرك اجرای وظیفه ایتدیکی محللرده محاکم حقوقیه دعاوی تجاریه ایله اشتغال ایده میه حکدر .

١١ — محاکم شرعیه‌نك صلاحیتی صورت واضحه‌ده تعیین اولنه جق ولایتك دیکر محاکمی وظائفنه تجاوز ایتمه‌ملرینه والیٔ عمومی طرفندن دقت ایدیله جکدر . حکام شرع ولایتك دیکر محاکمی ریاست وظائفنی عهده‌لرنده جمع ایده میه جکلردر .

(١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ٢٩ ـ ٣٩ ؛ ١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سی ١٢٥ ـ ٢٦٣)

١١

١ — ولایتده برپولیس وبرژاندارمه طابورلری corps تشکیل اولنه جقدر . بو طابورلر ولایتك مسلم وخریستیان اهالیسندن طوپلانه جقدر .

٢ — طابورلرك ترتیب وتنظیمی وباش قوماندانلغی خدمت دولت علیه‌ده بولونان آوروپالی ضابطانه توديع اولنه جقدر .

٣ — ناحیه‌لرده کوی بکجیلری احداث اولونه جقدر . بونلر ناحیه مجلسلری طرفندن تعیین اولنوب مدیرلرك امری آلتنه موضوعدرلر .

(١٨٩٥ تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ١٨ـ٢١و٢٠ تشرین اول ١٧٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٢٤

١٢

١ — ولایتده مقیم قرعه افرادی حال حضرده خدمت عسکریه‌لرینی اورادە ایفا ایده جکلردر .

٢ — خفیف کرد سواری آلایلری (اسکی حمیدیه آلایلری) ترخیص اولنه جقدر . (١٨٩٥) تاریخلی سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ٢٥ و ١٨٩٥ تاریخلی فرمان همایون ماده ٢٨)

١٣

١ — ولایتك مأمورین ملکیه وعدلیه‌سی مسلمانلرله خریستیانلر آراسنده مساوی مقدارده انتخاب اولونه جقدر .

٢ — متصرف وقائممقاملرك تعييننده مختلف عرقلره منسوب اقوامك مقداريله بونلرك منافع اقتصاديه‌لرينك اهميتی نظر اعتباره آلنه‌جقدر .

(٢٠ تشرين‌اول ١٨٩٥ تاريخلی فرمان همايون ماده : ٥)

١٤

١ — يالكز يرلی‌اهالیٔ‌مقيمه انتخاب‌ايتمك وايدلمك‌حقندن استفاده ايده‌جكلردر .

(١٨٩٥ تاريخلی سفرای ثلثه اصلاحات لايحه‌سی ماده : ٢٤

٢٠ تشرين اول ١٨٩٥ تاريخلی فرمان همايون ماده : ٢٧)

١٥

١ — ولايتده نشر اولونه‌جق قوانين ، ارادات ، اوامر ، تبليغات عموميه واعلانات رسميه ، ولايتده باشلوجه مستعمل اوچ لسان اوزرينه (تركجه ، ارمنيجه ، كردجه) يازيله‌جقدر .

٢ — عرضحال ، استدعا ومأمورين ملكيه وعدليه‌يه ويريله‌جك بتون اوراق ، اصحابنك انتخابنه كوره بواوچ لساندن بريله يازيله‌جقدر .

٣ — محكمه‌لرده دعاوی مدافعه‌سی علاقه‌دارانك انتخابنه كوره كندی لسانلری ايله ياپيله‌جقدر .

٤ — محاكم اعلامی تركجه تنظيم وبوكاطرفينك لساننده برترجمه‌سی ربط اولنه‌جقدر .

(سفرای ثلثه لايحه‌سی ماده ٤٠ ، اوروپا قوميسيونی لايحه‌سی ماده ٢٢ داخليه نظارتنك ٦ نيسان ١٩١٣ تاريخی ايله عرب ولايتلرنده تعميمی)

١٦

١ — ولايتده ساكن ملتلرك هربری هردرجه‌ده خصوصی مكاتب تأسيس واداره حقنی حائزدر .

٢ — بومكتبلرك احتياجاتنی ايفا ايچون افراد ملت اوزرينه خصوصی ويركولر طرح ايده‌بيلير .

٣ — ابتدائی مكتبلرنده تدريس لسان ملی اوزرينه اجرا ايديله‌جكدر .

٤ — بومكتبلرك تفتيش و نظارتی والیٔ عمومی‌یه ، عائددرکه ولایتك نظامات داخلیه‌سیله موضوع قواعده توفیقاً ایفا ایده‌جکدر .

٥ — خصوصی مکتبلرده ترك لساننك تحصیلی مجبوری اولاجقدر .

(١٨٨٠ تاریخلی اوروپا قومیسیونی لایحه‌سنك ١٤ نجی فصلی)

١٧

والیٔ عمومینك تحت ریاستنده تشکل ایده‌جك . برقومیسیون مخصوص اراضیسی غصب ایدلمش اولان ارمنیلرك نه شرائط التنده اموال مغصوبه‌لرینك استردادی ویا بونلرك نقداً ویا اراضی اعطاسی صورتیله بدل مثللرینك تضمینی استحصال ایده‌جکلرینی تعیین ایده‌جکدر .

(سفرای ثلثه اصلاحات لایحه‌سی ماده ٢٦ ؛ ١٨٩٥ تشرن اول تاریخلی فرمان همایون ماده ٢٩ .)

١٨

ارمنی ملتنك (ساحماناتروتیون)دنیلان ١٨٦٣ تاریخلی نظامات داخلیه‌سی وسلاطین عظام طرفندن معطی براتلرله حائز اولدقلری حقوق وامتیازاتك حللدن مصونیتی صورت قطعیه‌ده تعهد اولنه‌جقدر .

(سفرای ثلثه مخطره‌سی ١١ نجی بند)

١٩

ولایت داخلنده‌کی اراضی‌یه مهاجرین اسکان ایدلمیه‌جکدر .

٢٠

ولایت خارجنده وتخصیص اطنه جوارنده ساکن ارمنیلرك شرائط حیاتیه‌لرینك تعدیلی ایچون بالاده بیان اولونان اساسات دائره‌سنده احکام مخصوصه نشر اولونه‌جقدر .

(سفرای ثلثه مخطره‌سی ماده : ١٢ ؛ اصلاحات فرمان همایونی ماده ٤)

٢١

حکومت عثمانیه ودول اجنبیه مرخصلرندن متشکل برقومیسیون مخصوص ولایتك

نظامات داخلیه‌سنی ویکرمنجی ماده‌ده مذکور احکامی اشبو لایحه‌ده مندرج اساسات‌دن ملهم اوله‌رق تنظیم ایده‌جکدر.

٢٢

بو احکامك تمامیٔ اجراسنی دول اجنبیه متعهددر.
(سفرای ثلثه مخطره‌سی ماده ٨ وفرمان همایون ماده ٣٢ و ١٨٩٦ تاریخلی کرید نظامنامه‌سی ماده ١٤)

بو پروژه‌نك قبولندن اعظمی برسنه صوکره ارضروم، سیواس، وان، بتلیس، دیاربکر ومعمورة العزیز ولایتلرینك روسیه حمایه‌سنه ودها طوغریسی روسیه‌نك اشغالنه هیچ شبهه ایتمه‌مك لازمکلیر ظن ایدرم.

بو پروژه‌نك حین مذاکره‌سنده آلمان دلکه‌سی دائما حکومت عثمانیه‌نك محافظهٔ حقوقی طرفنی التزام ایتمش وروس دلکه‌سی بو حقوقی نه‌قدر ممکنسه او قدر بالطه لامغه ساعی بولونمشدی. فرانسز وانکلیز دلکه‌لری روس دلکه‌سنه یارداقجیلق ایدییور. آوستریا وایتالیا دلکه‌لریده آلمان مأمورینك نقطهٔ نظرینه طرفدار کورونیورلردی.

١٩١٣ سنه‌سی تموزینك اوچنده اجتماعه باشلایان قومیسیون ٢٣ تموزه قدر متعدد دفعه‌لر انعقاد ایتمش ایسه‌ده ایشی هیچ برنتیجه‌یه اقتران ایتدیره‌مه‌یه‌رك داغیلمشدی. زیرا روسلرك مقصدی مطلقا ارمنستان ایچون بالاده‌کی پروژه‌یی قبول ایتدیرمك المانلرك املی ایسه حکومت عثمانیه‌یی ممکن مرتبه صیانت ایده‌بیلمکدی.

نهایت موسیو دوکیرس ١٩١٣ سنه‌سی ایلولنده آلتی ماده‌لك براصلاحات پروغرامی اساساتی آلمان سفیری بارون فون‌وانقنهایمه قبول ایتدیرمکه موفق اولدی. واو زمان مذاکرات صدراعظم وخارجیه ناظری سعید حلیم پاشا ایله بو ایکی سفیر اره‌سنده جریان ایتمکه باشلادی. بو پروغرامك اساسانه واقف اولدقدن صوکرا بونك خارجی تضییقاته حاجت قالمقسزین حکومت عثمانیه طرفندن طوغریدن طوغری‌یه تطبیقه امکان بولنه بیله‌جکنی اکلادق وبوتون ممالك عثمانیه‌یه شامل اولمق اوزره پك واسع براصلاحات عمومیه پروژه‌سی قرارلاشدیره‌رق سفیرلریمز واسطه‌سیله دول معظمه‌یه تبلیغات اجرا ایتدك. بو پروژه موجبنجه ممالك عثمانیه آلتی مفتش عمومیلك منطقه‌سنه تفریق ایدیله‌جك وبونلرك ایکیسی شرقی اناطولی ولایتلرندن ترکب ایده‌جکدی.

بزایستیوردق‌که بوایکی شرقی آناطولی مفتش عمومیلکنی انکلیزلره ویرملمز و بوسایه‌ده روس انتریقه‌سندن قورتوله‌لم. بناءً علیه بزه بویله ایکی مأمور ویروب ویرمه‌یه‌جکنی سیرادوار غره‌یدن استمزاج ایتمسنی یازدیغمز لوندره سفیری توفیق پاشا انکلیزلرک بوفکره پك متمایل اولدقلری جوابنی ویردیکندن صدراعظم پاشا درعقب رسماً مراجعت ایتدی. بو تکلیف انکلتره حکومتی طرفندن قبول اولونور اولونماز روس تشبثی صویه‌دوشه‌جکدی. اون‌بش کون صوکره انکلتره حکومتی روسیه‌نك موافقتی اولمادن انکلیز مأمورلرینك شرقی آناطولی ولایتلرینه تعیيننه موافقت ایده‌میه‌جکنی جوابنی ویرنجه بوتون امیدلریمز محو اولدی. وآرتق آکلادق‌که انکلیزلر بزی کاملاً روس آمالنه فدا ایتمکه قرار ویرمشلردی.

چارناچار صدراعظم پاشا ایله روس وآلمان سفیرلری آره‌سنده باشلامش اولان مذاکراته دوام اولوندی، و ٨ شباط ١٩١٤ تاریخنده صورتی عیناً درج ایتدیکم ائتلافنامه روسیه مصلحتکذاری موسیو غولکه‌ویچ وسعید حلیم پاشا طرفندن امضا ایدلدی.

٢٦ کانون‌ثانی و ٨ شباط ٩١٤ تاریخلی تورك وروس ائتلافنامه‌سی

متندر [*]

صدراعظم وخارجیه ناظری پرنس سعید حلیم پاشا حضرتلریله روسیه سفارتی مصلحتکذاری موسیو قونسطانطن غولکه‌ویچ جنابلری بیننده شرقی آناطولینك ایکی منطقه‌سی ریاستنه ایکی مفتش عمومینك تعیینیله برابر عینی زمانده باب عالی طرفندن دول معظمه‌یه آتیده‌کی نوطه‌نك ارسالی تقرر ایتمشدر:

« اجنبی ایکی مفتش عمومی شرقی آناطولینك ایکی منطقه‌سی ریاستنه کوندریله‌جکدر. موسیو آ... ارضروم، سیواس، طربزون ولایتلرینی حاوی منطقه‌یه وموسیو ب... وان، بتلس، خرپوط، دیاربکر ولایتلرینی محتوی منطقه‌یه کیده‌جکدر.

مفتش عمومیلر منطقه‌لری داخلنده امور اداریه وعدلیه‌یی وپولیسی ایله ژاندارمه‌یی تفتیش ایده‌جکلردر.

امنیت عمومیه قوتلری غیرکافی کلدیکی تقدیرده مفتش عمومینك طلبی اوزرینه صلاحیتی داخلنده اتخاذ اولنان تدابیرك اجراسیچون قوای عسکریه اونك امرینه آماده بولوندیریله‌جقدر. مفتش عمومیلر، ایجاب حاله کوره سوء اداره و اقتدارسزلغی کوردکلری بتون مأمورلری عزل و قانوناً شایان جزا بر حرکتدن دولایی قباحتلی

[*] طورنجی کتاب نومرو ١٤٧

اولانلری عدلیه یه تودیع ؛ وعزل ایدیلن معیت مأمورلری یرینه قوانین نظامات ایله معین اوصاف مطلوبه یی وکفایتی حائز مأمورین جدیده نصب واقامه ایدرلر . بیوك مأمورلرك تعیینی خصوصنی حکومت سنیه یه عرضه حق وصلاحیتلری اوله جقدر . بتون عزل ایشلرنده نظارت عائده سنی بوبابده مختصر معلوماتی حاوی تلغرافله کیفیتدن خبردار ایده جکلر وبوندن اعتباراً سکز کون ظرفنده بومأمورلرك دوسیه سنی ومفصل اسباب موجبه لایحه سنی کوندره جکلردر .

تدابیر عاجله اتخاذینی مستلزم احوال مهمه ده مفتش عمومیلر لاینعزل اولان مأمورین عدلیه حقنده درحال ایشدن ال چکدرمك حقندن استفاده ایده جکلردر . شوشرط ایله که کیفیتی همان عدلیه نظارتنه بیلدیره جکلر .

والیلر طرفندن حقلرنده تدابیر زجریهٔ مستعجله اتخاذینی موجب احوال وقوعی تبین ایتدیکی تقدیرده مفتش عمومیلر تلغرافله کیفیتی داخلیه نظارتنه اشعار ایده جکلردر . نظارت مشارالیهادرحال ایشی مجلس وکلایه تودیع ایده جك ومفتش عمومی تلغرافنامه سنك ورودی تاریخندن نهایت درت کون ظرفنده بوخصوصده برقرار اعطا اولنه جقدر .

اراضی اختلافاتی طوغریدن طوغری یه مفتش عمومیلرك مراقبه سی التنده فصل اولنه جقدر .

مفتش عمومیلرك وظائفنه دائر دهامفصل تعلیمات انلرك تعیینندن صکره وکندیلریله بالمشاوره تنظیم اولنه جقدر .

اون سنه لك مدتك امتدادنجه مفتش عمومیلك مقاملری منحل اوله جق اولورسه باب عالی مذکور مفتش عمومیلرك انتخابی ایچون دول معظمه نك معاونت خیرخواهانه سنه انتظار ایدر .

قوانین ومقررات وتبلیغات رسمیه هرمنطقه ده السنهٔ محلیه اوزرینه نشر اولنه جقدر . هرکس محاکم حضورنده ودوائر رسمیه ده ـ مفتش عمومی بونی قابل اجرا کوردیکی حالده ـ کندی لساننی استعمال حقنی حائز اوله جقدر . محاکم اعلاناتی ترکجه یازیله جق ویا ممکنسه ، علاقه دارانك لسانیله برترجمه سی اوکا ربط اولنه جقدر .

هرعنصرك ولایتلر معارف بودجه لرنده کی حصه سی معارف نامنه جبایت اولونان ویرکویه اشتراکی نسبتنده تعیین اولنه جقدر . حکومت سنیه جماعات مختلفه منسوبیننك کندیلرینه عائد مکتبلرینی اداره ایتملرینه اصلا ممانعت ایتمیه جکدر .

هرعثمانلی حال حضرو آسایشده خدمت عسکریه سنی ساکن اولدیغی عسکری مفتشلك دائره سنده اجرا ایده جکدر . مع مافیه حکومت سنیه امرا خیره دکین یمن عسیر ونجدکبی مواقع بعیده یه مملکتك هرقسمندن اهالی ساکنه نك نسبتنه کوره بریه اردوسنه عسکر طوپلایه جق وبوندن ماعدا بحریه اردوسنه کافهٔ ممالك عثمانیه ده قرعه نفراتی قید ایده جکدر .

حمیدیه آلایلری احتیاط سواری صنفنه تحویل ایدیله‌جکدر. سلاحلری عسکری دپولرنده حفظ اولنه‌جق وانلر ییالکز سلاح آلتنه جلب اولوندقلری ویامانووره زمانلرنده توزیع اولنه‌جقدر . مذکور آلایلر بولوندقلری دائره‌نك مربوط اولدیغی منطقه فرقه قوماندانلرینك امری آلتنه وضع اولنه‌جقدر. حال حضرده آلای طابورومفرزه قوماندانلری اردوی همایون نظامیه ضابطانی میانندن انتخاب اولنه‌جقدر . بو آلایك افرادی برسنه مدتله خدمت عسکریه ایله مکلف اوله‌جقدر . آلایه قبول ایدلمك ایچون بتون طاقملریله برابر آتلرینی کندیلری تدارك ایتمك مجبوریتنده‌درلر. بومجبوریتی قبول ایدن محللرده بلا تفریق عرق ومذهب هرشخص مذکور آلایلره قبول اولونه‌بیله‌جکدر. سلاح آلتنه جمع اولندقلری اثناده ویا مانوورا صره‌سنده بوطابورلر نظامیه طابورلری کبی تدابیر انضباطیه‌یه تابع طوتیله‌جقلردر .

ولایات مجالس عمومیه‌لرینك صلاحیتی ۱۳ مارت ۱۳۲۹ (۱۹۱۳) تاریخلی قانون احکامنه کوره تعیین اولنه‌جقدر .

اك قیصه برمدتده ــ بومدت ممکن اولدیغی قدر برسنه‌یی تجاوز ایتمیه‌جکدر ــ مفتش عمومیلرك نظارتی آلتنده یاپیله‌جق قطعی برتحریر نفوس ایکی منطقه داخلنده ادیان وجماعات والسنهٔ مختلفه‌نك برنسبت صحیحه‌سنی تعیین ایده‌جکدر. اووقته قدر مجالس عمومیه وانجمن اعضای منتخبه‌سی وان وبتلیس ولایتلرنده نصفاً مسلم ونصفاً غیرمسلم اوله‌جقدر.

ارضروم ولایتنده ــ تحریر نفوس برسنه ظرفنده اجرا اولونمدیغی حالده ــ مجالس عمومیه اعضاسی سالف الذکر ولایتلرده اولدیغی کبی مساوات اساسی اوزرینه انتخاب اولنه‌جقدر . سیواس ، خرپوط و دیاربکر ولایتلرنده مجالس عمومیه اعضاسی شمدیدن نسبت قاعده‌سنه توفیقاً انتخاب اولونه‌جقدر. بونك ایچون قطعی تحریر نفوسه دکین مسلمان منتخبلرك عددی صوك انتخاباته اساس اتخاذ ایدیلان لیسته‌لره کوره تعیین و غیرمسلملرك عددی دخی کندی جماعتلری طرفندن ابراز اولنه‌جق لیسته‌لره نظراً تقدیر ایدیله‌جکدر . مع مافیه ، موقت اولان بواصول انتخاب شاید بعض مشکلات مادیه‌دن دولایی غیرقابل تطبیق کورولورسه مفتش عمومیلر سیواس ، خرپوط ، و دیاربکر ولایتلری مجالس عمومیه‌سنده‌کی اعضا مواقعنك تقسیمی ایچون بوولایتلرك احتیاجات و شرائط حاضره‌سنه دها موافق دیکر برنسبت اصولی تکلیفنه صلاحیتدار اوله‌جقلردر .

مجالس عمومیه انتخاباتی نسبت قاعده‌سنه توفیقاً اجرا اولنه‌جق ولایاتك جمله‌سنده اقلیت طرفی انجمنلرده احراز موقع ایده‌جکدر .

مجالس اداره‌یه انتخاب اولنان اعضا کافی السابق یاری یاری‌یه مسلم و غیرمسلم اوله‌جقدر . منحل اولدقجه پولیس و ژاندارمه قیدی خصوصنده ــ مفتش عمومیلرجه

بر محذور کورولمدیکی حالده ـ ایکی منطقه داخلنده مسلم وغیرمسلملر آراسنده مساوات اساسی تطبیق اولنه جقدر . ینه بو ایکی منطقه داخلنده عینی مساوات اساسی ممکن اولدیغی قدر دیکر مأموریتلرك توزیعی خصوصنده دخی تطبیق اولنه جقدر .

تأییداً للمقال بالاده مذکورالاسامی طرفلرندن اشبو ائتلافنامه امضا و زیری تختیم ایدلمشدر .

درسعادت ٢٦ کانون ثانی ، ٨ شباط ١٩١٤

امضا (امضا)

غولکه ویچ سعید حلیم

روسلر بو ائتلافنامه یی کندیلری ایچون جداً بیوك بر موفقیت سیاسیه عد ایدرلر. بونك درجه سنی آکلامق ایچون روس مصلحتکذاری موسیو غولکه ویچك خارجیه ناظری موسیو سازونوفه یازدیغی تلغرافنامه نك آتیده کی فقره لرینی اوقومق کفایت ایدر.

روسیه سفیری دیورکه [*] « بوغوص نوبار پاشا بکا ترك ارمنیلرینك مختاریت ویا تبدیل تابعیت مسئله سنی میدانه چیقارمغی اصلا ایستمدکلرینی و انلرك یکانه مقصدی برلین معاهده سنده مندرج بولونان و ١٨٩٥ سنه سنده روسیه و فرانسه و انکلتره طرفندن تنظیم اولنوب بوآنه قدر منسی قالمش اولان اصلاحاتك حیز حصوله چیقارلمسی ایدوکنی تکرار ایتدی . » والحاصل ذات عالیلری نك (موسیو سازانوف) بالذات وقوعبولان تشبثی اوزرینه قاعدهٔ نسبته توفیقاً انتخاب اولنه جق مجالس عمومیه انجمنلرنده اقلیتك اخذ موقع ایتمسی تأمین ایدیله بیلدی . بناءً علیه ٢٦ کانون ثانی ١٩١٥ تاریخلی ائتلاف نامه بلاشبهه ارمنی قومنك تاریخنده دها مسعود بر زمان جدیدك ابتداسنی ارائه ایدر . صرف اهمیت سیاسیه سی اعتباریله ائتلافنامهٔ مذکوری ، بلغار اکسار خلفنی بالاحداث بلغار قومنی روم وصایتندن قورتاران ١٨٧٠ فرمانیله مقایسه ایتمك قابلدر . ارمنیلر کندیلرینك ترك بویوندروغندن تخلیصلری ایچون ایلك آدیم آتلدیغنی حس ایتملری قابل دکلدر . ٢٦ کانون ثانی ١٩١٤ ائتلافنامه سی عینی زمانده روسیه نك بین الدول موقعی ایچونده بیوك بر اهمیتی حائزدر . فی الحقیقه صدر اعظم ایله روسیه ممثلی طرفندن امضا ایدلمش وترکیایی ، روسیه یه قارشو ، دول اجنبیه یه معین المآل بر نوطه ارسالنه مجبور قیلمشدر ارمنی مسئله سنده روسیه نك باشلوجه رولی صورت رسمیه ده نوعما تصدیق وایاستفانوس معاهده نامه سنك ١٦ نجی ماده سی بو صورتله تأیید ایدلمش دیمکدر . بوکیفیت روسیه نك بین الملل شرف وحیثیته حسن تأثیر ایتمکدن و حکمدارینك نامنی شرق قریب خرستیانلری قلبلرنده یکی بر هالهٔ نورانی ایله احاطه ایتمکدن خالی قالمیه جقدر .

ارمنی مسئله سنده باب عالی ایله بر ائتلاف حصولی ضمننده سفیر ، مشکلات

---

[*] تورونجی کتاب صحیفه ٢٤١

عظیمه اقتحام ایتمك مجبوریتنده قالدی . بر طرفدن ارمنیلرك ممکن مرتبه واسع اصلاحات الده ایتملری حقنده‌کی امل‌طبیعیلرینی ، دیکرطرفدن اصلاحات متصوره‌نی لاشی مرتبه‌سنه ایندیرمکه چالیشان بو مقصدله لایحه‌مزك بتون اساسلی اقسامنه اعتراض ایدن باب عالینك مقاومت عنودانه‌سنی حسابه قاتمق لازمدی . المانیایه‌کلنجه ارمنی مسئله‌سنده بزمله اکلاشمقده ایکی مقصدی واردی : بری باب عالی‌یه ترکیانك منافعنك مخل اولمیان دها خفیف اصلاحاته موافقت صورتیله روسلرك دها واسع اصلاحاتنك اوکنه کچدیکنی سویلیه‌بیلمك ، دیکری کندی منطقهٔ نفوذی‌داخلنده عد ایتدیکی وبناءً نظر اهمیتدن دور طوتمق ایستمدیکی اطنه و حوالیسنده ساکن ارمنیلرك توجه و خشنودیسنی قازانمق ایدی . بو سببله المانیانك حرکتی دائما خالصیتدن اوزاق بولونمش وکندی التزامی ارمنیلر ایچون بر کوسترش طرزنده قالمشدر . حقیقت حالده المان دیپلوماتلری ترکلرك صادق مشاورلری ایدیلر .

امضا

غولکه‌و.ج

روس مصلحتکذاری بو ارمنی اصلاحاتی ارمنستانك روسلر طرفندن اشغالی ایچون آتیلمش بر آدیم تلقی ایدییورکه بوندن دوغرو برشی اولاماز . موسقوف سیاستنك ارمنی اصلاحاتندن مقصدی نه اولدیغنی پك کوزل اظهار ایدن بوسطرلرك روس طورونجی کتابنه نصل‌درج ایدیله‌بیلمش اولدیغنه حیرت ایدییورم . هرحالده « جناب حق جانیلره اعتراف جرم ایتدیرمش » دیمکده کندیمی حقلی بولیورم .

روسلر بوصوك سنه‌لرده‌قافقاسیا ارمنیلرینه قارشو سیاستلرینی تبدیل ایتمشلردی . اولجه ارمنیلری تضییق آلتنده بولوندردقلرندن دولایی حقیقی ارمنی اختلالجیلرینك روسیه‌یه قارشو دائما عدم‌امنیت واعتماد بسله‌مکده اولدقلرینی نظردقته‌آلان موسقوف شیطنتی درعقب تبدیل استقامت ایتمش ، آچمیازین مناسترینك مقدما مصادره ایدلمش اولان بوتون املاکنی اعاده ارمنی محکومین سیاسیه‌سی حقنده عفو عمومی اعلان ایتمك وسائره کبی لطفکارلغه باشلامشدی .

بوسیاست اوزمانه قدر روسلردن نفرت ایدن ارمنی اختلالجیلرینك‌ده کندیلرینه تمایلنی موجب اولمشدی . بوغوس نوبار پاشانك آوروپاده ابراز فعالیته باشلامسندن صوکره وبالخاصه ۱۹۱۳ سنه‌سی اواسطنده ارمنی اصلاحاتی حقنده روس تشبثاتنه مانع اولمق خصوصنده بزه معاونت ایتملرینی و آرتق بالقان محاربه‌سی ختام بولدیغی ایچون بوندن صوکره کوردلری دها زیاده تحت انضباطده بولندیرمق وبوسایه‌ده ارمنیلرك رفاهنی تأمین ایتمك بزجه ممکن اولابیله‌جکنی برقاچ دفعه طاشناقسوتیون رؤساسنه بیان ایتمشدك .

بونلرك كافه‌سندن آلديغمز جواب « مادامكه دول معظمه ايشه باشلامشلردر آرتق بوندن صرف نظر ايتمك بزجه ممكن دكلدر ! » طرزنده ايدی .

٨/شباط/١٩١٤ ائتلافنامه‌سی بزم ايچون نه‌قدر أليم وروسلر ايچون نه‌قدر موجب انشراح اولور ايسه اولسون حكومت عثمانيه بو ائتلافنامه‌نك بوتون موادينی تطبيق ايتمكه تماميله قرار ويرمشدی فقط روس سياستی ايچون احداث موانعده مشكلاتمی تصور اولنور ؟

اونلر ايچون مقصد شرقی آناطوليده حضور وسكونك قطعياً پايدار اولماسی دكلمی ؟ بونك ايچون اولا ارمنيلری حمايه ايتمك واونلرك لهنه اوروپانك حسيات مرحمتكارانه‌سنی اوياندرمق لازمدر. فقط متعاقباً كورد بكلرينی وبكلردن‌دها زياده صاحب نفوذ اولان مشايخی تشويق ايدرك بونلری هم حكومت و هم‌ده ارمنيلر عليهنه قيام ايتديرمك ايجاب ايدر . بو مطالعه‌نك سوقيله روسيه حكومتی بر طرفدن معهود بدر خانی عبدالرزاق بكی روسيه داخلنده حمايه ايدرك كويا كوردستان پرنسلكی تشكيلی ايچون برچوق پاره‌لر ويرمش برطرفدن‌ده بتليسده‌كی سيدطه‌يی بتليس قونسولوسی واسطه‌سيله حكومت عليهنه قيام ايتديرمشدر . بونی موسيو ماندلشتام انكار ايتمكه چاليشيورسه‌ده هرحالده حقيقتی ستر ايتمك ممكن دكلدر .

ارمنی اصلاحاتی مسئله‌سی بو طرزده جريان ايدوب دورور كن حرب عمومی ظهور ايتمشدی . حكومت عثمانيه آلمانيا ايله عقد ايتديكی اتفاق ايجاباتندن اوله‌رق ايركچ حربه اشتراكه مجبور اوله‌جغنه امين ايدی . بناءً عليه بويك مدهش واوزون اولان حرب عمومی سنه‌لرنده اصلاحات داخليه ايله اشتغال ايتمك ممكن اولاميه‌جغندن شرقی اناطولی ولاياتی ايچون جلب ايدلمش اولان ايكی مفتش عمومينك ادامهٔ مأمو-ريتنه لزوم كورمه‌مشدی . ذاتاً بزم يكانه غايه‌مز بو حرب عمومی سايه‌سنده استقلال داخليمزه برر ضربه تشكيل ايدن نه‌قدر مقررات دوليه وارسه بونلرك كافه‌سندن قورتلق وبعدما كندی مملكتمزده شرائط محليه‌نك ايجاب ايده‌جكی اصلاحاتی بالذات كنديمز ياپه‌رق حر و مستقل ملتلر كبی ياشامق ايدی .

قاپيتولاسيونلری و جبل لبنان امتيازاتنی رفع ايتمك اخص آمالمز اولديغی كبی صوك زمانده روسيه‌نك جبر و تضييقی اثری اوله‌رق قبول ايتديكمز شرقی آناطولی اصلاحاتنه عائد ائتلافنامه‌يی‌ده ييرتمق ايستيوردق .

عائد اولديغی بحثده اوزون اوزادی‌يه ايضاح ايتديكم وجهله بز بوحرب عمومی‌يه بوندن صوكره حيثيت پرور ملتلر كبی كمال استقلال ايله ياشامق نيتيله داخل اولمشدق. نيت بو اولونجه ظن ايدرسه‌م ارمنيلرك ساكن اولديغی ولايتلرده اصلاحات اجراسی ايچون ابدی دشمنمز اولان روسيه‌نك تضييقيله امضا ايتديكمز بر ائتلافنامه‌نك آرتق وجودی قالماز .

مع هذا بو مطالعات هیچ بر وقتده مملکتده اصلاحات یاپمامق فکرینك بزده موجود اولدیغنه دلیل اولاماز. اصلاحات عمومیه اجراسی املی بزده اوقدر بویوك بر قطعیتله موجود ایدی‌که اساساً بو اصلاحات داخلیه‌یی اجرا ایتمه‌دکجه مملکتده یاشامق امکانی اولامایه‌جغنه ایمانمز واردی. فقط بزجه بوتون اصلاحاتك مبدأی ایکی بچق عصردن بری باشمزه بلای اسمانی صورتنده دیکلمش اولان چارلغك محو اولدیغنی کورمك و اونك داخل مملکتده هر زمان ایقاع ایتدیکی انتریقه‌لره نهایت ویرمك ایدی. بوده حرب عمومی اثناسنده روسیه‌نك ازلمسنه بزم طرفمزدن اعظم جهد و اقدام کوسترمکله ممکن اوله‌جقدی.

بناءً علیه بوتون اصلاحات داخلیه تشبثاتی حرب عمومیدن صوکره‌یه تعلق ایتمك و شمدیلك ملتك قوای عمومیه‌سنی حربه تخصیص ایتمك الزم اوله‌جغنه قرار ویرمش و حتی بو نقطهٔ نظریمزی طاشناقسوتیون رؤساسنه‌ده سویله‌مکدن چکینمه‌مشدك.

نهایت حرب عمومی‌یه بزده داخل اولدق. دخولمزدن برقاچ کون صوکره واقع اولان تکلیف اوزرینه دردنجی اردو قوماندانلغنه تعیین اولنه‌رق استانبولدن سوریه‌یه کیتدم.

بوندن صوکره شرقی اناطولی ولایتلرنده نه‌کبی احوال جریان ایتدیکی دولتك نه‌دن طولایی ارمنیلرك عموماً تهجیرینه قرار ویردیکنی بیلمه‌یورم. اوصره‌ده استانبولده جریان ایدن مذاکراته قطعیاً اشتراك ایتمه‌دیکم کبی بوبابده بنم مطالعه‌می دخی صورمه‌دیلر یالکز کونك برنده داخلیه نظارتندن ولایتلره تبلیغ اولنان برقانون موقت موجبنجه ارمنیلرك مزوپوتامیایه نقل ایدیله‌رك حربك نهایتنه قدر اوراده اسکان ایدیله‌جکلرینی اوکرندم. باش قوماندانلق وکالتی‌ده مأمورین ملکیه واسطه‌سیله اداره ایدیله‌جك اولان بوتهجیر اثناسنده اردو منطقه‌سندن کچه‌جك ارمنیلره برتجاوز وقوعنه میدان ویرلمامسی تبلیغ اولنیوردی. بوندن بشقه هیچ برشیدن خبرم یوقدی.

اوصره‌ده بن ایکنجی قنال سفری ایچون ١٩١٥ سنه‌سی صوك بهاری نهایتلرنده سوریه‌یه سوق ایدیله‌جك اولان قوای عسکریه‌نك یکانه منزل خطی اولان بوزانطی ـ حلب طریقی اوزرنده منزل تشکیلاتی یاپمق وبورالرده هر نوع ارزاق وذخائر ادخار ایتمکله مشغول ایدم. بومنزل خطنك عدم انتظامنی موجب اوله‌جق هربرتشبث بنم نقطهٔ نظرمجه قنال سفری ایچون پك عظیم فنالقلر موجب اوله‌جغی ایچون تهجیر اولنان ارمنیلرك بوزانطی‌یه کلمکده اولدقلرینی واورادن طرسوس واطنه طریقیله حلبه طوغری یورویه‌جکلرینی خبر آلدیغم زمان صوك درجه‌لرده حدتلنمشدم.

بوصره‌ده باش قوماندانلق وکالتیله سبق ایدن مخابراتم، اردونك حرب جریده‌لرنده محفوظ اولدیغی ایچون آتیاً نشر اولوندیغی زمان اکلاشیله‌جقدرکه بن ارمنیلرك

مەزوپوتامیایە کوندرلمسندن ایسە قونیه ، انقره وقسطمونی کبی داخلی ولایتلرده یرلشدیرلملرینی مناسب کوربیوردم. فقط دولتجه قانون مخصوصه مستنداً تشبث ایدلمش اولان معاملەیه اعتراض جائز اولەمایەجغندن ارمنی مهاجرین قافلەلرینك اطنه وحلب اوزرندن مەزوپوتامیایه نقللرینه ممانعت ایدلمامسنه دائر امر قطعی آلدیغمدن چاروناچار موافقت ایتدم .

اوصرەده معمورةالعزیز ودیاربکر ولایتلری داخلنده ارمنی مهاجرین قافلەلری علیهنه تجاوزاتده بولوندیغنه دائر اوزاقدن اوزاغه خبرلر آلیوردم . تهجیر معاملەسی منحصراً مأمورین ملکیه طرفندن اداره اولنیور واردولرك بوایشله هیچ علاقەسی بولونمیوردی. فقط باشقه اردولر منطقەسنده مهاجرلره قارشو وقوع بولان تجاوزاتك بم اردو منطقەمده دخی وقوع بولماسنه قطعیاً تحمل ایدەمەیەجکمدن بوبابده غایت شدید امرلر ویرمکی کندم ایچون برمجبوریت تلقی ایتدم .

وینه اوصرەده بوزانطیدن حلبه قدر اولان طریق اوزرنده مهاجرلرك اعاشەسی ایچون مأمورین ملکیەجه کافی درجەده وسائط اعاشه تدارك اولونەمادیغنی وارمنیلرك جداً آجینەجق برسفالتله بوتون یول بویلرینه یایلمش اولدقلرینی خبر آلدیغمدن وضعیتی بالذات تفتش ایتمك اوزره حلبدن بوزانطیه قدر برسیاحت اجرا ایتدم واردویه مخصوص اولان منزل انبارلرندن ارمنی مهاجرلرینه اتمك ویرلمسنی امر ایتدیکم کبی منزل طبیبلرینك ارمنی خستەلرینی تداوی ایتملرینی تنبیه ایلەدم .

خلاصه بوتهجیر اثناسنده ارمنیلره یاپیلەجق معاونتلرك اعظمی درجەسنی اجرا ایتمکدن فارغ اولمادمکه بواجراآتم اجنبی وارمنی بوتون حقشناس انسانلرك تحت اعترافندەدر .

ارمنی مسئلەسی حقنده آلمان خارجیه نظارتنك مخابرات رسمیەسنی نشر ایتمش اولان موسیو لیپسیوسك کتابنده بوامرلریمك واجراآتمك بعضیلرینك مندرج اولدیغنی شیمدی کوریورم . بوصرەده کرك استانبوله وکرك قطعات قوماندانلریله ولایتلره یازدیغم تلغرافنامەلر کاملاً اردو حرب جریدەلرنده مندرج اولدیغی ایچون برکون بونلر نشر اولوندیغی زمان بوتون بواجراآتمك سائقی اولان حسیات انسانیتکارانه هرکس نظرنده دها زیاده ثابت اولەجقدر .

اناطولی ارمنیلرینك تهجیرندن صوکره اطنه وحلب ارمنیلرینك دخی تهجیری امری مأمورین ملکیەیه ویرلدیکی زمان بن بوکاده مخالف بولوندم . بومعاملەیه لزوم کورمەدیکمی وبوحالك دردنجی اردو منطقەسنك شرائط اقتصادیه وزراعیەسنه سوء تأثیرات اجرا ایدەجکنی اوزون اوزادی‌یه استانبوله بیلدیردم . فقط مأمورین ملکیەیه ویرلمش اولان امرلره مداخله ایتمەیەرك یالکز اونلره معاونت ایتمکلکم اخطار ایدیلدیکی ایچون بوکاده مانع اولەمادم .

شوقدر وارکه بوتون ارمنی مهاجرلرینك مەزوپوتامیایه کوندرلمسی اورادە دوچار سفالت اولملرینی انتاج ایدەجکنه امین اولدیغم ایچون بونلردن برچوقلرینك سوریه وبیروت وحلب ولایتلری داخلنه یرلشدیرلملرینی مناسب کوردم . وبوکا مساعده ایدلمسنی اصرار ایله استانبوله یازەرق موافقتلرینی استحصال ایتدم . ایشته بوسایەدە بوولایتلر داخلنده همان یوزاللی بیك قدر ارمنی‌یی اسکانه موفق اولدم .

بونلرك یتیملری ، طول قادینلری وارککلری ایچون نه‌کبی معاونتلرده بولونمش اولدیغمی بوراده تکرار ایتمکدن عادتا حیا ایدیورم . بکا اویله کلیورکه بونلری تفصیلاً ذکر ایتمکه قالقیشیرسەم برحس انسانیتکارانه ایله یاپدیغم بومعاونتلرك قیمت معنویه‌سنه خلل کله‌جك .

فقط بوقدر معاونتلریمه رغماً خارجی خصمای سیاسیه‌مزك نی‌ده بوارمنی‌وقایعندن طولایی معنوی مسئول عد ایتمك ایسته‌دکلرینی وحتی متارکه اثناسنده استانبولده تشکل ایدن حکومت قاریقاتوری طرفندن تهجیر وتقتیلده مسئول مشترك صفتیله اعدامه محکوم ایدیلدیکمایچون برپارچه تفصیلات اعطاسنی «مدافعهٔ نفس» شریطه‌سنه موافق تلقی ایتدم .

بوایضاحاتمدن افکار عمومیه تقدیر ایدرکه ارمنی تهجیر وتقتیل مسئله‌سیله بن ذره قدر علاقه‌دار دکلم . تهجیر قراری ویرلدیکی زمان مذاکراته اشتراك ایتمه‌دیکم کبی تقتیلی اجرا دکل بالعکس منع ایتدم . وتهجیرك حین وعقب اجراسنده مهاجرینه اعظمی معاونتلریمی بذل ایتدم .

فقط عجبا استانبولده بولونسه ایدم‌ده شرقی آناطولی ولایتلرنده واردونك کریلرنده جریان ایدن احواله واقف اوله‌رق مذاکراته اشتراك ایتسه ایدم تهجیر قرارینه موافقت ایتمه‌یه‌جکمی ایدم؟ بوراسنی شیمدی تقدیر ایده‌مم . وظن ایدیورم‌که عمومی تهجیر کبی پك شدید وبوتون جهان مدنیتنك علاقه‌دار اوله‌جغی برقرار اتخاذ ایده‌بیلمك ایچون ارقداشلرم پك بویوك اسباب ووثائق الده ایتمشلردر . بوتفصیلاتی، کندیلرینك نشریاتندن پك یقین برزمانده اکلایه‌رق دفع شبهه ومراق ایده‌جکمزه شبهه ایتمیورم .

یالکز شوراسنه ایمان قطعی ایله قانع بولنیورم‌که ارمنیلر قافقاس اردومزك کریلرینی تهلکه‌یه قویه‌جق و اردونك بالکلیه اضمحلالنی موجب اوله‌جق اختلاللره تشبثدن فارغ اولمامشلردر . اودرجه‌ده‌که عموماً عثمانلی وطننی تهلکه‌یه قویه‌جق و آناطولینك کاملاً روسلر طرفندن استیلاسنی موجب اوله‌جق بر فلاکت عمومیه‌یه امکان حصول ویرمکدنسه ارمنی ملتنی عموماً ایقاع مضرته مقتدر اولەمایه‌جق برساحه‌یه نقل ایتمکی ارقداشلرم موافق کورمش اوله‌جقلردر .

بن بومسائلده اعطای رأیه صلاحیتدار برموقعده بولونمادیغم ایچون بورالرینك تنویرینی ارقداشلریمك ویره‌جکی ایضاحاته و درمیان ایده‌جکی اسبابه ترك ایدییورم.
اثنای نقل وتهجیرده حادث اولان وقایعك اسبابنه کلنجه :
بونی یوقاریده ایضاح ایتدیکم کورد وتورك عنصرلریله ارمنی عنصری آره‌سنده آلتمش یتمش سنه‌دنبری تمیه ایدلمش اولان حس عداوت وخصومته عطف ایتمك ضروریدر. عصرلردن بری برارده یاشایان بواوچ ملتی یکدیکرینه خصم جان ایدن موسقوف سیاستنك الله بلاسنی ویرسون.
۱۹۱۵ تهجیری اثناسنده ارتکاب ایدلدیکنی ایشتدیکم جنایات جداً شایان نفرتدر. فقط ارمنیلرك اثنای اختلالده تورك وکورد علیهنده ارتکاب ایتدکلری جنایات‌ده شناعت وفجاعتده بونلردن آشاغی دکلدر. بوتون بوجنایتلرك سائقی هر نه اولورسه اولسون منع وقوعنه توسل ایجاب ایدردی. حکومت، ارمنی جنایتلرندن تورك وکورد اهالی‌یی وعثمانلی اردوسیله عموماً عثمانلی موجودیت سیاسیه‌سنی صیانت ایچون، تهجیری برچارهٔ عاجل ومؤثر کبی تلقی ایتدی. فقط بونك نتیجه‌سنده کورد وتورك جنایتلرینه اسباب تحصل احضار ایتدی. عجبا بونك باشقه دورلو برچاره‌سی یوقمیدی؟ ویا اثنای تهجیرده مهاجرینك تجاوزدن صیانتی ممکن دکلمیدی؟ بونی تهجیره قرار ویرنلرله اونی اداره ایدنلرك ایضاحاتندن اکلایه‌جغز. هر حالده بن ادعا ایدییورمکه کندی اردومك منطقه‌سندن ارمنیلرك اثنای مرورنده بعض منفرد وقایع مستثنا اولمق اوزره مهاجرلره تجاوز ایدلمسنه قطعیاً مساعده ایتمه‌دم.
مهاجرتك عرض ایتدیکی منظرهٔ سفالته کلنجه؛ روس استیلاسی اثناسنده ارمنی مظالم وجنایاتندن قورتلمق ایچون دیاربکر اوزرندن حلب واطنه طریقیله قونیه‌یه و ارضروم و آذربایجاندن سیواسه التجا ایتمش اولان کورد وتورك مهاجرلرینك ارائه ایتدکلری منظره بوندن دها آز سفیلانه دکلدی. فقط اوبیچاره‌لر مسلمان اولدقلری ایچون هیچ برآلمان ویا آمریقا میسیونری اونلر ایچون راپورلر یازمادی و اونلرك فلاکت وسفالتنی برلسان ادبی ایله تصویر ایتمك لزومنی وجداننده حس ایتمه‌دی.
حکومت عثمانیه‌نك شرقی آناطولی ولایتلرندن بربچق میلیون قدر ارمنی نقل ایتدیرمش اولدیغنی وبونلردن آلتی یوز بیك قدرینك یوللرده قسماً قتل واتلاف ایدلمش وقسماده آچلق وسفالتك تأثیریله اولمش اولدقلرینی قبول ایده‌لم. فقط طربزون، ارضروم، وان وبتلیس ولایتلرینك روسلر طرفندن استیلاسی صره‌لرنده اورالرده ساکن اولان تورك وکوردلردن عجبانه قدری ارمنیلر طرفندن الکبار بارجه جنایات ایله اولدیرلمش اولدقلرینی ونه قدرینك اثنای هجرتده تلف اولدیغنی بیلن وارمی؟ ایشته بز خبر ویره‌لم که بویوزدن اولن تورك وکوردك مقداری محقق بربچق میلیونی متجاوزدر. ارمنی قتل عامندن

توركلر مسئول اولويورلرده تورك وكرد قتل عامندن وسفالت عموميه سندن ارمنيلر نه ایچون مسئول اولمیورلر ؟ یوقسه تورك و كوردك قیمتی مورغنتاولر، ماندلشتاملر وامثالی ـ پولتيقه جيلر نظرنده اولدیغی كبی عالم انسانيت نظرنده ده سینكلر درجه سنده میدر ؟
ارمنی مظالمنك و ارمنيلرك توركلر حقنده كی حس عداوتلرينك درجه سنی كوسترمك ایچون ایكی روس راپورینی[*] دقتله مطالعه ایتملرینی قارئلرمدن رجا ایدرم .
نصل ارمنی حسیات انسانیتكارانه سنی بكنديكزمی ؟
خير ، افنديلر ، خير ! بوملتلرك هرايكيسنی ده ناحق یره اتهام ایتمه يكز ! اصل قباحت بونلرده دكل بونلری يكديكری عليهنه بويله سباعانه صالديرمغه تشويق ايدن موسقوف سیاستنده در . توركی اولديرمك ، اونك بيكلرجه سنه لك شهرت مليه سنی محو ایدرك ميراثنه قونمق ايسته ين ، واساساً قان ايچمكدن بشقه هيچ برشی دوشونمه ين موسقوف ارمنی یی توركه مسلط ایتدی . تورك « اولمه مك ایچون ارمنی یی اولديرمك لازمدر » فكرينه دوشدی . ايشته بوندن شاهدی اولديغمز فجايع وحادثات ظهور ایتدی . برطرفده ادعا اولونديغی كبی آلتی يوز بيك ارمنی ديكر طرفده بربچق ميليون تورك وكورد زمين هلاكه سريلدی . شيمدی ده اوتانمق نه اولديغی بيلمه ين موسقوف سیاستی و اونلرك مورغنتاو كبی احمق و بدلا ياردا قجيلری بوتون قباحتی اولديرلمك ايسته نيلان توركه يوكلتمك ایچون جهان مطبوعاتنی يايغره لره بوغمغه چاليشيورلر .
ماندلشتام ارمنيلرك وان مستثنا اولمق اوزره هيچ بر طرفده اختلال ایتمه دكلرندن بحث ايديور . بن شرقی آناطولی ولايتلرنده و قافقاس اردومزك كريلرنده جريان ايدن حادثاتی بيلمه ديكمی يوقاريده سويله مش ايديسه مده كندی اردومك منطقه سنده جريان ايدن احواله تماماً واقفم .
۱۹۱۵ سنه سی اواسطنده زيتونده و اورفه ده ظهور ايدن حادثات تماميله برارمنی مسلح اختلالندن بشقه برشی دكلدی . موسى بابا طرفلرنده كی قيامده بو اختلال ترتيباتنه داخلدی . بنجه قطعياً ثبوت بولمش حقايقدندركه اسكندرون كورفزينك مبدأی اولان رأس الخنزيردن باشلايه رق درت يول ، موسى بابا ، حلب ، عينتاب ، اورفه و زيتون طرفلرنده ايقاع ايديله جك بر ارمنی اختلالنك سوريه یی آناطوليدن تفريق ايده بيله جك بر تشبث اوله جغنی پك كوزل تقدير ايتمش اولان فرانسز وانكليز شرقی بحرسفيد اردولری قوماندانلری چناق قلعه محاربه سنك اك مدهش دملرنده ارمنيلره ويردكلری امر ايله بو اختلالی ايقاع ايتمشلردی . ذاتاً بوارالرده ارمنيلر چوقدنبری مستحضر بولوندقلرندن يالكز ايشه باشلامق ایچون برامر آلملری كافی ایدی .
عجبا بوقناعتمك طوغری اولماديغنی علاقه دار دولتلر مأمورين عائده سی ادعا

[*] راپورلر كتابك نهايتنه ذيل اولونمشدر .

ایده‌بیلیرمی ؟ شیمدی آرتق محاربه بیتمش اولدیغندن حقایق احواله واقف اولان افکار عمومیه او کنده بو نقطه‌لرك اعتراف ایدلمه‌سنی پك ناموسکارانه بر حرکت ظن ایدرم.

اکر ماندلشتام بو حادثه‌لرك بر اختلال اولمادیغنی ویالکز مدافعهٔ نفس مقصدیله تشبث ایدلمش مسلح مقاومتلردن عبارت بولندیغنی ادعاده اصرار ایده‌جك اولورسه خبر ویره‌لمکه متفقلری اولان فرانسز وانکلیز ضابطانندن بو اختلاللری ترتیب واداره ایدنلر کندیسنه جداً کولرلر .

ایشته ارمنی قتالی حقنده‌کی قناعتلرم ومعلوماتم بوندن عبارتدر .

الیوم حرب عمومی نهایت بولمش وعثمانلی سلطنتنك اك کزیده انجیلری اولان سوریه وعراق ایله جزیرة العرب مع التأسف جسم وطندن آیریله‌رق تورکیا، یالکز تورکاره عائد اولان مبارك آناطولیك کندی النده قاله بیلمسنی تأمین ایچون مجادلاته باشلامشدر.

حرب عمومی اثناسنده اوچ میلیونی متجاوز قربان ویرمش اولان زواللی ترکیه ایچون یکانه مدار تسلی برشیء وارسه عصر دیده دشمنی اولان چارلغك دخی محو وپریشان اولدیغنی کورمکدن عبارتدر . بوکون قافقاسیاده حادثاتك دوغوردیغی حکومتلر آره‌سنده برده ارمنستان جمهوریتی کوروپورز .

فقط بنه کوروپورزکه تورکیه ارمنیلری، باشده استانبول پطریقی زاون افندی اولدیغی حالده ، تورکلری اضرار ایده‌جك انتریقه‌لره توسل ایتمکدن واز کچمیورلر .

تورکلر آچمیازین و اریوان طرفلرنده بر ارمنستان جمهوریتی تشکل ایتمسنه قطعیاً مخالف دکلدرلر . فقط اوکا مقابل بو جمهوریتك‌ده جنوبی قافقاسیا عناصر مختلفه‌سنك تشکیل ایتدیکی آزربایجان و کورجستان جمهوریتلری وآسیای صغرانك صاحب اصلیسی اولان عثمانلی ایمپراطورلغی ایله حس آمیزشده بولونمق ومال حریمنه کوزدیکمه‌مسنی قطعیتله طلب ایدرلر . ارضرومك ، بتلیسك ، وانك ، دیاربکرك ، معمورة العزیزك ارمنستان اوله‌بیله‌جکی خیال خامنی باخصوص عثمانلی ارمنیلرینك آرتق ابدیاً ترك ایتمه‌لرینی هم کندیلرینك همده تورکلرك استراحت وسعادتی نامنه توصیه ایده‌رم .

تورکیه ارمنیلری بوغیر قابل تأمین آرزولردن صرف نظر ایتدکلرینی بالفعل اثبات ایتدکلری کون و طنداشلری اولان تورك و کوردلرله پك دوستانه وصمیمانه بر حیات امرار ایتمکه باشلارلر . ایچلرندن مطلقا ارمنی اولمق ایستینلر ایچون قافقاسیا ارمنستان جمهوریتی اراضیسنه نقل ایتمك امکانی هرزمان موجوددر .

فقط تورکیه‌ده قالمق ایسته‌ینلرك بوندن صوکرا کندیلرینی لکه‌سز وخالص عثمانلی کوسترمکه چالیشمه‌لری وبو بابده ادنا شبهه‌یی داعی اوله‌بیله‌جك حرکاتدن توقی ایتمه‌لری شرطدر. آرتق تورك ارمنیلری آراسنده طاشناقسا‌غانلرك ، خینجاقلرك و سائره‌نك موقعی یوقدر. حتی بو تشکیلاتك قافقاسیا ارمنستانی ایچونده مضر اولاجغی قناعتنده‌یم.

الیوم کرك جنوبی‌قافقاس جمهوریتنك و کرك عثمانلی ایمپراطورلغنك یگانه‌وظیفه‌سی یکدیکرینه ظهیر ومعین اوله‌رق خراب اولمش مملکتلرینك اعمارینه و حکومتلرینك تنسیق و تقویه‌سنه حصر مساعی ایتمکدن عبارتدر . بو درت حکومته توجه ایدن دیکر بر وظیفه‌ده موسقوف فلاکتنك بر دها کوه قافك بری طرفلرینه استیلا ایده‌مامسنی تأمین ایتمکدر . بونك ایچون بو درت دولت ارەسنده منحصراً موسقوف استیلاسنه قارشی تدافعی بر اتفاق رجوده کتیرلمسی بیله اونلرك زمامدارانك اك اول دوشونه‌جکلری شیلردندر .

بنم ارمنیلره نه‌قدر خیر خواه اولدیغمی هرکسدن زیاده بوکونکی ارمنی پطریقی زاوه‌ن افندی بیلیر . ۱۹۱۵ سنه‌سی کانون اولنده استانبوله کلدیکم زمان بالذات مومی‌الیه په‌را پالاس اوتلنده بنی زیارته کله‌رك پطریقخانه‌نك رسمی بر تقریریله بوتون ارمنیلر نامنه بیان تشکرات ایتمشدی .الیوم استانبول روم پطریقنك انتریقه‌لرینه آلت اولدیغی خبر آلدیغم مومی‌الیهه بر ارمنی خیرخواهی صفتیله اخطار ایدرم‌که یوقاریده سویله‌دیکم سوزلری غایت یوبوك برسکینت فکرایله تدقیق ایتسون . اوزمان بو نقاط نظریمك ارمنیلك نامنه نه بویوك فائده‌لر تأمین ایده‌بیله‌جکنی تقدیر ایدرك روم پطریقی آلنده اویونجاق اولمقدن بلکه تخلیص نفس ایده‌بیلیر .

اکر بز بو درت شرق قریب ملی بالاده عرض ایتدیکم کبی منحصراً موسقوفلره قارشی تدافعی بر اتفاق عقد ایتمز و شمالی قافقاس جمهوریتنك‌ده تشکل ایده‌رك بو اتفاقمزه داخل اولمسنه معاونت ایتمزسه‌ك سنه‌لردن بری هپمزی بویوندرغی آلتنده یاشاتمق ایسته‌ین روسیه‌نك ید ضبط و قهرینه دوشه‌جکمزه هیچ شبهه ایتمه‌یەلم .

کیم بیلیر بلکه بر کون کلیر شیمدی انکلیز و فرانسز نفوذی آلتنه دوشمش اولان زواللی عربلرله عجملرده بوکونکی افندیلرینك اللرندن قورتیلورلرده بزم بوکون تشکیل ایده‌جکمز هیئت اتفاقیه‌یه داخل‌اولورلر. ایشته او زمان شرق قریب ملتلری کندی مقدراتلرینك حاکم مستقلی اوله‌رق احرارانه یاشایه‌بیلیرلر .

عثمانلی ، ارمنی ، کورجی ، آزربایجان ، شمالی قافقاسیه پولیتیقه‌جیلرینه ارائه ایتدیکم بو سیاسی غایه ظن ایدییورم‌که شمدی‌یه قدر بر فساد و شورش یوواسی تلقی اولنان شرق قریبی یکرمی سنه‌یه وارمز جنتدن نشان ویره‌جك و خارجه قطعیاً عرض احتیاج ایتمه‌یه‌جك درجه‌ده مظهر معموریت ایده‌جك بر ماهیتی حائزدر .

عثمانلی ایمپراطورلغنك اکثریت عظیمه‌سنی تشکیل ایدن تورکلر ایچون بو غایه اساسلی بر صورتده موجوددر . یالکز اقلیتی تشکیل ایدن ارمنیلرك عثمانلی قالمق ایسته‌دکلری تقدیرده یتمش سنه اولکی عثمانلی ارمنیلری قدر صاف و حقیقی عثمانلیلق حسیاتی بسله‌دکلرینی اثبات ایتملری کافیدر .

ایشته بنم خون آلود ماضی‌یی ابدیاً دفن ایدرك فیضا فیض بر استقبال مسعود کشاد ایتمك ایچون تکلیف ایتدیکم یکانه چاره بودر . دها اعلاسنی بوله‌حق اولانلرله اساسلی مذاکراته کیریشمکه بن‌ده ، بنمله هم فکر اولان ملتداشلرم‌ده حاضرز .

صوك

[illegible]

[illegible]

[اوچنجی مکتوب]

بو مکتوبی ده [illegible] حاضرم

لطفنامه‌کزی ملفوفیله برابر آلدم. تشکر ایدرم. [illegible]

[illegible] انسانیتکزه اعتمادی [illegible] حسیکزه. [illegible] جلبم. [illegible]

[illegible]

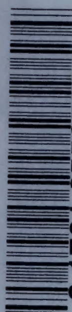
[illegible] بو حقیقتی [illegible]

[illegible]

[illegible]

علی کمال

چهارشنبه ۲۰ شب/۱۹۱۲

3 1761 05505750 9